

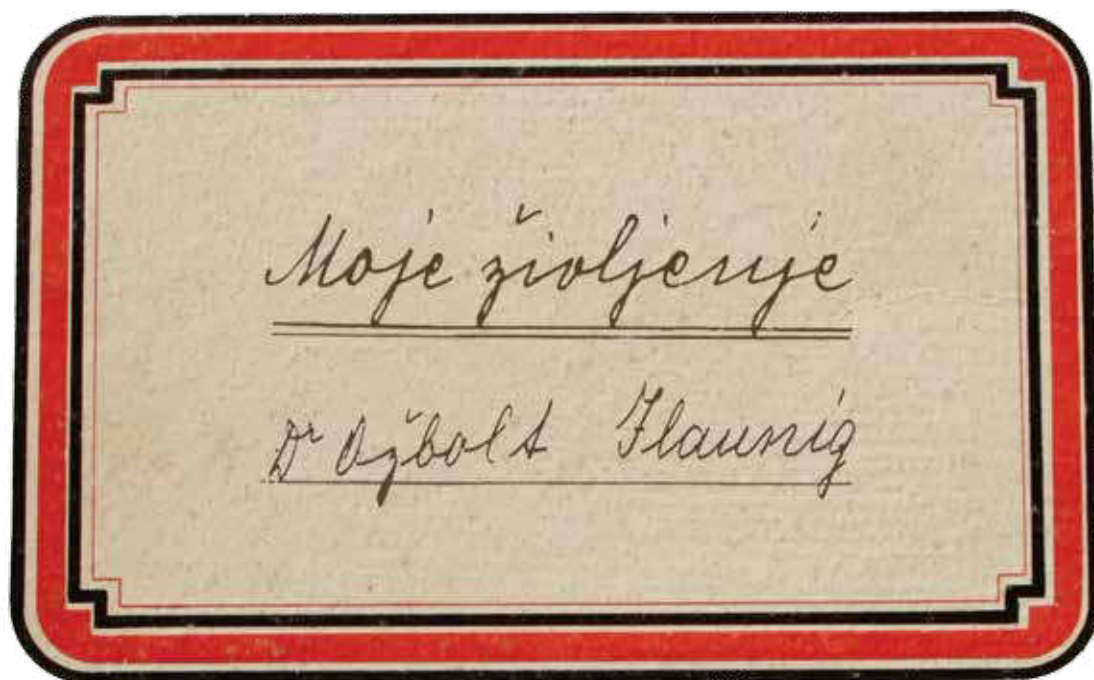
med katerimi
tega sem b
zgodiljaja,
kute usode
ee me mogo
bo in mogo
ljubljene R
spauje, na
nošini slo
da nik je b
pobratu

sel in ka-
dujega.
le vsled
ustiti. Km
vee ne
st moje
l minio
ustice. Ko
katerih uso
pri sva
li ga jima

Moje življenje

Ožbolt Ilaunig

Dnevnik
dr. Ožbolta Flauniga

Ožbalt Ilaunig: Moje življenje
Priprava arhivskega materiala: Knjižnica Lenart
Skeniranje arhivskega gradiva: Rosana Lorbek in Pokrajinski arhiv Maribor
Prepis rokopisov: Božo Čobec
Uredila in lektorirala: Marija Šauperl
Pregled gradiva: Petra Kranvogel in Aleksandra Papež
Spremna beseda: dr. Marjan Toš
Oblikovanje naslovnice: Rosana Lorbek
Oblikovanje in priprava za tisk: Kreativna PiKA d.o.o., www.kreativnapika.si
Tisk: Evrografis, d.o.o., www.evrografis.si
Založila in izdala: Knjižnica Lenart v sodelovanju z Občino Lenart in Pokrajinskim arhivom Maribor
Naklada: 500 izvodov
1. izdaja, 2016
Tiskano v Sloveniji

COBISS Kooperativni online bibliografski sistem in servisi COBISS

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

929Ilaunig O.

MOJE življenje : dnevnik dr. Ožbolta Ilauniga / [uredila Marija Šauperl]. - 1. izd. - Lenart : Knjižnica Lenart : Občina Lenart ; Maribor : Pokrajinski arhiv, 2016

500 izv.
1. Šauperl, Marija, 1957-
COBISS.SI-ID 89238529

Dnevnik
dr. Ožbolta Ilaniga

Knjižnica Lenart

november, 2016

KAZALO

Knjigi Moje življenje na pot	5
V Ilaunigu vidimo pomembnega Lenartčana	7
Iz arhiva v knjigo	9
Urejanje in redakcija	11
Moje življenje I	13
Moje življenje II	37
Moje življenje III	65
Moje življenje IV	85
Moje življenje V	115
Moje življenje VI	141
Moje življenje VII	167
Moje življenje VIII	191
Moje življenje IX	215
Moje življenje X	243
Moje življenje XI	291
Moje življenje XII	327
Moje življenje XIII	435
Dr. Ožbolt Ilainig: Lenarški kronist in sodni starešina	487
Slovar manj znanih besed in latinskih fraz	493
Vir in literatura	496

Knjigi Moje življenje na pot

Slovenski pisatelj, pravnik in potopisec, dr. Josip Ciril Oblak, je v članku Slovenska pokrajina – ogledalo narodove duše, ki je izšel v oktobru 1937, v časopisu Kronika slovenskih mest, razmišljal o Sloveniji in je zapisal:

»Če hočeš spoznati pravi značaj, dušo naroda, vživi se v njegovo pokrajino! Včasih se mi zdi, kakor da naša slovenska zemlja nima svoje - linije. Zdi se mi, da je bil nebeški Oče, ko je ustvarjal to zemljo, tudi sam prav posebno čudne volje, da je pozabil na ono, kar imenujemo tako linijo; prav za prav: slovenska zemlja ni bila ustvarjena - se mi zdi - naenkrat. Ko je hotel pokazati vso silo svojega resnobnega veličanstva, ki grozi in sodi, je zakipel pod njim v nebeške višave Triglav z vsemi svojimi tekmujočimi, enakovrednimi mu sosedi in vazali. V tiho resnem božjem pokoju je pregrnil to zemljo do pod najvišjih vrhov s temno zeleno preprogo gozdov, z vso njihovo mistiko, tako edinstveno lepih, kakor da jih je pridržal le njej ter ji vtisnil njen in svoj - pečat. Ko pa je bil najbolj židane volje in je hotel pokazati tudi vso neskončno dobroto svojega srca, so se zasmehljala pod njegovim božjim tronom pristno slovenska vinorodna brda in gorice in udaril je s tem slovenski zemlji svoj drugi pečat, tej zemlji - brez linije, a vendar božji.«

Te poetično in starinsko zveneče besede o slovenski deželi so bile zapisane v času, ko je živel dr. Ožbalt Ilaunig. Razpet med dve deželi, Koroško in Štajersko, med dve državi Avstrijo in Jugoslavijo, Slovenijo je bil Ožbalt Ilaunig. Svoje korenine je pognal na Koroškem, drevo življenja, sadove svojega dela in ustvarjalno moč pa je razvil tukaj, v Lenartu. Dom in družino si je ustvaril na Ptujski cesti. Letos je minilo 140 let od njegovega rojstva, zato naj bo knjiga Moje življenje pisatelju spomenik v pisani besedi, nam pa odstira nove zgodbe o ljudeh in dogodkih, ki so se zgodili pri Lenartu in bodo iztrgani pozabi. Spomin, nevidna nit, ki povezuje čas in prostor, preteklost s sedanostjo in kaže pot prihodnosti.

Dela dr. Ožbalta Ilauniga so vsebinsko močno navezana na njegove koroške kraje ali pa domače Slovenske gorice. Slednji vitez Rebrčan, Zgodovinski spomini na Rebrco, Črni križ pri Hrastovcu, Kapelški punt, Tatenbah so dela, v katerih je v lepo zvenečem jeziku opisal življenje in bitje Koroške in Slovenskih goric, kot so bile nekoč ali pa za časa njegovega življenja. V knjigi Moje življenje ga spoznamo kot izobraženca, pa vendar ljudskega človeka, ki je živel z utripom kraja in z Lenarčani. Tednik Slovenski gospodar je leta 1936, ob 60-letnici dr. Ožbalta Ilauniga o njem zapisal:

»Spoznal je, da narod ne rabi takozvanih sijajnih juristov, ki poznajo le paragrafe in pravne teorije, temveč dobre sodnike, ki čutijo z ljudstvom in ki žele vsakemu le najboljše ... Zato uživa v vseh slojih prebivalstva neomajno zaupanje ter spoštovanje; kajti narod ve, da mu je »ata« Ilaunig zaščitnik pravic, pravi oče svojih varovancev in odkritosrčen prijatelj vseh. Tako je vzgled pravega ljudskega sodnika.« Besede, ki pričajo o tem, da si je dr. Ilaunig s sodniškim delom v Lenartu pridobil ugled in spoštovanje.

»Domovina je v kraju, h kateremu je priklenjena duša.« Brezčasna misel, ki jo je zapisal francoski pisatelj in filozof Voltaire že v davnem 18. stoletju. Dr. Ožbalt Ilaunig je imel dve domovini. Koroško, ki ji je pripadal po izvoru in h kateri je bila priklenjena njegova duša. V drugi domovini, na Štajerskem, v Slovenskih goricah je živel in ustvarjal. Za tukajšnje ljudi je kot sodnik, zaveden Slovenec, storil veliko dobrega in koristnega, kot pisatelj pa je tej deželi v svoji knjigah postavil spomenik in je bil zapisovalec življenja, osebnosti in zgodb, ki so se zgodile pri Sv. Lenartu.

Hvala Knjižnici Lenart in vsem, ki so pripravili izdajo knjige Moje življenje, ki je v rokopisu obsegala 13 zvezkov, več kot 1000 strani.

Knjiga bo našla pot med bralce, zgodbe in nekdanji Lenarčani bodo živeli naprej, v našem spominu.

Lenart, v novembru 2016

*mag. Janez Kramberger, dr. vet. med.
župan Občine Lenart*

OBČINA LENART
KRAJEVNA SKUPNOST LENART
SVET KRAJEVNE SKUPNOSTI

V Ilaunigu vidimo pomembnega Lenartčana

Svetniki in vodstvo KS Lenart, s predsednikom Andrejem Kocbekom so soglasno podprli projekt Knjižnice Lenart in pomagali pri izdaji knjige Ožbolta Ilauniga, Moje življenje.

V Ilaunigu vidijo pomembnega Lenartčana, ki je služboval kot sodnik v Lenartu in je v našem mestu tudi pokopan. Sodi med tiste ljudi, ki so si s svojo načelnostjo, bil je namreč vseskozi pošten, »ljudski« sodnik, nakopali tudi težave oblasti, pa niso klonili.

V številnih drobnih, natančnih zapisih v dnevniku je Ilaunig dal zanamcem dragoceno gradivo tudi za raziskovanje sedanosti in načrtovanje prihodnosti. Zgodovina, ki jo je imel najraje poleg planin in svoje Koroške, je postregla z zanimivimi zgodbami, ki jih je zapisal in s tem poskrbel, da je še danes zanimiva tudi za obiskovalce Lenarta.

Zato smo veseli, da bodo naši ljudje lahko brali v knjigi njegove zapise.

*Predsednik KS Lenart
Andrej Kocbek*

IZ ARHIVA V KNJIGO

Ožbalt Ilaunig (26. 7. 1876-8. 2. 1945), pravnik, pisatelj. Po ljudski šoli v Žitari vasi je v Celovcu obiskoval gimnazijo in po maturi leta 1898 eno leto bogoslovje. Od leta 1899 je v Gradcu študiral pravo in tam tudi promoviral. Služboval je v Celovcu (1904-1907), Voitsbergu, Št. Vidu (1907-1908) in pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah. Pri lenarškem sodišču je delal od 9. 6. 1908 do upokojitve. Njegova najbolj znana dela so »Slednji vitez Reberčan« (1927), »Črni križ pri Hrastovcu« (1928), »Kapelški punt« (1928), »Tatenbah« (1930).

Dr. Ožbalt Ilaunig je poleg svoje sodniške funkcije v Lenartu v Slovenskih goricah bil še zbiratelj, zgodovinar, gospodarstvenik. Vse to izpričujejo drobni, vendar zelo pomembni arhivski dokumenti, ki jih hrani Pokrajinski arhiv Maribor. Iz posameznih dokumentov lahko razberemo, da je bil član Zgodovinskega društva Maribor. Na društvo je pošiljal razne prošnje ter dopise. Veliko dopisov v zvezi z rimskimi najdbami v Šetarovi je naslovil tudi na Muzejsko društvo v Mariboru. Zgodovinsko društvo je prosil za literaturo, ker je pisal članek o gradu Hrastovec ter o domačem kraju Reberca. Bil je tudi zvesti naročnik Časopisa za zgodovino in narodopisje. Ohranjena je tudi njegova korespondenca s takratnim predsednikom Zgodovinskega društva Maribor Francem Kovačičem, v kateri prosi za nasvete in hkrati poroča o različnih zgodovinskih prispevkih.

Pokrajinski arhiv Maribor hrani 17 arhivskih škatel arhivskega gradiva, v katerih je ohranjeno Ilaunigovo rokopisno gradivo iz obdobja 1923-1944. Ohranjeni so rokopisi: »Moje življenje I-XIII«, »Slednji vitez Reberčan«, »Kapelški punt«, »Sončni dnevi I-II«, »Kronika sodnije pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah«, »Reberca«, »Črni križ pri Hrastovcu«; koncepti raznih del: »Slovstvena dela«, »Dva soseda«, »Maščevanje«, »Hildegarda«; biografski podatki.

Veliko arhivskega gradiva, ki ga lahko povežemo s sodniško službo Ilauniga, je moč zaslediti tudi v sodnih spisih, ki jih hrani Pokrajinski arhiv Maribor. Iz njih je mogoče razbrati njegovo politično in socialno držo v tistem času, hkrati pa izraža njegovo voljo, da s svojim delom doprinese k boljšemu načinu življenja v Lenartu ter okolici.

Ivan Fras, direktor Pokrajinskega arhiva Maribor

UREJANJE IN REDAKCIJA

To delo je bilo ves čas povezano tudi z organizacijo celotnega projekta, saj je bila osnova za delo arhivsko gradivo, do katerega smo dostopali preko obiskov v Pokrajinskem arhivu Maribor. To je vodilo Knjižnico Lenart k temu, da smo si delo razdelili, glede na področja delovanja. Nismo vrhunski strokovnjaki, gnala nas je velika volja in ljubezen do svojega okolja, v katerem delujemo ter seveda 140-letnica rojstva Ožbalta Ilauniga, ki je živel v takratnem trgu Lenart, danes mestu Lenart.

Odločili smo se, da bo rezultat Ilaunigovega leta v Knjižnici Lenart izdaja publikacije *Moje življenje*. Povsod namreč zasledimo, da je samo še to njegovo delo v rokopisu in po našem prizadevanju ne bo več. V oklepaju pa bi še dodala, (oh, je že še kaj kje!...). Po njegovem res obsežnem delu in gradivu v raznih oblikah, dobiš občutek, da še kje kaj »počiva« in čaka na iznajdljivega raziskovalca.

Najtežja naloga je prepis takšnega besedila in najintimnejši odnos z njim ohrani vse do konca prepisovalec. Pri prenosu besedila v računalnik se sreča z vsemi značilnostmi avtorja, njegovimi težnjami in izrazi, grafologijo, interesi in življenjem na sploh.

Pri redakciji takega besedila je nujno potrebno najprej ugotoviti prav to, ali je vse pravilno prepisano. To pa je velikokrat težko, saj avtor uporablja veliko latinskih, še več pa nemških izrazov. Ker pa gre za starejši jezik, tudi za nemščino velja isto, in pa dejstvo, da ima zelo bogat besedni zaklad in literarni, mestoma popolnoma poetični način izražanja, nastopijo večje težave.

Držali smo se pravila, da pustimo večino njegovega načina izražanja, da pa v težko razumljivih besednih zvezah ali pretiranem ponavljanju preuredimo povedi in besedne zveze oziroma besede. Tako so npr. zanimive besede, kot so: solnce, solnčni, ljudij, skrbij, duhteče, zajuterk, in mnoge druge, ki smo jih pustili v njegovi obliki, da bralec dobi občutek za jezik v njegovem času. Ljubi deležja: spominjaje, zagledavši; koroške izraze: cajzelc, rujavka; mnogo je srbohrvatizmov: tako zvane, ujedinjene, došli; uporaba nasprotnega spola pri samostalnikih, kot je običajno: izvajala se je volitva, šel je po potu;

Najteže je bilo pri vrstnem redu besed v povedi; največkrat ugotovimo, da je popolnoma obrnjen, a ga nismo v celoti kvarili, le toliko, da bo bralec bolje spremljal tok dogajanja. Pri ogromni količini besedila najbrž vedno nismo bili dosledni in smo prilagajali vrstni red glede na povedano. Če je besedilo dajalo vtis berljivosti, smo maksimalno puščali avtorjevo osnovo. Pogosto se namreč v številnih prenesenih pomenih s preobračanjem besed spremeni tudi pomen. To pa je seveda povezano tudi z ločili. Tipična značilnost avtorja so namreč dolge, zapletene povedi, s številnimi vrivki, številkami, citiranjem.

Vrivki v latinskem, nemškem in italijanskem jeziku so poslastica iz grafološkega in vsebinskega vidika. Odločitev, da objavimo izrezke originalov tam, kjer besedilo ni bilo berljivo, pomeni, da bo knjiga živa materija do druge izdaje, saj bomo skupaj s številnimi strokovnjaki in tudi povsem »navadnimi« bralci sprejemali izzive, in kot na kvizu iskali odgovore, »kaj tu piše?« Kot primer sočnosti jezika tudi v nemščini primer besede *dežnik*: močno prenesena beseda, ki jo poznamo tudi Slovenci za ta sam. je *parazol* ali pravilno *nem. Regenschirm*.

Tako cenjene bralce peljemo v povsem poseben svet, v katerem bodo uživali, ker bodo srečali opise svojih krajev, ljudi, dogodkov, krajev in običajev izpod avtorjevega peresa. Skrbno bomo beležili opazke in ugotovitve, saj delo z Ilaunigovim *Mojim življenjem* še ni končano; sledi namreč elektronska objava originalov – rokopisov in vzporedno s tem temeljita revizija 1. izdaje knjige, ki bo gotovo doživela 2. dopolnjeno izdajo.

Gradivo bo gotovo dodaten motiv vsem raziskovalcem zgodovine Slovenskih goric, saj nudi številne iztočnice.

Ilaunig se je v pričujočem dnevniku izkazal kot dosleden uradnik, pokončen Slovenec, izjemen ljubitelj narave – planinec in pohodnik, nežna duša, natančen popisovalec dogodkov – kronist, dober zgodovinar, ljubitelj dobre kapljice – vinogradnik, pevec in poznavalec glasbe, bralec –

poznavalec književnosti, dopisnik v številne liste (Mir, Koroški Slovenec, Slovenski narod, Vestnik, Slovenski gospodar, Jutro, idr...), ki jih je tudi redno prejemal, član različnih društev.

To nas je napeljalo na to, da smo vztrajali do konca in ponujamo obsežno gradivo, kot je sam velikokrat zapisal, »da si boš čitatelj lažje ustvaril sam svoje mnenje, kako je bilo«.

Veličina njegovega duha in početja je bilo pošteno delo za slovenski narod, prispevati k napredku, ne za svoje koristi, priznati tudi nasprotniku, kar je dobrega storil, težnja k slogi in sodelovanju vseh, tudi različno mislečih. Vse to je tudi danes zelo aktualno. Kot da bi se čas nenehno ponavljal, kot se včasih v njegovem dnevniku, po prvem vtisu morda prevečkrat, nenehno ponavlja želja po miru in dobrem, ker šele v vojni človek ugotovi, kako slabo je ravnal; ali takrat, ko ga doleti neka kazen.

Zato je zelo na mestu njegov stavek: »Drevo nikoli ne zraste do neba!«

Marija Šauperl, univ.dipl.org.

Moje življenje

I.

MOJE ŽIVLJENJE

UVOD

Hitro tečejo dnevi življenja. Kakor se razcveti rožica kmalu v bujno, prijetno duhteče cvetje, a le prehitro oveni, se posuši, tako je tudi človeško življenje. Tvoja otroška leta minejo kakor sen, ona doba traja le prekratko, ko vživaš edino pravo srečo, pravi mir, ki se ti morda ne povrne nikdar več. Le prehitro mine oni čas, ko si še kot nežno dete sedeval na materinem krilu, ko te je zibala in ti prepevala mile pesmi, da si sladko zaspal. Kje so časi, ko si letal z drugimi malimi tovariši po travniku nabiral pisanih cvetlic, ko si nazadnje utrujen mirno in sladko zaspančkal v hladni senci. Teh let ni več! Posloviti se moraš od iger, ki so razveseljevale tvoje srce, pred te stopi druga doba, doba resnega življenja, ko moraš misliti nase, na svoj bodoči poklic, proč je vsa brezskrbnost. Od vsega tega, kar si prijetnega doživel v svojih mladih letih, od vsega tega ti ostane le spomin. In spomin, ja, ki slajša človeku ure v poznejšem življenju, v času, ko mora mogoče reči, da se mu ne dopade več; on je, ki mu zamakne duh v čase, v katerih je bil srečen in kjer še zdaj uživa ono veselje kakor nekdanj, četudi le za trenutek, ko le prehitro spozna, da je to minulo in da je zdaj vse drugače.

Kakor zapusti popotnik svoj rojstni kraj in potuje dalje po ravnem polju, prišedši pa do visoke gore, obrne se še enkrat nazaj na svojo rojstno vas, predno hiti dalje, tako je tudi s človeškim življenjem. Od zibelke ven je naše potovanje. Hitro minevajo leta, marsikaj doživimo in ko dospemo do kakega važnega koraka v našem življenju, radi pogledamo nazaj na naše preteklo življenje, premišljujejoč, kakšno je bilo to, kar je že za nami in kakšno bo to, ki se nam šele odpira.

Mnogo jih je, ki začnejo zgodaj zapisovati važne dogodke v svojem življenju. To je lepa misel; kajti človek si more s pomočjo tega vse bolj živo predočiti, kar je doživel in če minejo leta, človek le kaj rad lista in čita v tem spisu in pri tem se mu vzbujajo zopet spomini na davno minule dni. Videl sem tak dnevnik tudi pri nekem svojem prijatelju in vzbudila se je v meni želja, napraviti si kaj takega, posebno že zaradi tega, ker morem tako zapisati vse, kar napolnjuje najbolj moje srce in kar nobenemu ne morem povedati.

A le polovičarsko bi bilo delo, ko bi ne povedal, kako je bilo moje prejšnje življenje. 24 let ni več malenkost, posebno pa ne, ker so to leta mladosti, na katera se vsak z veseljem spominja, četudi je morebiti bil med cvetjem srečne mladosti le prezgodaj kak bodeči trn. Tako hočem podati kratek obris svojega življenja, seveda vseh dogodkov ne morem popisati z ono natančnostjo in istimi čuti kakor tedaj, ko so se ravno vršili. Marsikaterih se le malo spominjam ali sploh ne. Podajam tedaj tukaj v prvem delu le kratko zgodovino svojega življenja v glavnih potezih. Od tega časa, ko sem sklenil spisovati dnevnik, naj sledijo vsi posamezni dogodki mojega življenja z vsemi istimi čustvi, ki me bodo pri teh priložnostih navdajali, da bo imel poznejši bralec tako rekoč nekako »confessio generalis« mojih dejanj pred seboj. Naj bo vsekakor veliko zrcalo, v katerem gleda vse moje dejanje. Razni čuti pa, ki sem jih zapisal pri raznih priložnostih, naj bodo moj jasen notranji odmev in mišljenje.

Ti pa, dragi bralec, ko boš čital enkrat zgodbo mojega življenja, ko bodo morebiti trohnele moje kosti že davno v hladni zemlji, in boš našel marsikaj, nad čemer boš stresal glavo, tako nič me ne obsojaj zavoljo tega. Bodi ti to v svarilo, da ravnaš ti drugače, a jaz nisem mogel. Sledil sem svojemu notranjemu nagonu in po tem tudi ravnal. Ali pa je bilo to prav, to naj sodi vsak sam, ko mene ne bo že davno več.

Če pa bo slučajno prišel ta spis v roke, s katerim sva bila dobro znana, dobra prijatelja, ki je poznal natanko moje razmere, ki je z menoj delil veselje in žalost, temu naj bo ta spis kakor glas iz minulih časov, ki mu doni na uho, spominjaje ga nekdanjega svojega prijatelja, ki počiva morebiti v hladni zemlji.

Evo, tedaj moje življenje!

Dr. Adolph Glaunig

OTROŠKA LETA

Tam pod mogočnim Obirjem, ki se dviga s svojo sivo glavo veličastno proti nebeškemu oboku, stoji na vzhodni strani še pod neko nižjo, tako zvano Šimanovo goro, prijazna vas Reberca na prostornem ravnem rebro, ki pa je na južni in vzhodni strani jako strmo, na severni pa se polagoma zgublja v ravnino. Na majhnem hribčku stoji starodavna cerkev z majhno kapelico, ki je še bržkone iz onih časov, ko so prebivali še vitezi na mogočnem gradu za cerkvijo, od katerega pa dandanes ni videti drugega kakor same razvaline. Zraven cerkve stoji župnišče, velikansko poslopje, tako zvana »Komenda«, ki se vidi daleč po dolini. Pod cerkvijo pa se razprostirajo prijazna vas in dalje njiva in travniki. Na celi južni strani rebra vije se spodaj ob vznožju bela cesta, ki pelje iz Krajnskega čez Jezerski vrh dalje do Velikovca, zraven pa drvi po skalovju peneča se Bela, prišedši izpod Kočne, onstran Bele pa se dvigajo zopet visoke gore kakor Žitajska, ki se raztega noter do sive Pece. Od vasi, od koder se ti odpre prijazen pogled po velikem delu Koroškega, pelje pot pod Šimanovo goro po rebro navzdol v vas Podkraj. To selo obstoji iz 6 števil. Prva hiša, ki stoji čisto na samem tik pod temnim gozdom, je pristava komende Reberca. In to je tudi kraj, kjer sem zagledal luč sveta. Da pa se je to ravno tu zgodilo, temu so bile vzrok različne okoliščine.

Moja mati Marija Brumnik je bila iz čisto preproste rodovine. Njen oče Jožef, doma pri Hriberniku na Obirskem, sicer iz kmečke hiše, je moral zgodaj od hiše iskat si kruha, kajti družina je bila velika in tedaj so bili hudi časi, da je celo za ovseni kruh trda predla. Mnogo let je delal pri rudarjih na Obirju, pozneje pustil to delo in se pečal z drvarstvom. Ko si je nekoliko denarja prihranil, najel si je od kmeta Hirselna pod Reberco v Gabrijah majhno hišico v najem za petdeset let. Hišica stoji ravno pod reberškim rebrom na severni strani, četrto ure od komendovske pristave.

Moj dedek si je zbral kot družico za svoje življenje Božičevo hčer iz Suhe na južni strani Reberce, Marijo po imenu. Moja babica bi imela pravzaprav prevzeti doma kmetijo, a ker je njen oče nenadoma umrl brez oporoke, se je to vse predručilo in po zvitih nakanah njenega brata je prišlo tako daleč, da je morala z malim denarjem zapustiti rojstno hišo. A nič ni kvarilo zakonskega življenja dedka in babice. Četudi ni bilo premoženja v obili, sta vendar shajala, kajti bila sta marljiva. Bog je blagoslovil njiju zakon s tremi sinovi in dvema hčerama. Seveda je bila hišica mala, kruha tudi malo in tako je prišlo, da so morali vsi že zgodaj iskati svoj kruh po širnem svetu. Tudi moja mater je zadela ista usoda. Služila je po več kmetijah in je prišla nazadnje k premožnemu veleposestniku Miklavcu, kake pol ure od Reberce v žitajski fari, kjer rase ono vino, o katerem se pravi, da mora mežnar polnoči zvoniti, da se tisti, ki se ga je napil, obrne, ker bi mu sicer želodec pregrizel.

Tedaj pri Miklavcu je bila moja mati v službi in tam se je tudi spoznala z mojim očetom, Janezom Ilaunigom, doma iz Apač, prijazne vasi pod Obirjem, ki stoji na visokem hribu, od koder se ti odpira krasen razgled na vse strani. Oče je bil doma pri Lakovniku. Kmalu je moral iti od doma služiti. Pravil mi je, da je moral že kot trinajstletni fantič voziti ogle v oddaljeni kraj. Ker je njegovega očeta še v najlepši moški dobi zasul plaz, je moral od doma, ker je njegov brat prevzel domačijo. Po različnih krajih je prišel v službo tudi k Miklavcu za volarja. In tam se je spoznal z mojo materjo. Posledica temu je bil sad prve ljubezni. Nastopil sem jaz na svet in moja mati je mogla tedaj reči, dne 26. julija 1876, kar naš slavnj Prešeren le prekrasno in resnično pove:

»Kaj pa je tebe treba bilo,
dete ljubo, dete mlado!
meni mladi deklici,
neporočeni materi?«

Dedek in babica sta bila pač malo nevoljna in moja mati je morala slišati marsikatero grenko. A kar je bilo, je bilo, po toči zvoniti je prepozno. Ker pa je bilo pri dedku premalo prostora, da bi lahko ostala moja mati tam za usode polnega trenutka in ker je imel ravno Miklavc pristavo komende na Reberci v najemu, smela je moja mati iti za ta čas v to hišo in tako se je zgodilo, da sem tam

Dr. Adolf Ilaunig

pozdravil svet z glasnim vriskom na dan sv. Ane ob sedmih zjutraj, t.j. 26. 7. 1876.

Na pristavi ostala je mati z menoj nekaj mescev, potem pa sta me prevzela babica in dedek v oskrbo, mati pa je šla zopet služiti k Miklavcu.

Tako sem se preselil od pristave k babici v malo hišico, Hriberniki po imenu, kjer sem ostal ves čas. Materine vzgoje nisem poznal, ampak babica in dedek sta imela svoje križe in težave z menoj in pod njunim nadzorstvom sem preživel enajst let. Zato sem jih imel jako rad in tako sem se le malo spomnil na svojo mater. Oče in mati sta prišla navadno gledat k meni ob nedeljah, česar sem se posebno veselil, ker sem vedel, da mi prineseta kaj lepega, oče navadno kako igračo, mati kaj sladkega ugrizniti.

Dnevi, ki jih nisem preživel pri babici in dedku, vzbujajo v meni vedno vesele spomine. Bila sta pa tudi oba dobri duši, da bi boljših težko našel.

Posebno veselo je bilo pozimi. Dedek je delal navadno v tem času jerbase, da bi si s tem zaslužil nekaj za najpotrebnejše reči. Babica pa je predla volno in prepevala napol glasno narodne pesmi. Sedel sem zraven nje in jo verno poslušal in vedno in vedno mi je morala še katero zapeti, posebno pa mi je ugajala ona o Francozih:

»Če nam bo pa Bog pomagal,
ta Francoz bo obnemagal.
Požene ga božji strah
kot veter drobnih prah.«

Mislila je seve na Napoleonove čase, ko so Francozi tudi v naših krajih hodili. No, danes se to zopet ponovi.

Na vrh mi je morala povedati še kako povest ali pravljico in pravila mi je o Turkih, o gornem in povodnem možu, pri kateri priložnosti mi je vedno pripomnila, da pride takoj, če ne bom priden, pehtra baba po me, ki hodi s košem okoli in pobira nepokorne otroke. Tako me je s tem navadila, da sem vedno ubogal in mislim, da je to nedolžno sredstvo jako dobro, da se človek zgodaj privadi pokorščine.

Babica me je tudi učila moliti. Ona je bila, ki me je učila delati križ in moliti očenaš. Ko sem že malo odrasel, sva imela vsako jutro šolo v kuhinji, ko je babica kuhala zajuterk. Tam sem opravljal svojo jutranjo molitev, in če sem kje obstal, mi je babica pomagala dalje. Moral sem moliti angelsko češčenje. Povedati sem moral deset božjih zapovedi, pet cerkvenih in še vse druge stvari, kar se zahteva od otrok v prvih ljudskih šolah. Moliti sem moral glasno. To ji je bilo všeč. Če sem molil nerazločno, je vedno rekla, da je ta glas ravno tak kakor kakšnega čmerla, ki se ujame v pajčevino.

Z veseljem sem molil in vsak dan sva se z babico naučila kako novo molitvico. Da, srečni časi. Z otožnim srcem se jih spominjam. Skleпам svoje ročice in molim. Nič me ni motilo. Nobene posvetne misli ni bilo! A zdaj! Tisto zaupanje, tista vera, ki mi jo je vsadila moja babica v srce, tega mi ne izruje nihče več. To mi ostane, kajti s tem bi izgubil zadnje, kar imam. Bil bi kakor mornar na širokem morju brez jasne zvezde, na katero se z zaupanjem ozira. Tudi zdaj rad molim, a vem, da je razloček med ono molitvijo, ki mi je prihajala nekdanje iz nedolžnega srca, in sedanjo. Človeka preveč napolnjujejo le posvetne misli, ki ga motijo, ker človek spozna, da mora prihajati prava molitev le iz nedolžnega, nepokvarjenega srca, kar pa morda sedaj ni več.

Kako veselje sem imel, če sem znal vse molitve dobro, babica me je pohvalila in obljubila, da mi pove lepo povest. Po končani jutranji molitvi sem dobil zajuterk, ki sem ga uporabil z veseljem. Zvečer pa, preden sem šel spat, moral sem zopet pomoliti malo molitvico, nakar sem sladko in mirno zaspal.

Ko sem dobil prve hlačice, me je babica peljala večkrat v bližnjo cerkev na Reberco. Moral sem se prav lepo vesti, ker drugače bi ne smel nikdar več z njimi. Bilo pa mi je to tudi v posebno veselje. Ker stoji hišica, v kateri sem zrasel, čisto na samotnem kraju, tudi nisem mogel priti v dotiko z drugimi otroki, da bi se malo igral z njimi, ostal sem vedno sam in ta lastnost mi je ostala še do

Dr. Ojolt Klavnić

sedaj, da ljubim bolj samoto, da mi ni za velik hrup in trušč. Vendar se mi je včasih zbudila želja pomešati se med veselo tolpo otrok. In taka priložnost je bila ob nedeljah, ko sem navadno šel z babico po popoldanski službi božji domu. Babica se je sešla navadno s kako staro znanko, s katero je malo pokramljala, jaz pa sem takoj stekel k otrokom, ki so se igrali na bližnjem travniku za vasjo in le prehitro je minil čas med tovariši. Pome je prišla babica in le nerad sem šel domu. Tolažil sem se, da se vidimo zopet prihodnjo nedeljo.

Poleti sva šla z babico po vrnitvi od popoldanske službe božje na polje. Tam je stalo sredi travnika več mogočnih hrastov, ki so dajali ob vročih poletnih dnevih prav prijetno senco. V njih vejah so imele ptice svoja gnezda in ko so mladiči pogledali na svet in izleteli, je bilo kaj živahno.

Mehka trava je rasla pod košatimi orjaki in vabila človeka, da se malo odpočije. Umljivo je, da je babica kaj rada zahajala tja, jaz pa seveda tudi, ker se mi je kraj posebno priljubil. Vedel sem, da mi babica pove lepo povestico. In sedla sva, jaz k njenim nogam, komaj čakaje trenutka, da izvem kaj lepega. In pravila mi je babica mnogo zanimivih stvari, tako da nama je čas prehitro pretekel. »Zdaj pa je za danes dovolj,« je rekla navadno babica, »zdaj pa le še poskoči malo po travniku, da boš bolje spal.« In pri tem je vzela babica rožni venec, ki ga je vedno nosila pri sebi in začela moliti, jaz pa sem zletel po travniku, natrgal si rožice in jih nabiral v šopek. Tako sem si delal sam kratek čas, dokler me babica ni poklicala, da je že čas iti domu. Mnogokrat se je zgodilo ob vročih poletnih dnevih, da so naenkrat zatemnili črni oblaki zlato solnce, od daleč se je slišal votel grom. Vse je postalo tako tiho. Ptičice, ki so poprej prepevale, so se poskrile v vejah, bučelice in čmrli so tudi popustili cvetje in se podali v varno zavetje. Vladala je neka tajna tišina, da se še od naju nobeden ni upal govoriti. Vedno bolj se je bližala nevihta, vedno bolj z močnim treskom je pretresal grom hrib in dol in blisk za bliskom je švigal proti zemlji. A naenkrat pribuči pod goro vihar, kmalu je zašumelo v mogočnih hrastih, postal je grozen piš. Veje so kar pokale, da je bilo človeka groza. Prejšnja grobna tišina se je spremenila naenkrat kakor v veliko morje, ki jezno meče svoje valove ob skalovje, kjer se peneč razgubijo. Bil je to zame dan najlepših trenutkov in nisem se mogel dovolj diviti temu krasnemu prizoru v naravi.

A to, da je začel vihar razsajati med hrasti, to je bilo tudi znamenje, da bo kmalu ploha tukaj in bežala sva tedaj z babico domu. Prišla je strašna nevihta, toda polagoma so se razgubili črni oblaki, pokazalo se je zopet svetlo solnce, ki se je blisketalo v tisočerih biserih po travi.

To je bil torej prostor, kamor sva z babico tako rada zahajala. Toda zdaj je drugače. Če danes pogledam na tisti kraj, ne vidim več mogočnih hrastov. Nevihte in strele jih niso premagale, a podrla jih je kruta sila - sekira. Zbežale so ptičice, ker so izgubile prostor, kjer bi delale gnezda za svoje mladiče. Od vsega ni ničesar več. Kjer so nekdanji hrasti razprostirali svoje košate veje, tam je sedaj njiva in kdor gre mimo, bi gotovo ne mogel misliti, da je bilo nekdanj tukaj drugače.

Tempora mutantur! Ni več kraja, kjer sem preživel toliko lepih ur, ko je šumelo skrivnostno listje, kakor bi pripovedovalo povesti kot moja babica meni. Izginili so hrasti, z njimi tudi najsrečnejša leta, ostal mi je na to le spomin.

Kakor omenjeno, dedek in babica nista imela razen male hišice nobenega premoženja. Da bi pa vsaj imeli mleko, dobili so si dve kozi, katere je gonil dedek poleti po bližnjih gozdovih okoli na pašo. Bili sta dve kozi Sivka in Rujavka, prav pridni živalici.

Ko sem nekoliko odrasel, sem šel tudi jaz z dedkom, če je gnal koze na pašo. Dedek je vzel navadno kak jerbas s seboj, da je pri tem pletel, jaz pa sem sedel poleg njega in rezljal konjičke iz borove skorje.

Poleti, ko so dozorele jagode in borovnice, pa mi je napravil dedek majhen jerbašček, v katerega sem nabral rudečih jagod in sem jih nesel babici ali pa očetu in materi, za kar sem dobil kako žemljo ali pa nekaj krajcarjev, ki sem jih skrbno nabiral v posebni škatlici. To je bilo tedaj zame celo premoženje, sedaj se ve, je vse drugače. Vrednost se spreminja z razširjanjem duševnega obzorja in vsakokratnim stališčem, ki ga zavzema človek v družbi.

Najrajši je gnal dedek koze na pašo v Bregarjev hrib, veliko poseko, kjer je rasla močna trava. Sosedu Bregarju je napravil dedek kak jerbas ali koš, tudi je izdeloval cokle, če je bilo treba. Tam

sva presedela z dedkom mnogo popoldnevov. Od tod je bil lep razgled. Videla sva, kako so ljudje delali spodaj na polju, malo dalje od tod je šumela Bela po belem pečevju proti zahodu, po ravnem polju proti vzhodu pa se je vila bela cesta. Že od daleč sva videla, kako se je v prahu pripeljal vsak dan okoli petih popoldne poštni voz. In ko je vozil postiljon po Miklavčevem klancu proti Miklavcu, je vzel svojo trobento in v milih glasovih se je razlegala daleč naokrog prijazna pesem, oznanjujoč, da je pošta tu. Tudi sedaj še sedim na tistem robu, čakajoč pošto, ki mi morda prinese težko pričakovano poročilo iz daljnih krajev od prijateljev in znancev. In ko zapoje trobente glas, se mi nehote vzbudijo spomini na nekdanje dni, kakor stara pesem iz srečnih časov, ko mi je bilo srce bolj mirno kakor sedaj, ko še ni poznalo želja in hrepenenja po rečeh, ki jih morda ne more doseči in ga zato stori nesrečnega. Sam sedim tu ob robu in poslušam glasove, ki so še isti kakor nekdanj, a drugo se je spremenilo. Ni več dedka, ne slišim več njegovega zvonkega smeha, davno že trohni v grobu pri beli žitrajski cerkvi, ki sva jo nekdanj tolikokrat gledala in tudi jaz sam sem se od tega časa mnogo spremenil.

Tako nama je z dedkom hitro minilo popoldne. Če sem postal lačen, je imel gotovo dedek v torbi kos kruha, ki sem ga pojedel s slastjo. Koze pa so se mirno pasle okoli naju. Včasih jih je tudi poklical k sebi, jim dal kako skorjo od kruha in pri tej priložnosti se je zgodilo enkrat nekaj prav smešnega, kar sem obširno popisal v spisu: Iz mojih pastirskih let, natisnjeno v Miru, leta 1899.

Ko se je nagnilo solnce k zatonu, je dedek spravil svoje reči, ki jih je potreboval pri delu, v torbo in počasno smo se podali vsi domu, koze spredaj, midva pa zadaj. In ko je solnce jemalo slovo, je dedek postal, naslonil se je na palico, snel svoj klobuk, da so se zadnji žarki razlili po sivobelih laseh. In zamislil se je pri tem, saj ga je spominjalo potaplajoče solnce, da je prišel večer tudi njegovega življenja in da morda ne bo več dolgo, da tudi njemu zatone solnce življenja za večno. Nehote sem snel tudi jaz klobuk in stal nemo zraven njega, ne upaje se ga motiti pri tem premišljevanju. V tem pa je tudi že zadonel večerni zvon od Reberce. Veličastno je donel, opominjajoč ljudstvo k molitvi. In molila sva z dedkom, dokler ni odklenkal mali zvon za verne duše s svojim milim glasom, da ti seže nehote ta glas do srca. Ko zapoje in se polagoma razgubljajo njegovi glasovi, polasti se te neka tajna otožnost, kakor bi te hotela opominjati, da bo tudi zate pel enkrat ta zvon, opominjajoč ljudstvo, da naj se spomni vseh onih duš, ki trpijo v vicah in morda tudi tebe.

Z dedkom sva prišla domu. Jaz sem gnal koze v hlev, babica pa jih je pomolzla, dedek pa je počival pred hišo. Babica je napravila večerjo, ki mi je vedno dišala. To je bilo zadovoljstvo, to je bila sreča.

Ko sem že nekoliko odrasel, mi je dedek popolnoma izročil varstvo Sivke in Rujavke. Včasih me je še nadzoroval, ali sem tudi sposoben za ta imenitni opravke. Kakor poveljnik v vojski, tako mi je dajal vedno povelja, kam moram danes gnati koze na pašo, kam jutri, kam dopoldne in popoldne, na katero stran spomladi, na katero stran jeseni. Vse to sem si dobro zapomnil in zmaga je bila gotova, kajti v moje največje zadoščenje so se pomikale po vsaki paši z napolnjenimi trebuhi in sladek nasmech dedka mi je bilo največje plačilo, ko sem prišel domu.

Ko se je zbudila narava spomladi k novemu življenju in so zopet ozelenela drevesa, tedaj je tudi zame prišel čas, da poženem svojo Sivko in Rujavko na pašo. To je bil vesel dan. Koze so skakale, kakor bi znorele, od trave do trave so letale, od grma do grma, ne vedoč, kaj bi prej ugriznile. Počasi so že postale izbirčne in le najboljše stvari so našle milost, da so jih pohrustale.

Tako je tudi s človekom. Ko po dolgem pomanjkanju dobi kaj boljšega, mu je vse dobro in bodi še kako slabo. Prekmalu se prevzame in mnogokrat se zgodi, da v svoji prevzetnosti še z najboljšimi stvarmi ni več zadovoljen.

S svojimi kozami sem prehodil vse bližnje kraje okrog svojega doma, prelezel vse skale. Najrajši sem jih gnal v Smolje pod Šimanovo goro, kjer je samotni kraj. Tam je bila visoka skala in od tod sem gledal na polje, kjer so ljudje delali. Spodaj pod skalo pa je votlina, kamor sem se navadno ob času dežja prav rad podal. Tam se je tudi zgodila dogodka s čudno živaljo, ki mi je povzročala toliko strahu, meneč, da je volk, a je bila le lisica. Popisano je to natančno v spisu Iz mojih pastirskih let (Mir, 1899).

Najveselejši čas zame pa je bil jeseni. Tedaj sem gnal koze navadno kam daleč, navadno v reberške

Dr. Adolf Klauwig

hribe, to je na koncu reberškega rebra, kjer sem ostal ves dan in sem šel šele na večer domu, veselo vriskaje in pojoč. Največje veselje sem imel, ker je smela nositi v tem času Rujavka tudi zvonec in mi ni bilo treba toliko paziti na koze. Včasih sem jih pa gnal tudi na tak kraj, kjer so pasli drugi pastirji krave in ovce. Tedaj je bilo veselje. Zanetili smo velik ogenj, z bližnje njive je prinesel kdo krompirja, ki smo ga spekli v žerjavici. Zraven smo nastavili okoli ognja peči, nanje smo devali žareče oglje, udarjali z drugo pečjo nanj, kar je napravilo glasen pok. Zgodilo se je tudi, da je skočil kak košček na obleko in na svojo veliko žalost sem vedno prepozno opazil, da mi je zgorel že precejšnji del suknje. Navadno je bil doma polom, dobil sem jih včasih tudi kot zdravilo z brezovko.

Tako je minilo leto in ko je listje popadalo z drevja in se je vlačila gosta megla po ravninah, tedaj sem tudi vedel, da pride kmalu sneg in s tem sem tudi končal svoje pastirsko delo. Zame je bilo tedaj hujše, ker sem moral sedeti ves dan v hiši, dokler nisem začel hoditi v šolo.

Ko pa so koze pozimi povrgle kozličke, tedaj je bilo moje veselje. Vedno sem jih hodil gledat in ko so jih prodali, sem se težko ločil od njih, a za odškodnino sem dobil vsakokrat po pet novcev za to, da sem tako pridno pasel.

Ko sem hodil v šolo v Žitaro vas in sem se naučil čitati, sem imel tudi na paši knjige s seboj. Tako sem v tem času prebral večino Mohorjevih knjig, občo zgodovino, Večernice, koledarje in zgodbe svetnikov in še mnogo drugega, kar sem le dobil. Tako je hitro minil čas, izvedel sem mnogo lepega in s tem sem se tudi dobro naučil slovenskega jezika.

Kakor so bili dolgočasni zimski dnevi, tako tudi ni manjkalo v tem času razveseljevanja.

Ko je namreč padel povsod sneg, takrat sem poiskal v stari kamri svoje sani, ki mi jih je napravil dedek in hajdi z njimi na cesto, kjer je bil kak klanec. To je šlo dol v ravnino, da je kar jemalo sapo, potem pa zopet nazaj s silo in težavo in tako je šlo naprej, da se je medtem napravila temna noč. Četudi sem prišel domu ves zmražen, marsikaterikrat tudi z raztrganimi hlačami, vse to nič ni storilo, le da je bilo veselje.

Ko je že šlo bolj proti spomladi, je sneg čez noč na površju pomrznil, kolikor se je podnevi stopil. Tedaj sem šel s svojimi sanmi kar za hišo na bližnji hrib, v tako zvane »Novine«, kjer sem se drčal ves dopoldne. Pripetilo se je, da sem se zvrnil, sani name, a hitro sem se pobral in hajdi zopet nazaj. Poleg tega veselja sem imel še drugo. Bil sem namreč veliki prijatelj ptic. Ko sem se tako na paši sprehajal po zelenem gozdu in sedel v mehki mah, sem videl raznovrstne ptice, ki so skakljale po vejah in prepevale. Našel sem tudi gnezdeca, v katerih so bila ali še jajčeca ali pa že mladiči. Ko je pozimi padel sneg, so pritekale k hiši, pokukavale radovedno pri oknu, kakor bi hotele kaj imeti, ker zunaj je bil mraz in mnogo snega. In pri tem sem si nehote zaželel, da bi tudi jaz imel tako ptičico, ki bi jo skrbno redil, da bi ji ne bilo treba stradati. To sem povedal dedku in on je napravil pripravo, da bi lovil z njo ptice. Doma pravimo temu »žlagelc«, napravljen je iz leskovih vejic ob strani, spodaj in zgoraj pa ima lesen pokrov, v sredi pa je tako zvani jezik, privezan na eni strani ob rob kletke. V sredi je pritrtjen klinček v tla, pokrov pa drži drugi klinček, med katerim se lahko dene drugi konec jezička. Nastavil sem to pripravo na bližnje drevo za hlev in nestrpno čakal, kaj se zgodi. No in nazadnje sem le pričakal. Prišla je ptičica in se je ujela v zanko, a kaj, ko je bil vrabec. Ker pa sem ga že enkrat dobil, ga tudi spustiti nisem hotel. Natančneje je to popisano v mojem spisu: Iz mojih prvih let.

Drugič sem prišel s svojim stricem Jakobom k nekemu rudarju, ki je imel mnogo lepih ptic. Med temi se mi je najbolj dopadel »cajzelc«, ki je tako lepo prepeval. Od tedaj mi je rojil samo cajzelc po glavi in še sanjalo se mi je od njega in to je trajalo tako dolgo, da sem se podal nekega dne k možu z vsemi svojimi prihranjenimi novci, kar sem jih imel in nisem jenjal prej, da sem dobil cajzelca za 40 novcev, nakar sem tekkel z njim v velikem veselju domu. Žalibože moje veselje ni trajalo dolgo. Ko se je namreč bližala velika noč in so belili sobo, se je prikradla mačka v sobo, videla cajzelca v ptičnjeku in bilo je po njem. To je bila žalost. Z žalostnim srcem sem ga pokopal. V mojo zanko se je ujela še marsikatera ptica, a nobena mi ni bila po godu. Takrat sem šel celo z limanicami lovit cajzelce k reki Beli, a šel sem le sam na limanice. Prišel sem z lačnim trebuhom domu in uresničil se je dedkov izrek: Če ti na te limanice dobiš kako ptico, jo jaz kosmato pojem.

Tako mi je minilo v nekaljenem veselju pri dedku in babici že nekaj let. V njihovi sredi sem zrasel, oni so me vzgojili, pri njih sem preživel prva in najlepša leta svoje mladosti, zato sem jih pa tudi ljubil, kakor svoje druge starše.

Star sem bil že čez sedem let, ko so se starši spomnili, da bo čas dati me v šolo. Bilo je tedaj pri meni nekaj izrednega. Ker sem bil čisto na samotnem kraju, se učitelj ni spomnil, ko je hodil po hišah zapisovat otroke za šolo, da bi mogel biti tukaj še kak šolar, ki bi bil znal trgati hlače po šolskih klopeh, starši pa tudi niso mislili na to. Ker pa vendar niso hoteli, da bi bil ostal kakor divjak v gozdu, poslali so me v šolo k nekemu staremu možu, po imenu Gustel. Ta je imel onstran Reberce, v Suhi, v nekem grabnu, majhno hišico z malim gospodarstvom. Znal je, kar je med ondrotnim ljudstvom kaj redkega, dobro nemški in tudi slovensko in nemško čitati in pisati. K njemu so hodili mladi ljudje v šolo, ko še niso bile naše šole tako uravnane, kakor sedaj. Posebno pa s planin kmetski sinovi in hčere, ki so imeli pozimi za to dovolj časa in ker je bilo v Kaplo ali pa v Žitaro vas predaleč. Imel je včasih prav veliko učencev, ki so se pri njem vsi dobro naučili brati in pisati po slovensko, zato pa mu je dal vsak malo kruha, moke ali mesa za plačilo.

Tukaj sem so me poslali v šolo, tukaj se je pričelo moje študiranje. Spočetka je šlo bolj počasi in marsikatera debela solza je zdrknila po licu na debelo tiskani »i« da sem ga še manj spoznal. A sčasoma se vse popravi in tako je bilo po hudem začetku kmalu bolje. Z veseljem sem hodil k staremu Gustelnu v šolo. A ni dolgo trajala ta šola. Učitelj Richter v Žitari vasi je namreč pozimi izvedel po drugih otrocih, da sem jaz tudi še na svetu in kam hodim v šolo. Takoj je prišel list s pozivom, da moram odslej hoditi v Žitaro vas v ljudsko šolo. S težkim srcem sem se tedaj ločil od svojega prvega učitelja, na katerega sem se že dobro navadil. Malo tesno mi je bilo pri srcu, ko sem se odpravil v šolo. Babica mi je dajala nauke, kako se moram vesti v šoli pred učiteljem in župnikom. Boječih korakov sem stopil čez šolski prag. Že od daleč sem slišal ropot šolarjev, ki so čakali na poduk. Čisto malosrčen sem stopil v šolo, kajti nisem bil navajen med tolikim številom. Vsi so gledali name, misleč si, kdo pa je ta, iz katere dežele pa je tega prinesel veter. Sedel sem kar v tretjo klopo, kjer sem ravno videl prostor. Kmalu je prišel učitelj in zagledavši me, prišel je takoj k meni in me vprašal, zakaj me ni bilo tako dolgo. Odgovoril sem: »Ker nobeden ni pome prišel!« Povedal pa sem mu tudi, da sem hodil h Gustelnu v šolo. S tem je bila stvar poravnana. Poduk se je pričel in ko je učitelj poklical nekatere učence k deski, da bi brali črke, sem se oglasil tudi jaz, vprašaje, ali moram tudi jaz iti tja. »Če znaš, pa pojdi.« In šel sem in prečital vse, s čimer je bil učitelj zadovoljen.

Za učiteljem je prišel župnik Valant Legat. Izvedel je že od učitelja, da je prišel novinec in takoj me je poklical in me vprašal, ali znam že kaj moliti. Odgovoril sem točno in postal ljubljeneц kateheta. Dobil sem kmalu prav veliko veselje do šole in pridno sem zahajal k poduku. Četudi je včasih pozimi padlo veliko snega, me to ni oviralo, še z večjim veseljem sem šel tak dan v šolo.

V šolo sem vstopil 1. 1884. Ker sem prinesel s seboj veliko znanja, sem po pol leta prišel v drugi oddelek prvega razreda, kjer sem ostal eno leto. Druga tri leta pa sem bil v drugem razredu. Učitelj me je imel prav rad, a navzlic temu sem moral vendar včasih še malo po šoli posedeti. A to se ni zgodilo velikokrat. Enkrat sem kupil sladkorja in ker sem ga delil drugim, sem bil zaprt, drugič sem sošolca udaril s črtalom, tretjič pa sem bil v družbi drugih zaprt, ker smo slabo naredili nalogo. Ob koncu vsakega leta je bila na Miklavčevem šolska veselica. To je bil vesel dan za nas po dokončanem delu. Bile so različne igre, pri katerih si je mogel tisti, ki je bil spreten, dobiti marsikateri novčič. Leta 1887 je bila posebno slavna veselica. Razen mnogo jedil, pijače in iger so se delili še posebni darovi onim, ki so imeli dobra spričevala. Pri razdelitvi darov sem bil drugi, dobil sem na medalji prilepljen goldinar. To je bil zame najsrečnejši dan, kar sem hodil v ljudsko šolo.

V istem letu je umrl moj dedek. Že dolgo časa ga je mučila naduha, posebno pa pozimi. Prihajalo mu je vedno hujše. Nazadnje je moral v posteljo, katere ni zapustil več živ. Bilo je ravno na binkoštni ponedeljek, ko je ob treh popoldne za večno zatisnil oči. Bilo mi je jako hudo, ker sem izgubil dedka, ki sem ga ljubil iz vsega srca. Dedek mi je bil kakor moj drugi oče, prijazen, potrpežljiv, lepo me je učil, mi dal nauke za življenje, katerih ne bom pozabil nikdar. Ostal sem

Dr. Oskar Klavnski

sam, nisem imel več koga, da bi šel z menoj na pašo. Dobro se še spominjam, ko je ležal na mrtvaškem odru. Prišla je strašna nevihta in hitel sem na vso moč s svojimi kozami domu. Prišedši pa mimo visokih macesnov v Habernikovem rebru, udarila je strela v drevo, da sem se od samega strahu opotekel. Koze in jaz smo leteli vsi plašni domu, v tem pa se je vsula strašna toča, ki je vse pobila. Od tistega časa sem dobil poseben strah pred bliskom in če se je bližala nevihta, sem koj hitel domu. Posledica temu pa je, da se še sedaj lahko prestrašim ob najmanjši priložnosti.

Bil je oblačen dan, ko smo spremili dedka k večnemu počitku. Milo so doneli zvonovi, ko so ga zasipali. Zagrebli so mi ga v hladno zemljo, a njegova podoba mi ostane vedno pred očmi. Ostal mi bo vedno v blagem spominu.

Hodil sem četrto leto v šolo. Tedaj je prišlo nekaj, kar je bilo usode polno za vse moje življenje. V Celovcu se je začelo zidati Marijanišče, kjer bi mogli biti dijaki, ki menijo postati enkrat duhovniki, za nizko ceno ali celo zastonj. Izvedelo se je o tem po časniki in tudi v cerkvi se je o tem naznanilo. Ljudje so prigovarjali mojim staršem, posebno moj ujec Jakob, da naj bi me dali študirat, ker je priložnost jako ugodna. Imel sem dobro spričevalo in že učitelj je večkrat spodbujal mater, naj me da v šolo. Starši spočetka niso bili nič prav zadovoljni s tem, a pozneje so se vendarle sprijaznili s to mislijo. Tako sva šla z materjo nekega popoldne z mojim spričevalom h komendatorju Matevžu Šervicljju na Reberco vprašat, ali bi mogel biti sprejet v Marijanišče. Komendator je pogledal spričevalo in rekel, da bi glavo že imel, a zavoljo Marijanišča je rekel, da me ne morejo sprejeti, ker sem nezakonskega rodu. Tu je bila ovira. Mati se prav nič rada ni omožila, očetu so prigovarjali od vseh strani, da naj me dajo študirat. Onkraj Reberce, ob glavni cesti pri cestarju, je bil s svojimi starši na stanovanju neki fant, Matija Perč, bistre glave. Tega je hotel komendator Miller dati v šole, a nenadoma ga je zadela kap. To je bilo zapisano v knjigah in komendator Šervicelj kot naslednik se je odločil, da da tega fanta študirat. To je tudi veliko vplivalo na moje starše. Nazadnje se je mati vendarle vdala, da se poroči. Naredili so ženitvovanjsko pismo, bila je poroka in vesela gostija. K poroki sem šel med očetom in materjo kot sad prepovedane ljubezni in zdaj sem postal kot zakonski per subsequens matrimonium, kar sem si pozneje, ko sem študiral kanonsko pravo, najlažje zapomnil. Mati se je jokala, bilo ji je težko, zakaj ne vem in še na večer mi je rekla: »Glej, Ožbej, vse to sem tebi na ljubo storila.«

Spominjam se še kakor danes, da mi je nekega jutra naročil oče, ki je bil tedaj volar pri Hiršelnu, Miklavčevi pristavi poleg naše hišice, ko sem šel v šolo, da naj med potjo povem svoji materi pri Miklavcu, da naj bodo pripravljeni, ker grejo danes k župniku zaradi oklica.

Poroka je minila in začela se je vesela gostija. Bil sem tudi jaz navzoč. Ker pa nisem našel druge zabave, sem prečital dve povesti. Zjutraj pa smo šli zaspani domu, meni pa so še dolgo šumeli glasovi vesele godbe po ušesih. Bilo je to meseca junija. Od tega časa sem zašel večkrat k Perču, ki se je privatno učil prvo latinsko šolo in tako sem tudi jaz dobil že malo pojma o teh študijah. Pripravljali so tudi reči kakor obleko, perilo, obutev za Celovec. Priskrbeli so mi stanovanje pri moji sestrični Katri, ki je bila v Celovcu.

Tako se je vedno bolj bližal čas, ko sem moral iti v mesto. Hodil sem do zadnjega v šolo. Prav otožno sem jemal slovo od šole, onih klopj, kjer sem sprejel prve nauke. Bila je nazadnje veselica za šolarje in dobil sem za slovo še lep dar. Napočil je dan, ko sem moral odriniti. Od šolarjev sem vzel slovo. Starši so spravili skupaj vse moje reči, ki jih naj vzamem s seboj v mesto. Oznaniti moram, da prvo leto še nisem bil v Marijanišču, ker poslopje še ni bilo dokončano in ker so v staro Marijanišče sprejemali dijake šele z drugim letom.

DIJAŠKA LETA

Bilo je nekega jutra meseca septembra ob dveh ponoči, ko sva se podala z materjo proti Sinča vasi, da bi se od tam prepeljala po železnici v Celovec. Bil je petek in ljudje so še rekli, ne v petek, ampak kak drug dan idita, drugače ne bo sreče. Morebiti so imeli deloma prav. Vsa upehana sva prišla z materjo na kolodvor, ker sva hitela, misleč, da zamudiva vlak. Prisopihal je vlak in hitro smo zdrčali proti Celovcu. Čudno in novo se mi je zdelo življenje v mestu, toliko hiš, toliko ljudi. Šla sva najprej k moji sestrični Katri, kjer bi imel stanovati. Majhna sobica, bolj temna, komaj prostora za dva. To je najkraj, kjer bom prebival ves čas, kar ne bom v šoli. Potem pa smo šli v gimnazijo. Tam sem videl nekega moža, katerega sva vprašala, kdaj in kje se moram vpisati. Mislil sem, da je kak profesor in ker je bil z nama prijazen, sem si že domišljeval, ta pa ne bo hud z menoj. A kakor sem potem izvedel in spoznal, bil je šolski sluga. Gori pred ravnateljevo pisarno sem zagledal svojega tovariša iz Reberce, ki ga je privedel komendant Šervicelj. Peljal naju je skupaj k ravnatelju. Bil je to mož že sivih las, Svoboda po imenu, bolj osornega glasu, a pravična in blaga duša. Ko je mene vpisal, me je vprašal, ali znam kaj nemški, kar sem potrdil, četudi nisem dobro razumel. Naznanil mi je tudi, kdaj moram prihodnji dan priti h skušnji.

Mati se je zvečer odpeljala. Meni ni bilo prav nič hudo, saj različne nove stvari, novo življenje, me je tako omamilo, da sploh še nisem čutil, da bom v tujem mestu daleč od svojih staršev in babice. Drugi dan je bil sprejemni izpit. Prestal sem ga in s tem sem tudi dobil pravico študirati na gimnaziji. Od skušnje mi je bila glava čisto zmedena in tako se je zgodilo, ko sem prišel na ulico, da sem krenil v nasprotno stran proti severu, namesto proti vzhodu. Šel sem in šel, zdelo se mi je vse nekam tuje, a mislil sem, bom že prišel prav. Naenkrat sem bil izven mesta. Spoznal sem, da sem zašel in po dolgem spraševanju sem prišel domu. Bratrančinja je bila vsa v skrbeh, kaj bi se moglo pripetiti.

Kupili so mi lepe, nove knjige, s katerimi sem ves vesel mahal v šolo. Spočetka mi je bilo pač marsikaj nerazumljivo, posebno ker nisem znal nemškega. Mislil sem si, da se tudi ni treba nič učiti, ampak da je tako kakor doma v ljudski šoli. Tako se je zgodilo, da sem dobil iz latinščine prav pošteno dvojko, a njenega pomena še nisem razumel. Moji sošolci so mi samo rekli, da sem dobil »šest«. Enako mi je šlo v zemljepisju. A sčasoma mi je vendar prišlo v glavo, da se bo treba malo učiti in odslej je tudi šlo. Srečno sem zlezel pri prvi konferenci, da nisem dobil tako zvanega kascetelna, to se pravi naznanila, da v tem in tem predmetu učenec ni zadostoval.

Seznanil sem se kmalu z nekaterimi sošolci, posebno s Slovenci. S temi sem prišel v slovenski uri skupaj, dvakrat na teden. Tam smo imeli profesorja, dr. Jakoba Šketa, ki nas je prav prijazno pozdravil in povprašal vsakega po imenu. To mi je takoj ugajalo, posebno pa, ko me je pri čitanju pohvalil. Bil sem srečen, da zopet slišim slovenski, posebno da govori tudi profesor slovenski, ker do sedaj nisem slišal govoriti posvetnega gospoda naš mili jezik.

Po enem mesecu sem spremenil svoje stanovanje. Bilo je pretesno, bratrančinja je šla za delom in tako se ni mogla še z menoj ukvarjati. Preselil sem se k teti mojega sošolca Matevža Kakla iz Loga vasi doma, s katerim sva skupaj sedela.

Bila je velika soba, v kateri so prebivali 4 ljudje, pozneje jih je bilo celo pet. Gospodinja Eliza Perne je imela tudi sina Frica po imenu, ki je hodil v četrti razred realke.

Tam mi ni bilo dolgočas, zvečer smo imeli vedno svoje veselje in včasih smo uganjali svoje burke, da že ni bilo prav lepo. Spomine na nekatere stvari sem zapisal v spisu: Nekdanji dni.

Za hišo, Paulitsch gasse, št. 4, je bil tudi vrt in pozimi smo delali trdnjave in se kepali, poleti pa smo študirali vsi skupaj pod mogočno hruško. Fric je govoril vedno svojo francoščino, Janez Dragasnik iz Loga vasi latinščino, midva z Matevžem pa sva ob kakem hrošču uganjevala tajnosti zoologije. Včasih smo se tudi sprli, nastali sta dve stranki, ki sta se nekaj dni prav kosmato gledali, da nas je dobra gospodinja pomirila. Sicer je bila pa stroga, iti smo morali ob delovnikih vedno v cerkev, posebno pa, če je bila kje kaka pobožnost.

Tako je hitro teklo leto. Prišle so božične počitnice. S kakšnim veseljem sem šel tedaj domu, to si lahko vsak sam misli. Samo to povem, da sem bil že dve uri prej na kolodvoru, preden je prišel

Dr. Ojbold Klauwig

vlak. Hitro so minile počitnice in težko sem šel nazaj. Trajalo je precej časa, da sem se navadil na prejšnje razmere.

Bližal se je konec prvega tečaja. Toliko sem vedel, da bom srečno zlezel skoz, četudi me je malo imelo v matematiki. To je bila moja slaba stran že ves čas in to je bilo zame tudi pozneje usodno. Za ta predmet se jaz nisem mogel ogreti nikdar, to se mi je zdelo tako suhoparno. Posledica je bila, da sem se tudi malo zanimal za ta predmet in večkrat sem vzdihnil: Oh, lepo bi bilo življenje na gimnaziji, ko bi le ne bilo presnete matematike.

S tem večjim veseljem sem se oklenil drugih predmetov, posebno še jezikov, ki so bili moji ljubljenci.

Napočil je dan, ko smo imeli dobiti spričevala. Srce mi je bilo hitreje, ko jih je prinesel razrednik, dr. Karol Franseber. Po kratkem nagovoru jih je razdelil. Prišla je vrsta name. Hlastno sem posegel po belem listu, radoveden, ali se vse strinja, kakor sem si mislil. Bil sem zadovoljen.

Pričel se je drugi tečaj. Urno so tekli dnevi naprej, v šoli je bilo prav veselo, motilo me je edino, da me je tu in tam vzdramila iz prijetnih sanj kaka dvojka iz matematike. Ob nedeljah pa smo napravili vsi skupaj izlet na deželo. Posebno rad sem prišel k svoji teti Barbari Koren v Vetrinj. Tam je bila omožena in oskrbnica vile Goričnik, last gospode Moro. Bila je dobra duša in huda je bila, če je nisem prišel obiskat. Skuhala mi je kavo, za slovo mi je dala šopek cvetlic, tu in tam še tudi kako desetico. Ko sem bil že v višjih razredih, mi je še vedno pristavila: »Le glej, da ne boš preveč lumpal.« Potem pa sem šel vesel proti mestu. Ko sem prišel mimo Vetrinja, kjer je bil nekdanj mogočni samostan cistercijenzov in je začela biti ura, da so odmevali otožni udarci po okolici in so zašumele skrivnostno starodavne smreke ob cesti. Tedaj so se me polastili nenavadni občutki in nehote sem obstal in poslušal, kako so se razgubljali zadnji udarci po okolici. Zdelo se mi je, kakor bi bil to otožen glas, opominjajoč na nekdanje slovo in živahno življenje menihov v tukajšnjem kraju. Stare smreke so se mi zdele, kakor bi pravile zgodovino o davnih časih. Reči moram, ta kraj mi je ugajal, rad sem zahajal sem v to okolico, včasih vesel, včasih pa tudi žalosten, kakor je ravno nanese naključje, a nazaj pa sem jo mahal vedno vesel, navadno z desetico v žepu. Teto sem imel rad, ona je skrbela zame kakor mati, rada je pritrgala sebi, da je le mogla meni kaj dati. Zato sem jo tudi spoštoval in njej sem potožil vse, kar me je težilo. Ona mi je dala dober svet in potolažen sem bil. Prijazen je bil tudi njen mož Šimen, četudi navidezno bolj osoren, a drugače je bil dobra duša.

Dan je tekel za dnevom in kakor bi trenil z očmi, je bil tudi že konec drugega tečaja. Lep dan, saj sem vedel, da sem izdelal in da pridejo sedaj dolgo željene počitnice. Ob koncu šolskega leta se je poslavljajal tudi naš ravnatelj, kajti stopil je v pokoj. V ganljivih besedah je vzel od nas slovo in dobro sem si zapomnil besede, ki jih je izrekel na koncu svojega govora: »Initium sapientiae est timor Domini.«

Spričevalo je bilo prav dobro in z veseljem sem spravil svoje reči skupaj, da bi mogel zopet doma preživeti nekaj brezskrbnih ur. Stari znanci, ki smo bili skupaj na stanovanju, smo se le prav težko ločili. Veselo je bilo naše medsebojno življenje, navadili smo se eden na drugega. Zato pa je tudi ostala vez, ki nas je povezala že tedaj. Tli še sedaj. Postalo je prijateljstvo med nami in v največje veselje nam je, če se snidemo in se spominjamo lepih preteklih dni.

Lokomotiva me je hitro pripeljala v mojo domovino in z veseljem sem pozdravil svoje domače gore. Prišedši domu, sem našel v zibelki majhno sestrico - Miciko in mati so me vprašali, ali jo poznam.

Srečen sem bil, ko sem mogel iti zopet prosto v naravo. Letal sem za metulji, nabiral hrošče, včasih sem gnal tudi še svoji dve stari znanki, Sivko in Rujavko, na pašo.

Tako je minil čas, sonce je zahajalo že nižje in s tem je bilo tudi mojih počitnic kmalu konec.

Takoj po koncu prvega leta sem moral na željo svojih staršev vložiti prošnjo za sprejem v Marijanišče, ki se je ravno tisto leto dozidalo. Prav nerad sem to storil, ni mi bilo posebno za to. Posebno pa, ker so me sprejeli pod tem pogojem, da bom enkrat duhovnik. O tem nisem hotel nikdar nič slišati in to je tudi najjasnejši dokaz, da nisem imel poklica za to. Mati me je zapeljala v Celovec. V Marijanišču mi je bilo vse novo, med toliko tovariši, zraven pa še tudi mnogo tujih

sošolcev. To skupno življenje, te različne zapovedi, vse to mi ni bilo prav nič po volji. Ko sem bil sam zunaj v mestu, sem se sam učil, kadar sem vedel, da se imam učiti, a tukaj je prišel čas, ko moraš sesti h knjigi in se učiti in ravno zavljo tega se nisem učil. Prav nič me ni veselilo. Vdati sem se moral v svojo usodo in prenašati vse. Zato sem se pa bolj veselil počitnic, ko sem zopet na prostem v svoji domovini. Tistih zapovedij, ki so nam jih dali na počitnice s seboj, tudi nikoli nisem izpolnjeval. Vse to pa je izviralo iz tega, ker sem imel mržnjo do vsega, nobenega navdušenja za to življenje in ker sem vedel, v kateri namen sem tukaj. Najhujše mi je zatorej bilo, če sem moral nazaj. Imel sem sicer prijatelje, ki so mi bili ljubi. Moj prijatelj Perč je bil tudi tukaj, nato Matevž in Kušej Jakob, ki je prišel v tretjem letu iz Št. Pavla sem študirat. To smo bili, s katerimi sem največ občeval. Med nami se je razvilo posebno prijateljsko razmerje. Matevž je dobival od doma vedno meso, orehe, sir, itd. Mi smo ga vedno nadlegovali, posebno jaz mu nisem dal ves čas miru. Nazadnje mi je rekel: »Dobro, dobiš oreh, dati si ga moraš na glavi razbiti.«

In nastavljal sem svojo glavo, on pa je zagnal oreh v njo, da se je razletel na drobne kosce, po katerih so posegli okoli stoječi prijatelji, jaz pa nisem dobil nič. Iz te moke ne bo kruha, sem si mislil, in nisem več prosil orehov pod tem pogojem.

Prijatelj Kušej je bil človek nežnih čutov in poetičen. Že tedaj je včasih zložil kako pesmico. Skupaj sva rada čitla lepe pesmi, se navduševala za naše pesnike. Dobila sva tudi Kres v roke, katerega povesti sva s slastjo požirala. Posebno nama je ugajal »Milko Vogrin«. Novela, katero je spisal naš profesor, dr. Sket, pod psevdonimom Stojan. Ta povest naju je čisto predrugačila. Na sprehodu sva le o tem govorila, postala sva jako sentimentalna in jaz sem se celo ojunačil delati verz, a ti so bili horrible dictu. Nič se ni hotelo rimati, po cele ure sem včasih iskal primerne rime, pa ni šlo. Včasih sem ukradel tu in tam kako kitico ali malo predrugačil. Nazadnje sem vendar spoznal, da s pesnikovanjem ni nič, posebno pa, ko sem svojemu prijatelju prebral nekaj verzov, ki je nad tem le z glavo zmajal. Vrgel sem se na drugo stran, začel sem pisati povesti. Začel sem kar z novelo: Nikdar več. Veliko časa je bilo potrebno, da sem izgotovil prvo poglavje, a dalje ni šlo, saj še sploh nisem vedel, kako se bo končalo. Opustil sem vse to, tem rajši pa sem čital povesti naših pisateljev. Posledica temu je bila, da se mi je naenkrat odprl nov svet, različna čutila so napolnjevala moje srce, postal sem bolj zamišljen, sentimentalni, cel idealist, ki ima o svetu najboljše mnenje. To mi je tudi ostalo. Nagnjenje do sentimentalnosti, neki poetični čut se mi je vcepil v srce, kar mi bode tudi ostalo, četudi sem do sedaj že prevelikokrat spoznal, da ni vse tako na svetu, kakor si človek misli. Marsikdaj sem bil bridko varan, a navzlic temu sem vendar vse voljno prenašal, misleč, da se obrne zopet vse na boljše.

Umevno je tedaj, da se vsi ti poetični čuti niso mogli nikakor spoprijazniti s suhoparno matematiko. Tako mi je prav huda predla v drugem tečaju drugega leta. Za en las, pa bi bil padel, a drugi dobri redi so me rešili pogube. Prav tako se mi je godilo v tretjem letu, četudi se je nazadnje prav dobro končalo, ko še ni bilo tako nevarno. V tretjem letu sem bil pozimi tudi ves mesec bolan na vnetju ledvic. Prehladil sem se, ko smo se kepali na vrtu. To je bila moja najdaljša bolezen do sedaj.

Prijateljstvo med omenjenimi tovariši je bilo prav iskreno, četudi smo se včasih malo sprli. Nazadnje smo si bili vendarle najboljši. Tem bolj pa me je motilo vse drugo. Veselja do tukajšnjega življenja že itak nisem imel. Kar sem moral opraviti po zapovedih hišnega reda, sem storil, ker sem moral, a ne iz ljubezni. Samo ob sebi bi tega ne mogel storiti. Srečen oni, ki se more navaditi na tako življenje in mu je vseeno, ali živi sam zase ali v družbi, kjer se mora pokoriti različnim zapovedim. A vsak ni tak. Ne rečem, mnogo dobrega imajo taki zavodi na sebi, a jaz sem si vedno mislil, kdor hoče postati duhovnik, bode tudi tako postal, četudi ni v Marijanišču. Saj ima poklic, če pa ga nima, pa tudi potem ne bo dober duhovnik, četudi je bil v Marijanišču. Reči pa moram, da se v nekem oziru taki ljudje enostransko izogibajo in to se vidi potem, ko stopi v javno življenje: ima svoje misli, svoje ideje, s katerimi misli prodrati. Ljudstva pa ne pozna, ker ga ni imel priložnosti prej spoznati. Ko vidi, da s svojimi idejami ne doseže nič, postane obupan, velikokrat si pa tudi nakoplje sovraštvo na glavo.

Jaz sem bil drugačne narave. Kot sin gora sem bil od nekdanj navajen na prostost. Zato pa mi je bilo tako težko biti tukaj. Posebno pa, ker nisem imel veselja do tega življenja. Zato je bilo moje

Dr. Oskar Klavnić

hrepenenje, da bi mogel že zapustiti enkrat to zidovje. Vem, da bode marsikdo rekel, saj zunaj so nevarnosti tako velike, da se človek lahko izgubi in pogine, kar se je zgodilo že marsikateremu, ki je izstopil iz zavoda. Na to lahko odgovorim: Kdor ima toliko trdne volje, se bode tudi sam zunaj lahko zoperstavljaval vsem skušnjavam. Če pa ne, je res, da utone. Prej ali slej se mu pa to itak pripeti, ko stopi v javno življenje.

Meni so se zdele razmere v Marijanišču neznosne. Posebno pa še, ker je imel prefekt Scherian piko name in mi je delal sitnosti, kjer je le mogel. Že v počitnicah po tretjem letu sem pravil doma očetu o razmerah in izrazil željo, da bi rad izstopil, toda starši niso bili prav nič zadovoljni s tem. Tako sem se povrnil zopet nazaj v Marijanišče s trdnim sklepom, da ne bom več dolgo tukaj. Pred prefektom nisem imel nobenega miru. Vedno je imel kaj z mano, večkrat sva imela disputacijo pri ravnatelju. Enkrat me je čisto po nedolžnem tiral pred ravnatelja. Vprašal sem ga za povod, a prefekt me je prijel za rokav in me potisnil čez stopnice. To mi je bilo preveč. Pisal sem domov in razložil staršem vse in naznanil, da nočem več študirati, če bi moral biti še tukaj. Od doma sem dobil dovoljenje za izstop, ki sem ga ravnatelju tudi takoj naznanil. Ravnatelj Schellander mi je rekel: »Udankbares volk.« A jaz sem ostal pri svojem sklepu. Prefekt je imel hudo piko name. Imel je ravno celo mapo tožb, pripravljenih zoper mene, ki bi jih pri prihodnji domači konferenci vložil, a jaz sem mu zmešal štrečno. Ves besen je bil, a storiti mi ni mogel nič več.

Bilo je meseca sušca, ko sem pobral svoje stvari ter vzel slovo. Bil sem vesel. Težko sem se ločil le od svojih prijateljev, a obljubili so mi, da mi sledijo kmalu in prišli so, eden za drugim, razen enega, mojega rojaka – Reberčana Perča.

Zunaj v mestu sem zopet dobil stanovanje pri isti gospej, kakor sem bil že v prvem letu. Čutil sem se drugačnega, dobil sem celo več veselja do uka. Kakor nekdanj, bila sva zopet s Fricem Pernetom skupaj in lepi časi so bili. Zopet sem hodil v Vetrinj k svoji teti kakor nekdanj.

V šoli mi je šlo tudi prav dobro. Prav lahko sem izdelal četrti razred. S tem sem l. 1892 zapustil nižjo gimnazijo in prekoračil prag višje gimnazije. To sem bil ponosen! Višji gimnazijec, to je bilo nekaj zame, o čemer se mi je sanjalo večkrat. Včasih pa se mi je vrnila tudi misel, morebiti bo pa še tudi pretekla marsikatera grenka ura in ni bilo zlagano.

Počitnice sem kakor navadno preživel doma. Kam daleč nisem prišel. Drugič sem obiskal Obir, kjer sem bil prvič dne 18. 8. 1889 s svojim stricem Jakobom. Obiskal sem tudi cerkveno godovanje pri podružnicah Sv. Lenarta in Sv. Marjete pri Železni Kapli, kamor nas je povabil tedanji kaplan Matej Ražun. In še nekam sem prišel, namreč v Korte. V počitnicah po tretjem letu sem se slučajno seznanil z župnikom Francem Rupom, ki me je povabil. Storil sem to v četrtem letu, z menoj je bil tudi Perč. Bila sva dva dni skupaj in staremu možu je prav dobro djalo, da je imel vsaj kaj zabave. Tako sva hodila z Matijem vsako leto k njemu.

Ko pa je prišel mesec kimovec, sem spravil vse svoje stvari skupaj in šla sva s Perčem proti Celovcu.

V petem razredu nas je bilo jako veliko, ker sta bila oba oddelka četrtega razreda sedaj združena v enega. Po profesorju, dr. Franseberju, ki sem ga imel prav rad, nam je bil odslej razrednik profesor, dr. Jakob Sket, kar me je navdalo s posebnim zaupanjem.

Kar se tiče poduka, je res vse drugače kakor v nižji gimnaziji. V latinščini smo lomili težke Livijeve periode in se navduševali za slavnega Hanibala, ki je tako korajžno marširal čez Alpe. V grščini pa smo se bavili s Ksenofontom. Kaj prijeten je bil tudi Ovidij, a najbolj pa slavni Homer. S tem stopi človek res v neko drugo dobo, človeku se razširi obzorje, ko čita to krasno grško poezijo. Seveda heksametri so nam delali spočetka mnogo težav, a navadili smo se nanje. Tudi drugi predmeti so nam bili kaj prijetni, posebno pa slovenščina, kjer smo slišali marsikaj novega, posebno Krst pri Savici, da sem napisal o njem v domači nalogi celih 16 strani. A nekaj mi ni ugajalo. To je bila matematika. Je že tako, poezija, ki živi v deželi idealov, in suhoparna matematika sta si bili od nekdanj v laseh in naravno je tedaj, da sem jaz kot oboževalec poezije padel v nemilost pri matematiki. Že zastopnik te slavne vede, profesor Anton Webhofer, oduren in surov Tirolec, je bil tako osoren, da me je kar do dna srca zazeblo, če me je pogledal. V prvem tečaju je šlo še z vso silo, da sem dobil red »zadostno«, a v drugem tečaju se je usedel pred ta red še usodni »ne«.

Pustili so me še k poskušnji po počitnicah in odpeljal sem se iz Celovca, misleč na Prešerna: »S srcem obupnim je prišel domu.« To ni bilo prav nič veselo, namesto da bi vseh skrbi prost mogel hoditi po gozdu, po planinah, sem moral sedeti pri knjigi in vaditi. Misel, ali bom napravil skušnjo ali ne, mi ni dala miru. Počitnic je bilo konec. Delal sem poskušnjo. Pismeno sem še napravil, a ustmeno, tam ni šlo. Kakor da bi mi nekdo odrezal glavo, tako se nisem ničesar več spomnil, kar sem se naučil. Z menoj sta delala poskušnjo še dva. *Infinis colamitatis* in *miseria* je bil, da smo se vsi trije morali vpisati v peti razred.

Hudo, jako hudo mi je bilo tedaj pri srcu. Sedaj še eno leto zopet v istem razredu, to mi je delalo strah. Sram me je bilo, ko sem prišel zopet nazaj. Sedel sem v zadnjo klopo, kjer je bilo nekaj konsacijev, ki so delili z menoj isto usodo. To mi je bila še neka tolažba, ker sem vedel, da nisem sam. Čas celi vse rane in pozabil sem, kar sem prestal.

Dobili smo prijetnega razrednika, profesorja, dr. Franca Hanna. V matematiki smo dobili sicer zopet Tirolca, a ta je bil blaga duša, pisal se je Gmeiner. Imel sem srečo pri njem in moja barka je v prvem tečaju srečno prijadrala v zaliv »das Zeugnis mit 1. fortgangsklasse«? Enako v drugem tečaju, kjer mi je šlo že izredno dobro. Stanoval sem tedaj pri uradniku Mira, Filipu Haderlapu, znanem po njegovih Koroških bukvicah in po njegovih pesmih, ki so doživele uničevalno kritiko. V istem stanovanju je bil tudi moj prijatelj Kušej. Prav lepe ure sva preživela skupaj. Oba poetična sva skupaj kovala pesmi, čitala zaljubljene povesti, včasih pa se tudi še odkradla v kako gostilno, kjer sva v kakem kotu spila vrček piva. Tam se nama je najina pevska žila le še bolj oživila. Doma smo tudi peli, ker urednik Haderlap je rad pel in od njega sem se naučil mnogo pesmij. Zapomnil sem si še eno:

Kakor bela ovca plače,
če se jagnje ji zgubi,
tak za tabo so plakale
moje žalostne oči.

Naj povsod bi rož'ce cvele,
kamor stopiš ti z nogo.
Moje srce pa veselo
nikdar, nikdar več ne bo.

Melodijo smo povzeli po *Letzte Rose*, magst so einsam und verlassen blühn. Nič se mi ni zdelo lepšega kakor ta pesem z otožno melodijo.

Po božiču pa sem hudo zbolel. Dobil sem bolezen na srcu, ker sem se prehladil in ni bilo mogoče drugače, kot da sem moral iti v deželno bolnišnico. Tam nisem mogel dolgo vztrajati, ker sem se ob stokanju umirajočih še bolj razburil. Zato sem jo po petih dnevih še ves slab zopet popihal na moje stanovanje, kjer sem bil še kake tri tedne v postelji. Šele po dolgem času sem okreval, a pri srcu sem čutil, da ni vse v redu.

Prišla je pomlad in z mojim prijateljem sva delala izlete po bližnji okolici. Pridružil se nama je še šestošolec Dragasnik. Šli smo na Križevo goro pri Celovcu, kjer smo ostali do večera, med potjo smo si zapeli kako veselo. Udarili smo jo tu pa tam tudi v kako gostilno, kjer smo le preradi posedeli skupaj, včasih predolgo, ko pa je bilo tako prijetno pod zelenim kostanjem v prijetnem večernem hladu. Zraven gostilne »Badhaus« je bila druga, kjer je bila nečakinja gostilničarke, Katica. Bila je ljubko dete in bilo je kaj prijetno pogovarjati se z njo.

Ugnali smo včasih tudi kako nespametno. Tako smo šli nek večer tam mimo in ker je bilo vse pri pokoju, smo jo šli klicat. Zlezel sem na kup drv pod njenim oknom in klical milo zdihujoče: »Kati, Kati.« A Kati se ni oglasila, pač pa so se zrušila drva in jaz sem telebnil na tla ter si pri tem strgal hlače. Ko sem že padel, sem še rekel: »Pfiat dich Gott Kathi.«

Sedaj pa Katre ni več, Bog ve, kam je šla. Tako se, in kdo bi si mislil, zgodi pogosto v življenju. Najdejo se ljudje, ki so v najožjem prijateljstvu skupaj. Lepi spomini se vežejo na te trenutke, a

Dr. Adolf Klauwig

pride čas ločitve. Še enkrat si sežejo v roke in rečejo: »Na svidenje.« Ali se pa še vidijo, se ne ve. Velikokrat ne. Človeka se polasti otožnost, da ne vidi onega bitja nikdar več.

Prišle so počitnice. Česar preteklo leto nisem imel, to sem imel letos, namreč brezskrbne počitnice. Kakor navadno, ostal sem tudi sedaj doma, le v Korte sem pogledal, kjer sem ostal kakih osem dnij. Tisti dnevi so bili lepi, z župnikom Rupom sva hodila na Jezersko, v Belo, kjer sem prišel prvič v dotiko z odlično gospodo. Ostala sva tam dva dni in imel sem čast streči pri službi božji. Nastalo je prijazno razmerje med nama. Iz življenja župnika Rupa sem se naučil marsikaj. Četudi je bil od marsikoga zaničevan, sem imel ljubezen do njega, saj na to se ne sme gledati, da bi morebiti človek koga, ki se je enkrat pregrešil, poniževal, zato mora imeti še vedno blago srce. Od tistega časa sem dobival pisma od njega, polna najlepše vsebine. Vse to razmerje in pisma sem sestavil v spisu: Blago srce. Pisma še sedaj hranim.

Stopil sem v šesti razred. Ali žalibože se je nekaj spremenilo. Naš ljubljeni profesor iz matematike, Gmeiner, je šel naprej in prišel je zopet zloglasni Webhofer, ki me je mučil že v prvem letu petega razreda. Ko je stopil prvo uro matematike v sobo, me je zabodlo v srce in neki glas mi je rekel - padel boš. Nič mi ni pomagalo, vedno je imel kaj nad menoj in tako sem izgubil veselje do vsega uka, ko sem videl, da je vse zastoj. V prvem tečaju sem dobil dvojko, v drugem pa tudi, s poskušnjo. Vedel sem, da nič ne pomaga. Takih počitnic, kakor sem jih imel tedaj, si ne želim nikdar več. Nekaj dnij pred sklepom šolskega leta sem dobil poročilo, da je moj oče na smrt zbolel. Ves prestrašen sem šel domu. Oče je bil res slab, imel je srčno napako in srčno vodenico. Ko sem ga gledal, kako je trpel, mi je bilo neznosno, a pomoči ni bilo nobene. Posedal sem cele dolge dneve pri njem, ker je bila mati na polju. Dva meseca prej je umrla moja babica in tako je moja mati morala oskrbovati vse. Žalostne ure, ko sem sedel ob vročem, poletnem dnevu v zatohli sobi pri mizi in stregel očetu, ki ni mogel niti trenutka spati. Kolikokrat je rekel, da bi ga rešila smrt, potem bo vsaj spal nemoteno spanje. Revez je imel strašne muke, a pomoči ni bilo. Poleg njega sem imel matematično knjigo in se učil in delal naloge, a o kakem temeljitem poduku ni moglo biti govora. Minil je mesec, ko je moj oče, dne 6. avgusta 1895 ob 8. uri zjutraj, za vedno zatisnil oči. Velika bridkost je bila, hudo mi je bilo pri srcu, tako da nisem mogel solza potočiti. Nem sem stal ob grobu, ko so mi najdražje bitje zagreble.

Marsikaj se je spremenilo od tedaj. Ni bilo več očeta, ki bi skrbel za družino. Ostali smo sami z materjo, sestra in bratec Mirko oziroma Janezek, ker tako je krščen, ki je bil tedaj komaj eno leto star. Mati so mi rekli: »Jaz ti ne morem pomagati nič več. Skusi se sam spraviti naprej in če skušnje ne narediš, je pa tak vse pri kraju.« Učil sem se s podvojeno silo, a zastoj. Četudi sem nekaj znal, Webhofer ni imel usmiljenja z menoj. Po končanem izpitu sem ga osebno prosil, naj se me vendar usmili in sem mu razložil, kako se mi godi, da je oče umrl in sem izpostavljen bedi, a skomignil je z rameni in rekel: »Es ist das zwar sehr traurig, aber ich kann ihnen nicht helfen.«

To so bile žalostne ure, do sedaj najbolj žalostne. Mislil sem si, da mi je obupati. Kako globoko se je to vtisnilo v mojem čustvovanju, je razvidno iz tega, da se mi o tem še sedaj sanja, ko so minula že leta in leta in te sanje so najmučnejše. Vsi tisti občutki, vse bolečine, ves tisti obup; vse, vse zopet podoživim. Ko se zbudim, sem vesel, da vse ni več res in zato rečem, da so sanje sreča za človeka. Če se mu kaj lepega sanja, je v sanjah srečen, če pa kaj neprijetnega, se potem razveseli, da vse to ni res.

Ponavljati sem moral šesti razred. Profesor Webhofer je glede mene ravnatelju Latzlu, ki mi je to pozneje povedal, rekel: »Raten sie ihm er soll lieber Holzhacker werden als studieren denn eine Matura macht er ja nie.« Ostal sem še v gimnaziji, a on ne več. Leta 1896 je meseca majnika dal v osmem razredu abiturientu Janku Maierhoferju – Slovencu močno klofuto. Zavoljo ničevnega vzroka, ker je temu padla kreda iz skodelice. Nakar je osnovnošolec napravil ovadbo na deželni šolski svet. Posledica pa je bila, da je bil Webhofer od nadzornika Zindlerja hudo oštet in je bil kazenskim potom premeščen. Vsi smo se oddahnili, saj ni bilo več trinoga. Celó mesto ga ni maralo, kajti starši marsikaterega učenca so se pritoževali. Ne sovražim lahko koga, a glede tega pa moram reči, da sem ga sovražil, dokler je bil živ. Slišal sem, da je potem kmalu v Pragi umrl. Vedel sem, da me je šikaniral in nalašč tlačil. To je bil vzrok, da sem izgubil zadnje veselje do

tega predmeta. Po mojem mnenju je pač naloga vzgojitelja, da učenca bodri glede predmeta, ki ga ne obvlada popolnoma, s tem da lepo ravna z njim. Tako se učencu sčasoma predmet prikupi in premaga vse težave. Če pa postopa ravno nasprotno, se mora reči, da tak vzgojitelj ne razume svojega poklica, ampak da prosto pot nizkim strastem, šikanam, katerih bi noben vzgojitelj ne smel imeti. Večkrat sem si rekel, ali je pravica. V petem razredu drugi tečaj nisem imel nobenega reda zadovoljno, vse hvalno in zadovoljno in en odlično, le v matematiki sem imel petko. In vendar sem moral ponavljati. Sedaj ta sistem ne velja več, saj je bil krut.

Prav nerad sem šel v šesti razred. Ob skrbeh za uk, so bile tudi še materialne. Mati mi je mogla dati komaj za stanovanje, hrano pa sem moral iskati pri dobrih ljudeh. Stanoval sem pri zakoncih Žloker-rojenima Slovencema iz podjunske doline, Vieplatz, št. 1.

Toda kakor bi se vse spremenilo, imel sem po teh bridkih izkušnjah srečo. Dobil sem inštrukcije, da sem si prislužil potrebni denar za nabavo neobhodno potrebnih stvari. Pri gospodu Čaretu - Slovincu sem podučeval sina Pavla in sem bil priporočen obitelji Onautschnigg, restavradorju na južnem kolodvoru. Nanj me je opozoril že tovariš Ferjančič, da se dobi tam hrana za nekaj dni v tednu. Gospod Kvančnik me je ljubo sprejel in ko sem že nekaj tednov zahajal tja, izročil mi je svojega edinega sina Mana v podučevanje, zato sem dobil pa celo hrano od zjutraj do večera. Bil sem pač hvaležen, saj se imam njemu zahvaliti, da sem mogel brez materialnih skrbi dovršiti gimnazijski študije.

Nazadnje sem imel inštrukcij že toliko, da jih še prevzeti nisem mogel. Da to sicer ni najprijetnejše delo, to ve vsak sam, kdor je opravljal ta posel. Pogosto se spominjam Jenkove pesmi: Trojno gorje.

Toda človek mora potrpeti in voljno prenašati vse, se kolikor mogoče podati v usodo, upajoč, da morebiti prihodnost prinese med trnjem tudi kako rožo.

V šoli se mi je dobro godilo. Z matematiko sva se prav dobro pobotala, saj je bil drugi profesor, Franc Vaupotitsch, ki je znal ta predmet razlagati, da sem ga lahko razumel. Najboljši profesor je zanič, ako ne zna stvari razlagati. Vsak predmet se da obvladati, a razumeti ga moraš. V tem oziru bi mi danes ne šlo tako slabo, ako bi ravno v matematiki ne imel že od začetka profesorjev, ki bi mi znali stvar napraviti razumljivo - ne profesor Franseber in ne Webhofer. Vsaka rastlina, ki nima dobrih korenin, si opomore, če ji daš pravo podlago in ravno tako je tudi pri učencu, ki od več predmetov enega ne obvlada dobro. To je znal profesor Vaupotitsch. S tem sem tudi bil na konju. Razrednik je bil profesor Scheinigg, rojen Slovenec iz Prevalj doma. Ko sem videl, da se je vse obrnilo na boljše, postal sem zopet vesel in pozabil sem, kar sem prestal in prav pravi Stritar:

»Toda kaj mladost ne zmore, zaupa v sebe in prestavlja gore.«

Prišle so počitnice. Tedaj pa se je zgodilo, da nisem šel domu. Gospod Simon Kvančnik poslal je svojega sina in mene v Svetno vas v Rožni dolini k očetu gospoda Kvančnika, ki je imel tam svoje posestvo.

Prvič sem bil v Rožni dolini, o kateri sem že toliko slišal. Bilo je jako prijetno. Prijazni ljudje, posebno stara mati se je rada pomenkovala z menoj. Ogledal sem si celo Rožno dolino in obiskal prijatelje, ki so stanovali tam v okolici. Posebno rad sem zahajal v Bistrico, kjer smo sedeli pri cerkvi pod lipo in peli lepe pesmi, da je odmevalo daleč okrog. Koncem julija sva se podala z Manom čez Ljubelj na Tržič, Kranj – Ljubljano, kjer smo si ogledali vse znamenitosti. To je bilo nekaj zame, biti v sredi slovenskega mesta. Čutil sem se domačega, saj sem slišal svoj mili materni jezik. Iz Ljubljane sva se peljala do Marije v Brezje in tod na Bled. Kar sem čital že kedaj, bodi v prozi ali pesmi o tem kraju, to sem gledal sedaj z lastnimi očmi. Nisem se mogel načuditi lepoti tega kraja in spomnil sem se na pravi Prešernov izrek, katerega grob sem seve tudi obiskal: »Dežela Krajnska nima lepš'ga kraja«. Pač lahko umevno, da je ta krasna okolica vplivala na mladega Prešerna.

Zdelo se mi je vse tako sveto, saj sem gledal kraj, ki mi je bil znan le od pripovedovanja. In to je res. Nikdar ne moreš imeti enakega vtisa od kakšnega kraja, kakor ga dobiš, ko ga sam gledaš.

Od Bleda naprej sva se peljala na Belo Peč. Po temnih jezerih sva se vozila in gledala v globočino, ki je strašna. Celo smreke in skale štrlijo iz globočine nasproti. Prav temno ti je pri srcu in nehot

Dr. Oskar Klavžič

si misliš, spomenivši se na mnogotero pravljico, katera bi bila pogreznjena tukaj globoko v dno bivališča nekdam tu stanujočih ljudi. Od tod sva prišla na Trbiž, potem pa smo jo zavili proti Rabeljnu in Predelu in tako stopili tudi na goriška tla. Spodaj krasno Rabeljsko jezero, na drugi strani mogočna trdnjava s spomenikom tam slavno padlega junaka Hensela iz časa francoskih vojsk. Nazaj grede smo si ogledali še znamenito Sllizzaschlucht, potem pa po železnici v Brnce, od tod na Baško jezero in naprej do Vrbe v Loga vas k mojemu prijatelju Kaklu. Od tod pa čez hribe na Kotmaro vas in čez Dravo. Zvonilo je ravno večernico, neko soboto, ko sva po osmih dneh prikorakala nazaj v Svetno vas.

To je bilo moje prvo potovanje, prijazno je bilo, mnogo sem videl in od tistega časa se me je lotila želja, da bi vedno potoval. Vedno doma sedeti, ko ima človek priložnost pogledati v druge kraje, je res nespametno in Levstik ima prav, ko pravi:

»Ta ni možak, ta ni za rabo,
ki tujih videl ni ljudi.«

Nikdar se ti srce ne razvedri toliko kakor na potovanju. Vso bol pozabiš, če si v tujem svetu sredi vrvenja in drvenja ljudi, saj se glasi v Lepi Vidi:

»Vrani, če jim dobro ni, se čez morje vzdignejo,
ti z mano pojdi srčno si ozdravit rano.«

Zatorej bi svetoval vsem dijakom, ki si morejo med letom kaj prihraniti, naj obrnejo to na potovanje. Od tega bodo imeli trajni užitek, ne pa takšnega, ko jih morebiti zato po dva dni bolijo lasje.

Večkrat sem se napotil v 5 ur oddaljene Sele, prijazno gorsko vas pod Košuto, kamor je bil premeščen spomladi l. 1896 župnik Rup iz Kort. Tam sem bil vedno prijazno sprejet in reči moram, da sem preživel tam prav lepe ure. Z župnikom sva obhodila vse hribe, bila pri raznih kmetih. Seznanil sem se precej z ljudmi in včasih smo se v veseli družbi imeli prav dobro. Peli smo lepe slovenske pesmi in si zraven pravili kratkočasne stvari. Za vedno mi ostane lep spomin na Sele.

Sele so bile tudi povod mojemu prvemu daljšemu spisu. Pod Selami, na poti proti Bajtišam je stal nekdam na robu mogočen borovec, a zdaj trohni v jarku. Enkrat sva stala tam z župnikom in jaz pravim, da spišem povest o tem borovcu. Le stori, vzbujal me je župnik. In storil sem to. Spis je bil objavljen v Miru leta 1896 pod imenom »Suhi borovec«. Vsakdo si lahko misli, kakšno veselje sem imel nad tem. To mi je dalo povod, da sem napisal še drugi prizor iz Sel: »Kaj je Štefej v Celovcu doživel« in »Kako je Jurče pil kavo.«

Še eno bridko skušnjo sem moral tam prestati. A Bog me je obvaroval. Če bi se bilo to zgodilo, bi morebiti bil za vse življenje žalosten. Zahajal sem namreč v sedmem razredu tudi na Kališnikovo kmetijo, kjer je bila posestnica Kališnica, poročena vdrugič z mladim možem. Iz prvega zakona je imela dvajsetletno hči Miciko, ki ni bila bog ve kaka lepota. Njena mati me je večkrat vabila na njen dom in me pustila s hčerko samega. Kakor sem pozneje izvedel, je to storila, ker je baje bila hčerka vame zaljubljena in je hotela, da bi jo pozneje poročil. Ko sem bil v sedmem razredu, v mestu, je prišla s svojim očimom večkrat v mesto in ostala tam čez noč. Bil sem v njeni družbi, a nisem slutil nič hudega. Naenkrat sem izvedel, da pričakuje sad prepovedane ljubezni in da bo oče - očim.

Tedaj so se mi odprle oči, čemu so me vabili, čemu so me pustili s hčerko samo. Obvaroval me je Bog, da me ni premotila skušnjava, ampak sem ostal prost, čistega srca, ker drugače bi vsa krivda padla name.

Povem to poznejšemu zarodu v svarilo, kajti človek mora biti vedno previden: varuj se preprijaznih ljudi, nastavljajo ti mogoče zanke, iz katerih ne prideš več ven.

Kakor na svetu vse prehitro mine, kar je lepega in kar nam slajša naše trpljenje, tako je bil kmalu tudi konec teh počitnic. Spravil sem svoje reči skupaj ter šel nazaj v Celovec. Svoje prejšnje stanovanje sem spremenil ter se nastanil na južnem kolodvoru pri portirju Huspeku. Prišel sem v

sedmi razred. Nekdaj sta bila še ločena sedmi in osmi razred, ko je bil še tako zvani lycaeum, učence so imenovali že gospode. Ni se treba čuditi, da sem tudi jaz bil malo ponosen na to, saj pa smo bili tudi čisto ločeni od drugih razredov. Z oktavanci smo čisto sami vladali v drugem nadstropju, a le s strahom je pogledal včasih kateri od »mortales« na naš hodnik, kjer so se sprehajali v odmoru nekateri bradati latinci. Seveda jaz tega o sebi nisem mogel reči, kajti pri meni je bila brada šele v povojih, zato pa mi ni bilo treba vihati onih brčic, katere so bile mojim kolegom ljubše kot \cos α in $\sin \beta$.

Za razrednika smo imeli kakor preteklo leto profesorja Scheinigga, ki nam je predaval Demostena, slavnega grškega govornika. Malo smo si pač belili glave z njim in marsikateri je pri šolski nalogi vzdihnil Ω , τ , α , Υ , δ , ρ ... V latinščini pa smo mlatili Cicerona in jezili profesorja Linharta, blago dušo, ki je imel za nas gotovo najbolj čuteče srce, a nehvaležnost je sveta plačilo. Tako smo enkrat pozimi nastavili toplomer na peč ravno, ko je prišel profesor v razred. Ko se je bližal vratom, smo postavili toplomer na prejšnje mesto, mi pa v klopi. Ko je vstopil v sobo, smo zavpili: »Nepopisna vročina!« Profesor pogleda na toplomer, kazalo je 30° , se obrne in pravi: »Fenster und Thüren auf.« Seveda nepopisnen ropot in smeh. Šele pozneje je izvedel, od kod ta velika vročina.

Novi predmet smo dobili s propedeutiko filozofije in sicer smo začeli z logiko. To je bilo prav zanimivo, saj človeka uči, kako mora svoje misli pametno in pravilno izražati. Logika igra važno vlogo in pri vsem tem, kar delaš, govoriš. Če hočeš prepričati in kaj doseči, je fundament logika. Tudi za zloglasno matematiko smo dobili novega profesorja. To je bilo za nas nekaj posebnega. Večna sprememba v profesorjih matematike! In ravno tu je potreba, da ostane vedno isti. Posebno pa je bilo to zame težavno, ko sem se ravno navadil na enega. Bil je strogi mož, Filkuka po imenu. Bali smo se ga vsi. Človeka je imel v pasteh, še posebej, ker je imel tudi fiziko. Njegove ure so bile ure v vicah. Kdor pri njem ni znal drugega vprašanja, je romal v klop z dvojko na hrbtu. Pri šolskih nalogah pa smo se potili, da je bila gimnazija v nevarnosti. Hitro nam je minil prvi tečaj. Med hudimi urami smo imeli tudi dokaj lepega. V naši sredi je bil Zernatto Guido, sedaj duhovnik, ki je bil poln šal in muh. Že v razredu je spravil marsikaj smešnega na dan. Nekega dne, ko smo imeli v nemščini nalogo, kako je prišel Cicero do tega, da je imel svoj prvi govor zoper Katilina, ubogi Zernatto ni imel kaj povedati, kajti z latinščino sta se posebno sprla. Ko mu ni prišlo nič pametnega na misel, je zapisal samo 21 vrstic in še te so bile prečrtane, je skoval pesem s sledečo vsebino:

Das Catilina vöyllet Saribau.
Voll uf'm Kaufman fons bapfessbau,
Das unnt voll uf pfurissau fin
Mir füllt ja nicht in dan Timu.

Es unnt dan floss circa neun jabbe Rikud
Für Baala jachun dia garosfuta Rikud
Fu mirum bift ingrisppu 21 jastau Rikud
Das d'bay dan unntbau mir Rikud jafu.

Dr. Ojbold Flaunig

O mia pfür sp day-vub Mattas fänta:
 dat bfulzart lübligst Galvart
 Gaf pünne d'vay der maten Rechen
 Mij sprackend mit dem püßen Saaten.

Mud pelt uf Lütlinen d'furschpungfen
 und sin paupten far waidungfen;
 für d'furschpungst fuchs der waid;
 Gie fuchs d'furschpungst fuchs d'furschpungst.

Seveda je bila šolska naloga sama po sebi nezadostna, toda pesem je bila odlikovana. To je bilo smeha, ko nam jo je profesor Flora glasno čital. Kakor sem že omenil, je bil profesor Linhart iz latinščine dobra duša. Marsikatero smo ugnali z njim in ravno naš hudomušni Zernatto je zložil, posnemajoč slavnega Homerja, celih šest spevov o našem profesorju, tako zvano Linkias. In ko smo imeli odmor od 10 – 10.45, smo postavili enega na stražo, drugi pa smo obstopili Zernatta, ki nam je glasno čital svoje spise. To je bil vedno homeričen smeh in pri tem smo se tudi odpočili od truda polnih matematičnih ur. Kaj drugega nenavadnega se nam v prvem tečaju ni nič zgodilo, kakor da smo enkrat pri nemškem profesorju obstruirali, da nismo hoteli oddati zvezkov, ker z domačo nalogo nismo mogli biti tako hitro gotovi. To pa nam je rodilo dnevni zapor. Reševati smo morali strašne matematične naloge, a minulo je in Zernatto je zložil pesem o tem. Ob njej smo se prav srčno smejali in to nam je bilo zadoščenje za vse.

O božiču nisem šel domu. Podal sem se v Sele mimo suhega borovca, kjer sem preživel mnogo lepih ur. Kaj lepa je ta narava pozimi. Solnce je obsevalo visoke gore, ki so se blesketale kot kristal, spodaj pod nama pa je ležala v dolini gosta megla, da je bilo videti kakor morje. V veseli družbi med preprostim gorjanskim ljudstvom, s katerim se da prav dobro občevati, mi je prehitro minil čas in prav nerad sem zapustil planinski kraj.

Prvi tečaj je srečno minil. Oddahnili smo se za nekaj dnij. Tudi sedaj sem jo mahnil v Sele in z veseljem pokazal svoje spričevalo župniku Rupu, pri katerem sem bil gostoljubno sprejet. Pri Terkeljnu je bila ravno gostija in tako tudi ni manjkalo veselja. Čital sem gostom svoje spise, nanašajoče se na Sele in bili smo dobre volje. Posebno pa je bil vesel posestnik Jagovc izpod Obirja. Tip pravega navdušenega slovenskega kmeta in narodnjaka, ki jih moramo iskati, a tem bolj častiti. Počiva že v hladni zemlji, a v spominu mi še vedno ostaja njegov blagi smehljaj. Videl sem ga še 17. junija 1907, ko sem prišel z Obirja. Obiskal sem njegovo hišo, sredi gozda pod Obirjem, kot sem mu obljubil. Tedaj sva se za vedno ločila. Ostal pa mi je v blagem spominu.

V sedmem razredu sem dobil tudi že lepe inštrukcije. Dobil sem sina sodnega svetnika Gotnheberja v poučevanje v latinščini in slovenščini, sina feldmaršallajtnanta, viteza Bufsa Hermana v latinščini, vodjo kmetijske šole v slovenščini in hčerki predsednika deželne sodnije, Lidijo in Emo Perko. S tem sem si zelo pomagal, da sem se mogel sam preskrbeti. Materi to ni bilo lahko in mogoče. Ta denar pa je tudi krvavo prislužen. Dovolj mora človek prestati, marsikatero grenko požreti. Če pa nazadnje učenec pade, kdo je kriv kakor inštruktor. Kolikokrat mora človek zatajevati vse, samo da si ohrani ta majhen prislužek. Velikokrat sem prišel utrujen domu, potem pa sem se moral še zase učiti. Toda taka skušnja človeku nič ne škoduje. Utrdi se in če pozneje tudi slabo gre, tega ne

občuti tako kakor oni, ki ni nikdar vedel, kaj je trpljenje in ki je sedel vedno pri polni mizi.

Drugi tečaj se je pričel. V matematiki smo pričeli z analitiko, ki mi ni kaj posebno ugajala. Dovolj sem se trudil, da sem srečno izdelal. Kljub vsem tem borbam pa sem bil vedno vesel in tako me je lažje vse minilo. Dobro je, če ima človek takšen temperament. Lažje prenaša svojega življenja pego. Če mi je šlo slabše, sem se pač tolažil: Če je danes slabo - jutri bo že bolje.

Hitro je minil drugi tečaj, nič kaj posebnega se ni zgodilo. Prvič sem prišel k naboru, a me niso potrdili. Rekli so, da imam krof.

Izgubili smo tudi našega ljubega profesorja Linhart, ki je šel v drugo mesto. Bilo nam je prav žal za njim.

V počitnicah sem šel zopet v Rožno dolino podučevat Mana. Napravil sem tudi nekaj izletov, med temi tudi na Vrtačo na kranjski meji, kjer sem dobil mnogo skaline ali planink.

Včasih sem šel za kaka dva dni v Sele obiskat župnika Rupa. Od velike noči je bil vedno bolehen. Za nekaj tednov se je preselil k svojemu bratrancu v Svetno vas, kjer sem poučeval, a bolezen je bila vedno hujša, imel je namreč srčno hibo. Nikjer ni imel miru in večkrat sem prebil pri njem pol noči, da mu ni bilo dolgčas. Nazadnje je prosil, da bi ga dali na kako drugo faro v dolino, misleč, da tam še okreva. V Selah sem ga zadnjikrat obiskal. Pogovarjala sva se dolgo, dajal mi je lepe nauke za bodoče življenje. Naj bom priden in pošten in se pridno učim. Vzel sem slovo od njega. Bilo je zadnje. Zadnje njegove besede so bile: »Bog te blagoslovi.« Težko mi je bilo pri srcu, vedel sem, da ga ne vidim več živega. In res, po strašnih mukah se je preselil v Kazazo, jaz pa sem moral v šolo. Ni bil dolgo tam. Pisal mi je še nekaj dni pred smrtjo, da mu je boljše in nameraval sem ga ob prvi priložnosti obiskati. Toda naenkrat izvem, da je nenadoma umrl. Novica je prišla tako pozno, da se niti pogreba nisem mogel udeležiti. Šele ob vseh svetih sem bil obiskal njegov grob. Različni čuti so me obdajali pri tej priložnosti. Pokojni je bil blaga duša, imel je dobro srce. Ljudje pa so to prevečkrat izkoriščali. Vedno je bil vnet Slovenec in kot tak je mnogo spisal v lepi, poljudni obliki. Njemu je zarja življenja kmalu zatonila. Pozneje je bil bolj ali manj pozabljen, ker se je zaradi svoje slabosti enkrat pregrešil. Toda vsak je človek in če enkrat pade, nad tem se še ne smemo zgražati. Zaradi tega je moral veliko trpeti in to mu je tudi zagrenilo življenje. Vse to je bilo tudi vzrok, da je prerano umrl. Sedaj počiva v hladni zemlji, mirno počiva njegovo srce, spomin na njega mi ostane vedno blag in njegova pisma so mi nekaj dragocenega.

Predno pa popisujem svoje življenje dalje, kako se mi je godilo v osmem razredu, naj še omenim neko epizodo iz svojega življenja.

Hodil sem še v ljudsko šolo. Ne vem, kako je to nanese. Ko sem pač hodil v šolo, je vedno tako nanese, da sva prišla skupaj z Urbanovo Reziko, hčerko premožnega kmeta v Dulah. Na poti sva si pripovedovala to in ono, včasih mi je dala kako hruško ali jabolko, jaz pa sem jo zato varoval pred surovimi šalami drugih fantov. V šoli sem ji tudi pomagal. Ko sem svojo nalogo hitro napravil, sem ji dal v prepis. Bilo je v zadnjem letu, ko sem hodil v ljudsko šolo. Tedaj pa sem moral v latinske šole. Ko sem šel zadnjikrat iz šole, je naključje nanese, da sva prišla z Reziko čisto sama skupaj. Podala mi je roko, živo zarudela ter rekla: «Pa srečno hodi, Ožbej, pa na me ne pozabi.» Nagnjenost, ki se nama je tedaj vzbudila drug do drugega, je ostala vedno. Ko sem prišel o božiču na počitnice in sem jo zagledal, mi je srce radostno vztrepetalo in tudi ona se mi je ljubko nasmehnila. Kadar pa sva prišla skupaj, sva se ljubko pogovarjala, kako se enemu ali drugemu godi. Leta so minila, jaz sem prišel v višje latinske šole in tudi Rezika se je razvila v lepo dekle, znana kot pridna, poštena Urbanova hči. Vedno me je veselilo, če sem jo zopet videl, ko sem prišel na počitnice. Če ne kje drugje, pa vsaj v cerkvi, kjer sem jo tako z veseljem opazoval, ko je pobožno molila. Le malokdaj sva mogla priti skupaj, da sva se kaj pomenila, a ti trenutki so bili lepi. Najino prijateljstvo iz mladih let je postalo vedno bolj pristrčno, a nobeden se ni upal drugemu reči, da ga ima rad. Tako sva živela v prijetnih spominih, veseleč se zopet trenutka, ko se vidiva. Med nama je nastalo neko posebno nagnjenje, morda platonična ljubezen. Srečna sva bila, da sva se videla ali nekaj besedij spregovorila. Pisala mi je tudi nekaj pisem, v katerih mi zatrjuje, da se me vedno spominja in da mi tudi hoče ostati zvesta prijateljica.

Minula so leta. Prišel sem do osmega razreda. Rezika se je razvila v krasno dekle, ki je pri vsem

Ožbolt Klavnić

tem imela lepo lastnost, da se je vedno obnašala ponižno in bila prijazna do vsakogar. Njene lepe lastnosti in tudi precejšnja dota so mikale marsikaterega, da bi jo zasnubil.

Moral sem iti v šolo. Ob koncu počitnic sem bil nekaj dni doma. Tedaj sem se tudi sešel z Reziko, da bi vzel slovo. Nikdar ne pozabim besed, ki mi jih je tedaj rekla. Slišal sem jih prvič iz njenih ust. »Vidiš, dragi Ožbej,« je rekla, »že dolgo je tako, odkar z neko posebno prijaznostjo občujeva in četudi si bil daleč, sem se te vedno z veseljem spominjala. Leta pa so minila in tega kasneje ne bo več. Glej, ti si prišel v druge šole in vem, da bi tvoja mati rada videla, da bi postal duhovnik. Ožbej, nikdar ti nisem rekla, da te ljubim, a danes ti rečem, da sem te vedno imela rada. Ne smem ti prigovarjati, da bi si izbral drugi stan, da ne bi enkrat rekel, da si zaradi mene postal nesrečen. Pa kako bi si tudi kaj takega domišljala, saj veš, da sem preprosto kmečko dekle. Zato se bodo morala najina pota ločiti. Slej ali prej me bodo hoteli oče oženiti in kakor sem slišala, imajo že za mene pripravljenega ženina. Tudi če se bo tako zgodilo, ne bom pozabila, ostaneš mi prijatelj iz mladih let. Možitev z namenjenim ženinom me pač ne veseli, mogoče Bog kako drugače sklene. Saj se ne ve, morebiti bom že kmalu počivala v hladnem grobu in tedaj se me še včasih spomni, ko me že ne bo več.«

Tako mi je pripovedovala pri najinem sestanku sredi septembra 1897. Dve svetli solzi sta se zasvetili v njenih očeh. Podala mi je roko, sklonila name svojo glavico in čutil sem na svojih ustnicah prvi in tudi zadnji poljub, v katerem je bilo izraženo vse, kar je tedaj čutila njena blaga, nedolžna duša. Potem pa je odšla. Ko bi se morala že skriti za gozdom, se je še enkrat obrnila in zamahnila z roko v slovo, potem pa izginila. Jaz pa sem onemel, nepopisni čuti so mi napolnili srce. Čutil sem, ko se je privila k meni, kakor bi bilo to zadnjikrat, kakor da bi jemala slovo za vse življenje.

Kdo bi si mislil, da se bodo zadnje Rezikine besede, ki jih je pri slovesu spregovorila, tako hitro izpolnile.

Ko sem bil po maturi doma sredi meseca septembra, ravno leto po najinem sestanku, je Rezika naenkrat zbolela. Naše ljudstvo ima to vero, da daje »cahen«. To se pravi, če umre oseba, ki je drugemu draga, sliši drugi različne glasove. Posebno pa je kot tak prerok smrti mrtvaški ptič. Če pri kateri hiši trikrat zapoje, je to znamenje, da bo kdo od sorodnikov ali prijateljev umrl. Dve noči, preden je Rezika zbolela, sem slišal pod svojim oknom peti to čudno ptico in v noči, ko je umrla proti jutru, se je ptica najbolj oglašala. Zjutraj pa mi je naš sosed, Habernikov Jurij, povedal, da je Urbanova Rezika umrla.

Pretresljiva je bila zame ta resnica in nisem mogel razumeti. Skoraj nisem upal v hišo, kjer je bila ona, a srce mi ni dalo miru. Od daleč sem slišal jok, stopil sem v vežo, pokazali so mi mrtvaški oder. Da, bila je resnica, tam med cveticami na belem prtju je ležala, bledega obraza. Ah, in te oči, ki so me tolikokrat tako ljubko in nedolžno pogledale, te so bile zaprte, pod njima je bila črna proga, znak bolečin, ki jih je revica pred smrtjo prestala. Mrtva, mrtva moja Rezika, njene besede so bile preresnične. Pokleknil sem poleg odra ter hotel moliti, a moje misli so bile zbegane. Nazadnje sem vstal, s tresočo roko sem jo poškopil z rožmarinovo vejico. Zadnjič sem jo pogledal v obraz, kakor bi si ga hotel za vedno vtisniti v svoj spomin, potem pa sem šel. Kako sem prišel domu, tega sam ne vem, bilo je viharo, bliskalo je in grmelo, zraven pa je mrtvaški ptič pel svojo pretresljivo pesem, kar mi je mojo grozo v srcu le povečalo. K pogrebu nisem šel, saj me je prvič bolelo srce. Ni bilo treba prič, ki bi videle moje solze. Stopila mi je v spomin kakor bi živela, videl sem njen mili obraz, videl njen smehljaj in stegnil sem roke, da bi jo objel še enkrat. A gomila me je spomnila, da tu notri počiva mirno in za vedno. Njeno truplo trohni, a njen obraz mi je vtisnjen v srce. Ostala mi bode Rezika vedno v blagem spominu kot moja nedolžna - prva ljubezen.

Stopil sem v osmi razred, zadnjo postajo gimnazijskih študij. Naš razrednik nam je v temeljitih besedah poudaril, da naj se pridno učimo, ko stojimo na pragu, čez katerega stopimo v življenje. Lahkomiselnost naj nas zapusti, saj smo prišli do časa, ko obidejo človeka skrbi in skrb nam naj bo, da si izbere vsak pravi stan, v katerem bo tudi srečen.

Na to sem mislil tudi sam že mnogokrat, kako si izvolim pravi stan, da najdem v njem tudi svojo srečo. In večkrat sem molil k Bogu, da bi mi v tem pokazal pravo pot.

Ko to pišem, se nehote spomnim na nekaj. Če si že kdaj potoval, dragi prijatelj, po cesti, ki pelje

Dr. Ojolt Klauwig

iz Celovca čez humberški most naprej. Ko si zavil za Trampičem na stransko stezo, si gotovo videl ob koncu gozda že skoraj pod humberškim gradom leseni križ s klečalnikom in lampico, v kateri pa le malokrat brli luč. Pravijo, da ima ta križ čudodelno moč. Ko je bila bolna žena starega Trampiča in ji ni nič pomagalo, je šel njen mož molit h križu in žena je ozdravela. Tam so obešene res nekatere bergele in tudi podobe, križ je celo hudo obrezan, tako da so ga morali z železom skovati. Ljudstvo meni, da ima ta les čudodelno moč.

Ko prideš na tisto mesto, te napolnijo nehoti posebni čuti. Neka sveta tišina vlada tu okrog in če tako stojiš tam pred križem, si ne moreš kaj, da ne bi pokleknil in pomolil kratke molitve. Tako se mi je godilo, ko sem šel prvič v Rožno dolino. Ko sem se vračal, ravno tako. In ko sem imel nastopiti osmi razred, pokleknil sem tudi tedaj, jemaje slovo od Rožne doline in prosil ljubega Boga, da bi krenil pravo pot življenja, da bi tudi dosegel svoj pravi cilj. Križ mi je ostal v spominu, pomudil sem se pri njem še večkrat in se tudi bom, kolikokrat bom hodil mimo.

V osmem razredu se ni veliko spremenilo. Samo v matematiki in fiziki nas je zapustil profesor Filkuka, po katerem nismo žalovali. V latinščini pa smo dobili profesorja Kempfa, blago dušo. Ni pa si mogel pridobiti mnogo veljave, zato so se kmalu začeli šaliti z njim in včasih je bila v njegovi uri cela komedija. Nekateri so bili posebno nagajivi in smeja ni bilo ne konca ne kraja. V matematiki in fiziki smo imeli profesorja Vaupotitscha. Bil je sicer strog, toda dober in pravičen človek. Iz filozofije smo imeli profesorja Hanna, ki je ta predmet predaval tako zanimivo, da smo ga tudi z veseljem študirali. Njegovo predavanje je bilo nekaj posebnega. Tako nas je prevzel njegov govor, da smo se ob glasu zvona zbudili kakor iz lepih sanj.

V osmem razredu smo dobili tudi dovoljenje, da se zbiramo ob sobotah v kaki gostilni. Tam je bilo vedno veselo, prišli so tudi profesorji in ko se je zabava že razvila, smo tudi malo zapeli in Zernatto nam je večkrat spisal kakšno klobasarijo, tako zvani »Bierschwefel«, katerega je kdo od nas predaval. Bilo je veliko smeja. Zernatto je tudi našel, da je Cezar pri prekoračenju Rubikana rekel:

*Problemi kommunis dis badeu
fuktsan sastvoffen.*

Našel je tudi definicijo za pojem pika, kar se še nobenemu učenjaku ni posrečilo; rekel je namreč:

*Izu piktik in nuku
kel, dnu sta fuktel sidgriffpuind.*

Tako smo se razšli včasih pozno v noč! Med nami je vladala kolegialnost. Četudi smo bili različnih narodnosti, smo se razumeli, ni bilo nobenega sovraštva, vsi smo bili enih misli. Ko stopiš iz gimnazije, se vse spremeni, vsak hodi svoja pota in tedaj se z veseljem spominjaš nekdanjih dni, ki si jih preživel v gimnaziji in reči moraš, najlepša leta so študentska, saj pozneje mine vse kakor sen.

Medtem je prišlo nekaj slovenskih visokošolcev na počitnice in ti so sprožili misel, da bi slovenski dijaki sploh osnovali kako društvo, da bi nastala med nami nekaka posebna vez. Bili smo složni v tej zadevi. Vse to je moralo ostati tajno, kajti drugače, Bog ne daj, bi nas pohrustali. Zato smo zbrali posebno gostilno in najeli posebno sobo pri Jelenu na Sv. Duha trgu. Tam smo se zbirali. Kakor je bilo tajno, je bilo tudi zanimivo. Slišali so se govori, ki naj bi v nas vzbudili ljubezen do mile naše domovine, do milega našega naroda, zraven zapela se je tudi kaka slovenska pesem. Tako nam je minil marsikateri večer. Kar nas je bilo zavednih Slovencev, zbirali smo se tam in si zraven zatrjevali, da hočemo ostati zvesti našim nazorom, da hočemo delovati v prid našega naroda.

Čeprav smo ravnali jako skrivnostno, so nas izvohali. Poiskati smo si morali drugi kraj, a tudi tam

Dr. György Klauz

nam Nemci niso dali miru. Kakor že pregovor pravi: Slovenec nima sreče, razpustiti smo morali vse to. Obljubili pa smo si in to smo si tudi vtisnili globoko v srce.

Drugače pa sem imel v osmem razredu prijetno življenje. V šoli se mi je dobro godilo, v materialnem oziru pa mi tudi ni bilo tožiti. Imel sem dovolj inštrukcij in zato tudi dovolj, še kaj za priboljšek. Imel sem tudi prijetno stanovanje pri Huspeku. Ko sem se vrnil po inštrukciji in večerji domu, sem sedel h knjigam in se učil, zraven pa še prinesel kako flaško piva in finis earonat opus. Ko je bilo vse končano, pa sem odčepil flaško in po suhoparnem delu sem si ga privoščil dober požirek. Če sem imel ravno čas, sem včasih zašel tudi v gledališče. To je bil zame neki posebni užitek. Ves čas sedeti v šoli in pa podučevati, to je hudo in zato človeka tudi posebno razveseli, če si tu in tam privošči kako zabavo.

O božiču sem šel za štiri dni domu. Na Št. Janževo pa sem se podal v najlepšem vremenu na potovanje v lepo Rožno dolino. Mudil sem se v Apačah pri gostoljubnem župniku Scebaiherju, drugi dan v Št. Marjeti. Od tam je šla pot na Borovlje in Svetno vas in naprej do Sv. Jakoba. Bilo je ravno na večer 30. decembra, ko sem jo mahal proti Sv. Jakobu. Ravno je zvonilo večernico, otožno je odmeval glas zvona po tihi, nežni dolini. Tako lep prizor je bil, do srca segajoč. Pri Schustarju sem našel gostoljuben sprejem, drug dan pa sem jo udaril čez ledeno Dravo proti Št. Ilju in v Loga vas k svojemu prijatelju Kaklu, kjer sem ostal do novega leta. Od tod pa sem romal v Celovec. Tako je bilo tudi moje potovanje končano.

Moje življenje

II

Prvi tečaj je srečno minil. Šel sem domu. Bil je ravno pust. Doma sem se med preprostim ljudstvom prav izvrstno zabaval.

Prišel je drugi tečaj. Dnevi so postali bolj resnobni. Grozna pošast, ki se ji pravi matura, se je vedno bolj in bolj bližala in tako smo se morali pridno pripravljati. Ob gotovih časih smo se pa tudi še veselili. Vedno pri knjigah tičati, to ne gre. Človek včasih potrebuje razvedrilo, da more zopet z novimi močmi nadaljevati.

Ob veliki noči sem moral domu, ker sem moral na nabor. Niso me potrdili in tako sem imel prav vesele praznike. Po veliki noči sem se temeljito posvetil študijam.

Prišle so binkošti. Šel sem za dva dni domu. Z materjo sva se pogovarjala o tem in onem, nazadnje tudi o tem, kaj bom. To mi je prebodlo dušo, a rekel sem odločno, da ne morem. Ranil sem materino srce, a nisem mogel drugače. Nič me ni veselilo doma. Vedno bolj žalosten kakor tedaj sem se težko vračal kdaj nazaj.

Čez en teden je bila pismena matura. Čisto nekako brez vsega strahu sem se podal v gimnazijo. Prišel je ravnatelj s profesorjem Floro. Iz nemščine smo imeli prvo nalogo. Razložil nam je pomen skušnje in nam ostro zabičal, da ne smemo goljufati. Iz nemščine smo dobili nalogo: »Welche Erinnerungen knüpfen sich aus der Vaterländischen Geschichte an die Donau.« Ta naloga se mi je zdela prav lahka. Kdor je pridno študiral zgodovino, je vedel dosti o tem pisati. Dobil sem red »zadovoljno« kakor vedno.

Drugi dan pa je bil strašen dan. Dies illa, dies irae, pred katerim sem imel najbolj rešpekt. To je bil dan, posvečen slavni matematiki.

Zjutraj sem si mislil: Ožbej, zdaj pa bodi korajžen, pa nič se ne boj. Šel sem noter, prišel je ravnatelj s kovertom, v katerem je bila naša usoda, zraven pa profesor. Ko ga odpre, sem dobil pogum. Prvo nalogo sem znal in tako je šlo dalje. Reči moram, četudi se mi je v celi gimnaziji godilo slabo, tedaj sem imel izredno srečo. Skoraj bi rekel: lucidum intervallum. Od 4 nalog sem napravil tri dobro, četrto pa sem začel, a je nisem izdelal in ni mi preostalo časa. Ko je bil ta dan končan, sem bil vesel. Kakor sem izvedel pozneje, sem dobil red zadovoljno, kar se mi je v celi gimnaziji le enkrat pripetilo.

Drugih predmetov se nisem bal. Tretji dan je bil nemško-latinski. V nedeljo smo počivali in malo polumpali, v ponedeljek je bil grško-nemški, v torek latinsko-nemški. To je bilo špasa! Nisem vedel, kako so minile ure. V sredo je bila slovenščina. Dobili smo nalogo: Kulturni napredek za petdesetletnico našega cesarja.

Ta snov mi je ugajala, pisal sem z veseljem. Dobil sem tudi red odlično. Tako je minil lepi čas pismene mature. Res so bili prijetni ti dnevi. Kako mi je ugajalo, ko smo marširali vsak dan s polami papirja v gimnazijo.

A to veselje smo po dokončanem delu tudi zmagovito proslavljali. Že vse leto smo nabirali v ta namen. Napravili smo slavnostni večer na Križni gori pri »Schweizerhausu«, kjer smo se tudi prav dobro imeli. Prišlo je tudi več profesorjev in ustvarili smo redno krokarijo.

Med veselim petjem in šaljivimi govori nam je hitro minil čas. Vsak je bil vesel, ker je pismena matura izpadla prav dobro. Šele pozno ponoči smo se vračali domu. Marsikdaj sem si mislil in si še mislim, bili so srečni časi. V miru zadovoljnosti so mi prehitro tekli dnevi, ne pomislivši, kaj bo v prihodnje. Potreboval sem lepe čase. Kmalu so prišli resnejši časi. Prišle so ure, ki so bile zame bridke in so mi vsaj spomini iz boljših časov olajševali moje stanje.

Po pismeni maturi smo zahajali v šolo še tri tedne. Ta čas je vsak porabil, kakor je mogel. Tudi jaz sem se učil, kolikor so dale moči. Zgodovine sem bil postavno oproščen, ker sem imel v sedmem in osmem razredu hvalno. Matematične formule so švigale sem in tja, kajti profesor nam je zabičal, kdor teh ne zna, ta je izgubljen. Tudi fiziki sem posvetil več ur, napravili smo si cela skripta in po teh se je dalo izvrstno študirati. Za nemščino sem malo špekuliral, misleč, da ne pridem na vrsto, zato sem to pustil bolj na zadnja dva dni. Tudi slovensko slovstvo in staro slovenščino sem si vzel k srcu, popolnoma prepričan, da bom pri tem predmetu vprašan.

Glede latinščine in grščine sem prebral samo životopise posameznih klasikov, kaj drugega pa se nisem bal.

Dr. Oskar Klavnić

Vedno bolj se je bližal strahoviti čas. Vsak dan nam je ta ali oni profesor zabičeval, da naj se pridno učimo, kajti skušnja bo stroga. Temu in onemu so tudi že namignili, da naj pazi, kajti drugače bo miserere.

Osem dni pred maturo se je šola končala. Zadnji dan smo bili jako razposajeni in profesor latinščine nam je rekel:

V zadnji uri, v kateri smo imeli veronauk, nam je profesor Pagdera celo ušel.

S težkim srcem smo zapustili gimnazijo, saj še nobeden ni vedel, kakšno usodo so mu namenili i
α α é α pri maturi.

For your immediate review
Submitted for signature.

V tistih dneh sem se popolnoma umaknil svetu. Sedel sem od jutra do večera v sobici, ponoči pa se mi je sanjalo o matematiki in njenih formulah, o fizikalčnih eksperimentih, o Ciceronu, Demostenu.

Kakor bi rekel Galgeafriet, so minili dnevi in prišel je odločilni dan. Bil je šolski sklep po slovesni božji službi. Zbrali smo se v našem razredu, kjer nam je razrednik naznanil, da se popoldne ob treh začne matura in moramo biti vsi navzoči. Jed mi tisto dopoldne nič ni dišala kaj posebno, čisto nekako brez kakega pomena sem taval okoli. Ob treh smo bili že vsi zbrani. Odprejo se vrata, naš razrednik nas pokliče. Kot ovce v mesarnico, tako smo šli vsi tiho, plaho, komaj dihajoč. Zadaž smo vstopili, gledaje k zeleni mizi, kjer so bili nadzornik Zec, ravnatelj, okrog pa vsi profesorji, na mizi pa toliko rimskih in grških klasikov. Nadzornik prečita naša imena in pokliče prve štiri ven, ki bi imeli takoj napraviti maturo, obenem pa še pripomni, da pridejo prihodnji dan, to je 6. julija, vsi Slovenci na vrsto. Med temi tudi jaz, in sicer dopoldne ob sedmi uri.

Zjutraj že bo padla kocka, sem si mislil: Aut Caesar aut nibil.

Z velikim zanimanjem smo poslušali, kako so obdelovali prve kandidate in spoznali, da ne bo tako hudo.

Šel sem domu, sedel h knjigam in študiral do enajstih. Potem pa sem legel, a sanjalo se mi je vedno, da sem padel in to je trajalo do jutra.

Pripomniti moram, da ni dobro pred izpitom pozno v noč študirati. To me je učila skušnja pri poznejših izpitih. Živci se morajo nehotе prej nekoliko pomiriti, zato je najboljše dan prej zgodaj nehati, iti na sprehod in v družbo, kjer se človek razvedri in tako pozabi na to, kar ga prihodnji dan čaka.

Zgodaj sem vstal in šel na kolodvor. Tam nisem gospodu nič povedal, kaj me čaka, ampak tiho sem šel po zajtrku v stolno cerkev in se tam priporočil vsegamogočnemu. Okrepčan in potolažen sem šel v gimnazijo. Tam so me čakali že drugi kolegi: Hojnik, Horubček, Lasser. Malo tesno mi je bilo pri srcu, ko nas pokliče razrednik v dvorano, kjer je bila že zbrana komisija. Sedli smo v eno vrsto, na majhne stole, čakajoč svoje usode. Prvi predmet je bila zloglasna matematika, katere sem se toliko bal. Mislim si, če le pridem čez to oviro, potem bo že šlo, saj jezikov se nisem bal. Moram napraviti izpit.

Prvi je bil Hojnik, drugi Horubček. Nervozno sem se gibal na stolčku, kajti vsak čas me lahko zadene klic. Horubček je končal, sedaj torej. Nadzornik pokliče moje ime. Vstal sem ter korakal k deski. Črna je bila, črno se mi je tudi delalo pred očmi. Le malo meditacijo sem prej napravil, približno te vsebine: Ožbej, tukaj si, per tot discrimina rerum, sedaj ali nikoli. Če narediš, je dobro - victoria, a miseria, če propadeš - tedaj korajža, hic Rhodus- hic salta.

Profesor matematike mi začne narekovati nalogo in ko je dovršil, sem tudi spoznal, da jo bom rešil. Ko sem to dobro izpeljal, mi da še drugo vprašanje iz trigonometrije in kot zadnje formulo $a = \alpha \cdot \sin \alpha$. »ser gut«, mi pravi profesor. Kdo bi bil pač bolj vesel položil kreda nazaj v škatlico kakor jaz, saj je minil monstrum, ki me je že tolikanj strašil. Sesul se je v prah in pepel. Ves korajžen sem se podal na svoj prostor. Sedaj nisem imel več strahu, kajti jezikov se nisem bal. Pokliče me Kempf iz latinščine. V prevajanje sem dobil Ovidijevo: *Selbstbiographie*, kar je

Dr. Adolf Klauwig

šlo prav gladko. Iz grščine pa Ἀἰὼς ἡ ἡμετέρα. Nazadnje me pokliče iz nemškega. Nekaj iz Haus Laitsa sem dobil, životopis, nekaj o Faustu in nazadnje razlago tercine. Upal sem, da pride še slovenščina na vrsto, a naenkrat izvem preko drugega profesorja, da sem oproščen. Mimo je, sem si mislil in reči moram, pri srcu sem čutil, kakor bi se mi odvalile cele Alpe od srca. Sedel sem tam na stolu, zibajoč se v sladkih sanjah, ko so še drugi delali izpit iz slovenščine. Ko pa so končali, pravi predsednik komisije: Skušnja je minila, kandidatje naj počakajo zunaj, da se jim potem naznani izid. Ves srečen sem pobral goldinar od vsakega svojih treh kolegov in sem letel takoj po koleke za zrelostno spričevalo. Šel sem v šolsko ulico h gospej Wittling, kjer sem že od nekdaj kupoval in ki mi je rekla, naj pri njej kupim koleke, če naredim maturo. Da sem ji to z veseljem povedal, je umevno. Hitel sem nazaj v gimnazijo, kjer smo morali še čakati, ker se je komisija še vedno posvetovala.

Naenkrat se odprejo vrata in naš razrednik nas pokliče: Also vorwärts. Da smo se temu povelju jako radi pokorili, to je bilo umevno, saj smo vedeli vsi, da smo jo izdelali. Da, človeku je največje zadoščenje in najslajši čut ga obdaja, ko je prestal skušnjo in ve, da jo je tudi napravil. Čaka na končno izjavo, ki ga potrdi v teh krasnih sanjah.

Pridemo v dvorano in se postavimo po vrsti. Predsednik komisije pride k nam in pravi: Kandidatje naj bodo mirni, kajti dobro ste jo izdelali. Horubček z odliko, drugi pa tudi dobijo lepo spričevalo. V tem trenutku mi je pač srce bilo silnejše in ne morem popisati občutka. Mogel bi samo reči, vse, kar sem prestal, vse to sem pozabil v tistem trenutku. Odprla se mi je nova pot v novo življenje. Zahvalil sem se vsem gospodom profesorjem, potem pa sem šel ves srečen na svoje stanovanje. Ko sem prišel na kolodvor obedovat, me je vprašal gospod Kvančnik: »No, kaj pa je, Ilaunig?« »Maturó sem napravil!« »Strela z neba, ali je to mogoče?« in čestital mi je ter vsi znanci, s katerimi sem bil pri južini skupaj. Mogel sem si izbrati za jed, kar sem hotel, a od veselja nisem mogel nič jesti.

Od samega veselja sem šel omamljen od kolodvora na svoje stanovanje, od tod pa v gimnazijo poslušat, kako bo delal izpit drugi del Slovencev: Sininger, Rottar, Ivan Serajnik, Suklič. Prijetno je poslušati, ko so drugi skušani, sam pa sem že skušnjo srečno prestal. Ko je bila skušnja mimo, so nam povedali, da dobimo tudi že zrelostna spričevala.

Ob pol devetih zvečer, dne 6. julija 1898 smo sprejeli v pisarni ravnatelja svoja zrelostna spričevala. Ravno na tem mestu mi je pred tremi leti isti ravnatelj sporočil besede profesorja Webhoferja, da naj zapustim gimnazijo, saj mature nikdar ne bom dogotovil. Ravnatelj, dr. Robert Latzl mi je izročil zrelostno spričevalo s pripombo: »Jako me je veselilo, da ste se danes tako izvrstno izkazali, vi ste se pridno učili.« Da, Webhofer, ko bi bil ti sedaj navzoč, rekel bi ti samo: Errare humanum, maturo pa sem le napravil. In zahvalil sem se za vse sprejete dobróte in ravnatelj mi je stisnil roko, voščéč mi mnogo sreče na novi poti.

Šel sem v mesto, da bi se pokrepčál. Našel sem nekaj znancev iz Sel, a ti so me kmalu zapustili. Ostal sem sam. Da, počutil sem se osamljenega. Kako rad bi imel koga pri sebi, da bi se pogovarjal z njim, a bil sem sam. Stožilo se mi je in hodil sem po mestu, ne vedóč kam. Zaslíšim godbo v kavarni pri Žibertu, krenem noter, da bi se ob glasovih lepe vojaške godbe razveseljeval. Sedel sem tam precej časa, opazoval ljudi, poslušal lepo godbo, a družbe, ki bi si je želel ta večer, da bi mogel postati vesel, nisem imel. Mislil sem si, kje ste vi prijatelji, s katerimi sem bil tolikokrat skupaj. Danes bi si jih posebno želel, a bil sem sam. So trenutki v človeškem življenju, v katerih posebno občuti potrebo, da ima prijatelja pri sebi, da mu more vse potožiti ali pa mu svoje veselje razódeti, a če jih v tem trenutku ni, se te polasti žalosten občutek. Zato pa tudi nisem našel pravega veselja. Pustil sem vse ter šel domu. V stolni cerkvi je ura ravno bila polnoči.

Legel sem, a zaspati nisem mogel. Vsi dogodki zadnjih dnij so se mi stavili pred oči in zaključek vsemu temu je bil, da sem napravil maturo. Kaj sedaj? Kolikokrat sem sanjal in srčno želel, da bi jo napravil in mislil, svetu bom napravil luknjo. Srečno sem prebil tudi to. In sedaj? Kam naj se obrnem? Pregovarjali so me, naj grem k železnici. To mi ni nič ugajalo. Tako suhoparen se mi je zdel ta stan, da bi Ciccerona in Demostena študiral, potem pa bi si izbral ta stan. To se nikakor ni moglo strinjati. Moje srce je hrepenelo po drugem. Videl sem, ko so moji nekdani prijatelji

Dr. Adolf Ilaunig

odhajali na visoke šole. Z njimi bi se bil rad peljal in vedno mi je bila želja priti tja. Toda kako? Sredstev nisem imel in kdo mi pomaga? Nisem pa vedel, kam naj se oglasim, da bi mi pomagali. Kaj tedaj? Spomnil sem se materinih besed: »Ti moraš biti duhovnik.« To me je presunilo. Večkrat sem rekel, ne da bi resno mislil, da grem v bogoslovje. Sedaj, ko je prišla resnica, sedaj me je ta misel stresla. Nisem bil mlačen v veri, spoštoval sem jo in izpolnjeval vse, kolikor mi je bilo mogoče. Tisti verni čut, ki mi ga je vsadila mati oziroma babica v srce, ta mi ostane vedno, a da bi bil sam duhovnik. To sem spoznal takoj, da ne morem biti. Vedel sem, kakšna naloga je naložena duhovniku in da jo je težko rešiti, zato sem se bal stopiti v ta stan.

Tako sem premišljeval, se valjal po postelji, a zaspati nisem mogel. Šele proti jutru sem malo zadremal.

Ne vedoč, kam grem, sem prišel zjutraj v stolno cerkev in sem prav iskreno molil in prosil Boga, da naj mi pokaže pravo pot, po kateri naj hodim. Potolažen sem šel iz cerkve, misleč, kakor je volja božja, tako se naj zgodi.

Ta dan sem obiskal svojega prijatelja Pavla Čareta, ki je bil moj sošolec. Od šestega razreda sva vedno sedela skupaj. Pomagal mi je, kadar smo imeli pismeno nalogo iz matematike, jaz pa sem mu pri latinščini in grščini segel pod pazduho. Sva pa tudi skupaj študirala in sva tako postala prav dobra prijatelja. Bil je izurjen na goslih in mnogo lepih ur sem užil pri njem, ko je izvabljal čudotvorne glasove iz svojih goslij. Bil je bolj slaboten in večkrat je za dalj časa zbolel. Tako se je zgodilo pred pismeno maturo in komaj je toliko okrevljal, da jo je mogel napraviti, potem pa je moral spet leči. Ravno na dan pred maturo sem ga obiskal. Pogovarjala sva se in tolažil sem ga, da bo že okrevljal in tudi on vse srečno dovršil. Poslovil sem se od njega in ko sem odhajal, sem se nehote še enkrat obrnil, kakor bi slutil, saj ga ne vidiš več živega. V petek mi je moj tovariš Zankl povedal, da je Pavel nagloma umrl. Seveda sem se te novice ustrašil. Drugi dan sem šel k staršem in jih tolažil, saj je bila zanje ta izguba bridka. Ob njegovem odru pa sem si mislil: Srečen si, Pavel. Ti si že prestal trpljenje na svetu, tvoje srce je mirno. Moje pa ni. Ti še nisi stopil čez prag v daljni svet, mene pa bodo drvili valovi življenja Bog ve kam.

V soboto zvečer se je končala matura. Razen treh, ki so morali napraviti še ponavljalni izpit, so vsi naredili skušnjo. Naj povem, kake rede sem dobil: iz veronauka, latinščine, grščine, in zgodovine - hvalno (lobenswert), iz nemškega, filozofije, naravoslovja in italijanščine – zadovoljno (befriedigend), iz matematike in fizike - zadostno (genügend), iz slovenščine - odlično (vorzüglich). Po dogovoru smo se imeli zbrati, kakor po pismeni maturi, na Križni gori pri »Schweizerhausu«. Prišli smo vsi, tudi naš razrednik nam je napravil to čast. Napravili smo reden krok. Zabava pa se ves čas ni mogla prav razviti. Na to je vplivala smrt našega sošolca, deloma pa tudi dejstvo, ker se sedaj začne resnost življenja. To je tudi poudaril naš sošolec Hubert Gobanz v daljšem govoru. Na njegov predlog smo sklenili, da se zopet snidemo po desetih letih. Sledili so še šaljivi govori, celo naš razrednik je spustil veselo govoranco in nam nazadnje dal celo nasvet, kako se znebiti mačka. Leteti moramo naravnost naprej, a potem hitro zaviti za kak vogal hiše in vsled zakonov, ki jih vsebuje »Tragheit«, leti maček naprej in se ga znebimo. Razhajali smo se šele proti jutru. Helios se je pripeljal na svojem zlatem vozu izza vzhoda, ko smo šli vsak na svoj dom.

Popoldne je bil pogreb. Zbrali smo se vsi maturantje, da bi spremili svojega sošolca k zadnjemu počitku v Žrelec. Izročili smo ga črni zemlji, želeč mu večni mir, mi pa smo se še zadnjič zbrali v prijateljskem krogu, saj potem Bog ve, kdaj ali pa nikdar več.

Zbrali smo se v bližnji gostilni pri Oremusu. Prijazno smo se pogovarjali, drug drugemu odkrili, kam se hoče kdo obrniti, le jaz nisem vedel, kam. Tu in tam je še kdo povedal kako smešno, kar me je malo razveselilo. Solnce je že zahajalo za gore in tudi mi smo se odpravljali proti mestu. Podali smo si še enkrat roke, potem pa smo se razšli. Prav otožen sem postal v tem trenutku. Bila je pomembna ura. Jemali smo slovo od lepih gimnazijskih časov. Četudi smo prestali marsikatero grenko uro, so bili ti časi lepi. Časi, ko smo si še zidali zlate gradove, ko še nismo poznali življenja in sveta, ko še nismo poznali skrbij za bodočnost, za svoj obstanek. Lahko smo se samo brigali za to, kako dovršimo študije. Sedaj je vse to drugače. Resnost življenja se je pričela. Vsak si mora poiskati pot, po kateri misli najti svojo srečo. Hrepenenje po sreči, ki se ne uresniči, stori

nemirno srce. Bil je trenutek, ko je minilo skupno življenje na gimnaziji, ko krene vsak svojo pot v življenje.

Minil pa je v tem trenutku več ali manj tudi kolegijalni duh, ki nas je navdajal v prejšnjem času. Dasi različne narodnosti, različnega stanu, različnih krajev, nas je vendar vezala prijateljska vez, ki je ni lahko pretrgati. Le en slučaj imam omeniti v tem oziru, kar pa je tudi pojav najnovejše dobe, ko brezverstvo sega vedno dalje. Z nami so bili namreč v osmem razredu tudi gojenci iz Marijanišča, ki so imeli postati duhovniki in niso bili ljubi nekaterim mojim sošolcem, ki so stanovali v mestu in so postali žalibog po slabih časnikih nasprotnega duha. Tako se je tudi zgodilo, da Marijaniščanov ni na sliki, kjer bi imeli biti pravzaprav vsi osmošolci. Tudi na zabavni večer po ustmeni maturi niso bili povabljeni. Jaz sem sicer ugovarjal, ali kaj to pomaga, še posebej, ker sem Slovenec.

Sicer pa moram reči, da sem s svojimi kolegi dobro shajal. Spoznal sem, da bom moral marsikaterega svojih sošolcev prištevati med nasprotnike, ker zasledujejo drugo smer in so drugega mišljenja. Vedel sem, da se je v tem trenutku zrahljala vez z njimi in se je prej ali slej tudi čisto pretrgala. Po treh letih sem res doživel ta primer. Neki moj sošolec, ki je vedno delal propagando za vsenemštvo in je tudi odpadel od naše vere, me v Gradcu na univerzi ni več pogledal.

Ločili smo se torej. Kakor smo bili tisti dan skupaj, ne bomo več. Če Bog da življenje, bomo po desetih letih imeli vsak svoje nazore, marsikaterega pa mogoče tudi že ne bo več med nami.

Poslovil sem se in šel iskat zabave v Št. Rupert na žegnanje. A v gostilni nisem našel pravega veselja, saj sem bil sam.

Pusto in mrtvo se mi je odslej zdelo mesto. Vzel sem slovo od mesta in se peljal domu. Lahko bi bil vesel, ker sem se po tolikem trpljenju vračal domu z zrelostnim izpitom, a pri vseh teh okoliščinah se nisem mogel nič prav razvedriti.

Da je bila moja mati vesela izida, to si more misliti vsak, kdor spozna, koliko skrbijo starši za svojega otroka. Vse bi žrtvovali, če le vidijo, da bi bil njihov sin srečen. Razen tega pa je bilo pri moji materi še nekaj drugega. Sedaj so si mislili, končal sem latinske šole in nato pojdem v bogoslovje.

Pripovedoval sem svoji materi, kako se mi je godilo pri izpitu, pogovarjala sva se o tem in onem, a glede mojega bodočega stanu se nisva ničesar pomenila. Tako meni kakor materi je bilo težko kaj omeniti o tem.

Šel sem tudi h komendatorju Šerviclju ter mu pokazal spričevalo. Vprašal me je, kam se bom obrnil. Tega mu nisem mogel prav gotovo povedati. Prigovarjal mi je, da bi postal duhovnik, a moje misli so bile Bog ve kje drugod.

Tu moram nekaj iz prejšnje dobe ponoviti. V drugem tečaju osmega razreda me je poklical nekega dne profesor dr. Sket ter mi razložil, da lahko pridem po izvršeni maturi kot lektor k bivšemu ministru Pinu, ki je imel svoj grad pri Velikovcu. Predočil mi je, da obenem lahko študiram jus in tako dosežem svoj cilj. Bilo je določeno, da bi prišel na tisto mesto. A bil sem brez pravega vodstva, nisem imel nobene prave obleke. V tistem času ni bilo človeka, ki bi mi dajal poguma, češ, od tega je odvisna tvoja življenjska sreča. Deloma pa me je bilo tudi strah, da bi moral biti vsa štiri leta ujet brez prostosti.

Vse to sem zaupal komendatorju Šerviclju. Rekel je, naj rajši ne grem. Tako sem opustil moj obisk pri baronu Pinu. Bog ve, kako bi se zasukala moja življenjska barka. Mogoče boljše, mogoče tudi ne, taka je bila usoda.

Minil je prvi teden, v katerem sem si komaj malo spočil od zadnjih muk. Večkrat se mi je sanjalo, da sem moral še enkrat delati maturo in mnogo sem trpel v teh sanjah, kajti vedno je bil zloglasni Webhofer zraven.

Po svojem rojaku Perču, tedaj bogoslovcu II. letnika, sem se seznanil z Matevžem Trepalom, ki bi naj imel novo mašo, in sicer v Rovtah pri Logatcu. Bil sem povabljen in sem se temu vabilu z veseljem odzval. Tako se mi je nudila priložnost, da si ogledam tuje kraje in spoznavam druge šege, pri tem pa se tudi malo razvedrim.

Odrinil sem s svojima prijateljema Pšeničnikom in Mikelnom čez Jezerski vrh, Jezersko, Kokro, peš do Kranja. Med potjo smo zbijali šale. Kako pa tudi ne? Če jih je več skupaj, je potovanje

Dr. Ojbold Klauwig

vedno prijetno. Po železnici smo se prepeljali v Ljubljano in ostali čez noč pri Virantu, kjer smo našli še več prijateljev in znancev. Drugi dan, v soboto, 30. julija pa smo se peljali preko ljubljanskega močvirja do Logatca. Tam so nas že čakali lojterski vozovi in hajde v Rovte.

Drugi dan je bil krasen. Od vseh strani je privrelo mnogo ljudstva na novo mašo. Slavnost v cerkvi je bila lepa. Videlo se je, da je ljudstvo verno in da se veseli, da kdo izmed njih doseže to veliko čast. Slavnost v cerkvi je minila in podali smo se na dom gostovanja, v bližnjo gostilno, kjer je bila napravljena uta za 150 gostov. Napitnica je sledila napitnici. Tudi jaz sem spregovoril nekaj kratkih besedij, zahvaljujoč se za dar za velikovško šolo. Razvila se je prav živahna zabava. Slišalo se je lepo petje, različne igre so razveseljevale mlajši svet. To veselje je trajalo do jutra. Večina bogoslovcev, med katerimi se mi je najbolj prikupil Janko Arnuš s svojim gromovitim basom in vedrimi šalami, je odšla že opoldne. Ostali smo le še nekateri tujci, med njimi tudi Perč in Neubauer. Dogovorili smo se, da napravimo z nadučiteljem Sežunom izlet na goro k Sv. Trem kraljem. Četudi je solnce jako prižigalo z jasnega neba, smo bili najboljše volje. Sežun je zbijal takšne burke, da drugače ni bilo niti mogoče. Podali smo se v župnišče, kjer nas je župnik prav gostoljubno sprejel. Zabava se je še bolj razvila, saj nas je sladko vince šele prav poživel. Iz srca sem se smejal in le težko sem se poslavljal od tega kraja. Mnogo časa je minilo od takrat, odkar se nisem več od srca nasmejal. Zvečer smo še sedeli skupaj v Rovtah, potem pa smo se podali k potrebnemu počitku.

Solnce je lepo sijalo, ko sta me prišla tovariša buditi. Hitro sem bil na nogah in po kratkem času je stal tudi že poštni voz pred hišo, ki bi nas naj zapeljal v Logatec. Podali smo si roke, še en pogled na mili kraj in voz je hitro oddirjal po gladki cesti navzdol. Ostali smo v Logatcu, se oglasili še pri živinozdravniku Majdiču, kjer smo poskusili pristno dolensko kapljico.

S Perčem sva že med potjo sklenila, da se odpeljeva v Trst. Hitro sva si kupila vozne listke. Prisopihala je lokomotiva, vstopila sva in hajdi proti Trstu. Vse to mi je bilo novo, ugodno vplivajoč na moje tedanje stanje. Videl sem nove kraje in tako so izginile skrbi. Pozabil sem, kar me je vedno bolj plašilo. Hitro smo dirjali proti Trstu. Naenkrat se mi izza skale odpre Jadransko morje. Kdo bi ne bil očaran ob taki priložnosti, ko prvič vidi morje. Veliko sem že čital o morju, posebno pa o Jadranskem. V duhu sem si ga predstavljal in sedaj ga vidim na svoje lastne oči. To je trenutek iz mojega življenja, ki mi ostane nepozabljiv. Hitro sva bila v Trstu.

To je bilo življenje! Je pač vse drugače kakor po nemških mestih. Tu se kaže južni temperament. To drvenje, hrup in šum in vse to naravno, samo iz sebe.

Kar je bilo znamenitih rečij, sva si jih ogledala, kolikor je bilo priložnosti. Ogledala sva si različne cerkve, katerih impozantnost, lepota so name napravile velikanski vtis. Ogledala sva si tudi druge stavbe. Zadnji dan sem se peljal celo v Miramar. Nikdar ne bom pozabil pevca na ladji, ki je tako lepo prepeval, zraven pa ubiral strune mandoline. Videl sem Miramar, katerega lepoti se nisem mogel dovolj načuditi. Od Grignana smo se odpeljali zopet z ladjo v Trst. In zopet je prišel pevec in zapel Mio marito e momento tempatiello. Barka se je zibala po valovih in z njo v soglasju tudi zibajoča melodija. Skoraj bi bil vzkliknil: Tu je lepo, pod jugom hotel bi živeti, daleč proč od tod, kjer me morebiti ne čaka nobeno veselje. Nehote mi je vendar prišlo na misel, kaj pa potem, ko vse to mine in se povrneš v domovino.

Še isti večer sva odrinila iz Trsta. Gledala sva še na mesto, ko je bilo krasno razsvetljeno, pošiljala sva pozdrave kraju, kjer sva doživela lepe ure, še enkrat zamahnila morju v slovo, se stisnila vsak v svoj kot. Nekaj časa sva še premišljevala, potem naju je premagal spanec. Tako nisva vedela, kako sva prišla naenkrat v belo Ljubljano. Pomudila sva se nekaj ur tam, potem pa z brzovlakom proti Mariboru in domu. V Zidanem mostu me je moj tovariš Perč zapustil, ker se je peljal na novo mašo pisatelja Fr. Ks. Meška. Ostal sem sam in tako sem tudi prišel domu, zjutraj na dan svojega godu. Mati mi je dala star srebernjak, kar se še nikdar ni zgodilo. Ganilo me je to, saj sem vedel, da je mati upala, da izpolnim njeno željo. V mojem srcu pa je bilo vse drugače. Imel sem tedaj žalosten imen dan.

Moje potovanje na Krajnsko in v Trst je bilo tako končano. Minila je premicija, minilo je vse veselje. Spomine na vse to sem zapisal v »Spomini na počitnice« in »Moje potovanje na jug«, kar

Dr. Ojolt Klavnić

je vse objavljeno v Bratoljubu, l. 1898/99, časniku slovenskih bogoslovcev v Celovcu.

Povrnivši se domu, nisem mogel biti nič več prav vesel. Hitro je tekel čas, tako se mi je zdelo. Kaj bo z mojo bodočnostjo, to še sam nisem vedel. Za materino željo sem vedel. Da bi se prepričal o tem, sem napeljal govor na to, češ da mi je sedaj po prestani maturi svet odprt, da postanem ravno to, kar me veseli. Mati je na to rekla: »No, saj boš vendar duhovnik.« Te besede pa so mi rezale srce kakor meč. Obmolknil sem ter šel proč, otožen do skrajnosti.

Vedno bolj in bolj se je približeval čas, ko bi se moral odločiti za bodoči stan. Glasna je bila želja, da bi šel na univerzo, a nisem imel nobenega, ki bi mi svetoval, kako in kaj. Sredstev nisem imel. Vedel sem, če bi napravil ta korak, da bi od doma ne dobil ničesar. Da bi se pa podal tako daleč v tuje mesto brez vsakih sredstev, tega sem se zopet zbal, ker nisem imel toliko odločnosti in samostojnosti. Vedno me je strašila misel, če mi potem, ko se podam v mesto, na vseučilišče, zmanjka sape in se moram sramotno povrniti domu. Kako bom to prenašal? Nisem pa se bolje informiral, kje bi se dala dobiti kaka podpora. To je bila moja velika napaka. Moja neodločnost in boječnost, ki mi je zelo škodovala. Friderik Seifríz mi je ponudil, da mi posodi nekaj denarja za začetek. Pisal sem tudi že v Gradec glede stanovanja. Ob misli, kaj potem, če podpore ne dobim, sem se zopet ustrašil in sem vse skupaj pustil. Tedaj bi potreboval človeka, ki bi me podučil o vsem, da bi me potegnili s seboj, da bi se otresele svoje omahljivosti. Ne bi toliko trpel in rešil bi celo leto.

Na drugi strani so mi prigovarjali, naj se podam k železnici. Za to se tudi nisem mogel odločiti. Najbolj pa je vplivala moja mati, s katero se odslej prav nič nisva razumela. Slutila je in tudi od drugih ljudij slišala, da me ne veseli postati duhovnik. Zaradi malenkosti sva se sporekla in ob tej priložnosti sem ji rekel, da nočem postati duhovnik. Rekla mi je: »Le idi po svetu in bodi, kar hočeš, saj vem, da te ne veseli, a zapomni si, sreče ne boš imel nikdar. Še rad boš prišel nazaj, a jaz te ne poznam.«

Za mojo splošno občutljivo naravo so bile te besede strašne. Misel, da mi mati tako grozi in da se lahko tako zgodi, to me je čisto pobilo. Nisem imel nobenega veselja več, bil sem kakor mrtev. Taval sem po gozdu, ne vedoč, kaj delam. Po glavi so mi hodile misli: ne boš imel sreče. Na drugi strani pa: kam pa tedaj, v bogoslovje? Mraz me je spreletel ob tej misli in vzkliknil sem: »Ne, ne, ni mogoče, tega ne prenašam!« Pomagati si nisem mogel in ni bilo duše, ki bi mi pomagala. Trpel sem in tistih časov si ne želim več nazaj. Spomin na to me stori vedno otožnega.

Na drugi strani pa mi je vedno prigovarjal komendator Šervicelj, da naj se odločim in prosim prej, ko mogoče za sprejem v bogoslovje. A jaz sem vedno rekel: »Bom že storil.« Upal sem, da se mi še pokaže rešilna vejica, a je ni bilo.

Nisem mogel več pomagati, odločiti sem se moral za korak, katerega sem tako nerad storil. Vložil sem prošnjo za sprejem v bogoslovje. Rad bi bil zapisal v prošnjo, da delam to le na pritisk, da me naj ne sprejmejo, a to bi bilo nesmiselno. Drugi so se veselili, moje srce pa je krvavelo. Ne bom pozabil dne, ko sem dobil odlok, da sem sprejet. Mislil sem, da imam v rokah svojo obsodbo na smrt.

Z materjo se prav nič nisva razumela. Govoril sem le malo in če sem kaj rekel, je gotovo nastal prepir. Vedel sem, da želim mater in bolelo me je to, a nisem si mogel pomagati. Moje srce je bilo razdvojeno, nikjer nisem našel miru.

Vedno bolj se je bližal čas, ko bi imel stopiti v semenišče. Misel, da bom moral kmalu biti proti svoji volji med temi zidovi, ko me je srce vleklo dalje na univerzo, vse to me je tako prevzelo, da sem se odločil do skrajnega in šel v Celovec k znanim gospodom, da bi mi svetovali, kje dobiti podporo. Dali so mi naslove. Pisal sem, poln lepih nad. Po nekaj dneh mi je bilo sporočeno, da sem žalibog prepozno prosil. To me je popolnoma sesulo. Zdel sem se, kakor bojevnik, ki se bojuje na življenje in smrt, hoteč se obraniti kruti sužnosti, a nazadnje mu upešajo moči. Poberejo mu orožje in prepuščen je svoji usodi.

Tih sem bil, moje srce je bilo mrtvo, nedostopno vsakemu blažjemu čustvu. Vdal sem se v svojo usodo.

Vedno bolj se je približeval usode polni dan. Zadnje čase mi ni teknila nobena jed, nisem mogel

Dr. Ojbold Klauwig

prav govoriti. Pri srcu mi je bilo tako težko, da tega nisem mogel povedati nikomur. Če sem legel k počitku in sem malo zadremal, sem se kmalu zopet zbudil in sem se spomnil, da bom čez nekaj dni že drugje. Spreletelo me je po celem životu. Misel, da bom moral biti med onim zidovjem, ko ne smem ven in moram za vsak korak, ki bi ga storil, prositi, da bom torej tako rekoč ujet, ne sam svoj gospodar, to mi je bilo preveč. Odpovedati se moram svetu in se zakleniti v tiho celico. Svoje srce moram položiti tako rekoč v grob. Ta misel me je čisto razburila, da sem se valjal po postelji. Hotel sem pregnati te strašne prikazni, a zastonj. Bojeval sem se, dokler nisem omagal, zjutraj pa sem vstal bled, izmučen in potr.

Prišel je zadnji dan. Spal nisem celo noč. Pa kako tudi, saj sem vedel, jutri boš že tam, jutri jemlješ slovo od sveta, jutri se moraš podati, hočeš ali nočeš, v svojo usodo. Nisi našel nobene rešilne vejice. Vse to me je tako razburilo, da mi ni bilo mogoče zatisniti oči tudi ne za trenutek. Mati mi je dala nekaj za pot, ni bilo veliko, iz katerega vzroka, izvedel sem kasneje. Ni mi zaupala, da grem res v bogoslovje.

Použil sem svoj zajuterk, ne da bi bil kaj spregovoril z materjo. Vstal sem in, pobravši svoj klobuk, podal materi roko, potem pa sem izginil iz sobe. Ne mati ne jaz nisva spregovorila besede. Obema je bilo čudno pri srcu. Že sem ji hotel reči: »Mati, vi ne veste, kako jaz trpim. Ker Vi želite, vas ubogam. Vedite pa, če ne bom srečen in postanem slab duhovnik, boste odgovorni tudi vi in bog ve, ali se ne boste pozneje kesali, da ste tako ravnali z menoj.« Sklenil sem, da je bolje biti tiho. Od tuge mi je bilo pokniti.

Tako sem se tedaj poslovil od doma. Tolikokrat sem se že poslavljal, a bilo je vse drugače. Dokler je še oče živel, mi je dajal vedno lepe nauke in ni mi bilo v škodo. Ker je oče žalibog prezgodaj zatisnil oči, mi je mati dajala lepe nauke vsakič, ko sem odhajal v mesto. Danes, ko sem se tako rekoč podal v drugi svet, ki bi me naj peljal do stanu, v katerem bi me moja mati najraje videla in ta korak sem tudi storil, ker sem ljubil mater, žrtvujoč vse; danes, ko sem bil tako potr in sem najbolj potreboval tolažbe, danes so bile ustnice moje matere molčeče. Počil bi od žalosti, razjokal bi se, a moja bol je bila pregloboka, da bi ji mogel dati duška.

Imel sem iti še v Železno Kaplo, kjer me je čakal moj prijatelj Perč. Bilo je 4. oktobra 1898. Po maši smo še posedeli v župnišču. Prekmalu je minil čas in poštni voz, ki bi nas naj zapeljal do Sinče vasi, je pridrdral. Hitro je dirjal, kakor bi se mu posebno mudilo. Postiljon je zatrobil, kakor navadno, svojo pesem. Mnogokrat sem jo slišal in vedno me je razveselil ta mili glas. Že nekdanj, ko sem z dedkom pasel koze in tudi pozneje. Ravno danes me je spomnil na lepe dni in toliko večja otožnost se me je polotila, ker sem vedel, da je danes pač vse drugače. Tako otožno so se razlegali glasovi, zdelo se mi je, kakor bi slišal pesem o slovesu življenja.

Pogledal sem še enkrat nazaj na Reberco, na belo cerkvico, ki je bleščala v odsevu zahajajočega solnca. Gledal sem na domače hribe in gore. Nehote sem se spomnil vseh lepih časov, ki sem jih preživel v tem kraju, ko sem bil doma in tudi potem, ko sem se vračal iz tujega mesta domu. Vedno sem z veseljem pozdravil domače hribe, svojo rojstno vas, ko sem se vrnil domu. Tudi od doma sem šel lahkega srca, saj sem se tolažil, da ne bo dolgo trajalo in se zopet vrnem. Pomahal sem domačemu kraju z roko v prijazen pozdrav, saj sem bil srečen. A danes? Prav nič nisem gledal na domači kraj, tožen sem se poslavljal od njega. Bog ve, kdaj ga zopet vidim. Srečen? O tem sem v trenutnem stanju jako dvomil. Stisnil sem se v kot. Da bi nekoliko pregnal otožne misli, sem si zažvižgal pesemco, ki pa mi gotovo ni prihajala od srca.

Kmalu smo bili v Sinči vasi. Prisopihal je vlak in hajdi proti Celovcu. Veliko prehitra se mi je zdela današnja vožnja. Želel sem si, da bi trajala jako dolgo, da bi se mi ne bilo treba vdati kruti usodi. Moj prijatelj Perč se je podal takoj v semenišče, jaz pa sem se še pomudil v mestu. Nazadnje sem šel, ker se je že mudilo. Težki so bili moji koraki. Po glavi mi je hodilo, obrni se in se podaj kam drugam. A kam bi se naj obrnil, saj sem bil popolnoma obupan, zapuščen, brez tolažbe. Pridem do bogoslovja. Nehote sem se stresel pri pogledu na to poslopje, saj se mi je zdelo hujše kakor jetnišnica. Hodil sem po trotoarju gor in dol, premišljujoč, ali bi šel noter ali ne. Pred sabo sem videl vrata. Čudno so me gledala. Prav nič niso bila vabljiva zame. Na drugi strani so hodili ljudje gor in dol. Uživali so prostost. Meni bo kmalu odklenkala. Stresel sem se pri tej misli in

hotel sem že oditi v mesto. Toda kam, kam se naj obrnem, kaj naj počnem, kaj poreče mati, kaj se zgodi z menoj? Ali me ne bo preklela, da bom nesrečen ves čas življenja? Vsa ta teža vprašanj je legla naenkrat name. Nisem vedel odgovora. Bil sem čisto obupan. Čas je hitel, ura je odbila osem. Kaj storiti? S strahom sem šel k vratom. Sam ne vem, kako je bilo. Odprla so se, glasno škripajoč, zvonček je zacingljajal in sama od sebe so se zopet zaprla. Bil sem v semenišču, ne vedoč, ali sanjam ali pa je resnica. V tem pride moj prijatelj Perč in me pelje v obednico, a dišalo mi ni ničesar. Po meditaciji in večerni molitvi smo se podali k počitku. Vse, vse mi je bilo novo in tako čudno. Prej sem bil navajen bivati v svoji sobi, sedaj nas je bilo dvajset skupaj. Na komando se gre spat, na komando se vstane, vse na komando, človek je kakor kak stroj.

Ulegel sem se. Potihnilo je po bogoslovju. Utrujen od potovanja in ker tudi slednjo noč nič nisem počival, sem kmalu zaspal. A le kratko. Bilo je okoli enajstih, ko sem se prebudil, misleč, da je že jutro. Hotel sem zopet zaspati, a ni bilo mogoče. Misel za mislijo je prišla, ena bolj otožna kakor druga. Nemirno sem se obračal na postelji sem in tja, da bi pregnal otožne misli, a miru nisem mogel najti. Ob petih smo vstali, se podali v cerkev in potem smo storili, kar je veleval dnevni red. Predstavil sem se ravnatelju, ki je bil jako prijazen z menoj ter me tudi povprašal, kako mi ugaja. Najraje bi mu bil povedal, da me popolnoma ne veseli. Odgovoril pa sem samo, da upam, da se kmalu privadim. Občeval nisem z mnogimi, tudi govoriti se mi ni ljubilo. Našel sem v semenišču vse svoje sošolce – Marijaniščane in nekatere druge iz različnih krajev. Prijazni so bili, jaz pa se nisem mnogo brigal za to. Videl sem, kako so oni veseli, kako hitro so se privadili novemu življenju. Videl sem, da so zadovoljni in srečni in zavidal sem jim. Polastil se me je celo neki tajni srd in ni mi dalo več miru. Hotel sem iz njih srede, ker sem vedel, da njih misli niso moje in da so različne, kakor sto in ena. Vedno bolj me je prijemalo, nikjer nisem našel miru. Počil bi od žalosti. Bil sem pri podravnatelju. Ko me je vprašal, ali sem zadovoljen, sem mu vse povedal, da sem skrajno nesrečen, da bi najrajši odšel. Nasvetoval mi je, naj se podam k ravnatelju za nasvet. In šel sem. Potožil sem mu vse in mu tudi izrazil željo, da bi najrajši odšel. A on me je začel tolažiti, češ, da me tudi v drugem stanu ne čakajo rožice, da je tudi mnogo trpljenja, da je pač vsak začetek težak, da razume, da je srce razburjeno, da pa vse to mine in da bom gotovo srečen. Če bi pa res mislil, da nimam poklica, naj premislim osem dnij, potem se naj zopet oglasim. Nekoliko potolažen sem šel naprej, a veliko mi ni bilo bolje.

Po prvem dnevu so bile dva dni duhovne vaje (recollectio). Način, kako nam je ravnatelj podajal nauke, mi je jako ugajalo. Povedal je mnogo lepega in našel sem mnogo tolažilnega. Hrepenel sem kakor jelen po studencu, da bi našel sredstvo, ki bi mi dalo duševni mir. Mnogokrat sem v goreči molitvi prosil Boga, naj mi da to milost, da najdem pravo pot, ali imam poklic ali ne.

V teh duševnih bojih je minilo nekaj dnij. Navadil sem se malo na hišni red. Pričela so se tudi predavanja in s tem tudi duševno delo, kar mi je bilo jako ljubo, saj pri tem sem pozabil, da sem nesrečen. Nehote pa mi je prišla misel, da sem proti svoji volji tukaj, da bi bil pač kje drugod rajši in v teh trenutkih sem veliko trpel. Čutil sem hude bolečine. Segala mi je ta bol noter do globine srca. Prosti čas sem porabil kolikor mogoče za to, da sem bil med takimi kolegi, ki so bili bolj veselega značaja in pa med takimi, o katerih sem vedel, da tudi niso ravno najbolj srečni in katerim sem tudi mogel odkriti svoje srce.

Pisal sem svoji materi in ji razložil, da se z božjo pomočjo vendar privadim novemu stanu in ji tako izpolnim največjo željo. Namesto tolažilnega pisma sem dobil le žalostna poročila, v katerih mi je vedno očitala in tudi ni hotela verjeti, da imam resno voljo postati duhovnik. Pisala mi je tako žaljivo, da sem ob tem skoraj obupal. Toliko je vplivalo name, da sem v ljubezni do svoje matere popolnoma omrznil. Ni se mi zdelo mogoče, da more biti mati tako trdosrčna s svojim sinom.

Edino, kar mi je še najbolj preganjalo otožne misli, je bilo pisanje spisov za bogoslovski list Bratoljub in pa za Mir, v katerem sem priobčil črtico: Iz mojih pastirskih let in dve humoreski: Kako so na Reberci zaklad kopali in Kako so na Reberci volkovi tulili. Moje največje veselje je bilo, ko je prišel Mir in sem mogel čitati svoj spis.

Tako so mi tekli dnevi naprej. Otožni jesenski čas je še bolj vplival name, da mi je bilo bivanje v semenišču še hujše. Bili so dnevi, ko nisem imel nobenega veselja, ko sem sovražil ves svet.

Dr. Gilbert Klauwig

Svoje dolžnosti sem kot bogoslovec izpolnjeval, kar sem moral. Da bi storil kaj iz lastnega nagiba, tega nisem mogel, manjkala mi je vsaka gorečnost. Ob tem sem tudi začel spoznavati, da nimam poklica. Tako je prišel božični čas. Tedaj je navada, da imajo bogoslovci velike duhovne vaje. V nekem oziru sem se jih bal, v drugem zopet sem bil radoveden, kako bodo vplivale name. Upal sem, da bom morebiti po njih dobil toliko zaželeni duševni mir. Kot pridigarja smo imeli jezuita, p. Daxenbiehlerja, ki mi je takoj pri prvi pridigi jako ugajal. Govoril je tako prepričevalno in tako do srca segajoče, da sem ga želel vedno poslušati. Pozabil sem na svet in bil sem srečen. Pripravil sem se na spoved in jo opravil skozi vse svoje življenje. Kakor kamen se mi je odvalilo od srca. Čutil sem se tako olajšanega in veselega, da sem bil res prav zadovoljen. Želel sem si, da bi ostalo vedno tako.

Žal ni bilo tako. Lotila se me je zopet prejšnja otožnost. Moje srce je pač hrepenelo naprej, hotel sem ven iz teh temnih zidov. Vse to pa je vplivalo na moje zdravje. Prej rudeča lica so začela veneti. Veseli obraz je izginil. Postal sem resen in tudi drugače nisem bil zdrav. Začel sem bolehati na želodcu in sem popolnoma oslabil. Pred skušnjami prvega tečaja sem popolnoma oslabil in sem moral leči. Komaj sem toliko okrevljal, da sem delal skušnje, ki sem jih sicer prav dobro izvršil. Nato pa sem šel k zdravniku, ki mi je svetoval, naj grem domu, da se ozdravim. Nič mi ni bilo bolj ljubo kakor to. Šel sem k ravnatelju in mu povedal vso stvar. Dal mi je dopust, dokler se ne ozdravim. Vesel sem bil, da sem mogel za nekaj časa zapustiti to zidovje, ki me je morilo na duši in telesu.

Ko sem prišel domu, se me je mati prestrašila, ker je videla, kako izgledam. »Gotovo si zbolel, ker te ne veseli.« »Imate prav,« sem ji rekel, pa nič drugega. Itak sem vedel, da nič ne pomaga.

Lahko sem užival zlato prostost in čisti planinski zrak. Vse to je tako dobrodejno vplivalo na moje živce. V tem času sem obiskal tudi nekatere oddaljene prijatelje v Selah, na Jezerskem in v Valburgu, in sicer župnika Nagla, oz. provizorja Karola Hraba in Josipa Zaichna.

Sneg je kopnel in prijazno, dobrodejno pomladansko solnce je dobivalo iz dneva v dan več moči. Pomladanske rožice so pogledale iz otajene zemlje in naznanjale celemu svetu bližujočo se pomlad. Hodil sem po sončnih krajih, posedal sem na razvalinah reberškega gradu, čitajoč Tavčarjeve povesti. Trgal sem rožice in jih dajal v knjigo kot spomin. Ob tem sem razmišljal, da se oglašja pomlad v naravi in z njo novo življenje. Pomlad se vrne tudi v moje srce, da mi bo posijala lepša zarja. Pri tej misli sem bil srečen, zadovoljen in skoraj sem pozabil, kaj sem vse prestal.

Približala se je velika noč. Domu je prišel prijatelj Perč, na počitnice. Lepi časi, kajti imel sem izvrstno družbo in vrh tega sem tudi že ozdravel. Iz Trsta sta prišli domu na obisk svojih staršev dve rojakinji Pavla in Zofka Lukas. Pa še njun brat z Nemškega, ker je moral k naboru. Bil sem izborne volje in ne vem, da bi bil kdaj tako razpoložen za zabavo kot tedaj. Užili smo dovolj smeha. A nič ni stalnega na svetu in tako so tudi te ure minile. Prišel je čas, ko sem moral zopet v semenišče. Spreletela me je misel, da se moram vrniti tja, kjer sem vedel, da me čakajo le žalostne ure. Prav težko sem se navadil na prejšnji red. Uvidel pa sem tudi, da sem popolnoma izgubil voljo postati duhovnik. Preden sem šel domu, sem se tako rekoč že navadil na to misel. Sedaj, ko sem bil med svetom, so mi prišle druge misli. Posebno pa je vplivalo name, ko sem videl, da je bogoslovec tretjega letnika Weishaupt pustil vse skupaj in se podal v znanost na vseučilišče. Mislil sem si, če ta gre in se ne boji nobenih težav, čemu bi ne šel še jaz. Vedno bolj sem se poglobljal v to misel in le to mi je hodilo po glavi, kako naj pridobim sredstva, da bi mogel študirati na vseučilišču.

Po naključju sem prišel k Vekoslavu Legatu, tehničnemu vodji Mohorjeve tiskarne, na obisk in mu razložil celo stvar, da pač nimam poklica za duhovnika in da bi najraje izstopil. Nato mi je Legat povedal, da se je deželni predsednik Fraydenegg izrazil pri proštu Lambestu Einspielerju, da potrebuje slovenskih uradnikov in mi je svetoval, da naj se oglasim pri njem. Morebiti dobim službo. Rečeno, storjeno, moj sklep je bil gotov. Neka nova moč me je prešinila, hotel sem se znebiti težkih spon, ki so me vezala na semenišče. Javil sem se pri deželnem predsedniku in mu razodel moje želje. Nato me je vprašal, ali imam juridične študije, kar sem moral seve zanikati, a pripomnil sem, da bi se jim jako rad posvetil, če bi bilo le količkaj mogoče. Predsednik mi je obljubil v tem oziru, da mi dodeli ustanovo, za kar sem ga prisrčno prosil.

To je bil uspeh moje avdijence. Temelj je bil položen in z njim sem dobil tudi nov pogum, novo moč.

Po Legatovem nasvetu sem vložil prošnjo za Radegajevo podporo v Ljubljani. Ta denar bi moral seveda po dovršenih študijah vrniti.

Sklenil sem torej zapustiti bogoslovje in se podati na vseučilišče, da bi študiral pravo. Da sem se odločil spremeniti svoj stan, sem imel svoje vzroke.

Večkrat so nam razlagali v pridigah pri raznih priložnostih, kako imeniten in svet je duhovniški stan, a kako velike so tudi dolžnosti, ki jih mora izpolnjevati duhovnik. Gorje njemu, če jih ne izpolnjuje. Njegova odgovornost bo večja kakor vseh drugih. Zato je dober nasvet, če ne čutiš te moči v sebi, da se obrneš kam drugam.

Vse to je vplivalo name. Čutil sem se preslabega, da bi bil kos tej vzvišeni nalogi. Da pa bi opravljal svoj posel samo polovično, to mi moj čut natančnosti ni dopustil, ker bi nikdar ne imel mirne vesti in bi postal nesrečen.

Videl sem kolega, čigar življenje prej je bilo nasprotje sedanjemu. Prej so uživali svet, se malo brigali za vero, a nazadnje, ko so vse poskusili in nikamor drugam niso mogli, so iskali svoje zavetje v bogoslovju, misleč, da le pridejo do dobre službe, drugo mu ni dosti mar. Da bi to z lahkoto dosegli, so oblekli drugo naravo, se delali svete in hlinili, da bi jih imeli predstojniki raje. V srcu je bilo drugače. Da je bilo to res, se je kmalu pokazalo. Kakor hitro je postal duhovnik, je pokazal svojo staro navado, s čimer je duhovniškemu stanu le škodoval. Ne mislite, ki boste nekoč čitali te vrstice, da sem hotel s tem obrekovati duhovnike. Nikakor ne, ampak sem povedal rednico. Če bi taki ljudje ne bili sprejeti v bogoslovje, bi tudi ne prišli duhovniki med ljudstvo. Zaradi takih ugled duhovništva pogosto trpi. Marsikaj sem si predstavljal drugače, a v mnogih stvareh sem se bridko varal. Vse to mi je šlo tako k srcu, da sem sklenil, dati temu stanu slovo.

Pisal sem svoji materi, kakor tudi komendatorju z namenom, da jih polagoma pripravim na ta korak.

Moji kolegi o sklepu niso nič vedeli, razen nekaterih, ki sem jim to razodel in o katerih sem tudi vedel, da ne povejo nikomur drugemu.

Težko sem čakal trenutek, ko bom prost. Vedno večje je bilo moje hrepenenje. Mesec majnik je še minil, ker je bila majniška slavnost, a junij, ta ni hotel miniti. Tisto leto so bili binkošti na začetku junija in prvoletniki smo dobili nižje redove, tako zvane – minores. Namesto da bi me to predružačilo, sem ostal še bolj mlačen in s tem tudi popolnoma prepričan, da je bolje, da izstopim. Počasi so tekli dnevi. Na vrtu so rasle vrtnice, ki so kazale prav lepe popke. Nekoč sem stal ves zamišljen pri tem grmu. Mimo pride prijatelj in me vpraša, o čem tako premišlujem in nehote sem mu rekel: »Danes nisem prav nič vesel. Ko bodo te rože cvetele, upam, da se vrne veselje tudi v moje srce.« Od takrat sem hodil vsak dan gledat popke, kdaj se razcvetijo. Bolj kot se je bližal tisti čas, veselejši sem postajal.

Veselje me je še bolj povzdignilo, ko pri tretjem naboru nisem bil potrjen. Zame bi bilo to usodno. Še eno leto bi moral čakati, preden bi mogel na vseučilišče. Bil sem silno razburjen. To je bilo dobro. Rekli so, da imam srčno hibo in bil sem oproščen vojaščine.

Nič ni stalnega na svetu. Če je še tako veselo, vse mine. Če bi si človek še toliko želel, da bi ostalo tako, ni mogoče. Prav ta nestalnost nam daje tolažbo, ko smo žalostni, da ne bo vedno tako, da se časi spreminjajo in nam zasije lepša zarja.

Moja stara bolezen, ki sem jo imel pozimi, se je kmalu po veliki noči zopet povrnila. Večkrat sem hudo trpel. Prosil sem ravnatelja, da bi smel delati skušnjo iz hebrejskega osem dnij prej, skupaj z dogmatiko. Ravnatelj mi je to tudi dovolil. Sklenil sem namreč, da napravim vse skušnje, da tudi častno zapustim bogoslovje, da bi mi nihče ne mogel očitati, češ skušenj se je zbal ali, samo lenaril je to leto.

Dobro sem napravil skušnjo. Podal sem se k ravnatelju. Bilo je 12. julija 1899. Zahvalil sem se mu za lepe nauke in za vse, kar mi je bilo v korist. Razodel pa sem mu tudi, da mislim spremeniti svoj stan, ker sem spoznal med letom svojega bivanja v bogoslovju, da nimam poklica. Čudil se je temu sklepu. Misli je namreč, da sem našel poklic, zato mi je še enkrat svetoval, naj dobro premislim ta

Dr. Ojbold Klauwig

korak, zatrjujoč, da je imelo ravnateljstvo o meni najboljše mnenje in da me vedno radi z odprtimi rokami sprejmejo.

Ganilo me je to zaupanje in zahvalil sem se tudi za to, a predružačiti svojega sklepa nisem mogel. Moje srce si je želelo naprej, naprej iz tega zidovja. Poslovil sem se od ravnatelja, ki mi je voščil božji blagoslov in obilo sreče v mojem novem stanu. V najboljšem sporazumu sem se ločil od svojega predstojnika in to mi je bilo ljubo. Nisem hotel iti v nemiru. Hotel sem iti v miru, da bi mi v poznejšem času nihče ne mogel kaj očitati. Vse leto sem bival v bogoslovju. Trudil sem se, da bi našel poklic in s tem mir srca. Ni bilo mogoče, taka je morala biti božja volja.

Najboljše sem se ločil tudi od podravnatelja Schmida, s katerim sva imela včasih rabuke, a sicer je z menoj prijazno postopal. Poslovivši se od drugih profesorjev, sem opravil vse oficijelne poti in tako sem lahko zapustil bogoslovje, kadar sem hotel. Spravil sem vse reči v kovček, tudi kolar. Oblekel sem se civilno. Tudi baret in cingulum castitatis sem shranil v kovček. Vse to sem hotel shraniti kot trajni spomin na moje bogoslovsko leto. Samo talar mi je še ostal, ki ga nisem hotel nesti domu. Po kosilu sem rekel nekaterim zbranim prijateljem: »Kuto imam na prodaj, kdo da kaj?« »Koliko zahtevaš?« »En goldinar!« »Že velja!« In dal sem mu jo. Z goldinarjem sem šel zvečer v gostilno in pri sladkem vincu sem skušal potopiti vse neprijetne spomine, ki sem jih doživel v tej dobi. Tako so se dobesedno izpolnile besede, da sem svojo kuto zapil.

Napočil je čas odhoda iz bogoslovja. Ne morem popisati čustev, ki so mi navdajala srce. Rešen sem bil vsega, kar me je toliko mučilo. Od srca se mi je odvalila teža, ki me je toliko morila. Izpolnile so se moje nade, da sem zopet prost, da grem tja, kamor me srce veseli. Zahvalil sem se Bogu, da mi je dal to milost. Spoznati, naj krenem drugo pot. Prosil sem ga tudi, da bi imel srečo v svojem novem stanu.

Poslovil sem se od svojih prijateljev, potem pa hajdi pri vratih ven. Zopet je zacingljalo kakor jeseni, ko sem prihajal v bogoslovje. Danes se nisem nič stresel pri tem glasu. Danes mi je donel tako milo in sladko, saj mi je oznanjal novo življenje. Skoraj bi bil zavriskal. Tako sem bil vesel! Bilo mi je ravno tako, kakor bi prišel po enoletnem zaporu zopet iz ječe.

Zapustil sem bogoslovje in vsak, ki je spoznal moje stališče, je odobral moj korak. Spomnil sem se svoje matere. Nekoliko me je skrbelo, saj sem vedel, da je to za njo hud udarec.

Prišedši domu, nisem nič kaj omenil o mojem izstopu. Tudi ona ni nič omenila, vsakemu je bilo težko spregovoriti kaj o tem.

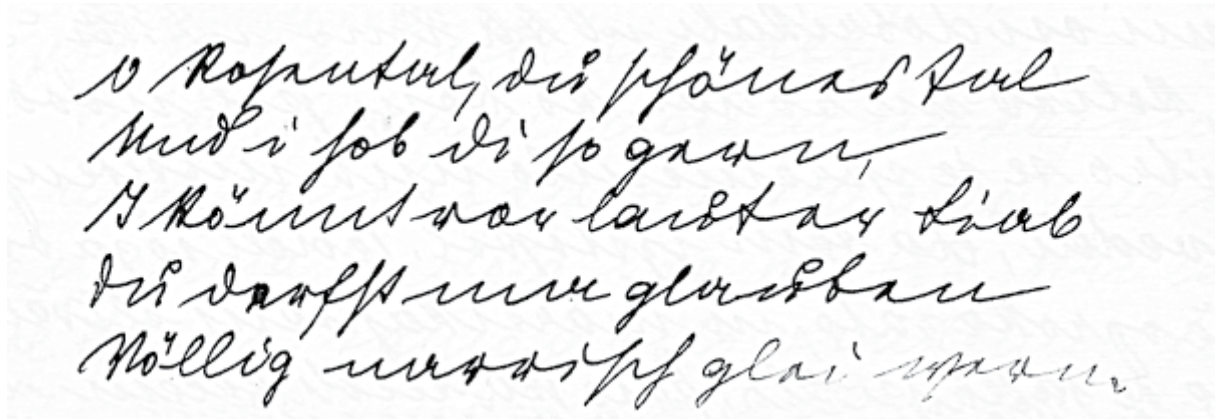
Povabljen sem bil na tri premicije prijateljev, Simona Mikelna pri Sv. Križu, Mlinarja v Šmihelu in Janka Maierhoferja pod Jerbergom. Povsod je bilo jako veselo. Tudi jaz sem bil dobre volje. Tako sem tudi še povedal in zapel kako smešno, posebno rad sem predaval Stritarjevega Nosana, kar je pri ljudstvu zbudilo vedno mnogo smeha.

Posebno pod Jerbergom smo doživeli mnogo veselih ur. Iz tega časa izvira tudi dogodek, ki sem ga popisal v Miru pod imenom: Zakonski prepir in sprava.

Moja mati je dobro vedela, da izstopim, četudi ji nisem sam povedal. Iz različnih mojih opazk, ki sem jih tu in tam napravil, je morala spredvideti, da mislim kam drugam. Ni pa še bila prepričana, ali res pojdem na vseučilišče. Med počitnicami sva prav dobro shajala. Upala je, da me morda še ravno s tem pripravi do tega, da se vrnem v bogoslovje. Hujše so brusili jezike drugi ljudje, posebno pa moji sorodniki. Ko sem šel v bogoslovje, so se mi vsi dobrikali in ta in oni mi je rekel, koliko mi bo dal, ko bom pel novo mašo. Njihovo mišljenje se je hitro spremenilo, ko so izvedeli, da sem izstopil. Vedeli so za vse mogoče vzroke za to in marsikaj sem slišal, kar me je tako peklo. Zato pa tudi rečem, da od tistega časa ne maram za sorodnike, razen tete Barbe v Vetrinju, sestrične Maričke in že rajnega strica Jakoba, ki so mi bili vedno dobri. Sorodniki te le tedaj poznajo, ko prideš do lepe službe. Vsi se ti dobrikajo s tem namenom, da bi jim kaj dal. Kot da je tudi on pripomogel, da je prišel tako daleč, čeprav niti piškavega oreha človeku ni privoščil. Sorodnike mora človek poznati. Bore bi se mi nadalje godilo, ko bi se moral zanašati na njih.

V teh počitnicah sem napravil še dva izleta na Jezersko, kjer je bil provizor Hrabe. V prijazni družbi nam je minilo dokaj lepih ur in reči moram, da sem našel v tej krasni planinski dolini blaga srca, blage ljudi, ki mi ostanejo vedno v blagem spominu. Kdo bi pozabil vrlega Jurija Šenka, ki

kraljuje pod Grintavcem, kdo vedno veselega pevca Hanza Hoja, ki žal počiva pri fari Sv. Ožbolta na Jezerskem in ne prepeva več svoje ljubljene pesmi
Kje so časi, ko smo pri Štulerju prepevali pozno v noč? Kje so časi, ko smo ganljivo jemali slovo v jezerskem klancu? Vse mine.

Koncem meseca avgusta sem pisal na ravnateljstvo rektorju Schniderju, uradno naznanivši izstop. Kmalu sem dobil svoje dokumente in pismo, v katerem mi ravnatelj vošči mnogo sreče v novem stanu. Naj nikdar ne pozabim, da sem katoličan. V veri v Kristusa je sreča. Vsi, ki se bojujejo zoper cerkev, omagajo in si razbijejo glave ob trdi skali katoliške cerkve.

Ganilo me je pismo, dobro sem si zapomnil vse. Po tem se želim tudi ravnati, ker sem spoznal, da je to tudi resnica. Ko sedaj pišem te vrstice, mojega bivšega ravnatelja ni več med živimi. Njegovi nauki so mi v spominu in če pogledam njegovo fotografijo, se mi zdi, kakor bi slišal njegove pridige, polne resnice, prepričevalne vsebine, povezane s finim razumevanjem človeškega življenja. Bil je res jezuit, fine izobraženosti, ki se je moral vsakomur prikupiti. Blag mu spomin! Sredi meseca kimovca sem dobil iz Ljubljane rešitev moje prošnje za Radagajevo podporo, za prvo leto mi je bilo zagotovljenih 300 kron.

Bližal se je čas, da odidem na univerzo. Natanko sem poizvedel, kakšne predmete si moram izbrati za 1. tečaj. Prijatelj Michorl mi je našel v Gradcu stanovanje, Leifriz mi je posodil nekaj denarja in tako je bilo vse pripravljeno, da odrinem.

Doma sem slišal tu in tam glasove, ki so rekli: »Saj pride kmalu nazaj!« Še komendator Šervicelj je rekel: »Idi nazaj v bogoslovje. Kesal se boš, če greš na univerzo. Kmalu prideš nazaj!« Jaz pa sem rekel, da je moj sklep trden in ne morem več nazaj!

Da pa je navzlic mojemu trdnemu sklepu vse to vplivalo name, je razumljivo, saj nisem mogel vedeti, kaj mi prinese bodočnost. Mislil sem si, zame je sedaj samo ena pot - naprej, nazaj nikakor več. Pri tem je tudi ostalo.

Moja mati je postajala vedno bolj žalostna. Malo sva govorila. Sedaj je vedela, da je resnica z vseučiliščem. Smilila se mi je, a pomagati ji nisem mogel.

Tako je minil čas počitnic, prišel je čas, da odrinem v Gradec na univerzo. Dne 3. oktobra 1899 zvečer sem naznanil materi, da jutri odidem v Gradec na univerzo. Molče sva se ločila. Obema so napolnjevali srce različni čuti.

Ožbolt Klavnič

NA VSEUČILIŠČU

Bilo je 4. oktobra 1899 zjutraj, ko bi moral odriniti v Gradec. Mati mi je skuhala zajuterk, jaz pa sem še spravil zadnje reči za potovanje. Bratec in sestra sta mirno spala. Mati je pospravljala v kuhinji, jaz pa sem zaužil zajuterk z različnimi občutki.

Prišel je čas, da se poslovim. Nekako tesno mi je postalo, čutil sem, kako odločilen korak za vse svoje življenje delam. Šel sem k materi, da vzamem slovo. »Mati«, sem spregovoril nekako razburjen, »jaz grem, ne zamerite mi, a jaz ne morem drugače.« »Idi, kamor hočeš, nazaj te ni treba več,« to so bile besede, ki sem jih slišal od svoje matere. Podal sem ji roko rekoč: »Srečno!« Ona pa: »Piš' me v uho,« in tako sem se moral posloviti, ne da bi mi mati dala roko, ne da bi mi spregovorila prijazno besedo, brez materinega blagoslova sem zapustil svoj dom. Kaj sem občutil tedaj, tega ne morem povedati. To lahko čuti le tisti, ki je bil že sam v enakem položaju.

Bilo je jesensko jutro še v polmraku, goste megle so prekrivale hrib in dol, ko sem zapustil svoj rojstni kraj. Pod težo vseh občutkov, ki so polnili moje srce, sem se priporočil vsemogočnemu, da bi hodil vedno po pravi poti in da bi lahko dosegel mir in že dolgo zaželeno srečo.

V tistem trenutku so se razpršile megle pred menoj in izza gore se je prikazala jutranja zarja. Kakor bi se mi odvalil težek kamen od srca, kakor bi čutil, da je uslišal Bog mojo prošnjo, sem vzkliknil: »Hvala ti, o neskončni Bog, pozdravljena jutranja zarja, da bi mi bila zarja bodoče sreče.«

Nov pogum je prešinil moje ude, poln lepih upov sem zapustil domovino.

Odrdral je vlak iz Linče vasi proti Mariboru. Malo mi je bilo tesno pri srcu, posebno ko sem se poslavljal od milih domačih krajev, ki so se polagoma izgubljali, domači vrhovi in gore, ki sem jih tolikokrat gledal in jih tako ljubil.

Kmalu sem bil v Gradcu. Veliki mestni šum je bil nekaj nenavadnega. Naenkrat sem bil postavljen v vrvenje in drvenje ljudij, sam in nepoznan. Po navodilu, ki mi ga je dal moj prijatelj Michorl iz Bistrice v Rožni dolini, s katerim bi moral skupaj stanovati v Jakominigasse, št. 84 III, sem prišel po dolgem spraševanju na cilj. Gospodinja je bila učiteljska vdova Manich, ki me je prav prijazno sprejela. Tudi Thalbergar je bil prav ljubeznjiv z menoj. To me je ojunačilo. Še posebej, ko mi je razložil vse zaradi inskripcije in kam se naj obrnem, da dobim to in ono podporo. Soba je bila prav prijazna, z lepim razgledom na Koralpe, kar me je tolažilo, da sem videl domače planine.

Drugi dan sem se z mešanimi občutki podal na vseučilišče. Usoden korak sem storil, veliko sem si upal, kajti negotova je bila bodočnost. Toda naj velja, kar hoče, zdaj sem bil tukaj. Ne nazaj, ampak naprej! Stopil sem pred veličastno poslopje, ki je napravilo s svojo veličastno stavbo name mogočen vtis. Zlate črke na pročelju: »Universitas litterarum Carola Francisca« so me spominjale na sveta, vzvišena tla, na katerih stojim, na akademskih tleh, po katerih sem hrepenel, kjer je vir učenosti, od koder se človeku odpira pot v življenje.

Vzkliknil sem iz dna srca: »O, Alma mater, posvetim se Ti kot Tvoj zvesti sin, Tebi se izročim, varuj me in izpusti me srečnega po dovršenih študijah.«

Stopil sem v prostorno vežo, v sredo med dijakke, katerih je kar mrgolelo. Nisem vedel, kam bi se obrnil, saj so bili sami tuji obrazi. Kar naenkrat stopi predme prijatelj Vinko Hudelist, sedanji zdravnik v Velikovcu. »Kaj pa ti tukaj?« me vpraša začuden. Razodel sem mu vse. Z veseljem me je sprejel in mi takoj dal potrebna navodila glede inskripcije. Ko sem srečno našel dotične tiskovine, izpolnil tudi vse rubrike in zapisal, kakšne predmete bom obiskoval v prvem tečaju, sem bil nazadnje provizorično imatrikuliran. Kot jurist sem se podal prvi popoldan iz univerze in zdelo se mi je, kakor bi mi odpadel velik kamen od srca, saj zdaj sem bil sin Alme mater.

Moja naslednja pot je bila v društvo Triglav. Profesor dr. Jakob Sket mi je svetoval, naj pristopim temu društvu, da se navdušim za slovenski narod in navzamem ljubezni za drage svetinje mile majke Slave. Prišel sem tedaj v prostore društva Triglav v Heinrizhstrasse, št. 7, kjer sem se predstavil, nakar so me Triglavani z veseljem sprejeli. Še posebej zaradi tega, ker je zopet akademik več iz koroške dežele, katere je itak malo kakor belih vran. Na ta način sem se kot Triglavan kmalu seznanil s slovenskimi dijaki iz vseh krajev slovenskih dežel.

Predavanja se še niso pričela in tako sem porabil to priložnost, da sem si najprej ogledal mesto,

Dr. Adolf Klavžnik

ki mi je ugajalo, posebno lični Sshlossberg s svojim nebeško lepim razgledom po celem mestu in okolici, kakor s svojimi udobnimi napravami.

Tako so minili prvi dnevi. Prve tri dni mi je bilo precej tesno pri srcu, saj mi je bilo vedno pred očmi, kaj če ne morem shajati s podporo, kaj če obljubljena ustanova ne bo podeljena in bom moral iti domu in reči, da sem onemogel in grem nazaj v bogoslovje in oblečem zopet črno suknjo. Da in ne, tega nikoli ne, tako se je odločno uprlo v meni. Imel sem velike duševne muke in ko nisem vedel, kaj storiti, sem zvečer ob petih nehote prišel v frančiškansko cerkev. Ravno je potekala neka slavnost, veličastno so donele orgle. Krasno je bilo petje. In naenkrat zapoje duhovnik: »Te Deum laudamus.« In zopet so zadonele orgle, pevci so zapeli veličastno himno in ljudstvo se je pridružilo. Tedaj pa je tudi moje srce prešinilo veselje, nov pogum me je navdal, saj sem si mislil: tudi tukaj je isti Bog, njemu naj se izročim, on me bo varoval in vodil, da ne zgrešim pravega pota. Poln navdušenja sem zapustil cerkev, v kateri sem našel tolažbo in moč za vse boje življenja. Nič me ni več strašilo, če sem videl svoje tovariše, ki so bili premožnega stanu in veseli, ker niso poznali skrbi, kako bodo shajali. Nič več me ni strašila misel, da se moram na mojo pest le popolnoma spraviti naprej. Razpršile so se misli kakor črna megla in prisijalo je ljubko solnce veselja, navdušenja za moj poklic.

Tako so minili prvi trenutki. Popolnoma sem se udomačil, vseučiliško življenje mi je prišlo kmalu v kri in telo.

Sredi oktobra so se pričela predavanja. Prvi dan je bilo otvoritveno predavanje za štiri fakultete, ki ga je imel znani profesor Tewes. Bil je že sivolasi mož, tedaj 69 let star, ki je bil že 50 let na univerzi. Častitljiva je bila njegova postava in videlo se mu je, da je skusil marsikaj. Ko pa je začel govoriti, se je videlo, da to ni starček, ampak mladenič, ki poln idealov stopi na akademska tla. Govoril je s takim navdušenjem in tako prepričevalnostjo, da nas je mahoma vse navdušil. Dokazoval nam je resnost, s katero smo prišli in da smo srečni, da smemo biti tukaj. Zato pa naj tudi nikdar ne pozabimo izpolnjevati svojih dolžnostij, ampak pridno nabiramo znanje za bodočnost.

Jaz pa sem še dolgo premišljeval o tem in trdno sklenil, da se bom vedno ravnal po teh zlatih naukih.

*Wissen Sie, wo der Professor Tewes wohnt?«
Dijak: »Aber Herr sind ja selbst der Tewes.«
Profesor: »Ja das ich der Tewes bin, das weis ich schon, aber wo ich wohne, das möchte ich wissen.«*

Blagi profesor Tewes naj mi oprosti, če povem neko anekdoto o njem, ki je splošno znana. Tewes se je veliko nahajal v družbi visokošolcev, med katerimi je bil kakor oče. Nekoč se je pripetilo, da ga je dobil profesor Tewes malo pod kapo. Domu grede ustavi dijaka, ki ga je spoznal po čepici na glavi in ga vpraša: »Wissen Sie, wo der Professor Tewes wohnt?« Dijak: »Aber Herr sind ja selbst der Tewes.« Profesor: »Ja das ich der Tewes bin, das weis ich schon, aber wo ich wohne, das möchte ich wissen.«

Mnogo takih in podobnih dogodkov pripovedujejo o njem. Bil je popularen profesor, ne samo med dijaštvom, ampak tudi po celem mestu.

Sredi oktobra so se začela predavanja in poslušal sem profesorje: Tewsa, Hanauska, Puntscharta in Lousehina. Poslušal sem tudi profesorja Meinonga, ki je predaval filozofijo. Predavanja so bila zanimiva in zato so ure hitro minile. Med tako zvanim »academicum quadratus«, ki je trajal tudi do pol ure, pa smo se odpočili.

Dopoldnevi na univerzi so minevali, popoldnevi pa v Triglavu, kjer sem čital časnike, se pogovarjal s tovariši in se tako vedno bolj seznanjal z drugimi Slovenci. Meseca oktobra je bilo prvo zborovanje v prostorih tedanjega Hotela zur Hadi Triest, sedaj Steizerhof. Dejstvo, da sem videl toliko Slovencev sredi Gradca, je napravilo name mogočen vtis. Ko se je po končanem zborovanju začelo veselo prepevanje in sem slišal mile slovenske pesmi, me je to dokaj navdušilo in bil sem vesel, da sem pri tem društvu, kjer sem se še tem bolj navduševal za svoj narod. Ker sem pravil, da sem bil v bogoslovju, so me tovariši imenovali »lemenator« in to ime mi je tudi ostalo. Ko

Dr. Ojbold Klauwig

smo se po drugem zborovanju zopet zbrali v gostilni pri Kaubet in se je ustvaril pravilni slovenski krog s predsednikom Kontrapiko, desnim in levim fiskužem, kantuš mojstrom, venbaciteljem in klobasarjem, je padla vloga klobasarja na predlog tovariša Ferda Millerja – Korošca, name. Malo me je bilo strah, a izdelal sem jo, četudi nisem povzročil homeričnega smeha.

Osem dni pozneje, v soboto, naj bi se vršila promocija jurista Milana Gerška. To je bilo nekaj zame, saj promocije še nisem videl.

Ob Geršku in Triglavu bi imel biti tudi promoviran neki Karnijolec – Nemec iz znanega društva, pri katerem so večinoma nemškutarji slovenskega rodu. Zbrali smo se v veliki dvorani »Aula«, kjer se vršijo promocije in druge slavnosti. Triglavani smo stopili na eno stran, tovariši Karnijolca na drugo stran. Odprla so se vrata na vzhodni strani. Prva sta bila padela v talarju z baretom in zlato palico, za njima dekan juristične fakultete, promotor in nazadnje rektor magnificus z zlato verižico okoli vratu. Stopili so za zeleno mizo, rektor na sredi, dekan ob desni, promotor ob levi strani in ob obeh straneh po en padel. Na mizi je bila zlata knjiga in doktorski diplomi. Dekan je naznanil rektorju, da sta oba kandidata dobro opravila svoje izpite. Nato je vstal rektor in razjasnjeval pomen tega trenutka, ko sta dosegla najvišjo akademsko čast. Zavedati se moramo te časti in se vedno tudi tako obnašati, da smo vredni tega odlikovanja. Razlagal je nadalje, da naj svoje pridobljeno znanje porabita v prid človeštva, da s tem tudi drugim ljudem pomagata, kar sta se v teku let naučila. Nato je vstal promotor in čital iz knjige v latinščini, kjer je doktorante spomnil, da se morajo vedno vesti primerno visoki časti, ki jo sedaj dosežejo in obljubiti, da bodo vedno varovali akademsko čast.

Nato sta oba doktoranta položila na zlato palico vsak po dva prsta, palec in kazalec, z besedami - spondeo ac polliceor. Vstanejo vsi navzoči v dvorani in z vzvišenim glasom razglasi promotor, da jih po dovršenih študijah imenuje za doktorje vsega prava in jim v to znamenje podeli diplomi s podpisami rektorja, dekana in promotorja, s pečatom univerze v rdečem vosku. Nato se je podpisal dr. Goršak kot prvi v zlato knjigo, prvič kot doktor, nato pa Nemec – Karnijolec, oba sta se tudi zahvalila s formalnimi besedami: »Procelato bonare ac gradus dignitate gratias meas vobis offero.« Nato je po običaju dr. Goršak v zahvalo segel rektorju v roko in zavpili smo vsi Triglavani trikrat, kakor je bilo tedaj običajno: »Živijo!« Da je kar zavrelo po veliki dvorani. Tudi Nemec je segel rektorju v roko in tedaj so tudi Karnijolci zavpili trikrat: »Hail!« Toda naš živijo je vse kaj drugače donel in heil se je skoraj izgubil med gromovitim živijo, ki je bil tretjič prav zato že prav krepak. Da pokažemo, da tudi živimo! Navdušeni smo zapustili dvorano ter šli k obedu. Mirno grem po Harrachgasse proti klubovemu lokalu. Malo pred mano sem sicer videl nekatere tovariše, h katerim sta pristopila nemška burša, a se takoj odstranila. Nisem vedel, kaj je. Mislil sem, da po čem sprašujeta.

Kar naenkrat pride k meni s hitrimi koraki eden od buršev, bil je Karnijolec, se predstavi:

Kar osupnil sem, nisem si mogel prav tolmačiti, kaj vsa komedija pomeni. Vse se je zgodilo tako hitro, da niti prav vedel nisem, kaj bi na to odgovoril in tako sem v prav pristnem nemškem koroškem narečju vprašal: »Wie heisst du?«

Karnijolec mi nato še enkrat pove svoje ime, jaz pa svojega, s pripombo:

S tem je majhni Karnijolec, navadno smo jih imenovali Karfijolce, odnesel pete in se spravil za menojo na tovariša Lenarta, ki je gledal, kakor bi padel z oblakov. Ta dogodek je bil opoldne predmet živahnega razpravljanja. Vsak je pravil, kaj se mu je zgodilo. Nazadnje me vpraša tovariš Mühler: »No, lemenator, ali je tebe tudi spokal?« Natanko sem povedal ves primer in nastal je homeričen smeh, ko sem povedal, kako sem ga vprašal za ime. »Dobro, dobro,« so pritrdjevali tovariši, »na ta način si ga najboljše sfural.«

Zvečer je bil tako zvani »doktor potus«, h kateremu smo bili povabljeni vsi Triglavani. Ob tej slovesnosti se zberejo vsi tovariši in med govori in petjem se veselijo do poznega večera. Otvori se uradni krok. Vloga klobasarja je pripadla meni, in sicer sem moral predavati o vprašanju, kateri pes je na boljšem; tisti, ki ima kratek ali dolgi rep. To sem rešil tako, da je boljši tisti, ki ima dolgi rep, ker lažje muhe preganja. Nazadnje sem moral obširno povedati, kako je bil lemenator kontrahiran. To svojo nalogo sem izvršil zadovoljivo, saj mi gradiva ni manjkalo.

Tako sem se popolnoma navadil na vse razmere. Med učenjem in prijateljskim občevanjem z mojimi tovariši mi je hitro minil čas.

Medtem sem se preko svojega prijatelja Michorla seznanil z g. župnikom Josipom Jörrerjem, ki je živel v Gradcu, v pokoju. Bil je Korošec in mož blagega srca. Rad sem ga obiskal, saj je bilo z njim prijetno občevati in mi je vedel povedati marsikaj zanimivega iz svojega viharnega življenja. Žal je bolehal in mu zaradi tega ni bil usojen lep večer njegovega življenja. Vedno ga je zanimala moja usoda in me je popolnoma podprl v sklepu, da nisem postal duhovnik. Imel sem ga jako rad in hranim tudi njegovo sliko v spominu. Presenetila me je novica. Spomladi 1906 sem čital v časniku Grazer Fagaspot, da je nagloma umrl. Bodi mu drag spomin!

Mogoče me bo kdo vprašal, kako pa sem shajal v Gradcu, ko od doma nisem imel nobene podpore. Od doma nisem sprejel nobenega poročila, še manj pa kako denarno pomoč. Matere zame ni bilo. Bil sem sam in zapuščen, izročen usodi na milost in nemilost. Kakor bodo valovi življenja gnali moj čoln, tako se naj zgodi. Ali srečno dosežem svoj cilj ali pa se pogreznem sredi sovražnih sil. Razen Radagojeve podpore po 300 K sem dobival še od slovenskega podpornega društva 10 K, od univerze po 10 – 15 obednic in sem imel tolikokrat zastoj kosilo. Tako sem živel, včasih je bila prav mrzla kuhinja zvečer in skoraj bi lahko rekel, da sem za večerjo pri peči tisto jed pogrel, ki sem jo opoldne zaužil. Vedno sem mislil na Stritarjevega Bogdana, ki pravi:

»Toda kaj mladost ne zmore
zaupa v sebe in prestavlja gore.
In kedar malo bilo je zaslužka,
tedaj je bila dobra suha hruška.«

To me je potolažilo, da sem le bil zdrav, na vse drugo pa se pozabi. Včasih sem gledal ves ta sijaj in blišč, ki sem ga videl pri damah na sprehodih ali ko so šli ljudje iz gledališča ali kakega koncerta. Videl sem krasno razsvetljene dvorane, v katerih je bilo na bogato obloženih mizah vsega dovolj, toda mislil sem si, naj imajo. Bog ve, ali so tudi srečni. Jaz sem šel mimo in z nepopisnim veseljem zaužil majhno klobasico in pojedel zraven kos kruha in mirno legel ter sanjal o lepši bodočnosti. Da, zlata mladost! Srečna si, ko staviš v prihodnost vse upe, ko gledaš vse v najlepši luči. To pa je tudi tista moč, da ne omagajo, ampak hodijo po strmi težavni poti, da bi dosegli svoj cilj!

Minil je mesec november. Ker so se končala predavanja že sredi decembra, sem pobral kar začetkom decembra šila in kopita ter se peljal domu. Mati me ni sprejela posebno prijazno. Povedal sem ji, da sem prišel na počitnice in da se bom učil doma. Ob hišici moje matere je bila Hiršlova hiša, pristava Friderika Saifrica. Dovolil mi je, da sem smel stanovati v sobi, ki jo je imel nekdanji moj oče, ko je bil tam oskrbnik. Tam sem si vse prav lepo uredil in začel študirati, saj kaj drugega v zimskem času nisem imel početi.

Moje edino razvedrilo je bilo, da sem šel na Reberco, kjer sem obiskal pogostoma komendatorja Šervicja. Ko sem prišel prvič k njemu, se je začudil, da sem že tukaj in tako nekako dvomljivo je

Dr. Adolf Klauwig

vprašal: »No, jurist, kako pa kaj?« In pravil sem nato vse, kako se mi godi. Videla sva se vsak dan in pomenkovala o tem in onem. Ker razen svojih študij nisem imel nobenega drugega posla, sem hodil vsak dan na Miklavčevo na pošto in ob tej priložnosti vzel tudi pošto za komendatorja. Za to uslugo sem dobil kozarec vina. Čez nekaj časa sem bil povabljen na kosilo, drugi dan zopet in nekako nehote je to postalo običajno. Nazadnje še zvečer in odslej sem bil stalni gost v Komendi. Skrb manj, saj bi mi bilo težko shajati s tem denarjem, ki sem ga moral hraniti za univerzo. Težko pa mi je tudi bilo nadlegovati mater, odkar sem od doma. V družbi komendatorja Šerviclja sem preživel lepe, brezskrbne ure. Mož je popolnoma sprevidel, da je bolje tako, saj je bil inteligenčen duhovnik, ki je mnogo skusil in videl in ki je presojal svet z drugega stališča. Imel pa je tudi spoznanje, da je boljše ne podati se v ta stan, če človeka ne veseli. Bil je mož blagega srca, da težko blažjega najdeš. Vedno mu bom ostal hvaležen, saj je bil eden tistih faktorjev, ki mi je v prvi težki dobi pomagal, da sem pogumnejše gledal bodočnosti v obraz. Večkrat sva se sprehodila v Železno Kaplo, kjer sva obiskala tamkajšnjega župnika Leplena, ki je tudi bil prav blag in ljubezniv človek in me je vedno gostoljubno sprejel.

Včasih pa sva šla h Grajnarju. Jernej Kapus in njegova žena Lena sta mi šla že kot dijaku na roko in tam sem se počutil kot doma. Včasih so prišli tudi fantje iz vasi in zapeli smo kakšno narodno. Tako je minil december in z njim lepi božični čas. Minil je prosinec in po svečnici sem zbral zopet svoje knjige in kar sem še imel s seboj, se poslovil od Reberce, matere, sestrice in bratca in se odpeljal z lahkim srcem zopet v Gradec, da še poslušam h koncu tečaja predavanja in napravim kolokvije, da dobim nadaljnjo podporo. To je bilo zame dramilo, vestno se učiti, saj sem moral vedeti; če kolokvija ne napravim, se mi odtegnejo podpore in izgubljen sem.

Bližal se je konec prvega tečaja. Pridno sem se učil inštitucij ter zgodovine rimskega prava. Treba je bilo delati kolokvije, ki so tako rekoč najboljša priprava za glavni izpit in merilo, ali se je kdo res kaj učil.

Prvega sem delal iz inštitucij pri prof. Tewsu. Vprašal me je o pojmu posesti, preresetavala sva pomen corpus in animus. Po četrturnem izpraševanju sem dobil spričevalo z jako dobrim uspehom. Da sem imel s tem veliko veselje, je razumljivo. Zvečer je bilo to seveda povod »titulus bibendi« pri Tiroler-Wastlu na Karmeliter-platz.

V osmih dneh sem napravil kolokvij iz zgodovine rimskega prava pri profesorju Hanausku. Imel sem izredno srečo, da sem na vseh šest vprašanj odgovoril, kar je tudi profesorja veselilo, češ: »so eine Leistung ist mir noch nicht vorgekommen«. To mi je tudi bilo koristilo. Od tega časa me je poznal in kdor je bil tako srečen, temu se ni nikoli slabo godilo. Zato sem bil tudi popolnoma oproščen kolegnine za II. tečaj, kakor potem sploh za vsa leta.

Tako sem opravil svojo dolžnost za prvi tečaj in z veseljem spravil svoje stvari ter se peljal domu. Mati seveda ni razumela tega. Bila je hladna do mene, kakor bi je nič ne brigalo. To me ni bolelo. Mislil sem si, saj ne vedo, kaj to pomeni. Vsak dan sva prišla zjutraj skupaj, čez dan pa sva se le malo videla.

Kmalu za mano je prišel domu Matija Perč, tedaj bogoslovec v IV. letu. Bil je malo bolehen. Sedaj sem imel prijetno zabavo. Hodila sva skupaj na pošto, skupaj na Reberco, v Komendo in v Železno Kaplo. Prehitro nama je minil čas. On je moral po veliki noči nazaj v bogoslovje. Zadnje leto, čez leto bi moral imeti novo mašo. Ni bil posebno srečen, ni čutil pravega poklica, najrajši bi študiral medicino, toda materialne razmere so bile take, da ni bilo mogoče začeti takega študija. Vdal se je v svojo usodo. Včasih mi je bridko tožil svojo bol. Kaj se more, le tolažil sem ga lahko.

Po veliki noči je odšel Matija nazaj v bogoslovje, jaz pa sem ostal še doma. V tem času sem dobil ugodno rešitev prošnje za ustanovo 300 K za letnik. Bil sem vesel, kajti vedel sem, da bom sedaj lahko študiral brez posebnih bojov. Meseca majnika sem se peljal v Gradec zaradi pobotnice in podpisov pri profesorjih, pri katerih sem se bil vpisal za drugi tečaj. Potem pa sem se peljal domu, opremljen s potrebnimi knjigami za drugi tečaj.

Bil je lep maj. Življenje v naravi se je pokazalo v vsej bujnosti. Vse je bilo v najlepšem zelenju in cvetju in ptički so veselo prepevali. To je bil prvi maj, ki sem ga po dolgem času preživel doma. Prej sem bil vedno v mestu. Kako je to blagodejno vplivalo name. Ne morem popisati, najraje bi

zavriskal od veselja. Zdrav sem bil, pri študijah sem tudi imel srečo in v gmotnem oziru sem bil tudi na dobrem. Tudi moja mati je postala boljša, posebno ko sem ji od ustanove kupil celo obleko. Videl sem, da jo je veselilo, še bolj pa mene.

V lepih majnikovih jutrih sem vzel učno knjigo in šel po polju, legel v travo ter premišljeval, kar so učili slavni juristi. Tako sem se učil v naravi, obenem pa občudoval njeno krasoto. Bilo je res lepo. Vse okoli mene je cvetelo, prijeten vonj se je razširil po okolici. Vmes pa so brenčale pridne bučelice po cvetlicah in metulji so iskali sladek med. Ptičice po drevju so veselo prepevale in gradile gnezda za mladiče. Daleč tam na jugu so se svetili snežni vrhovi gora, ki so gotovo z zavidanjem gledali na zeleno dolino. Dopoldan je hitro minil. Ko se je od Sv. Jerneja na Reberci oglasil zvon, sem ubral svoje korake proti veličastni Komendi, kjer me je čakal gostoljubni sprejem.

Da, lepi časi mojih let, kar sem bil na vseučilišču, nudili ste mi sicer mnogo skrbij in truda, a še več veselja.

Tako je minil maj in tudi polovica junija je kmalu potekla. Da pa vendar slišim nekaj od predavanj, kajti »viva vox« je pač vse kaj drugega kakor mrtva črka v knjigi, sem se podal sredi junija v Gradec. En mesec sem poslušal predavanja. Življenje v tem času je bilo popolnoma mirno, zgodilo se ni prav nič posebnega. Sredi julija sem napravil kolokvij iz pandektov, iz rimskega civilno-pravnega reda, nato pa sem zapustil Gradec in s tem končal prvo leto.

Še predno sem šel domu, sem dobil pismo od Kvančnika, da bi prevzel inštrukcije njegovega sina Mana v času počitnic. Hotel je iti študirat na trgovsko akademijo v Gradec in je moral prej napraviti sprejemni izpit. Zadovoljno sem sprejel, saj me je k temu vezal že čut hvaležnosti.

Preden sem se podal s svojim učencem v Rožno dolino, je obhajal moj prijatelj Matija novo mašo. Vršila naj bi se dne 26. julija 1901 v Železni Kapli. Pri tem sem sodeloval kot pripravljalni organ, to se skoraj razume. Dela je bilo sicer dovolj, a tudi veselja. Družice so bile Zofika Lukas - Reberčanka po rodu, Tina Drekonja - njena prijateljica ter sestri Marica in Ivanka Leskovec - doma iz Rovt na Kranjskem. Zadnji dve sva z Matijem spoznala na premiciji Trepala l. 1898. Ivanka je bila posebno tiho, mirno dekle in je vsakemu ugajala s svojim preprostim, ljubeznjivim vedenjem. Njena rudeča lica so kazala zdravo telo in iz očí ji je odsevala nedolžnost. Bila je blagega značaja, dekle, ki jo težko najdeš. Bila pa tudi ni napačne postave, saj so bila njena lica kakor kri in mleko. Ni čudno, da sem se nehote zavzel za njo in da mi je bila zelo simpatična. Že tedaj od Rovt sem mi ni šla iz spomina in tu in tam je šla dopisnica za njo v daljni Trst in vedno sem dobil ljub odgovor. Bilo je pravo prijateljsko razmerje. Zato sem bil skrajno srečen, ker sem jo po treh letih zopet videl. Dne 26. julija je bila torej premicija. Peljal sem se z vsemi štirimi družicami, ki so se prav lepo postavile, v Kaplo. V župnišču je bilo zbirališče. Od tu bi moral biti spreved v cerkev Device Marije v Trnju. Novomašnik bil je bled, saj je prišel pomembni dan, ko stopi prvič pred oltar opravljat najsvetejšo daritev. Spoznal sem, da so ga napolnjevali različni čuti. Trdno se je držal. Kaj pa more, človek se mora vdati v vse in dvakratna je zasluga, kdor zna prenašati najhujše breme. Zbrali so se sorodniki, med njimi v prvi vrsti oče in mati, oba že v 70. letih. Videlo se jim je, da sta srečna. Zakaj tudi ne, saj je bila njuna najprisrčnejša želja, videti sina pred oltarjem. Za njuno duševno obzorje je bilo to gotovo utemeljeno, a vprašanje je, ali je tudi tisti srečen, ki mora stopiti v ta stan, svojim staršem na ljubo. Mogoče ne vejo, koliko boli in trpljenja nakopičijo takemu srcu. Zato pustimo vsakemu prostost srca. Boljše je, da vsak žrtvuje nekaj, ko vidi, da ni srečen, kakor da bi na njegov račun užival včasih mogoče prav kratko srečo. Sreča je lahko popolna in neskalska le, če tudi drugi skrbi za te z veseljem, ki prihaja iz odkritosrčne ljubezni. Ta pa mora izvirati iz zadovoljstva in miru srca. To pa je mogoče le tedaj, če si dal tvojemu dragemu prosto voljo.

Toda kam sem zašel? Prišli so vsi sorodniki. Pri takih priložnostih se najde prav obširna žlahta, ki si jo prej, ko si trpel glad, zastonj iskal. Meni se pač zdi beseda duhovnik - to je tako sladek med, na katerega letijo vsi žlahtniki. Oni si mislijo, da je po volji božji postal duhovnik, postavljen zato, da jih bo gmotno podpiral. Ljudstvo si misli, duhovniku sploh denar ne more in tudi ne sme poiti. To je pač realističen pojem, ki ga ima žalibože naše ljudstvo. Pravi poklic duhovnika je ljudem deveta briga. Lahko bi rekel: Primum vivere deinde philosophari, to je njihov ideal. Zato pa je tudi

Dr. Adolf Klauwig

marsikateri nesrečen, ker je le žrtev samoljubja, deloma staršev, deloma sorodnikov. V tem oziru je treba še pojasniti, da je tako delo težko. Mamon je moč, proti kateremu se je težko boriti in tudi dokazovanje ne izda najboljše.

Mnogokrat kakšen sorodnik poudarja, koliko dobrot mu je že izkazal, v resnici pa mogoče še počenega groša ni dal. Na premiciji pa oblastno sedi za mizo zraven bledega novomašnika, kjer je in pije, kakor bi gorelo v grlu.

Vse je bilo pripravljeno za odhod v cerkev. Poletni dan in solnce je z neko posebno svetlobo obsevalo številno množico, ki je stala pred župniščem. Novomašnik, oblečen kot duhovnik, ki stopi ravno pred oltar, je stopil pred vrati pod baldahin z rožo na roki. Godci so zagodli veselo koračnico, za njimi sorodniki in drugi svatje, potem družice, blizu njih jaz, za njim duhovni starši, duhovni oče Karel Pacher in duhovna mati, gospa Gross iz Bele, nato novomašnik, bled in upadel, za njim oče in mati in nato ogromna množica ljudstva. Veselo so godli godci, a meni se je zdela koračnica kakor mrtvaška sprevednica, saj sem dobro vedel, da nesejo danes vse Matijevo strmljenje po čem drugem, kar si je želelo njegovo srce, v grob. In to je res.

Prišli smo v cerkev, kjer so se vršile običajne ceremonije. Nastopil je pridigar Jožef Rozman, tedanji urednik Mira, ki je razlagal pomen duhovniškega stanu. Nato je stopil novomašnik pred oltar, zapel v srcu staršev dolgo zaželen: Gloria in excelsis Deo, podelil vernim blagoslov in minil je cerkveni del premicije. Ljudje so se razšli po gostilnah in pravili, kako je bilo lepo. Za ljudi je le sijaj in če so njihove oči srečne, potem je vse dobro. Človek je egoist do skrajnosti, vsega bi se veselil. Če drugi umira, samo da je njegovo srce nad tem zadovoljno.

V hiši duhovnega očeta Pacherja je potekal obed, katerega se po premicijah vse bolj veseli, kakor česa drugega. Če bi tega ne bilo, bi pojem premicije sploh ne eksistiral. To je po mnenju ljudstva tako zvani punctum saliens celega dne. Marsikaj lahko opazuješ pri takih priložnostih. Tega se je že toliko in toliko let veselil kak lačni sorodnik. V cerkvi je že komaj čakal, da je minilo in želodec se mu je že tolikokrat oglasil, saj je misli na pečenko, perutnino, torto, sladko vino, to je lepše kot vse drugo. Če pride enkrat k mizi, to izgine kos za kosom. Že od daleč gleda, kaj se kaže na krožniku. Zagotovo ne zamudi in je prvi zraven s svojimi vilicami. Pridno zalaga svoje telo. Česar pa ne more, pa izgine v veliko ruto in bo še za ves teden doma kot prijeten spomin na slavni dan, ko je bil na premiciji. Novomašnik, utrujen in bled, pa mu popolnoma izgine izpred očíj.

Sedli smo k mizi. Sedel sem me družicami. Na levi je bila Zofka, na desni pa Ivanka. Dobro sem se počutil, to je razumljivo, saj sem bil med rožicami. Spočetka se zabava nič ni hotela prav razviti, a oče alkohol je vedno tisti, ki spravi duhove v dobro voljo. Tako je bilo tudi tokrat. Kmalu so se gostom odvezali jeziki in ko so še godci veselo zagodli in zapeli pevci, je bilo veselje popolno. Pevci so bili bogoslovec Arnuš s svojim mogočnim basom, Vidovič in Petek ter moj tovariš Vobič, tudi Triglavan, ki je po dovršenih študijah l. 1900 žal umrl. Med petjem, godbo in prijetnimi pogovori je čas prehitro minil. Zvečerilo se je in utrujen od dolgega sedenja sem vstal ter šel na prosto. Kar nekako slučajno sem se pred vrati srečal z Ivanko in jo povabil, da se malo sprehodiva po trgu gor in dol. Šla sva proti jugu in med različnimi pogovori prišla že izven trga. Srce se mi je napolnilo z različnimi občutki. Ivankina bližina me je osrečila. Ne vem, kako je bilo, naenkrat so se našle najine roke, pogledala sva si v oči in Ivanka je sklonila svojo glavo na moje prsi. Pritisnil sem na njene mehke ustnice prvi poljub. Tako sva slonela nekaj časa in Ivanka je zašepetala: »Ožbolt, ti ne veš, kako te imam rada.« Ves omamljen od sreče sem se vrnil z Ivanko nazaj v trg. Da, ta večer je bil zame srečen. Kako je bilo veselo moje srce! Z Ivanko sem govoril in zidala sva si zlate gradove o najini bodočnosti in sanjala o sreči. Da, mladost, tebi so pač leta lepa. Upaš o vsem v bodočnosti in misliš, kakor je zdaj, tako mora biti. Ne vidiš zaprek in težav, ki se ti mudijo v življenju, ne vidiš resnosti, ki ti pojasni, da so bile tvoje sanje res sanje in da se tvoji upi ne morejo nikoli uresničiti.

Tako je bilo tudi tukaj. Da kratko kar tu povem vso zgodovino. Ko je bivala Ivanka v Trstu in sem jaz študiral v Gradcu, sva si pač pogosto dopisovala. Osrečil me je vsak njen list, videla sva se potem po enem letu, ko sem napravil prvi izpit v Trstu, kjer sem bil štiri dni. V družbi njene sestre Marice smo napravili sprehode na Rojano, proti Sv. Andreju, v Barkovlje in Miramar in nazaj

Ožbolt Klavnič

po cesti proti Trstu. Lepi dnevi so bili to in dobro se še spominjam, ko se je na poti od Miramara Ivanka sklonila h meni na prsi in rekla: »Ožbolt, nikoli te ne pozabim.« Toda minili so časi. Moral sem uvideti, da najina ljubezen ne more biti uspešna, saj sem zaradi študij nehote moral napraviti dolgove, Ivanka pa ni imela nič. Skleniti zakon z dolgovi, to bi bilo preveč tvegano. Človek že tako trpi in potem je skrb še večja. Vse to mi je dalo misliti in kakor sem imel rad Ivanko, tako sem ji razodel svoje mnenje v pismu, da je boljše, da me pozabi, kajti najini upi se ne bodo mogli izpolniti. Nisem je hotel varati. Čemu? Če pa bo nazadnje spoznala, da le ni mogoče. Bolečina je toliko hujša. In oženiti se, da bi ona z menoj trpela, tega moje srce ni prenašalo.

Ivanka je bila žalostna, ko sem ji to sporočil v tretjem letu univerze, a uvidela je vse to. Pisala mi je, da me ne more pozabiti in četudi se morajo najina pota ločiti, nikoli ne bo pozabila, kako lepe trenutke sva imela. Najino življenje je bilo idealno. Imel sem veliko spoštovanje do nje. Vedel sem, da je blago, nedolžno srce, ki zasluži, da je srečno. Večkrat mi je bilo težko pri srcu, toda kaj sem si mogel pomagati.

Videla sva se še meseca svečana 1903 na poroki njene sestre Francke v Ljubljani. Bili smo vsi skupaj, tudi njeni starši. Ure, ki sem jih tedaj preživel, smem prištevati med srečne. Stara ljubezen se je zopet oglašala. Toda čemu ponoviti rane, ko je boljše, da sčasoma zacelijo.

Meseca avgusta po letu 1903, ko sem bil na shodu katoliških dijakov v Ljubljani in ko je bila tam tudi Ivanka na obisku pri svoji sestri Francki, omoženi Mozetič, sva se spet videla. Ko sem se vrnil domu, me je spremila na Koroško, ker je hotela obiskati mojega prijatelja Perča, ki je bil tedaj kaplan v Sv. Jakobu v Rožni dolini. Spotoma sva bila na Bledu. Zvonila sva tudi na otoku in srce si je pač želelo, da bi se izpolnilo vse, kar sva nekdaj sanjala. To je bilo le za trenutek, saj sva oba spoznala, da ni mogoče. Pri Matiji sva bila dva dni in lep je bil tisti čas. Toda morala sva se ločiti. Ko sva se vozila na Vrbo, se je Ivanka sklonila še enkrat k meni in se bridko razjokala. Bilo mi je tesno pri srcu, saj sem vedel, kaj čuti njeno srce. Upalo je in se veselilo, toda videlo je, da so le upi brez uresničenja. Tako sva se poslovila. Še en pogled, še en zadnji poljub in izginila mi je v kupej. Vlak je zdrdral in nisem je videl več. Ločila sva se za celo življenje, tako mi je reklo srce. Potem je bila v Trstu in se nato podala v Benetke. Od tod mi je sporočila, da je srečna, kakor pač more to srečo imenovati in da se tudi popolnoma strinja, da je bilo najino razmerje lepo, vendar brezupno. Želi mi, da bi bil srečen z drugo, saj je usoda tako namenila.

Tako, vse je bila zgodovina. Spomin na Ivanko mi ostane v blagem spominu in vesel bom, če bom kdaj slišal, da je tudi ona srečna. Če bom jaz, bog ve? (Pred 11 leti je umrla v Rovtahu, zapisal 13. 1. 18).

Misli so me zopet nesle daleč proč od premicije. Tedaj je bilo še prav veselo. Znani bogoslovec Arnuš je s svojim imenitnim basom povzročil veliko občudovanje, veliko smeha s svojim neizčrpljivim humorjem, tako da je bil on duša cele zabave. Srečen je človek, ki mu je dal Bog take darove. Lahko si olajša življenje, ki nam nudi dovolj bridkosti.

Ivanka in Marica sta se poslovili. Peljal sem se z Matijem do Pliberka. Tam sem se poslovil in šel v Šmihel na premicijo Franca Uranška, s katerim sva si bila že iz bogoslovja dobra prijatelj, Matija pa se je peljal do Maribora. Slovo je bilo težko, saj so bili ti dnevi tako lepi. Toda na svetu ni nič stalnega, tudi največje veselje mine in tako nas tudi v žalostnih časih tolaži misel, da tudi trpljenje mine.

Na premiciji v Šmihelu je bilo prav prijetno. Moral sem igrati vlogo berača iz Stritarjevega Nosana. Zapeti sem moral tudi lepo pesem o Urški v štajerski deželi, ki glasi:

»Tam v štajerski deželi
živela je ena deklica,
Urška so povsod ji rekli,
lepša b'la kot gartroža.
Urška pa je b'la prevzetna,
trdovratnega srca,
je ljubezen zamet'vala

Ožbolt Klavnič

enga oficirskega moža.
Kaj ji pravi hauptman Gašper?
Kje stopila not črez prag?
Urška, al' češ moja biti?
Ona pa reče: Tega nak.

Hauptman Gašpar p'stol'co zgrabi.
Pulverča natrosil je,
strašno se je zablisketalo.
Brum, je reklo: Urške ni.

Še enkrat Hauptman p'stol'co zgrabi,
na sred' srca nastavi jo.
Brum, je krogla skoz hrbet tekla,
duša pa skoz luknjico.

To poglej si, brumna duša,
kako tebe tajfel skuša.
Če premal' je duša ena,
tajfel tud' koj dva požre.«

Na splošno željo sem moral zapeti še tudi ono od žnidarjev, ki sem jo slišal od učitelja Sežuna l. 1898 na premiciji v Rovtah.

»Enkrat so trije žnidarji bli,
so polža na korajžo klicali.
Žnidarji so se razjezili,
so polžu vojsko napovedali.
Predno pa se v vojsko spuste,
še vsak posebej svoj testament narede.
Polž jim pokaže koj svoje roge,
žnidarji pa škarje dol polože.
Polž začne pene tiščati,
žnidarjem pa v h...
Pober' se od nas, peklenska pošast,
saj nimaš do nas nobene oblast'.«

Ker še ni bilo miru, sem zapel še o ljubljennem fantu, njegovih sanjah in njegovem presenečenju. Pesem je zložil moj prijatelj, dr. Rado Kušej, melodijo pa sva ukradla iz nemške pesmi z refrenom:

Dr. Rado Kušej im. g. l. 1898.

Pesem pa se glasi tako:

»Sladko sem bil zaspan.
O teb' sem bil sanjal
ponoč' ob pol dvanajstih,
ponoč' ob pol dvanajstih.
In roke sem razpel,
da tebe bi objel,
ponoč' ob pol dvanajstih,
ponoč' ob pol dvanajstih.
A ko se prebudim,

Dr. Rado Kušej

odejo le držim,
ponoč' ob pol dvanajstih.
Obraz pa peče me,
močno skeleče me,
ponoč' ob pol dvanajstih.
O, grozna groza to,
stenice, glej, me žro,
ponoč' ob pol dvanajstih.
Zato pa mislim si,
kaj vse se mi zgodi
ponoč' ob pol dvanajstih.«

Minilo je tudi to veselje. Zaspan sem se vrnil domu, se dobro naspal ter potem odpotoval v Rožno dolino podučevat Mana in še nekega fanta Horvata v vseh predmetih. Prijetno delo, ob tem pa sem bil preskrbljen čez počitnice. S fantoma sem šel tudi na izlet na Žingarco in druge hribe. Ves mesec časa sem imel za poučevanje. Bilo je to kakor sanje. Medtem sem bil za en dan doma v času reberškega žegnjenja. Matija je oskrboval župnijo namesto komendatorja Šerviclja, ki se je šel zdraviti v toplice na Notrajnsko. Lepo je bilo in užili smo dovolj smeha.

Na začetku meseca septembra 1900 je bil politični shod v Kotmari vasi in po prigovarjanju Josipa Rozmana, tedanjega tajnika družbe Sv. Mohorja, sem moral nastopiti v vlogi berača Nosana. Posrečil se mi je prav dobro ta nastop, videl sem pa tudi, da je na Koroškem mogoče napraviti dobre shode le tam, kjer je tudi malo zabave. Naše ljudstvo ni tako zavedno, da bi edino iz narodnega prepričanja šlo na shod, mora biti tudi nekaj razvedrila, potem se bo ukoreninilo veselje do zborovanj. S tem pa se tudi vzbudi narodna zavest. Samo resni nauki daleč ne morejo doseči tega, kakor če je tudi malo kratkočasnega vmes. V tem oziru je imel Horac prav, ko pravi:

Omne tulit punctum
Qui miscuit utile dulci.

Napočil je čas, ko sta morala oditi fanta v Gradec in s tem sem bil prost tudi jaz. Na moje veselje je Mano napravil izpit izvrstno in to mi je bilo pozneje v veliko srečo. Na srečo sem imel pri tujih ljudeh največjo podporo. Vedno sem našel odprto roko in reči moram, z njihovo pomočjo se mi je posrečilo doseči moj cilj.

Za nekaj časa sem se vrnil na Reberco in ta čas porabil za to, da sem pridno študiral. Tu in tam se je našla še tudi priložnost, da sem vzel svojo rujavo torbico in šel malo okrog obiskat prijatelje.

Na večkratno vabilo sem se podal k svojemu prijatelju Josipu Zeichnu, provizorju na 1159 m visokih Djekšah. Obiskal sem ga še po veliki noči v prvem letu, kar sem bil na univerzi. Ko sem se jeseni vrnil, je bil Jože bolan, a je bil doma njegov brat, učiteljski pripravnik, njegova sestra Mici in mati. Imeli smo se prav dobro in navadili smo se tako, kakor bi bili od nekdaj domači.

Ob tej priložnosti sem spoznal tudi tamkajšnje ljudstvo. Dobro, toda pojavlja se prikazen, da je tam mnogo slaboumnih. Po mojem mnenju je vzrok v tem, da pijejo mnogo mošta in žganja. To pa na zdrav razvoj potomcev gotovo ne more vplivati najugodnejše. Tudi nisem videl nikogar, ki bi bil čedne postave. Če je imel kdo nežnejši obraz, je bil gotovo iz doline doma. Kaj je temu vzrok, ne vem prav. Mogoče vpliva podnebje, način življenja in hrana.

Posloviti sem se moral, s prav prijetnimi spomini sem zapustil Djekše in lep šopek iz nageljčka in rožmarina mi je podala sestra Micika, ki mi je še posebno trdno stisnila roko. Mladost, se razume, ima svoje veselje in za njo je le hip, ki jo osrečuje.

S svojo torbico sem potoval dalje. Moja rujava torba je bila zvesta, spremljala me je po vseh poteh in kjer si videl mojo torbo, si vedel, da sem tudi jaz v bližini. Prijatelj Matija je celo trdil, če bi videl mojo torbo pod kakšno piramido v Afriki, bi gotovo vedel, da počivam na drugi strani v senci.

Od Djekš sem se podal v Sv. Lipš nad Mostičem, kjer je bil župnik Karol Hraba. Poznala sva se iz Rožne doline, ko je bil še kaplan v Svečah. Pozneje je bil provizor na Jezerskem, kjer sem ga prvič

Dr. Ojbold Klauwig

obiskal kot bogoslovec, ko sem bil bolan doma in pozneje kot visokošolec v prvem letu. Tam sem se tudi seznanil z tamkajšnjimi vrlimi posestniki. Med njimi v prvi vrsti z Jurijem Šenkom, Petrom Roblekom in tedanjim stražmojstrom Ivanom Hojo. V njihovi družbi in sredi krasnega planinskega sveta sem preživel veliko lepih ur. Kolikokrat smo prepevali vesele slovenske pesmi pod silnim orjakom Grintavcem. Koliko smo se smejali! Bili so to lepi časi in marsikateri lepi spomin me veže na lepo planinsko dolino, kjer bivajo čvrsti, odkritosrčni, jako narodni in inteligentni ljudje. K njim sem vedno rad pohitel in bom še vedno. V tej družbi, upam, da bom mogel tudi oživeti spomine na lepe dni, ki so davno minili. Kolikokrat sem prišel na Jezerski vrh iz Kaple! Srce se mi je razširilo, ker sem vedel, da bom preživel nekaj lepih ur v tej rajski dolini in kolikokrat sem se poslavljal, mi je bilo težko pri srcu.

Obiskal sem svojega prijatelja Karola. Slabo sem naletel. Ko sva prišla s Karolom v gostilno Likebu, je bil tam tudi precej vinjen učitelj Špangaro in brez vsakega povoda je s psovkami napadel provizorja, potem pa še mene. Kaj takega se mi še ni zgodilo in posledica je bila sodnijska obravnava v Svincu, kjer je Špangaro obžaloval svoje ravnanje in nama dal zadoščenje v časnikih. To je bil moj prvi nastop na sodnji, in sicer, kakor sem omenil, z dobrim uspehom.

Prišel je mesec oktober in moral sem zopet v Gradec; prvo leto je srečno minilo, drugo bo hujše, ob koncu je bilo treba delati prvi državni izpit iz kanonskega, rimskega in nemškega prava.

Sredi oktobra sem jo zopet odkuril proti Gradcu in se nastanil na Jakominski ulici, št. 16 I.

Že prej me je inskribiral tovariš Hudolist in tako je bilo sedaj treba samo hoditi na univerzo pridno poslušat predavanja in se učiti. Poleg pandektov pri profesorju Hanausku sem poslušal cerkveno pravo pri Thannerju in Wolfu ter nemško pravo pri Puntschartu. Prosti čas sem porabil za čitanje člankov in knjig v društvu Triglav, kjer sem se rad mudil. V tistem času je bilo več promocij bivših Triglavanov in tudi običajni doktor potus. Na nekem takem potusu sem bil klobasar in ker nisem imel drugega predmeta, klobasari sem o veselju in žalosti lemenatorske mucke. Spis o tem se nahaja v zbirki mojih spisov pod imenom »Lemenatorska mucka«.

Življenje mi je v tem času teklo mirno, saj pa tudi nisem prišel posebno kam, ker sem moral pridno sedeti pri svojih knjigah. Čas je hitel in moral sem ga dobro porabiti. Misel, da bi mogoče padel, me je toliko strašila, da sem še bolj intenzivo študiral.

Kmalu je prišel božični čas in z veseljem sem se zopet podal domu. Božične praznike sem preživel večinoma doma in na Reberci. Vmes sem bil tudi na Djekšah, kjer sem preživel tri prav vesele dni. Že sem se poslovil, a komaj sva prišla z Jožefom do Kučmarja, nisem smel naprej. Krstitje je prišlo. Nehote sem moral ostati, da smo zapeli nekaj pesmic in se kratkočasili. Ostal sem, saj pridejo potem dovolj resni dnevi, ko bo treba napeti vse duševne sile. Tako sem se poslovil šele prihodnji dan. Lepa hoja od Djekš proti Mostiču, vedno v višini, s krasnim pogledom proti jugu na celo vrsto visokih planin, ki se lepo vidijo v zimskem jutru. Vrhovi najvišjih gora se posebno lepo svetijo v zlatem jutranjem solncu. Človeka ta prizor razveseli. Visoko in v višavah se počuti prostega in z lahkim korakom stopa dalje v dolino.

Spet sem se moral posloviti od Reberce ter se podati v Gradec. Bilo je na dan sv. treh kraljev, ko sem se zvečer poslovil v Komendi od komendatorja Šervicljja. Veselo sva se pogovarjala in želel mi je, da bi se srečno in zdrav povrnil. Segla sva si v roko, še en pogled in nisva se videla več. Kdo bi tedaj slutil, da sva jemala slovo za vse življenje. Bil sem v Gradcu, ko mi je ravno na pustni ponedeljek popoldne, dne 18. svečana 1901, prinesel pismonoša brzojav.

S tresočimi rokami sem ga odprl, ker nisem slutil nič dobrega. Odprl sem in zagledal strašne besede: Scherwitze heute gestorben. Spočetka nisem mogel razumeti, nisem vedel, ali sanjam ali je resnica. Toda drugi brzojav od Matije mi je potrdil bridko resnico. Močna bolečina se me je polastila, saj sem toliko izgubil z rajnim Šervicljem. Bil mi je blag prijatelj in velikodušni dobrotnik. Kakor bi se rad udeležil pogreba, mi materialni položaj ni dopuščal in tako sem se v tujini spominjal blagega srca, ki so ga položili k večnemu počitku. Nikoli ne bom pozabil drage osebe, ki sem jo tako ljubil in večkrat se mi sanja, kakor bi bil Šervicelj zopet med živimi. Toda bile so le sanje! Težko sem se potolažil in navadil na misel, da ga ni več. Naša usoda je taka, da se moramo ločiti tudi od najljubšega, kar imamo in tolaži nas le misel, da se zopet vidimo na onem

svetu, kjer ni več nobene ločitve.

Tečaj je hitro minil. Opravil sem kolokvije iz pandektov kanonskega prava. Prišedši domu, nisem bil nič vesel, saj je bila Reberca zame skoraj toliko kakor mrtva. V njej ni bilo več duše, ki sem jo toliko ljubil. Prva pot je bila na pokopališče obiskat grob rajnega Šerviclja. Srčno sem si želel, da bi ga našel med živimi. Tukaj, v tihi zemlji počiva blago srce, ki je bilo toliko vneto za blagor svojih župljanov in ki je toliko ljubilo mili slovenski narod, neustrašen boritelj za njegove narodne svetinje. Časten mu spomin, nikdar ga ne bom pozabil!

V Komendi sem našel provizorja Antona Kaplana, s katerim sva se že poprej spoznala. Četudi je bil prijazen in me je gostoljubno sprejel, se mi je zdelo vse drugače. Nisem videl ljubljene osebe, ki sem jo gledal prej v teh prostorih.

Prve dni svojih počitnic sem pozabil na to, tako da sem urejal veliko knjižnico, ki jo je imel rajni Šervicelj. Krasne knjige različnih vsebin. Lepo je moralo biti, kar sem večkrat opazil pri Šerviclju, sedeti pri oknu visoke komende z razgledom po ravnini daleč do sinjih gora in imeti knjigo pred seboj ali pa v vihnem času, ko je tu okoli razsajala burja s silovito močjo. Tukaj notri pa je bilo mirno in knjižnica ti je nudila toliko zanimivega, da se nisi menil veliko za hudi boj, ki je bil zunaj v temni noči med neukrotljivimi elementi. Nekak poetični prostor je bil to in res velik užitek je bivati v tem častnem poslopju. Malo je tako lepih leg, kakor jo ima ravno Komenda. Zdi se ti kakor kak grad iz srednjega veka, ki se protivi vsem silam elementov.

Opomba:

Tako daleč sem prišel s popisovanjem mojega življenja, ki sem ga začel popisovati na univerzi l. 1902. Za nekaj let sem po začetku pisanja prenehal in zopet nadaljeval, ko sem bil v Št. Vidu, spočetka kot avskultant, pozneje pa sodnik. Ob premestitvi v Št. Lenart sem začeto delo prekinil. Nič me ni mikalo nadaljevati pisanja, kajti dela sem imel vedno dosti, včasih pa sem bil prelen za to, kar odkrito priznam. Ko je koncem julija izbruhnila vojna in so se z njo pojavili različni dogodki, sem pod vtisom vseh dogodkov zopet poprijel za pero.

Vidi se, da sem pisal v nadaljevanju bolj površno o prejšnjih doživljajih, pod vtisom sedaj najbolj važnih dogodkov v moji preteklosti na univerzi in kot uradniku v Celovcu. Na sploh pa je omenjeno vse, kar sem v tem času doživel. Sicer pa moram reči, da je plavala barka mojega življenja po končanih študijah precej mirno. Moja oseba tudi ni igrala v javnosti nobene posebne vloge in zato tudi ni bilo v tej dobi kaj posebnega poročati. Vseeno pa moram reči, da je bil čas na univerzi in čas praktikantstva, navzklic vsem skrbem, najlepši.

Poleti prvo leto, ko sem bil še praktikant, sem največ občeval z dr. Kušejem in sva pri Zvonu prebila marsikatero veselo uro. Napravila sva izlet v Št. Vid, da bi obiskala prijateljico Pepiko. Odšla sva z zavestjo

defuncta p. karigraiff p. w. d. d. f.

ker je že drugi zasedel prostor v njenem srcu. Mislim, da je zadosti.

Jeseni 1904, ko je umrl Čare, so bile državnozborske nadomestne volitve za okraj Velikovec-Celovec. Hud boj je bil med Slovenci in Nemci. V nedeljo pred volitvami sem šel domu obiskat mater, nato sem obiskal župnika Aplena v Kapli in prijatelja Pacherja, nazadnje pa sem šel k moji nevesti Fridi Novak. Volitve so izpadle za Franca Grafenauerja, ki je tedaj slabo nastopil kot kandidat za državni zbor. Podlegel je s 84 glasovi. Izvoljen je bil Friderik Leifriz. Nekaj dni pozneje pozove me podpredsednik Lottersberger in mi pove, da je prišla ovadba proti meni, češ da sem tisto nedeljo v Kapli agitiral od hiše do hiše. Nisem se mogel dovolj načuditi, povedal sem vse in stvar je bila končana.

V uradu sem bil po državni pravniški praksi dodeljen okrajni sodniji, in sicer na kazenski oddelek, nato sem prišel k deželni sodnji, oddelek II. Tu sem bil pod vodstvom svetnika Jožefa Schwentnerja vse leto in imel me je jako rad. Nato sem prišel v civilni oddelek okrajne sodnije pod vodstvom tajnika Jantscha.

Dr. Oskar Flaumig

In nato v eksekucijski oddelek k svetniku Francu Knessu.

V Celovcu sem doživel tri predsednike: pl. Ullepitscha, senat. preds. Walterja in sedanjega višjega sodnega podpredsednika, viteza Schmida, pl. Sachsenstamma.

Društveno življenje dopolnim še v toliko, da sem bil večkrat vabljen v družbo obitelji Legat in dr. Brejca. V mali sobici v Schulhausgasse, tako zvani »sladki luknjici«, smo v družbi bančnih uradnikov doživeli vesele ure in dosti peli, dokler nisem šel v Št. Lenart.

Tako je veriga mojih dogodkov izpolnjena. Pri tem še pripomnim, da sem moje prejšnje spise zaradi iste oblike prepisal in dodal prej omenjeno pripombo. Če je v nadaljevanju popisavanja, ki se začne v III. zvezku, še kaj izostalo, na kar se bom mogoče spomnil, bom to omenil ob primerni priložnosti. Tako, čitatelj, po tej »interruptic« beri moje življenje in continuum.

Moje življenje

III

ZADNJI DVE LETI NA VSEUČILIŠČU V SODNIJSKI SLUŽBI

Začeto dne 13. 9. 1914

Veliki dogodki rodijo silo. Tako bi rekel tudi glede sebe in mojega pisateljavanja.

Zastavil sem nekdaž pero in pisal prve poskuse in tudi moje življenje sem popisoval, a v Št. Vidu na Koroškem sem nehal. Ko sem prišel 9. 6. 1908 v Št. Lenart v Slov. goricah. Tedaj prišel sem v svojem popisovanju do dogodkov, ko sem bival v II. letu kot jurist na univerzi v Gradcu.

Lepa doba minula je od tega časa. Da pa bo veriga mojega življenja popolna, hočem tukaj podati majhen curriculum vitae do dneva, ko sem nadaljeval bodoči tek mojega življenja.

Po veliki noči 1901 vrnil sem se zopet na univerzo v Gradcu in se pridno pripravljaj za I. izpit.

Napravil sem ga tudi srečno in se vrnil veselo domu. Počitnice sem porabil za potovanje po koroški deželi. Osebnost sem bil na zborovanjih Cirila in Metodovih podružnic, kjer sem nastopal kot govornik, a tudi kot šaljivec, tako da so me povsod poznali pod imenom »Reberški Ožbej«.

Meseca septembra je prišel na Reberco komendant Valentin Šumah, blag duhovnik, finega čustvovanja in veliko izobrazbe. Pri vsem tem anima candida, kar je za duhovnika prvi pogoj, ker s tem dobi svojo moralično, vzgojevalno moč.

Že od prej je bila znana njegova gostoljubnost. Njegova blagodušna sorodnica Zefa Kogelnik, ki smo jo vsled njenega okroglega telesa imenovali Okrogelnik, je znala pripraviti jedi, da se je vsakemu omililo bivanje v Komendi.

Blagi komendant me je sprejel v svojo gostoljubno hišo in užival sem pri njem to gostoljubnost vsigdar, ko sem bil doma. Ubogemu visokošolcu je s tem silno pomagal.

Jeseni 1901 sem se podal nazaj v Gradec. Pridno sem obiskoval predavanja. Začel sem se zanimati za društveno življenje v akademskem društvu Triglav in v času prvega tečaja 1901/02 sem bil tudi tajnik tega društva. Imel sem dosti dela vsled na novo povzete akcije za ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani.

V I. tečaju sem stanoval na Gartengasse, št. 4, pri gospej Horvat. Njen prvi mož je še vedel praviti o napadu študenta Georga Landa na ruskega poslanika.

V drugem tečaju sem stanoval v Reitschulgasse 10. Tisti čas je bil dokaj lep, saj sem se na univerzi pripravljaj samo na kolokvije, katere sem tudi napravil. Zvečer pa smo se zbrali v prijateljski družbi.

Kot dijaki smo hodili v majhne gostilne, kjer smo poceni jedli.

Moj prijatelj Vobič me je peljal nekega večera v Jakominsko ulico, št. 4, kjer je imela Elizabet Jud svojo gostilno. Bila je to že stara, a skrajno prijazna, dobrosrčna gospa, ki me je imela kaj rada. Tam sem spoznal tudi sedanjega prijatelja Ferdinanda Stamitzja, uradnika okrajnega glavarstva v Gradcu in njegovo gospo ter mojega sedanjega krojača Franca Žmavca, oba štajerska Slovenca.

V tej gostilni smo se dostikrat zabavali s popevanjem veselih slovenskih pesmij in pripovedovanjem veselih dogodkov. Dijaki nismo imeli cvenka, zato pa so drugi, posebno Stamitz, Žmavc in gospa Jud pritresli en liter ali dva, da smo še bolj zapeli. Če smo videli »stieglitz« pred seboj, smo bili še bolj veseli.

So pač dijaška leta in človek mora tudi to okusiti. Pri tem je glavno, da ohrani zdravje in veselo srce.

Po dovršenem tretjem letniku, ki ga štejem za najsrečnejšega v mojih visokošolskih letih, sem šel zopet na Reberco, kjer sem imel v gostoljubni Komendi lepe dneve.

Hodil sem po Koroškem, obiskal na Višarjah mojega rojaka Matijo Perča, s katerim sva jo celo udarila skozi Pontebo do Vidma in občudovala lepo Gornjo Italijo. Ostali čas sem porabil za obiskovanje shodov in tako mi je čas kaj hitro minil.

Prišla je jesen in oditi sem moral zopet v Gradec, kajti to leto je bilo zadnje in treba je bilo napraviti dva izpita.

Zato sem se zaril pridno med knjige, obiskoval predavanja, v kolikor mi je pripuščal čas, pa sem hodil tudi še v »Triglav«, kjer sem bil revizor blagajne.

Dr. Ojbold Klauwig

Po veliki noči sem se posebno posvetil študijam in po vročih, truda polnih dneh sem napravil 23. 7. 1903 judicijelni izpit in s tem v žepu odjadral veselo proti koroški deželi. Najprej sem se ustavil pri Sv. Križu, kjer sem bil na premiciji mojega sošolca Iva Kogelnika.

Počitnice sem porabil za študije, kajti čakal me je še politični izpit. Konec oktobra sem odjadral v Gradec in cel mesec november pridno zbiral znanosti za izpit, ki sem ga opravil 2. 12. 1903, dan prej pa prvi rigoroz.

Državni izpiti so bili za menoj, del doktorata je tudi že bil napravljen - to so bili občutki, ki so me navdajali z nepopisnim veseljem.

Zbrali smo se še enkrat v prijateljskem krogu, da obhajamo veseli dogodek. Z veseljem sem gledal nazaj, saj so minula štiri leta napora, skrbij in trpljenja. Odprt mi je bil s tem svet v bodočnost.

Prijatelji smo si na kolodvoru stisnili roke, saj je bilo slovo od pravih dijaških let. Le enkrat je človek dijak, le enkrat tako živi, le enkrat se tako veseli in trpi. Zbogom lepi časi, mnogokrat se solzim za vami, četudi sem trpel, bili pa so lepi, solčni dnevi, dnevi idealov in srečnih, sladkih sanj. Veselega srca sem se podal v domovino, kjer me je mati sprejela z veselim licem. Vložil sem prošnjo za nastop službe pri kr. deželni sodnji v Celovcu, kateri se je tudi takoj ugodilo.

Dne 5. 1. 1904 sem se podal v Celovec in se nastanil v Wulfengasse št. 13, kjer sem stanoval že kot osmošolec. Res drugi ljudje, a ista soba in z njimi pa spomini na gimnazijska leta.

Drugi dan, na dan sv. treh kraljev, sem se javil pri predsedniku, dvornemu svetniku pl. Ullepitschu, v katerega roke sem stavil kot praktikant prisego.

Tako sem nastopil službo. Brezskrbni časi prostosti so minili, zavezal sem se posvetiti svoje moči državi. Te misli človeka spremenijo, neha se študentska brezskrbnost, začne se resno življenje. In zame je bilo dvakrat resno.

Bil sem Slovenec. To so vsi vedeli. Moram reči, da so pravično napram meni postopali, a človek se čuti med uradniki druge narodnosti tujega, nikdar ne najde tistega zaupanja kakor med svojimi. Slovenec uradnik mora biti jako natančen, kajti strogo se gleda nanj in miren mora biti, se nikjer javno ne pokazati ali govoriti, kajti to je proti določbam, se pravi, da se ne strinja z dolžnostmi uradnika.

Svojega mišljenja nisem zatajeval in odkriti Nemci – uradniki in nemški odvetniki so me zaradi tega spoštovali, kar si štejem v čast.

V zasebnem življenju sem ostal osamljen, oddaljen od kolegov, kar je bilo nekaj naravnega. Sam se nisem vsiljeval, ker sem vedel, da so rajši sami in da se pogovarjajo o zadevah, o katerih bi naj drugače misleči nič ne vedeli.

Druga skrb je bila: kako bom živel?

Na univerzi sem še imel štipendijo in podporo, a to se je vse nehalo. Sreča me tudi tu ni zapustila. Moj stari dobrotnik Unautschnigg, restavrador na kolodvoru v Celovcu, mi je rekel po dovršenem izpitu, da se naj le pri njem oglasim glede hrane.

5. 1. 1904 sem mu prišel povedat, da ne dobim nobene plače in da ne vem, kako dolgo še. «Nič ne skrbi», mi pravi dobrohotno, »dokler tebi država nič ne plača, tudi ti meni nič ne plačuješ.« Imel sem krasno hrano, da so mi blede lica kmalu začela žareti in sem bil odsev zdravja in zadovoljnosti. Da, trajen spomin, gospod in gospa Unautschnigg. Prvi že v miru počiva v Kapli ob Dravi, gospa pa živi pri svojem sinu Manu, ki je bil nekdanj moj učenec, a sedaj je izvrsten uradnik pri avstro-ogrski banki. Naj tu nekoliko postojim. Vama se imam zahvaliti za začetek sreče, da sem imel glavno podlago, zdravo telo, da nisem zabredel v gmotne težave, ki so me itak obdajale z vseh strani.

Kako sem bil srečen in vesel kakor doma v družini med svojimi. Kolikokrat se mi je gospod nasmehnil, me potrkal po rami in rekel: »No, Ožbi, kaj pa delajo paragrafi?« Bil je Slovenec iz Rožne doline in se tega tudi ni sramoval priznati.

Bil je blaga duša, nepozaben je spomin nanj, njegovo gospo in sina. Počivaj v miru, Šimen, vama pa, ki še živita, bo večni spomin in znak hvaležnosti.

Uradno življenje je bilo spočetka kaj trnovo. Teorijo človek že zna, a kako vse to prenesti v prakso, to je čas praktikantstva.

Najprej sem bil na kazenskem oddelku. Moj bog, sodbe bi moral delati. Kako sem jih koval in dostikrat sem jih moral znova začeti. V teh hudih časih sem spoznal, da je človek po univerzi nič in da se šele začne zopet učiti kakor fant, ki začne hoditi v normalko. A minulo je!

Iz kazenskega oddelka sem prešel k preiskovalnemu sodniku Jantschu, ki je dostikrat ubral tudi politično struno v uradu in razvijal nazore. Samo pritrjeval sem, da sem le imel mir.

Bolj me je zanimalo delovanje pri državnem pravdništvu, kjer sem oblikoval obtožnice in bil obenem funkcionar. Tu sem dne 31. 7. 1904 postal avskultant s pravno plačo 83 K.

Za drugi rigoroz se je bilo tudi treba pripravljati, študiral sem, kolikor je bilo mogoče in sem se tudi javil koncem junija 1904 k izpitu. A imel sem smolo, prof. Caustein je bil slabe volje, spraševal me je o stvareh, o katerih se mi niti sanjalo ni in tako se nisem mogel vrniti z uspehom.

Zato pa sem se s tem hujšim naporom zaletel v trdnjavo drugega judicijelnega rigoroz in dne 17. 12. 1904 sem to trdnjavo tudi srečno premagal in sem imel zato prav srečne božične praznike. Po novem letu pa sem se spravil še na zadnji rigoroz, ki sem ga dne 20. 3. 1905 napravil. Žarečega lica sem ob dvanajstih odhajal z univerze, ko sem imel vse rigoroze za seboj.

Dne 22. 3. 1905 je bila promocija. S kakšnimi občutki sem se vozil k tej slovesnosti, kaj ni vse igralo od veselja v meni!?

Dosegel sem najvišjo čast, ki jo more akademik doseči. Po vseh naporih sem dosegel doktorsko diplomo.

Moji prijatelji so se zbrali v avli med svečanim dogodkom. Utripalo mi je srce, saj sem že tolikokrat gledal ta prizor in si mislil, kdaj bom tudi jaz stal tam.

Minila je svečanost, segel sem v roko rektorju, dekanu in promotorju in se zapisal v zlato knjigo, prvič kot doktor.

Doseženo je! S to mislijo sem se vrnil iz dvorane, omamljen od veselja.

Zvečer pa smo se zbrali pri gostilničarki Elizi Jud in se veselili veselega dne. Ob polnoči pa me je odpeljal brzovlak nazaj v Celovec, v sladkih sanjah, saj sem s tem zaključil življenje na univerzi z zaželenim uspehom.

Odslej sem si malo oddahnil, zato pa sem se bolj posvetil naravi in se povzpел celo do turistik.

Najprej sem obiskal 2141m visoki Obir nad mojo rojstno vasjo, potem pa v Savinjske planine.

Moje dobro razpoloženje v tistem času po veselem »doktor potus« v gostilni Roth v Celovcu me je napotilo, da sem vzel pero v roke in začel pisati podlistke v Miru pod imenom Tine in Barigela. Začelo se je zopet resno delo, saj je bilo treba opraviti potrebni sodnijski izpit.

Začel sem tedaj z domačo nalogo: Die Besitzstärungsklage in to delo tudi izvršil.

Obenem sem se pripravljaj tudi na ustmeni izpit. V ta namen sem za študije porabil šesttedenski dopust.

Po pismenem izpitu 7. in 9. junija 1907, sem dne 13. 6. 1907 opravil ustmeni izpit.

Zadnji izpit! To je bilo veselje. Saj ni bilo lahko. Z menoj bi moral delati izpit še kolega Hutter, a se je zbal priti in tako so mučili mene samega od 10h do 1h popoldne. Komisiji je predsedoval ekselencia Pitreich, v komisiji so bili: višji pravnik, dr. Amschl, dvorni svetnik, dr. Tomšič, vseučilišni profesor, dr. pl. Caustein in sedanji juristični minister, dr. pl. Hochenburger.

Po mučnem izpraševanju sem izvedel odrešilni rezultat, da sem napravil izpit. Odvalil se mi je težek kamen od srca, saj zdaj imam upanje, da postanem sodnik.

Veselega srca sem se tedaj odpeljal v Celovec, saj sem bil rešen morilnega čuta, da moram delati še kak izpit. Že misel, da mi ni treba obiskovati več kurza za avskultante, mi je bila nekaj, česar nisem mogel dovolj upoštevati. Poleg mojega uradnega življenja moram omeniti še moje zasebno životarjenje.

Ko sem nastopil službo kot pravni praktikant v Celovcu, nisem imel prav nobene družbe. Zato sem sedel rajši doma in študiral.

Ne dolgo po tem, in sicer spomladi, pa je prišel nazaj iz Rožeka v Celovec moj dragi prijatelj, dr. Kušej. Skupaj sva začela pohajati tu in tam med tednom v gostilno, pozneje celo pogosto. Ob sredah zvečer sem obiskoval klubske večere celovških Slovencev »pri zlatem studentu«, kjer je bil profesor Tomaž Schrey kot starosta, ki naju je imenoval kot svojo mladost.

Dr. Adolf Klauwig

O pustu 1904 smo napravili celo plesno veselico Mastlgarten in je bil obisk prav dovoljen. Ravno tako tudi drugo leto. Bilo je živahno življenje in obiskovalcev od vseh strani. Da, še v pustu smo imeli ravno tam krasno veselico, ki se je tudi sijajno obnesla, in to v hiši nemškega posestnika.

Pač velika razlika! Tedaj nas v nemški hiši nihče ni motil, pred dvema letoma pa nas je nahujskana drhal napadla in opljuvala dame in gospode, ki so se zbrali v lastnem slovenskem domu, Hotelu Trabesingar, da bi se zabavali. Vidi se pač, da hujskarija ni na strani Slovencev, ampak ravno nasprotno – miren Slovenec, ki izpolnjuje svoje dolžnosti do države, naj bi imel tudi mir pred takimi napadi.

Leta 1907 nismo mogli napraviti veselice, ker nismo dobili prostorov.

Kakor sem že omenil, sem rad hodil na planine. Obir sem obiskal okoli 20-krat. V počitnicah 1906 sem šel v soboto do Sv. Lenarta nad Železno Kaplo, nato na Oljševo skozi Logarjevo dolino, Okrešelj, Turški žleb – Male in Velike pode, prej pa sem še prelezal nevarno »Sleme« in prišel na Grintavec. Od tod sem jo mahal čez Kokrsko sedlo na Jezersko, od tam pa čez Mele v Sele. Nekaj časa me je v Sele spremljal Janez Hoja. Sedla sva v zeleno travo in si zapela: »Oh zdaj, pa nikdar več.«

Težko mi je bilo pri srcu, saj se res nisva videla več. Revežu se je omračil um in ni bilo več pomoči. Rešitev je bila smrt.

V Selah sem krenil z veselo družbo na Obir, drugi dan pa na Ljubelj in od tam v Rožno dolino in Celovec.

Krasno je bilo stati visoko na planini, pod sinjim nebom, v svežem zraku in gledati v dolino, od koder ti doni zvon iz daljne cerkve. To so trenutki, ki so nepozabni, ko se čutiš srečnega, ko pozabiš vso bol in čutiš božjo bližino!

Zato vsako mlado srce, kvišku, vzdrami se, gor na planine, tam najdeš moči za svoj težavni poklic! Mogoče bo kdo vprašal, kako pa je bilo z ljubeznijo?

Mlad sem bil, čil in zdrav in ne ravno pokvarjene postave. Obračal sem oči sem in tja, saj srce ni kamen.

Takoj spočetka, ko sem nastopil javno službo, sem se seznanil s Frido Novak, ki je bila pri svojem bratu, trgovcu v Sinči vasi. Bila je lepa, blaga in izurjena v gospodarstvu. Njene lastnosti so mi ugajale in sklenil sem jo peljati nekoč pred oltar. Ljubezen med nama je bila prisrčna, vdana in sanjala sva oba o bodoči sreči. To je bila mlada ljubezen, polna idealov, ki misli samo na sedanjost. Lepe ure sem ob nedeljah preživel v njeni družbi in družbi njenega brata.

A moralo je priti drugače. Po sodnem izpitu, dne 13. 6. 1907, sem bil v Celovcu še do 9. 9. 1907. Ta dan sem moral zapustiti ljubo mesto, ki se mi je omikalo. Moral sem zapustiti znance in prijatelje, ljubo domovino. Prestavljen sem bil v daljni Voitsberg pri Gradcu. Z različnimi občutki sem tam nastopil službo. Bil sem edini Slovenec med samimi Nemci. Tudi temu sem se privadil. Začelo mi je prav ugajati. Kolegi so bili ljubeznivi z menoj, nikdar nismo politizirali. Bili so zelo obzirni. Tako sem se privadil razmeram. Tudi v uradu je bilo prijetno, delo mi je ugajalo. Če se me je pa ravno lotil dolgčas, sem zdrknil v Gradec, kjer je bil ravno Herbstmesse.

Popolnoma sem se navadil na te razmere, ko pride odlok, da mora iti moj kolega, dr. Hansel, v Št. Vid na Koroškem. Njemu ta premestitev prav nič ni bila po volji in izrazil je željo, da bi menjal, če bi mogel. Meni, ki se mi je tožilo po domovini, je prišlo to kot nalašč.

Ukrenila sva potrebne korake pri nadsodišču in dovoljeno je bilo, da grem jaz v Št. Vid. Dne 18. 10. 1907 sem zapustil ljubi Voitsberg, ki sem ga težko zapustil, ker se mi je že prikupil.

Nastopil sem službo v Št. Vidu, sicer v domovini, a zopet med Nemci.

Le težko sem se navadil vsemu, kajti na sodniji ni bilo kaj dosti dela. Svetnik, baron Richelburg, je šel ravno v pokoj, dr. Wunsche pa ni šel nikamor. Tako sem ostal sam. Le nedelje so mi nudile spremembo, ko sem se peljal v Celovec ali pa v Linčo vas. A tudi tu sem se sčasoma udomačil.

Seznanil sem se z različnimi uradniki železnice, z Viktorjem Röthlom. Tudi na sodnijo je prišel sodnik Alojz Sammern na substitucijo in tako se je zopet začelo živahno življenje. Prišla je zima, začel se je pust in vedno veseli Št. Vid nam je nudil dosti priložnosti za zabavo. Če smo rabili šopke, smo jih v četrtek dopoldne naročili pri sprevodniku Lunus vlaka in v soboto smo dobili

vsak po velik šopek najlepših cvetlic, naravnost iz Nizze, za smešno ceno 1,20 K.

Te šopke smo delili in iz enega napravili tri.

Tako je minila zima in se začela krasna pomlad, ko sem ob nedeljah pridno hodil po hribih, med drugimi obiskal Obir, desetkrat 1007 m visoki Šentlovrenški vrh pri Št. Vidu in tam koval verze, dvakrat Magdalensko goro, goro Sv. Urha, enkrat sem se podal čez Pisweg v Krško dolino in si ogledal starodavno stolico krških škofov.

Imel sem dosti družbe. Četudi so bili Nemci, celo bivši buršaki, smo se imenitno razumeli. Koliko veselih ur smo preživeli pri »Schlupfeinewirtu« (Alojz Mayer), kjer smo imeli celo koncerte.

Posebno z Viktorjem Röthlom sva bila nerazdružljiva prijatelja. Narodnost med nama ni delala razlike. On je bil Kočevar. To prijateljstvo traja še sedaj, čeprav sva daleč narazen. Če pa prideva skupaj, pa se nasmejiva in zapojeva

*Und dank ich dir sehr,
meine in d. Zeit
für den letzten Gedanken.*

Tako je pač v življenju, da najde človek prijatelja tam, kjer si tega ne misli. Vdani in zvesti so mu bolj kot marsikateri sorodnik.

V Št. Vidu so bili lepi časi, čeprav sem bil med Nemci. Sicer sem še dostikrat našel priložnost na sodnji govoriti slovensko. Vem za primer, ko je prišla ženka v dvorano in me pozdravila kar sama od sebe z: »Dober dan, gospod.« Vprašal sem, kako to in povedala mi je, da se je tu naselila in da zna samo slovenski.

Nekega jutra pa sem čital v časniku, da sem kot sodnik prestavljen v Št. Lenart v Slovenskih goricah. Že 31. 1. 1908 sem postal richter s plačo 34.00 K.

Bil sem ves poparjen, tega nisem mogel razumeti. Proč iz Št. Vida, iz veselega mesta, v kraj, ki ga še poznal nisem.

Vdal sem se v usodo. Poslovil sem se na sodnji, kjer sem bil tako rad in zbrali smo se k zadnjemu večeru. Reči moram, da me je srčno veselilo, ko se je zbrala tolika družba gospodov in dam, da bi se še enkrat veselili, preden pride ločitev.

Nepozaben večer je bil, saj sem spoznal, da so me imeli radi, četudi nisem bil njihove narodnosti. Drugi dan sem zapustil ljubko mesto. Še en pozdrav in zdrdral je vlak z menoj proti Celovcu in nato še domu, da se poslovim od matere in drugih dragih oseb.

Dne 8. 6. 1908 me je vlak za vedno odpeljal s Koroške. Moral sem vedeti, da mi ostane mila domovina kot slovenskemu uradniku bržkone za vedno zaprta, da ne bom mogel živeti med njimi in delovati, jih učiti in jim koristiti.

Usoda vsakega Koroškega Slovenca je, da mora iti izven dežele in le izjemoma ostane tu in tam kateri na domači grudi.

Vdal sem se v svojo usodo. Dne 9. 6. 1908 sem se vrnil iz Gradca in v Mariboru izstopil iz vlaka ter čakal na poštni voz, ki bi me odpeljal na mojo novo postajo. Kakšna razlika! V Št. Vidu sem imel polno vlakov na izbiro, ki so me peljali, kamor se mi je ljubilo, v najlepši udobnosti. A tu sem sedel stisnjen v kotu, da se nisem mogel nikamor ganiti, saj je bil voz do zadnjega kotička zaseden. Počasi se je v jutranjem hladu premikal po prašni cesti ob železniškem tiru čez Leitersberg in dalje v meni neznani kraj, ki sem ga poznal le do pesniškega viadukta, dalje pa ne.

Po dolgi triurni vožnji se mi je pokazal stolp šentlenarške cerkve. Bodi mi pozdravljen, prijazni trg! Ali mi prineseš srečo ali mi boš prizadejal bolesi, to so bile moje misli.

Stopil sem iz voza in pismonoša me je že pozdravil: »Dober dan, gospod doktor Ilaunig.«

Bržkone so me že na čelu poznali, da sem novi sodnik, v katerem so spočetka trški Nemci, z ozirom na ime Oswald, mislili, da sem Nemec in tako njih gore list.

Prvi, ki me je pozdravil v gostilni Sarnitz, kjer sem se provizorično nastanil, je bil dr. Emil Gorišek, ki sem ga poznal iz Lembaha iz mojih obiskov pri prijatelju Adolfu Robiču, ki je moral tako rano

Dr. Oswald Ilaunig

v grob.

Peljal me je v svojo gostoljubno hišo, predstavil svoji gospej in trčili smo na dobrodošel v Št. Lenartu.

Kmalu za nami je pricapljal davčni kontrolor Krajnc, katerega gospa me je tudi videla na pošti, pripomnivši: »Ja, zavbern fant, ima na stran potisnjen girardi hut».

Popoldne sem se predstavil svetniku, dr. Jožefu Kranvoglu, o katerem sem vedel, da je Slovenec in kar mi je bilo v največjo tolažbo.

Nisem se varal. Že sprejem sam je kazal, da mi ni samo predstojnik v uradu, ampak da me je sprejel kot oče svojega sina v svojem domu. Njegov simpatičen glas se mi je tako priljubil in njegov dobrohotni pogled iz njegovih modrih očij mi je dal pogum, da sem se takoj čutil domačega.

Misel, da imam slovenskega šefa, me je popolnoma potolažila, saj se nisem čutil tujega, ampak mogel sem govoriti odkrito kot s svojim prijateljem in očetom.

Sodnik, ki je bil tedaj še tu nastavljen, je bil dr. Ambrož Petrowitsch, sin nekdanj tu službujočega slovenskega sodnika Petroviča. Zaradi vzgoje se je sin seveda ponemčil, a drugače je bil prijazen in kulanten.

Tako sem nastopil službo. Dobil sem kazenski oddelek in s tem prvo odgovornost. Spočetka še nisem imel votuma, dobil sem ga šele meseca novembra. Breme pa je ležalo na mojih ramah. Za izdane sodbe in sklepe sem bil odgovoren le jaz. Spočetka je to vse javno, saj je od tega odvisna kariera vsakega uradnika. Prvi vtis je pač merodajen povsod in enkrat napravljen pogrešek zadostuje, da se mora človek dolgo truditi, da višje oblasti to pozabijo. To sem občutil tudi na sebi. Prve dni mojega bivanja na novem mestu sem porabil za ogled kraja, v katerem bom moral delovati. Slovenske gorice so pač znane povsod.

Sami hribčki, ki izgledajo v skupini kot valovi morja, ki so otrpnili. To je tudi resnica. Ko je v pračasih na tem mestu nahajajoče se morje začelo zaradi velikih elementarnih sil počasi odtekat, so pljuskali valovi in zapustili zemljo v obliki, kakor so valovi izginjali vedno dalje in dalje, dokler se niso izgubili v veliko ravnino proti Ogrskemu.

Ti hribčki so danes naše Slovenske gorice. Ime imajo bržkone od tega, ker so na njih nasajeni vinogradi. Po teh hribih vidiš bele hišice, navadno viničarije, v dolinicah med posameznimi hribčki pa so rodovitna polja, pomešana tu in tam s temnim gozdom. Vmes pa so kmetije, vsaka na samem stoječa, ker pravih vasij tukaj ni, kakor na Koroškem, le malo.

Po dolinicah pa se vijejo potoki, ki se leno premikajo proti vzhodu, kakor bi jih ne veselilo zapustiti teh veselih goric in se podati v dolgočasno ogrsko nižino.

Nekako v srcu Slovenskih goric, blizu glavne reke Pesnice, stoji trg Sv. Lenarta, na vzhodu stoji mogočna Sv. Trojica s samostanom in lepo cerkvijo s tremi zvoniki.

Sv. Trojica je trg in tam je znamenita božja pot.

Za Sv. Trojico je na severni strani Sv. Ana, proti severovzhodu pa se vidi zvonik cerkve Sv. Treh kraljev, pod katero je v dolini Sv. Benedikt. V naravni črti proti vzhodu od Sv. Trojice je Sv. Anton in nekoliko bolj proti jugu Sv. Andraž. Na zahodu te pozdravlja z visokega hriba cerkev Sv. Barbare z belim zvonikom, med Sv. Lenartom in Barbaro pa je skrita cerkev Sv. Ruperta. Na severno-zahodni strani stoji v dolini cerkev Sv. Jurija.

Ljudstvo je slovensko, veselega temperamentnega značaja, dobro in tudi slabo. Zelo verno, a marsikaterega to ne odvrča, da navzlic temu, da hodi vsak dan v cerkev in k spovedi, svojega soseda zaradi pedi zemlje ljuto sovraži, ga toži in preklinja, da se odigravajo na sodnji najostudnejši prizori.

V tem oziru bi pač bilo treba še dosti pouka. Še posebej v tem oziru, da bi se krščanska ljubezen do bližnjega izvrševala v praktičnem oziru, da bi se ljudstvo navadilo brzdati svoje strasti. V teku časa sem spoznal ljudi, ki so bili na glasu kot zelo pobožni, a zraven se je vedno tožil in dajal svojemu bližnjemu takšna imena, da je bilo groza. Ostala mi je uganka, kako ti ljudje mislijo o zapovedi: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.

Ljudstvo je precej premožno, kajti razvita je živinoreja, tudi sadjereja in vinogradi prinašajo lep dobiček.

So pa tudi siromašni ljudje, posebno viničarji, ki stanujejo s celo kopo otrok v majhnih hišicah in so veseli, da imajo stanovanje in mogoče še kako kravico ali kozo.

Bledi, zamazani obrazi navadno na pol nagih otrok kažejo, da trpijo bedo in da ni kruha.

Ti ljudje so reveži, a iz teh slojev je tudi največ tistih, ki dajejo sodniji delo, tako v kazenskem kakor v civilnem oziru. Te pravde so najtežje. Sodi se o najhujših prepirih in včasih o zahtevkih minimalne vrednosti, ki pa se zdijo viničarju svetovnega pomena. Pri takih pravicah bi človek lahko imel železne živce in ni se čuditi, če pride sodnik od takih razprav izmučen domu, da se mu ne ljubi nič več.

Trg Sv. Lenarta je na glasu kot nemški, kakor velja po vseh drugih trgih in mestih v slovenskih pokrajinah. Nemško občinstvo tvorijo večinoma rokodelci in tržani ter gostilničarji in trgovci. Vsi so sicer po rodu Slovenci, a imajo se za Nemce, bržkone zato, ker so v trgu in ker je že tak običaj. Je pa tudi prav lepo število Slovencev. Župnik Josip Janžekovič je prav blaga duša, miren in širokosrčnega mišljenja, kakor je večina štajerskih duhovnikov.

Glede urada sem glede sodnije že omenil, da je moj kolega, dr. Petrowitsch, Nemec. Od ostalih uradnikov so pa vsi, razen sluge Petra Čauša, nemškega mišljenja, četudi so po rodu Slovenci.

V davkariji je edino kontrolor Franc Krajnc Slovenec, vsi drugi so Nemci po mišljenju.

Notar Fran Štupica je rodом Krajnc in Slovenec.

Kot notar je prišel v Sv. Lenart iz Tržiča. Njegov prihod so z veseljem pozdravili. S seboj je prinesel iz kranjske dežele literarni duh in v tem smislu nastopil radikalno; sprl se je z udi Posojilnice pri Sv. Lenartu in ustanovil glavno hranilnico ter posojilnico Slov. goric, kjer je hotel biti načelnik. Kot izurjen mešetar z denarjem je dajal posojila brez posebne varnosti, kar bi gotovo privedlo do konkurza. Zato so se mu udje postavili po robu in posledica je bila, da je izstopil. V zasebnem življenju sta se on in njegova gospa sprla z odvetniškim koncipientom, dr. Emilom (farsa Milan) Goriškom in njegovo gospo. Ker je uvidel, da to radikalno nastopanje nič ne prinese in je videl, da je vedno bolj postajal dr. Gorišek vodja politične narodne stranke, se je približal klerikalcem. A niso mu verjeli in so se ga ogibali.

Notar Štupica se je pečal z izposojanjem denarja in v ta namen sam najel denar pri slovenskih denarnih zavodih. Drugim ljudem pa ga je posojal po višjih obrestih. Neki slovenski denarni zavod pa mu je zvišal obresti. Tako bi on ne imel nič dobička. Iskal je novo posojilo pod ugodnimi pogoji. Na videz ga je skušal dobiti pri slovenskih zavodih. Ker pa ni razložil, čemu rabi denar, ga ni dobil. Zatekel se je k Sparkasse der Kammenstandt Pettau, k nemškemu zavodu, ki je bil v rokah ptujskega župana in njegovih privržencev. Dobil je posojilo, a s tem si je tudi v narodnem oziru zavezal roke. Začel je pridno zahajati v nemške gostilne in postal politično mrtev.

Odvetnik je dr. Janko Leščnik, ki pa sam ne izvršuje svojega poklica in rajši hodi po mestih in uživa svet. Sicer pa je navdušeni Slovenec, stara korenina in se je tudi v javnosti vedno pokazal, kadar je šlo pri volitvah za odločitev.

Njegov koncipient je bil dr. Emil Gorišek, doma iz Ruš. Poročen je bil z Marico Robič, hčerko deželnega odbornika Franja Robiča.

Dr. Gorišek, Slovenec skozi in skozi, je mož, simpatične postave. Njegovo mišljenje je vseskozi narodno prežeto z edino idejo, povsod pomagati slovenskemu narodu v javnosti do veljave.

Zato je delal na tem, da pride slovenski jezik v uradih do veljave in zaradi tega je delal povsod slovenske vloge. S tem je tudi dejansko dosegel, da se je slovensko uradovanje povzdignilo. Veljala je od višjih oblastij odobrena praksa, da se reši vsaka vloga v tistem jeziku, v katerem je vložena. Tozadevno se je tudi pri lenarški sodniji veliko spremenilo. Nekdaj so bili slovenski akti bela vrana, posebno na spornem oddelku. Zaradi tega nastopa pa so se pomnožili slovenski akti in nazadnje je bila izjema, če je prišla kaka nemška vloga od kakega zunanjega nemško mislečega odvetnika.

V osebnem občevarju je ljubezniv, odkritosrčen, pri vsem tem šaljiv in izreden pevec.

Njegova gospa je skrajno nacionalna in ima svoje posebnosti. Kakor se mi dozdeva, ima v sebi nagon, zapovedovati in zato je todi nastal razdor z gospemi drugih Slovencev, ker se ji niso uklonile. Imponira pa njeno trdno slovensko prepričanje, ki je neomajno in jekleno ter sovraži vse,

Dr. Adolph Glaunig

kar je nemško. Pri vsem tem pa tudi sama rada govori nemško, ker je bila njena mati Lorber iz mariborske rodovine, kjer se je večinoma govorilo le nemško.

Slovenski zdravnik je dr. Tiplič iz slavno znanega Veržerja doma, oženjen z Nemko iz Nestalbacha. Uvidel je, da je najboljši, če se s klerikalno stranko spoprijatelji in tako je kot nekdanji Triglavčan postal navdušen klerikalec. To je neslo. Duhovniki so ga priporočali bolnikom in tako je imel dosti opravka, četudi ni bil kapaciteta. Služil je dobro in si postavil lepo vilo. V svojem srcu ni bil navdušen katoličan, izrazil se je, da je medicinec ateist, kot Slovenec liberalec.

Zaradi prelevitve v klerikalca se je hitro sprl tudi z dr. Goriškom. Iz prejšnjih dobrih prijateljev sta nastala dva srdita sovražnika in s tem tudi celotna družina.

Učiteljstvo je slovensko, na čelu z Jakobom Kopičem. Mož je že v boljših letih, a pri tem zaveden Slovenec.

Če še omenim, da so trije slovenski denarni zavodi: Posojilnica pri Št. Lenartu, Okrajna hranilnica in Glavna hranilnica in posojilnica Slov. goric, ki sem jo že prej omenil. Okrajno zastopstvo je popolnoma v slovenskih rokah. Inteligenca in denarna moč je pretežno na slovenski strani in nemški obraz trga je videti le na zunaj.

Drugi del prebivalcev v trgu je nemškega mišljenja. Njihov voditelj je bil v tistem času dr. Teobald Zirngast, zdravnik, po rodu Nemec, razen nemškega sodnika edini akademik.

Takšne so bile razmere, ko sem nastopil novo mesto. Za uradnika na vsak način ne posebno prijetne. Oklenil sem se slovenske družbe, v kateri sem se spočetka počutil prav dobro.

V tistem času so sprožili Nemci v Št. Lenartu idejo, zidati nemško šolo. Ni jim ugajalo, da so otroci nemško mislečih tržanov morali obiskovati slovensko šolo. Vodja cele zadeve je bil dr. Teobald Zirngast. Za gradnjo šole je bilo potrebno pridobiti potrebno zemljišče.

Ker je bila občina v nemških rokah, je bila odločitev, dati od lastnine tržne občine primeren prostor. Razpisano je bilo glasovanje. Kdor bi temu nasprotoval in kdor bi ne prišel, se smatra, da temu pritrdi.

Še novinec v celi zadevi, sem se seveda udeležil glasovanja proti. Odločeno je bilo, da občina ni smela oddati prostora za slepo ceno, kakor so to mislili narediti.

Da sem si s tem nakopal jezo nemških tržanov, je razumljivo in gotovo so tudi poročali o tem dalje. Izvedele so tudi moje oblasti. Pozneje sem slišal, da sem »politish prononcist«.

Izvrševal sem le svojo pravico. Glede na to, da sem storil to kot Slovenec - uradnik, je bil to smrtni greh. Bil sem še »Junggeselle« in sem moral obedovati v gostilni, ker pri družini Štukelj, kjer sem lahko stanoval in imel točno postrežbo, nisem mogel dobiti hrane.

Tako sem moral zahajati v gostilno nemško mislečega Vincenca Sarnitza in njegove žene Johane, ki je tudi čutila teči nemško kri, četudi je težko nemščino tolkla. Bila je Slovenka iz popolnoma slovenske vasi Šetarova. Za pristnost njenega nemškega pokoljenja naj navedem le majhen primer, kako je obvladala nemški jezik, n. pr.

*"Hast wad es bruggen, das
asipkint; ali: ma kougau,
mon ma-moll ma, ma folla
foungau."*

Tam je obedoval tudi davčni kontrolor Drobnitsch, Nemec se ve, sicer pa v družabnem oziru prijeten. Zakaj nisem šel v Arnušovo slovensko gostilno? Bi, pa ni bilo take postrežbe, da bi dobil redno hrano. Opoldne še, a zvečer je bilo negotovo.

V nemški gostilni sem se seznanil tudi z nemškim delom prebivalstva.

Ker sem bil še samec, so se dekleta zanimala zame, čeprav so vedele, da sem zaročen. Omenjeni kontrolor Drobnitsch je poskrbel za družbo in tako smo pri Sarnitzu kegljali ali pri gostilničarju Schiffku, tako zvanemu »Ewigenlicht« prepevali. Znal sem dosti koroških nemških narodnih

Dr. Teobald Klauwig

pesmij. Nemci so bili kar očarani, ko sem začel prepevati nemške pesmi in nič niso bili več tako nezaupni do mene. Ugajalo mi je biti med mladimi ljudmi, saj mi slovenska družba tega ni mogla nuditi, ker so bili vsi omoženi.

Zopet sem padel v past pri Slovencih. Razširile so se vesti, da v nemški družbi vpijem: »Heil!« in druge klobasarije. Zaradi tega me je interpeliral dr. Gorišek, kaj vendar počnem. Odgovoril sem mu, da sem prost človek in delam, kar se mi ljubi, sicer se pa naj nikar ne bojijo zame. Kdor je prepričan Slovenec, to ostane. Tudi moje bivanje med Nemci mi ni moglo vzeti moje narodne zavesti.

Užalilo me je to in učinek je bil, da sem kakor prej obiskoval nemško družbo, ker sem tam kot mlad človek našel zabavo.

Slovenske družbe nisem zanemarjal. Z njimi sem odhajal na izlete v okolico. Tako tudi k Sv. Ani, kjer je bila 19. 7. 1908 slovenska veselica.

Prišel je 14. 8. 1908, čas dopusta za 14 dni. Z veseljem sem se podal na Koroško v mojo milo domovino, kamor me je pač vedno vleklo.

Prve dni sem porabil za turistične ture, in sicer sem se podal na Triglav v družbi odvetniškega kandidata, dr. Janka Žirovnika in nekega uradnika Kreditne banke. Žal pa smo imeli slabo vreme, deževalo in grmelo je, da je bilo groza, v megli smo zgrešili pot in namesto, da bi šli na vrh Triglava, smo prišli v Dežmanovo koč, več kot 2500 m visoko, kjer smo ostali čez noč. Drugi dan je snežilo in sivolasi Triglav se je za trenutek pokazal ter se zopet ogrnil z debelim plaščem oblakov. Ker ni bilo pričakovati lepšega vremena, smo šli nazaj po dolini Kot, medtem ko smo prišli gor po Tominškovi stezi. Ko sem se tretji dan vozil domu, je bil najlepši dan in od daleč me je pozdravljal Triglav, kakor bi mi hotel reči: »Zakaj si bežal, sedaj bi ti pokazal vso lepoto.«

Tako je v človeškem življenju. Dokler kličeš srečo, se ti ne prikaže, ko pa se obupan obrneš proč, pokaže se ti v najlepšem svitu, a doseči je ne moreš več.

Prosti čas dopusta sem porabil še za to, da sem obiskal ljube mi Savinjske planine. Šel sem s svojim bratom Mirkom, ki je tedaj končal prvo leto preparandije v Celovcu. Šla sva čez Št. Lenart na Olševo in nato po Logarjevi dolini na Kamniške in nazaj na Savinjsko sedlo, skozi »hudičevo žrelo« k Češki koči in dol v lepo jezersko dolino k mojemu staremu prijatelju Juriju Šenku.

Nato sem posekal še Obir; ostali čas sem prebil v družbi moje tedanje neveste Fride Novak.

Počitnice so se končale. Ljubko sem vzel slovo od nje in njenega brata. Spremljala me je na kolodvor in prisrčno sva kramljala, dokler ni prišel vlak. Še en poljub, še en ljub pogled in prisrčni: »Bog te obvari, nasvidenje!« in zginila mi je izpred oči. Bilo mi je težko pri srcu, neka čudna črna misel me je obšla. Slutil sem, da se ne vidiva več.

V počitnicah je bil govor o tem, da bi se poročila, kajti naveličal sem se samskega življenja in potikanja po gostilnah.

Za ženitev pa je treba denarja, posebno za človeka, ki mora nastopati stanu primerno.

Ker ni bilo mogoče drugače, sem zlezel za časa svojih študij v dolgove in še pozneje, ko nisem imel toliko plače. Imel sem jih okoli 9000 K. Mislil sem, da bodo dali nevestini starši toliko denarja, da bom glavne dolgove plačal. Izvedel sem, da ne bodo dali več kakor 2000 K. Nevesta je sicer imela nekaj prihranjenega denarja, a kaj je vse to, saj je bilo treba kupiti opravo in pripraviti vse potrebno, kar je za družinsko življenje potrebno. Ta znesek pa daleč ni segel. In potem bi bil tam, kakor prej, s to razliko, da bi imel pri isti plači več izdatkov in skrbij, dolgovi pa bi bili isti. Te misli so mi začele delati preglavice. Ugibal sem sem in tja, kako bi uredil, da bi lahko prišel do svojega cilja.

Nekaj mi je reklo, da uradniki lahko dobijo predujem na račun. Tudi jaz sem hotel to storiti. Svoj namen sem razložil svojemu predstojniku. Uvidel je moj položaj, a mi tudi hitro povedal, da bi mi ta korak le škodil. S tem bi moja oblast izvedela, da se nahajam v slabih gmotnih razmerah in bi pozneje pri kompetencah lahko ne dobil mesta, ki je odgovorno, ampak bi se moral zadovoljiti z mesti nižje vrste. Hkrati pa bi ne užival tistega zaupanja kakor sicer.

Spoznal sem, da ima predstojnik prav in vdal sem se v svojo usodo. Težko mi je bilo, saj sem vedel, da se moje upanje še tudi ne bo kmalu izpolnilo.

Dr. Ojbold Klauwig

S težkim srcem sem razložil celo zadevo nevesti in predlagal, da bi še nekoliko počakala na poroko. Hotela je namreč, da bi se poročila že meseca svečana 1909. Če pa v to ne bi privolila, pa je nočem več vezati, ker zdaj svoje besede še ne morem izpolniti. Imel sem najboljši namen in nikakor nisem hotel svoje neveste pustiti, ker svoje besede nisem hotel prelomiti.

Razumela pa me je drugače. Takoj sem spoznal vpliv nevestinega brata. O čakanju nihče ni hotel slišati in pretili so mi, da me izročijo odvetniku, kar so tudi storili, in sicer dr. Počku v Ljubljani. Ta mi je pisal, če bi se hotel mirno poravnati na ta način, da bi plačal odškodnino, ker Frida Novak zaradi daljše zaroke izgublja možnost, da se bo lahko še kdaj poročila. Določili bi tudi termin za plačevanje te odškodnine, in to 1. 1. 1911, če bi se do tega časa ne sporazumela in se poročila. Ta čas pa imava oba proste roke. Če pa si Frida Novak pred določenim časom premisli, pa zapade prvi obrok določene odškodnine 6000 K v plačilo po šestih mesecih.

Bil sem v obupnem duševnem položaju. Pisal sem ji, da naj ne smatra mojih besed v pismu kot odpoved, da bi je ne hotel poročiti. Samo skrb zaradi bodočnosti me je privedla do tega koraka, da ne bi še bolj trpela. Vse je bilo zaman; ona mi ni pisala.

Kaj storiti? Se vdati v to poravnavo? Duševno sem bil tako izmučen, da sem bil brez prave volje in sem nazadnje v vse privolil in podpisal izjavo.

Od razburjenja sem zbolel in trajalo je nekaj časa, da sem se malo pomiril. Bil sem že v dolgovih, a sedaj sem še v hujših. Včasih sem premišljeval, ali se ni sklenila z menoj dobra kupčija in nehote sem postal tudi hladen. Razmerje je trajalo sicer naprej, a videla se nisva več, samo pisala sva si tu in tam. Njena pisma so bila hladna, naslov ni bil drugačen kakor: Cenjeni.

Pri vsem tem sem si mislil, da se bo razmerje izboljšalo in se tudi bi, a sem čutil vpliv nevestinega brata, ki je imel poseben srd name.

Upal sem, da se v času dopusta 1909 z njo snidem in ji ustmeno razložim vse ter jo prepričam, da še počakava, ker se potem lažje pod ugodnejšimi pogoji poročiva.

Ni prišlo do tega. Nekega dne sem dobil pismo. Ravno pred odhodom na dopust je bilo. Frida mi je naznanila, da je najina zaroka od dneva prejema pisma razdrta.

Kakor z jasnega neba! Skoraj nisem mogel tega verjeti, saj nisem vedel, zakaj. Pisal sem ji, naj vendar to premisli. Odločil sem se, da se v teku leta 1910 poročiva, bodi že tako ali tako. Vprašal sem jo o vzroku, a sem dobil samo odgovor: »Vi že sami najbolje veste.«

Tako je bilo tega razmerja konec. Nekoč sem sanjal o sreči in idealnem družinskem življenju, nekoč sem mislil o tem bitju vse najboljše, sedaj pa sem spoznal, da so moje nade splavale po vodi in namesto da bi našel mir in zavetje v srečnem družinskem življenju, sem ostal sam, še v hujših stiskah kakor prej.

Včasih sem preklinjal svojo usodo, a sem se navadil. Imel sem bridko izkušnjo in sklenil sem, ali se nikoli ne bom poročil; če pa se že bom, se bom tako, da bom prost materialnih skrbij. Idealne ljubezni pa nisem poznal več.

To je resnica mojega razmerja s Frido Novak. Njeni prijatelji in prijateljice so me sicer obsojali, ker so poslušali samo njo, a ne oba. Te vrstice pa odgovarjajo resnici in po tem me naj sodi poznejši svet, ali sem ravnal nečastno.

Tako sem bil prost. Postal sem lahkomišeln. Minil je najhujši vihar, minila je zima in bližala se je vesela pomlad. Redno sem obiskoval družbe, slovenske in tudi nemške, kakor je ravno nanesla priložnost. Upravniki davkarije so mi bili naklonjeni in jaz sem si tudi mislil, boljše je, da z vsemi dobro shajam, kakor da bi se grdo gledali samo zaradi tega, ker nismo iste narodnosti. Če s človekom druge narodnosti občuješ, še ni rečeno, da bi moral tuliti v njihov rog.

Na začetku leta 1909 je bilo mnogo kazenskih komisij. Kot izvedenca - zdravnika sem vzel navadno dr. Franjo Tipliča in dr. Alojzija Kraigherja iz Sv. Trojice, ker je dr. Zirngast napravil ovadbo, da ga ne jemljemo redno. S tem je dosegel, da ga sploh nismo jemali. Dr. Kraigher je bil inteligenten človek, prijeten družabnik in finega tona. Bil je priljubljen pri ljudstvu, vnet za slovenski svet in se je tudi na literarnem področju pokazal z umotvori, o čemer bo še pozneje govora.

Na eni takih komisij, in sicer 13. 3. 1909, smo bili pri Sv. Antonu, kjer sem bil sicer že prej kake trikrat. Po uradnem delu se je razvila zabava, začeli smo peti. V družbi je bila tudi tamkajšnja

Dr. Adolf Klauwig

učiteljica Ljuba Lorber, doma iz Št. Ilja. Bila je živahnega temperamenta, lepih, rjavih očij in simpatičnega obraza. Njen način, kako je znala zabavati družbo, je bil nekaj posebnega in tako sem bil tisti večer prav srečen, da sem našel veselo družabnico. Poslovili smo se, a v mislih mi je ostala rjavooka Ljuba in po ušesih mi je še donel njen zvonki smeh. Tako je minilo nekaj časa, ko se meseca majnika, ko je bilo vse v najlepšem cvetju, zopet peljemo na komisijo v isti smeri in nazadnje ustavimo pri Sv. Antonu. Za ta kraj sem zložil verze:

»Oh, ljubi svet Anton,
kak' si ti lušten patron.«

Zbrala se je zopet ista družba kakor 13. 3. 1909. Bili smo razposajeni, kajti izvrstna kapljica znamenitega leta 1908 je tudi precej učinkovala. Nazadnje nas je povabil deželni inštruktor Pircher v vinsko klet, kjer smo zopet natočili kozarce. Ljuba je ostala poleg mene. V razposajenosti sem jo objel, z drugo roko pa povzdignil kozarec, kakor bi hotel reči: »Pijva bratovščino!« Naenkrat sva trčila, izpraznila kupice do dna in dolg, prisrčen poljub je potrdil najino bratovščino. Bil je lep večer, nekako sanjavo sem vzel slovo, prijatelji so me med potjo dražili, češ, ali si se zaljubil.

Slučaj je nanese, da smo kmalu potem zopet imeli tam komisijo. Z Ljubo sem bil gostobeseden, da, celo sentimentalni. Prosil sem jo, če ji smem pisati pismo, kar sem tudi storil. Dobil sem odgovor, ki me je razveselil.

Zgodilo se je, da sem odslej večkrat šel k daljni cerkvi na visokem hribu, četudi ni bilo komisije. Tam sem vedno našel veselo družbo sedanjega blagega nadučitelja Antona Vogrinca in njegove prijazne soproge, v kateri je bila tudi Ljuba. Prepevali smo, se smejali, delali izlete v Andraž in k Negovi, kjer stoji daleč naokrog viden grad kneza Trautmansdorffa.

Bili so lepi, solčni dnevi, dnevi ljubezni in sreče, v katerih sem bil sentimentalni kot odrasel človek. Ure, o katerih bi rekel: »Stojte, saj me iz tistih dnij pozdravlja ljub smehljaj, mili pogled, poln veselja in vdanosti.«

Rad sem imel Ljubo, srečnega sem se čutil v njeni družbi in če me je pogladila z belo roko po laseh, sem bil srečen.

Mnogokrat sem se, še ves v sladkih sanjah, v luninem svitu poslovil od bele cerkve in ljubke devojke in taval proti Št. Lenartu.

To so bili dnevi, v katerih nisem mislil, kaj bo prinesla bodočnost, živel sem le za sedanjost. Pri vsem tem sem bil trezen. Četudi sem imel Ljubo rad, o zakonu nisem nikdar več govoril; tozadevno sem imel bridke izkušnje.

Mislil sem, da bodo srečni dnevi vedno tudi ostali. Prišlo pa je drugače.

*Mein grüßes von der Götterbrida
ist eben ein geistiges Spiel
und kann nicht sein zu viel.*

Prišla je zopet mati – skrb. Prvi obrok po 1000 kron za dogovorjeno odškodnino je zapadel v plačilo do konca leta 1909. Kje vzeti ta denar? Od plače ni bilo mogoče, saj sem shajal le za silo. Zopet je igrala vlogo usoda, ki je bila odločilna za moje nadaljnje življenje.

Kot sem že omenil, sem bil tudi v družbi Nemcev in nemških gospodičen.

Med njimi je bila tudi Julika Spitzky – moja sedanja žena.

Ni bila sicer več mlada, a še vedno lepega obraza, lepih črnih lasij in rujavih očij. Imela je nekaj prikupljivega, simpatičnega. Pri vsem tem je s svojim bistrim umom daleč nadkriljevala vse druge. In to me je imponiralo.

Imela je svojo lastno hišo, v kateri je imela prodajo tobaka in trgovino z mešanim blagom. Bila je dobro situirana. Živela je skupaj s svojo materjo Julijo, očeta ni bilo, odšel je predavnimi leti kot

Dr. Oskar Klammig

farmacevt v Ameriko in ni bilo več nobenega glasu o njem. Gotovo je umrl.

Večkrat sem se oglasil v prodajalni in kramljaj. Zgodilo se je, da sem bil nekajkrat povabljen v družbo njene prijateljice Lojzke Zorman.

Tako sem se že popolnoma udomačil in postal zaupen.

Videla je, da mi nekaj teži srce. Večkrat je poizvedovala, da še nisem upal povedati, kaj čutim.

Nazadnje nisem mogel več molčati. Odkril sem ji vse in ji povedal celo zgodovino z nekdanjo nevesto. Julika me je tolažila in me spodbujala, da naj ne obupam, da mi ona pomaga, kolikor zahtevam.

Spočetka nisem hotel sprejeti denarja. Sram me je bilo, da bi me kot sodnika podpirala gospodična. Moje razmere glede premoženja pa so bile take, da nisem videl nobene pomoči in tako sem sprejel denar.

S tem se je začelo razmerje z mojo sedanjo ženo.

Tudi ona mi je razkrila svoje življenje, da je ljubila in bila prevarana. Sad te ljubezni je bil fant, ki pa ji je v nežni mladosti 8 let umrl. Od takrat hrepeni po otroku, po rodbinski sreči, ker ne ve, za koga naj bi živela. Spoznal sem, da me ima silno rada in da bi bila njena največja sreča, če bi se z njo poročil.

Razmerje je postajalo vedno bolj pristrčno.

Nekega dne, leta 1910, mi je šepnila na uho, da sem v resnici njena sladka nada glede otroka, ker se čuti mater.

Tako se je tedaj zgodilo, na kar sem najmanj mislil in česar sem se spočetka prestrašil. Misel, kaj bodo rekli ljudje, mi je pač delala preglavice. Na Ljubo nisem toliko mislil, saj ji nisem nič obljubil.

Kakor je to v malem trgu, da se vsaka malenkost takoj izve, tako je bilo to tudi v tem primeru. Nihče mi ni upal nič reči o tem, a na obrazih sem spoznal, kaj mislijo. Moj šef, svetnik Kranvogel, me je nekajkrat zbadal in dražil, ali se ne bom poročil.

Nisem se mogel odločiti za to. Preveč me je mikala prostost, preveč sem ljubil veselje in nisem čutil v sebi razpoloženja za mirno, družinsko življenje.

V tistem času nas je bilo dosti samcev v Št. Lenartu. Ker je dr. Petrowitsch odšel na substitucijo, je prišel avskultant Franjo Tiller. Namesto kontrolorja Franca Krajnca, ki je bil imenovan kot davčni upravitelj za Gornji Grad, je prišel iz Celja Ivo Vodlak; ker je dr. Gorišek s 1. 1. 1910 odprl novo pisarno, je prišel že dva meseca prej kot koncipient h dr. Leščniku odvetniški kandidat Franjo Lovrec.

Namesto učitelja Ureka, ki je odšel, pa je nastopil to mesto učitelj Vekoslav Fram, vdovec, a še mlad.

Vsi so bili Slovenci in tako smo postali kmalu dobri prijatelji. Vsi smo bili veseli, zdravega humorja in dobri pevci, razen Tillerja, ki pa je vsaj malo pomagal.

Obedovali in večerjali smo pri Julijani Sarnitz, ker nismo dobili primernejšega. Dajala nam je rostbratne, da bi jih lahko uporabil za podplate, za turo na Triglav, pa bi še cele prinesel nazaj.

To nas ni brigalo, samo da smo bili zdravi. Zato pa smo eno zapeli in naša stara gospodinja je prinesla štefan vina in vsi smo bili potolaženi.

Med nami se je razvilo prav pristrčno razmerje. Mene so izvolili za »Oberjungsela«, drugi pa so bili moji »jungseli«. Ob nedeljah smo delali izlete v okolico, Sv. Trojico, v Verjane k Mulecu, kjer sem pihal Julika Mulec na srce, se ve iz same dobre volje; a kmalu se je tudi začelo govoriti, da se tam ženim. Revica se je potem tudi omožila s poštnim uradnikom, a kmalu nato preminula za jetiko. Hodili smo po vinskih goricah, kajti povsod smo bili dobrodošli. Naš humor in petje so imeli povsod radi. Zvečer smo se pa vračali težkih korakov domu, med potjo zbijali šale in prepevali pesmi.

Pri eni taki ekspediciji na Zavrh nas je pogostil učitelj Škerjanc, ki je imel tudi hčer Liziko, ki je čakala ženina. Pošteno smo zaključili! Lovrec je dal v svoji veseli navdušenosti gospej eno krono napitnine, misleč da je služkinja, Fram je izgubil ščipalnik in zdrobil laterno, meni so zlomili palico. Tako smo prišli domu. Drugi dan pa smo zdravili mačka in moja sedanja žena nam je dajala

»grenkega« in »Rolcheringe«, da je še bolj spodbujalo žejo.

Tako je šlo naprej vsak teden, vedno hujše. Da pri tem nisem ničesar prihranil, je samoumevno. Ko sem plačal stanovanje in hrano in obresti, mi je ostalo toliko, da sem imel za neobhodno potrebno krokanje. Pri tem je občutno trpelo moje zdravje. Dostikrat sem šel popolnoma skrokan v urad in dr. Gorišek je trdil, da so se mi tresle roke, ko sem prižigal sveče za prisego prič.

Spoznal sem, da ne gre več tako dalje. Večkrat sem že zbolel zaradi slabega želodca. Tudi živci so postali razburjeni, kar sem čutil pri obravnavanju. Sad mojega razmerja z Juliko Spitzzy je postal vedno bolj očiten, tudi moji prijatelji so me dražili; kontrolor Vodlak se je oženil meseca majnika, Lovrec je imel tudi nevesto in tudi Fram in Tiller sta se ženila, zadnji je šel na Ptuj.

Uvidel sem, da bom ostal sam, z bolnimi živci in desolantnimi premoženjskimi razmerami. Prišlo bo dete, kričeč dokaz in kazali bodo za menoj in oblasti bodo zahtevale odgovor. Otrok bo brez očeta, ne bo ga smel imenovati in jaz se mu ne bom smel bližati.

Te in podobne misli so mi vznemirjale življenje. Nekega večera meseca majnika 1910 sem prišel k moji sedanjji ženi, ji razložil svoj položaj in povedal, da se poročim.

Kakšno veselje je zavladalo! Videti je bila skrajno srečna, saj je vedela, da dobi otrok očeta in izpolnile se bodo njene sanje o rodbinski sreči. Ne bom na dolgo opisoval priprav za poroko. To sem prepustil svoji nevesti.

Prišlo je do trenutka, da sem bil prvič oklican. Zašumelo je po celi fari, eni so nevesti čestitali, drugi oziroma druge so ji zavidale.

In Ljuba? 21. 5. 1910 sva bila pred poroko zadnjič skupaj pri Sv. Bolfenku. Vedela je, da moje razmerje ni ostalo brez posledic, a mi ni nič očitala. Hodeč v luninem svitu domu, sva govorila kakor navadno, je upala, da se ne bom poročil, čeprav je slišala o tem.

V Trojici sva se poslovila. Dolg, strasten poljub je bil za slovo in ločila sva se. Kmalu je dobila novico, da sem v oklicih. Pisala mi je pismo, da je prišla ta novica in da naj ji odkrito povem, ali se mislim res poročiti; saj mi ne brani in noče biti napoti; če pa ne, pa bo najsrečnejše bitje, ker ljubi le mene.

S težkim srcem sem sedel k mizi in ji pojasnil, da sem se odločil stopiti v zakonski stan z Juliko Spitzzy. Tolažil sem jo, naj mi ne zameri, usoda je tako naklonila, naj me pozabi. Odgovora nisem dobil, a izvedel sem, da je silno jokala in bila dalj časa bledih lic.

Nekateri moji tovariši so zmajevali z glavami, češ, razlika v starosti, jaz 34 let, ona 40, to ne bo dobro.

Nič nisem poslušal, moja odločitev je bila trdna, dete mora imeti očeta in naj velja tudi moja prostost.

Tako je prišel čas poroke. Sklenila sva se poročiti v Gradcu, v cerkvi sv. Lenarta, da ne bo tukaj toliko radovednežev, ki bi dajali svoje opazke.

20. junija bi morala biti poroka. 18. junija smo napravili prav veseli polterabend, ki mi bo ostal vedno v spominu. Peli smo tako lepo, da še malokdaj in razpoloženje je bilo tako sijajno, da se še vedno vsi z veseljem spominjajo tega.

19. junija sem se odpeljal v Gradec, kjer smo še zadnji večer v krogu mojih prič, dr. Kušēja in davčnega kontrolorja Kocuvana, ki je nekdaj služboval v Št. Lenartu ter mojega famulusa Štamitza, jemali slovo od samskega stanu v podobi rujnega vinca.

Napočil je 20. junij 1910. Malo mi je šumelo po glavi od prejšnjega večera, vroče je tudi bilo in nekoliko sem le bil razburjen od trenutka, ki me čaka.

Prišli so vozovi, ki so nas odpeljali v cerkev. Orgle so zadonele, duhovnik je napravil lep, dobro premišljen nagovor v modernem stilu. Postavil mi je vprašanje, predpisano po ritualu in z odločnim: »Da« sem stopil v novi stan.

Gledalcev ni bilo, ker nisem hotel povedati svojim znancem v Gradcu, v kateri cerkvi bo poroka. Le gospa svetnikova, dr. Kranvoglova, je bila tam in mi prva čestitala.

Slavnostni obed se je vršil v hotelu Wiesler, kjer je bilo prav veselo. Bili smo sicer le majhna družba - samo pet, a bilo je temu prijetnejše.

Poroki sledi navadno poročno potovanje. Imel sem vse pripravljeno, imel sem tudi že kupljen list

Dr. Ojbert Klauwig

za ženo. V zadnjem trenutku, ko smo še pred poroko delali ženitno pogodbo, je rekel dr. Tiplič, da glede na njeno stanje za mojo ženo ni varno potovati kam daleč.

Tako sem odšel na poročno potovanje sam, moja žena pa je ostala v Gradcu in nakupovala, kar je potrebno za novoporočena zakonca. Peljal sem se iz Gradca do Celovca, od tam čez Beljak na Solnograd v Monakovo in nazaj do Linca, od tam pa po Donavi s parnikom do Dunaja na lovsko razstavo in nazadnje čez Semmering zopet domu.

Ta vožnja mi bo ostala v krasnem spominu, saj sem videl toliko lepih krajev, nadvse so mi ugajali Solnograd, Monakovo in vožnja po Donavi, posebno skozi znamenito Wachau.

Snidenje doma je bilo veselo, posebno tašča me je sprejela z veseljem, saj se je izpolnila njena najiskrenejša želja. Imela me je rada, obenem pa je bila polna spoštovanja, da me niti ni upala tikati, ampak me še vedno vika.

Tako sem bil oženjen. Prav ugajalo mi je, saj sem videl, da me žena ljubi, ljubi tašča in da bi me najraje nosili na rokah.

Nemcem seveda ta poroka ni bila po volji. Moja žena je za občinske volitve volila v 2. razredu. Sedaj pa so vedeli, da je ta glas izgubljen, celo nasproten. Začeli so intrigirati v tem smislu, da bi moja žena izgubila tobačno zalogo, tudi so ji hoteli oziroma meni delati sitnosti, da bi morala opustiti trgovino.

A vse skupaj nič ni zaleгло, duhovi so se pomirili in ostalo je vse tako, kakor je bilo prej.

Tako je minil mesec mojega zakona. Moja žena je pričakovala veseli dogodek. Oba sva mislila, da bo koncem septembra, a je bilo drugače.

27. julija 1910 sva bila na sprehodu in potem v gostilni Aubl. Prišedsi domu sem kmalu zaspal in se zbudil šele zjutraj ob sedmih, ko me je poklicala moja tašča: »Gospod doktor, Julika je dobila fanta.«

Skočil sem pokonci, saj skoraj nisem mogel verjeti tega. Hitro sem se oblekel in šel v obednico, kamor mi je babica Novakova že prinesla mojega sinčka. Svečan trenutek, ko sem ga sprejel v naročje, poljubil in blagoslovil, rekoč: »Bog Te čuvaj na vseh poteh tvojega življenja.«

Imel sem solzno oko, saj to mora ganiti vsakega, videč svoje dete, ki nastopi pot v življenje. Kaj vse ga čaka, veselje, žalost. Pač v živo je zadel pesnik Shiller, ko je zapel:

Tako sem bil oče! Za tega fanta se je sukala usoda mojega življenja. Da bi rešil njegovo čast, sem se odločil odpovedati prostosti; njemu sem žrtvoval vse. Ravno zato mi je postal tako ljub in mil že v tisti uri in ljubil sem ga, kakor ne more oče bolj ljubiti svojega otroka. Ob njem je visela moja bodočnost, on mi bo sladil življenje, kar mi tako ne bo moglo nuditi.

Stopil sem k svoji ženi. Bila je blede, a iz očíj ji je sijal odsev tiste sreče, ki si jo je vedno želela, da bi bila mati.

Ponosno sem stopal tisti dan po trgu v urad, saj sem dobil fanta. Bilo mi je vse drugače, čutil sem se kakor prerojenega, iz vihravega mladeniča, sem postal mož – oče. Življenje je dobilo šele s tem zame pravi pomen, vedel sem za koga delujem, vedel sem, da moj rod ne izgine in da se moja kri preteka v mojem sinu.

Ta dan sem bil vesel. Imel sem kazenske razprave. Jetniški paznik Tischer je baje rekel, da danes nihče ne bo obsojen in res je slučaj tako nanesel, da so vsi postavno odnesli pete.

Moj sinček je dobil ime Ožbalt Danilo. Boter mu je bil dr. Hans Spitzy, bratranec moje žene, odličen zdravnik velike učenosti, ki je tudi sedaj vseučilišni profesor na Dunaju in ima dostop v najodličnejše hiše, celo nadvojvodinje Zite, soproge prestolonaslednika.

Tako se je pričelo moje zakonsko življenje.

Kakšno pa je bilo življenje Slovencev v trgu?

V trgu sta bili dve stranki: klerikalna z dr. Tipličem in Maksom Krambergerjem, tajnikom Posojilnice pri Sv. Lenartu na čelu; liberalna z dr. Goriškom in njegovimi pristaši, ki so rekrutirali iz udov

Čitalnice, pri kateri so bili učitelji in uslužbenci obeh odvetniških pisarn in sodni pomočniki. S svetnikom sva bila člana, a se za delovanje nisva toliko zanimala, ker je Čitalnica faktično spala in se je omejila le na to, da podpira dohodke in plačuje določene časnike.

Resnici na ljubo moram sicer povedati, da je spočetka še priredila veselice, tako 19. 7. 1908 pri Sv. Ani in ob novem letu, oziroma Silvestrov večer in pustni torek, a z letom 1912 se je tudi to nehalo. Ustanovil se je pevski zbor, a ni dolgo vegetiral in je mirno zaspal. Pod vodstvom učitelja Vekoslava Framo so ustanovili orkestrski zbor, ki je že zelo napredoval in tudi že javno nastopal. Gotovim osebam pa godba ni bila po volji, začel se je prepir in posledica je bila, da je tudi ta zbor našel svoj konec.

Je pač križ pri Slovencih, kakor kdo kaj začne in se temu posveti z vsemi močmi, pride drugi in tako dolgo kritizira, da se zaneti spor in rezultat je – nič.

Dosti je bila kriva gospa dr. Goriškova, ki je pač hotela, da bi vse delovalo pod njenim vodstvom, vsi drugi pa bi se klanjali. To pa vsak ne prenese in tako se le razdira in ne gradi.

Med klerikalci in liberalci je bilo srdito nasprotje, ki pa je izviralo večinoma le iz osebnostij, posebno na strani soproge dr. Goriška.

Zato so se liberalci potegnili iz Arnušove gostilne, kjer so se prej kot edini slovenski gostilni zbirali vsi Slovenci ter romali v sosednjo, namreč k Aublu, kjer je imela gostilno vdova Aubl. Klerikalci so sicer čez to zabavljali, a liberalcev to nič ni motilo. Pridno so zahajali tja, kjer so priredili Silvestrov večer 1910/11 in pustno veselico 1910. V to gostilno so zahajali od l. 1909 do občinskih volitev 1911, do meseca svečana. Dr. Gorišek je mislil, da se bo mladi gospodar Karl Aubl, ki je medtem prevzel posestvo, v II. razredu vzdržal volitev, da bi mogoče na ta način zmagali Slovenci. Vedel sem že davno, da on tega nikdar ne bo storil. Tako je tudi bilo. Pod vplivom gostilničarja Sollaka, kandidata za župana, je šel volit z Nemci. O tem več pozneje.

Slovenski liberalci so začeli odslej zopet zahajati k Arnušu, dokler se zopet niso skregali s klerikalci prav zaradi občinskih volitev. Nato so jo potegnili v gostilno Janeza Krajnca, kjer pa niso bili dolgo. Tako so zopet začeli zahajati k Arnušu.

Leta 1909 je ustanovil dr. Gorišek za Št. Lenart in okolico društvo Sokol, ki je štel precej udov: odvetniški oziroma notarski kandidat, Fr. Lovrec oz. Anton Kraigher, brata pisatelja in zdravnika v Sv. Trojici, dr. Al. Kraigher, odvetniški uradnik dr. Goriška, učitelji in drugi narodni fantje iz Št. Lenarta in okolice.

Pokazali so se javno, tako v Gaberju l. 1910, v Zagrebu; 6. 7. 1913 so napravili izlet k Sv. Ani.

Ljudstvo jih je s pozornostjo gledalo, kajti kaj takega je bilo tu še neznano.

Nemcem to ni bilo prav in pisano so gledali, če so korakali Sokoli skozi trg, sicer dostojno in mirno, a vendar pogumno. To je bilo pozneje usodno.

Da bo slika popolna naj omenim še, kaj so delali Nemci. Omenil sem že, da je bil dr. Zirngast voditelj Nemcev. Dr. Petrowitsch je namreč že spomladi l. 1909 odšel na substitucijo in se ni več vrnil, ker je bil nato prestavljen na Ptuj.

V Št. Lenartu so sklenili zidati nemško šolo, kar se je tudi izvršilo. Dne 10. 10. 1909 je bila slavnostna otvoritev. Začel se je lov na otroke in posrečilo se jim je, da so jih tudi precej dobili. Tržani, ki sicer niso kazali nobene nacionalne barve, so dali vsi svoje otroke v nemško šolo pa tudi iz okolice, posebno tisti, ki so se nasrkali duha iz podlega lista Štajerc. Dosti je bilo tudi viničarjev, ki so celo iz daljnih far dajali svoje otroke sem, ker je nemško »nobel« in s tem njihovi otroci pridejo prej naprej.

V tem oziru moram odkrito povedati, da je vodstvo slovenske šole dosti grešilo, ker se je dosledno držalo tega, manj kot je mogoče poučevati v nemškem jeziku. Slišal sem, da nikoli ne bi prišlo do tega, če bi vodstvo slovenske šole postopalo bolj diplomatično.

Sedaj sta bili dve šoli in tudi šolarji so se delili v dva tabora. Eni, ki so pozdravljali s: »Hvaljen bodi Jezus Kristus«, drugi, ki so tulili svoj: »Grüss Gott.«

Dogodilo se je, da so se slovenski in nemški šolarji med potjo in celo v trgu napadali s kamenjem. Neki fant iz nemške šole je 25. 2. 1914 zabodel učenca slovenske šole z nožem v rebra. To je bilo tudi Nemcem skrajno neprijetno.

Dr. Ojbold Klauwig

To so bili slavni dnevi dr. Zirngasta. A prišlo je drugače. Kakor je imel sploh navado, da se je rad sprl, tako se je zgodilo tudi tukaj. Hotel je biti tako rekoč edini gospodar v nemški šoli in v Vereinshaus, ki so ga zidali za razne veselice. To pa nadučitelju in drugim tržanom ni bilo po volji. Prišlo je do prepиров in tožb zaradi žaljenja časti in končalo se je tako, da je dr. Zirngast odložil vsa častna mesta in postal politično popolnoma miren. Tako so bili Nemci sami, brez vsakega vodstva. Zgodilo se je celo, da je dal dr. Zirngast svojo hčerko doma poučevati, najprej z nemško učiteljico, pozneje pa s slovensko, Ivanko Kocmut.

V pravadah, ki so zaradi tega spora nastale med dr. Zirngastom in nemškim posojilnim društvom, ga je zastopal dr. Gorišek, kakor tudi v pravadah, ki so jih imeli nekdanji delojemalci pri zidanju nemške šole zoper nemški Schülverein.

Tako se suče svet.

Meseča svečana leta 1911 so bile občinske volitve. Tretji razred je bil za Nemce prepričljiv, bolj dvomljivo je bilo v II.; v I. pa je bilo razmerje tako: v primeru, da volijo vsi Slovenci, bo pet proti pet, ker šesti nemški volivec ne bi mogel priti. Vincenz Sarnitz je bil namreč na smrt bolan.

Začela se je živahna agitacija za II. razred. Dr. Gorišek je pridobil glas trgovca Dimnika, mesar Krajnc in Aubl pa sta ga pustila na cedilu. Ker sem uvidel, da bi bilo moje glasovanje itak nepomembno in bi si s tem le nakopal sovraštvo nemških tržanov, med katerimi bom moral živeti, se volitev nisem udeležil, ker je bilo razmerje 8 : 16. Na vsak način brezupno.

Drugače je bilo v I. razredu. Tu bi odločeval glas notarja Štupice, kajti vsi drugi glasovi, kakor vseh treh denarnih zavodov in odvetnika, dr. Leščnika, so bili gotovi. Za notarja pa smo se bali. Znano nam je bilo, da je ob priložnosti, ko je dobil posojilo pri nemški ptujski hranilnici, obljubil, da se politično ne bo več javno pokazal. To je pozneje v tožbi župana Ornika zoper poslanca Malika kot priča na zaslišanju sam izpovedal. Vendar dr. Gorišek je upal. Zagotovil mu je, da se tega naj ne boji. Če mu odpovejo denar, ga dobi v slovenskem zavodu. Nazadnje je obljubil, da bo volil, a nato zopet takoj izrazil svoje dvome. Bil je v strašnih škripcih. Če voli, ga bodo napadli Nemci, če ne, nima nič dobrega pričakovati od dr. Goriška. Prišel je k meni, ves obupan in tožil, da pride v disciplinarno preiskavo, če voli. Vsekakor se mi je to zdelo čudno in spoznal sem, da se je moral Nemcem hudo zavezati.

Napočil je dan volitev. Dopoldne sta volila III. in II. razred z že prej navedenim uspehom.

Popoldne ob enih so se začele volitve za I. razred, ki bi naj trajale do dveh. Že popoldne so prišli častni občani, kakor dr. pl. Plachki, Ornik, Malik in drugi ter obdelovali notarja na vse mogoče načine.

Vincenz Sarnitz ne bi mogel iti na volišče. Pripravljali so že nosilnico, da bi notarja strašili, češ tako nič ne pomaga, če greš volit, mi pač ponesemo na smrt bolnega na volišče.

Vse je bilo napeto, kaj bo naredil notar. In glej, malo pred eno uro se pripelje iz Sv. Trojice kočijaž Jurija Goloba pred notarjevo hišo. Le-ta vstopi in se hitro odpelje skozi trg, naprej k Sv. Trojici, ker ga zahteva neka stranka, da ji napravi oporoko.

Vsak je lahko spoznal, da je bilo vse to dogovorjeno. Tako je bila usoda v I. razredu za Slovence zapečaten. Kakor sem izvedel pozneje, bi tudi notarjevo glasovanje nič ne pomagalo. Določeno je bilo, da bi se v tem primeru podala volilna komisija k bolnemu Sarnitzu. Protest slovenske strani bi gotovo nič ne zalegel in ostalo bi verjetno tako, kakor je izpadlo sedaj.

Da notar spočetka ni imel prijetnega stališča, je razumljivo. Takoj drugi dan je moral priti kot zastopnik k razpravam. Dr. Gorišek in odvetniški kandidat Lovrec ga nista pogledala.

Videl sem, da je notar v strašnem položaju. Zavedal se je, da je svoj narod zapustil in da velja kot renegat.

Vrh tega so slovenski časniki o tej zadevi na dolgo in široko razpravljali, tako da je notar izpovedal Slovenski narod, ki je bil prej njegovo glasilo.

Sicer so nekateri rekli, da Slovenci tega ne bi smeli storiti, ker bi ga lahko v tem času še pridobili; a jaz tega nisem verjel. Po mojem mnenju se je preveč obvezal in manjkalo mu je potrebnega poguma. Poleg uživanja alkohola v obilnejši meri je tudi moralna moč pešala. Zdelo se mi je tudi, da je imel še druge zadeve v svojem poslovanju, ki so mu delale preglavice. To sem spoznal iz

Dr. Oskar Klauwig

nekaterih njegovih opazk, s katerimi bi prišli Nemci na dan, če bi volil proti njim.

Čas leči vse rane in tako je tudi ta napetost med notarjem in dr. Goriškom minila. Sčasoma sta čisto prijazno občevala. Notar je v družbi svetnika in graščaka Kottasa v Hrastovcu prišel celo v hišo dr. Goriška in tam kvartal do polnoči. Gospa Goriškova pa je bila jeklena. Pri njej je notar izigral svojo vlogo. Enako tudi dr. Tiplič, ki se je nazadnje vedel proti dr. Gorišku popolnoma prijazno in obratno. Celo pomagal mu je, ko je dr. Gorišek padel prav pred njegovo vilo in se poškodoval. A vse to ni ganilo srca dr. Goriškove, ki je ostala hladna.

Meseca junija leta 1912 so bile državnozborske volitve. To omenjam tukaj zaradi tega, da se vidi, kake razmere so vladale med Nemci.

Poslanec za ta volilni okraj je bil Vincenc Malik. Njega pa so se naveličali, ker baje ni prav zastopal interesov Nemcev. Zato se je en del odločil postaviti drugega kandidata v osebi nadgeometra Rauterja. Zaradi tega so potekali v Št. Lenartu hudi boji. Dr. Zirngast in polovica trga - Nemcev je bila za Malika, druga z županom Henrikom Sollagom, ki je bil pri zadnjih volitvah izvoljen za župana namesto trgovca Sedmineka, pa je agitirala za Rauterja. Potekala so zborovanja, sklicana od obeh kandidatov, in sicer pri Sarnitzu. Tam je nastal hud spopad, ker je bilo več pristašev za Rauterja. Župan Sollag, ki je kot gostilničar, mesar in obenem župan zaradi svojega premoženja igral tako rekoč prvo vlogo, je imel oster spopad z Malikom. Posledica je bila, da je bil s tožbo obsojen na denarno kazen. Nasprotovanje zaradi dveh kandidatov je povzročilo, da je tudi dr. Zirngast tožil trgovca Slavitscha in peka Kajetana Heiterja, zaradi česar je nasprotovanje proti dr. Zirngastu še bolj raslo.

Napočil je dan volitev. V Št. Lenartu so zmagali rauteriti, a dobil je premalo glasov in prišlo je do ožjih volitev, v katerih je Malik zmagal.

Udeležil sem se volitev, in sicer iz nagajivosti proti Maliku in dr. Zirngastu, ki sta ovadila sodnijo, da ni redno jemala dr. Zirngasta kot izvedenca pri kazenskih komisijah. Malik je tozadevno napravil celo interpelacijo v državnem zboru.

To seveda Slovincem ni bilo prav in dajali so svoje opazke, jaz pa se nisem zmenil za to. Sklenil pa sem, da se v bodoče ne bom udeležil nobenih volitev več in tako nima nihče povoda, da bi dajal opazke.

Kakor sem že ob mojem prvem potovanju v Št. Lenart omenil, je vozila pošta iz Maribora dvakrat na dan in obratno. Za moderni čas je to nekaj zelo starega, zato so razmišljali, da bi dosegli gradnjo železnice. A s tem ni bilo nič.

Leta 1913 pa je dr. Gorišek dosegel, da so dvakrat na dan vozili autoomnibusi iz Št. Lenarta v Maribor in nazaj. To je bilo nekaj novega in ljudje so se trumoma vozili. A takoj so se pojavili nasprotniki, misleč, da hoče dr. Gorišek, ki je hotel ustanoviti zadrugo z omejenim poroštvom, na ta način posloveniti Št. Lenart.

Kot konkurentka je nastopila tudi gospa Lininger, ki je oskrbovala prevažanje s pošto. Po 14 dneh vožnje z avtomobilom je bila le-ta ustavljena, kako ne vem, in zopet so se morali ljudje posluževati vožnje s pošto. Vrstili so se pomisleki, da cesta ni dovolj široka, da mostovi ne držijo enako stvari. Celoten trg brez izjeme glede narodnosti je bil nazadnje za to. Dosegli so sporazum, da bi ta novi volilec aktivno nastopil pri občinskih volitvah. Zadruga bi bila po večini v slovenskih rokah, tako je dr. Gorišek že načrtoval.

Vložili so tozadevno prošnjo za podelitev koncesije, rešitve pa še danes ni. Medtem pa vozi od leta 1914 naprej pivovarnar Götz s svojim velikim avtomobilom pivo v Št. Lenart in Trojico. Njegov avtomobil je dosti težji od onega, ki je vozil l. 1913. Seveda je to privatno podjetje in mostovi držijo in ceste niso preozke in vse se vrši v redu, le naša prošnja za prevažanje oseb ostane glas vpijočega v puščavi.

Leta 1914 so bile tudi volitve za okrajno bolniško blagajno. V odboru so bili nemško misleči odborniki. To trdnjavo je naskočil takrat prvič. Način postopanja nasprotnikov je bil tak, da se volitve niso izšle v prid Slovencev. Upanje pa obstaja, da se to prihodnjič posreči, ko bo tudi taktika drugačna.

Omeniti moram še moje uradno življenje. Kakor sem že povedal, sem bil najprej v kazenskem

Dr. Ojbert Klavnić

oddelku. Votum sem dobil šele meseca novembra 1908. Od tega časa sem vodil kazenski oddelek samostojno. Stališče je bilo težko, kajti dejstvo, da sem bil Slovenec, je velikokrat vplivalo. Prišla pa je še tožba med solicitorjem dr. Goriška – Davorinom Poličem zoper našega kanclista Franca Dernatscha, ker je ta rekel, da je Polič »grob«. Pri tej razpravi nisem upošteval ponujenega dokaza resnice, ki se je sicer izvedel kot dodan, in sem obsodil kanclista. Prizivno sodišče pa je obtoženca oprostilo in utemeljilo svojo oprostitev s tem, da je izvedeni dokaz dognal, da je bil obtoženec do tega izreka opravičen, ker je obtožiteljevo postopanje le kritiziral. V časnikih je nastal cel vihar. Namigovali so celo, da so nerazumljivi razlogi, kako sem mogel izreči obsodbo. Akt je šel k nadsodišču in moje postopanje so smatrali kot nacionalno. To sem izvedel pozneje. Da sem s tem prišel v veliko nemilost pri višjih oblasteh, je samoumevno.

Meni dodeljeni kanclijski oficent Rupnik je na svojo roko sprejel ovadbo neke ženske zaradi žaljenja časti, ki smo jo odstopili kr. Okrajni sodnji Cmurek. Ta je veljala uradno kot popolnoma nemška, četudi je tretjina Slovencev. Nekaj dnij pozneje je dobil predstojnik Ferman, v katerem moje postopanje najstrožje grajajo, ker kršim postavo in naj si nikoli ne omislim poskusiti na ta način vtihotapiti slovenskega jezika pri sodišču, kjer je v rabi nemški jezik.

Smejal bi se, a se nisem mogel. Pregrešek, ki ga nismo namenoma storili, ampak je bila navada pri tej sodnji, da sprejme ovadbo v jeziku, ki ga govori stranka, so smatrali za agitatorsko delo. To me je silno bolelo.

Glede nemilosti pri višjih sem prišel stopnjo višje, to si lahko vsak sam misli.

Tudi to sem prestal. Vživel sem se v svoj oddelek in delo. Spočetka so še prišli nosovi zaradi malenkostij. Tako tudi nekoč, ker se je oficent zmotil in v kazenski zadevi napisal narobe. Pripomnili so, češ da niti pravnega reda in izrazov ne poznam. Pomota, ki sem jo le toliko zakrivil, ker dotičnega poročila na prizivno sodišče nisem prečital, misleč, da je to zadeva, ki jo pisarna zanesljivo izvede.

Tako je delo na kazenskem oddelku čisto dobro napredovalo in pri vizitaciji jeseni 1910, ki jo je opravil sedanji predsednik deželne sodnije v Ljubljani, dvorni svetnik, dr. Elsner, me je ta pohvalil, češ da je kazenski oddelek v lepem redu in da je moje delo vredno pohvale.

S tem sem bil rešen vseh nadaljnjih sitnostij. Meseca sušca 1911 sem dobil votum za sporne zadeve in prevzel civilni oddelek (1. 4. 1911).

Malo me je sicer bilo strah tega novega mesta. Velika odgovornost je povezana s tem. Od svojih avskultantskih časov sem imel dobro prakso, tako civilno iz časa, ko je bil moj šef tedanji sodni tajnik Fr. Jantsch in izvršilno pod vodstvom sicer silno nervoznega sodnega tajnika Franca Kuesa, ki je bil mimogrede omenjeno, edini Koroški Slovenec kot sodnik pri deželni sodnji v Celovcu.

Tako sem se temu oddelku popolnoma navadil. L. 1911-1913 sem imel veliko dela, po 33-43 komisij na leto, 50–60 kontradiktornih sodb. Najmanj 2/3 so bile v prizivni inštanci potrjene, tako da sem bil prav zadovoljen s temi uspehi.

Po sodniku, dr. Petrowitschu, je prišel najprej avskultant Filler, nato sodnik Dr. Franz, za njim pa dr. Kurnig, ki je l. 1912 odšel iz Št. Lenarta. Ker je bil dalj časa na substituciji, sem moral jaz oskrbovati oba oddelka, dokler ni prišel meseca julija 1912 sodnik Toplak, ki je bil na kazenskem oddelku. Tudi ta je moral na substitucijo in tako sem celih šest mesecev oskrboval oba oddelka s pomočjo avskultanta, najprej dr. Vodoška in nato dr. Roschkerja. Da so pri tem trpeli moji živci, je umevno, saj sem moral obravnavati včasih po petkrat na teden. Mislim sem, da bo to upoštevano pri moji kvalifikaciji, a sem se motil. Svetnik me je sicer kvalificiral in komisija je temu pritrdila, a splošno kvalifikacijo je označila le z »gut« s pripombo, da se moje dejanje za čas, ko sem bil z delom preobložen, upošteva v tem smislu, da sem ga popolnoma obvladal.

Bolelo me je, še posebej, ker je moj kolega Toplak dobil oceno »sehr gut«. Svetnik me je tolažil, češ, črka je mrtva, človek pa velja to, kar zna. Kvalifikacijo sodijo po tem, kako kdo komu ugaja. Pomiril sem se. Sklenil sem, da se več ne bom preobložil z delom. Kolikor je ravno potrebno. Prej omenjeno vodstvo obeh oddelkov sem namreč prostovoljno prevzel in tega sedaj ne storim več.

Dr. Adolf Klauwig

Moje življenje

IV

Septembra 1913 je prišel predsednik Okrožne sodnije v Mariboru, dvorni svetnik Ludvik Perko, vizitirat sodnijo. Našel je vse v popolnem redu. Do mene je bil prijazen in spoznal sem, da je moj nastop v javnosti pravilen. Omenil je:

*ja national nicht in dem höchsten
sitzungsgang.*

S to izjavo sem bil zelo zadovoljen. Uvidel sem, da sem pridobil na zaupanju, kar zadeva mojo narodnost. To mi mora šteti pri moji prošnji za mesto okrajnega sodnika v dobro.

Nihče pa ne sme misliti, da sem postal mlačen kot Slovenec. Javno povem, da sem čutil isto ljubezen do svojega milega naroda, kakor nekdanji kot mladenič v mladih letih, isto ljubezen, ki mi je nihče ne bo vzel in mi je tudi ne more. V tem smislu sem vedno deloval, toda v krogu, ki je postavo dopusten. Vedno mi je bilo pri srcu koristiti narodu, mu olajšati vsak posel in mu ne delati jezikovno nobene težave.

V tem oziru zagovarjam stališče, da je uradnik za stranko in da ima ta pravico zahtevati, da se jo razume in da tudi ona razume, kar se ji pove. To mi je bilo vedno načelo in ga bom tudi izpolnjeval. Kjer pa vidim, da ni samo ta potreba, ampak fanatizem, tam postopam tako, kakor se ima postopati in zavrnil bi vse take poskuse.

Odločno pa poudarjam, da me mogoče kdo pozneje ne bo smatral kot uradnika – politika. Vse to delam, če se ujema s predpisi, za več pa me nihče ne bi dobil, s katerekoli strani. Uradnik mora imeti čut pravičnosti v sebi, on mora biti za vse enako pravičen, on mora biti nad strankami. Le tedaj je mogoče, da uspešno deluje in dobi zaupanje vseh strank.

Nekaterim sem se, kakor sem spoznal oziroma po drugih izvedel, baje zameril, da ne zahajam v družbo izrazito radikalno-narodnega mišljenja.

Tega nisem nikoli odobral. Uradnik se ne sme opredeliti za nobeno stran, kjer so zastopane različne narodnosti. Tudi s tem, da z drugimi kriči, nič ne doseže. Svojemu narodu lahko vsak koristi z mirnim delovanjem, ki soglaša s postavnimi določbami. Uradnika – kričača pa nihče ne mara in kaj takega nikdar nočem biti. S tem bi si škodil pri svojih oblasteh, pri ljudeh pa izgubil zaupanje.

S tem sem kot uradnik svoje stališče dovolj opravičil in pri tem tudi ostanem.

Zaradi popolnosti moram še omeniti spremembe v davčnem uradu. Meseca novembra 1909 je odšel kontrolor Franc Krajnc kot davčni upravitelj v Gornji Grad. Na njegovo mesto je prišel kontrolor Ivo Vodlak, Slovenec. Tihi človek, brez vsake iniciative. Edino veselje mu je bilo, da ga nihče ni motil in da je imel svoje zagotovljene dohodke. Ni ga bilo mogoče spraviti do tega, da bi deloval pri pevskem društvu. Prehitro je prišel pod pantofelj svoje žene, ki se je delala Nemko, četudi je bila mati Slovenka.

Moram pa reči, da je prepričan Slovenec in bo to tudi ostal.

Meseca aprila 1910 je šel davčni upravitelj Anton Grejan v pokoj. Na njegovo mesto je prišel Ludvig Ryzienski, doma iz Trojice v Slov. gor. Njegov oče je bil zdravnik, po rodu Poljak. Sin je postal hud nemškutar in v tako je tudi deloval.

Ryzienski je mož brez posebnega duševnega obzorja. Zdi se mi, da je imel samo 4 nižje razrede. Njegovo najljubše početje je bilo sedeti v krčmi pozno v noč, piti in kaditi. Ko so že vsi šli, je on še ostal, češ: »Trinkma noch aus«.

Za urad mu ni bilo dosti mar. Vsak dan ga vidim šele pol ure pozneje capljati v urad. Zato pa je tem bolj zagrizen Nemec, ki je imel edini cilj, slovenski jezik kolikor mogoče iztrebiti iz urada.

Moje zasebno življenje je teklo mirno. Dne 15. 7. 1910 je prišla sestra Micika k meni, da bi bila strežnica v trgovini. Ko se mi je narodil sin, je bila ona njegova pestunja.

Spočetka mojega zakona sem še zahajal zvečer na klubske večere. Ker ni bilo posebne zabave in se je le kvartalo in kadilo, kar me nikoli ni zanimalo, sem ostajal doma.

Dr. Ojbold Klauwig

Moje razvedrilo doma je bila sadjereja. Tej sem se v prostih urah popolnoma posvetil in pri tem pozabil na vse sitnosti v uradu.

Moje največje veselje pa je bil moj sinček, ki smo ga klicali Oži. Krepko se je razvijal. Moja žena je posvečala vso pozornost le njemu, to je razumljivo. Z njim je bilo povezano vse, ali sreča ali obup.

Kako srečen sem bil, ko je prvič zajeceljal: ata, mama. Lepi glas, ki gre človeku do srca.

Bolj in bolj se je razvijal in začel kramljati in že tudi hoditi. Ko je dobil prve hlače, s katerimi me je prišel dne 26. 7. 1913 obiskat v urad, je bil že celi fantek.

Misel nanj mi je vedno dala veselje in če sem zaradi uradnih poslov prišel domu slabe volje, mi je en sam pogled v njegov srčni obraz razkadil vse sitne misli.

Že sva sedela skupaj in je on kramljal in sem mu moral praviti o lepih pticah, o veverici, zajčku in vsem drugem. To so bili trenutki, ki jih nikoli ne pozabim.

Moj fantek kaže dobro srce, vedno mil, ne razjezi se, vedno gladi psička Špecija in krmi kure na dvorišču, nikoli pa jih ne preganja. Najrajši pa gleda v knjige, posebno take s slikami. Poleg tega mu je največje veselje godba.

Pa tudi smešen je. Očenaš se je naučil v obeh jezikih. Nekega jutra moli: ... »Gib uns unser tägliches Brot....«

Nekaj časa premišljuje in nato hitro pristavi ... »uns Honig auch!«

Strd na kruhu ima zelo rad.

Rase in se razvija. Ko ga pogledam, pozabim na marsikaj, kar mi teži srce. Zato pa ga toliko ljubim. Če ga ne bi bilo, tudi moje življenje ne bi bilo nič.

Zato sem prestal strašne muke, ko ga je na začetku leta 1914 prijela davica. Srce se mi je krčilo od bolesti in strahu, da ga izgubim. A njegov dober boter – zdravnik je ponoči poslal specialista iz Gradca in zaupanje je napolnilo nas vse in fantku je hitro odleglo. Bil je rešen in angel smrti je šel mimo.

Šele po vsej prestani nevarnosti sem občutil, v kakem položaju je bilo vse. Zato upam, da mi Bog ne bo poslal več take muke, ampak da mi ohrani to, na kar me veže vse moje življenje. Z njegovim življenjem ostane harmonija, brez njega je življenje puščava, posejana z osatom.

Dopust, ki sem ga dobil vsako leto, sem porabil za ture na Koroško. Nastanil sem se pri svoji sestrčni Marički Ilaunig v Platzgasse, št. 5 in od tam delal izlete. Leta 1910 sem bil s svojim prijateljem, dr. Kušjem na Jezerskem in oblezel Goli vrh.

Leta 1911 sem potoval čez Francensfenski na Inomost in čez Wörgl-Bad Gastein nazaj v Celovec, nato še skozi Gesäuse nazaj na Gradec in domu.

Leta 1912 sem obiskal Gorico in Sveto goro in občudoval te krasne kraje.

Leta 1913 sem s svojo ženo obiskal Mariazell od Kapfenberga ven in se nato peljal po električni železnici na St. Pölten in nato ob Donavi čez Amstetten – Hieflau, Selzthal in Ljubno.

Te vožnje nikoli ne pozabim, posebno od Mariazell do St. Pöltna je nekaj divnega, s čimer se Semmering daleč ne da primerjati.

Med letom sem se vozil tu in tam v Gradec, kjer sem se v krogu svojih starih znancev zabaval in razvedril in si pregnal vse sitne muhe.

Življenje v Št. Lenartu je postalo silno dolgočasno, brez vsake zabave, brez svežega duha.

Nedelje in praznike sem porabil s svojo ženo za izlete v okolico, najrajši v Št. Jurij, kjer sva v gostoljubni krčmi Krajnc vedno našla zabavo in družbo domačih dveh gospodičen, Pepike in Mimike, učiteljstva, med njimi vedno veselega Jirga (Jurij Železnik).

Med tednom sem bil doma in čital. V tem času sem spisal še dva podlistka v Mir, med tem tudi: Kaj je Barigeljc v turško-laški vojski doživel.

Humor me ni zapustil in upam, da me tudi ne bo.

Tako sem imel popolnoma mirno življenje. Bil sem z vsemi prijazen, a v javnosti se nisem dosti kazal. Na slovenske veselice sem zahajal, plačal tudi, če so nabirali za narodne namene, a dalje nisem imel z nobenim kakih stikov, ker sem smatral to pot, ki sem jo izbral, kot edino pravilno. Kot uradnik nisem mogel drugače.

Dr. Ojzolt Ilaunig

Nič se nisem zmenil, če so zabavljali čezme, da tičim vedno doma in da tudi z Nemci prijazno občujem in se udeležim tudi pogreba, če kak tržan umre.

Vedno sem si mislil, bolje je mir, kakor sovrašтво in prijetnejše je, če greš po trgu in te gledajo ljudje s prijaznim obrazom.

In dobro je bilo tako.

Mogoče bo še kdo vprašal: »Kaj pa je Ljuba rekla?«

Zaradi popolnosti bodi omenjeno tudi to.

Kake tri tedne po moji poroki sem se sešel z njo v Arnušovi gostilni, ko se je vračala z nadučiteljem Vogrincem in gospo s konference iz Maribora. Segla sva si v roke. Nič ni govorila. V družbi sem pravil le o svojem ženitvovanjskem potovanju, ki sem ga napravil sam.

Potem se nisva videla do 18. 8. 1911. Tedaj sem imel komisijo v Smolincih. Držala se je hladno in nisva dosti govorila.

Naneslo pa je, da sem nato kot sporni sodnik imel večkrat tam komisije in bila je priložnost, da sem večkrat govoril z njo. Videti je bila ista, vedno vesela, željna zabave.

V tem času pa sem spoznal, da nisem gledal več z očmi nekdanjega zaljubljenca in da me je nekdanji sijaj varal. Ljuba je stremela za tem, da bi se omožila z možem, ki bi bil bogat, četudi star, da bi lahko uživala vse udobnosti, se nahajala v razkošju, sredi cele čete častilcev tako« dolce far niente«. Pri tem bi imela moža le za to, da bi mogla pod tem plaščem prosto nastopati in uživati vse, kar bi ji priložnost nudila.

Pravi pomen zakona bi bil postranska stvar, dete – neprijetna zadeva, ki te moti pri uživanju radostij. Še so mi donele nekdanje besede, ki jih je še tudi pozneje izgovorila, da je ljubila mene kot prvega in da tudi nobenega ne tako.

Nekoč sem ji slepo verjel, pozneje pa sem večkrat slišal, da to ne more biti res. Če sem ji to povedal, je znala tako krasno pokazati, da je vse izmišljeno, da sem bil prepričan, da je tako; če tudi mi je po poroki moralo biti vse eno kaj dela sedaj.

Motil sem se. Po naključju sem izvedel, da so njene besede neresnične.

Z opazovanjem sem prišel do spoznanja, da bi bil nesrečen, če bi stopil z Ljubo v zakon, kakor je ona upala.

Prišel sem do spoznanja, da ne mladost ne lepota nista to, kar je za zakon potrebno, ampak srce, ki ljubi vneto, globoko čuteče, ki gleda le na srečo svojega moža in na rodbinsko srečo, ki se vse posveti temu. V tem vidi ideal, ki je vsej stvari zvezda vodnica in ki ljubi tako nesebično, da postavi svojo osebo v ozadje, samo da osrečuje. Le tam je dana podlaga za vzorno zakonsko življenje.

Popolnoma me je minila vsa sentimentalnost. Spoznal sem, da bi bilo vse to le za nekaj časa, a ostal bi kes. V srcu je umrlo vse, ker sem spoznal, da bi bil varan.

In srce mi je bilo mirno. Po tej skušnji se mi je zdel zakon tem bolj idealen, saj sem vedel, da imam ženo, ki me ne ljubi zaradi tega, ker imam lep poklic, ampak iz nesebičnosti v ljubezni, ker je čista, prosta vsake nizke lastnosti.

Ideal sta mi moja žena in moj fantek in poklic, za to živim, za to delujem.

To je šola spoznanja. Dolgo je treba, da prideš do tega, dosti je nevarnosti, dosti je skušnjav. Tem lepši je uspeh, če ga človek po vseh bojih doseže. Potem barka življenja mirno plava.

Vse je minilo. Pozabljeni so časi, ko smo stali na visokem hribu in peli pesem:

Tam kjer lunica, zvezdica
mi za goro gre,
tam je moje dekle.
Po hribih sije solnčece,
v dolini je pa senčica.
Tam kjer lunica, zvezdica
mi za goro gre,
tam je moje srce.

Minili so časi, ko sem s svojim prijateljem, dr. Kušejem obiskal Sv. Anton in smo vsi prepevali:

Barka zaplavalala,
 dekle zajokala.
 Sklenila nežne je roke
 in točila je solze.
 Močila črne je oči,
 ker zdaj fantiča izgubi.
 In ko smo zjutraj vzeli slovo, zapeli smo še enkrat:
 Barka odplavalala,
 dekle zajokala.
 Odrin, odrin od kraja preč,
 ne bova se vid'la več.

In poslovila sva se. Solnce je oktobra še gorko sijalo. Po goricah so otožno in zopet veselo odmevali udarci klopotca, naznanjajoč, da je pričakovati obilno trgatev.

Ozrla sva se nazaj in cerkvice sv. Antona se je v nepopisni lepi belini svetila kakor v slovo.

In tako čisto sem smatral dušo Ljube, ki je bila po svojem obnašanju taka, da si nisem mogel drugače misliti in ne bi mogel kaj slabega misliti.

Prevaran sem bil, varan že tudi v času, ko sem mislil, da je bilo njeno srce samo zame. Prevara je vse, kar vzame zaupanje; in zame je bilo zdravilo, da nikoli ne bom obžaloval, da nisem poročil Ljube.

Če sem nekoč pel:
 Oj, ljubi sv. Anton,
 kak si lušten patron.

Tako morem danes iz polnega srca reči:

Oj, ljubi sv. Anton,
 b'lo je vse le fantom.

Vesel sem, v mojem srcu je pomlad, kjer cveti najlepša cvetlica - mir srca.

Namignil sem že, da je zdravnik, dr. Kraigher tudi pisatelj. Pisal je več stvari, ki so mi prav ugajale, posebno Rimska tragedija, ki opisuje razmere ob romanju k Sv. Trojici.

Tu in tam sem slišal, da se pripravlja večji roman, katerega glavni junak bo notar Stupica, ki je dal s svojim spreminjanjem mišljenja in s svojim nastopom zadosti gradiva.

Ta roman je leta 1914, pod imenom Kontrolor Škrobar, tudi zagledal beli dan.

V dobrotnem pomenu tega romana se je dosti pisalo. Razumel pa ga je le tisti, ki je vse to doživel. Po mojem mnenju ta roman ni nič drugega, kakor nanošene govornice raznih klepetulj obojega spola. Moj temperament in moji dogodki so bili Kraigherju marsikje povod, da je to porabil za svoj roman in to na način, da bi lahko vsak vse otipal. Pri tem je še marsikaj pridjal, da je čitatelj, še to verjel. Ljudstvo je knjigo hlastno čitalo. Pravega pomena, ki so ga kritiki seveda našli, ljudstvo ni spoznalo, pač pa se je čez nas, vse št. lenartske Slovence izvrstno zabavalo. Hitro so našli, kdo je ta ali oni.

Tako je pisatelj sam Slovencem v tukajšnjem kraju silno škodoval na ugledu, zanetil je mnogo sovraštva, svojega smotra, ki si ga je on predstavljal, pa ni dosegel.

Dr. Kraigher je bil še toliko predrzen, da se je prišel k meni posloviti, ko je odhajal iz Sv. Trojice na novo mesto v Ljubljano. Obrnil sem mu hrbet in s tem sem mu dal primerni odgovor na to, ko je mene in mojo ženo žalil.

Nanašajoč se na tukajšnje razmere, moram le še omeniti, da je izšel po tem romanu v Straži v

podlistku članek kot kritika o Kontrolorju Škrobarju, ki napada posebno Milico. To je bila Ljuba in to na ta način, da je vsak vedel, kdo je to. Revez jaz sem hotel, misleč, da je grdo natolcevanje, ker piše o razuzdanem življenju tiste Milice, da bi se nadučitelj potegnil za dobro ime svoje učiteljice. To je bil povod, da sem mu odprl oči in povedal, da je vse res. Ona je bržkone sama čutila, da je mera polna, ker je izvedela glede mene, da vem za vse delikatne stvari. Tako je sama zaprosila za mesto učiteljice pri Sv. Lovrencu na Pohorju. Ali ga bo dobila ne vem. Dobro bi bilo, saj je boljše, ker v tujem kraju še novodošlega učitelja boljše sodijo.

Učiteljice Ljube od tistega časa nisem videl več. Potem ko sem meseca septembra 1914 izvedel o različnih ljubezenskih, intimnih razmerah, ki jih je imela deloma že prej, preden je poznala mene, deloma pozneje. Želim si jo še videti. Drugače ne, samo toliko pa vendar, da bi jo vprašal, ali je tudi sedaj vse zlagano. Tega odgovora bi bil res radoveden.

Pa pustimo stvar, čez katero sedaj raste trava.

Veselil sem se že počitnic za leto 1914. Po novi postavi službene pragmatike, sem prišel v VIII. plačilni razred in tudi 4 tedne dopusta sem dobil. To bo veselo, sem si mislil in v duhu sem si delal načrte, kam vse bom poletel. Na planine, daljna mesta in Bog ve še kam.

Dopust bi moral nastopiti 4. julija. Št. lenartski Sokol se je pridno pripravljal za nastop v Rušah, tako sem vsaj slišal govoriti. Blagoslovili naj bi zastavo Ruškega sokola. Kaj in kako je bil načrt te veselice, se nikoli nisem zanimal, kakor tudi ne za delovanje tega društva, ker je bilo to društvo političnega značaja in kot uradnik se nisem hotel brigati za tozadevno delovanje.

Blagoslovljenje zastave v Rušah bi se naj vršilo dne 28. junija 1914. Lenarški Sokoli so se odpeljali tisti dan zjutraj na treh vozovih, okrašenimi s slovenskimi zastavami. Z njimi se je peljal tudi poštar Fabijani in to je pozneje bridko obžaloval. O celi veselici sem čital v Slovenskem narodu. Kako pa je natančno bilo, se nisem zanimal in tudi ne vprašal.

Prišli so pa potem usode polni dnevi. Dne 29. junija 1914 mi je tašča navsezgodaj povedala, da sta bila v Sarajevu umorjena prestolonaslednik Franc Ferdinand in njegova soproga, vojvodinja Zofija Hohenberg.

Ta grozna novica me je pretresla do dna srca in razjokal sem se v bolesti nad smrtjo obče priljubljenega nadvojvode in njegove blage soproge. Ljudstvo je bilo poparjeno, naenkrat se je nehalo petje, povsod si videl prestrašene obraze.

Iz dna srca je vsak obsojal to grozno dejanje. Vsak je izrekel slutnjo, da lahko ima to še hude posledice. Res je bilo tako.

Prav nič vesel sem 6. julija nastopil svoj dopust. Peljal sem se v Gradec in od tam s prijateljem Stamtzem in njegovo gospo v »Stift Rein«, kjer smo si ogledali krasno cerkev in druge znamenitosti, nato pa v senci hladnih kostanjev uživali dobro vinsko kapljico iz Slovenskih gor.

Nato sem jo potegnil na Koroško in bil tam nekaj dnij. V Beljaku sem obiskal prijatelja Viktorja Röhla in njegovo rodbino ter preživel z njimi nekaj prav veselih uric. Življenje in vrvenje ljudij v Beljaku je zelo živahno in vedno me je zanimalo, zato to mesto kaj rad obiščem.

Dne 12. julija sem se podal na Jezersko, da bi pod veličastnim Grintavcem užival nebeški mir in dihal pravi planinski zrak.

V ponedeljek 13. julija je prišel zgodaj oskrbnik Češke koč, Krč, ki je imel ravno pot gor in tako sem šel z njim. Bil je lep dan in hodila sva skozi temne gozdove, vedno višje in višje. Med njegovim živahnim pripovedovanjem, polnem zdravega humorja, sva prišla v dveh urah do Češke koč.

Bilo je kaj lepo. Pod nama še sneg, za nama je cvetel že rododendron z drugimi krasnimi cvetlicami. Iz sivih, velikanskih skal je padal v nižino potok odtajajočega se snega in s svojim zdaj pojemajočim, zdaj naraščajočim šumenjem, kakor je vlekel veter, motil nebeški mir sredi planin. Solnce je pošiljalo svoje ogrevajoče žarke izza sivih vrhov. Iz doline pa se je slišalo vriskanje pastirja in zvonjenje zvončkov, ki jih je imela živina. Ljudstvo je v dolini pridno delalo na polju. Slika miru!

Kaj vesel sem bil ta dan. Tako čil in zdrav, tako zadovoljen.

S prijaznim Krčem sva nato izpraznila v svitu solnčnih žarkov par kupic pristnega dolenjca na

Dr. Ojolt Klavnić

zdravje, da sem kot prvi turist prišel do koče.

Vpisal sem se še v spominsko knjigo kot prvi v letu 1914 in sestavil skromen verz, kakor mi je ravno dovolila moja pevska žila.

Pozdravljen ti, planinski raj,
ki gledal srečen sem Te nekdej.
A usoda kruta je hotela,
da dala dom mi druga je dežela.
A ko kočica ta zala
spanje zimsko je prestala,
kot prvi došel na njen klic
iz Slovenskih sem goric
in Krč bil spreten je vodnik,
srca, telesa najboljši zdravnik.

Poslovala sva se. Nekako težko mi je bilo, nerad sem šel. Bilo je tako lepo, bil sem tako srečen. Nisem si mislil, da bo 14 dnij pozneje izbruhnila svetovna vojna in da se bo tudi moj ljubi spremljevalec Krč moral iti boriti za domovino. Ali ga še vidim kdaj, ali se bom še veselil ob njegovem humorju? Tako sem vzel po treh dneh slovo od gostoljubne Makekove hiše in vedno mile jezerske doline z zagotovilom, da drugo leto zopet pridem, saj sem čutil, da je za moje živce to najboljše zdravilo. Ali bom dočakal to, kdo ve?

Napravil sem še ture pod Mangart k Belopeškim jezerom in k divnemu Peričniku pod velikanom Triglavom. Obiskal sem še tudi Trst in Ljubljano, da vidim svojega brata Mirka, ki je bil leta 1914 potrjen k vojakom in bi moral jeseni obleči vojaško suknjo.

Žal mi je bilo, da se je tako zgodilo, ker je bil Mirko v dobri službi kot trgovski pomočnik pri Štefanu Mencingerju in je imel razen hrane in prostega stanovanja še 90 K mesečne plače.

Potrudil sem se, da bi bil mogoče uvrščen med rezerviste, a so dogodki, o katerih bom pisal še pozneje, vse načrte prekrizali. V letošnjem dopustu sem obiskal tudi mojo rojstno vas Reberco. Velika sprememba. Nekoč znani obrazi so danes večinoma tuji. Kjer se je slišala v gostilni slovenska govorica, je večinoma vladal nemški jezik. Kjer se je glasila slovenska pesem, kjer so se prepevale pesmi, ki jih je vaške fante naučil peti blagi komendator Matej Šervicelj, sem slišal prepevanje nemških pesmij v popačenem besedilu. Spremenilo se je ljudstvo, spremenil se je jezik.

To me je hudo bolelo, še posebej, ker sem vedel, da v hišah, kot pri Grajnarju, pojema slovenska zavednost in se že širi nemškutarski duh zaradi mlajše generacije. Tipičen primer je hiša Jerneja Kapusa. Z ženo Leno sta trdna Slovenca, nemško niti znata ne. Zvesto sta stala na strani Slovencev in pri volitvah bil je on prvi, ki je šel v boj za našo stvar. Dokler so bili na Reberci izvrstni komendatorji kakor Šervicelj in Šumak, je bilo tako. Pod komendatorjem Petkom pa, ki ni znal posebej fino z ljudmi občevati, ampak je imel navade, s katerimi se je ljudem odtujil, je postalo vse drugače. Vpliv nemškega trga Železne Kaple in od Miklavca je bil tako velik, da pri volitvah l. 1912 za državnega poslanca Franca Grafenauerja, Jernej Kapus niti voliti ni šel več in z njim skoraj cela vas ne, pač pa je veliko ljudi volilo nasprotnika. Leta 1907 vendar niti en Reberčan ni volil nasprotnika, ampak vsi Grafenauerja.

On je prinesel že nemški duh s seboj, poleg tega še slabo družbo. Imel je sina Pavlej po imenu, ki je hodil v Celovcu v šolo in se izučil za komija. Tako sem z žalostjo spoznal, da v tej trdni slovenski hiši dobiva nemški duh vedno bolj odprta vrata. Prepričan sem, ko staršev ne bo več, bo Pavel Kapus eden od tistih zagriženih nemškutarjev, kakor jih je Koroška že dosti rodila. Temu je kriva vzgoja v šoli in pozneje, da taki fantje ne pridejo v roke ljudem, ki bi jim vcepili ljubezen do svojega naroda.

Žalosten sem stal na grobu Šerviclja in Šumaha. Kako bi strmela, ko bi videla, da je njuno lepo delo uničeno.

Poslovil sem se s tužnim srcem, saj to ni več Reberca, kakor je bila nekdej.

Dr. Ojolt Klavnić

Tako je minil dopust. Minili so trije tedni, kajti zadnji teden sem hotel izkoristiti šele meseca septembra. Obrnilo pa se je drugače.

22. julija sem se poslovil od Celovca in hudo obbolele sestrčne Maričke. Revica je dobila bolezen, za katero ni več pomoči. Videl sem, da je vsak up zastonj, zato mi je bilo slovo tem težje, ker sem jo imel rad. Bila mi je velika dobrotnica.

Brzovlak me je odpeljal zopet do Maribora. Med potjo sem sanjal, kako je bilo prijetno med počitnicami, ko sem bil v mestu, med ljudmi, kjer se kaj vidi in sliši in doživi. V Št. Lenartu gledam dan za dnem navadne, ničesar izrazujoče obraze, kakor so pač »Spielsburgarjem« lastni. Moral sem nazaj iz vrvenja, drvenja ljudij v ljubo samoto. Udaril sem jo kar čez Št. Peter in se pomudil med potjo še v Muršičevi gostilni, kjer sem nekdan kot nadebudni samec občudoval lepoto hčerke Mimike. Spremenila se je, postala je obilnejša in prav nič ni bilo nekdanje lepote. Se pač vse spreminja.

Prišel sem domu. Z veseljem so me sprejeli, saj jim je bil dolgčas, ko ni bilo gospoda doma. Imel sem še štiri dni dopusta, ki sem jih posvetil rodbini in pa mojemu sadovnjaku.

Sredi tega mirnega življenja »a la Stritarjevega Mirodolskega« me je v petek, 24. julija presenetila novica v posebni izdaji Tagespošte, da je dala naša država Srbiji ultimat zaradi dogodkov, ki so povzročili umor 28. 6. 1914.

Ljudstva se je polastila nervoza in vsi smo z neko nestrpnostjo pričakovali dogodkov prihodnjih dni. V soboto, 25. 7. zvečer bi se naj odločilo, ali bo dala Srbija zadovoljivo izjavo na ultimat, v nasprotnem primeru je bilo slutiti vojno.

Vsak je šel dne 25. 7. zvečer vznemirjen spat, saj ni bilo upanja, da se bo Srbija uklonila ostrim pogojem Avstrije. To se je tudi uresničilo.

Dne 26. 7. zjutraj sem slišal že navsezgodaj živahno govorjenje na ulici. Slišal sem nekaj o mobiliziranju. Radovednost me je gnala na prosto. Tam sem izvedel, da Srbija ni dala zadovoljivega odgovora, zaradi česar je odrejena delna mobilizacija.

Vse je bilo zbegano, še posebej, ko se je javno razglasilo iti pod orožje. Razburjenje se je polastilo prebivalcev, kajti polk, št. 47, ki se rekrutira iz Slovenskih goric, je tudi moral iti. Takoj so se slišale ostre besede proti povzročitelju vojne – Srbom.

Ta jeza je bila popolnoma utemeljena. Dejanja, ki jih je ta dežela povzročila, je obsojati do dna.

Jeza ljudi se je obrnila proti Slovincem, ki so nastopali v političnem oziru, češ, ti so s temi ljudmi simpatizirali in so zato nevarni.

Popoldne se je od Sv. Ane pripeljal v trg novomašnik (bil je Martin Kozar iz Brengove), hoteč se peljati dalje. Voz je bil okrašen s slovenskimi zastavami. Ni trajalo dolgo in pijana drhal je razmetala vse zastavice in jih trgala in vmes tulila. Pri tem se je najbolj odlikoval upokojeni davčni sluga Jožef Streck.

Človeka je moralo boleti srce, ko je videl, da je drhal v svoji besnosti napadla mirne Slovence, ki niso nič storili, kar se je drugič smelo storiti.

Prišla je noč. A miru ni bilo. Celo noč so šli vrli fantje iz Slovenskih goric skozi trg. Mirno, le tu in tam se je slišala kaka pesem, vesela, a tudi otožna. Imponiralo me je, kako so slovenski fantje šli voljno – ponosno, pogumno v vojsko.

Napočil je 27. julij. Že navsezgodaj je bilo vse na nogah. Ta dan bi morali iti naprej vsi, ki so bili vpoklicani. Izvedeli smo, da pridejo fantje iz Sv. Trojice s posebnim vozom in svojo godbo.

In res so prišli. Voz so imeli ovenčan s frankfurtarskimi zastavicami oziroma papirjem s črno-žolto-rudečimi barvami. Na vozu so bili Trojičani, na čelu s Ferijem Golobom, sinom trojiškega župana, strastnega nemškutarja.

Ustavili so se pred Aublovo gostilno, kjer so se jim pridružili še vpoklicani Št. Lenartčani in mnogo drugih, ki so prišli iz radovednosti.

Popivalo se je, pelo in godlo. Nazadnje so zagodli cesarsko pesem. Gledal sem od sodnije na trg in videl, da so se vsi odkrili, le neki do tedaj meni neznani gospod, je hodil med množico s klobukom na glavi, kar me je razburilo. Nazadnje je stopil pred poštarja Fabjana, ki sem ga v tistem trenutku zagledal in ki je bil odkrit; to sem si posebej zapolnil zaradi njegove pleše. Takrat pa stopi župan

Dr. Oskar Klavnić

Sollag v bližino onega gospoda, ki se ni odkril in slišim, da se krega. Slišal sem tudi besede: »Schuft, Schuft.« Mislil sem, da velja to onemu gospodu, kar sem odobral. Šele popoldne sem izvedel, da je župan psoval poštarja, ker se ta ni takoj odkril, ampak se je še celo posmehoval. Zato mu je rekel, da je »Schuft«, ker se pri cesarski himni smeji. Ni pa mislil onega gospoda. To pa je bil Raimund Glaser, ki je pri dr. Gorišku zidal hišo.

Ob tem nastopu je narasla razburjenost, toliko bolj, ker je bil župan videti zelo divji. Poštar je še tisti dan vložil tožbo proti županu Sollagu. Ni mi bilo ljubo, da bom moral jaz razpravljati o tem, ker je moral kazenski sodnik Toplak iti k vojakom.

To ravnanje župana je napravilo na Slovence mučen vtis in vsak, ne glede na razlike v mišljenju, je obsojal to ravnanje. Kakor so pravile priče, se je poštar odkril in po lastni izpovedi le nasmehnil, ko ga je Glaser pozdravil, tudi smehljaje. Dr. Tiplič je rekel, da on sedaj ne more več iti k Sollagu v gostilno in do danes je držal besedo. V Arnušovi gostilni so se znašli zvečer vsi Slovenci in dr. Gorišek in dr. Tiplič sta mirno sedela skupaj. Videti je bilo, da je ta napad na slovenskega poštarja, ki ga Nemci niso trpeli, združil prej razdružene Slovence.

Vojaki so odšli in postalo je bolj mirno.

Dne 31. julija je bilo asentiranje konj, ki so iz naših krajev mnogo vzeli.

Navsezgodaj sem izvedel, da mora iti svetnik, dr. Kranvogel, na domobransko divizijsko sodišče kot nadporočnik – avditor, ker svoje žauže ni odložil.

Tako sem ostal od vseh sodnikov sam. Postal sem hkrati tudi vodja urada in to v času, ko je bilo vse razburjeno in toliko odgovornosti.

Medtem je izbruhnila vojna s Srbijo. Samo to še ne bi bilo hudo, a so časopisi že prinašali glas, da hoče Rusija Srbiji priskočiti na pomoč. To je bilo vznemirljivo. Kakor hitro začne Ruska vojno, ji mora Francija pomagati in tudi Anglija, in to zaradi trozveze. Na Italijo se ni bilo zanesti, ali nam bo priskočila na pomoč ali ne.

Ker so prihajale vedno bolj vznemirjajoče vesti, je bila 1. avgusta odrejena in razglašena splošna mobilizacija. Šli so vsi, kdor je moral. Med njimi tudi dr. Gorišek, Keuč, Franjo Lovrec in drugi slovenski fantje.

V Št. Lenartu je nastala neka tišina. Mir pred nevihto.

3. avgusta sem šel na uradni dan k Sv. Antonu. Župan Tušak je prišel ves prestrašen k meni, češ, da se razširja novica, da ni treba plačevati davkov ne obrestij, da so nehale uradovati vse oblasti in tako tudi sodnija, da se sme vsakemu vzeti, ne da bi bil zato kaznovan.

Potolažil sem ga in pri orožnikih vplival na to, da strogo poizvedujejo, kdo razširja take vznemirjajoče vesti.

Ko sem prišel domu, sem izvedel, da mi je dodeljen sodnik, dr. Altziebler iz Ormoža, ki je prevzel kazenski oddelek. Tako mi je bilo delo precej olajšano. Vesel sem bil tudi, da mi ni bilo treba obravnavati tožbe, ki jo je vložil poštar proti županu. Tisti dan so pripeljali tudi prvega zločinca, osumljenega vohunstva. To je bil upokojeni davčni upravitelj Belšak, Slovenec. Hodil je po Št. Juriju in se baje sumljivo obnašal. V Št. Lenartu je bil ravno v času, ko so asentirali konje. Vse to je dalo povod, da so ga aretirali in privedli v naše sodišče, od koder je bil prestavljen v Gradec.

V pisarni dr. Goriška je bil od novega leta 1914 v službi kot koncipient dr. Leskovec iz Škofje Loke na Krajskem. Miren človek, bolj zase, a pri tem nekoliko sumljiv. Rad je potoval in je bil že v Egiptu in med drugim tudi v Srbiji. V družbo ni dosti zahajal, pač pa je rad posedal doma in čital. Prej nihče ni dosti omenjal o njegovi osebnosti. Ko je izbruhnila vojna, je delo po odvetniških pisarnah ponehalo. Dr. Leskovec ni vedel drugače preganjati dolgčasa, kakor da je naprosil učitelja Froma, če sme ribiti v Pesnici, kar mu je ta dovolil. To postopanje ob Pesnici, ki poleti navadno usahne, se je zdelo nekemu nasprotniku, ki je izgubil pravdo, v kateri je dr. Leskovec zastopal nasprotno stranko, sumljivo in je ovadil dr. Leskovca kot vohuna. Vohunil je seveda za ribami.

To dejstvo in to, da je bil Sokol, je zadoščalo, da so ga orožniki izročili našemu sodišču, nato pa ga odvedli dalje v Maribor. Ravno tisti dan popoldne, ko se je napravila ovadba, se je nameraval odpeljati domu k svoji materi. To mi je še dopoldne pravil v uradu.

Prve dni po mobilizaciji se je zgodila tatvina v pisarni dr. Goriška, ki se je nahajala v Polanovi hiši

nasproti naše ob državni cesti. Iz mizne omare je neznani storilec tako, da je zadaj napravil luknjo, vzel okoli 79 kron. Solicitator Davorin Polič, oženjen in skrajno trezen ter vesten uradnik, kakor ga je dr. Gorišek vedno hvalil, je to naznanil orožnikom, a se ta ovadba ni takoj napravila.

V noči med 8. in 9. avgustom, potem ko so ravno dan prej odpeljali dr. Leskovca v zapor, se je zopet zgodil vlom v Goriškovo pisarno. Tedaj niso nič ukradli, pač pa so bile razmetane kuverte po tleh in polite s tinto. Tudi kazalec na stenski uri je bil poškodovan. Ko je Polič to v nedeljo zjutraj našel, je odločno, bolj osorno zahteval takojšnjo preiskavo. Orožniki so takoj preiskovali na vse načine, ali je mogoče skozi mrežo v oknih zlesti v sobo, ali je mogoče odpreti zaklenjena vrata.

Medtem so začeli neki Nemci govoriti, da nihče drugi ni napravil kakor Polič sam, da bi zvalil krivdo na Nemce in jih osumil. Posebno se je v tem oziru izkazal urar Adolf Poliska, ki ga je dr. Gorišek vedno jemal s seboj na lov in ki se je dostikrat pri njem najedel in napil.

Preiskovali so v nedeljo, v ponedeljek, a nič niso mogli dognati, kdo bi to storil. Rekli so, da to ni storil nihče drug kakor Polič sam, da bo Nemcem napravil nevšečnosti.

Orožniki so ga aretirali in ga izročili vojaškemu sodišču, češ, on je vlom fingiral. Orožniki bi tako morali hitro pozvedovati, kar bi jih oviralo pri njihovem delu glede mobilizacije in je zdaj kriv veleizdaje. Pisalo se je, da je srbofilen.

Tako od Goriškove pisarne nobenega ni bilo več. Gorišek in uradnik Kosi sta bila v vojski, koncipient in solicitator pa v zaporu. V tem smislu sem tudi takoj poročal odvetniški zbornici, ki je postavila kot supstitut dr. Faleschinija iz Maribora.

Ker tudi dr. Leščnika ni bilo tu in je koncipient Lovrec odšel v vojsko, ni bilo nobenega odvetnika v Št. Lenartu. Notar Stupica je imel tako dobre čase.

O dr. Gorišku in njegovemu delovanju so začele krožiti najrazličnejše govorice.

Pravili so, da so imeli Sokoli, katerih starosta je bi dr. Gorišek, tajna posvetovanja v prostorih slovenske šole, da so imeli bržkone kake naklepe glede zveze s Srbi. Pravili so, da sta sodna oficienta Vodušek in Stanovšek, ki sta bila tudi člana, risala celo karte za novo srbsko državo. Z eno besedo, da so bili Sokoli v zvezi s Srbi in da so šli zaradi tega v Ruše, ker so vedeli, da se bo izvršil umor dne 28. 6. in da bodo lahko to slavili.

Med ljudstvom se je vnel srd do dr. Goriška in vsega, kar je bilo z njim v zvezi. Rekli so, da ga bodo mučili, če se vrne nazaj in mu razrušili hišo. Njegova soproga se je od samega strahu podala v Ruše k svoji tašči. Bila je noseča.

Iz vseh teh govoric se je izcimilo pojmovanje glede Sokola, da je povezan s Srbi in torej veleizdajalec. O izletu v Ruše se je sredi avgusta začelo govoriti, da so imeli Sokoli, potem ko so izvedeli novico glede umora, podobo kralja Petra in da so nosili njegove medalje. Posledica je bila, da so v Rušah zaprli 21 oseb in jih odvedli v Gradec. Tudi v Mariboru so aretirali med drugimi še sodelavca odvetnika dr. Rosina in dr. Vladimirja Serneca.

Razširila se je tudi govorica, da bodo zaprli vse, ki so se shoda v Rušah udeležili, kar je seveda povzročilo pri vseh, ki so bili tedaj poleg, mnogo razburjenja, tudi pri hčerkah gostilničarja Krajnca iz Št. Jurija, Pepiki in Mimiki.

V istem času je začela krožiti tudi vest, da je dr. Gorišek delil dvojne vrste knjižic. Eno zeleno, ki je bila bolj zmerne vsebine, drugo rumeno, v kateri so bile »srbske postave« oziroma deset srbskih zapovedij.

Meni o tej knjižici ni bilo nič znanega. Izvedel sem, da so bile tudi knjižice »Branibor« za šolsko mladino in 10 zapovedij za Slovence. Obe knjižici pa sta pasirali cenzuro.

Začel se je lov za temi knjižicami in pobirali so jih, kjer so jih le mogli najti. Ugotovili so, da je nadučitelj dobil te knjižice, in sicer samo Branibora, in jih v šoli razdelil učencem.

To dejstvo in dejstvo, da je dal v šoli Sokolom prostore za telovadbo in za tajne sestanke, je zadostovalo, da so orožniki dne 16. avgusta aretirali nadučitelja Jakoba Kopicja in ga odvedli v Maribor, potem pa v Gradec v zapor med zasmehovanjem nekaterih tukajšnjih nemških tržanov. Nadučitelj se je smilil celo nekaterim Nemcem, kajti bil je miren, vrh tega še bolan in je imel zaradi tega že od poletja sem dopust.

Mislili smo, da bo sedaj konec z zapiranjem. A mera še ni bila polna. Že so začele krožiti govorice,

Dr. Oskar Klavnski

da jih bodo še več spravili v zapor.

Glede dr. Goriška se je vse mogoče govorilo. Da je bil pred odhodom na vojno še v Belemgradu in da bo on izvoljen kot kralj, če bodo Srbi prišli v te kraje. Čule so se tudi govorice, da je že zaprt in da bo gotovo ustreljen. Da so imeli Sokoli res tajno zaroto in da so v zvezi s Srbi.

Pri vseh teh govoricah so ljudje, ki so bili drugače vsestransko popolnoma verodostojni, vedeli povedati, da sta dr. Sernec in dr. Rosina priznala, da sta pripravljala pot, da bi Srbi zasedli te kraje. Včasih sem bil res preplašen in mislil sem si, če je to res, je to strašno, a nisem mogel verjeti tako strašnih stvari. Poznal sem vse te osebe, občeval z njimi in tudi vedel, da so zelo narodni. Nikoli nisem slišal, da bi kdo rekel, da si želi pod tujo državo. Da so včasih postopanje vlade kot vsak drugi politik kritizirali, ker po njihovem mnenju ni bila Slovencem naklonjena, je sicer res, a antipatriotičnih govorov nisem slišal. V taki družbi bi tudi ne mogel biti, ker bi se ne ujemalo z mojim stanom kot državnim uradnikom.

Nisem mogel izvedeti, koliko resnice je bilo na vsem tem. Zato sem bil miren in sem si mislil, bodočnost bo dognala, kaj je resnica in po tem se bom tudi ravnal. Če je res, sem si mislil, ne morem z nobenim več občeovati, če pa ne, pa ni nobenega povoda, da bi svoje dosedanje vedenje spreminjal in se vedel drugače kakor do sedaj.

22. avgusta 1914 dopoldne se naenkrat pripelje avtomobil z nadporočnikom avditorjem, dvema vojakoma in orožnikoma z nasajenimi bajoneti. Ves trg je bil pokonci. Imeli so hišno preiskavo v hiši, kjer je stanoval Polič, v prostorih Čitalnice, kjer je iskal avditor, ali bi ne bili kaki inozemski slovanski časniki. Našel seveda ni nič.

Avditor se je opoldne odpeljal, orožniki pa so ostali. Ko pridem popoldne v urad, sem že izvedel, da so bili tudi pri poštarju Fabijaniju. Tam so imeli preiskavo in ga nato odvedli v zapor ter naprej na orožniško postajo, zvečer pa z vozom v Maribor in Gradec. Nisem mogel gledati tega prizora. Šel sem proč, moja žena je stala pri oknu in ga videla. Bled, kakor je bil vedno, je obrnil pogled za trenutek na naša okna, kakor bi iskal pomoči in sočutja.

Bil sem razburjen. Vedel sem, da je bil poštar skrajno miren. Bil je sicer Slovenec, a vedno je postopal uradno in tam celo večinoma govoril nemško, tako da so ga celo slovenjelisti zaradi tega napadali.

Bil pa je trn v peti nekaterim Nemcem. V prvi vrsti zaradi njegove narodnosti, mogoče se je tudi komu zameril, če ob svojem bolnem stanju včasih ni bil vljuden.

V zadnjem času, ko je postal vdovec, in tudi potem, ko se je oženil, je dosti občeval v obitelji dr. Goriška in hodil z njimi na izlete. Tako tudi 28. 6. v Ruše.

Rekli so: »Čemu je šel v Ruše? Tako daleč, da bi samo gledal telovadbo, to je neverjetno. To si lahko tudi tu ogleda. Na veselico gre lahko tudi tu. Kaj bi lahko bilo? Nič drugega kot da so uganjali protipatriotične stvari in s tem namenom se je peljal gor.«

Dogodek 27. 7. 1914, ko se ni odkril, ko je godba igrala cesarsko himno, to le potrjuje.

Tedaj v zapor z njim. In šel je.

Istega dne so odvedli tudi državnega in deželnega poslanca Ivana Roškarja z Malne. Jaz sicer nikdar nisem maral tega človeka. Ne zaradi njegovega političnega naziranja, ampak zaradi njegovega oholega obnašanja. Domišljal si je, da je on več kakor vse oblasti in da on vse premore. Prišedši v urad, me ni pozdravil, čeprav naju je svetnik, dr. Kranvogel, takoj leta 1908, ko sem prišel sem, predstavil in mu nikdar nisem rekel žal besede. Kljub temu sem ga pomiloval. Odvedli so ga, ker je baje bilo v ljudski knjižnici nekaj knjig, ki so bile antipatriotične vsebine, med drugimi tudi Jurčičev spis: Spomini starega Slovenca.

Dne 30. avgusta 1914 so odvedli še zdravnika, dr. Weixla iz Sv. Trojice. Ta je bil za časa balkanske vojne aktiven v bolnišnici v Nišu v Srbiji preko Rdečega križa kot zdravnik. V Mariborskem koledarju, ki ga je izdal njegov brat Vilko Weixl za l. 1914, je spisal tudi neki spis, kakor se mi dozdeva: Bratom Srbom. Bil pa je tudi v Rušah dne 18. 6. Z župnikom Ferdinandom Golobom ni bil v prijaznem razmerju. Ta ga je sovražil, ker se mu dr. Weixl ni predstavil in je občeval le s Slovenci. Dovolj povoda, da so tudi njega odvedli v Gradec.

Spravili so vse, kar je bilo količkaj sumljivega in v Št. Lenartu ni bilo od slovenske inteligence

nikogar razen dr. Tipliča, notarja Štupice in učitelja Zabukovška, kontrolorja Vodlaka in moje malenkosti.

Če bo šlo to tako naprej, sem si mislil, bom šel tudi jaz, četudi ne bi vedel, zakaj. Kakor sem izvedel pozneje, se je res tako govorilo. Samo to milost bi baje še užival, da bi me odvedli kot zadnjega. Raznesla se je tudi govorica, da v roku enega leta ne bo več nobenega Slovenca v Št. Lenartu. Vzrok za to pa je bil, ker se je po zatrditvi Nemcev baje Davorin Polič izrazil, da v enem letu ne bo nobenega Nemca več.

Pripravljen sem bil na vse, saj so vladali hudobni jeziki in bi v tem času zadostovala že z zlobnim namenom napravljena ovadba, da bi imel sitnosti.

Iz previdnosti sem pregledal svoj album, kjer so bile razglednice, če bi bila kaka razglednica s sokolom ali slovensko trobojnico. Po tedanjem pojmovanju je bila slovenska trobojnica identična s srbsko in kdor je to imel, je bil srbofilen.

Našel sem tudi knjigo, ki jo je izdala Matica slovenska za leto 1914. Hrvatsko-srbske pesmi. Odstranil sem knjigo, kajti vedel sem, da bi bilo to takoj sumljivo. Knjiga je bila sicer cenzurirana in glede Branibora bilo je isto. Knjigo Gospodin Franjo, ki jo je tudi izdala Slovenska matica, so itak prepovedali imeti v knjižnicah zaradi njene srbofilne vsebine.

Notar Štupica je bil zelo razburjen v tistih dneh. Pravil mi je, da je bilo vloženih vsega skupaj 19 ovadb. Vršila so se tudi poizvedovanja proti njemu. Iz vsega tega pa ni nastalo nič. V gostilni Sollag ga je nahrulil trgovec Jožef Sedminek, sicer veliki duševni revež in zadolžen do vratu, a drugače strasten nemškutar. Ker je imel Sudmarkino podporo, da simpatizira z Rusi in da je tudi Rus, je moral Sedminek prositi za odpuščanje. Notarja pa je bilo še vedno strah. Na okrajno glavarstvo je vložil vlogo, v kateri je zatrjeval, da je bil sicer včasih politično aktiven, a je sedaj vse opustil. Dr. Gorišek je postal vodja Slovencev. Bil je tudi osebno pri okrajnem glavarju, pl. Weissu, ki zna laskati, a je hud nasprotnik Slovencev. Le-ta mu je rekel, kako mu je notar sam pravil, da mu nič ne pomaga, če je krajevni notar. Če je osumljen, bo zaprt, kakor se je mnogim drugim godilo. To ga je še le bolj razjezilo. Zato sta z odvetniškim kandidatom, Fr. Lovrecem, ki se je zaradi bolehnosti vrnil od vojakov, toliko bolj pridno hodila v gostilno župana Sollaga, da bi prišla pri Nemcih bolj v milost in se s tem rešila zopora. Notar se je tudi ponudil okrajnemu glavarstvu, da bi nabiral vino za ranjence. Če je prišel v Št. Lenart po svojih poslih odvetnik, dr. Mravlag, ki je bil član nemškega sveta in hud nasprotnik Slovencev, se mu je notar takoj pridružil, da bi s tem kazal svoje nagnjenje do Nemcev in tako je pokazal svoje politično in narodno brezbarvno lice.

Učitelj Zabukovšek je hodil ves preplašen okoli. Včasih me je kje srečal in skrivaj vprašal, ali bodo res tudi njega odvedli. Tolažil sem ga, da natanko vem, da ni na »Proskriptions listi«. Bil je sicer bolj miren, a prav verjel mi le ni.

Bojazen nekaterih je bila že prav smešna. Lovrec si ni upal več v slovensko Arnušovo gostilno. Na ulici je z menoj govoril le nemško.

2. septembra sem ob priložnosti neke inventure obiskal svojega prijatelja Jožefa Mihaliča, župnika pri Sv. Barbari. Bil je ves razburjen. Najprej me je vprašal, ali je tudi na »Proskriptions listi«, ker so od tam odvedli nadučitelja Krajncina in učitelja Kristla. Pomiril sem ga. Ko sva izpraznila par kozarcev, mi je povedal, da ima veliko slovensko trobojnico skrito pod streho in da jo bo razparal oziroma uničil. Lahko se zgodi, da bo imel hišno preiskavo in ga bodo zaprli, kakor župnika v Lembachu (Limbuš), ki je imel slovensko zastavo in jo razobesil, češ, da je bila srbska zastava.

Dne 5. septembra je potekala kazenska razprava v zadevi poštarja Fabianija zoper župana Sollaga zaradi dogodka dne 27. julija. Sodnik je bil dr. Altziebler. Obtoženec je priznal približno tako žalitev, kot jo navaja tožba, ki pravi:

Na podoben način, da bi bil, morda da (vzpostavljeno) postal, in

Nastopi dokaz resnice, da je bil opravičen do tega, ker se poštar v tako resnem trenutku ni odkril,

Dr. Adolf Klauwig

ampak se celo smejal. Navedel je priče, ki jih je sodnik tudi zaslišal in so več ali manj potrdile obtoženčevo trditev. Te priče, med njimi mizar Franz Senekowitsch, ki dolguje županu dosti denarja, in Franz Sarnitz, so bile nemškega mišljenja. Glede treh vem zagotovo, glede četrte priče mi mišljenje ni natančno znano. Mislim pa, da je Štajercijanec, ker se z županom dobro pozna.

Priče Jakob Kopic, Rafko Glaser in dr. Zirngast so navedene s strani zasebnega obtožitelja in niso bile zaslišane. Deloma zato, ker sta prva dva zaprta v Gradcu zaradi veleizdaje, deloma ker je dr. Zirngast v Mariboru in je tudi v sovraštvu z županom.

Sodnik je sprejel dokaz resnice kot pravega in je obtoženca, ki ga je zagovarjal dr. Ernst Mravlag iz Maribora, oprostil, obtožitelj pa je moral plačati vse stroške.

Zavladalo je veselje med Nemci, ki je bilo razumljivo veliko.

Obtožiteljev zastopnik, dr. Koderman, je vložil priziv; radoveden sem, kakšen bo izid na II. instanci. Same vojne nismo čutili. Ne bom dalje razpravljal, kakšen je bil potek vojne, ki je nazadnje izbruhnila med Avstrijo in Nemčijo na eni strani ter Rusijo, Francijo, Belgijo, Anglijo, Srbijo, Črno goro, Japonsko in nazadnje še Portugalsko na drugi strani. To so bili vsi sovražniki prvih dveh imenovanih zvestih zaveznikov. Nemci so srečno prodirali proti Belgiji in Parizu. Ko to pišem, so zavzeli že tudi Antwerpen in se bije bitka okoli trdnjave Verdun in Reims ter Belfort. V Srbiji so naši najprej nastopili ofenzivo, nato pa je nastopila defenziva, ker so potrebovali moči proti Rusom. Sedaj pa zopet srečno prodirajo.

V Rusiji smo imeli srečo. Generala Auffenberg in Dankl sta natolkla Ruse pri Krasniku in Zamušču. Zaradi prevelike moči so se morali Avstrijci umakniti v defenzivo, tako da so Rusi zasedli Lvov in ogrožali trdnjavo Przemysl, ki so jo tri tedne oblegali. Udarili so tudi čez Karpat, a so se vrnili s krvavimi glavami. Nemška armada je prišla na pomoč in sedaj skupaj prodirata obe armadi proti Rusom in jih podita iz Galicije. Tako je samo še vzhodna Galicija v rokah nasprotnika.

Rusi, ki so spočetka vdrl v vzhodno Prusijo, so dobili svoje plačilo, kajti general, pl. Hinderburg, jih je pošteno naklestil v mazurskih jezerih in ujel okoli 90.000 mož, tako da tam ni več sovražnika. Podrobno o tem ne morem pisati, ker to ne spada toliko sem. Pišem le to, kar sem sam doživel v tem kraju in bo to itak vse natanko opisano.

Trg je kakor izumrl. Nobenega mladega človeka skoraj ne vidiš več. Tudi zunaj na kmetih je tako. Ljudje so opravljali svoj posel. Na polju se je delalo tako kakor nikdar, samo da je bilo videti le stare ljudi in ženske.

Delo na sodnji se je skoraj nehalo. Tiste pravde, ki so bile že uvedene, smo deloma poravnali, deloma končali, novih pa se ni več vlagalo. Tako sem se imel tozadevno popolnoma prijetno. Več dela mi je dalo pisarjenje v prezidijalnih zadevah, ki so nastale zaradi izbruha vojne, a tudi to se je nehalo.

Od celotnega osebja 11 glav nas je ostalo le sedem.

V tem času sem spoznal, da lahko ljudje tudi brez pravih shajajo. Če je kdo kaj imel, sem povabil nasprotnika pretorično in pobotala sta se. Če pa že ni ravno šlo, pa sem napravil protokolično tožbo. Iz tega se vidi, da ljudstvo ni ravno prepirljivo. Če pa se kaže priložnost do tožbe in to, če je več odvetnikov na sedežu sodnije, sledi ena tožba, druga. S tem se dela prepri med ljudstvom, ki samo sebi škoduje, ko krati čas in denar in si dela mnogo bridkih ur in sovraštva. Srd se obrne proti odvetnikom, ki nazadnje terjajo to, kar so zaslužili. Je pač človek velika uganka. Koliko primerov poznam, ko je ta ali oni hvalil svojega zastopnika. Ko pa je pravdo izgubil in je zastopnik terjal svoj zaslužek, ga je klet, češ ta me je zapeljal. Dostikrat se je dogodilo, da je svojega zastopnika še razžalil in potem še zopet plačal občutno kazen.

Tako stanje je tudi razumljivo. Kako so ljudje ob izbruhu vojne besneli proti dr. Gorišku in njegovi pisarni, ker so mislili, da se bo sedaj nehal vsak red. Marsikdo je dal duška svoji jezi. Če bi bil dr. Gorišek tu, bi ne bil varen, kakor tudi njegov solicitor Polič ne, ker je bil, kar objektivno povem, v marsikaterem oziru pri izterjevanju terjatev neusmiljen. Večkrat sem privatno opozoril na to pri sicer utemeljenih predlogih za rubeže, da to ni dobro, a so delali po svoje. Tako se ne dela politika. Kdor hoče biti vodja Slovencev, mora biti v prvi vrsti nesebičen in ne tlačiti ljudstva tam, kjer ga najbolj boli, pri plačevanju. V tem oziru ni bil dr. Gorišek diplomat in prepričan sem, da nima v

Dr. G. Gorišek

ljudstvu nobene zaslombe in tudi nikdar ne bo politično kaj dosegel. Posebej pa sedaj po vojni ne, ker se je zaupanje do njega ob nastalih, četudi izmišljenih, govoricah izgubilo in si vsak misli: s teboj se ne pajdašim.

Pametna politika bi bila mogoča le, če bi se dr. Gorišek sprijaznil z voditelji kmečkega ljudstva. Dokler pa tega ne stori, je vse delo zastoj. Tako se bo vedno bolj širil, enako kot na Koroškem, štajercijansko – nemškutarski duh. Le tam, kjer posvetna inteligenca dela skupno z duhovnikom, tam je pri ljudstvu možno doseči uspeh. Slovensko kmečko ljudstvo je predvsem varno in na tej podlagi zida tudi svoj narodni čut.

Kakor sem že omenil, vojne nismo nič čutili. Tu in tam je prišel kak ranjeni vojak, ki je vedel pripovedovati o tem in onem in da je ta ali oni padel. Med padlimi je bil tudi sin trojiškega župana Fredija Goloba; bil je hud štajercijanec in kot tak je tudi pri vseh volitvah pokazal svoje mišljenje in svojo zagrizenost proti Slovencem. Bil je zvest dopisnik Štajerca in Pettau-er Zeitung. V teh zakotnih listih je napadal vsakega, kdor mu ni bil všeč. Tudi mene je napadel v nekem dopisu meseca junija, a se nisem zmenil za to. Edino orožje proti takim ljudem je, da jih ignoriraš. Vsaka zlobnost se na tem svetu maščuje.

Tako je minil prvi del meseca septembra. Nič se ni več govorilo o tem, da bodo tega ali onega še spravili v zapor, četudi so mislili oziroma govorili, da bomo vsi količkaj inteligentni Slovenci zaprti.

Slovenci so preko svojih poslancev posredovali na merodajnih mestih in pojasnili stališče, da se pri Slovencih ni treba bati vohunov, ker so vdani našemu presvetlemu cesarju kakor vsak drugi narod.

Tekom vojne se je tudi pokazalo, da so se ravno slovenski polki in Slovenci hrabro bojevali in so tudi Nemci v svojih časopisih to poudarjali.

Črni oblaki sumničenja glede nezvestobe Slovencev do dinastije in države so se razpršili in Nemci sami so morali priznati, da ni tako, kakor so mislili.

Zaprti Slovenci so bili zopet izpuščeni. Prosti so bili poštar Fabijani, stavbinski mojster Glaser, dr. Leskovec, dr. Weixl, poslanec Roškar in nadučitelj Kopic. Proti zadnjemu se je uvedel edino postopek zaradi prestopka §23 tisk. (kolportaža knjižice Branibor), vsi drugi so bili izpuščeni, ne da bi bili zaslišani ali da bi jih še dalje zasledovali.

Tudi Rušani so bili izpuščeni, tudi dr. Rosina in dr. Sernec, ki sta po pripovedovanju dr. Mravлага priznala, da sta govorila antidinastične stvari.

Kakor sem izvedel, so pripravili ovadbe glede Rušanov iz osebnega sovraštva in narodne mržnje. Kakšne bodo posledice, se bo še pokazalo.

Nekatere zaprte Rušane osebno poznam iz mojih izletov na Ruško kočo na Pohorju, kjer sem bil vsega skupaj trikrat.

Glede učitelja Lichtenwalnerja je baje pisalo v ovadbi, da se izogiba družbe, hodi sam po sadovnjaku in gozdu. Ker pa je za svoj stan že zadosti učen, se ne more ukvarjati z ničemer drugim kakor z izdelovanjem načrtov za srbsko deželo, kako si bo ta podjarmila te kraje.

Glede kaplana Ilca so trdili, da ima spredaj na oltarju prt, na katerem je podoba kralja Petra in pred tem, ne pa pod Bogom, on vedno poklekne.

Partiunt montes- nascetur ridiculus mus.

Le Polič se še ni vrnil. 3. oktobra je bil tukaj major avditor, zasliševal priče in izvršil tudi lokalni ogled v pisarni dr. Goriška, kjer se je zgodil vlom.

Kaj je dokazovanje dognalo mi ni znano. Slišal pa sem, da so indici, ki obtožujejo Poliča. Radoveden sem, kakšen bo izid.

Pri tem igra baje glavno vlogo neki koledar, ki se je nahajal v miznici solicitorja Poliča v pisarni. Ta koledar, kjer so bili zaznamovani vsi člani Sokola, je krožil pri Nemcih in bil izročen orožnikom. Pozitivnega nič ne vem, a na vsak način je čudno, kako je dotični prišel v posest tistega koledarja. Ob Polanovi hiši, v kateri je pisarna dr. Goriška, ima svojo hišo pekovski mojster Heiter. Njegov vajenec je hotel koncem meseca septembra vlomiti v bolniško blagajno, ki se nahaja v tej hiši. Ni se mu posrečilo. Zaprt je bil in se je zagovarjal, da je hotel le pogledati neke zapiske glede njegove

Dr. G. Gorišek

osebe. Bil je oproščen.

Pek Heiter je silno jezen na Poliča. Pri zadnjih volitvah glede okrajno - bolniške blagajne, katere načelnik je bil Heiter, je Polič strastno agitiral proti njemu. Heiter je dal ta srd čutiti svojim domačinom. Vajenec je vedel, da je njegov gospodar silno jezen. Bolniška blagajna se je do spomladi 1914 nahajala neposredno v prostorih, kjer je sedaj imenovana odvetniška pisarna. Prostori so bili vajencu znani, mogoče je imel še kak ključ. Ta vajenec je bil tudi zasačen, ko je kradel sadje. Vse te okoliščine so dale nekaterim ljudem misliti, a nič gotovega se ni moglo reči. Ponoči 13. avgusta je zopet nekdo poskušal na vratih pisarne, a ga je prepodila domača hči Hermina Polan. Zbežal je čez ograjo našega dvorišča in skozi sadonosnik.

Drugo jutro so rekli, da so Slovenci le fingirali, da bi rešili Poliča. Baje sem jaz pustil odprta vrata, da bi mogel dotični skozi naše dvorišče. Vrata so bila ob tistem času, kakor vedno, zaklenjena.

Dejstvo, da so bili zaprti Slovenci zopet izpuščeni, je na Nemce močno vplivalo. Bilo jih je sram in prav prijazno nastopajo proti vsakemu, kdor se zopet veseli prostosti. Slutijo, da se mogoče obrne proti njim. Govori se celo, da je bil župan Sollag tisti, ki je dajal namige orožnikom, koga naj zaprejo.

Učinek preganjanja Slovencev se že kaže. Davčni sluga Streck, ki je ob času mobilizacije najbolj rogovilil, se je baje izrazil v Larintzovi gostilni, da duhovniki ne zaslužijo drugega kakor vešala. Še kot sluga v službi je pod pretvezo mlinarju Matiju Korošcu izvabil 3 K, češ da jih mora nesti neki stranki, ki je na davkarji premalo dobila, a nima denarja s seboj. Zaradi tega so Strecka ovadili. Še sedaj poizvedujejo o tem. Sedaj ne rogovili več, ampak je miren in potr. Pa prišlo bo še več.

Tako smo izvedeli marsikaj, kako so hoteli postopati Nemci proti nam. Ko je šel dr. Gorišek v vojno v uniformi poročnika, ga je nekdo vprašal, ali bo šel na Srbe. Dr. Gorišek je odvrnil, da še danes ne ve, ker je še tu. To je slišala Dominkova žena, ki je to povedala Žifkovim ženskam. Te so trdile, da je Dominkova rekla, da je dr. Gorišek rekel, da na Srbe ne gre. Dominkova žena je ostala pri svoji prvotni izpovedi. Iz tega se vidi vsa zlobnost ljudij in to od takih, ki so jih Slovenci podpirali s tem, da so tam kupovali. Pri Žifkovih je jemal dosti piva, v zahvalo so ga hoteli spraviti v veliko zadrego.

Slastno čitamo poročila o vojni v časnikih, ki prihajajo enkrat na dan. Naročil sem tri dnevnik, med njimi Freie Presse, da sem o vsem informiran. Napravil sem si tudi zemljevide, da na tej podlagi vem, kako se razvija bojno polje in kako so prijazne in sovražne armade razvrščene oziroma, kako daleč so tu ali tam prodrle.

Patriotični čut se je tudi dejansko pokazal. Po hišah in v cerkvi so pobirali za Rdeči križ, tudi za srebrni križ. Kot spomin sem dobil železni prstan: Gold gab ich für Eisen 1914 Silb. Kreuz. 18. avgust smo slavnostno obhajali. Vsi uradi, korporacije in številno ljudstvo se je udeležilo slavnosti. Župnik Janžekovič je imel patriotični nagovor. Ob koncu slavnosti so zapeli cesarsko pesem, tri kitice v slovenskem, nato tri kitice v nemškem jeziku.

Lansko leto so namreč med petjem himne v slovenskem jeziku otroci nemške šole zapeli vmes v nemškem jeziku, kar je župnika tako razburilo, da je izpred oltarja zaklical z močnim glasom: »Die rutestörer hinaus!«

To je dalo povod za raziskavo, a pravega modusa za bodoče niso našli. V tem kritičnem času pa je župnik na tozadevno opozorilo nemških tržanov izjavil, naj se poje najprej slovensko, nato pa nemško. To je storil pod pritiskom nastalega položaja. Če bi ne dovolil, bi se razumelo kot antipatriotično mišljenje in gotovo bi bil tudi zaprt.

Jezik v cerkvi je slovenski in župnik ga je tudi strogo branil. S tem je bila pretrgana stara navada, da se poje himna le v slovenskem jeziku.

Za oskrbovanje poslov, za katere vpoklicani vojaki ne bi mogli sami poskrbeti, posebno pravne zadeve, je ustanovilo okrajno glavarstvo tudi za ta sodni okraj gospodarsko pomožno društvo. Njegov načelnik sem bil jaz. Posebnega opravka ni bilo. Doslej sem imel le en primer.

Tako, v celoti sem popisal vse dogodke, ki so se do sedaj dogodili. Sledijo vsi dogodki, ki zadevajo moje življenje ali so zame zanimivi, po dnevih, kakor so se dogodili, objektivno in zgodovinsko

Dr. Adolf Klauwig

resnično.

12. oktober 1914

Ravno sem omenil, da bi me zanimalo videti še enkrat Ljubo in z njo govoriti glede tega, kar zadeva njeno veselo življenje. To se je zgodilo danes.

Imel sem kazensko komisijo na Sv. Ani, ker sodnik, dr. Altziebler ni bil doma. Po opravljenem poslu sem stopil v gostilno Ljubinega očeta, ki je bil tam že več let najemnik. V kuhinji zagledam v svoje veliko začudenje njo. Šla je za mano v pivno sobo, kjer sva bila sama. Sprejem je bil hladen, niti rok si nisva dala. Vprašala me je, če vem kaj novega. Odvrnil sem, da dosti in nisem si mogel kaj, da ji nisem naštel vsega, kar sem izvedel. Pripomnil sem, da se ne čutim poklicanega, da bi ji delil očitke, saj sta najini poti od moje poroke ločeni. Kot odkritosrčen prijatelj sem ji svetoval, naj si uredi svoje življenje tako, da ne bo imela kot učiteljica pri svojih oblasteh sitnostij. Nekatere dogodke je skušala deloma utajiti, deloma pa jih je v bistvu priznala. Vsaj toliko, da je potrdila, da je govorila s tem in onim. Spoznal sem, da sem z vsem zadel v resnico. Ob drugih priložnostih se je namrdnila in se delala užaljeno, sedaj je bila bleda in ni mogla nič reči. Kvečjemu je skušala zakriti svojo zadrego s tem, ko je rekla, da to ni res.

Bila je spremenjena. Lica so bila bleda. Na čelu so se že pokazale gube. Nič več ni bilo videti od tistega, kar je bilo nekoč. Spoznal sem, da je živela in uživala.

Bilo mi je v zadoščenje, da sem ji mogel povedati, da ji ne verjamem nič več, ker sem našel neizpodbitne dokaze. Bilo mi je tudi v zadoščenje, da si ni upala dosti tajiti. Torej je bilo res.

V srcu mi je postalo mrzlo. Tam, kjer je nekdaj gorela čista, slepa ljubezen, tam je ugasnila zadnja iskra. Nekoč ideal mojega življenja, moje lepe sanje; sedaj je bila Ljuba zame le navadna ženska. Hladno sva si podala roke. Nič se nisem več obrnil nazaj kakor nekoč. Ni bilo ničesar več, kar bi me vzradostilo. Bilo je slovo kakor s tujim človekom.

13. oktober 1914

Včeraj in danes se vršijo nabori domobrancev v starosti 20 – 23 let. Potrdili so jih veliko, iz nekaterih občin so vzeli po 90 %. Pomeni, da so jih od 16 fantov vzeli 13. Fantje so veseli in komaj čakajo, da dobijo vojaško suknjo. Dne 26. oktobra morajo nastopiti službo, da se izurijo.

19. oktober 1914

Časniki so prinesli vest, da se morajo vsi domobranci v starosti od 24 – 36 let, ki niso bili potrjeni, javiti k naboru, da ugotovijo, kdo je sposoben in kdo ne. Potrjeni bodo vpoklicani v urjenje. Čas bo šele določen. Če bo šlo tako naprej, bo prišla vrsta tudi name. Sicer sem dobil odlok od nadsodišča, da sem oproščen. Mirno čakam na bodočnost, za domovino moramo vse žrtvovati.

25. oktober 1914

Danes sem šel na izlet v Št. Jurij, kakor ponavadi. Učitelj Jurij Železnik je pripeljal v družbo novodošlega kaplana Kramaršiča, ki se mi je po svojem simpatičnem nastopu takoj prikupil. Vidi se mu, da ni ozkosrčnega mišljenja in njegovo duševno obzorje je razširjeno. Je dovtipen in zna posebno dobro pripovedovati. Zna tudi lepo peti – tenor.

Tega dne so odhajali rekruti, ki so bili potrjeni meseca oktobra, na urjenje, in sicer letniki 1891 – 1894. Ni bilo nič petja, ne vriskanja, popolnoma mirno so šli fantje, saj zdaj vedo, da je stvar resna. Le mi smo si zapeli, ko smo šli domu. Spremljal nas je kaplan, tudi Krajncjevi hčerki Pepika in Mimika in učiteljica Valenčakova so šle z nami. Bila je lepa, prijetna jesenska noč v luninem svitu. Na hribu smo še enkrat zapeli:

»Če ga drev' ne bo,
vzel je slovo.«

Poslovali smo se. Odhajajoč smo zapeli krasno pesem:

Dr. Ojbold Klauwig

»Slavček v logu je oglašal
svoje pesmi mili glas,
jaz pod oknom sem jo vprašal,
al' smem priti v vas.«

Ubrano je bilo petje, ubrani glasovi, bil sem ganjen, saj je bil lep trenutek. Bili smo zopet enkrat veseli. Zdaj tu ne vidimo dosti veselih obrazov, vse je mrtvo. Moških skoraj ni videti.

26. oktober 1914

Danes me je v uradu obiskal dr. Franjo Leskovec, koncipient pri dr. Gorišku, ki je bil dne 24. septembra 1914 izpuščen iz zapor, ne da bi ga kaznovali. Pripovedoval mi je svoje dogodke. Videti je bilo, da je mnogo trpel. Rekel je, da ga najbolj boli, ker so ga dolžili vohunstva, ko mu še v glavo ni padlo, na kaj takega misliti.

Pisal je moj brat Mirko, da so dne 25. 10. odkorakali, bržkone v Galicijo. Revež, letos spomladi potrjen, je moral 1. avgusta na urjenje in sedaj gre v negotovo bodočnost. Piše mi, da trdno upa, da se vrne. Čuvaj ga mili Bog, saj je bil priden fant. S svojo resnostjo pri delu in v mišljenju, mi je delal veliko veselje. Smili se mi mati, ki joka doma na Koroškem. Tolažim jo v pismih, kakor se da. Moram se delati trdnega, a je tudi meni hudo. Sestri Micki niti nisem povedal, da je šel brat v vojsko, saj ji nočem delati še več skrbi v srcu.

27. oktober 1914

Brat Mirko mi piše iz Ogrskega, da maršira ali na Lvov ali Krakov. Bog ga čuvaj, v njegovih rokah je njegova usoda.

30. oktober 1914

Matilda Rajšp, posestnica mline v Gočovi, pristašinja »Štajerca«, ki pošilja svoje otroke v nemško šolo v Št. Lenart, je na kr. Deželno orožniško komando v Gradcu ovadila veleposestnika Franca Krambergerja za veleizdajske besede. V tem pismu napada tudi svetnika Kranvogla in mene, češ da so ljudje govorili, da midva poznavava, kaj ti »srbofili« delajo. Midva pa drživa z njimi in nič ne izdava. Zato ne zasluži drugega kakor brco v zadnjico.

Potekale so poizvedbe glede Krambergerja. Dognali so, da je nagovarjala pričo, da naj pove različne izmišljene reči, ki bi jih naj Kramberger storil. Priča je pozneje povedala resnico, da je vse zlagano, kar je prej izpovedala. Tako je prišla Rajšpova v preiskavo in preiskovalni zapor. Predlagal sem tudi državnemu pravdnistvu, da Rajšpovo kaznuje, kar je o meni in svetniku pisala. Danes je bila obsojena na kazen zapor za dobo štirih tednov. Neizprosen bom proti vsakemu, ki mi skuša podtikati nepatriotično mišljenje.

16. november 1914

Svetnik, dr. Kranvogel, je prišel nazaj iz »Inomosta«, kamor je bil dodeljen kot nadporočnik – avditor pri divizijskem sodišču. Zopet je prevzel vodstvo urada, dr. Altziebler je odšel nazaj v Ormož, jaz pa sem prevzel kazenski oddelek. Dela imam ravno primerno.

28. november 1914

Moj brat Mirko piše z dne, 14. novembra iz Kachaua na Ogrskem, da je zbolel za rdečo grižo in leži bolan v bolnišnici. Bojim se zanj, saj mi je bil vedno mil in drag.

29. november 1914

Bil je lep dan, ko smo šli z vodjem pošte, Mlinaričem, vrlim Slovencem, iz središča v Št. Jurij. Učitelj Železnik, navadno »Jirga«, mora iti k vojakom. Javil se je kot prostovoljec. Zbrali smo se v veseli družbi, da proslavimo odhodnico. Veselo smo prepevali, slišali so se tudi govori, resni in veseli. Vzeli smo slovo. Jirga je jokal, saj je bodočnost resna. Vsem nam nekaj teži srce. Ni še

Dr. Adolf Klavnić

pričakovati konca vojne. Vdal sem se veselju. Kaplan Kramaršič, mi vedno bolj ugaja. Ima nekaj prikupnega, da se človek počuti v njegovi družbi prav veselega. Pot domu je bila naravnost lepa. Četudi mrzlo, kajti padal je sneg, nas to ni nič oviralo. Azurno nebo z zvezdicami in polna luna, ob levi in desni strani ceste pa visijo smrekove veje, polne snega. Vmes prodira lunin svit in odseva od snežnih tal. Nebeški mir povsod, le pod nogami škripa; to je pač lep užitek. Spomnil sem se ubogih vojakov. Reveži trpijo. Koliko gorja bo še? Zato pomagajmo, kar je v naših močeh, da olajšamo njih truda polno delo.

Prišel je poziv za ženske, ki pletejo iz volne. Kar je mogoče, po celem trgu vse pridno dela. Tudi v denarju smo zopet prispevali. V gotovini sem izdajal že čez 80 K. Dal sem tudi vojno posojilo v znesku 200 K, ki je vračljivo leta 1920.

Vojska v Srbiji napreduje. Govori se, da bodo s Srbi do novega leta gotovi. Da bi le bilo tako. Na Poljskem je deloma sreča mila, feldmaršal pl. Hindenburg dobro operira, v Galiciji ne moremo naprej, kakor bi radi. Tudi na Francoskem se ne gane skoraj nič naprej.

Nabori za moške od 24. – 36. leta se nadaljujejo. Za Št. Lenart so 15. decembra. Večkrat me navdaja misel, da mogoče pride vrsta tudi na one od 37 – 42 let in med njimi sem tudi jaz. Naj bo. Vdal sem se v svojo usodo. Govori se že, da bo mir. Vsi hrepenijo po njem, kajti vojna je nekaj strašnega.

30. november 1914

Danes sem dobil v roke kazenski akt poštarja Fabijanija zoper župana Henrika Sollaga. Prizivno sodišče je sodbo prvega sodnika potrdilo, kakor sem slutil. Poštar je pač dosti sam zakrivil, ker se je, kakor sam prizna, v tako resnem času smehljaj.

Dobil sem tudi kazenski akt v zadevi Martina Poliča, ki je že od 10. avgusta v zaporu. Zaslišati sem moral celo vrsto prič, ki jih je osumljenec navedel. Popolnoma sem se posvetil tej zadevi in natančno zasliševal. Spoznal sem, da je bilo dosedanje postopanje pomanjkljivo, ker še nihče ni vprašal, kaj so prebivalci v določeni noči slišali. Kje je bil takrat Polič in ali je izključeno dognati, da bi bil tat vendarle kdo drugi. V tem primeru pade vse v vodo - špijonaža in vse.

Posrečilo se mi je dognati okoliščine, na podlagi katerih sem bil prepričan, da je Polič pri tem nedolžen. Radoveden sem izida. Meni gre za to, da dosežemo objektivno resnico in če jo dosežemo, da ni kriv, potem imam kot Slovenec zadoščenje, ker bodo tiho vsi tisti, ki so kričali: Polič je to tatvino fingiral, da bi nas Nemce osumničil. No, jaz ravno sumim, da je mogoče storilec iz njihove vrste.

1. december 1914

Kazensko postopanje proti nadučitelju Jakobu Kopiču se je popolnoma ustavilo. Iz vsega sumničenja ni nastalo nič. A kdo bo dal možu to nazaj, kar je pretrpel, ko so ga psovali 16. 8. 1914 na javnem trgu in pljuvali v njega: »Pfuj, srbski brate.«

Vložil je tožbo, a žal prepozno, zato se je umaknil. Sicer pa je prav njegov tedanji sovražnik, upokojeni Jožef Streck, prejel svojo kazen. Pri Okrožni sodnji v Mariboru je bil obsojen zaradi pregreška na 302 K in šest tednov strogega zavora.

Se bo še vse povrnilo, Bog je natančen plačnik.

6. december 1914

4. decembra sem dobil brzojav, da je moja sestrična Marička dne 4. decembra 1914, zjutraj ob sedmi uri v Celovcu za vedno zatisnila oči. Rešena je bila trpljenja. Bolehala je že dve leti. Umrta je mirno in njena želja, da bi nazadnje ne trpela toliko, se je izpolnila. Njeno življenje je bilo navadno, četudi je imela svoje posebnosti. Kakor mi je vedela povedati moja mati, je imela njena mati, moja teta Jerca razmerje z nekim župnikom, katerega sad je bila Marička. Že ta okoliščina je bila nekaj posebnega. Marička je vedela, da nikoli ne sme reči, da je ta in ta njen oče. Prišla je v družino Šoklič, kjer sta bila oba v Ameriki in si tam prihranila lepo premoženje. Tako da sta si pred 40 leti postavila v Celovcu na Platzgasse, št. 5 svojo hišo. Gospa Šoklič je bila posebno blaga, fina

Dr. Ojbert Klavnič

in zdravega humorja. Rada je pripovedovala o svojih dogodkih v Ameriki, kako si je kot perica pridobila lepo premoženje. V tej družini je bila Marička zvesta služkinja, obenem pa kakor član družine. Že kot dijak sem zahajal tja. Vedno sem bil gostoljubno sprejet in nikoli nisem odšel brez kakega darila. Gmotno mi je pomagala tudi pozneje, ko sem bil na univerzi in še pozneje, ko sem bil že v službi. Hvaležen ji ostanem za to, saj mi je bila velika dobrotnica.

Ko sta umrla gospod in gospa Šoklič, je ostala v hiši sama. V počitnicah sem rad zahajal tja, kjer sem našel vedno gostoljuben sprejem.

Pred dvema letoma je začela bolehati. Bila je samska. Njena tiha želja, da bi se poročila z bratom gospodarja Šokliča, se ni izpolnila.

Umrla je v starosti 65 let. Pohitel sem v Celovec, da ji izkažem zadnjo čast. Mirno je ležala v Annabichlu na mrtvaškem odru. Bleda, na ustnicah je bil smehlaj, kakor bi hotela reči, rešena sem bolečin, uživam mir, ki sem si ga želela.

Nobeden od sorodnikov ni bil na pogrebu, edini sem bil. Pač pa je bilo dosti znancev in znank, ki jim je bila vedno prijazna in dobrotljiva. Profesor Hutter, kateremu je bila zvesta strežnica v isti hiši, je vodil mrtvaški spreved. Položili so jo v hladni grob, zmolile so se molitve, zagrmela je gruda za grudo na njeno krsto, ločitev za vedno.

Zdaj počiva v tistem grobu, a njen spomin živi. Ostala mi je kot blaga žena, sorodnica v hvaležnem spominu. Bila je zvesta Slovenka, bila je vzorna služkinja, bila je bogaboječa ženska, ki je živela življenje, o katerem se mora reči, da je vzorno. Spomin na njo živi v srcu vseh, katerim je bila dobrotnica in ta spomin je trajen. Bodi ji lahka zemljica. Na onem svetu je gotovo našla to, po čemer je na tem svetu hrepenela – večno veselje.

7. december 1914

V Celovcu in Mariboru sem videl vse polno vojaštva. Baje se nekaj kuha z Italijani, tudi Romunija namerava udariti na Turke. Na rusko-poljskem zopet prodirajo združene čete in so zavzele Lodz. Tudi v Srbiji naše čete krepko napredujejo. Na Francoskem je mir. V Belgradu je že vpeljana avstrijska uprava.

8. december 1914

Danes je na pošti prvič zopet nastopil prejšnji poštar Vladimir Fabiani. Za Nemce je to hudi krop. Radi bi se ga znebili, zato so inscinirali vse proti njemu. Zdaj stoji zopet tu. Glede župana Sollaga, ki je njegov največji sovražnik, si nehotе mislim, da si verjetno misli:

*Alles das was ich
ich will ab: die jenseits, die jenseits, die jenseits
ich will ab!*

9. december 1914

Pred nekaj dnevi sem dobil v roke od divizijskega sodišča v Gradcu kazenski akt proti Davorinu Poliču. Zaprt je od 10. avgusta 1914. 3. oktobra je major avditor Selliger, mož izrazito nemško nacionalnega čustvovanja, izvedel lokalni ogled in zasliševanje prič. Danes sem končal zasliševanje prič, akt gre nazaj v Gradec. Upam, da se bodo vsem odprle oči, da je pri aretaciji igralo vlogo vse prej, kakor gola objektivnost. Oseba Davorina Poliča mi je kot sodniku postranska stvar, meni je ideal resnica in resnici sem hotel tudi v tej zadevi pomagati do veljave. To je naš vzvišeni poklic.

15. december

Danes so bili nabori črnovojnikov v starosti 24 – 36 let za trg Št. Lenart. Od 27 jih je bilo potrjenih 16, med njimi celo gluhi Fric Gorjup.

Z juga je prišla vest, da so avstrijske čete dne 2. decembra morale že zavzeti Beligrad zopet

Dr. Adolf Klammig

zapustiti, ker je prišla premoč Srbov.

Dne 3. decembra je bil na povelje župana Sollaga ves trg v zastavah za proslavljanje zavzetja Beligrada 2. decembra.

16. december

Kazensko postopanje zoper nadučitelja Franca Krajnca, ki je bil zaradi suma hudodelstva veleizdaje v zaporu v Gradcu, je po zaslišanju večih prič državno pravdnistvo v Mariboru ustavilo, ker ni nobenega razloga za nadaljnje zasledovanje. Tudi tu ni bilo nič. Tudi glede njegovega kolega, učitelja Kristla pri Sv. Barbari, zaradi istega delikta, so postopek ustavili.

Danes sem izvedel, da se je obesil bivši župan v Drvanji, Martin Tomažič. To leto je imel pravdo z občino zaradi nekega oreha, ki ga je vedno tresel, a mu ga je občina hotela sedaj posekati, ker je stal na občinski zemlji. Tomažič je trdil, da je postal lastnik drevesa, ker ga je 40 let otesal. Prigovarjal sem mu ravno pred letom dnij, da naj sprejme ponudbo občine, ki mu hoče prepustiti oreh v rabo, s tem da izjavi, da se ne lasti zemlje pod orehom. Zaradi nasprotovanja Tomažičevega zastopnika, dr. Goriška, je Tomažič to ponudbo odklonil. Občina je bila to po mojem posredovanju voljna storiti. Tako pa je pravda tekla naprej. Ugodil sem tožbenemu zahtevku, ker sem smatral priposestevanje kot dokazano, a na II. instanci so zaslišali še druge priče in okrožna sodnija je tožbo zavrnila zaradi napačno stiliziranega tožbenega zahtevka. Stroški so narasli na 1000 K. Tomažič je bil ves potr, omračil se mu je um in se je obesil. Ljudje so mi pravili, da se je večkrat kesal, zakaj me ni ubogal. Vse to bi izostalo. Žal mi je za moža, ki je bil inteligen, vesten mož in je vsem oblastem pri poslovanju šel radovoljno na roke. Doživel je dosti sovraštva svojih sosedov. Ni bil več izvoljen za župana in nazadnje še izgubljena pravda. Vse to mu je omračilo um. Časten mu spomin.

17. december

V zaznamku izgub, št. 75 sem med padlimi našel mojega rojaka, dr. Rudolfa Silana, sodnika v Mariboru. Bil je zaveden Slovenec, blag prijatelj, izvrsten jurist. Za njim žaluje slovenski Korotan, žalostna rodbina in nevesta. Blag mu spomin.

18. december

Danes ponoči, in sicer zjutraj ob treh, je prišel nazaj zadnji od meseca avgusta zaprtih jetnikov, Davorin Polič. Postopek proti njemu zaradi suma hudodelstva vohunstva se je ustavil. V zadoščenju mi je, da je bil na podlagi zaslišanih prič, ki sem jih jaz zaslišal, izpuščen iz ječe. Nisem za osebo, kar izrecno poudarjam. Bilo mi je do tega, da se dožene objektivna resnica.

21. december

Praznujemo god sv. Tomaža. Misli me vodijo daleč nazaj v preteklost, v srečni čas, ko sem bil še avskultant v Celovcu. Kakor sem že omenil, sem tedaj spoznal profesorja Tomaža Scharyja, ki je tedaj že živel v pokoju. Bil je blaga duša, pravo kranjsko srce. Bil je v visoki starosti, čez 70 let, a vedno vesel. Zato je bil starosta v našem klubu. Dr. Kušej in jaz sva bila njegova opora in tako smo se še bolj spoznali. Naši sestanki zvečer ob svečah nam niso zadostovali, zato smo se izven tega večera zbrali, in sicer po uradnih urah pri Rothu blizu farne cerkve. Tako so dobili ti sestanki ime »ura prava«. Prihajali so profesor Tomaž, dr. Kušej, urednik Mira, Eker, tajnik družbe sv. Mohorja, Josip Rozman, kanonik Josip Dobrovč in jaz. Veseli večeri, dosti dovtipov smo si vedeli povedati. Pri Rothu sem bil kot domač, zato sem imel tam tudi svoj doktor potus, kjer sem pač doživel zame enega najlepših večerov, ko mi je vodja Koroških Slovencev, odvetnik, dr. Brejc ponudil bratovščino.

Tomaž, sivolasi starček, je bil duša naših sestankov. Zbiral je mladino okoli sebe, kakor koklja svoja piščeta. Umrl je, ko sem bil že v Št. Lenartu. Ni ga več in tudi ne družbe. Spomin nanj mi ostane nepozaben. Za godovnico mu posvečam te vrstice.

Dr. Ojbold Klavnič

22. december

Matilda Rajšp je napravila priziv proti prej omenjeni sodbi. Danes je prišel akt nazaj, sodba je potrjena. Tu se je pač izpolnilo: Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade. Mislim, da bodo s tem končno nehali preganjati Slovence. Videti je, da so Nemci popolnoma mirni, ker so vsi slučajno dognali popolno nedolžnost Slovencev.

Čudno se mi zdi le, da so ravno ti Slovenci, kakor poštar Fabijan in solicitor Polič proti meni drugačni. Poštar niti dosti govoriti ni hotel, ko sem se sešel z njim v uradu, Polič pa se niti pokazal ni na sodnji. Vzroka zato ne vem. Jaz nisem kriv za njihovo usodo. Če pa mislijo to ali ono o meni, me ne boli. Zapomnil si bom to in hodil svoja pota kakor prej. Eno izkušnjo imam. Hvaležnosti ni najti in tako bom tudi jaz v bodoče nastopal, kakor oni proti meni. Sicer pa sem po vseh teh burnih časih, ki sem jih srečno preстал, spoznal, da je bilo moje stališče Slovenca – uradnika pravo. Svojo dolžnost sem opravil. Odkrito rečem, preiskavo Polič sem vodil z vsem interesom, da bi se dognala objektivna resnica, ker sem bil prepričan, da je bil Polič nedolžen. Če pa sedaj, ko je v krogu svojih dragih, niti ne pride blizu, da bi mu rekel, da me veseli, če je prost, je tako tudi prav. Zadoščeno mi je in to bodi geslo vsakemu uradniku, storil sem svojo dolžnost.

23. december

Danes je prišel Davorin Polič k meni in mi sporočil, kako se mu je godilo. Veselilo me je, da se mi je javil. Zanimalo me je njegovo pripovedovanje. Postopanje auditorja se mi je zdelo čudno. Iz pripovedovanja sem povzel, da je bilo ravnanje proti Poliču pristransko. Preiskavo so vodili v smeri, kjer bi se še dolgo ne moglo priti stvari do dna, vsaj kar zadeva dogodek glede tatvine. Mirko mi piše iz Budimpešte, da tam leži bolan, a je že na poti okrevanja. Revež je daleč od svojih dragih. Mati mi piše žalostna pisma. Tolažim jo, da bo vse srečno minilo. Žalostni časi so. Neka splošna potrnost tlači vse – žalosten božič.

24. december

Sveti večer! Kolikšnega pomena je ta beseda! Ta večer se zbira vse v znamenju miru, ko ljubezen napolnjuje srca vseh, ko za ta čas mine sovraštvo!

Spominjam se lepih časov mladosti. Četudi sem zrasel v borni kočici in nisem vedel, kaj je bogastvo, sem bil srečen in v krogu svojih dragih. Posebno ta večer sem bil srečen. Spremenilo se je marsikaj. Moral sem v svet. Boril sem se za svoj obstanek in našel sem mir; oni lepi mir, ki ga da le družinsko življenje. Že par let, kar se moj mali Ožbek že zaveda pomena božičnega drevesca, smo napravili božično drevo. Kako so se mu vedno lesketale oči ob svetlih lučkah in ob igračah. Tudi člani družine in služinčad; vsi, vsi smo bili srečni, saj je vladal mir in v srcu je bilo zadovoljstvo.

Tudi letos smo prižgali božično drevo. Vse je bilo tako kakor vedno, a pravega veselja ni bilo. Misli vseh od nas, ki smo stali okoli drevesca, so šle daleč naprej, ven na mokro polje. Dež in sneg padata, kjer je tisoče in tisoče naših vrlih vojakov, ki se borijo za pravico. Srce se mi je skrčilo. Koliko trpijo reveži v mrazu, mokroti in gladu! Temna noč se razprostira nad njimi, čepijo v strelskih jarkih in mokrota udarja v njihova skromna stanovanja, ki bodo kmalu njihov grob. Ne donijo zvonovi, ki bi vabili ljudstvo k združenju v cerkvi. Topovi pojejo svojo mrtvaško pesem. Ne oglašajo se orgle, ne ubrano petje. Žvižgajo krogle, granate in šrapneli udarjajo in polagajo naše uboge vojake k večnemu pokoju.

O slika, grozna, presunljiva! Pač ne morem biti vesel!

Zvon poje otožno, zadonele so orgle. Mašnik je zapel z vzvišenim glasom: Gloria in excelsis Deo et in – terra pax hominibus bonae voluntatis!

O, pravični Bog, daj, da se uresniči želja tisočerih, ki Te prosijo, daj mir ljudem, daj pravici veljavo, naj zasiže zopet zvezda, ki se je pokazala nad Betlehemom, ko se je rodil kralj miru, nosilec krščanske ljubezni. Daj, pravični Bog, da bi drugo leto zopet ogreval srca vseh svetovni mir.

1. januar 1915

Novo leto! Kako je bilo drugače veselo. Čitalnica je pripravila vsako leto Silvestrov večer in prišli smo skupaj, obujali spomine in ko je odbila ura dvanajst, smo si veselo segli v roke, želeč drug drugemu srečno novo leto. Letos je bilo mirno, trg je kakor izumrl. Prej veseli obrazi, danes vse resno: nič klicev: Veselo novo leto! Vse gre od božje službe mirno domu.

V uradu je bilo vedno vse svečano pri čestitanju, letos pa vse mirno. Pač ni veselja, ni navdušenja, saj pa tudi ne more biti.

Uradni sluga Mihael Fischer je stopil po 39-letnem uradovanju v pokoj. Bil je, kakor vsi drugi, nemškega mišljenja, sicer ja pa bil vesten in je izpolnjeval svojo dolžnost, kakor so mu bile ravno dane duševne moči. V Radehovi je kupil hišo, kjer stanuje s svojo družino.

10. januar

Zopet smo bili enkrat v Št. Juriju! Na obisk je prišel učitelj Železnik. Je že korporal. Izvrstno mu pristaja vojaški kroj. Videti je, da je v tem stanu srečen. Prepevali smo vesele pesmi, kaplan Kramaršič je v izredno izbranih besedah, polnih poetične lepote proslavljal prijateljstvo. Odgovoril sem mu in se naslanjal na rimske klasike, ob čemer je »Jirga« pripomnil, da je danes slišal dva klasična govora. Bili smo veseli, srečni. Takih trenutkov v tem času potrebujemo.

Draginja se veča. Živila so postala neznansko draga. Fižol se prodaja po 72 v, petrolej po 72 v, pšenična moka po 86 v.

Ni še upanja, da bi bil mir. Rusi silijo čez Karpate na Ogrsko. Bog ve, kaj bo.

13. januar

Preteklo noč smo imeli velik strah. Ob $\frac{3}{4}$ na eno se naenkrat zbudim in slišim klic: »Gori!« Ko dvignem zastor, opazim pri sosedu Janezu Dimniku ogenj. Od samega strahu sem padel nazaj na posteljo. Ko je prvi strah minil, je bila moja prva misel, rešiti najvažnejše reči. Spravil sem vse dokumente in drage spomine v kovček, da s tem v skrajni sili zbežim na varno. Moj fant se je zaradi šuma na cesti zbudil. Rekel sem, naj ga oblečejo, da moramo biti pripravljeni za beg.

Plamen je že švigal iz Zormanove nove hiše, ki stoji nasproti naše na drugi strani ceste. Mislil sem, da se ogenj na vsak način razširi dalje. Oblekel sem se in šel na pogorišče. Gorelo je gospodarsko poslopje. K največji sreči ni bilo vetra in po strehah je bil sneg. Požarni branilovci so pridno gasili in omejili ogenj na gospodarsko poslopje. Tako se je razburjenje poleglo in ob pol štirih zjutraj sem šel zopet domu. Moj Ožek je še vedno sedel oblečen v postelji in si pel.

*O razburjenju, o razburjenju
Hvala vam hvala vam po plovu.*

Kakšna razlika. Zunaj razburjenje in strah, tu pa otroška nevednost in mir srca.

Legel sem s trudo glavo, spanja ni bilo dosti.

Danes popoldne so orožniki zaprli Janeza Dimnika, ker ga sumijo, da je zažgal. Že pred letom mu je pogorela v Zamarkovi lesena uta, leta 1884 novo zazidana hiša. Pred leti so našli v sosedovem hlevu konec sveče. Vse te okoliščine so dale povod, da so orožniki osumljenca aretirali. Krivdo taji. Kaj bo preiskava dognala, se še ne ve. Med ljudstvom se je govorilo, da bo pri Dimniku enkrat gorelo. Če so te govorice opravičene, ne morem presojudati. Dimnik je sicer že dvakrat kaznovan. S svojim pohabljenim sinom je imel večkrat prepir. Ta mu je že prej večkrat očital, da je oče zažgal!

15. januar

Pekovski pomočnik pri Kajetanu Heiterju, Franc Lešnik je danes popoldne v Št. Lenartu psoval brez vsakega povoda koncipienta dr. Goriška, dr. Janka Leskovca, s »Srb. Srbski pes«. Zvečer je napadel solicitorja Davorina Poliča, tako da je ta zbežal v prodajalno moje žene. Prišel sem ravno s sprehoda, ko opazim Franca Lešnika pred našo hišo, ki je grozil: »Čakaj ti, Polič.« Šel sem iz

Dr. Ojbold Klauwig

prodajalne, a je Lešnik takoj napadel, da sem moral poseči vmes. Poslal sem po orožnika, obenem sem šel k mojstru in ga opozoril, naj svojega pomočnika pokliče domu. Ta ni storil nič. Prišel je orožnik, stražmojster Lukež Velej in sem mu povedal vse. V celotnem ravnanju sem smatral, da gre za prekršek po 302 k. z., ker je venomer psoval: »Serbischen Hund. Srb, kaj iščeš tu? Vse Srbe moram poklati.« Orožnik ga je aretiral in odvedel v zapor. Ob tej priložnosti je Lešnik razbil vse v celici, da je izgledalo, kakor bi gospodarili Rusi. Ko so ga zaslišali o dogajanju in vprašali, zakaj je napadel imenovana, je rekel, da zato, ker so »srbski bratci«. Še v zaporu je pretil, da bo Poliču nekaj storil.

Iz vsega se vidi, da je bil nahujskan in da v slepi strasti izvršuje to, kar so drugi nahujskali. Polič je dal ovadbo glede tega ravnanja in se skliceval tudi na tatvino, storjeno v pisarni dr. Goriška, zaradi katere je bil on v zaporu. Že tekom preiskave, ki sem jo deloma tudi jaz vodil proti Poliču, se mi je zbudil sum, da bi ne bil kdo Heiterjevih uslužbencev v zvezi s to tatvino. Mislim, da se ne motim. Po prvem vlomu so se našli sledovi iz smeri Heiterjevega vrta. Razmere so bile tem uslužbencem glede prostora prave. Vajenec Ploj je tudi vedel, kje je denar. Knjižica, ki je bila v pisarni, se je baje naenkrat našla v Poličevem stanovanju, kjer jo je nekega jutra Ploj našel na oknu, ko je prinesel zemlje. Vse to so okoliščine, ki dajo misliti.

V noči od 18. na 19. julij 1914, ko sem bil na dopustu v Celovcu, je nekdo v hišici v sadovnjaku potrgal razglednice, ki so bile nabite na stropu in jih deloma odnesel, poškodoval klopi in mizo in odšel skozi vrt v smeri proti cerkvi. Postopek je bil ustavljen. Sedaj sem ta akt priklopil aktu proti Francu Lešniku, ker se mi močno zdi, da je ta storilec. Že od poletja me ne pozdravlja več in kaže ves svoj značaj, da je za to delo zmožen. Drugi nima povoda storiti tega, ker nimam nobenega sovražnika. Radoveden sem o izidu preiskave.

19. januar

Prišel je oklic, da morajo vsi v starosti 24 – 36 let, ki so bili meseca decembra 1914 potrjeni od črnovojnikov, če še niso bili dne 16. januarja vpoklicani, iti 1. oz. 15. svečna k vojakom.

Na Poljskem se boj nadaljuje. Nemci nameravajo zavzeti Varšavo. V Karpatih se tudi nadaljuje boj. Iz južnega bojišča ni nobenih važnih poročil.

Pritisnil je mraz. Kako bo vplival na vojne operacije, mi je še neznano. Sliši se že, da povsod razsajajo nalezljive bolezni in da je marogasti legar že v Št. Lovrencu v Slov. gor.

26. januar

Prišel je razglas, da morajo vsi iz letnika 1891, če niso bili že prej potrjeni, in nadalje iz letnika 1895 in 1896, k naboru. Prihodnjič pride tedaj vrsta že na nas, do 42. leta.

Razširjajo se že vesti o mirovnih pogajanjih. Koliko je na tem resnice, še ni prišlo v javnost. Hrepenijo gotovo že vsi po njih.

Pritisnila je huda zima. Že skoraj osem dnij sneži. Mislim na uboge vojake, ki trpijo strašne muke ob takem vremenu. Kaka odločitev v Karpatih še ni padla.

6. februar

Danes sem prejel pismo, iz katerega izvem za smrt moje tete Barbare Koren v Vetrinju. Umrla je 1. svečna 1915 za pljučnico in bila pokopana 3. svečana v Zakamnu. Revica ni imela vse življenje nič dobrega. Bila je poročena z Simonom Korenom iz Bovca. V službi je bila pri gospodi Moro v Vetrinju in kot taka oskrbovala leta in leta vilo Goričnik. Tja sem zahajal kot dijak in prebil tam lepe, vesele ure. Ko je gospoda Moro prodala vilo nekemu trgovcu v Celovcu, jima je ostala pravica do stanovanja v dotični hiši. Bala se je za svojo bodočnost in mi to bojazen izrazila meseca julija 1914, ko sva se zadnjič videla v Celovcu. Revica je sedaj rešena trpljenja. Bila je blaga, poštena, slovenska žena, pravična in zvesta svojemu gospodarju. Počiva v hladni zemlji blizu kraja, kjer se je rodil Koschat Tomaž in zato se mi je ta kraj še bolj omilil.

Dr. Adolf Klavnsig

9. januar

Moj brat Mirko mi piše, da je sedaj v Velikovcu. Kam od tod odrine, še ne ve. Sedaj je popolnoma zdrav.

24. januar

Dan sv. Matije je! Spominjam se mojega prijatelja, rojaka Mirka Periča. Ni ga več med živimi. Dne 7/5 ,14 je v Doliču za večno zatisnil oči. Ni bil srečen v svojem poklicu. Duhovniški stan ga ni veselil, rad bi bil medicinec, a so mu manjkala sredstva. Zato je bil žalosten in žal iskal tolažbo v demonu alkoholu. Bil je nadarjen, bistre glave, imel je tudi dar za pisateljstvo. Žal ni bilo tiste zdrave podlage, da bi svoje talente izkoristil. Le tam, kjer je pravi poklic, tam je veselje do dela, tam je najlepša harmonija duševnih in telesnih močij. Spavaj mirno, dragi Matija, tam v nemškem Št. Vidu. Ne misli si, da boš našel Ti svoj večni mir, kjer sem jaz kot avskultant in adjunkt užival srečne, solnčne dneve mladosti. Ave pia anima!

27. februar

Danes so razglasili cesarsko odredbo o popisu količine vsega žita, ki ga ima vsak posestnik. Če ga vsak posameznik ne potrebuje, ga mora imeti pripravljenega, da ga da državi proti primernemu plačilu.

1. sušca

Danes so časniki prinesli vest, da morajo vsi črnovojniki od leta 1873 do 1877, ki pri naboru niso bili spoznani za sposobne, iti k naboru, ki bo od 6. 4. – 6. 5. 1915. Tudi sam sem med temi srečneži. Bil sem pripravljen, da pride do tega, zato se nisem posebno razburil. V teku vojnega časa sem itak doživel dosti razburljivih dogodkov, zato hočem varovati svoje živce, kolikor je mogoče. Kakor je namenjeno, fiat voluntas Tua domine!

2. sušca

Danes so prišli listi, na prvih straneh skoraj docela prazni. Cenzura – samo napos, Italien- se ni črtal. Ta negotovost še bolj razburja duhove. Nič dobrega ni slutiti. Popisovanje žita se je končalo. Bilo je vse mirno. Ženske so tarnale. Vse si predstavljajo v hujši luči, kakor je v resnici. Toliko, kot bo kdor rabil zase, ostane vsakemu. Nobenemu se ne bo godila sila.

3. sušec

Na večer je zakrožila vest, da je postavila Italija naši državi ultimat. Tako se vidi zvestoba združnika. Bomo videli, koliko je resnice na tem. Danes so bili v Mariboru nabori za letnike 1891 – 1895. Od 304 jih le 27 niso potrdili. To število dosti jasno govori o resnosti položaja. Videl sem Ljubo. Govorila sva kakor nekdanj. Vesela, željna zabave. Rekla je, da gre v Maribor pričakat ranjenega brata. Srce mi je bilo razburjeno. Mislil sem na lepe dni. Nekoč sem verjel in ljubil, danes poslušam in pozabim in mislim: »Ženska nas le vedno jokavo vara.« Poslovil sem se. Bil sem ves čas zamišljen. Težko je pozabiti, kar je nekoč navdajalo človeško srce s čutom ljubezni, čiste, goreče. Šel sem domu. Moj fantek mi pride naproti, me objame in pravi: »Atek, k meni sedi.« Pred podobo Neomadeževane je sklenil svoje nedolžne ročice in molil: »Ata zu Haus bleiben.« Da, srček, prav imaš, tu je moj dom, moje veselje in pozabil sem celo razburjenje, pozabil na oni pogled, kjer sem nekoč iskal veselje do sveta. Doma ostani, to velja Mojemu srcu! Tu je Tvoja sreča!

26. sušec

Resni časi prihajajo. Z bojišča se slišijo bolj žalostna poročila. Trdnjava Przemysl je padla, večinoma zato, ker ni bilo dovolj živil.

Dr. Adolf Klauwig

V Karpatih se bije težek boj in če se posreči Rusom priti na Ogrsko, smo izgubljeni.

Moj brat je v Galiciji. Zadnje poročilo je iz Nadvorne, z dne 15. 3. 1915.

Vršil se je nabor za letnik 1896. Potrebni so bili skoraj vsi.

Dne 3. majnika je nabor v Št. Lenartu za nas, od 37. - 42. leta.

Danes so bili nabori za konje. Tudi konj so dosti vzeli. Ljudje tarnajo, kako bodo obdelovali polja, ko ni ljudij in ne živine.

Draginja tudi narašča. Po mestih stane 1 kg teletine 4 K, na Dunaju govedina 6 K. Sliši se celo, da bodo mesarji smeli le dvakrat na teden prodajati meso, ker primanjkuje živine.

Strahom gledamo v bodočnost. Na sodnji je dovolj dela. Ljudje se tožijo kakor prej, tako da imam dela čez glavo.

Pojavljajo se tatvine, posebno v fari sv. Antona, a tatom se ne more priti na sled. To je posledica pomanjkanja živil.

Žemlje so izginile, namesto njih se pečejo kreigssemmel, ki so črne kakor navadni domači kruh.

Mi pečemo le domači kruh iz primesi koruzne, ječmenove in ržene moke.

31. marec

Bil sem v Gradcu. Šel sem k zdravniku, prof. dr. Scholzu. Srce mi je postalo nemirno. Zdravnik je po natančnem preiskovanju dognal, da nimam srčne napake, pač pa srce ni popolnoma zdravo. Vesti z bojišča so nejasna. Toliko se ve, da se bije odločilni boj v Karpatih. Če se posreči ustaviti Ruse, je dobro, če ne, se vsujejo kakor toča po Ogrski in opustošena bo vsa dežela.

Slišijo se različne vesti. Baje ni več pravega navdušenja. Govori se, da dosti vpliva nemški cesar, da ni konec vojne.

Bliža se velika noč. S prižnic so oznanili, da ne smemo peči čistega pšeničnega kruha, ampak le 50 %. Ljudstvo si to slabo tolmači. Ni nobenega veselja, kakor bi vse izumrlo.

Danes sem videl Ljubo. Šla je na počitnice v Slovenj Gradec. Bila je izborne volje, okusno oblečena. Z lic ji je žarelo veselje. Vznemirilo se mi je srce. Hitro sem se poslovil, saj bi me sila spominov skoraj omamila. V uradu sem bil zamišljen. Kmalu sem moral dati slovo aktom in iti v naravo, da pozabim in se razvedrim. Neka otožnost se me je prijela, srce mi nemirno bije. Zakaj nam je dan spomin, da trpimo pri misli na nekdanje lepe dni? Kar je bilo, ne more biti več in to je bolest.

Mogoče se motim, kar govorijo ljudje o njej. Zdi se mi tako odkritosrčna, zaupno govori z menoj in vidi se, da tudi njej ni izginil spomin name. Tajna sila me vleče k njej. Nekaj minut v njeni družbi pa je pozabljen ves svet, slovo - kupica žalosti. Kaj bo iz tega, kje najdem mir?

Hitel sem k svojemu sinčku, ki je sedel ob oknu in se igral. Objel me je in krčevito stiskal k sebi, poljubljal na lice in se igral v mojih laseh.

Zazvonilo je večernico. Ožek mi pravi: »Atek, moli!« In molila sva oba. On, ker je vedel, da mora ob zvonjenju moliti, jaz pa, da najdem svoj mir.

4. april

Velika noč! Koliko veselja vsebuje to ime za celi svet. Kako se vsak razveseli veselega praznika, ki hkrati pomeni vstajenje narave k novemu življenju.

A letos? Zvonovi zvonijo, a mašnik je otožno zapel alelujo. Ne doni veselo. Na koru so odgovorili. Kakor bi bila maša za mrtvimi, z otožnim, na miserere spominjajočim glasom.

Lep dan je. V naravi je mir. Povsod resni obrazi. Kakšno nesoglasje. Ne pokajo topiči, naznanjajoč veselje. Mirno je vse, a tam v Karpatih grmijo topovi, da se strese hrib in dol in pojejo mrtvaško alelujo k večnemu spanju za marsikaterega junaka.

Grozna slika, vojna, ki uničiš vsa sveta čustva!

Spominjam se svojega brata Mirka. Lani je prišel vesel iz Ljubljane. Tudi mati s Koroške me je obiskala in bili smo vsi skupaj. V zadovoljstvo mi je bilo, da smo bili tako skupaj kakor nekoč. Šli smo v Št. Jurij, se peljali k Sv. Barbari in veselje je odsevalo z naših lic.

A danes? Brat mi piše z dne 24. sušca, da je v strelnem jarku daleč v Bukovini.

Revež, si pač ni mislil, da bo taka sprememba.

Dr. Ojbold Klauwig

Nikjer ni videti veselih obrazov. Vsak hiti domu. Vsak ima koga, ki bi ga danes rad imel doma, a je daleč od tod.

Hud boj se bije v Karpatih. Bojimo se, da Rusi prodrejo na Ogrsko in potem nam gorje. Tudi o Italiji se slišijo glasovi, da so se razmere zopet zaostrole. Bajе Italijani zahtevajo svet do Save.

Bog ve, kakšna bo prihodnja velika noč. Hrepenenje po miru je močno, saj že primanjkuje živeža. Nič več ni videti belega kruha. Pomešan je do 50 % z drugo moko, tudi barvanje jajc je prepovedano. Izginil je pravi značaj vzvišenega praznika.

16. april

V zadevi dne 15. januarja 1915 zaprtega Franca Lešnika je prišel akt, v katerem najdem, da so ga zdravniki spoznali za norega in ga kot splošno nevarnega internirali v norišnici. Zanimivo je le izvedenčevo mnenje, ki jasno ožigosa nastop Nemcev proti Slovencem ob času izbruha vojne. Podajam tozadevni del mnenja, ki sta ga podala psihiatra, dr. Kautzner in Sterc. Uvod glasi: »Die sogenannten Flegeljahre kommen bei kulturelln geistig tiefstehenden Jungen mir umso leichter Ausartung, wenn schwere Affekte oder erschütternde Ereignisse das genutz heftig erregen.

Die Burschen fühlen sich dann als tatkräftige Männer und glauben berufen zu sein als Vorkämpfer und Helden sich hervortun zu müßten zu brutalen Gewalttaten und raum je zu einem Dienste für die gute Sache. Dass der begründete Hass gegen die Serben die Leidenschaften nur zu sebräufhat, war begreiflich und infolge dessen erklärt es sich auch dass so mancher rohe Geselle mit Wollust die Gelegenheit ergriffen hat, um den in seinem innrven aufgestapelten brutalen geühen und Trieben eine erstrebte Gutladnng schafen zu rünnen Bei einer solchen Betätigung fühlen sich zumal bei alkoholischer Begeisterung gleich in eine so sinulose Wut, dass sie vor nichts zurücksebreken, und wild toben, bis sie endlich unter der äusseren Gewalt er schöndft zusammenbrechen. So geschah es anch bei Franz Lešnik der die Serbenfraunde vernichtnaubend excetirte«

Želel bi, da bi vsi tisti, ki so pri izbruhu vojne tako besneli proti Slovencem, čitali svojo obsodbo. Nравnostne razmere postajajo vsled vojne slabe. Kot uradnik vem, da so ženske nezveste možem, ki se bojujejo za domovino. Zapravljajo denar, z drugimi se vdajajo veselju. Žalostna slika in razočaranje za moža, ki pride domu in mogoče najde otroka, ki mu ni oče. Delujem kot izvensporni sodnik. Ženske ostro grajam in jim zapretim, da si morajo pripisovati hude posledice.

V Št. Lenartu tudi že izdajajo karte za moko. Kdor nima moke, dobi od županstva potrdilo, da si sme toliko in toliko, navadno 1 kg, kupiti pri trgovcu.

V uradu imamo vedno dovolj dela. Kazenski oddelek mi napravi dovolj posla. Ljudje se tožijo kakor nekda in tratijo krasni čas, ki bi ga lahko drugače porabili. Predočujem to ljudstvu, a je vse zastonj.

Zato sem neusmiljen pri izterjevanju stroškov. Tam najbolj občutijo svoje neumno početje.

Tudi letos je zame označena kvalifikacija z: »Gut.« Četudi me je sodni predstojnik povsod označil z: »Sehr gut.« je končni rezultat dobro. Tudi dobro habcant sibi, sem pač Slovenec, jaz pa delam dalje kakor prej. Vzeli so mi veselje do zaupanja in pravice. Da bi stremel za čim višjim, vem, da ne pridem kvišku – Slovenec.

19. april

Časniki so prinesli vest, da se s cesarsko odredbo razširi obseg črnovojniške službe na leta od 18 – 50, in sicer tako, da morajo še črnovojniki do 42. leta v ogenj, drugi do 50. leta pa, če je to potrebno. In treba bo. Ljudstvo je zbegano, vsakemu se vidi strah na obrazu. Moških že skoraj ni več. Po poljih so samo ženske, ki obdelujejo polje. Z bojišča se ne slišijo prav nič veseli glasovi. Danes sem celo slišal vest, da so namestnika štajerske dežele, grofa Claryja, napadli, ker primanjkuje živeža.

Prvič sem slišal kukavico. Sedemkrat mi je zapela. Kako sem nekoč vesel pozdravil tvoj glas. Koliko veselja mi pomeni ta klic! Moje misli so pri onih, ki se borijo zunaj na bojnem polju, padajo, umirajo in kukavica jim poje na spomlad življenja, poje jim mrtvaško pesem. Ali bi naj bil človek še vesel?

Dr. Oskar Klauwig

27. april

Poštar Vladimir Fabiani je postal nadpoštar v Weizu. Dobil je zadoščenje s strani svoje oblasti za to, kar je trpel zaradi fanatizma tukajšnjih tržanov s Sollagom na čelu.

Fabiani je bil prepričan Slovenec in to je bil Nemcem že davno trn v peti. Zato so se hoteli maščevati nad njim. Ali se jim bo posrečilo spraviti Nemca sem, se še ne ve, a delali bodo na tem.

1. maj

Že nekaj dnij je krasno vreme. Narava se kar vidno zbuja. Vse je že zeleno in sadje je začelo ravno cveteti tako bujno, kakor še nisem opazoval tukaj. Letina se kaže izborna, ljudje si obetajo bogato žetev.

Drugače pa ni videti veselja. Običajne godbe zjutraj ni bilo. Vse veselice so prepovedane. Mirno, tiho je vse. Velik kontrast z bujnim življenjem v naravi.

Italija je nemirna, govori se, da je dosti naših vojakov odšlo na mejo in da so že celo zasedli strelne jarke. To je naš zaveznik. Zasluži, da bi bil tepen, kakor nagajivi otrok.

Nič me ne veseli lepa narava, ko pa je toliko skrbi. Če izbruhne vojna z Italijo, moramo iti vsi. Sicer je lepo, bojevati se in umreti za domovino, a ločitev od mojih dragih, posebno od sinčka, ki še sedaj celo boleha, bi mi bila neznosna. Lahko bi si mislil, da mogoče nikoli več ne vidi svojega očeta več.

2. maj

Nekoliko razburjen sem! Na misel mi hodi prihodnji dan, ko se odloči, ali ostanem civilist ali bom rekrut. Zatekel sem se k svojemu sinčku, ki je sedel boljše volje po mučnem kašlju pri oknu in gledal mimoidoče ljudi. Sklonil se je s svojimi nežnimi ličicami k meni, držeč v obeh rokah harmoniko in natezaje jo, mi pravi: »Atek, zapoj:

Na Kranjskem- Koroškem
že ajda zori, že ajda zori.
Moje dekcle jo žanje, jo glav'ca boli.
Pa zares.«

Zapel sem z njim in pozabil trenutek bridkosti.

Šel sem na pošto! Dobil sem šopek od nje – Ljube. Šmarnice - moje ljubljenske in narcisa – to je bil okrask, lepo povezan s srebrno nitjo. Podarila mi ga je za spomin na jutrišnji dan s kratkimi, odkritosrčnimi besedami. Ginjen sem bil, saj sem vedel, da se prava ljubezen kaže v trenutkih, ko je žalost na vrhuncu in ta ljubezen je prava.

Loči naju vez, ki sem jo sklenil pred štirimi leti, pred svetom, a srce ne najde miru. Bodi tako ali tako, mogoče se varam o svoji sodbi, ki sem jo izrekel. Eno pa vem, da se mi poslane cvetlice niso lagale. Bile so znak ljubezni, spomina na lepe dni. Ta spomin mi naj ostane čist.

Še enkrat sem čutil kot nekoč, še enkrat tako kakor v maju - mladosti, ko me niso vezale nobene sponse. Videl sem jo isti popoldan pri Sv. Trojici. Sedela sva skupaj, se ljubko pogovarjala. Bili so tudi drugi zraven, a srce je do srca govorilo in v očeh je sijal tisti sijaj, kakor nekoč, odsev spomina na lepe, srečne dni.

Poslovil sem se, hitel domu. Malo sem spal. Moje misli so bile daleč, daleč, v dobi mladosti, prostosti.

3. maj

Napočil je dan odločilnega trenutka. Vstal sem zgodaj, a bil sem miren. Od sinčka sem vzel slovo, žena me je s skrbnim obrazom blagoslovila. Šel sem na nabor. Krajnčeva Mimika mi je poslala šopek nageljčkov za današnji dan, znamenje da sem v Krajnčevi hiši mili gost. Veselila me je pozornost, šel sem vzradoščen po trgu gor in dol. Ljudi je bilo že vse polno. Moški, starejši in vsak v družbi svoje žene. Vriskanja ni bilo, le resni obrazi.

Dr. Ojbold Klauwig

Pri Aublnu je bila komisija. Kar nas je bilo intelligence, smo prišli takoj na vrsto. Prvi je bil kaplan Kramaršič, ki je bil takoj odslovljen.

Za njim sem prišel jaz. Mislil sem si, da mi mogoče kaj pomaga, če se izgovarjam na moje srce. V rubriki pri zadnjem naboru je bilo zapisano: Waffenuntauglich ob allgemeiner körperlicher Schwäche und Kropf.

A vse to ni nič zaleglo. Srce je bilo zdravo in vse druge napake so izginile. Rekli so: Der schäueste Mann - wie ein Adonis.

In rekla je komisija: Geeinetwarten Sie auf die Beeidigung.

Poznal sem svojo obsodbo, torej sem vojak, v 39. letu svoje starosti.

Prepričan sem bil. Čakal sem na prisego. Gledal sem na druge, a nič niso veselo korakali v dvorano, spodaj na dvorišču so se poslavljali od svojih žena, otrok, nazaj grede so prihajali s solzami v očeh in žalost je bila na obrazu vseh. Nič vriskanja, nič poloma, vse mirno, svečano, resno.

Nabor je minil. Od 240 moških lenarškega okraja je bilo potrjenih 199. Pobrli so vse, kdor ni bil očividno pohabljenec.

In nastopili smo na dvorišču v štirih vrstah. Neki podčastnik nam je v slovenskem jeziku prebral vse članke, ki se tičejo prestopkov in nato smo dvignili tri prste desne roke in prisegli. Ko je bila izgovorjena zadnja beseda: »To je tako gotovo, kakor naj mi Bog pomaga. Amen.« je bila je grobna tišina. Bilo je, kakor bi stal pri odprtem grobu, kamor smo položili najljubšega prijatelja, sorodnika in kjer smo zmolili zadnjo molitev. Ko je notar Štupica žalosten zaklical: »Živio, Avstrija!« so se nekateri odzvali. A ni šlo od srca, bili so zamolki glasovi.

Mladeniška moč, veselje do bojevanja, do navdušenja seže le do gotove mere. Čez to mejo je preudarnost, resnost, misel na bodočnost, na lasti dom.

Prišla je godba, zaigrala veselo koračnico in tako je marsikateremu za trenutek posušilo solzo, a v srcu je ostala bolečina.

Prišel sem domu. Žena me je navidezno vesela sprejela, a videti je bilo, da ji je jako težko. Moj sinček me je ljubko pogledal, se me oklenil in stiskal k sebi, kakor bi vedel, da me hočejo odvzeti. Torej sem vojak, novi pojav, novo življenje. Dne 15. majnika moramo vsi nastopiti službo. Jaz sem oproščen zaradi moje službe, a bog ve, kako dolgo. Če postane situacija resna, bom moral pustiti pero in se učiti sukati sabljico.

Na večer je vse potihnilo, le tu in tam še tava kak vinjeni, drugače je vse tiho. V kočah po Slovenskih goricah se preliwa dosti solz, je dosti žalosti.

4. maj

Danes je časnik »Tagespost« prinesel vest, da se bodo izvajali v času od 25. 5. – 15. 6. novi nabori za črnovojneke od leta 1878 - 1894, ki pri naborih jeseni niso bili potrjeni. Ta vest je povzročila dosti razburjenja, saj se je marsikateri že zazibal v sladki sen, da je prost za vedno.

6. maj

Spomladansko solnce nam obeta lepše sijati. Včeraj zvečer je prišla novica, da so avstrijsko-ogrske čete skupaj z nemškimi v Karpatih močno nateple Ruse. Ujetih je 156.000, 25.000 konjev, okoli 270 avtomobilov, 489 strojnih pušk, 430 topov pa je zaplenjenih poleg drugega gradiva.

V srce me veseli ta zmaga. Bog daj, da bi bila odločilna. Vse hrepeni po miru. Naši živci so napeti do skrajnosti. Vse bi še bilo v redu, glede živeža bi se še prerinili do julija, toda najhuje je sedaj, ko bi morali oditi odrasli moški v vojno, večinoma gospodarji. Včeraj sem slišal mnogo jadikovanja. Od marsikatero hiše mora iti gospodar, ki zapusti ženo z otroki, ne da bi imel drugih delavnih močij. Obup se jih hoče polastiti, saj vedo, da mora gospodarstvo razpasti in vsakemu je ljubi dom, domače ognjišče.

Zato pa je ta novica tem bolj vesela, da pomiri duhove, dvigne up in mogoče pospeši mir. Dovolj je morjenja.

Kot rekrut sem dal prvi razobesiti cesarsko in štajersko zastavo že navsezgodaj. Mojemu zgledu so sledili drugi. Bog daj, da bi nam zastave kmalu oznanjale mir.

Dr. Oskar Klavnski

Moje življenje.

V

12. maj

V Št. Lenartu je birma. Zvečer ob šestih se je pripeljal knezoškof, eksclenca dr. Mihael Napotnik. K sprejemu se je zbralo občinstvo, župan Henrik Sollag je pozdravil v nemškem jeziku, nato deželno-sodni svetnik, dr. Kranvogel v imenu uredništva v nemškem in slovenskem jeziku. Šopke so izročile hčerke notarja Frana Stupice in sodnega oficiela Schigarta - nekdaž Žigert. Prva je srčno pozdravila v slovenskem jeziku, s polnim razumom in prikupno, druga v nemškem jeziku kot obiskovalka nemške šole: »Steif und ohne Geist,« nazadnje je celo obtičala in ni mogla dalje. Knezoškof ji je pomagal iz zadrege, se zahvalil za pozdrav in šopek. Nočem zabavljati, a pri tej priložnosti se je videlo, da se je ta sistem sam obsodil. Otroci slovenske pripadnosti, ki zahajajo v nemško šolo, se pač mehanično učijo. Znajo prenašati, a razumejo nič in to zato, ker se ne učijo nemškega jezika na podlagi materinega.

Razmere med župnikom in županom so se izboljšale. Župan je bil celo povabljen k obedu. Leta 1909, ko je tudi bila birma, je župan Jožef Sedminek s svojimi svetovalci pred sprejemom odšel, ker je dr. Gorišek izobesil na svoji in na hiši Franca Breznika slovenske trobojnice. Tedaj je bilo dosti ogorčenja, tudi knezoškof je bil slabe volje in se je znesel nad župnikom. Kot občinski zastopnik se je skliceval na neki sklep iz prejšnjih časov, da se ne sme izobesiti ne nemška, pa tudi ne slovenska trobojnica.

15. maj

Danes odhajajo črnovojniki od 37 – 42 leta k vojakom. Iz Št. Lenarta jih je šlo devet, med njimi tudi notar Stupica, katerega prošnja za oprostitev ni bila uslišana. Glede sodnih uradnikov je prišel ukaz, da so »allgensein auf unbestimmte Zeit enthoben«. Torej mi ni treba iti. Mirno so vsi odšli. Pot, na katero stopajo, je resna. Nihče ne ve, ali se še povrne. Kot sodnik hočem vestno izpolnjevati svoje dolžnosti, da tudi tako izpolnim svoje mesto. Hvaležen sem, da sem ob svoji ženi, sinčku in drugih. Mati je bila že v strahu, saj enega sina ima že v vojski in je že dosti solz prelila v skrbi zanj. Glede Italije je še vedno negotovo, ali se začne vojna proti nam. Razburjenje je veliko. Govori se že, da so iz Trsta in Gorice izpraznili civilno prebivalstvo. Vojaki odhajajo na mejo proti Italijanom. Pripravljeno je vse, strelni jarki so celo pri Rožeku in Lipi ob Vrbi in Škofji Loki. Kakor pišejo časniki, se glede vojne odloči dne 20. majnika v laškem parlamentu. Zaradi tega vlada veliko razburjenje. Pobit sem. Če bo vojna, bom moral iti.

20. maj

Časniki so prinesli vest, da je Italija prestopila iz trozveze z Avstrijo in Nemčijo k trozvezi Anglija– Francija - Rusija. Vojna z našo deželo je neizogibna. Uresničilo se je, kar smo že davno pričakovali. Naš zaveznik je postal naš sovražnik. Sedaj gremo vsi. Vsak čas dobim poziv. Krasni maj, lep si posebno letos, a žalosten. Resni so obrazi, nobeden ne ve, kaj prinese bodočnost. Ne veseli me nobeno delo. Če gledam svojega sinčka, me stisne pri srcu, saj mogoče se kmalu ločim od najljubšega na svetu, za večno. Daj, mili Bog, da mine nevarnost, saj so težki dnevi.

24. maj

Prišla je vest, da je 23. maja Italija napovedala Avstriji vojno. Zgodilo se je, kar je bilo v zadnjem času pričakovati. Zahrbtno nas je napadel zaveznik, brez vsakega povoda. Razburjenje med ljudstvom je ogromno. Sliši se, da so na avstrijskih tleh zaprli dosti inteligence laške narodnosti. Mislim, da je tu dovolj povoda, bolj kot pri nas, mirnih Slovincih tukajšnjega kraja, meseca avgusta.

Sedaj se že bijejo na mejah. Begunci tudi že prihajajo iz južnih krajev. Naša stvar je pravična, zato pa bo tudi zmagala. Nezvestoba se mora kaznovati.

30. maj

Od 15. junija do 1. julija so napovedani nabori za fante, rojene leta 1897. Bije se boj na vseh straneh. Posebno veliko ogorčenja je proti Italijanom, ki so proti vsakemu čutu pravice razdrli z

Dr. Adolf Klauwig

nami pogodbo. Bog jih bo kaznoval.

Draginja je velika. 1 kila govedine stane že 4 K. Samo še en mesec in boljše bo, saj letina dobro obeta. V trgu ni skoraj nobenega moškega več. Ponovni nabori meseca junija bodo še bolj izpraznili trg. Ljudstvo je mirno, dela in upa na boljše čase.

9. junij

Sedem let je že, kar sem v Št. Lenartu. Mnogo se je spremenilo v tem času. Veselega srca sem prišel sem, užil tudi dosti veselja, a imel tudi bridke izkušnje. Lasje mi postajajo sivi. Časi, v katerih živimo, so takšni, da ni videti drugega, kakor skrb. Bog daj, da bi bila nadaljnja leta lepša.

10. junij

Vršili so se nabori in sicer za letnike 1878-1890 -92, ki so bile že meseca novembra in decembra 1914 na naboru, a niso bilo potrjeni. Od Št. Lenarta jih je šlo 15, potrjenih jih je bilo 11. Med temi taki, ki so na pol slepi, šibki, slabotni. Videl sem solze v njihovih očeh, saj za marsikaterega pomeni to gnusni pogin.

Draginja vedno bolj narašča. 1 kila teletine stane 5 K. Mesarji smejo samo petkrat prodajat meso, v torek in petek je post. Eno jajce stane že 14 v.

15. junij

Prišel je razglas, da se morajo javiti vsi, ki so rojeni v letu 1865 do vštrevši 1872, torej do 50. leta. Iz trga Št. Lenart jih je že 72 v vojaški službi. Padel je do sedaj Mohor Jožef, sin nadučitelja Mohorja, rojenega pri p. d. Jerebu v žitajski fari, kamor sem jaz zahajal v šolo.

Obeta se nam, da pride vojaštvo v naš trg, kot rezerva proti Lahom, ki se zaman trudijo prodreti čez meje.

Nemški cesar je bil te dni v Mariboru, kjer je sedež nadvojvode Evgena, vrhovnega poveljnika južne armade. Odpeljal se je baje proti jugu.

Na sodniji imamo vedno mnogo dela. Tožbe se vlagajo kakor prej. Nič se ne pozna, da bi zaradi vojne potihnili boji in osebni spori med sosedi. Posebno ženske nastopajo v tožbah. Vzrok so prepiri zaradi svojih mož.

23. junij

Bili so nabori za fante, rojene leta 1897. Iz Št. Lenarta jih je šlo k naboru 11, od teh niso bili potrjeni le 3.

Prišla je vest, da je Lvov zopet v naših rokah. Vlada veliko veselje.

25. junij

Slonim ob oknu v tistem večeru. Nebo je jasno in mesec plava mirno po nebeškem oboku. Čist in svetel je, le tu in tam pride na njegov obraz temen oblček. Podoba temne misli v življenju, sredi radosti. Rahel, topel veter pihlja in listje skrivnostno šumi in vabi človeka v naravo in njene tajnosti.

Moj duh biva v daljni preteklosti, v časih brezskrbnih mladih dnij, ko sem bival še kot avskultant v Celovcu. Vesel sem bil in srečen, četudi ni bilo dosti cvenka v žepu. Moja rdeča lica in veselo oko je kazalo, da me je življenje veselilo.

Bilo je po doktoratu l. 1905. Ko sem bil najbolj vesel, poln humorja. Zjutraj sem jo vedno veselo mahal v urad vihteč svojo palico. In gledal sem po oknih, da bi videl kak vesel obraz.

Pri enem oknu sem vedno videl dvoje modrih oči. Ljubko so me gledale, zaupno in tudi jaz sem rad gledal tja. Nekega večera se je zgodilo, da je stala dotična gospodična pred hišo. Predrzo pozdravim in najdem vesel obraz. Sprejemem ljubezniv odzdrav. Govorila sva, se pomenkovala o tem in onem. Videla sva se vsak dan in bila srečna. Vedela je, da sem zaročen. Videti ji je bilo, da ji tuga muči srce. Ljubila me je in reči moram, da se mi je ljubezen vtihotapila v srce. Nisem smel misliti na to. Presunilo me je, da me je ljubila tako srčno, nesebično, videč, da ta ljubezen nima

upanja. Bridke solze je točila, ko sem moral zapustiti Celovec. Stisnila mi je roke. Čutil sem vroč poljub na ustnicah in izginila je. Luna je sijala, kakor danes in listje je šumljalo, ko sva jemala slovo. Dala mi je zlato četverolistno deteljico v spomin in pripomnila: »Nosi to v spomin, bodi srečen. Ljubila sva se, a ločiti se morava, ker naju loči usoda.«

Izginila je; a deteljico sem zvesto nosil in mi je bila ljub spomin. Spomin na odkrito, nesebično ljubezen.

Letos sem izgubil deteljico. Težko mi je bilo. Imel sem hude slutnje. Danes sem dobil pismo, da se poroči in prosi, naj ohranim blag spomin nanjo.

Postal sem otožen. Vem, da je bivalo njeno srce drugod. Razmere so povzročile, da se poroči, da najde lepšo bodočnost, katere ji jaz nisem mogel nuditi v mojih gmotnih razmerah.

Luna mirno sije. Nič ne moti večerne tišine, le listje še tiho šumlja. Meni je otožno pri srcu, saj vem, da je s tem zaključen dogodek iz najsrečnejših časov moje lepe mladosti, ko še srce ni poznalo nič drugega kakor ideale, ko mi je srce kipelo od veselja in bi od same sreče objel ves svet. Sedaj sem tih. Nastopili so drugi časi, resni, časi dela in skrbij.

Spomin nate, draga deklica, mi ostane in v duhu ti kličem: »Bodi srečna, Mici.«

2. julij

Tudi za trg Sv. Lenart in po deželi so vpeljane karte za kruh in moko. Tisti, ki nima kruha ali moke doma, lahko to kupi le, če ima listek, ki ga dobi pri organu politične oblasti. Za naš trg in celo šentlenarško župnijo je določen nadučitelj Jakob Kopic. Ravno tisti, ki so ga meseca avgusta 1914 zaradi suma veleizdajstva tirali v zapor med splošnim zasramovanjem nekaterih zaslepljenih tržanov, ki morajo sedaj hoditi k njemu po krušne karte. O quae muntatio rerum.

3. julij

V resnih časih se spoznavajo značaji in mišljenja ljudij.

Ko je lani meseca avgusta doletela marsikaterega zavednega, a mirnega Slovenca usoda, da je moral kot osumljenec - veleizdajalec v zapor, je bila gospa Goriškova vsa iz sebe in ni vedela, kam bi se obrnila v silnem strahu. Pribežala je v našo hišo in smo jo popolnoma potolažili. Po nasvetu moje žene je odšla v Ruše, kjer je bila pri domačih ljudeh. Letošnjo spomlad je prišla zopet nazaj. Ni se oglasila pri nas. Le od daleč je pozdravila mojo ženo, ki je stala slučajno pred hišnimi vrati, a še ta pozdrav je bil hladen, tuj.

Mislil sem si, čemu to, v sili nas je iskala, sedaj, ko je tozadevno mirno, nas ne pozna.

Mogoče se nas ogiba zaradi tega, ker sem jeseni izstopil iz Čitalnice. To sem storil, ker je bilo to društvo na sumu, da ima časnike, ki so veleizdajalske vsebine, zaradi česar je bila tudi tam hišna preiskava s strani deželno-brambnega sodišča. Da bi se ognil vsem težavam kot sodni uradnik, sem za ta čas izstopil. To društvo v tem času itak dejansko ni obstajalo. Vsi člani so bili v vojni. Da pa bi me odvedli v zapor, ker sem bil član Čitalnice, temu sem se hotel izogniti. Ni se treba izpostavljati nevarnosti. To bi zame v mojem poklicu lahko imelo dolgoročne posledice. Moral bi zapustiti ta kraj. Če se nekateri zgražajo nad tem, naj jim bo. Mislim, da nisem ravnal nečastno. Ko pa bodo mirni časi, stopi vse v stari tir.

9. julij

Ko je izbruhnila svetovna vojna in se je začela gonja proti Slovencem, je kričal mesar Steinbauer pri županu Sollagu, da bo vse Slovence pomoril. Učitelja Alojza Framja je hotel pri belem dnevu klofutati. Tudi on je odrinil k vojakom. Danes je prišla vest od vojaške oblasti, da se je Steinbauer ustrelil. Zakaj, ni znano. Župan Solling je izrazil mnenje, da je bržkone poneveril denar.

Tako se vse maščuje in vidi se, da Bog že sedaj kaže, da se je Slovencem zgodila bridka krivica.

26. julija 1915

Dovršil sem 39 let in stopil sem v 40. leto. Da bo postal 26. julij tako znameniti dan, pač nisem mislil. Ne zaradi mojega rojstva, ampak ker je bila na ta dan l. 1914 odredjena delna mobilizacija.

Dr. Adolf Klavnski

To je bil povod do svetovne vojske, ki traja že celo leto.

Hudi časi so nastali. S cesarsko odredbo so zaplenili žetev na polju. Nihče ne sme svojih pridelkov prodati ali podariti. Imeti mora vse na razpolago, da lahko prebitek izroči državi.

Uvedena je vojaška cenzura. Pisma se smejo oddati le odprta, z naslovom pošiljatelja. Za potovanje moraš imeti legitimacijo od občine in vojaške oblasti.

Prišel je razglas, da se vršijo nabori za črnovojnike od leta 43-50. V Št. Lenartu se vršijo nabori 17. in 18. sept.

Z italijanske meje prihaja dosti ranjencev. Zelo trpijo naši vrli junaki. Nič jim ne morejo Lahi. Že dva mesca se zaman zaletavajo proti nam. Vedno se sliši: Dalmatinci, Bošnjaki, Slovenci so v prvi vrst. Z nepopisno hrabrostjo stojijo trdno kakor zid in prizadevajo ogromne izgube hinavskemu sovražniku. Tu se vidi, kdo so južni Slovani, ki so jih še pred letom dnij tirali v ječe kot veleizdajalce. Hrib se omaja in zid, a zvestoba Slovencev ne izgine.

28. julij

Moj fantek obhaja rojstni dan, pet let je star. Z rožami so mu okrasili mizo pri zajuterku. S smehljajočim licem je gledal vse to. Srečen je moj Ožek, vesel in zdrav. Govori že cele stavke, slovensko in tudi nemško. Moje veselje, moj up, moja tolažba. Če so še tako resni dnevi, v njegovi bližini pozabim na vse. On je moje najlepše razvedrilo. Zato mi ga ohrani, Bog. Z njim je vsa moja sreča.

Popoldne sem imel komisijo pri Sv. Antonu. Kako sem se nekoč rad peljal tja, kako sem bil vesel, kako smo prepevali z dr. Tipličem in dr. Kraigherjem. A danes? Nerač sem šel. Vse je drugače.

Videl sem Ljubo. Nekoč cvetoča lica so postala blede in suha in brazde se vidijo na obrazu. Zdi se mi drugo bitje. Tako kakor nekdanj mi ne gre misel iz glave, da je lahkoživna. Govorjenje in celo kretnje me potrjujejo v tem. Hladen sem bil do nje. Vedno bolj spoznavam, da bi ne bil nikoli srečen. V srcu izginja vse to, kar je bilo nekoč idealnega. Čutim, da imam pred seboj navadno žensko.

Hitel sem domu. Tam me je čakal moj fantek. Zaklical je: »Atek!« in bila sva oba srečna in pozabljen je bil ves svet.

6. avgust

Ta dan me spominja na smrt mojega očeta l. 1895. Dvajset let je že minilo. Našel je moj oče svoj mir. Kosti so že strohnele, a spomin še vedno živi. Pred seboj še vedno vidim mili, a tudi strogi obraz očeta. Ljubil me je neizmerno, veselil se je, da bi videl sad mojega uka, žal ga ni dočakal. Kako bi bil srečen, če bi me videl v tej službi, kakor sem sedaj. Bila je božja volja, da je prišlo drugače. Počivaj mirno, dragi oče. Na onem svetu si prejel plačilo. Vedno ti bom hvaležen, da si me skrbno in strogo vzgojil. Postal sem to, kar sem sedaj. Ave pia anima.

7. avgust

Rusi so pri meni. Ne kot vojskujoči se vojaki, ampak delavci - ujetniki. Pet jih je pod nadzorstvom vojaka Franca Grünauerja, simpatičnega Dunajčana iz Deutschmeister polka. Močni fantje so, zdravih lic in mladi. Pridno vrtijo mlatilni stroj in v kratkem času so spravili tri voze ovsu v žaklje. Pri dobri hrani so kmalu oživele. Začeli so peti. Njihove pesmi donijo otožno kakor sploh slovanske. Niso pravi Rusi, ampak s Poljskega. Ravno je prišla vest, da sta padla Varšava in Ivangorod. Ko so to izvedeli ujetniki, so začeli plesati in skakati in vpiti: »Živio Avstrija.« Eden je bil neki kovač, poln burk in je rekel, da je samo kapa in bluza ruska, srce pa je poljsko. Vsi želijo mir in komaj čakajo dneva, da pridejo domu, z željo, da ostanejo pod avstrijskim žezlom. Ko so zvečer po dokončanem delu odšli, so bili prav veseli in so se prijazno poslovili.

Nehote se človeku vrine misel, ali ni mogoče ustaviti inštitucije, da bi se preprečila vojna in prelivanje krvi.

Vojna razburka vse narode. Vzplamti srd in sovraštvo. Vse delo kulture so uničili in še pozni rodovi trpijo zaradi ran, prizadetih po vojni.

Kako blagodejen je mir. Vse se razvija, človek ima veselje do dela in pokaže, da je krona ustvarjenja. Tako bi moralo tudi vedno biti.

8. avgust

Mirko mi piše, da je zdrav. Klati se nekje po Galiciji. Dal sem ga zavarovati za 500 K. Ako bi padel, ima vsaj mati neko uteho. Bog ga obvaruj, da se vrne čil in zdrav domu. To bo za nas vse najlepša zavarovalnina.

18. avgust

Minilo je leto dnij. Pred tem smo tu živeli v razburjenju, saj ni minil dan, da bi ne tirali katerega od Slovencev v zapor. Vse to je sedaj minilo.

Zopet je bila slovesna cesarska maša. Lani sem si pač mislil, da mogoče letos že slavimo mir. Še vedno se bije hudi boj. Gledamo v lepšo bodočnost, saj je Bog dal srečo našemu orožju, našim trumam in vedno večje zmage se nam naznanjajo. Zato pa slavimo ta dan posebno slovesno. Že na predvečer in tudi z razsvetljevanjem oken, baklado in pozivom za mir na dan 18. avgusta zjutraj. Svečano je zadonela pri slavnostni maši naša cesarska himna z godbo v slovenskem jeziku. Obenem je bila manifestacija slovenskega ljudstva, ki je v navdušenosti pokazalo svojo vdanost do našega presvetlega vladarja. To je bilo sijajno dokazilo, kako podla so bila sumničenja, da se nahajajo med tukajšnjimi Slovenci osebe, ki bi bile izdajalci. Nesmrtno so se blamirali sovražniki. Vsi so prišli čisti nazaj. Njihova nedolžnost se je dokazala.

Nemci so morali imeti svojo posebnost in prav to jih označuje. Vidi se, kje je nestrpnost. Zahtevali so svojo mašo - nemško. Župnik Janžekovič jim je to dovolil, dal je to lakonično oznaniti. Po slavnostni maši ob osmih je maša ob pol desetih za šolarje nemške šole.

Peli so nemško in tudi cesarsko himno, za kar jim je bilo največ. Udeležba ni bila posebno velika. Bilo je vse mirno. Slovenci so to prezrli in pozabljeno je vse. Mislili so si, Bog ve kako je. S preziranjem se dosti več doseže.

Upajmo, da prihodnje leto slavimo svetovni mir s srčno željo, da ostane naš presvetli vladar v tej moči kakor do sedaj, da mu bo večer njegovega življenja sladila zmaga nad vsemi zahrbtnimi sovražniki.

19. avgust

Dr. Gorišek je prišel na dopust. Postal je nadporočnik. Ponosno koraka po trgu. Včeraj je bil tudi pri slavnostni maši, sredi med nami uradniki. Nemci gledajo v tla, saj jih je sram, da so toliko ruvali proti njemu. Govoril sem z njim. Nepopisna srditost govori iz njega. To je tudi razumljivo, saj je bil v preiskavi zaradi veleizdajstva. Župan Sollag je gledal v tla, ko je šel dr. Gorišek mimo njega. Povedal mi je marsikaj, med drugim tudi to, da so tedaj pač postopali prenačljeno in potem spoznali, da se je zgodila velika krivica Slovincem.

Povedal mi je tudi, da ve za pravega tata, ki je vlomil v njegovo pisarno. Uganil sem. Bila je njegova dekla Markeževa. Vedno sem jo sumil in se nisem mogel otresti tega suma. Bila pa je orodje drugih. Naščuvali so jo tajni elementi, da je izvršila to tatvino. Da, podlost je neizmerna, če gre za to, komu škodovati. A Bog je pravičen in vse kaznuje.

Poznam jih, ki so bili v stiku s tem. Že leto jih ni več, po ječah so potaknjeni zaradi nečistosti, tatvine, umrli so, v norišnico so jih strpali. Trpini lanskega leta pa hodijo mirno po trgu. Pravica in resnica morata zmagati.

Srce me je bolelo, ker so za vse sumničili naš narod. Bil sem zbegan, ker nisem mogel verjeti, da bi bil moj mili narod res takšen izdajalec. Sram bi me bilo, če bi bilo res. Danes spoznavam in čisto je obzorje. Slovenec se je pokazal zvestega in zato z veseljem pozdravljam vsako novico, v kateri se prizna pogumnost naših slovenskih fantov, ki so vedno zvesti svojemu cesarju, v boju in tudi doma!

28. 8. 1915

V roke sem dobil kazensko zahtevo, v kateri je ime priče Gusta Janežič, učiteljica pri Sv. Benediktu. Izvedel sem, da je Korošica, doma iz Leš pri Št. Jakobu v Rožni dolini, iz rodovine slavnih Janežičev.

Povabil sem jo kot pričo. Dobil sem pismo, da pride danes, ker na določen dan nima časa. Ne pozna me sicer, ni vedela, da sem tu. Poznala me je le po imenu »Reberški Ožbej«, kakor je to na Koroškem slišala.

Po zaslišanju sva pokramljala o najini domovini. Naštela mi je sorodnike, ki jih dosti poznam. Med njimi župana Kobentarja, vrlega slovenskega moža.

Pravila mi je o svoji usodi, da je bila lani ravno ob istem času štiri dni zaprta zaradi suma veleizdaje. Dognali so njeno popolno nedolžnost.

Navdušena je govorila o domovini. Obujala sva spomine na te in one rojake, ki so razpršeni po svetu. Spoznal sem, kako hrepeni po domovini, kako jo ljubi.

Zdelo se mi je, kakor bi prišla dva pregnanca skupaj, ki ne smeta v domovino. Daleč sva od domovine. Veva, da nama je zaprta, ker sva Slovenca. Le spomin nanjo mi je ostal in njen, v duhu sva v domovini. Tam, kjer se sedaj naši vrli fantje borijo proti zahrbtnemu sovražniku.

Lepe so Slovenske gorice. Moj duh je v domovini. Tam, kjer so sive gore, temni gozdovi, veselo žuboreči studenčki in sveži planinski zrak. Tam na Reberci je moj dom. Zaklet je ta raj. Priklenjen sem tu, ni mi usojeno delovati med ožjimi rojaki in tako zastonj hrepenim. Le oko se hrepeneče ozira proti istemu kraju, kjer sem bil nekdanj tako srečen, v deželo mladostnih sanj, čiste sreče, kjer sem bil znan le kot »Reberški Ožbej!«

10. september

Dne 4. septembra me je obiskal moj prijatelj, koroški rojak, dr. Kušej, okrajni sodnik v Gradcu. Prvič me je obiskal leta 1908, ko sem bil še samec. Tedaj še nisem imel svojega doma. Našla sva tudi tako povsod gostoljubni sprejem.

Tokrat sem ga sprejel v svojem domu. Veselilo ga je, videti moje kraljestvo. Zavidal mi je za nebeški mir, ki vlada tukaj, za zdravi zrak in vse druge udobnosti.

Naslednji dan sva šla na Zavrh, si ogledala vilo notarja Štupice in njegove krasne vinograde. Pokrepčala sva se v prostornem hramu s kapljico pristnega zaverčana, ki ga nama je dala gostoljubna gospa notarjeva, sledeč vabilu, ki se bere že od daleč na krasni hiši:

»Če si prijatelj, potrkaj, postoj,
kupico vina spil boš z menoj.«

Od tod smo šli v Čermljo, v kraljestvo gospoda svetnika, dr. Kranvogla, kamor smo bili povabljeni. Gledali smo temne gozdove, zelene travnike, zasajene z obilnim sadjem. Priče naselbine pristne slovenske rodovine, glede katere se še nahajajo listine v rokah sedanjega lastnika. Iz njih izhaja, da je ta zemlja 400 let vseskozi v posesti ene rodbine.

Veselo so nam tekale ure. Ob rujnem vincu smo se razvneli. Moj prijatelj je bil silno dobre volje. Gospod svetnik je rekel, da moram za danes odložiti krono Korošca.

Bili smo veseli – srečni!

Drugi dan je bilo prijetno jesensko vreme. Krenila sva v Št. Jurij. S kaplanom, Krajncevimi hčerkami, okroglo, rdečelično Pepiko, vedno veselega obraza in Mimiko, ki te s svojimi očmi gleda tako prisrčno, ogrevajoče, smo potovali čez hribe in doline proti Sv. Jakobu v vinograd gostoljubne hiše Krajnc.

Solnce je prijetno ogrevalo naše že precej utrujene ude, ko smo stopili skozi vinograde na najvišje mesto na Slateniku. Klopotci so klopotali svojo veselo pesem, naznanjajoč bližajočo trgatev. Pred nami in za nami pa so se razprostirali sami vinogradi in med njimi hribček za hribčkom bele hišice in vmes koščki gozda in zelenih travnikov.

Pač, pristna podoba Slovenskih gor. Lepe so, nepopisno lepe in njih lepoto razume le tisti, ki

Dr. Ojzolt Klavnić

živi v njih. Ko sem tako gledal ta krasni svet, sem ponosno zavriskal, češ slovenska zemlja je to, ki nam daje rujno vince in drugega obilo, zato ljubimo to zemljo in jo spoštujemo in varujemo, da ostane vedno slovenska.

V Krajncu viničariji, slovenskem Tuskulumu so nam rožice slovenskih gor, Pepika in Mimika stregle s sladkim vincem. Zapeli smo slovenske pesmi in naša duša je vzplamtela v veselju, brezskrbnosti. Čutili smo se med rožicami zopet mlade, bili smo veseli. Trčili smo s kupicami, jih izpraznili in se podali domu. Bili smo srečni, saj smo vse videli srečne in kdo bi se sreče drugih ne veselil. V srcu teh deklet še spi ves svet. Obdajajo jih sanje in upanje na srečne dni. Naj se jima izpolnijo vse te sladke nade. Njihovo veselje je bilo tudi naše veselje. Bili smo zopet enkrat tako kakor nekoč v veselih, neskrbnih letih, srečni, veseli, prosti vseh skrbij.

Taka zabava, nedolžna, človeka oživi za njegov truda polni poklic. Le sitnosti nam nudi urad, suhoparno je marsikdaj delo in človek bo opešal. Spomin na take dni človeka oživi in mu daje pogum. Saj pridejo zopet dnevi, ko je človek za nekaj trenutkov brez skrbi, ko ga ne muči nobena srčna bol.

7. septembra je odšel moj prijatelj na Koroško obiskat svoje prijatelje in sorodnike. Rad bi šel z njim, a ne morem. Veže me poklic in tudi tam ne morem povsod, kamor bi rad. Tam grmijo topovi in se bojujejo naši vrli fantje. Mi ostanemo tu in delujmo vsak v svojem poklicu za blagor naše države. Vsak mora izpolniti svojo dolžnost. Eden na bojnem polju, drugi pri izvrševanju poslov, na katerem obstoji temelj države. Vsi radi žrtvujemo svoje moči za našo domovino. Ko neha grmenje topov ob koroški meji, bom odhitel tja, da se veselim s tistimi, ki so premagali našega verolomnega sovražnika. Slavili bomo dan zmage nad sovragi, ki si ne bodo upali več stegniti svoje roke po našem Korotanu.

Tako je odšel moj prijatelj. Vzel je vesele spomine s seboj, jaz pa sem zopet sam v svojem kraljestvu, srečen in zadovoljen.

13. september

Po solncu dežje pride! To velja tudi zame. Veseli dnevi so minili. Še so zveneli glasovi veselih pesmij po glavi, ko vidim mojega srčka - mojega edinega sina Ožeka - bolnega. Zopet v grlu. Strah me je prevzel, ko sem se spomnil onih nočij na začetku meseca prosinca 1914. Zdravnik, dr. Tiplič, me tolaži, da ni nevarno, a moja duša trepeče. Edino, kar imam na svetu, moje najdražje bitje, biser mojega življenja je v nevarnosti. Ljubim ga, ljubim zato, ker je on vzrok, da sem krenil drugo pot, zanj sem vse žrtvoval, vse dal in naj bi ga zdaj izgubil. O, ne mili, modri Bog, ne stori mi tega. Mogoče sem grešil, mogoče marsikaj ni bilo prav. Odpusti mi v Tvoji veliki dobroti. Prosim Te, ohrani mi edino, kar imam na svetu. Saj ti, dragi Ožek, si ona vez, ki me veže, ki mi daje veselje do življenja, do dela, do vsega.

Sedel sem ob tvoji posteljici in tudi žena je bila poleg, potrta, oba žalostna. Zazvonilo je Zdravo Marijo, milo je donel zvon. Zamislil sem se globoko. Držeč tvoje nežne ročice, sva molila oba, zate, moj sinček. Srce mi je prešinila misel, ne obupaj, ampak zaupaj. Oklenil si se me, stisnil k sebi in rekel: »Atek, pridi sem.« Da, dete, kako rad, nobena sila me ne loči od tebe, saj ti in jaz sva eno telo; brez tebe ni več mene. Zaspančkal si, težko sicer sopeš, a upanje so mi dali, da ozdraviš. O, čuvaj nad teboj, mili Bog, usliši me, ohrani mi moj biser!

16. september

Črni oblaki skrbij so se razpršili. Posijalo je zopet zlato solnce upanja, veselja – moj sinček je prestal vso nevarnost. Zopet se mu vrača zdravje. Lica postajajo bolj rdeča in iz očíj mu sije živahnost. Težek kamen se mi je odvalil od srca. Težki trenutki so bili. Bilo mi je, kakor bi moral vse izgubiti. Okoli mene je bilo vse mrtvo.

Prijetno sije jesensko solnce skozi okno. Sedim s svojo ženo ob posteljici mojega dragega Ožeka, ki veselo kramlja. Solnce je vzelo slovo in zopet poje zvon ter oznanja Zdravo Marijo. Kako se mi širijo prsi, kako srčno sem hvaležen Neskončnemu, da mi je obvaroval moje najdražje bitje. Sklenil sem roke in v tihi molitvi izrekel zahvalo, da mi ni odvzeto to, kar ljubim iz dna srca. Nad

Dr. Ojbold Klauwig

teboj pa, dragi sinček, naj čuva božja roka, ki te naj vodi in ohrani ob meni, ki te toliko ljubim. Sladko si zaspančkal, mirno se dvigajo tvoje prsi. Naj bi bilo tvoje spanje prepoved k zdravemu življenju. Jaz pa zopet živim. Veseli me delo in pri delu mi uhajajo misli na mojega Ožeka, kateremu je posvečeno vse moje delovanje, smoter mojega življenja, mir in sreča.

18. september

Včeraj in danes je bili nabiranje črnovojnikov od 43. – 50. leta. Prvi dan so prikorakali v trg celo z godbo. Bilo je dosti moških, tudi potrjenih veliko, dve tretjini, čez 300. Na sploh je bilo mirno. Le tu in tam je kdo zavriskal. A resnost se je vsakemu brala z obraza. Večinoma so vsi gospodarji. Na misel mu pride skrb, kako bo z družino in gospodarstvom. Obupavanja nisi videl nikjer, slišal si klice: »Živio, Avstrija, le naprej na Italijane.«
Vse se je umirilo. Izbrani in nepotrjeni, vsi so šli domu, saj so resni časi.

20. september

Imel sem inventuro v Srednjem Gasteraju. Bil je krasen dan. Prijetno je sijalo solnce in ogrevalo s svojimi blagodejnimi žarki vinske gorice, kjer se že bogato obloženo grozdje prijazno smeji in sreba zlate žarke solnca, da bo njegov sok sladek in bo razveseljeval pridnega delavca.

Od Sv. Jurija je zadonel veliki zvon. Veličastno se razlega njegov glas po lepi dolini, neskončno vabljiv je njegov odmev, v srce segajoč, tako poln in melodičen. Nehote se človek odkrije in hvali Vsemogočnega. Ta glas dvigne človeka za ta trenutek nad zemljo, v lepe, nedosežne kraje, kjer je naše hrepenenje. Tam biva večna sreča.

Prav dobre volje sem bil, ko sem ubral korake proti prijazni vasici, katere patron je zmagovalc nad zmajem, sv. Jurij. Prijatelj Lojzek Kramaršič me je povabil v župnišče, kjer sem našel župnika samostana pri Sv. Trojici, p. Benvenuta Winklerja in patra Fruktencija. Župnik je simpatičen, izobražen mož, vrlo naroden. On in pater Dušej sta začela v Sv. Trojici prav živahno narodno delovanje, ustanovila bralno društvo ter sploh zalegi Štajercijancev delala mnogo neprilic in jim mešala njih spletkarije. Od lastnih kolegov pa se je našel izdajalec, ki je simpatiziral z županom Ferdinandom Golobom in njegovimi pristaši. Na višje mesto se je poročalo vse v drugi luči. Žal se je tam poslušalo le en glas in posledica je bila, da sta bila župnik Winkler in p. Dušej prestavljena. To je bridka izguba za slovenski živelj v trojiški župniji in mogoče je res, kar je rekel poslavljajoči se župnik Winkler, da je narodno delovanje padlo za deset let nazaj.

Žalostno je pač, da tudi tam, kjer bi imela v prvi vrsti najti prostor pravica, ostane pred vrati. Medtem pa denuncianstvo triumfira. Tako se daje Slovencem tudi s te strani brca, kjer bi se moral najbolj ščititi ta narod, ki je veren, pobožen in zasluži, da se ohrani in da ne pride med njega hudo seme nemškutarstva, ki ga tukaj Štajerc v toliki meri seje.

Z Lojzekom sva še pogledala k rožicam slovenskih goric v gostoljubno gostilno, k Mimiki in Pepiki. Le-ta je dobila pred 14 dnevi od mojega prijatelja, dr. Kušaja, v spomin na njegovo bivanje v teh lepih goricah pesmico, naslovljeno »Pepiki«. Vredno je, da jo objavim in mogoče rešim pogum; saj je tudi zame prijeten spomin. Glasi se pa:

»V goricah sem hodil
in vino sem pil,
sem Pepiko videl,
ves ginjen sem bil.

Nje pesem mi vedno
v ušesih zveni,
zakaj sem spoznal Te,
oj, deklica Ti.

In vendar je Bogu

Dr. Adolf Klavnić

hvaležno srce,
ki ,stvaril je v Tebi
prekrasno dekle.

Kjerkoli mi hodiš,
prepevaj sladko,
naj s srečo obsipa
Te jasno nebo.«

Pliberk, 11. 9. 1915

Tako je minil dan. Bil sem zopet enkrat vesel, prav srečen. Misel, da je doma moj fantek zdrav, mi je dala novo moč do življenja. Ko sem prišel domu, me je že od daleč pozdravil. Njegova mamica mi je vedela povedati, da je čez dan, sedeč pri oknu, vprašal: »Kje pa atek falotira?« Srčno me je objel. Povedati sem mu moral vse in sem bil ob njem tudi sam otrok. Kako resnično je, kar pravi pesnik:

»O selig, o selig,
Ein Kind nach zu sein.«

Minil je dan. V sanjah sem hodil po solnčnih goricah in bil srečen. Marsikaj je pozabljeno, čas celi vse rane.

21. september

Sv. Matevža dan! Živo me spominja na preblagega komendatorja Mateja Šerviclja, katerega ime je zapisano z zlatimi črkami v zgodovini koroških rodoljubov. Tam gor v veličastni komendi na Reberci je bival, duša narodnega življenja. Kako je bilo tedaj vse drugače, kako navdušeno. Koliko lepih ur sem preživel v njegovem gradu. Koliko sem se navdušil za mili moj rod. Spomin na njega mi ostane vedno. Spavaj mirno, dragi Matej. Tvoj duh biva nad nami. Glej, tvojo domovino! Sovražnik hoče vdreti, jo odtujiti, a mi stojimo trdno in vem, če bi bil še med nami, bi rekel, z bistrim, blestečim očesom: »Proč od naše zemlje, tu je naš svet.« In tako mora tudi ostati, nihče ne sme oskruniti te zemlje. Naj se večno glasi na tem mestu slovenska govorica, slovenska pesem, ki si jo toliko ljubil. Spavaj mirno, na svidenje nad zvezdami!

22. september

Notar Fran Štupica je oproščen črnovojne službe za nedoločen čas. Srečen se je vrnil domu, privoščim mu to iz srca.

Odvetniški kandidat Franjo Lovrec in davkar Ljudevit Ryzienski sta se sporekla v gostilni. Zaradi tega je davkar Lovrec nagajal pri izročitvi neke hranilne knjižice, ker ni hotel osebno priti ponjo. Zato pritožba, ker davkar tedaj, ko je Lovrec prišel v urad, še ni bil tam. Ima namreč navado, da jo maha šele ob pol desetih v urad z rdečim obrazom. Znamenje, da je, kakor navadno, še dolgo v noč dvigal glaž s svojim stalnim izrekom: »Noch oaus!«

Veliko razburjenje. Ne črtim rad koga, a davkar mi je skrajno nesimpatičen. Nadut in brezobziren proti Slovencem. Stremi samo za tem, da bi pravice slovenskega naroda prej, ko je mogoče, zatrl. In ta človek pravi, da je patriot. Da, proti narodu, od katerega tako rekoč živi. Šuntati, posedati po krčmah čez polnoč in kričati: »Heil!« Hoditi davno čez uro v urad z zabuhlim obrazom in tam ravsati nad slovenskim ljudstvom in nad vsem, kar je slovensko. To pač ni tisti patriotizem, ki se zahteva od pravega državljana. Žalostna majka, ki rodi take sinove. Rodom je Poljak, zdaj je Windisch-Bühler-Deutsche.

3. oktober

Roženvenska nedelja! Spominja me na lepe dni, ko sem bil še avskultant v Celovcu. Naj tu opišem,

Dr. Adolf Klauwig

kar sem prej opustil, ker je v zvezi s sedanjim časom.

Na roženvensko nedeljo 1904 zjutraj je bilo. Iz Celovca smo se odpravili na izlet, in sicer dr. Kušej, kanonik Dobrovč in moja tedanja nevesta Frida. Podali smo se na Višarje. Malo dolga in težka se mi je zdela pot. Dan prej smo kolavdirali pri novo nameščenem komendatorju Petku. Zaradi tega sem dobil marsikateri neljub pogled od Fride. Prišli smo na sveto mesto. Srce je postalo lahko. Bili smo kakor prerojeni.

Pred podobo nebeške čudotvorne matere smo se potopili vsak v svoje premišljevanje. Iz naših src so izvirale želje, za katerih izpolnitev smo na tem mestu iskreno prosili. Potolaženi smo šli na prosto.

Našli smo veselo družbo. Matija Perč je bil tedaj na Višarjah kaplan. Zvečer smo prepevali vesele pesmi in hitro nam je tekel čas.

Drugi dan smo se sprehajali po vrhovih, občudovali lepi planinski kraj in prepevali pesmi, med njimi tudi Od kot si dekle ti doma. Prijazno so nas pozdravljale gore, od juga Divji lovec, na katerem sem že leta 1903 trgal planike, Viš, Montaž in vse druge visoke sive gore.

Poslovali smo se od svetišča, se še enkrat priporočili mili materi za varstvo in srečo in veselega srca smo korakali v dolino.

Bili smo prav srečni!

Videl sem še enkrat Višarje. 15. 10. 1913, ko sem se vozil v Pontafel, me je od daleč pozdravljala ljubka cerkvena, kakor bi me vabila: »Pridi tu sem gor, tu najdeš mir in srečo.« Izginila je ljubka cerkvena. Rad sem jo gledal. Nanjo me vežejo ljubki spomini.

In sedaj! Tam, kjer se je zbirala pobožna množica iz vseh krajev sveta, tam je vojno življenje. Sovražne dežele sipajo granate in šrapnele. Izginilo je mirno prebivalstvo. Kjer je pastirček mirno pasel svojo čredo in kjer je zvon s hriba oznanjal ljudem mir, tam vlada smrt. Tam se vsipa sovražstvo iz dežele verolomnikov. Streli so razrušili vse hiše in še cerkvi niso prizanesli.

Svetišče je opustošeno. Žalostno strmijo ožgani zidovi proti nebu. Kot večna priča obsojanja vrednega dejanja Lahov. Kličejo na maščevanje, vzbudili so v srcu vrlih naših bojevnikov neizprosno srd, da se bodo še močnejše bojevali proti sovražniku in ga uničili. Zopet bo nastal nov hram, zopet bo potovala verna množica na visoki hrib in zopet bo klical zvon in oznanjal daleč naokrog mir.

6. oktober

Po večdnevem deževnem vremenu je nastopilo prijetno vreme. Bilo je mirno, niti list na drevju se ni zganil. Bil sem v sadonosniku in obiral jabolka. Naenkrat slišim kakor zamolkel grom. Pogledam. Nevihte ni od nikoder pričakovati. Zopet grom, kratko, votlo, prihajajoč iz velike daljave. Mislil sem, da se motim, a tudi moja sestra in sosed Žifko so slišali isto. Šinilo mi je v glavo, zdelo se mi je skoraj neverjetno, da je to pokanje topov ob koroško-laški meji. Ko sem to pravil ljudem, niso hoteli prav verjeti, a bil sem vznemirjen. Vaje pri Mariboru niso mogle biti, kajti pokalo je neprenehoma od opoldne do večera. Nekaj dni pozneje sem čital v časnikih, da so slišali v isti črti kakor jaz grmenje topov, ki je prihajalo z laškega bojišča. Torej se nisem motil. Prav sem slutil. Nekaka groza me je obšla. Prvič sem slišal pesem na bojnem polju, pesem smrti.

18. oktober

Deževno vreme je bilo zunaj in tako sem sedel v sobi ter brskal med različnimi spisi. Naenkrat najdem pesmico, čitam in se smejem. Spominja me na lepe čase, ko sem bil v službi v Celovcu. Porabil sem prosti čas in pohitel od svoje rojstne vasi na visoki Obir. Da sem bil vesel, se razume, saj je le na planini pravo veselje doma. Kakšen užitek! V nedeljo zjutraj, visoko gori sedeč pri bistrem studencu, gledaš proti sinjemu oboku, kjer se mogoče tu in tam podi kak oblaček, igrajoč se z vetrom. Okoli tebe pa nebeški mir. Le v daljavi slišiš zvonjenje, ki prihaja iz doline iz cerkva in te opominja, da ljudstvo časti svojega stvarnika. Poleg tebe pa žubori bistri studenec in ti nudi novih močij. Po zeleni trati pa bujno rasejo pestre rožice in kažejo vso lepoto narave. Ali ni to trenutek, v katerem vzlikneš: »Tu je mir, tu je veselje!«

Dr. Adolph Klauwig

Tako sem dostikrat romal na vrh sivega Obirja in v poetičnem razpoloženju skoval marsikatero pesmico v čast visokemu Obirju. Ko tako listam po knjigi, najdem pesem, naslovljeno meni. Gledam podpis. Kdo drugi je bil kakor dr. Gorišek. Srčno sem se razveselil. Naj sledi še pesem:

»Opomin dr. Ilaunigu!

Prebrihten tam pravnik
v Celovcu sedi.
Postave pogrunta,
da para mu ni.

Al' nekaj pa vendar
Ilaunig ne ve,
da ljubiti moža
mož vendar ne sme.

Tak grdo ljubezen
mož v srcu goji,
Obirja on ljubi,
objeti želi.

Pri vsakem vremenu
on k njemu beži,
ga boža in tiplje,
da srce vskipi.

Preljubi Ilaunig,
odpri tvoje oči.
Glej plešasti starec,
on zate ja ni.

Glej, eno koroških,
tak krasnih deklet,
te v pote poštene
privede naj spet.«

Leta 1910 sem bil zadnjič na Obirju. Tudi tedaj sem skoval pesmico, morebiti za slovo. Tam ni več nebeškega miru. Mati mi piše, da sliši grom topov in na visoki gori še bolj. Tako se vse spreminja. Minejo leta, mine mladost, le v duhu gledam ta mili domači kraj, ki sem te v nežnih letih gledal vsak dan. Od vsega mi je ostal le spomin.

19. oktober

Zopet je jasen jesenski dan. Sedim v vrtu in se ogrevam v objemu svetlih solnčnih žarkov, ki se vsipajo v obilni meri z jasnega neba. Pod mano v dolini pojejo ruski ujetniki otožne pesmi pri svojem delu. Od daleč pa se venomer sliši značilni votli, kratek grom. Znamenje je, da se bije hud boj proti verolomnemu Lahu. Cele tri dni že neprenehoma grmijo topovi. Včasih je slišati, kakor votel grom iz daljave, to so salve, ki se spuščajo na sovražnika. Nehote me spreleti groza, saj mora biti tam strašno, še pri nas se zemlja trese. Bog daj našemu orožju moč, da prežene sovražnika nazaj in da zasije solnce miru.

Na južnem bojišču so lepi uspehi. Odkar so tudi Bolgari napadli Srbe, le-tem slaba prede. Kmalu se bodo naše čete združile z Bolgari. Veselo upanje nas napolnjuje, zmaga se nagiba na našo stran.

Dr. G. Gorišek

2. november

Še vedno se sliši grmenje topov od južno-zapadnega bojišča. Vsak dan z negotovostjo pričakujemo poročil. So ugodna, a vendar se vsak nehote boji, da se vendar ne posreči sovražniku prodreti skozi obrambno črto. Bog daj, da bi bila zmaga naša.

3. november

Ponovno so potekali nabori za letnike 1873–1877, 1891–1895 in 1896. Od 140 črnovojnikov jih je bilo potrjenih 79. K vojakom morajo odriniti 16. novembra.

4. november

Mirko mi piše, da je odrinil iz vzhodne Galicije na italijansko bojišče. Bog ga obvaruj, nevarnost je velika.

Draginja je neznosna, cene poskakujejo od danes na jutri. Polja so ostala neobdelana, ker je jeseni neprenehoma deževalo in je že primanjkovalo ljudij. Veliko težo moramo prenašati. Upajmo, da nas ne potlači. Kot načelnik gospodarskega pomožnega urada imam priložnost opazovati, kako ljudje hrepenijo, da bi zopet prišli sinovi gospodarjev domu, ker gospodarstvo preti razpasti. Vsako delo se izvrši le površno.

5. november

Obiskala me je Ljuba. Prišla je s potovanja s Češkega, Dunaja, Budimpešte. Nazadnje sva se hladno poslovila, tako je bilo tudi sedaj, kakor da je vse pozabljeno. Vedla se je ljubeznivo. Pripovedovala je tako nedolžno, da bi si človek res mislil, da ni nobene prevare. Bil sem presenečen, v srcu mi je bilo za trenutek kakor nekoč, ko sem iskreno, nedolžno, idealno ljubil. A misel, da me mogoče spet vara, me je streznila, ostal sem hladen. Poslovila se je s prijaznim, vabečim smehljajem, za trenutek so se potopile moje oči v njene in izginila je. Bil sem nekoliko vznemirjen. Rana, ki je težko zacelila, hitro zopet krvavi. Uganka mi je to bitje in premišlujem sem in tja. Vdajam se misli, da je slika res taka, kakor jo predstavi dr. Kraigher v svojem »Kontrolorju Škrobarju« pod imenom Milica. Vendar so zopet trenutki, ko gledam s tistim očesom kakor nekoč, ko sem imel pred seboj le odkritosrčno nesebično bitje. Vedno sem bil optimist in naj bi se ne varal. Radoveden sem, ali to uganko rešim prav!

13. november

Nadučiteljeva žena Ana Kopič se je dala v svoji razburjenosti ob aretaciji njenega moža zapeljati. Orožnikoma Jurši in Veleju s tukajšnje postaje je pričala proti neki ženski zaničljive lastnosti. Pri tem je razžalila stražmojstra Franca Juršo. Vmešal se je tudi nadučitelj Jakob Kopič in mu rekel, da je orožnik Jurše prehitro razglasil, da ga bo odvedel v zapor. Imenovana sta bila obtožena prestopka po čl. 312 Kz. Mučno mi je bilo soditi osebama, s katerimi smo bili v prijaznem razmerju in ki so moji neposredni sosedje. Kot sodnik sem imel storiti svojo dolžnost. Prepričal sem se, da sta kriva in prisodil obema denarno kazen, primerno krivdi. Kakor je bilo spoznati, od nobene strani ne bo priziva. Pri tem je zanimivo, da je nadučitelj Kopič preko priče Janeza Ropa dokazal, da je orožnik Jurše res tisto nedeljo, 16. 8. 1914 zjutraj na trgu skupini poslušalcev pravil, da bodo tisti dan odvedli nadučitelja v zapor.

Vem, da me mogoče ta ali oni Slovencev ne bo posebno prijazno pogledal in sem to tudi že opazil. Vseeno mi je. Moj poklic mi je nad vsem. Zvest mu moram biti in strogo izvrševati vse dolžnosti. Srce ne sme biti dostopno čustvovanju. Gre se za objektivno pravico. Stan sodnika je in more biti tak, da mu nihče ne sme in ne more očitati pristranskosti.

16. november

V kazenski zadevi proti Jakobu in Ani Kopič se je obojestransko naznanil priziv. Ljubo mi je, da pride moja sodba dalje v svet, da ima tudi druga inštanca priložnost presojsati celo zadevo. Zame ostane geslo, da se držim doma in ne zahajam v družbo. Gotovo je neprijetno danes sedeti v družbi

Dr. Adolf Klauwig

tovarišev, o katerih moraš jutri mogoče soditi. Naj si misli kdo, kar hoče, zame ostane zadevica in mislim, da imam prav. Doma imam svoj mir in ne pridem v položaj, da bi si moral mogoče očitati, da sem se pri presojanju kake zadeve nagibal bolj na stran čustvovanja kakor na stran objektivnosti. Danes so odšli k vojakom črnovojniki, ki so bili pri ponovnem naboru potrjeni od letnikov 1875, 1876, 1877, 1895.

Od italijanske meje se še vedno sliši grmenje topov. Ne da miru prekleti Lah. Na vsak način hoče zasesti Gorico. A Bog je z nami in sovražnik bo odnesel krvavo glavo.

Od vojne ne čutimo dosti. Hvala Bogu, samo vojaki se vozijo tu skozi. Peljejo samo slamo proti Ptuj. Mrzlo je že, padel je prvi sneg. Naši vojaki so reveži, zato moramo storiti vse, da jim olajšamo bivanje na bojnem polju. Upajmo, da je to zadnja zima, v kateri še divja vojna.

18. november

So trenutki v človeškem življenju, ko je sila spominov močnejša kakor navadno in se tvoje misli mudijo pri nekdanjih srečnih dneh dalje, kakor si človek sam želi. Sanjalo se mi je o Fridi. Bledo sem videl pred seboj. Govorila je prijazno, ljubeznivo, čeprav sem vedel, da je med nama vse končano. V slovo mi je krčevito stisnila roko in zdelo se mi je, kakor bi rekla: »Vse je pozabljeno. Sva si tako kakor nekdanj.« Sanje mi ne grejo iz glave. Dostikrat se je spomnim, dostikrat mi stopi njen mili obraz pred oči, dostikrat poiščem njeno podobo, ki jo skrbno hranim in se stopim v njen obraz.

Začutim bol v srcu. Vem, da je upala in se veselila zakonske sreče. Varala se je. Prepozno je. Kar sem zakrivil, moram mirno prenašati. So trenutki, ko zelo trpim. Imel sem resno voljo poročiti jo. Ljubil sem jo neskončno in jo tudi vedno bom. Toda bil sem preslab. V dvomu za bodočnost, zagotovljeno tudi v materialnem oziru se trenutno nisem mogel vzdržati čustev, ki bi ne smela prevzeti čustev mojega srca. Storil sem ta korak in vcepil dvom v Fridino srce. Njen brat je netil ta ogenj. Ne bi vzplamtel, vse bi bilo dobro. On je povzročil, da je bila razdrta zadnja vez in tako sem bil potisnjen na novo pot. Ne meneč se za svojo usodo, sem se vdal v vse, kakor je ravno prišlo. Ostal mi je le spomin. Bridek je in rad bi, da ga ne bi bilo. Ne želim, da bi me mogoče kdo preklinjal. Bil sem žrtev slučaja, zato pa moram svojo krivdo mirno prenašati. Ne ve se, zakaj je moralo tako priti. Mislim, da bi bil srečen. Če pa mi sreča ni bila namenjena, moram trpeti in le v sanjah gledam to, kar bi me delalo srečnega. Le eno željo še imam. Še enkrat gledati v oči in izvedeti iz njenih ust, da mi je odpustila. Potem najde moje srce mir. Potem mi ob spominih na tiste dni ne bo več težko.

21. november

Obiskal sem svojega brata Mirka, ki je zbolel in leži v bolnišnici na Ptuj. Po celem letu sva se zopet videla. Revež je dosti prestal, saj je bil skoraj vedno na fronti proti Rusom. Dostikrat je gledal smrti v obraz, dostikrat je bil v skrajni nevarnosti. Bila je božja volja, da je ostal zdrav. Na poti na italijansko bojišče je zbolel. Mogoče je tudi pri tem božja previdnost. Ljub mi je moj brat. Revež nima svojega stalnega doma. Kot najmlajši od nas se mora truditi po svetu in se boriti za svoj obstanek. Daj Bog, da ga obvaruje vseh nadlog in mu dodeli srečo. Ločila sva se, težko mi je bilo slovo. Tako negotovo je, kaj prinese bodočnost. Otožnega srca sem se peljal domu. Imel sem le eno željo, da bi prišel kmalu mir in bi bili vsi skupaj v veselem krogu in se veselili bodočnosti.

6. december

Od vojaške oblasti je prišlo povelje, da natančno poročamo, kdo od potrjenih uradnikov je nepotreben v službi. Vidi se, da bo šlo vse do zadnjega. Pripravljen sem na to, saj vem, da bo prišlo do tega. Tudi mi moramo žrtvovati kri in življenje za domovino. Otožne misli me navdajo, če se spomnim na mojega sinčka, ki zvečer ljubko sedi poleg mene in me vpraša: »Atek, kaj pa delaš?« Revež, ti ne veš, kako trpi tvoj oče ob misli na ločitev od tebe. Vse bi prenašal, samo ločitve od mojega sina se bojim. Varuj naju Bog!

Dr. Adolf Klauwig

7. december

Dan za dnevom prihajajo poročila o padlih junakih. Iz našega trga jih je že dosti umrlo. Tudi sin Johana Sarnitza, Vincenc je umrl. Nekdaj ponosna ženska, ki je prezirala mojo ženo, odkar je z menoj poročena, je potrta.

Človeka ne veseli nobeno delo. V uradu delam mehanično. Včasih sem se veselil, da bom po uradu storil to in ono. Sedaj se ne brigam za sadonosnik, za nič. Vedno me muči misel, še ni konca, še ni miru. Kako hrepenijo ljudje po miru! Čudim se, da listi pišejo o drugih državah, kako si želijo miru. O, tudi mi, le nihče si ne upa tega reči. Daj, vsegamogočni, sredstvo, da se najde pot do sporazuma. Breme je postalo pretežko.

24. december

Božični večer! Ko sem lani stal pri božičnem drevesu, sem upal, da bo drugo leto v tem času mir. Zopet stojim tu, a vse je tako kakor prej, o miru niti sluha. Brez vsakega čuta sem. Nisem se veselil darov. Edino veselje je imel moj Ožbek, ki še ne ve, kaj trpi svet; pač srečna mladost.

30. december

Obiskal me je Mirko. Je rekonvalescent v Thalbergu pri Dechantskirchenu. Bled je še in slaboten. Zadnja bolezen ga je hudo zdelala. Vedel mi je povedati o bojih v Galiciji, kjer je bil od februarja do oktobra. Mnogokrat je bil v smrtni nevarnosti, vendar ga je čuvala božja roka. Ko smo mi veselo sedeli v Št. Juriju, je bil on v najhujšem ognju in krogle so žvižgale okoli njega in udarjale granate in se pokali šrapneli.

1. januar 1916

Novo leto! Žalostno je, nobenega veselja. Voščila so hladna, brez veselja. Vsak pripomni, da bi bil mir. Jaz sem sam popolnoma brezčuten. Nič me ne veseli, ker je bodočnost negotova. Popoldne smo šli v Št. Jurij. Mirko se je veselil in smejal. Kontrolor Ivo Vodlak je bil skrajno dobro razpoložen in je prepeval s svojim basom, kakor še nikoli. Težkega srca sem šel domu, saj sem se moral ločiti od Mirka, ki je naslednji dan zgodaj odšel. Segel sem mu v roko, ga pokrižal in poljubil. S solznimi očmi sem odšel. Slovo je tako resno, ker nihče ne ve, kaj prinese bodočnost. Rad ga imam, ker je tako miren, resen, prijeten fant. Najmlajši je, revež, ki se mora boriti za svoj obstanek in sedaj prestatati toliko nevarnosti. Čuvaj ga, Vsemogočni, in upam, da molitev njegove matere na Koroškem ne bo zavržena. Ohrani nam ga vsem, mili Bog.

3. januar

Imel sem inventuro pri Sv. Barbari. Prijeten dan je bil, kakor je sploh vreme zelo ugodno. Ni nobenega snega, po polju orjejo in vlačijo, kajti jeseni je bilo deževno in tako dve tretjini polja nista bili obdelani. Po travnikih cvetijo trobentice (*Primula acaulis*) in po gozdovih *Daphne Mezeraeum* (Seidelbast). Gotovo značilno je tudi *Galanthus nivalis* na novo leto pozdravil krst letošnjega leta. Sodno imam dosti dela. Tatvine se množijo. Ljudem primanjkuje živeža. Zato se mora red izvrševati tem bolj strogo. Dosti je še sumljivih oseb, ki niso pri vojaki in ki so skrajno nevarne tuji lastnini.

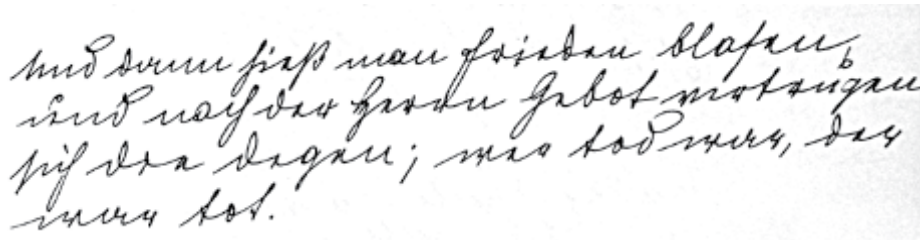
21. januar

17. januarja so odšli črnovojniki 1870 in 1871. Danes pa so šli vsi drugi, v starosti 47–50 let. Hkrati je prišel razglas, da morajo 24. januarja k naboru vsi občinski predstojniki ter svetovalci, ker so bili do sedaj oproščeni.

Tudi pri nas v uradih je uvedeno natančno poizvedovanje, kdo bi mogoče ne bil potreben. Bliža se čas, ko bo moral gotovo še zadnji, ki je potrjen za vojaka, v vojno. Nagiba se h koncu in treba je napeti vse sile, da bo končna zmaga naša.

Črna gora se je že vdala. Težek boj je bil za glavno postojanko. Toda, kar so drugi smatrali za neverjetno, Lovčen je naš in s tem je bila usoda Črnogorcev zapečatena. Sedaj se vršijo mirovna pogajanja in g. Baumbach bi rekel:

Dr. Adolf Klauwig

miš sumu fipš mau fšidau blafau
 inš naifvau fšidau fšidau motau
 fipšvau dšidau; mis kšidau, dš
 inš kšidau.

Živimo v dobi razburjenja. Vsak dan nam prinese različne novice, vesele, žalostne; živci so že vsi napeti. Včasih se ti zdi, da bi se ti moralo zmešati. Zatečem se k svojemu sinčku. Če me on pogleda, najdem zopet svoj mir. Bog Te čuvaj, Ti angel miru!

4. februar

Z italijanskega bojišča se še vedno slišijo topovi. Zdaj bolj tiho, drugič močno. Navadil sem se že na to, saj sem prepričan, da verolomni Italijan, kakor ga tu v Slovenskih goricah navadno imenujejo, nikdar ne bo prišel v dežele neodrešencev. Za pogum naših bojnih čet je značilna pesem, ki jo je priobčil Mir v št. 5, z dne 4. februarja 1916 in jo je zložil Korošec iz Sv. Jakoba v Rožu, Anton Miklavčič:

»Luna sije, klad'vo bije,
 trudne, pozne ure že
 in pred nami Lah! zbrani,
 ki nam spati ne pustite.

Ven kaj pridi, da se vidi,
 kje da zlodej te drži;
 prikaži, ropar vražji,
 le pokaži, ropar vražji,
 če kaj korajže imaš ti.

K njim pogledjte in povejte,
 zvezde, kaj počne Talijan?
 Če me skuša, grešna duša,
 da bi Anton bil pognan.

Vi ste krivi, bojazljivi
 Italijani, če ne spim.
 Sem bi radi po navadi,
 pa nazaj vas zapodim.

Mal' se vzdigni, z roko migni,
 če namen ,maš semkaj prit.
 Ura bije, Lah se skrije,
 jaz bom moral ga podit.

Če pa spava tolpa rjava,
 Bog prav lahko noč ji daj.
 Če mogoče v vas prit' hoče,
 dobro, le poskusi naj.«

To je pač zdrav humor, ki je v čast našim slovenskim fantom. Dokler bo ta ogreval njihovo srce, naj bo naša domovina mirna. Ta humor in to navdušenje ne izgine nikdar.

Dr. Ojbold Klavnić

8. februar

Bil sem pri Sv. Antonu v zvezi z umorom Janeza Bizjaka, ki je bil umorjen 13. 3. 1919 in je ostal storilec neznan. Videl sem Ljubo. Čuden slučaj! 15. 3. 1909 je bil dan, ko sem jo spoznal. Danes sem izvedel, da se v kratkem poroči. Hladno je bilo obnašanje med nama. V minulih letih se je marsikaj spremenilo. Odpeljal sem se. Misli so mi uhajale domov, kjer je doma moj sinček in se že veseli prihoda svojega ateka. Človek postane resen, je že tako.

14. februar

Sv. Valentina dan! Spominja me na komendatorja Valentina Šumaha. Na ta dan 1904 smo bili zbrani v Komendi, ko sem malo prej v Celovcu vstopil kot praktikant v službo. Veselje je vladalo v mojem srcu, saj sem bil mlad in odpirala se mi je bodočnost kljub skrbem. Smejali smo se, trčili na zdravje godovniku. Zadnjikrat. Že naslednjega maja so blagega narodnjaka položili v hladno gomilo. Naj počiva v miru, ohranim mu vedno hvaležen spomin!

23. februar

Po lepih solnčnih dneh, ki so spominjali na bližajočo se pomlad, je šele prišla zima. Sneži, da je veselje in spomladanske cvetke sanjajo zopet pod belo odejo in čakajo na rešitelja, zlato solnce. Siničice in ščinkavci, ki so v vrtu prepevali spomladanske pesmi, svoj friček, friček in čin čelin, so postali mirni in siničica radovedno gleda na okno in se oglašja s svojim činžara- činžara, kakor bi hotela reči: »Ali ne veš, da me zebe, pomagaj mi.«

Tam na zapadu pa vedno grmi. Navadili smo se že vsi na to. Človek se pač vsemu privadi in najhujše zlo se mi zdi nazadnje nekaj takega, ki pač mora biti. Vsak človek vse prenese, ker up mu daje veselje, da se vse spremeni in tako smo v upanju vedno srečni. Up človeka ne zapusti. Upa, dokler ga ne objame hladni grob.

In tako upamo zopet, da pride pomlad in mogoče mir, saj lani smo imeli tudi tisti up.

25. februar

Svetovna vojna je povzročila že marsikateri preobrat in to tudi glede moje osebe. Bolj komičen je ta preobrat. Nikoli se namreč nisem sam bril. Odkar so se pojavili prvi znaki moške kreposti, sem hodil vedno k brivcu, do zadnjega časa. Edini brivec v našem trgu, Arnuš, je bil poklican k vojakom in tako sem ostal sam s svojo brado. S strahom sem jo tipal, če ne bo večja. In postala je večja, brivca pa ni. Sila kola lomi. Nabavil sem si britev in popoldne, ko me nihče ni motil, sem začel Sizifovo delo. Počasi je šlo in strahoma sem vlekel nož po gladkem licu. Malo je pritekla rdeča kri, nazadnje sem še celo polje pogladil z ostro koso, se umil in bil sem s svojim uspehom zadovoljen. Nenadoma sem stopil pred svojo ženo in srečna se je smejala. Tako je svetovna vojna povzročila, da sem se začel sam briti.

5. sušec

Zunaj padajo snežinke, pomlad še ne sme na dan. Sedim v svoji sobici. Misli so pri spominih. Kako vesel in srečen sem bil prvo pomlad, ko sem bil v Celovcu. Mlad sem bil, zaupno sem gledal bodočnosti v obraz. Ljubil sem Frido, ljubil tako nedolžno, idealno. Ljubezen je bila kakor rožica spomladi v razcvetu. Žvižgajoč na tihem sem šel vsako nedeljo proti kolodvoru. Hitro me je odpeljal vlak in v Linči vasi me je čakalo dvoje Fridinih temno modrih očij. Štiri leta sva bila skupaj. Vedno sem se zvečer vračal, srečen, sladko sanjajoč o ljubezni, bodočnosti, o srečnem zakonu. Nisem mislil na resnost življenja, na težke boje za obstanek. Zidala sva si krasne gradove, a kje je temelj, na to nisva mislila. A vendar sva upala, da ne more biti drugače.

A prišlo je drugače! Priznam, da sem bil slab pri odporu proti drugim vplivom, a vse bi bilo dobro, če bi mi kdo dal pravi nasvet. Bil sem sam in taval sem po poti, ne misleč, kam me privede. Prišlo je do razdora, opisal sem to že prej. Vse bi bilo še dobro, a vpliv brata Albina na Frido je bil prevelik in tako mi je odmaknila roko in bil sem sam.

Dostikrat sem trpel težke boje, saj mi je spomin na to grenil življenje. Letos sem plačal zadnji

obrok. Pisal sem Fridi, da jo kljub temu spoštujem. Prosil sem tudi za odgovor, kaj naj storim s pismi, nobenega odgovora. Vzel sem pisma, jih gledal od začetka do konca. Ohranil sem dve: pismo z dne 1. 9. 1908, ki sem ga sprejel po najinem slovesu, dne 30. 8. 1908, in drugo, ki sem ga sprejel na počitnicah doma 3. 8. 1909, v katerem mi je naznanila, da je zaroka pretrgana. Pretežko mi je pri srcu, ne maram več videti tega, kar mi je bilo nekdanj drago. Sedaj nima več pomena. Uničil sem vse, ogenj jih je uničil in blagodejna toplota se je razširila po sobi. Zunaj pa sneži in beli sneg pokriva naravo, ki je upala na pomlad. Moje misli pa so daleč v nekdanih časih, ko sem ljubil, upal in bil srečen. Sedaj je vse drugače. Veselje je zagrnjeno, upi so strti, ostale so mi le bridke izkušnje.

S tem je zaključen del zgodovine o mojem življenju. Začelo se je v lepih mladih letih, končalo, ko vojni grom pretresa ves svet, ko mi prvi sivi lasje oznanjajo, da je minila pomlad, minilo brezskrbno upanje in da je nastala doba resnega mišljenja, delovanja za dom in domovino. Ti pa, Frida, bodi srečna. Naj ti rožice sreče cvetijo na poteh tvojega življenja in brez ogorčenja pozabi ure, ko sem Te enkrat iskreno ljubil.

6. sušec

Sedim v uradu. Slučajno nimam aktov, da bi jih moral rešiti. Gledam skozi okno, kako se podijo lahni oblaki po sinjem nebu. Pridejo, odidejo in ni jih več. Ravno tako so tudi misli, ki ti zbujajo spomine, a ti jih zopet vzamejo.

Nehote sem se spomnil daleč nazaj na moje uradovanje v Št. Vidu ob Glini. Bil je ravno neki pustni ponedeljek, kakor je danes. Povabil sem nekega fanta, ki se je mislil ženiti, a je mati uveljavljala, da je nor, ker je gluhonem in da ni zmožen svojega premoženja sam oskrbovati. Točno ob določeni uri je prišel in z njim njegova nevesta. Zastavil sem primerna vprašanja, da se prepričam, ali so pomisleki utemeljeni, prepovedati ženitev. Prepričal sem se takoj, da je bilo sumničenje z materine strani neutemeljeno. Izviralo je iz nagona, izrabiti sina zase, da bi ji ne bilo treba dosti delati. S trepetajočim očesom me je gledala nevesta, ali se izpolnijo njene nade. Z neskončno ljubeznijo je gledal ženin svojo nevesto. Videl sem, da bi mučil srečo dveh ljudi, če bi izrekel svoj veto. Dal sem dovoljenje. Kako so obema zažarele oči. On – ženin ni mogel govoriti. Kazal je, kako mi je hvaležen, ona pa mi je stisnila roko tako hvaležno, veselo. Odšla sta in v sobi je postalo mirno. V predsobi, čakalnici sem slišal, kako sta se poljubljala od same sreče. Blagroval sem jih, saj tako srečnega parčka še ni gledalo moje oko. Odšla sta. Kam, ne vem. Upam, da sta tudi ostala tako srečna. Spomin na to mi je ostal, saj sem se prepričal, da če ženska ljubi nekoga, ki je od matere narave zanemarjen in je revež, taka ljubezen ne more biti sebična. To je ljubezen, ki vse prenese.

7. april

Gotovo čudno, da toliko časa nobene zabeleške. Nič posebnega se ni zgodilo, kar bi se mene tikalo. V prostih urah sem bil v vrtu. Sam opravljam potrebna dela v sadonosniku. Spomlad je izredno lepo. Danes že nenavadno lepo cvetijo hruške in češnje. Obeta se dobra letina.

Vojna se še nadaljuje. Moj brat je bržkone zopet na fronti, že dalj časa nič ne piše.

V gospodarskem oziru se že čutijo posledice. Vsaka oseba dobi na karto mesečno 1 1/4 kg sladkorja. Tobak je zmanjkal, posebno cigarete. Kadilcem dela to strašne muke. Vesel sem, da sem nekadilec. Ljudje marljivo obdelujejo polja. Dal sem obdelati dve veliki njivi. Za en dan sem plačal 24 K, za drugi 16 K, a sem vesel, da imam kaj pričakovati. Ne ve se še, ali bo kmalu mir, ni še upanja.

9. april

Na dan tihe nedelje zjutraj je. Mnogo se govori o lepih pomladanskih dnevih in res so ljudje krasni. Današnji dan prekosi vse druge. Sinje jasno nebo se razprostira nad teboj. Niti oblaka ni, vse v cvetju, bučelice zbirajo sladki med, škorčki v mojem sadonosniku slavijo vsemogočnega. Sukajo se pred svojimi hišicami, delajo gnezda, pripravljajoč prostor za svoje mlade. In ščinkavci in siničice so se pridružili temu koncertu. Vanj se krasno vpleta melodični glas šentjurjevskega velikega zvona. Tiho je, popolnoma mirno in vendar tako lepo. Človek bi moral biti iz kamna, da

Dr. Ojbert Klavnič

bi se ne veselil in hvalil Boga za ta lepi dan.

V to harmonijo narave se vmešavajo topovi, katerih zamolkli pok se sliši od zahoda, kjer hoče verolomni Italijan opustošiti našo mило domovino. Vsak pok pomeni smrt. Pač velika razlika. Tu pomlad, vse v cvetju, vse se prebuja k novemu življenju. Tam pa je zima, ki jemlje cvet za cvetom naših mladeničev. Da bi prišla tudi v tem smislu pomlad, da bi se srca onih tudi odprla, da bi spoznali, da naj ne kršijo več te harmonije. Potem bo nastala res prava pomlad.

10. april

Letos sem prvič slišal kukavico, kar je za ta čas pač prezgodaj. Zapela mi je večkrat. Upajmo, da je res, saj življenje me veseli. Imam svojo družino in svoj dom. Po trdnih preizkušnjah bi še rad gledal sad mojega truda. Pomagaj Bog!

14. april

Moja nadvse dobra tašča, Julijana Spitzzy, roj. Sarnitz, je danes ob ¼ 6 zjutraj, v starosti 77 let in 2 meseca mirno zaspala v gospodu. Že nekaj let je bolehal na pljučih. Zadnje mesece je vidno slabela, vendar smo še imeli upanje, da se podaljša njeno življenje. Predzadnji dan sem še govoril z njo in ji prigovarjal, da ne gre na mrzel zrak, ker bi ji to škodovalo. Dan pred smrtjo sem šel na komisijo in se vrnil domu na večer, ko je že spala. Ko sem se ponoči zbudil, sem slišal v sosednji sobi, kjer je spala, hitro stopanje in zamolklo govorjenje. Zdelo se mi je čudno. Mislil sem, da je tašči slabo. Vstanem in pogledam. Tašča je ležala v postelji, v agoniji. Ne morem popisati, kako me je to presunilo. Vedel sem, da je konec. Držal sem jo na rokah, jo gladil po čelu, a njeno oko je bilo mirno. Nobenega glasu več. Mirno je dihala, vedno slabše in slabše. Še en dih in duša se je ločila. Umrla je lepe smrti, brez bolečin, kakor bi zaspala in bi šla njena duša tja, kjer ni več bolečin in trpljenja.

Pogreb je bil veličasten. Bilo je ravno na cvetno nedeljo popoldne ob treh. Tudi znameniti vseučilišni profesor, dr. Hans Spitzzy, daljni sorodnik in boter mojega fantka, je prišel z Dunaja. Videlo se je, da jo je imelo ljudstvo rado in to nam je bilo v tolažbo.

Rajna je bila blaga duša. Dosti je trpela. Z delom svojih rok si je služila kruh. Nazadnje jo je zapustil mož Vinko in odšel v Ameriko, kjer je umrl. Šla je k moji sedanji ženi in z njo gospodarila. Nadvse srečna bila je, ko sem prišel jaz v hišo. Imela je zeta, imela vnuka. Najlepša harmonija! Nikoli ni bilo žal besede med nama. Ljubil sem jo nadvse. Vidno je uživala v tem novem življenju. Slišal sem, da je izjavila, da nima nobena tašča tako dobrega zeta kakor ona.

Negovala me je, ljubila in spoštovala, iz samega spoštovanja me ni upala tikati, klicala me je vedno: »Herr Doktor!«

Blaga duša, zakaj si odšla, da bi še bila med nami in se veselila z nami in mi s teboj. Odšla si, zaman gledam na prostor, kjer si sedela. Ni te več. Vse me spominja na te, v sobi in zunaj na vrtu. Vsaka rožica, ki si jo posadila in ki si jih toliko ljubila, me spominjajo na Te! Moj Ožbek sprašuje, kje je grossmami. Obrnem se in rečem, da je odšla in se kmalu vrne.

Gledal sem smrti v obraz. Grozna je, bojimo se je, kakor se je tudi rajna bala. Vedno je upala, da se še sme veseliti med nami. A prišla je in bila je lahka. Presunilo me je, če je še kaj v meni brezskrbnosti. Videl sem, da leta hitro tečejo in pride tudi za nas čas.

Spavaj mirno, mamica, ki si mi bila več kot to. Tvoj grob bo okrašen z rožicami in vedno te bom obiskal. Tvoja duša naj se raduje v večnem raju, ob tvojem grobu pa sem sklenil, da bom posvetil vse svoje življenje sreči moje žene in mojega sina. Hočem izpolniti tvoj testament, da bi bili vsi srečni.

Ožbek je položil nageljček v krsto h glavi in se poslovil od svoje drage stare mamice. Njeno največje veselje je položil vso otroško ljubezen njej v dar.

Tvoj duh bo med nami in ostalo bo vse tako, kakor je bilo, ko si še bivala med nami. Nihče ne izbriše spomina na Te, saj nam je blag in svet spomin na Te.

20. april

V Št. Lenartu je novačenje črnovojnikov za leto 1898. Fantje prihajajo od vseh strani, pojejo. Ni dosti kričanja, kajti grmenje topov iz zapada jih preresno opominja, da

»Skupaj se zbirajo,
na Laško marširajo.«

Kakor pravi narodna pesem. Od 150 je bilo potrjenih 80. Gotovo veliko število.

23. april

Velika noč! Žalostna je letos zame, saj drage tašče ni več. Da bi bila na ta slavnostni dan v našem krogu! A ona mirno spi in čaka večnega vstajenja!

Tudi narava sama ni vesela, dež lije curkoma in belo cvetje pada od dreves. Tam na zapadu pa grmijo pravi topovi, namesto topičev. Tudi moj brat je na fronti. Bog ga čuvaj. Daj Bog, da bi bila lepša Velika noč.

1. maj

Na svetu je vse mogoče! Po zgledu Nemčije so določili tudi v naši državi, da se pomakne tek časa za eno uro naprej. 30. aprila ob 11. ponoči so se morale povsod pomakniti ure na 12. In tako moramo povsod za eno uro priti prej, kakor se to strinja s tekom solnca. V vojni smo se navadili na marsikaj, se bomo še tudi na to.

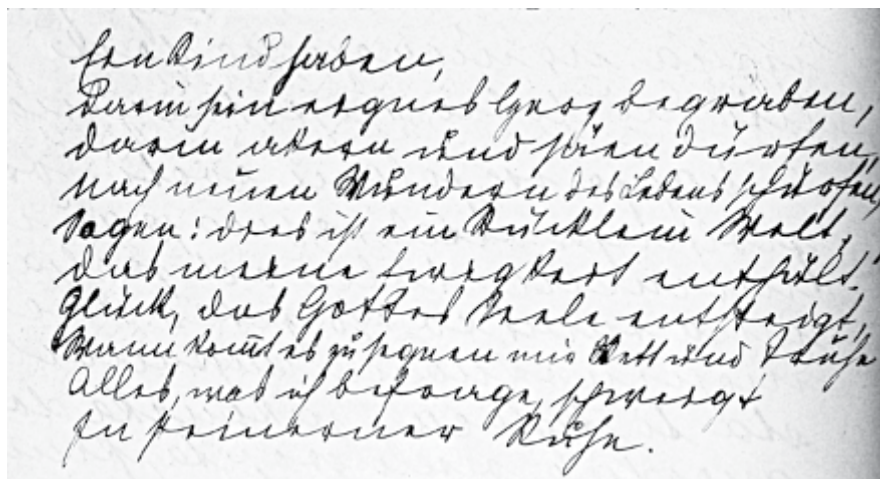
15. maj

Bil sem na komisiji v Partinju. Že samo po sebi je lepo hoditi med vinogradi in sadonosniki, po zelenih hribih, v lepem mesecu majniku. Še bolje je bilo, ko sem se mogel v gostoljubni hiši Domajnko v krogu vrlih kmetov, tako imenovanega predstojnika Dolajša s svojim dobrohotnim smehljajem in drugih izvrstnih zavednih mož za nekaj časa razvedriti. Videl sem, da je še blagostanje doma in da ljudje ne čutijo dosti od vojske. Mirno prenašajo vso težo, vdani so v usodo. Vrlo ljudstvo je to, v lepih Slovenskih gorica. Zdravo jedro, srčno in vdano cesarju in oblastem. Bil je lep dan, ne bom ga pozabil.

Čuditi se moram gostoljubnosti, ta posestnik dal je prinesiti iz svojega vinograda nekaj steklenic boljšega, drugi zopet iz svoje kleti, kar ima in tako je bila cela gostija. Kako so srečni, če počastiš njih hišo. Veselje jim žari iz lica. Ne morejo se dovolj zahvaliti. Pač dobro, nepokvarjeno ljudstvo. Maj je. Vse zeleni, cveti – vse se življenja veseli, smo pač na mirnem. Daleč od polja, kjer ima smrt svojo žetev. Pred mojim oknom sta si napravila štigleca – zakonska dvojica, gnezdece. Veselo pojeta, krmita mlade in se veselita. Ali ni to slika miru! Naj bi bilo povsod tako!

9. junij

Osem let je danes, kar sem v Št. Lenartu. Hitro je minil čas in marsikaj se je spremenilo. Po vihravosti sem postal miren. S svojim sinčkom sem šel na sprehod, kakor navadno. Obiskala sva taščin grob. Ožek vedno pravi, da tu spi stara mamica, bo že ozdravela. Srečen otrok, ki nič ne ve o grenkobi, ki jo nudi svet. Kako sem srečen, ko imam tolažbo, ki mi pomaga premagati marsikatero boleost. Pač pravi resnico pesnik, ki poje.

Ko to pišem, skače po dvorišču s Špecekom, našim psom, naganja kure in občuduje zajce. Človek bi neprestano gledal to srečo, saj je edino, za kar živim. Ne kaznuj me, Bog, da bi bilo drugače.

10. junij

Moj brat mi piše s soške fronte. Kakor sem uganil, je blizu Rabla, zdrav. Poslal mi je pomladanske planinske cvetke. Kako so me razveselile, saj me spominjajo na lepa leta, ko sem jih sam trgal po koroških in kranjskih planinah.

Proti Lahom prodiramo! Smešna je pesem, ki sem jo čital v Tagespostu.

»Arsiero Asiago
 Quel dolore, o Quel schlag o!
 Asiago Arsiero
 Sempre gehma arriero
 Trenta mille prisionieri
 E canoni molti schveri
 Gli barbari adiosi
 Klomppano gia nostri kosi,
 Klomppano il corpo puro
 O que duro o que duro
 Triomfo nostro e finito
 Legalismo e diritto
 Bella suada italiana-
 Wana kunt ma, wana, wana.

II.

Nell'bella Trenta
 Bleibma wol drento
 In val Sugana
 Ziag'ma scho dana
 Ouch in Vallarsa
 Male schlag' mar sa
 In valle d'Atsa
 Prugheli massa
 Ed in val d'Atsico
 Oquel schlamastico
 Tin al Thine
 Hopsen di Bene
 O bella Vicenca
 Spetta- bald brenut's a.

Dr. Oskar Klauwig

Le eno kvari to veselje. Rusi so začeli ofenzivo in prodirajo z ogromno silo proti Galiciji, ne bo še konca. Žalost me navdaja.

12. junij

Dobil sem dekret od deželnega pomožnega urada c. Kr. namestnije v Gradcu r., v katerem se mi izreče hvala in priznanje kot načelniku gospodarskega pomožnega urada za sodni okraj Sv. Lenart, za »unermidliche höchst erspriessliche Tatigkeit«. Razveselilo me je, da so na višjem mestu uvideli, da sem storil vse, kar sem mogel, da olajšam trpljenje in bedo vseh, ki so v vojski in vseh, ki od tega doma trpijo. Dosti vidim trpljenja, dosti solz in mislim si, ko bi prišli tisti sem, ki so povzročili vojno, morali bi biti iz kamna, da bi se ne zmehčali in slišali bi glas: »Nehajte, dovolj je krvi!« A vojska divja dalje, cvet za cvetom pada, doma pa jok in stok. Posvetim se z vsemi močmi temu, da kolikor mogoče te solze posušim.

13. junij

Sedel sem v uradu sredi aktov, ko naenkrat vstopi Ljuba. Prišla je s potovanja, binkoštnih počitnic, vesela, vsa živa. Z zaroko ni nič več. Šel je v vojno in vse je končano. Vedla se je ljubko, a bil sem resen. Četudi mi je srce bilo vznemirjeno, ne bom več odprl ran, ki so skoraj cele, to sem sklenil. Podala sva si roke, odšla je z lahnim korakom, jaz pa sem se zaril v suhoparne akte, da bi se srce pomirilo. Nebeško lepo je imeti srčni mir, a hudo, če ti srce vzkipi in hrepeni po nečem, kar ne sme biti.

Popoldne sem šel z Ožekom v temni gozd, da bi pozabil. Bil je lep dan, lepa je okolica, nebeško lepa. Nehote mi je obvisel pogled na beli cerkvici na visokem hribčku. Zamislil sem se in ko sem vprašal Ožeka, kako se imenuje, je rekel nedolžno: »Sv. Anton.« In uganil je.

1. avgust

Tako dolgo nobenih zabeležkov, boš rekel, če pogledaš na zadnjo zabeležbo. Res je, da se tudi nič ni posebnega zgodilo. O vojni sami neposredno nič ne čutimo, posredno pač, kajti draginja je vedno hujša. Živino jemljejo vsak dan. Že je prišel ukaz, da morajo kmetje privaditi krave na vpreganje, ker v doglednem času bodo vzeli vse vole. Kovino tudi pobirajo. Vse, kar je bakreno ali sploh kovina, se mora oddati. Meso stane že 5 K kila, liter vina skoraj povsod 2 K. Že na domu prodaja kmet trgovcu vino po 1,60 K. Kam bo to prišlo?

7. avgust

V bližini Sv. Barbare sem imel komisijo. To so najveselejši časi. Dopusta nimam, ker sem preobložen z delom. Gospodarsko pomožni urad mi da mnogo opraviti in tudi tatvine se močno ponavljajo. Zato mi je tak izlet najprijetnejši. Zgodaj sem odrinil od doma, bil je lep dan. Po končanem delu sem šel v temen smrekov gozd, se okrepčal, kar sem imel v nahrbtniku, potem pa legel in gledal skozi temno zelene veje proti sinjemu nebu. Kaki nebeški mir je bil. Ničesar ni bilo slišati, le sinice so skakljale po vejicah in se veselile življenja. To je slika miru! A tam v daljini poje smrt svojo pesem dan na dan. Klanje je to, mesarsko klanje, a konca ni!

Od Sv. Barbare zadonel je zvon. Vstal sem in pohitel proti visokemu hribu, da obiščem svojega nadvse dragega prijatelja Josipa Mihaliča, župnika, vrlega moža. Žal ga ni bilo doma. Kljub temu sem našel lep sprejem in vesel sem odšel z visokega griča in občudoval lepoto Slovenskih gor. Letos obetajo obilo žlahtnega vinskega soka. Med potjo sem govoril s tem in onim, poslušal njihove želje in dajal nasvete. Povabil me je kdo v vinski hram na kupico vina. Prišel sem zadovoljen domu, saj sem vedel, da je ljudstvo srečno, če se more izven urada pogovoriti s svojim sodnikom in mu potožiti to, kar se sicer ne upa. To je važno. Nikoli ne more sodnik komu tako globoko pogledati v dno njegove duše, kakor v takih trenutkih. Marsikaj se nauči, za trezno, pravično presojanje. Docela poznati ljudstvo, je glavna stvar za sodnika.

9. avgust

Nikamor si ne želim iti, doma je najprijetnejše. Mislim sem iti v Gradec, a sem opustil to misel. Človek se le razburi. Tam zunaj se vidi, kaj povzroči vojna. Doma je mir, zadovoljstvo. Živci potrebujejo počitek v teh burnih časih. S sinčkom hodiva na sprehod, kažem mu cerkvice in hrame, ljubko me gleda in kramlja. To je sreča, ki mi jo naj Bog pusti. Da bi le ostalo tako, bi bil vedno hvaležen vsemogočnemu. Hujše misli ni, kakor pustiti družino in dom in iti v negotovost.

Smeha je malo, mirni smo vsi, svoj god sem obhajal v najožjem krogu. Človeka ne veseli dosti. Zato le malo pridem v družbo, najrajši sem doma v krogu svojih dragih. Le včeraj sem se smejal. Prišel je gospod iz Maribora in pravil vesele dogodke. Zavidal sem mu ta humor. Ne pozabim verza, ki ga je citiral, kazoč na sedanje razmere glede živeža:

»Nimam kruha, nimam vinca,
glava boli Dalmatinca.«

Smejati se je včasih zdravo in človek za trenutek pozabi, da živi sredi same resnosti. Živci hočejo tudi imeti novih močij in teh je sedaj treba.

10. avgust

Sv. Lovrenca dan! Spominja me na blagega slovenskega rojaka, duhovnika, prošta Lovra Serajnika v Tinjah. Sivolasi starček je bil znan po vsej deželi in vseh slovenskih krajih. Na dan njegovega goda so prihajali iz vseh strani Slovenci, inteligenca in v visoki proštiji so se zbrali okrog jubilanta.

Leta 1898 sem bil prvič. Kako sem bil ponosen! Videti slovensko inteligenco in duhovništvo. Bili so profesor, dr. Sket, Scheinigg, Wang, Apih, Legat, duhovniki, prošt Einspieler, Servicelj, Šumah in mnogo drugih. Le malo še jih je od teh. Kako smo prepevali, se veselili, veličastno so grmeli topiči po dolini in prof. Wang, znan šaljivec, je pripomnil: »Zdaj bodo rekli, ko možnarji pokajo, da ‚prate gredo‘ na mizo.«

Bil je to naroden praznik slovenske inteligence, duhovniškega in posvetnega stanu. Ni bilo nobene razlike. Bil je vse enega srca in misli do milega slovenskega naroda.

Proštu Lovru Serajniku je bilo ognjišče. Kako nas je kot 89-letni starček spodbujal k ljubezni do naroda. Kako je bil v tem trenutku mlad. Bil je vzor slovenskega koroškega duhovnika.

In šli smo z visokega mesta s prijetnimi spomini, saj je bil lep dan.

Umrli je moj prijatelj. Tam gori v Tinjah mirno spi, a mi se ga spominjamo.

Danes je drugače. V tisti tihi dolini je drvenje, vojna je in verolomni Lah hoče opustošiti slovensko deželo.

Danes je prišla vest, da je Gorica, biser soške doline, v laških rokah. Jokal sem, preveč me boli. Ne, ne, Lah ne sme imeti dežele, ki jo je tako lepo opeval Gregorčič. Lah se ne sme dotakniti te svetinje. Naj teče kri, a zemlja mora biti zopet naša, slovenska! To je spomin na Sv. Lovrenc. Leta 1917. bo ozemlje zopet naše.

16. avgust

Ta dan naj bo posvečen mojemu prijatelju, rojaku s koroške dežele, dr. Ravniku. Dobro se še spominjam, ko sem še kot osmošolec hodil poučevat sina feldmaršallajtnanta, viteza Bussa. Ko sem šel iz šole, je hodil poleg mojega discipelnina Hermanna tudi naš Ravnik. Majhen fantek, skromno, a snažno oblečen. Pravil mi je, da je iz Rožne doline, iz Glinj, da je iz revne rodbine in da se bori za svoj obstanek. Priznal pa je, da je vnet Slovenec in lica so mu žarela, ko sem mu rekel, da sem tudi jaz Slovenec in da se navdušujemo pri slovenskih urah prof. dr. Sketa za milo slovenko stvar. Minila so leta. Po letih trdega boja je napravil maturo. Dobro se spomnim tistega večera, ko je prišel na pol mrtev iz mučilnice in izdelal zrelostni izpit. Nekaj veselih večerov smo preživeli skupaj, bili srečni. Koroške inteligence je bilo malo.

Danes je zopet prišel moj Ravnik v Št. Lenart, kot doktor, odvetniški koncipient. Kolikokrat sem ga videl, sem ga bil vesel, saj je odsev veselega, pravega Koroškega Slovenca.

Dr. Adolf Klavnić

Bil je zagovornik. Mirno je nastopal, stvarno predlagal, obravnava je tekla po sporedu. Rekel bi, naj si vsak zagovornik vzame njega za vzor.

Pri kupici vina sva se sešla. Pomenkovala sva se o preteklih časih, obujala spomine na lepe dni. Kako sva oživela, kako sva postala živahna. In vendar sva pri spominu na drage rojake čutila, kako je kdo trpel. Mnogo jih ni več. Dr. Silan in dr. Sužnik sta padla v vojni. Josip Šenk je ujet. Linasi, župnik v Selah, je umrl in mnogih drugih ni. Poslanec Grafenauer je obsojen na pet let ječe, ker je v družbi rekel, da bodo Rusi še enkrat prišli v Karpatate. Župnik Maierhofer, moj sošolec je moral v ječo, ker se je tako glasila sodba. On trdi, da je nedolžen, a priče so odločale. Vojska je vojska, ona dela preobrat. Ukloniti se moramo vsemu, kar pride.

Tako hitro je minil čas. V spominu na lepe dni, na dni mladosti sva bila srečna. Trčila sva, si segla v roke in se ločila.

V srcu pa nosim spomin na dragega rojaka. V njegovi bližini sem zopet oživel. Počutil sem se mladeniča iz davnih, lepih dnij. To potrebujem, saj živci trpijo v teh časih in ni boljšega zdravila, kakor da se pogovorim z blagim prijateljem.

Blag Ti spomin, moj rojak iz krasne, še vedno slovenske Rožne doline.

17. avgust

Hudi boji so na vseh črtah. Lahki so prišli čez Sočo. Neusmiljen, krvav boj se bje. Rusi so preplavili Bukovino, del Galicije. Bije se boj v Karpatih in drugod. Povsod boj. Zadnjič se je dosti govorilo o posebnem miru z Rusijo. Vse demantirano. Reklo se je, baje. – raje častno umreti kakor se vdati. Težki dnevi so, mnogo trpijo živci. S strahom gledamo v bodočnost. Ali ni nobene poti, po kateri bi prišli do sporazumljenja? Letina obeta biti slaba. Strašna suša je ves mesec. Kaj bo z živežem? Slučajno najdem v listu pesem, ki se nanaša na pesnika Goethe znana pesem:

Mit allen Gipfeln ist Ruh'

in slika današnje razmere. Naj jo navedem.

*Mit allen Gipfeln ist Ruh'.
Nur ein Baum, der schlief, ist auf.
Der hat seine Äste
den Felsen nicht gelassen;
Nur er, nur er,
hat sich nicht gelassen;
hat sich nicht gelassen.
...!*

Precej sarkazma je v teh besedah, a značilno zato, kar se zdaj godi.

Dr. Adolf Klauwig

Moje življenje
VI

18. avgust

Slavnostno in veličastno se je lansko leto obhajal predvečer rojstnega dneva našega presvetlega vladarja. Baklada je bila in godba, razsvetljava oken, bilo je veselo, navdušeno življenje po celem trgu. Bili so drugi časi. Zmagovali smo, prodirali v sovražne dežele in verolomni Lah je krvavel in ni mogel dalje, samo kolikor so mu ravno sami prostovoljno pustili.

Napovedana je bila baklada, godba, razsvetljava oken. Zadnje se je deloma zgodilo. Požarna obramba je že stala, pripravljena z baklami, a godbe ni bilo od nikoder. Po daljšem posvetovanju je bil dan ukaz: Lichter auslöschen abrüsten. Zgodilo se je tako in nato so šli v Aublovo gostilno, da popolnoma pogasijo žejo v grlih. Bilo je živahno. Nazadnje so si »purgarji« oddahnili in še pretepli nekega vojaka, ker je bil vinjen in vesel življenja in konec je bilo cele slavnosti.

Čudno se me je to dotaknilo. Čutil sem razliko med lanskim in letošnjim letom.

Bil sem povabljen h gospodu župniku Janžekoviču. Vesela družba. Sin profesorja Voglarja je neutrudljivo igral na harmoniju. Postali smo židane volje in pozabili smo na resnost položaja ter bili veseli. Spomin na ta večer mi ostane vedno kot svetla zvezda na temnem nebu.

Danes ob osmih je bila slavnostna maša. Ni bilo slavnostnih procesij iz cele fare, ne godbe. Mirno smo šli v cerkev. Slavnostna maša brez asistence, ni bilo pridige kakor leta 1914, 1915, kakor je škof Napotnik tedaj odredil kot »patriotische Ausprache«. Zapeli smo cesarsko pesem v slovenskem jeziku in bilo je konec. Odšli smo mirno domu. Ob deveti uri je bila maša nemške šole. Tako imenovani Nemci so šli v cerkev. Imeli so svojo pobožnost v svojem jeziku. Nihče se ni razburil, nihče kaj o tem omenil in vse je minilo.

Časi se spreminjajo. Narodna stvar je postavljena vstran. Nobena stvar ne zbuja posebnega zanimanja, navdušenja, vse ječi pod neko težo. Skrbijo, kaj prinese bodočnost in ta je zagonetna in zato je tudi življenje mrtvo!

28. avgust

Po devetletnem obotavljanju je 27. avgusta tudi Romunija napovedala Avstriji vojno, hkrati še Italija Nemčiji. Nastalo je razburjenje. 12 sovražnikov je proti nam in Grčiji še tudi ni jasno, kaj bo storila. Hudi časi se bližajo, nemiren sem, saj vem, da ne bo dolgo in bom zamenjal pero s sabljo in puško. Nič me ne veseli peljati se v kako mesto. Kot velika skala mi leži na srcu skrb, kaj bo prinesla bodočnost. Upajmo! Up je edino, kar nas vzdržuje.

2. september

Bil sem v Mariboru in v Gradcu. Velika razlika je med nekoč in sedaj. Kar bi rad kupil, ne dobiš. V vseh ozirih je vse drugače. Življenje je še živahno, a vendar vlada povsod resnost, povsod vidiš le vojake, ko odhajajo in prihajajo. In draginja. Porcije, ki jih delijo, so majhne in drage. Prvi dan sem jedel petkrat in še sem bil lačen, drugi dan ravno tako. Pivo smo dobili šele zvečer ob sedmih, sicer ves dan ne. Ravno je prišla odredba, da dobi vsak gost le pol litra: kdor je žejen, bo moral od 7. – 10. zvečer pridno tekati od gostilne do gostilne, da si pogasi žejo. Če ne iznajdejo aparata, s katerim bodo vsakemu gostu pogledali v želodec, če že ima svojo dovoljeno mero shranjeno, sicer je pa tudi to upanje pokopano. To bo idealno za tiste, ki častijo »Gambrinusa«.

Domu sem prišel utrujen, nezadovoljen in doma sem rekel pri dobro obloženi mizi: Ne grem nikamor, če ni sila, tu v Slovenskih goricah je mir in človek ne čuti nič dosti od krutosti vojne.

8. oktober

Dr. Gorišek je zopet na dopustu. Obiskal me je v uradu. Prijazno sva se pomenkovala. Danes sem bil po daljšem času zopet v Št. Juriju pri Krajncu. Sedela sva sama v gostilni. Pozneje je prišel za nama dr. Gorišek s svojo soprogo, ravno tako tudi nadučitelj Kopic in učitelj Fram. Gostilničar mi je povedal, da sva sama v zasebni sobi. Šli so v drugo sobo in ostali zase. Tako je torej. Nekoč sem bil dober, ko sem ob izbruhu vojne tolažil dr. Goriškovo, ko se je vršila aretacija, danes se nas izogiba. Zapomnil sem si ta dan, hodil bom svoja pota. Ni nobene zanesljivosti več. Človeka bi rabili le tam, kjer je njim v korist, a potem ga prezirajo. Dovolj sem imel sitnosti, da sem njihov

Dr. G. Gorišek

somišljenik, simpatizer. Sedaj so mi odprli oči in pokazali pravo pot.

12. oktober

Izreden dan je bil. Nebo čisto in jasno in solnce je pripekalo kakor poleti. Ni me več trpelo v uradu. S kontrolorjem Vodlakom in dr. Pavličem, ki je bil na reviziji kolekov, smo jo popoldne udarili k Sv. Barbari. Gostoljubni župnik Josip Mihalič nas je prijazno sprejel. Bili smo veseli in za hip pozabili na resni čas. Sedeli smo v kotti pri cerkvi. Prekrasen pogled se nam je nudil proti jugu. Veličastno je stal na hribu grad Vurberk, ljubko je poleg njega izza temnih smrek gledal stolp vurberške cerkve. Bolj proti vzhodu je v zadnjih žarkih zahajajočega solnca odsevala cerkev Sv. Urbana. In neštnevilne hišice po hribčkih so se belo svetile, vmes pa so bile bukve. S svojim zelenim, žoltim in temnim listjem so dajale kaj lep motiv za slikarja. Mirno je zadonel zvon pri Sv. Barbari in naznanjal zdravo Marijo po hribih in dolih. Nekaj vzvišenega in želel sem si, da bi bilo tako povsod in vedno. Od zahoda pa se je čulo grmenje topov. Tam se bje bitka, že osma ofenziva Lahov se je pričela in težak je boj.

Poslovali smo se, stisnili krepko roke, saj bil je lep dan, ki mi ostane vedno v spominu. Hvala Ti, dragi Mihalič, ki si nam dal priložnost bivati pri Tebi!

17. oktober

Sliši se, da so v Gradcu ženske in otroci polomili kavarne, prodajalne in jih deloma oropali. Razglašeno je hitro sodišče. To me je pretreslo. Ni posebno dobro znamenje.

Od 12. oktobra so tu vojaki. Razdeljeni v dve komisiji hodijo od hrama do hrama in merijo in tehtajo količine zrnja. Kar ga je preveč, se mora proti plačilu oddati cesarju. Danes so gotovi, potem obiščejo druge občine celega sodnega okraja.

Iz mest se slišijo glasovi, da ljudem manjka najpotrebnejših stvari in pri vsem tem je neznosna draginja. Hvalim Boga, da živim tukaj in ljuba ženska skrbi zame, da z Ožekom ne stradava. Daj, da bi se vsem tako godilo.

26. oktober

Sliši se pritrkavanje zvonov v Št. Lenartu. Kaj pomeni to, sredi tedna, ko ni nobenega praznika? Ali pride visoki duhovni gost ali je mir? O, ne, zvonovi jemljejo slovo. Šli bodo v vojno. Kakor večinoma povsod, snamejo jutri tudi pri nas zvonove, da dobijo novo snov za topove in kar je za strelivo potrebno. Nehote so me pretresli ti glasovi, saj nas spominjajo na resne čase. Vedno so zvonili vernemu ljudstvu v mirnih časih in vsak se je veselil glasa zvonov, če so lepo ubrano vabili v božji hram. Zdaj utihnejo, grejo na svoje mesto, tudi oni hočejo braniti domovino. Ta čas pa bo pel samo en zvon. Tudi na to se bomo navadili. V vojni je že tako. Danes so peljali mimo šentjurovski veliki zvon. Nekaka otožnost me je obšla. Kako rad sem poslušal njegov glas. Dostikrat ob nedeljah zjutraj, ko je bilo vse tako veličastno, dostikrat, ko je že mrak legal na zemljo in ko je klical ljudstvo k večerni molitvi. Dostikrat, ko sem po komisiji hitel v dolino k Sv. Juriju in sem se veselil razvedrila. Še zdaj mi doni njegov melodični, polni, nad vse lepi glas po ušesih. Tega glasu ne pozabim nikoli.

Da bi se vrnili zopet vsi zvonovi z veselim glasom miru. To je želja vseh župljanov, ki gledajo solznih oči za zvonovi. Ti grejo svojo pot za obrambo domovine.

12. november

Sredi burnih časov tečejo mirno dnevi tukaj. Skoraj bi ne mislil, da živim v vojnem času, če bi nas topovi z italijanske meje ne opozarjali na hude boje. Draginja vedno bolj narašča. Liter vina stane že 2,40 K, pa še kisel je. Jajca kupujejo po 26-28 v. za kos in še po cele tedne ni dobiti nič sladkorja. Hvalim Boga, da je v hiši trgovina. Tako pridem lažje do vsega in ne morem se pritoževati. Reveži, ki morajo s kartami dobiti vse. Kaj pomaga karta, ko pa blaga ni.

13. november

Razpisana so različna mesta za okrajnega sodnika med drugim tudi Pliberk. Mika me, priti na Koroško. Vem, da je Koroška zame to, kakor nekoč za Mojzesa obljubljena dežela. Smel jo je videti, a ne bivati v njej. Zato se raje ne trudim. Ostal bom tu, dokler je načelnik te sodnije nadvse blagi dr. Kranvogel. Najprijetnejše življenje imam. Sem tako rekoč svoj gospod in imam svoj mirni dom, kjer me nihče ne moti. Vem, da bi me kot Slovenca, če bi tudi dobil to mesto, čakali hudi boji. Umiril sem se. Nisem več za take boje. Dosti sem delal, a tudi spoznal, da sem od svojih ljudi žel nehvaležnost. Tako postane sčasoma človek miren. Naj si drugi skusijo, jaz imam izkušenj dovolj. Ostanem tu, kjer me ima ljudstvo rado. Tudi tu je potreben slovenski sodnik, ker smo na meji in tudi tu je dosti storiti. Po mojem mnenju - nemo propheta in patria, narodno morem tu več doseči, kakor tam, kjer vemo, da je pogin gotov.

22. november

S tresočo roko pišem dogodek današnjega dne. Danes zjutraj, ko sem šel proti uradu, sem izvedel novico, da je naš presvetli cesar dne 21. novembra zvečer ob 9. uri mirno zaspal v gospodu. Neskončno me je pretresla ta novica, kajti prišla je nenadno. In sredi hudih bojev. Ljudstvo je potrto, bledih lic sprašujejo drug drugega, kako je prišlo to nenavadno. Hud udarec je za Avstrijo, dosti je trpela. Tudi ta udarec bo prestala; vsi živimo z dušo in telesom za domovino in zmaga mora biti naša. Ko stojimo ob mrtvaškem odru, nas preveva le ena misel: Naš blagi vladar, ki nas je toliko ljubil, je sicer umrl, a njegova misel živi v nas in nam da novo življenje za nadaljnje boje. Ko stopim jutri v sodno dvorano, bom obravnaval in razglasil bom sodbo: V imenu Njegovega Veličanstva cesarja.

26. november

Zvečer sem se vračal s svojo ženo in sinčkom s sprehoda domu. Nebo je bilo jasno. Na zapadu se je pogosto videlo bliskanje. Ne da bi bili videti oblaki. Povedal sem to v družbi. Rekli so mi, da je to bržkone svetloba od topov na laški fronti. Ljudje so opozarjali o možnosti devete ofenzive. Bliskalo se je na jasnem nebu, in sicer v smeri, kjer se je odvijal najhujši boj.

3. december

Te vrstice pa tebi v spomin, dragi Franc Rup. Tvoj god je in zame je bil vedno vesel dan, ko sem Ti smel kot dijak čestitati. Spoznal sem te kot duhovnika v Kortah. Povabil si me v družbi tovariša Matije Perča v divni planinski raj. Tam sem pogledal v delavnico pisatelja in to me je čudovito navdušilo. Pisatelj! S posebnim čutom spoštovanja sem gledal blagemu duhovniku v oči, saj je bil zame ideal pisatelja!

Različno je slovenski svet o njem sodil. Bil je res pregnanec. Vsak človek greši, a zadnje dni svojega življenja je bil zopet to, kar mu je bila najsrčnejša želja. Bil je župnik v Selah - Kazazah. Pustimo, kar je človek. Nihče izmed nas ni brez napak. Vem pa, da je bil Franc Rup idealen človek za mili slovenski narod v ljubezni za razvoj kulture malega naroda. V literarnem oziru je bil med prvimi, ki so orali ledino za razvoj slovenščine na Koroškem. Niso ga razumeli, obsojali so ga in to ga je grenilo.

Zgodovina slovenskega naroda ne bo pozabila duhovnika Franca Rupa iz vetrinjske fare pri Celovcu. Slovenec do zadnjega vzdihljaja.

Kolikokrat sva sedela v Kortah pred župniščem pod lipo. Ko si učil otroke planinskega raja, si jih učil vse, kar je potrebno. Si jih navduševal za vse blago in drago. Ljudstvo te je spoštovalo, ljubilo, saj si popolnoma poznal srce kmeta Slovenca.

Idealen si bil in bil si pisatelj. Še dobro vem, ko sem se po obisku pri Tebi v družbi Matije Perča visoko v planinah poslovil od tebe. Rekel si, da bolehaš in da se mogoče ne vidimo več. Solzne oči sem dobil in pisal mi je potem, da je videl odkritosrčnost. Tvoja pisma so najlepši dokaz.

Ni mu bilo usojeno dolgo uživati veselja tam v Kazazah pod Peco. Mirno spi, dragi France. Sladko

Dr. Ojolt Klavnič

spavaj. Ljudstvo te mogoče ni poznalo, a poznal sem Te jaz tvoj značaj je bil čist in bister. Poznal sem ga in ga bom vedno branil!
To tebi v spomin!

4. december

Še vihrajo črne zastave. Vse še živi pod vtisom smrti našega presvetlega vladarja Franca Jožefa. Tudi v to se moramo vdati. Svetovna vojna povzroča dan za dnem nove dogodke, ki podijo enega za drugim.

Z zaupanjem gledamo v bodočnost. Iz časnikov čitamo simpatične vesti o novem vladarju.

Profesor dr. Spitzky bo vedel marsikaj povedati. Zdravnik je v hiši matere naše cesarice in tudi z cesarico samo je imel čast govoriti in imeti malega prestolonaslednika Franca Jožefa Otona na rokah.

Zato sem ponosen na botra mojega Ožeka.

V uradu delamo kakor prej. Delo se množi. Tatvine se množijo iz dneva v dan. Ljudstvo deloma strada, slabih elementov pa je vedno dosti.

Draginja je vedno hujša. Liter mleka stane 36 v, jajca 20 v, zabela 10 K 1 kg, liter vina 2 - 2,80 K. Srečen sem, da sem oženjen. Razmere so take, da živim udobno. Zato je moja posebna skrb, da kot načelnik gospodarskega pomožnega urada pomagam ljudem. Dosti solz vidim, bleda in upadla lica, znamenja, da ljudje trpijo bedo. Pomagati jim, je moje stremljenje. Kakšno zadoščenje imam, če ugodim prošnji in mi lesketajoče oči prosilca povedo več, kakor je mogoče v besedi povedati.

8. december

God moje matere! Daleč na Koroškem pod sivim Obirjem sedi v mali koči in gotovo čita pisma, ki smo jih poslali. Veseli se darov svojih otrok. Mirko je v planinah na laški fronti, midva s sestro sva tukaj. Tako je prišlo. Ne moremo biti skupaj, resni časi so. Razmerje z materjo se je ublažilo. Uvidela je, da sem v svojem poklicu srečen in srečen v krogu svojih dragih. Videla je, da marsikdo od mojih kolegov, ki so postali duhovniki, niso našli sreče. Uvidela je, da je tudi kot posvetnjak nisem zapustil, ampak se je vedno spominjam z darili in to je pri navadnih ljudeh tista močna stran, ki je največkrat tista sila, ki hoče pripraviti sina do tega, da bi postal duhovnik. Da bi oče in mati imela udobno življenje. Preveč visi človeško srce na posvetnem blagu. Pravo, idealno je mnogokrat ljudstvu predaleč.

Spominjam se še, ko sem kot fantič pasel na dan pred godom moje matere v lesu kože. Slabo sem bil oblečen in zeblo me je. Od Obirja sem se je začelo kaditi od snega in kmalu so padale snežinke, debele, kakor bi se berači v nebesih topli. Vesel sem gnal svoji dve kozici domu, saj se je s tem dnevom nehala paša. Smel sem biti doma. Kako je človek z malim zadovoljen in srečen, ko o svetu nič ne ve.

Danes sedim v svoji hiši, gledam na družino in se spominjam istega dne. Moja mati mi ni izkazala dosti ljubezni. Vsaj pokazala je ni. V srcu je mogoče bilo drugače. Ni bila vesela, da sem študiral. Še manj, ko nisem hotel postati duhovnik. Mnogo sem trpel, a obupal nisem. Imel sem dosti moči, da sem dosegel svoj cilj. Hvala Ti, mogočni Bog, ki me nisi zapustil. Tudi Ti, draga mati, bodi vse pozabljeno. Zdaj vem, da si srečna ob sreči svojega sina. V svoji preprostosti me nisi razumela. Bodi srečna, draga mati, Bog Te ohrani še mnogo let pri zdravju. Vsi te imamo radi. Naša mati si! Vsak ime le eno mater. Hvaležen spomin Ti ostane, vedno!

13. december

Današnji dnevnik so prinesli uradno vest, da so Avstrija, Ogrska, Nemčija, Turčija in Bolgarija pripravljene skleniti s sovražnimi deželami mir. Golobček z oljčno mladiko miru se bliža. Ali se uresničujejo naše srčne želje, je vprašanje, ki bo dobilo odgovor v prihodnjih dneh. Kako željno vsi želimo mir, je bilo videti, ko je prišla ta vest. Ljudstvo je veselo, razburjeno in vsak reče: »Bog razsvetli vse, da se odprejo njihova srca za misli miru, po katerem toliko hrepenimo.« Ne motim se, da je to izvrstno misel v veliki meri sprožil naš mladi cesar, Karol I. Spominjam se leta

1911, ko sem se iz Gradca vozil v Celovec na dopust. Pri brzovlaku je bil priklopljen salonski voz in v njem sem videl stotnika, dragonarja, zelo mladega. Moj prijatelj, Ferdinand Stamitz, je rekel: »To je gotovo kdo iz višjih krogov.« Ko sem izstopil v Celovcu, je bilo vse svečano, polno uradnikov v uniformi, vse v zastavah in mnogo ljudstva. Tedaj sem izvedel, da je v tem vozu naš prestolonaslednik, sedanji cesar. Videl sem ga in zdi se mi, kakor bi za trenutek uprl vame svoje oči, ko je pogledal iz voza. Drugi dan sem ga videl, ko se je odpeljal od hotela Moser na razstavo rokodelcev. Krasna postava. Karakteristična je ocena preproste celovške ženske, ki je stala poleg mene in je dvignila otroka, rekoč: »Schau was für a schöner Herr.«

Tistih modrih očij ne pozabim. Gledajo tako prijazno, ljubeznivo in vem, da te oči hočejo, da bi videle zopet srečne ljudi, srečne podanike. Hočejo videti, kako blagodejno vpliva mir.

Bog blagoslovi to misel, Bog daj, da se tudi uresniči. Potem bomo z veseljem zapeli: »Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis.«

24. december

Tretjič obhajamo božični večer v znamenju vojne. Sovražniki nič nočejo slišati o miru, oni hočejo naprej moriti, dokler ne pade zadnji mož. Naše združene države morajo biti uničene, potem bo mir. Tako obhajamo ta večer. Kdo bi še naj bil vesel?

Pripravili smo božično drevo. Prišli smo vsi skupaj in gledali lepo drevesce, a pravega veselja ni bilo. Vsem nam je bilo težko pri srcu, saj nihče ne ve, kaj prinese bodočnost. Le mali Ožbek se je srečen veselil daril in je vriskal. Srečna otroška leta, ko jim je žalost in skrb tuja.

Spomnil sem se tudi na taščo. Lani na ta večer je bila še z nami. Ko sem ji voščil vse dobro in jo objel, je izrazila dvom, ali še kdaj. Čutil sem tudi jaz v srcu, da se mogoče uresniči. Žal je bilo res. Rešena je vseh bridkosti, veseli se lepše božičnice, tam v raji moli za nas, da nas ohrani vsemogočni tako kakor do sedaj. Prihodnji božični večer naj bi bil v znamenju miru.

31. december

Silvestrov večer je! Mirno, tiho, četudi sije luna in veje prijeten topel veter. V resnih časih živimo. Tam zunaj se bije krvavi boj. Upanje je bilo, da sklenejo mir, a sovražnik noče slišati o tem in tako se ta krvava žaloigra nadaljuje. Razumljivo, da ni nobenega veselja, da je vse tiho kakor v grobu. Kje so jasna lica, vesele oči, razgreta lica plesalcev? Kje razsvetljene sobane? Sedim v sobi, Ožeku pripovedujem pravljice, gleda me s svojimi ljubimi očmi, kakor bi me vprašal, kje je tista srečna dežela, kjer se vse to zgodi. Ja, tista dežela je sreča in sreča je daleč. In kdor še veruje v to deželo, ta je srečen in ta je otrok.

To je moj Silvestrov večer. Hvala ti, nebeški oče, da si me ohranil. Prosim te v tej uri, ohrani me. Ne zame, ampak za mojega sina, ženo, mater in za tiste, ki jim je moje življenje drago.

1917

18. januar

Obiskal me je brat Mirko. Prišel je iz Wischberga pri Predilu, kjer je skoraj celo leto na fronti proti Lahom. Zdrav in čil je in videti je, da je nepokvarjen. Srečne so bile ure, ki sem jih preživel s njim, saj mi je tako simpatičen. Najmlajši je od nas. Usoda je določila, da mora zgodaj okusiti vso grenkobo in resnost življenja. Težko, silno težko mi je bilo slovo. Kakor bi se ločil moj edini sin, tako hudo mi je bilo, ko sva si podala roke za slovo. Pot, po kateri hodi, je tako temna, negotova in kdo ve, ali se srečno vrne.

Z Ožekom moliva zvečer za stričeka Mirka: »Ljubi angel, varuh moj, meni in Mirku na strani stoj« - tako pravi moj sinček z sklenjenimi rokami v svoji posteljici. Da, mislim, Bog bo uslišal njegovo molitev in bo srečno vodil oba, da mi ostaneta, ki jih toliko ljubim. Hodi, Mirko, svojo pot in vrni se srečno nazaj, ko zadoni glas: Mir je med narodi.

28. svečan

Moj predstojnik, dr. Kranvogel mi je z vidnim veseljem najavil, da je moja celotna kvalifikacija »sehr gut«. Vem, da se imam zahvaliti naklonjenosti predstojnika, ki se je potegoval, da se mi to prisodi, kar sem po njegovem prepričanju zaslužil. Srčno sem vesel tega uspeha, delo me veseli. S starim predsednikom Perkom, ki je imel gotove predsodke o meni, je padel stari sistem. Novi predsednik, pl. Kočeval, je strog, a pravičen in to me veseli.

12. marec

Stroga zima je minila. Od konca januarja do sedaj je vladala s kruto silo. Mraz je bil oster, 10. svečana je bilo -22°C. Pokala so drevesa, kar sem opazil v sadonosniku. Hruške, breskve in marelice so v nižjih legah pozeble. Na splošno je bilo življenje mirno. Vojne nismo čutili, razen trikratnih naborov. Najprej pobiranje letnikov 18 – 1898, nato letnika 1899 in zadnje tri dni 1872-1892. Od teh so jih potrdili komaj 12. Bilo pa jih je nad 200 moških. Do zadnjega so šli moški, ki so le količkaj za rabo. Doma so samo ljudje, ki imajo kako hibo.

Draginja je vedno hujša. 1 kg mesa - govedine stane 6,40 K, 1 l mleka 36 v, 1 jajce 32 v. Teletine sploh ni. Bila bi to delikatesa kakor nekdanja najfinejša morska riba. Vino v ceni poskakuje vedno više, na sploh stane 11 4 K, pa še včasih je silno kisel.

Te dni hodijo komisije po celem sodnem okraju Sv. Lenarta zaradi zrnja. Hočejo dobiti še nekaj zrnja, a dosti ni več. Kvečjemu da je kakšen kmet tako nepreviden, da kaj skrije, kar seveda zapade v korist države. Z ljudstvom se lepo postopa. Ni se treba bati, da bi se komu godila krivica. Poskrbljeno je, da ne bo nihče stradal. Nekaj žrtev pa mora vsak dober patriot doprinesiti. Bodimo veseli, da smo v zaledju.

23. april 1917

V tem velikem umiranju svetovne vojne si šel tudi ti, dragi Ivan Koželj, v deželo, kjer je večni mir. Spoznal sem te v Celovcu, ko sem bil visokošolec. Bil si simpatičen, vesel, dober pevec in humorist. Ko sem bil v službi v Celovcu kot avskultant in ti tehnični vodja Mohorjeve tiskarne, sva se dostikrat zbrala v družbi pri kapljici vina, najčešče v mali gostilni v Schulhausstrasse 11, ki smo jo krstili za Sladko luknjico. Bila je majhna, temna soba, a je imela za nas dovolj prostora. Jože Čad, Ladko Bavdek, Ivan Koželj in jaz in tu in tam še kdo drugi od koroške inteligence smo se zbrali po večerji, katero rekli, navadno pa peli. Bile so prijetne urice in dosti smo se smejali, če nam je Čad pripovedoval, kako je Radelko streljal na Lahe z zakrivljenim topom izza vogala. Lepe ure brezskrbnosti in sreče, ure lepih spominov. Minilo je, razpršili smo se na vse strani. Koželj je prišel kot vodja zadružne tiskarne v Krško, od koder mi je večkrat pisal.

V svetovni vojni si šel tudi ti med vojake. Spomnim se pesmi, ki si jo tolikokrat popeval:

»Oj, očka moj ljubeznivi,
saj vi ja niste krivi,
da jaz, da jaz,
da jaz moram bit' soldat.«

In daroval si življenje za domovino. V vojaški službi si zbolel in 11. aprila si mirno zaspal v Rottenmannu na Štajerskem, daleč od tvoje domovine. Spavaj mirno, dragi. Storil si svojo dolžnost. Vedno mi ostane blag spomin na te.

1. maj

Kako je bilo vedno veselo na ta dan. Godba se je razlegala po celem trgu, vse je bilo radostne volje. Danes pa je vse mirno. Četudi je najlepši dan, se od daleč sliši udarjanje votlih zvokov topov z italijanske fronte. Hočem uživati maj. Z Ožekom bom šel v naravo, kjer kukavica tako lepo vabi in kliče. Moj Ožek mi nadomesti vse veselje. Srčkan je, zdrav in vesel, sicer nepraktičen, a kar zadeva spomin, se mu čudim. Zapomni si vsako pesem, ljubi godbo in rad prepeva. Zna tudi

Dr. Ojzolt Klavnič

spraviti z vsako stvarjo znano pesem v zvezo. Preteklo nedeljo smo šli na sprehod. Sestra Micka je šla s seboj. Naenkrat ji reče:

Mitzi, gib mit dem Herrn

Ko mu je dala dežnik, pravi, spominjajoč se cesarske pesmi.

*Ich hab den Herrn noch nie
gesehen*

ima mogoče prav. Tak je moj Ožek in z njim se bom veselil. Naj mi oznanja veselo pomlad, naj bo on moje upanje na lepšo bodočnost, na tako zaželeni mir.

12. maj

Bil sem na ceditvi v Trsteniku in v Negovi. Nebeško lep spomladanski dan je bil. Nebo čisto, temno modro in zlato solnce je pošiljalo svoje ogrevajoče žarke na zemljo, ki se je kazala v najlepši spomladanski lepoti. Gozdovi sadnih dreves so bili videti vsi v samem cvetju. Pred menoj je stal grad Negova tako vzvišeno, tako romantično. Sešel sem se z župnikom Bratkovičem, duhovnikom simpatičnih lastnosti in modernega duha. Pri kupici rujnega vinca sva se ohladila od dneвне vročine in se na novo razgrela. Prav srčno sva se ločila. Zadovoljen sem hodil domu, saj sem bil zopet en dan brez skrbi. Živci zaradi večnega napora v uradu mnogo trpijo. Večkrat sem si mislil, da je dolgočasno biti na deželi, ker se je bati, da človek »splesni«. Ni tako. So priložnosti, ko v prijateljskem pogovoru zopet oživi, ko spoznava nove značaje in pride okrepcan domu, medtem ko mora uradnik v mestu tičati med pustim zidovjem in ne občuti dosti od lepote v naravi, ki jih ravno spomladi toliko ponuja. Življenje v naravi pomiri živce, nam da veselje do dela. Posebno v tem resnem času sem vesel, da sem daleč od mestnega prahu. Tam hodijo ljudje bledih lic in iz njih govori glad.

17. maj

Lepšega mlaja kakor letos nisem doživel. Dolgo nas je držala kruta zima v svojem mrzlem objemu. Njena moč je nehala. Prišla je zelena pomlad. Naenkrat vse cveti, in sicer v zelenem, kar je najboljše. Morje cvetov se kaže. Sami veliki šopki drhtečih cvetov. Ali si moreš misliti kaj lepšega?

Nekoč mi je bil maj ideal ljubezni. Če je bil še tako mrzel, smo se ogrevali za ljubezen, za ideale. Lepi časi, lepi spomini. Poln navdušenja sem hodil po livadah in zbiral rožice, da bi jih podaril dragi. Danes gledam, kako cveti sadje. Ali bo vse rodilo ali bo dosti tekočine za spraviti v klet, tempora muntatur.

V resnih časih živimo. Kar poprej nismo poznali, sedaj preceniti ne moremo. Kdo je poznal »Krauter«? To je bila krma za svinje. Danes jo opevajo, ji dajejo vse prednosti, ki jih prej nikoli niso poznali. Ali poznate pesem:

*Alle auf den Kopf der Heuboden
der letzten roten Apfel den frucht...*

Zdaj opevajo nekdanjo svinjsko krmo tako:

*Alle auf den Kopf der Heuboden
auf den Heuboden der Heuboden
und auf den Heuboden der Heuboden
und auf den Heuboden der Heuboden*

Dr. Oskar Klammig

18. maj

Ko se narava kaže v najlepši spomladanski lepoti, se sliši od italijanske fronte grmenje topov. Deseta ofenziva se je začela. Groza me obhaja, kajti tako silnega grmenja še nisem slišal. To je pač čudna pomladanska pesem, ki se kaj malo oglašja z veselim kukanjem kukavice v zelenem logu. Cvet mladine pada. Veliko je umiranja. Srce mi krči boleost. Ali še ne bo konca? Vse to za ped zemlje, za moč, slavo? Ali lahko ima mirno vest tisti, ki je vse to povzročil, ob misli, da morajo za njegovo idejo umirati mlada srca, ki so toliko ljubila življenje! Pravični Bog, spomni se jih.

15. julij

Dolgi čas molka kaže, da ni bilo dosti spremembe. Vojna se nadaljuje, kakor bi bilo to sploh že navada. Ljudje opravljajo svoja dela. Če ne bi bilo videti vojakov, ki hodijo sem in tja, bi sploh ne vedel, da je nekaj posebnega, da je vojna. Draginja je vedno hujša. Ljudje že kradejo pridelke po polju, nič ni več varno.

Pridno hodim v urad. Dela imam vedno več, zločinstva se množijo. Dopusta že tri leta nimam, živci dosti trpijo, a sem vesel, da sem tu, drugod je še slabše. Agitiral sem tudi za šesto vojno posojilo. Težko delo, ljudje so postali hladni. Vsak pravi: »Če dam posojilo, bo vojna še dalje trajala.« Težko je odstraniti različne predsodke. Ljudje pravijo: »Tudi gostije se človek nazadnje naveliča, kako še ne kaj hudega.«

16. julij

Boter mojega srčka Ožbeka, profesor dr. Spitzzy, nas je obiskal. Vedel nam je dosti povedati. Tudi na cesarskem dvoru dela kot zdravnik otrok naše presvetle cesarske dvojice. Lepe ure smo preživeli, ko smo ga poslušali. Preprost v obnašanju, zna tako zanimivo govoriti, da minejo ure kot minute. Ponosni smo, da biva v naši hiši. On, ki ga povsod v častnikih slavijo, ker je prvi, ki je iznašel v Avstriji protezo in ki ga toliko tisočev blagruje, da jim lajša od vojne prizadeto boleost. Slava mu!

18. julij

Prišla je amnestija za vse politične zločince. Vprašanje je, ali so res vsi zločinci. To je v državni zbornici delalo mnogo prahu. Sedaj so vsi pomiloščeni. Spomnil sem se v prvi vrsti tebe, France, ki si bil obsojen na pet let temne ječe. Milost presvetlega cesarja Ti je odprla vrata hude ječe, kjer si dosti trpel. Sedaj si zopet v mili domovini, ki si jo toliko ljubil. Poznam te in vem, da si vdan Avstrijec. Sodili so te. Ali je bilo po pravici, to bo pokazala bodočnost. O tem bo poročala zgodovina.

29. julij

Dragi moj prijatelj, kaplan Alojz Kramaršič, je prestavljen iz Sv. Jurija v Kozje. Bil mi je drag in mili človek, duhovnik, s katerim je bilo mogoče občevanje tudi v duhu naprednosti. Rad sem ga imel že zato, ker vem, da v svojem poklicu ni bil srečen. Čutil sem usmiljenje nad njegovo usodo. Njegove oblasti so bile za to neme, porivajo ga kot kaplana od fare do fare. Ne najde svojega miru, čeprav je star že 45 let.

Ta dan smo bili še veseli skupaj v gostoljubni Koroščevi hiši v Partinju. Imeli smo resne pogovore. Zapeli smo še v slovo, potem pa si stisnili tiho roko in se ločili. Ločitev, to je na svetu naša usoda, zapustiti moramo vse in biti nam tudi najljubše.

Tebe pa, dragi Lojzek, ohranim vedno v lepem spominu kot dragega, odkritosrčnega prijatelja. Naj ti bo srečna pot in ne pozabi me!

3. avgust

Prišla je vest, da sem postal okrožni sodnik.

Povišan sem v VIII. činovni red, po vojaškem bi bil major. Srčno me je razveselila ta vest, saj je prišla nepričakovano. Ginjen sem postal. Spomnil sem se v tem trenutku revne kočice, v kateri sem živel v mojih nežnih letih. Spomnil sem se časov, ko sem kot reven pastir pasel moji dve kozi v

Dr. Ojzolt Klavnić

temnem logu. Spomnil sem se vseh britkostij, ki sem jih skusil v dobi mojih studij. Spomnil sem se vseh bojov za mojo bodočnost. Spomnil dnevov, v katerih sem bil potrto do dna srca, ker me je navdajala misel, da svojega cilja ne bom dosegel. Sreča pa mi je bila mila. Vsemogočni me je vodil po srečni poti in ko sem danes dobil novico, me je vse to presunilo. Mislil sem si, dosegel sem to, kar sem hotel biti. Z menoj se veseli moja žena, ki me ljubi iz dna srca in je ponosna. Jaz pa sem srečen v njenem in v krogu mojega sinčka! Svojemu poklicu pa ostanem vedno zvest in bom napel vse moči, da izvršim tudi vse to, kar zahteva ta poklic od mene. Soditi pravično, nobenemu delati krivice, to bodi edino geslo.

9. september

8. septembra je bila nova maša nekega frančiškana pri Sv. Trojici. Kakor je že tu navada, obišče drugi dan novomašnik kako bližnjo cerkev, kjer bere mašo. Sledijo mu vsi gostje. Pripeljejo se na z majhnimi bandercami lepo okrašenih vozovih. Tudi danes so se pripeljali na takšnem vozu. Voz je imel vse polno slovenskih zastavic. Stal je na dvorišču gostilne Zamole, včasih Sarnitz. Mirno je stal, čisto prazen, nihče ni stražil. Belo-modro-rdeče zastavice so plapolale v lahnem vetrcu sem in tja. Naši purgerji so gledali spreved novomašnika k cerkvi, a na voz so pozabili.

Živo se še spominjam dogodka 26. julija 1914. Tedaj je razjarjena, zaslepljena drhal napadla tak voz, razmetala majhna drevesca in raztrgala zastavice, ki so poteptane kot naše pravice ležale na tleh. Tedaj je bil župan Hendrik Sollag eden prvih, ki ni hotel braniti mirnih Slovencev, ampak se je zavzemal za nemško stvar.

Danes sloni ob svojem oknu in nemo gleda ves prizor. V njegovem srcu se odigrava marsikaj. Tempera muntatur! Če bi se danes kdo lotil voza, bi se mu slabo godilo in to si je verjetno mislil tudi župan. Njegove drhali ni več. Deloma so padli, deloma so se porazgubili in župan je sam.

Slučaj usode je, da je ravno tisti novomašnik Kozar, ki so ga 26. julija 1914 tako surovo napadli, nameščen za kaplana v Št. Lenartu. Mirno ga morajo gledati. Vsak dan ga vidijo tisti, ki so ga tedaj psovali, kot živo očitajočo vest njihovega grdega ravnanja.

*gottes driffen unflau
langpau - aber fein!*

16. september

Izvedeli smo, da je umrl dvorni svetnik Jožef Schwentner. Pretresla me je ta novica, saj mi je bil blagi gospod zelo naklonjen. Ko sem vstopil v Celovcu v prakso, je bil strog z nami, a ravno to je bilo dobro. Tako sem se mnogo naučil pri njem, kar znam sedaj uporabiti kot samostojni sodnik. Priljubil sem se mu. To sem spoznal iz njegovega vedenja proti meni. Vem tudi, da se je z vnemo potegoval zame, preden sem delal sodni izpit. Priporočal me je tudi sedaj, ko sem postal okrajni sodnik, kar mi je ob obisku, 16. avgusta, sam omenil: »Sie haben sich das verdient und wenn alle so wären, so wäre es gut.«

Kdo bi mislil, da sem 16. avgusta vzel za vedno slovo. Bil je upadel in tožil je o težkih časih.

Nismo ga razumeli. Mislili smo, da je sovražnik Slovincem. Jaz sem ga dobro poznal. Rad je govoril slovenski in bil je pravičen v vsakem oziru. Bil je cvet jurista.

Spavaj mirno, dragi moj predstojnik. Bil si mi še več, ljubezniv kot oče in moj priporočnik. Tvoj duh živi naprej, tvoja marljivost, natančnost in ljubezen do poklica mi bo vzor za moje življenje. Blag ti bodi vedno spomin.

23. september

Krasna jesen je! Celo leto je pripekalo solnce, sedaj se vidijo sadovi. Vinogradi so polni. Rumeno, rdeče, črno grozdje se smehlja povsod. S težo se obeša k tlom, saj je obilno tekočine. Klopotec poje svojo veselo pesem. Povsod se vidi veselo življenje. Trgatev je obilna in vino bo dobro, da

Dr. Adolf Klauwig

ljudje ne pomnijo kaj podobnega. Nebeško lepe so Slovenske gorice in vesel sem, da bivam v tem kraju!

27. september

Moj brat Mirko je prišel na dopust. Razveselili smo se ga vsi, saj je prišel s fronte, kjer je vsak dan v nevarnosti njegovo življenje. Že pol drugo leto je na Wischbergu. Ostal je še zdrav do zdaj. Tu v Slovenskih goricah se je razveselil. Še posebej zdaj, ko so vinogradi tako bogato obloženi s sladkim grozdem.

Danes je vzel slovo. Težko je bilo, saj so resni dnevi. Stisnila sva si roke, se objela in rekel mi je še: »Aprila zopet pridem,« in izginil je izpred mojih očíj. Bog daj, da se uresničíjo njegove besede in se srečno vrne.

7. oktober

Prvič smo tudi mi občutili neposredno grozo vojskovanja. V noči 4. oktobra je priletel čez Pohorje velik laški letalnik, tako imenovani Capron. Ponesrečil se je in je moral pristati. Padel je v Zg. Dupleku, torej že v Slovenskih goricah. Padalca pa so dva dni pozneje zasačili v Arvežu. Kam so se nameravali Lah peljati in kaj narediti, se ne ve. Vsekakor ni izključena možnost, da nas takšne ptice večkrat obiščejo. Želimo jim takšen uspeh, kakor prvič.

21. oktober

Trgatev je minila. Ljudje ne pomnijo tako dobre kapljice. Ponekod ima vino 24 % sladkorja. Tudi sadja je v izobilju. Prvotni lepi dnevi so se umaknili deževnim. 5. oktobra sem se še kopal na prostem v domačem bajerju v sadonosniku.

Sedim v sobi in gledam, kako pada list za listom. Od daleč pa udarjajo zvoki topov od italijanske meje. Začela se je dvanajsta ofenziva. Še ni miru. Še ni dovolj žrtev!

24. oktober

Zbudil sem se in mislil, da drdra voz mimo hiše. Motil sem se. Kmalu sem se zavedel, da je to grmenje topov od laške fronte. Bilo je grozno poslušati. Nepretrgoma so pokali topovi. Slišalo se je bobnenje, kakor bi na tisoče topov naenkrat izstrelilo. Tresla se je zemlja, treslo se je poslopje. To pomeni nekaj posebnega. Ali je Lah napadel ali so naši začeli ofenzivo. Tako so v zadnjem času kazala vsa znamenja. Moja mati mi je pisala, da se neprenehoma vozijo skozi Kaplo in Jezerski vrh nemški vojaki.

25. oktober

Iz časnikov sem povzel, da so avstrijsko-ogrske in nemške čete začele ofenzivo dne 24. oktobra. Prvi napadi so bili uspešni. Srčno se veselimo. Odvrnjena bi bila velika nevarnost in Lah zasluži, da se kaznuje njegova nezvestoba.

31. oktober

Minilo je ravno osem dnij, kar so avstrijsko-ogrske čete začele ofenzivo. V tem času se je dosti spremenilo. Grmenje topov, ki je bilo v prvih dneh silovito, je postalo vedno bolj zamolklo. Tu in tam se je še slišalo kak grom nevihte. Eksplozije razstreljenih municijskih zalog. Znamenje, da Lah beži. Začela so prihajati vesela poročila. Zmaga za zmago. Ena postojanka ob Soči za drugo je prišla nazaj v naše roke. Gorica je zopet naša, sovražnik pa beži, naši za njimi. Že so v beneški ravnini, že v Vidmu. Spominjam se tega lepega mesta, ko sem bil tam leta 1902. Videl sem v gradu podobo naših cesarjev do 1866. leta. Otožnost me je obšla, ko sem pomislil, da tu niso več avstrijska tla. Danes so zopet Avstrijci tam. Tako se marsikaj spremenja.

Danes je zopet jasno nebo po deževnih dnevih. Zdi se mi, kakor bi minila huda, nevarna nevihta. Zopet sije lepo solnce. Z veseljem gledam proti zahodu na planine. Mirno je od tam vse. Ni več slišati grmenja topov. Mirno je, kakor nekoč. Bog daj, da bi bilo tako. Velika skrb nam je odlegla

vsem od srca.

Ti pa, moj dragi bratec Mirko, ki si v tem hudem boju, varuj te Bog in hodi po zmagoviti poti. Vrne se zopet čil in zdrav, da bo naše srce veselo in da te bomo imeli zopet v naši sredi.

17. november

Vesela poročila prihajajo glede prodiranja naših čet proti Lahom. Daleč so že v beneški ravnini. Če je še tako mirno in poslušaj, ne slišiš nič več votlega grmenja. Minilo je vse, utihnilo, zdi se mi, kakor bi se divji potok izlil v ravnino in tam gori v gorah je mir. Bog daj, da bi prišel res mir. To vsi srčno želimo.

23. december

Nič novega v zvezi z mano. Veselimo se in upamo, da bo le mir z Rusi. Ne smemo preveč upati. Bojim se za brata Mirka. V najhujšem ognju je. Bog ga obvaruj, ljubim ga kot najdražje bitje. Revček, kot najmlajši od nas si mora še iskati svoj dom, skrbeti za svoje ognjišče. Z malim Ožekom se ga spominjava vsak večer v molitvi. Ožbek pravi: »Bog ohrani našega Mirkeca« in sklence svoje nedolžne ročice. Prepričan sem, da ne ostane neuslišana njegova prošnja. Koliko rok se dviga v tihi prošnji, da bi prišel mir, a ga ni od nikoder. Ali se je vse zaklelo ali je ves razum izginil. Ali je to kultura? Ali je to človekoljubje, samo da bi imel ta ali oni moč v rokah? Za to gre. Četudi tisoč nedolžnih žrtev pade! Strašno, nerazumljivo!

28. december

Obiskal nas je profesor dr. Spitzky. Srčno smo se ga razveselili. V čast nam je, da vstopi in biva v naši hiši. Postal je znan po vsem svetu zaradi izuma proteze. Imel je priložnost večkrat govoriti s cesarjem in cesarico. Pri zadnji avdienci v Badenu ga je cesar odlikoval z besedami:

Ich will Ihnen auf Befehl des Kaisers, kaiserl. Hofrathes, die Offizierskreuz auslauden beschieden werden.

Gotovo laskave besede. Francoski vojni minister si je dal po ovinkih poslati njegovo knjigo, ki jo je spisal o protezi. Iz daljnih tujih dežel prihajajo odlične osebe k njemu iskat pomoč. Zato smo vsi ponosni nanj, ki pri tem nikoli ni ošaben, ampak ponižen, skrajno ljubezniv in ki tudi kot sin Slovenskih goric prav rad govori slovensko s preprostimi ljudmi.

Slava njemu. Ponosen sem, da ima moj Ožek takega botra.

30. december

Predzadnji dan leta je. Zrem v preteklost. Reči moram – hvala Bogu. Srečno je vse minilo. Moja ljuba družinica je ostala zdrava, moj mali Ožbek bil mi je celo leto največje veselje in razvedrilo v sitnih urah. Če se zagledam v njegov nedolžni obraz, najdem v njem vse. Vsa skrb mi mine. Če sem od dela še tako utrujen, mi on da novo moč. Ko sva zvečer skupaj v postelji, sklence lepo roke in tako lepo moli:

Ljubi angelc, varuh moj,
vedno mi na strani stoj!
Ali je kaj lepšega, kakor imeti takšen biser v podobi nedolžnega otroka.

Le ena skrb mi teži srce, da bi se moj brat Mirko vrnil srečen, saj ga imam tako rad in ne vem, kako bi prenesel to bridko izgubo.

Od vzhoda se kaže zarja miru. Bog daj, da bi posijala po vsem svetu. Potem bi bilo res srečno novo leto.

Dr. Oskar Klauwig

5. januar

3. prosinca je preminil je moj dragi prijatelj Jurij Šenk, p.d. Makek na Jezerskem.

Koliko spominov me veže nate in tvoj rojstni kraj, zato posvetim te vrstice tebi v spomin.

Krasna je jezerska dolina. Ko prispeš po strmi, sedaj sicer krasni cesti na Jezerski vrh, se odpre očarajoč razgled na visoke Savinjske planine, od koder se dvigata nad vse druge vrhove Grintavec in Kočna maestetično naproti sinjemu nebu. Nehote te prevzame ta pogled. Zdi se ti, da si kje na Tirolskem ali v Švici. Na levi in na desni povsod visoke gore, pod teboj pa se razprostira mična jezerska dolina z belimi hrami in dvema cerkvicama.

Tam pod sivo Kočno je tvoj dom, dragi Makek. Bil si kakor kralj pod gorovjem. Nekdaj kmetška hiša se je leta 1907 spremenila v majhen gradič. Kako lepo je bilo tam. Okoli in okoli temni gozdovi, le na eni strani malo travnikov, pred teboj na južno stran visoke gore kakor ena velika stena. Ob tihih večerih, sedeč pred hramom, si slišal vodopad, ki je prihajal s planin in mesec je mirno plaval po nebu čez najvišje gore. V temnem smrekovem gozdu je tajnostno šumelo in bilo je, kakor bi se vzdramila gorska vila in se sprehajala po zelenih livadah. In če je od farne cerkve Sv. Ožbolta zadonel večerni zvon, si pred to lepoto nehote snel klobuk in molil k vsemogočnemu, ki je ustvaril tako lep svet, popolnoma slovenski.

Že kot gimnazijec sem prišel večkrat na Jezersko, posebno, ko sem obiskoval župnika Franca Rupa in Valentina Legata. Leta 1895 sem prvič videl Jurija Šenka pri Kazinu.

A šele kot visokošolec, ko sem obiskal provizorja Karola Hrabeta, sem se dodobra spoznal s teboj, dragi Jurij. Tvoj prijazen obraz, tvoj blagi značaj, tvoje navdušenje za mili slovenski narod mi je nadvse ugajalo.

Ponudil si mi kot mladeniču bratovščino in postala sva si res najboljša prijatelja.

Koliko prijaznih dnij smo preživeli skupaj. Ali pri njem ali pri Štularju, kjer je omožena njegova hči Apolonija. Koliko veselih pesmij smo zapeli, koliko se smejali; a pri vsem tem smo imeli tudi resne pogovore. Posebno mi je ugajalo, da so bili tu vsi odločeni Slovenci, kar je onstran Jezerskega vrha proti Kapli vse drugače.

Ko sem moral, mi je bilo težko pustiti vse, tebe, dragi Jurij, Hansa Hojo, Petra Virnika in iti naprej v Gradec ter se posvetiti resnim študijam. Za slovo smo si zapeli: »Oh, zdaj pa nikdar več.«

Kolikokrat sem stal dolgo na Jezerskem vrhu in gledal nazaj v mili planinski kraj, kjer sem bil srečen.

Ko sem doštudiral, sem prišel skoraj vsako leto v to lepo dolinico in pri tebi, dragi Makek, našel vedno gostoljuben sprejem.

Ko sem bil že v Št. Lenartu, sem še leta 1908., 1909., 1910., 1914 prišel tja. Kdo bi si pač mislil, da sva vzela l. 1914, štirinajst dni pred izbruhom svetovne vojne, za vedno slovo. Bil je lep dan, ko sem v spremstvu Tvojega sina Joška, ki se je ravno pripravljajl za drugi državni izpit iz prava, zapustil Tvoj dom. Težko mi je bilo slovo. Bilo je kakor slutnja, da se ločimo za dolgo časa. Joško je že tisto leto prišel v rusko ujetništvo in za njim si, dragi Jurij, največ žaloval, kar sem spoznal iz Tvojih pisem.

In zdaj si zaspal. Ne da bi videl svojega ljubljenega Joška.

Tam pri farni cerkvici mojega patrona spavaš mirno spanje. Tvoj dom stoji kakor nekoč, smreke šumijo. Od daleč se sliši padanje valov gorskega potoka čez globoke skale. Vse je kakor nekoč, a ti Jurij, duša vsega, si zapustil tvoj dom! Otožnost me navdaja, če se spomnim, da te ne najdem več. V mojem srcu živiš kot blag, čist značaj, kot najboljši prijatelj, vzor moža, slovenskega narodnjaka! Spavaj mirno, dragi, večni ti ostane spomin! Nad zvezdami!

6. januar

Minilo je že 14 let, kar sem stopil v državno službo. Trnjeva je bila pot, po kateri sem hodil, imel sem boje za materialni obstanek. Kot uradniku - Slovencu mi od mojih oblasti ni posebno sijalo solnce naklonjenosti. Bile so le izjeme, med njimi Jožef Schwentner. Zanašati sem se moral na svojo moč. Ko sem moral zaradi višjih oblasij zapustiti milo domovino, me tudi predstojne oblasti v Mariboru niso sprejele v okrilje naklonjenosti. Bil sem pač Slovenec in čutil sem to

Dr. Ožbolt Klavžnik

povsod. Potrpel sem vse, nisem se vdal. Mogoče so me Slovenci včasih napačno sodili, a v srce mi niste videli. Ostal sem to, kar sem bil, zaveden Slovenec, ki iskreno ljubi svoj narod. Tako sem tudi dosegel svoj cilj, postal sem okrajni sodnik in moram reči, da sem se oprl na lastno moč. Tudi naprej hočem tako delovati. Kričać kot Slovenec ne bom, kakor bi nekateri radi imeli; a zvest ostanem vedno svojemu milemu narodu in kot takšen bom tudi deloval za blagor slovenske domovine, kolikor mi dopušča moj poklic.

2. svečan

Govorilo se je, da bo kmalu mir, a še ni nobenega upanja. Medtem se vršijo hudi boji, posebno na italijanski fronti. Kdaj bo te morije konec?

V uradu je vedno manj ljudi. Prej nas je bilo 12, sedaj samo šest. In toliko razburjenja zaradi nezmožnosti podrejenih uradnikov. Tako sem imel za pomočnika fanta, še niti 18 let, ki je napravil vse narobe. Kakor je stalna formula v zapisniku, ki se glasi.

*Augsthefta sorgfältig auf alle
Kaufverhältnisse und den Kauf*

Tako sem tudi narekoval. A glej ga spaka. Ko prečitam zapisnik, najdem zapisano:

*Augsthefta sorgfältig auf alle Kauf-
verhältnisse und den Kauf*

Mogoče ni bilo tako napačno, saj glad vlada povsod in vendar so hujskači, ki hočejo nadaljevanje vojne, da bi pridobili dežele in polnili žepe, to so ljudje, ki sedijo na varnem. Že se kažejo znamenja nemira. Delavci stavkajo, vlada ne ve, kaj bi storila, struna je do skrajnosti napeta.

4. svečan

Imam slučajno malo prostega časa in porabim priložnost, da malo opišem razmere v Št. Lenartu. Zaradi vojne skoraj ni nobenega društvenega življenja več. V trgu je razmerje med Slovenci napeto kakor prej. Gospa Goriškova ne občuje z nobenim. Tudi učiteljstvo se je ločilo od nje, razen nadučitelja Kopiča. Drugače hodi vsak svoja pota.

Hodili smo v Sv. Jurij, dokler je bil tam še naš Lojzek Kramaršič. Ko je odšel, tudi za nas ni bilo nič več. Tja je prišla prihajati gospa Goriškova s svojim sorodnikom Pabernikom, ki se je poročil z Mimiko Krajnc. Skozi leta se je navzela vseh lastnosti imenovane gospe in prej prijazno razmerje med nami in družino Krajnc, posebno Mimiko, je postalo bolj mrzlo. Dne 7. svečana se vrši poroka. Imenitno bo baje, a ne ve se še, ali ravno bogastvo, katero ženi Mimika, prinese srečo. Pustila je ženina, učitelja Zemljiča, ki je bil v vojni, izbrala bogatega, milionarja. Zemljič je nato umrl tragične smrti. Sedaj je čisto prosta.

Večkrat premišljuje o svojem zakonu. Res je, da nisva oba enake starosti, vem pa, da me je moja žena poročila iz same ljubezni. Kar zadeva mojo osebo, sem zadovoljen. V svojem življenju sem bil vesel, okusil svet, ga spoznal z vseh strani in moram reči, da je tako prav. Imam svoj dom, svoj mir, svoj obstanek. Tisto poželenje se neha, kri se umiri in mož in žena sta si kakor iskrena prijatelja. Kaj pomaga mlada ženska, ki hrepeni le po zabavi, ki pri vsaki malenkosti povesi nos, takšno življenje je pekel. Posebno pa, če še ni nič premoženja. Če je družina, mora oče skrbeti za bodočnost in tako je cela njegova uradniška pot trnjeva. Od začetka se bori za obstoj - nima nič, pozneje pa ravno tako.

Dr. Adolf Klauwig

Poznam dosti takih zakonov, ki so se sklenili v mladosti iz ljubezni in brez dosti premoženja. Marsikdo si je mislil, da ne bo polno veselja, a prišla je treznost in nezadovoljnost.

Srečen sem v svojem domu, s svojim Ožbekom imam največje veselje. Vem, da me imajo vsi radi in tako sem srečen v krogu srečnih. Le tu in tam me prime, da bi šel v drugi kraj službovat, ker bi še rad spoznaval tudi kje drugje ljudstvo in skusil še drugod uradovanje.

Manjka mi le krog pravih prijateljev, da bi se včasih razvedrili, zapeli in pozabili suhoparne dni. Že več kot tri leta hodim dan za dnevom v urad, večno poslovanje s strankami napravi človeka razkurjenega. Tja v planine bi rad, v mirno gorsko vas k prijateljem, da bi zavriskal in se veselil življenja. Upam, da tudi to pride.

Radoveden sem, kakšno bo razmerje med Slovenci po vojni. Meni je vseeno, dober sem si z vsemi. Če pa gospa Goriškova, ki se je do zdaj tako obnašala, ostane tudi dalje tako, mi je prav ljubo, imam vsaj mir. Še vedno se bo našel prijateljski krog in zapeli bomo kakor nekoč.

9. svečan

Časniki so prinesli vest, da so Avstrija, Nemčija, Bolgarija in Turčija sklenile mir z Ukrajino, republiko, ki se je odcepila od velikega ruskega carstva in ki zdaj razpada na več republik. Veselje je splošno. To je šele začetek dolge poti do miru.

10. svečan

Posebna izdaja časnikov je prinesla vest, da se Rusija noče več vojskovati in da demobilizira. Gotovo vesela vest. A kaj prinese bodočnost, se ne ve, ker v Rusiji so takšne nestalne razmere, da ni prav zaupati, da to tudi res prinese mir.

12. svečan

Jugoslovansko vprašanje je sedaj za nas Slovence najvažnejše vprašanje. Kako se tega bojijo Nemci, je razvidno iz raznih shodov in besnih napadov v časnikih. Navdušenje za to je med Slovenci veliko in vsak dan se objavljajo podpisi. Vsekakor moram reči, ali bo tudi pozneje edinstvo? Slovenci so se že nekdanj cepili v različne stranke. Ravno tako se avstrijski Hrvati in Srbi niso marali, kar sem doživel sam kot visokošolec. Treba bo močnega moža, da bo združil vse narode, da se bodo razumeli in ne slabili v bratomorski borbi! Lepa bi bila dežela, kjer bi naš jezik prišel do veljave, da bi v Avstriji pod habsburškim žezlom tudi Slovenec našel svoje pravice. Človeka boli srce. Povsod moraš slišati, kako Nemci poudarjajo, da bi pač Avstrija sama nikoli ne premagala sovražnikov, če bi ji Nemci ne priskočili na pomoč. Zabrusil bi jim v obraz, saj je bila njena dolžnost, saj je ona začela rožljati z orožjem in se opirala na našo pomoč. A rajši molčim. Počakajmo, kaj prinese bodočnost.

8. sušca 1918

Sklenjen je mir z Rusijo, tudi začasni mir z Rumunijo je podpisan. Pravega navdušenja ob miru z Rusijo ni, Nemci so vzeli Rusom precej ozemlja in to ne bo dobro. Četudi nisem politik, čutim, da bo to povod za nove vojne.

10. sušca

Uradne razmere niso rožne. Nobenih pomočij nimam, sam moram opravljati skoro vsa pisarniška dela, rad sem storil to vse, a ko sem videl, da ni nobene hvaležnosti od višje oblasti - sem postal apatičen. Ker vsled nujnega dela - preobložen z akti nisem vse natančno rešil, a pri vsem tem nobeni stranki prizadjal gmotno škodo, ampak samo grešil proti formalizmu, so mi dali kvalifikacijo »dobro«. Naj imajo - okrajni sodnik sem vendar, delal pa bom tudi le toliko, koliko kvalifikacija velja. Slovenec jo dobi vedno po buči, kjer je le prilika - a strli nam naših buč še ne bodo - so pretrde.

20. sušca

Ker je moja žena lastnica tobačne zaloge in je kot takšna v vojnih časih, ko je vedno večje pomanjkanje tobaka, posebno v časti pri strašnih kadilcih, ne ostane brez zanimanja priložena pesem o Juliki, ki je lastnica tobačne zaloge v Gradcu in ki jo poznam že iz časa visokošolskih let.

22. sušca

Trinajst let je od tega, odkar sem postal doktor. Dolga vrsta let je že, a kaj rad se spominjam na ta čas. Bil sem v najlepši dobi let, zdrav vesel, poln upov na bodočnost. Kako mi je kipelo srce veselja, ko sem napravil rigoloz, kakšno zadoščenje, ko sem stal pri promociji pred častitljivimi profesorji in sem v znak, da hočem živeti tako, kakor se strinja s častjo tega stana, obljubil v latinskih besedah Spondeo ac polliceor! Koliko upov, koliko veselja, občutilo je moje srce, ko sem se odpeljal od univerze med prijatelje, da smo se skupaj veselili, dokler meni odpeljal brzovlak nazaj na Koroško.

Lepi spomini - bil je začetek pomladi- bila je mladost - z njo upi in nade. Danes sedim v sobi, zmučen od dela - lasje postajajo sivi in marsikatera skrb me tara - a spomin na nekdane dni me oživi.

26. sušca

Bliža se čas velike noči in z njo pride čas, ko mora moj Ožbek iti v šolo. Majhen je še, otročji, ne vem kako mu bo ugajalo. Neko posebnost ima moj sinček - mehkega, rahlega srca, miren, se ne joka, če ni skrajna sila, pri oblačenju in drugih vsakdanjih poslih. Spomin ima izvrsten - lirika mu je na vse. Pesmi sliši najrajši, jih tudi ponavlja. Kaj rad posluša pravljice. Je zelo tiste narave kakor jaz - poezija nad vse, drugi predmeti – realni - mu niso mar. Čudim se njegovi domišljiji in asocijaciji pojmov. Sliši zadnjič kmetsko dekle, ki govori o vinski trti šmarnici - takoj zapoje: Lidija, šmarnica.

Delal je pri nas delavec Vršič- takoj zapoje: Dobiš ga nagelj semena - vršič za rožmarin. In ko smo se poslovili od gostoljubne Kevčove hiše v Zg. Porčiču, zapel je: Saj ni še zadnjokrat, da skupaj smo ga pili! Jabolko ne pade daleč od drevesa.

5. april

Moj ljubljani Ožek je šel danes prvič v šolo. Otročji je še in nekako tesno mi je bilo, ko je odhajal. Šel je rad, to me je veselilo. Stopil je tedaj na pot resnosti, kjer se začne učiti, da si pridobi znanje in kar je potrebno za človeka. Zdi se mi, kot da bi sanjal, da je minilo toliko let; kje so časi, ko sem šel tudi jaz prvič v šolo. Ni ne babice, ki mi je dajala lepe nauke za šolo, ni več učitelja Simona Riechterja, ki me je prijazno sprejel, ni več blagega kateheta Valentina Legata, ki me je pohvalil, da sem znal lepo očenaš moliti. Leta minejo, tudi meni postajajo lasje že sivi - moj sin - hodi srečno to pot. Pridobiti si moraš znanje - do zdaj je bilo nežno -popolnima otročje tvoje srce - z ukom pride spoznanje – dobrega - žal tudi hudega! Zanjega varuj te Bog, da bi tvoje srce ostalo vedno čisto in nepokvarjeno.

31. majnik**2. junij**

Bliskoma se je po trgu razširila vest, da je zdravnika, dr. Franca Tipliča zadela kap. Pretresljiva je bila ta novica. Tem bolj, ker je bil rajni vedno zdrav in je še zvečer bil razigrane volje.

O njegovem življenju in delovanju bodo itak poročali listi. Omenim le svoj odnos in razmerje do njega. Bil je pristaš radikalne stranke in liberalci so imeli z njim hude boje, ki so se ravno nehali, ko sem prišel v Št. Lenart. Da bi bil tudi v srcu tak, nisem mogel prav verjeti. Kolikor sem ga spoznal po njegovem govoru o veri in kaj je s tem v vezi imel, je bolj svobodnih misli. Da se je kazal pristaša te stranke, je bilo bolj sredstvo, da so ljudje po priporočilu duhovnikov raje zahajali k njemu, kakor k nemškemu dr. Zirngastu. Nikakor pa mu tega ne zamerim. Politika je ravno nekaj,

Dr. Ožbolt Klavnič

kar človeku služi, da gmotno lepše shaja. Politična mnenja se menjavajo, kakor ugodno veter piha. Osebnost si nisva bila ravno iskrena prijatelja. Shajala sva, kar se je uradovanja tikalo, prav dobro, ravno toliko v družabnem življenju. Komisije, ki smo jih z njim in dr. Kraigherjem skupaj napravili leta 1909, posebno k Sv. Antonu, so bile kaj lepe. Že na vozu smo prepevali in pri kupici sladkega vinca smo bili kaj razigrane volje. Minilo je vse.

Ko sem se ženil, je bil priča pri zapisovanju in pri sklepanju ženitvene pogodbe.

Bil je priden, neumorno delaven kot zdravnik. 4 leta je bil sam za ves sodni okraj Sv. Lenart in še čez meje in to je bila tudi njegova smrt. Politično ni več deloval. Tudi z Nemci je bil dober, z nemškim županom Sollakom sta bila celo velika prijatelja. Navdušenje za eno idejo se pač poleže in vsak se prilagodi razmeram, kakor so in živi tako, da ima svoj mir. Kdor pa buta z glavo v zid, je pač človek, ki ne razume življenja.

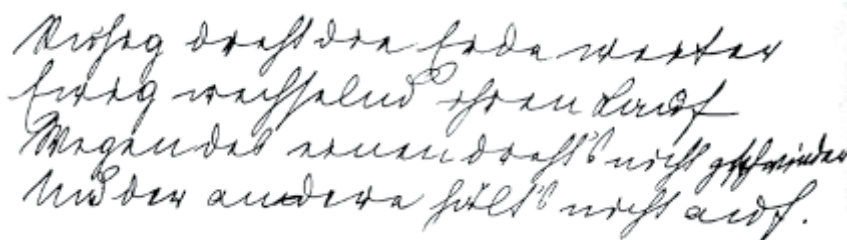
Sedaj počiva v hladnem, preranem grobu. Pogreb je bil veličasten. Nadvse ganljiva pesem, ki so mu jo zapeli v slovo: Nad zvezdami. Spi v skoraj neposredni bližini adjunkta Romana Terstenjaka.

V življenju sta imela različne politične poglede, sedaj sta oba tiha. Spita večno, mirno spanje.

Po pogrebu se sprehajam po svojem sadonosniku in poslušam, kako prepevata župnik Janžekovič in upravitelj Vodlak.

»Pomlad že prišla bo,
ko te na svet' ne bo,
te bodo djali
v črno zemljo.«

Spomnil sem se, da smo bili z rajnim dostikrat, posebno ob nedeljah in praznikih, v župnišču, kjer se je kvartalo, in tudi pri kupici rujnega vinca, ki ga nam je dal gostoljubni župnik. Veselo smo zapeli in tudi rajni doktor je rad pomagal. Tudi na dan pogreba, 2. junija, je bila nedelja. Ni ga več, spi tam gori, tu pa so njegovi prijatelji in pijejo in pojejo kakor nekoč. Kako hitro je pozabljeno vse, življenje teče naprej.

Zato pa te vrstice tebi, blagi prijatelj, v spomin. Če te pozabijo prijatelji, bo poznejši rod mogoče našel te vrstice. Ne zameri, orisal sem te takšnega, kakor si bil. Spavaj mirno, na svidenje nad zvezdami.

14. avgust

Leta 1914 sem imel zadnjič dopust. Zaradi vojnih razmer nisem imel več dopusta. Deloma zato, ker je primanjkovalo močij, deloma, ker so namignili, da bi se mu iz patriotizma odpovedali. Rad sem to storil, četudi me zadnji 2 leti za to niti vprašali niso. Letos poleti pa sem čutil, da so mi živci odpovedali pokorščino in sem šel k zdravniku, dr. Röstlerju v Gradcu, ki je po natančni preiskavi spoznal, da moram imeti dopust. Tako sem od 1. julija naprej užival zlato svobodo. V prvi vrsti zato, da zopet vidim svojo domovino. 2. avgusta sem zopet stopil na koroška tla. Kako se mi je širilo srce od veselja, ko sem zagledal visoke gore, ki sem jih gledal od mladosti. Planinski zrak me je že prvi dan vidno okrepčal in bilo mi je, kakor bi pozabil na ves svet. Po obisku pri materi in na Reberci, kjer sem obiskal vse znance in pogledal, če še stoji to in ono drevo, kjer sem kot kozji pastir vedril, sem se podal na Jezersko. Kratka se mi je zdela pot, četudi je dolga celih pet ur. Ko sem zagledal mirno dolinico, sem zavriskal od veselja. Obiskal sem Makekov hram, kjer sem

stanoval. Otožnost se me je lotila, kajti bilo je vse drugače. Ni bilo več duše celega hrama, dragega Jurija. Našel sem ga na pokopališču pri Sv. Ožboltu. Tam je zeleni hribček kazal, kje spi mirno spanje in blizu njega Hans Hoja, Peter Šuler. Trije najboljši prijatelji. Skupaj v življenju, skupaj v hladni zemlji. Toda pustimo otožne misli. V spomin, v spominsko knjigo pri Makeku sem zapisal pesem v spomin mojemu rajnemu prijatelju. Glasi se:

»V hiši dragi bivam zdaj.
Ostalo vse je kot nekdanj,
le tebe, dragi gospodar,
oko ne zrlo bo nikdar.
V grobu hladnem truplo spi,
se sreče večne duša veseli.
Oko se tuge mi rosi.
V spomin na nekdanje dni
ohranil trajen ti bom spomin.
Prijatelj dragi, mož vrlin,
družino pa vseh nadlog
obvaruj, vseмогоčni bog.«

Krasne dneve sem preživel na Jezerskem. Planinski zrak, temni smrekovi gozdovi in visoke planine so dobro vplivale na razburjene živce. Imel sem prijetno družbo. Župnik Ivan Šporn in organist, obenem vodja turistov, Jernej Krč, šaljivec prve vrste, so mi znali pregnati vse muhe. Le težko sem se ločil. Zbogom, mili kraj. Upam, da se drugo leto zopet vidimo.

Poslovil sem se od matere. Ostala je, kakor je bila vedno. Kazala je veselje nad mojim prihodom, bila prijazna, vendar sem si moral reči, da sva so ostala tuja kakor nekdanj. Med nama je razdor, ni tiste vezi, ki bi vezala sina na mater in mater na sina. Solnce materine ljubezni mi ni sijalo, mogoče jo je čutila v svojem srcu, a na zunaj me ni nikoli ogrevala. Vsaj čutil tega nisem. In tako sva se poslovila. Bilo ji je težko, jaz sem bil otožen. Kazal sem se hladnega. Je že tako. Ne morem nič za to. Kako drugače bi bilo vse, a čut srčne ljubezni do matere je zamorjen za vedno. Ostane vedno živo v spominu. Ko sem bil kot bogoslovec doma, bolan in sem naročil obleko, ki jo mora imeti bogoslovec. Prosil sem mater, naj mi pomaga plačati. Rekla je mrzlo: »Ti si jo naročil, pa jo sam plačaj.« Kot oster nož so mi šle te besede k srcu. Zardi matere sem šel v bogoslovje in tako me ona ljubi. Od tistega časa mi je otrpnilo srce v ljubezni do matere.

Zapustil sem milo domovino in zopet so me sprejele Slovenske gorice v svoje okolje. Zopet bivam v krogu svoje drage družine. Z Ožekom hodiva po temnih gozdovih, pravim mu pravljičice, gleda me s svojimi plavimi očmi in stegne svoje nežne ročice k meni, me objame, poljubi in pravi: »Kako si priden, atek!« To je sreča, tu je ljubezen!

17. avgust

Danes sem bil pri cesarski maši, prvič v uniformi. Malo mi je delalo preglavice, kako bom nastopil po vojaško, a je šlo zelo dobro.

26. avgust

Nastopil sem zopet službo. Čutim se toliko krepkega, da mislim, da bom mogel uradovati. Držal pa se bom gesla, ki mi ga je povedal neki dvorni svetnik v Gradcu. Ne se preveč truditi, država ni posebno hvaležna. Izrabi človeka in ga nato odstrani kot izžeto citrono. Če pomislim, kaj sedaj uradnik trpi - delati dosti več, plača pa ni v nobenem razmerju z vedno bolj naraščajočimi cenami. Tako tudi mine vsako posebno veselje. Potrpeti pa moramo in vztrajati, saj moramo vsi pomagati, da ohranimo blagor domovine.

8. september

V prostorih Posojilnice pri Sv. Lenartu je bila veselica Dramatičnega društva v Mariboru. Že dopoldne so v cerkvi pevci krasno prepevali, popoldne pa se je zbralo v gostilniških prostorih ogromno ljudstva in navdušeno poslušalo petje. Navdušenje je bilo splošno. Nihče ni kalil miru. Na dvorišču so stali vozovi, okrašeni s trobojnicami. Vse je bilo mirno, niso nič trgali okraskov kakor leta 1914. Časi se pač spreminjajo. Sedaj je želja vseh – mir.

18. september

Stric moje žene Julike, Ferdinand Sarnitz, gostilničar in posestnik v Leitersbergu pri Mariboru, je umrl v starosti 76 let. Bil je ljubezniv človek, ki sem ga imel srčno rad. Mož, stara korenina, priljubljen pri vseh. Še letos spomladi nas je obiskal. Kdo bi si mislil, da je bil zadnji obisk. Poleti sem bil še nekajkrat pri njem, zadnjič 12. avgusta. Poslovila sva se za večno. Nisva se več videla. Tako se dostikrat poslovimo. Prej smo še veseli, si rečemo na veselo svidenje, a svidenja ni, šele nad zvezdami.

Spavaj mirno, dragi stric. Bil si blaga duša, najljubši brat moje tašče in tako tudi tebi ohranim vedno blag, trajen spomin.

30. oktober

Važne stvari se dogajajo. Srednje sile so se uklonile. Bolgarija je prva uklonila glavo, Avstrija se je ločila od Nemčije in posebej prosila za mir. Avstrija se je razsula in s tem je nastala toliko zaželjena Jugoslavija. Kljub temu še divja vojna. Srbi prodirajo pri Ogrski in Bosni, Italijani so prekoračili Pijavo in korakajo v nasprotni smeri, kakor so pred letom dnij bežali. V zaledju se pojavlja lakota, a še hujša španska bolezen, ki zahteva dosti žrtev. Kamor prideš, povsod najdeš bolnike in mrtvaški zvon poje vsak dan. Tu in tam se že pojavljajo roparske drhali, povsod se je bati nemirov.

Kakor je dejstvo ustanovitve Jugoslavije za nas tlačene slovanske narode nekaj zvišanega, nekaj nepojmljivega, gledam z nemirnim srcem v bodočnost. Ali se bo obdržal mir? Ali ne bo revolucije ali ne strahu in groze? Trepečem za svojo družino, za svojega brata, ki tam zunaj na jugozahodni fronti gleda smrti v oči. Obvaruj ga, neskončni bog, da se srečno vrne domu sedaj, ko je že tako rekoč konec vojne. V težkih časih živimo in vprašajmo se, ali je bilo vojne treba. Kdo je kriv? Koliko gorja! Koliko nesreče je prišlo nad vse nas. Preklet naj bo tisti, ki je to vojno začel. Zanj pač ni nobena obsodba preostra. Kdor je tega kriv, naj sodi zgodovina.

31. oktober

Mogoče me bo kdo vprašal, kaj pa Nemci rečejo glede Jugoslavije. Vdali so se v svojo usodo. Tisti, ki so prej stopali po trgu in po krčmah trobili, kako daleč bo segala nemška pest, so celo utihnili. Plašni so in marsikomu je žal, da je zamenjal svoje slovensko ime ž, č z nemškim tsch, pf, itd. Slutijo, da bo pihal drugi veter, imajo slabo vest, zato pa so postali s Slovenci naenkrat prijazni. Da, časi se spreminjajo. Slovan gre na dan. V tem smislu so se do pičice izpolnile Gregorčičeve preroške besede, ki jih je izrekel v svoji pesmi V pepelnični noči. Naš narod je prost in imamo zopet svoje pravice. V uradu se mi ne bo treba skrivati pred svojim predstojnikom z mojo narodnostjo, ne bom videl tujca Nemca, ampak somišljenika, h kateremu se podam zaupno kot k očetu.

Daj Bog, da bi ostal naš narod enoten, da bi ne bilo razdorov in da bi vsi delovali za skupni blagor našega milega naroda.

1. november

Jugoslavija je ustvarjena. Nepopisno veselje vlada po vsem slovanskem jugu. Posledice se že kažejo. Nemški okrajni glavarji so odstavljene, na njihova mesta so prišli Slovenci. Nov duh preveva vse, človek ne more vsega razumeti, kako podi en dogodek drugega. Počutimo se, kakor bi še vedno imeli kot nekdanji sužnji verige, a so že padle od nas, ne moremo se tega zavedati.

2. november

Bil sem na uradnem dnevu pri Sv. Antonu. Ljudstvo je navdušeno. Vse je drugače, kakor prvi uradni dan meseca avgusta 1914, ko so zavednim Slovencem grozili, da jih bodo vtaknili v ječe. Nazaj grede sem srečeval vojake, ki se vračajo domu. Vsi so veseli. Vsak pravi, stradali smo, ne moremo se več vojskovati.

3. november

Župan Ornik, tukajšnji rojak, nekoč Slovenec, do sedaj vsemogočni župan mesta Ptuj in Vsenemec, je pobegnil v Radgono. Vozil se je skozi Slovenske gorice in si gotovo mislil, če bi ostal, kar sem bil rojen, bi še lahko ostal. To je kletev! V časnikih čitam, da je narodni svet na Kranjskem odstavil vse sodne uradnike, ki so prej trpinčili slovenske uradnike in ljudstvo. Tega skoraj ne morem razumeti. Ti mogočnejši, med njimi Elsner, ki je l. 1913 nadzoroval našo sodnijo in znal v družbi le pozdrav Heil, so morali iti. Sedaj smo slovenski trpinčeni sodniki prosti. Narodni svet je določil, da je od 1. novembra uradni jezik slovenski oz. srbohrvatski. Ni se mi treba več skrivati s slovenskim uradovanjem, sedaj moram slovensko uradovati. Srce se mi širi od veselja, zdaj gledam zmagoslavno nazaj na pretekle čase. Kako so me gledali postrani že v Celovcu, me zbadali, preganjali in tudi tu so mi metali polena pod noge, ker so vedeli, da sem Slovenec. Zdaj pa drugi trepečejo in si želijo, da ne bi bili nikdar to, v kar so se prelevili. Da, naša stvar je bila pravična in zato je tudi zmagala. Strti ste vi, ki ste nas hoteli uničiti. Sedaj smo mi, ki smo res gospodarji na naših rodni tleh.

3. november

Danes ob štirih popoldne se je sestal v prostorih slovenske šole v Št. Lenartu narodni svet za trg. Zborovali so v istih prostorih, glede katerih je trdila Amalija Raich, ki stanuje nasproti šole, da so se pred vojno zbirali Slovenci in kovali zaroto proti Avstriji. To je bil tudi glavni vzrok, da so nadučitelja Jakoba Kopicja odvedli v zapor zaradi suma veleizdaje. Danes, ko je tudi on sam izvoljen v narodni svet, je našel zadoščenje. Prej omenjena opazovalka, rekel bi: »Die Hexe van Vesuv«, pa se je skrila. Tako je, tisti, ki imajo slabo vest, se skrivajo, mi teptani prosto stopamo. Izvojevali smo našo stvar, ki je bila pravična. Prav dobro je omenil župnik Janžekovič zvečer v svoji napitnici: .. »ki so nas hoteli ponižati, so ponižani, trpini pa smo povišani.«

4. november

Ko sem zjutraj prišel v urad, me je obiskal davčni oficial, Maks Sollack. Javil mi je, da zapušča službo, ker ve, da zanj kot Nemca tu ni več prostora. Čudil sem se temu koraku. Vsi tisti, ki so bili nemškega mišljenja, se tresejo in bežijo. Osebnost nisem imel s Sollackom nikoli kaj, bil mi je prijeten, pač pa sem vedel, da je bil hud nemškutar, kakor tudi sorodniki njegove žene. Dobro še vem, kako sta se njegova žena in njena sestra l. 1914 po cesarski maši javno pred cerkvijo zabavljali glede Slovencev. Če se je slavila kaka zmaga, so imeli vedno izobešene bandere s trikoloro Nemčije. A sedaj jih je postalo strah pred Jugoslavijo, umolknili so in bežijo. Popoldne je nočni čuvaj Cene prvič razglaševal po trgu v slovenskem jeziku razglas, da se morajo domobranci podati takoj v Maribor. Niso se podrle hiše nemškutarjev, je slovensko oznanjeval. Izginil je nemški značaj trga, glede katerega je tolikokrat rekel: »Der deutsche Markt St. Leonhard.« In to v Slovenskih goricah. Danes poveša glavo, breme mu je postalo pretežko.

5. november

Časniki so prinesli vest, da je sklenjeno premirje na italijanski fronti. Četudi so pogoji zelo težki in poniževalni, se nam je odvalil velik kamen od srca. Vemo, da smrt nima več na bojnem polju svoje vsakdanje žetve. Naj se že zgodi, kar hoče, da se le bližamo miru in vemo, da smo varni pri domačem ognjišču. Kmalu se bodo vračale čete z bojnega polja. Ne zmagoslavno, ampak izstradane, utrujene. Daj Bog, da tudi to mine, kajti tega se je bati. Daj srečna usoda, da se vrne tudi moj brat Mirko. Hude slutnje mi napolnjujejo srce, a upanje na srečno snidenje naj zmaga.

Dr. Ojbold Klauwig

Različne govorice se širijo med ljudstvom, da sodnije ni več, davkov ni več treba plačevati, ker ni ne cesarja ne pravne domovine. Da, kritični časi in uporabiti moram vsako priložnost, da poučujem ljudstvo, da ne postane zbegano. Kakor hitro je omajano zaupanje do oblastij, je nered in z njim revolucija.

5. november

Županstvo trga Sv. Trojica je prešlo v slovenske roke. Sladko se smehljajoči, prilizujoči in gladek kakor jegulja se obnašajoči steber celega trga, trgovec Ferdinand Golob, je moral odložiti svojo čast in jo izročiti slovenskemu odboru, v katerem gledamo tudi zdravnika, dr. Bruna Weixla. Tistega, ki ga je leta 1914 ravno ta Ferdinand Golob dal gnati v zapor zaradi veleizdaje. Da, s tem se je podrl glavni steber, kajti Golob je imel velik vpliv na ljudstvo. Kar je on rekel, je veljalo in zato je bil nevaren nasprotnik. Nov duh je podrl tudi njega. Staro pada, novo vstaja!

7. november

Kar bi prej zaman čakal, to sem doživel danes. Čital sem prvo orožniško ovadbo v slovenskem jeziku. Prej je bilo strogo prepovedano, da bi smel orožnik napraviti ovadbo v drugem jeziku kakor nemškem. Sedaj je drugače. Kako prijetno to dene srcu. Sedaj človek ve, da je v svoji domovini res svoj gospod. Če se kdo zanima, naj pogleda akt U 469/18.

8. november

Navsezgodaj se je raznesla novica, da je popihal Franc Jurše, načelnik tukajšnje orožniške postaje, v Cmurek, torej izven meja Jugoslavije. To je tisti Jurše, ki je leta 1914 po izbruhu vojne besnel proti Slovincem in jih zapiral, kakor nadučitelja Kopicča, solicitorja Poliča in odvetniškega koncipienta, dr. Leskovca, državnega poslanca Roškarja in poštarja Fabijanija, pri katerem je sicer dal izvesti aretacijo le preko svojih tovarišev. Sedaj so mu postala tla prevročna, popihal jo je med Nemce. Da, prišel je ta dan, ko bežijo črni duhovi, sovražniki našega naroda, pred vzhajajočim solncem pravice.

Ravno danes smo dobili uradniki na sodnji obvestilo, da nas dosedanja višja sodna oblast odveže dane prisega in smemo kot sodni uradniki, ko bo naša nova država zahtevala, njej zaobljubiti zvestobo v izpolnjevanju naših dolžnostij. Proč od Gradca je s tem izrečeno. Za tem sistemom ne bom žaloval, kot Slovenec sem prebridko čutil to težo, ki nam jo je naložila nemška nadsodnija v Gradcu.

10. november

Cerkvovanje je bilo pri Sv. Lenartu kakor običajno. Gostoljubni in prijazni župnik Josip Janžekovič je povabil vse slovensko razumništvo k obedu. Zbralo se nas je 16, lepo število. V vzvišeni in navdušeni napitnici je župnik nazdravil na dobrobit novo ustvarjene Jugoslavije in se spomnil mož, ki so že prej delovali tako in tistih, ki so neposredno sedaj sodelovali. Veliko navdušenje, izrekla se je marsikatera navdušena napitnica, navduševali smo se za Jugoslavijo in čutili smo res, da je nov duh prešel v vse. Složni smo bili vsi in sklenili smo, da se poravnajo osebnosti, ki so bile med notarjem in dr. Goriškom, ki še ni prišel s fronte, da bomo tako vsi enakega mišljenja in skupno delovali v blagor mile domovine. Da, bil je lep dan, dan vzajemnosti, h kateremu je pripomogel naš dični župnik.

11. november

Cesar Vilijem in njegov sin sta se odpovedala prestolu. Ta trinog je torej šel. Krvoločnik, ki ni imel nikoli miru, ki je hotel imeti pod seboj ves svet in zato pogreznil toliko ljudi v smrt, nesrečo in bedo, ki je povzročil toliko gorja. Ta kazen je vse premalo za njega, naj ga vsi tisti mrtveci in nesrečniki noč in dan preganjajo, da bo imel že na tem svetu pekel. Ni človeka, proti kateremu bi imel toliko gneva kakor proti temu krvoločniku. Naj je preklet on in ves njegov zarod. Koliko slovenske krvi je teklo za njegovo slavohlepje, za fantom. V nebo vpijoča krivica in če je še

Dr. Ojolt Klavnič

pravica na svetu, mora to početje najti maščevanje.

12. november

Na Nemškem se podira prestol za prestolom. Danes smo izvedeli, da naš cesar ne sodeluje več pri vladanju, s čimer seveda ni odpovedal kot cesar. Kot nekdanji cesarsko kraljevi uradnik sem sprejel to novico s posebnim čutom. Navajen sem bil na ta naslov, na vladarja. Danes ga ni več. Zdi se mi, kakor bi mi umrl oče. Naj nihče ne smatra slabo, a kdor je živel vedno kot uradnik v tej službi, te spremembe ne more razumeti. Jugoslavija naj bo republika, tako se piše, ima taka država svoje vrline in vidi se, da je v takih državah sreča. Vendar dvomim, da bi bilo slovensko ljudstvo za to zavzeto. Njemu je monarhična ideja zaradi razmer v vseh dosedanjih letih tako rekoč v krvi in za njega je pogoj, da mora biti vladar. Drugače si ne zna predočiti, da bi lahko bil red. Zato se slišijo tudi govorice, komu bom plačeval davke, ko pa ni cesarja, saj ni na sodnji nič več, itd. Težko bo ljudstvo tako daleč poučiti, da se navadi na ta položaj, če pride do republikanske vlade.

13. november

Dr. Gorišek je prišel domu. Kakor sva si bila nekdanj dobra prijatelja, tako je postalo sedaj razmerje nekako posebno, za kar ne morem najti pravega izraza. Okoliščina, da je njegova gospa prekinila z mojo ženo vsako občevanje in to brez vsakega povoda, naju je drug drugega odtujila. Mogoče je vplivalo tudi to, da kot uradnik, nad katerim je vedno vihtela svoj bič nemška višja oblast, nisem mogel v narodnih zadevah nastopati javno, ker bi sebi in svojim škodoval. Bog mi je priča, da sem bil vedno vnet Slovenec in sem na tihem mogoče storil več kakor tisti, ki je nosil svojo narodnost v širokih ustih, pri tem pa mogoče mislil bolj na svoj žep kakor na blagor naroda.

Čutim, da me imajo za mlačnega in to sem si mislil, ko so volili narodni svet, v katerem odboru nisem. Že ob sestanku pri župniku Janžekoviču mi je rekel poslanec Ivan Roškar, da je za to, da se Slovenci zjedimo v skupno delovanje in naj smo katerega koli mišljenja. Boji se pa, da bo ravno dr. Gorišek delal razdor. Tega se tudi jaz bojim. Ne on sam, ker je blag in dober človek, dostopen tudi za tistega, ki ima drugačno mnenje, ampak njegova gospa mora biti tisti duh, ki ga navdaja in vodi po poti, na kateri ljudi ne dobiva, ampak odbija.

Prejšnjo nedeljo smo govorili, da mora biti vse pozabljeno. Komaj pa je prišel dr. Gorišek in je bila sklicana seja narodnega sveta, katerega se je hotel udeležiti tudi notar Štupica, ki tudi ni v odboru, ga je dr. Gorišek odslovil, češ da nima pravice do tega. Samo po sebi je res, vendar bi moral vedeti, da s tem odbije človeka, ki je kazal najresnejšo voljo, biti z nami. To ni diplomatično. Dobivam vtis, da si hočejo posamezniki le prilastiti moč in tako je povsod. Narodnost je le podlaga za to, da posamezniki dosežejo cilj, ki je vse drugo kakor blagor ljudstvu.

Politika je bila in bo vedno sebična stvar in malo je bilo velikih politikov, ki so res žrtvovali vse le za narod. To je bil naš apostol, dr. Jan. Ev. Krek! Bomo videli, kaki bodo njegovi učenci.

Ostanem miren, govoril ne bom, hočem biti tih kakor osojski mutec. Le ta knjiga naj bo moj spovednik, ki ji bom zaupal vse in iskal svojo tolažbo. Čakam, kaj prinese bodočnost, ostal bom v ozadju in gledal, kako se bo razvijalo življenje v novi državi. Kako pa bodo mislili glede mene, mi je vseeno. Da me nasprotniki l. 1914 niso vlačili po ječah kakor druge Slovence, za to sam nič ne morem. Kljub temu pa sem ostal to, kar sem bil - Slovenec, ki je nesebično ljubil svoj narod in ga bo ljubil do zadnjega vzdihljaja. Dixi!

17. november

Nedelja je danes, dan dvojnega veselja. Moj nadvse ljubljani brat Mirko mi je pisal pismo iz domovine, da je čil in zdrav prišel k naši mamiki. Soze veselja so mi stopile v oči, ko sem čital te vrstice. Hvala ti, neskončni Bog, da si ga obvaroval v hudem boju skozi 4 leta. Kolikokrat sem trepetal zanj, ko so udarjali na moje uho gromi topov od italijanske fronte. Vedel sem, da je v nevarnosti. Mislil sem na mojo staro mater, ki v mali kočici s tresočim srcem čaka, da bi se vrnil njen najmlajši sin. Sedaj je konec trpljenja, sedaj bo zopet med nami in se bo veselil življenja, ki mu do sedaj ni nudilo drugega kakor skrb, trpljenje in strah pred smrtjo. Bodi srečen, Mirko!

Dr. Ojolt Klavnić

Ko so šli ljudje od pozne maše, je prikorakala četa Narodne straže z dr. Goriškom na čelu. Po trgu navzdol, najprej v pisarno občine trga Sv. Lenart, kjer je župan Sollag izročil posle v roke Narodnega sveta. Nato so korakali pred sodnijo. Član Narodne straže stopi po lestvi do grbov c. kr. Okrajne sodnije c. kr. Davčnega urada (le-ta v čistem nemškem napisu) in c. kr. Finančne straže (tudi le v nemškem napisu) in jih sname, pristojnim oblastem v shrambo. Grb finančne straže se je še precej časa branil, zato pa se je tudi zgodilo, da je padel na tla in se na kamnitem tlaku z velikim ropotom razletel na več kosov. Obenem pa sta se pokazali izpod strehe, kjer je smela viseti nekoč le cesarska zastava, dve slovenski trobojnici.

To je bil zgodovinski trenutek. Vpričo mnogih ljudi je padel stari sistem na tla in se razbil pod silo sveže, nade polne Jugoslavije. Srce mi je igralo od veselja. Sedaj smo prosti, oproščeni težkih spon nemške oblasti in nasilstva.

Zgodovinski trenutek je bil to, ki mi ostane vedno v spominu. Nemci so gledali od daleč, tiho, mirno, blede. Prepadeni. Je pač razlika med letom 1914 in 1918. Tedaj so planili kakor razjarjeni levi in tigri na voz novomašnika Martina Kozarja, na katerem so visele banderce - slovenske trobojnice. Danes jih tudi gledajo, a mirno; sedaj imamo mi moč. Toda mi nismo kruti in Nemcem se ne bo skrivil niti las. Martin Kozar, kaplan v Št. Lenartu, lahko s ponosom gleda na trobojnice. Po tolikem zaničevanju je tudi on našel popolno zadoščenje. Sveta stvar, za katero je šel l. 1914 in pozneje v boj, je zmagala.

Izginili so vsi nemški napisi z vseh uradov. Kmalu bodo nadomeščeni s slovenskimi, saj zdaj smo v naši deželi- Jugoslaviji!

18. november

K prejšnjemu poročilu moram pripomniti, da so napis c. kr. Okrajne sodnije sneli s stene že prejšnji večer, na povelje sodnega predstojnika, nadsvetnika dr. Kranvogla. Napis c. kr. Davčnega urada je ponoči izginil, le napis c. kr. Finančne straže je še sameval na steni, že malo naslonjen na stran, a se je krepko branil, ko ga je močni Franc Knuplež iz Zg. Gasteraja jemal s stene. Nehote sem se spomnil, da se je tudi ta stvar kot avstrijski sistem že dolgo časa ustavljal, a nič mu ni pomagalo. Ukloniti se je moral novi, silni moči.

Uradniki sodnije smo se zaobljubili Jugoslaviji. Tudi oficial Schigart, ki se je pisal nekdanj Žigert, a se je prelevil nato v Nemca, je postal naenkrat Slovenec in se je vdal v svojo usodo. Le nadoficial Urek, sicer pošten Slovenec iz brežiškega okraja, je zapisal svojo dušo republikli Deutschösterreich. Je tudi lepo. Če pa ima za človeka, ki je bil večno Slovenec in se je le zaradi starega avstrijskega ponemčevalnega sistema prelevil v Nemca, to še poseben pomen, ne vem, to bo vsak sam na svoji koži občutil. Iz tega je povzeti, kakšen vpliv je imel nemški duh vlade na uradništvo. Vedno bolj in bolj ga je prevzel in kdor se ni klanjal temu sistemu, ga je čakal hud boj za obstanek, čakala ga je trnjeva pot. Sedaj je drugače za nas, ki smo ostali zvesti svojim idealom, nemškutarskim norcem pa daj Bog pamet!

19. november

Tudi na pošti je vse slovensko. Prejšnji poštar Anton Šerapin, Nemec, se je umaknil Slovencu Francu Krajncu, vrlemu narodnjaku Francu Krajncu ml. iz Sv. Jurija. Na vseh uradih so nastavljeni Slovenci, razen na davčnem uradu, kjer je še načelnik Ludvik Ryzienski, strasten nemškutar. Pa bo tudi šel, nemškutarski hlev mora biti izprazen.

20. november

S stolpa cerkve Sv. Lenarta zmagonosno vihra slovenska trobojnica. Oznanja daleč naokrog, da je trg v slovenskih rokah. Navsezgodaj je vzel narodni svet v svojo posest tudi prostore »Deutsches Vereinshaus«. Razobesili so slovensko trobojnico, ki pa jo je nemški učitelj Jamnik, pristno nemško ime, popoldne zopet snel. Radoveden sem, kaj reče k temu dr. Gorišek, ko pride domu.

Danes sem dobil prvič v roke uradni list Narodne vlade v Ljubljani. Ravnati se moramo po tem. Od 13. novembra izrekam sodbe v imenu zakona. Zadnjo sodbo v imenu Veličanstva cesarja sem

Dr. Adolf Klauwig

izrekel 6. novembra. Težko se je temu privaditi, saj mi misel, da Avstrije ni več, ne gre iz glave. Kje je resnica znanega gesla: Austria erit in orbe ultima. Da, na koncu je res že davno bila in bil je čas, da se je to poslopje zrušilo.

21. november

Nemški nadučitelj Tomič, pristen Nemec, je prosil, da bi se snela slov. trobojnica s Vereunshaus. Prizna, da imajo Slovenci pravico razpolagati glede hiše za prostor za narodno stražo. Dr. Gorišek je to upošteval, češ, kjer imajo Nemci spoznanje, tudi Slovenci nikdar ne bodo taki, kakor si mogoče nekateri mislijo. Vedno hočejo upoštevati tudi pravice drugega.

Nemci so se že privadili, da mora biti tako. Nekateri, kakor Aubl, se sicer rentadžijo, a kmalu bodo potihnili, saj morajo vedeti, da se tako vrača, kakor so oni prej posojali.

Moje žoljerije

VII

100

22. november

Moj dragi Mirko je prišel danes zvečer k meni. 400 km italijanske fronte do najine matere je revež prekoračil. Sedaj se je vrnil v naše okolje. Hvala ti, mogočni Bog, da se je vrnil zdrav. Naj bi Mirku po hudih štirih letih zasijalo solnce miru in sreče.

23. november

Prijatelj, dr. Kušej, je imenovan začasnega vodjo v Zg. Radgoni. Kakšno naključje. Kot Korošca sva bila v Celovcu skupaj, bila sva nerazdružljiva. Koliko prijetnih uric sva preživela skupaj in moram reči, da so bili časi, ko smo bili v Celovcu v tako zvani pravi uri pri Rothu, najveselejši časi. Bilo je živahno družabno življenje. Ne le v prijateljskem krogu v gostilni, tudi pri družinskih večerih pri tistu dr. Kušaja, Vek. Legatu in dr. Brejcu se je zbirala slovenska inteligenca. Krasni večeri, katerih ne bom nikoli pozabil. Možje, kakor prof. dr. Sket, Scheinigg, Schrey, prošt Lambert Einspiller, dr. Janežič, zdravnik, so mi bili vzor Slovencev in ob njihovih navdušenih govorih smo se sredi nemškutarskega mesta ogrevali za lepe ideale, posebno za ljubezen do milega slovenskega naroda. Ti časi so žal minili. Dr. Kušej je prišel v Gradec. Le redkokdaj sva prišla skupaj. Danes sva si soseda. Slovenske gorice so mu znane, saj je bil dvakrat pri meni. Sedaj sva zopet skupaj kot mlada delavca v novi državi, da delujeva v prid naše mlade Jugoslavije.

24. november

Po dolgem času smo napravili izlet v Sv. Jurij h Krajncu. Naša ljuba Pepca je prestala težko bolezen. Zopet je sedela v našem krogu. Srečen oče je sedel pri meni in jo je gledal tako ljubeznivo. Kakor je drugače videti, da ni dostopen za čustva, tako sem se varal. Videl sem solze v njegovih očeh. Bile so solze veselja in hvaležnosti, da smrtni angel ni obiskal njegove hiše. Ko je Pepca zapela, jo je neprenehoma gledal in tudi mi vsi smo se pridružili in bilo je vse kakor nekoč.

Pa je stolček pristavil
in na njega se spravil.
Pa neroden je bil
pa je stolček zvrnil.

So mam'ca gor vstali
in dekle vprašali,
kdo tukaj je bil,
ki je mene zbudil.

Je dekle gor vstalo
in odgovor je dalo.
Naš mucek je bil,
ki je miške lovil.

In mam'ca srditi
jo prijela za kiti,
so ji dali za uho,
zakaj se lažeš tako.

Tako smo prepevali in lep večer nam je bil. Večer, ki mi ostane v lepem spominu. Po truda polnih dnevih, polnih skrbij je veselje pravo zdravilo, ki daje človeku moč do dela.

28. november

Mogoče bo koga v poznejših časih zanimalo, kakšne so bile cene ob koncu vojne. Podam razliko cen od leta 1914 do konca 1918.

Dr. Ojbold Klauwig

1 jajce 4 – 5 v	1 K – 1,40 K	
1kg moke vrste O	40 v	10 K
1 kg pšenične moke	20 v	5 K
1kg sladkorja	72 – 80 v	1,80 K
1kg surovega masla	1 K	50 – 60 K
1 kura (2 komada)	1,50 K	50 – 60 K
1kg govedine	1,30 – 1,60 K	12 K
1 krava	160 K	2000 K
1 konj	400 – 600 K	6000 – 18.000 K
1 l dobrega vina	1,20 K	14 – 16 K
1 l piva	48 v	1 K
1 l sadjevca	10 v	1 K - 1,40 K
1 l žganja	4 v	40 K
1 meter sena	4 K	32 - 25 K
moška obleka	60 – 80 K	1000 – 1800 K
ženska obleka	60 K	2000 K
1 par čevljev	14 K	180 K
1 moški klobuk	10 K	150 K
1 ženski klobuk	24 K	200 K
ženske nogavice	60 v	38 K
sukanec	24 v	40 K
navadna žepna ruta	60 v	20 K
moška srajca	6 K	200 K
ženska srajca	6 K	250 K
klafta drv	18 – 24 K	200 – 240 K
dninar	60 v – 1 K	5 – 6 K
100 kg pšenice		400 K
1kg jabolk	16 - 20 v	1 K
1kg kave	4 – 6 K	100 – 200 K

To so nekateri primeri, na osnovi katerih lahko vsak spozna, da ni imel denar nobene vrednosti. Srečni so bili tisti, ki so imeli kaj prodati. Reven pa je bil srednji, posebno uradniški stan, ki je trpel strašno lakoto. Kolikor sem mogel, sem pomagal prijateljem z živili, tudi višjim gospodom, n. pr. dvornim svetnikom sem moral iti na roke. Bili so v skrajni sili. Pri vsem tem so Nemci še upali na zmago.

2. december

Tudi »Deutsche schule« v Št. Lenartu je položila svoje orožje ponemčevanja in se vdala svoji usodi. Pouk je ustavljen. Še pred nekaj dnevi so hodili otroci iz te šole z nemškimi znaki in izzivajoče pozdravljali s svojim: »Grüss Gott.«

Zaslepljeno ljudstvo je dajalo ta leta svoje otroke v to šolo, da so jim vtepali nemščino v glavo. Nazadnje so prišli iz šole in niso znali ne nemško in ne slovensko. Koliko boja je bilo zaradi te šole, koliko sovraštva med ljudstvom. A bila je varovanec nemške vlade in zato se je počutila varno. Nemški schulverein je bil določen za pionirja izgradnje znanega mostu do Adrije. Zdaj sta Nemcem Adrija in most splavala po vodi.

Nemške šole ni. Samotno stoji sicer lepa stavba. Namenjena je za kaj boljšega, za vzgajanje slovenske mladine v našem duhu.

3. december

Občinski sluga Cene je razglasil ukaz občine Sv. Lenart, da morajo do 5. decembra ob osmi uri izginiti vsi nemški napisi, sicer bodo odpravljeni s silo. Zdi se mi, da živim v deželi bajk, a vendar

Dr. Robert Klavžič

je resnica.

4. december

V častniku Slovenec sem čital, da je neki narodni nasprotnik napadel trgovca Albina Novaka s tem, da je ustrelil v njegovo stanovanje. Krogla bi skoraj zadela njegovo ženo. To pobalinstvo me je skrajno razburilo. Pozabil sem, kar je bilo neprijetnega in izrekel sem mu pismeno veselje nad tem, da mu je usoda prizanesla. Dobil sem pismo od njega. Izraža svoje veselje nad tem in obenem tudi, da naj bo vse pozabljeno. Nisem imel sovražnika na svetu in težko mi je bilo vedeti, da mi je Novak neprijazen. Zato sem to poročilo sprejel. Dve novi deželi hočemo delovati v bratski slogi za blagor naše domovine.

Glede Fride sem izvedel, da se je zaročila z nekim učiteljem na meščanski šoli v Mariboru, ki je strasten sovražnik Slovencev, vrh tega še odpadnik naše vere. Ta novica me je osupnila. Frido sem imel vedno v čislih in večkrat sem si mislil, zakaj je moralo priti, da nisva združena, saj sem jo imel vedno rad. Bili so trenutki, ko mi je spomin nanjo tako oživel, da sem jo celo v sanjah gledal in bil z njo srečen. Kakor nekoč v dnevih, ko sem imel le eno misel - biti vedno združen s Frido. Razočaran sem. Ali lahko ženska ljubi moža, o katerem ve, da je izrazito strupen sovražnik naroda, ki mu pripada ona in je osebe, ki ni niti iste vere kakor ona? Ali je to prava ljubezen? To mi je uganka glede Fride, posebno ko vem, kako navdušena Slovenka je bila. Ali je mene ljubila nesebično ali morda le, ker je upala na lepšo bodočnost? Ne bom tega več pretresal. Vedno sem mislil blago in dobro o njej in zato nočem, da bi prišel do zaključka, da sem se varal.

5. december

Lenartčani, nemškutarji, so postali barvarji. Včeraj so ves dan postavljali lestve do nemških napisov in pobelili oz. počrnili svoje nemštvo. Izginili so različni Gasthaus, Bankhaus. Vse je odstranjeno, kar bi še kazalo na to, da je bil tu še pred kratkim »der deutsche Markt Leinhard.« Dobro se mi je zdelo to. To je huda kazen za nemškutarja za vse tiste grehe, ki so jih leta in leta doprinesli nad mirnimi Slovenci, a najbolj l. 1914. Na tistem škripajo z zobmi, a strah jih je. Navaditi se bodo morali, da so Jugoslovani in da je bilo njihovo nemštvo le sraka, nališpana s pavovim perjem.

14. december

Z namenom proslavljanja ujedinjenja slovensko-hrvatsko-srbskega naroda so se povsod vršile slovesnosti. V Št. Lenartu je bil današnji večer prav slovesen. Poslopja javnih uradov so imela slovensko trobojnico, tudi večina hiš, v katerih stanujejo Slovenci. Nič se ne bom ponašal, a omenim, da je tudi na naši hiši vihrala mogočna trobojnica. To zapišem zaradi tega, ker je nekoč veljala ta hiša kot nemška posest. Z mojim prihodom se je to spremenilo. Sedaj, ko smo Jugoslovani, naj vsak ve, da biva tu Slovenec.

Učenci slovenske šole so se s svojimi balončki zbrali v »Deutsches Vereinshaus«. Na hiši je vihrala slovenska trobojnica.

Vršila se je baklada, na čelu katere je bila godba, ki je igrala slovenske koračnice. Za njo so šli šolarji, nato vojaki. Puške so imeli okrašene z malimi trobojnicami. Nato občinstvo, kot zaključek zopet vojaki. Sprevod se je ustavil najprej pred župniščem, kjer je župnik Janžekovič v vznešenih besedah poudarjal pomen naše države. Naglaševal je misel globokega narodnega čuta do nove domovine. Zadel je krepki trikratni živio, da se je razlegal po celem trgu, da so pri Sedmineku, nasproti župnišča, na mah ugasnile luči. Iz navdušenih grl je zavrela vzvišena pesem: »Hej Slovenci!« Okoli cerkve se je pomikal sprevod pred rotovž, kjer je imel stotnik, dr. Gorišek, navdušen govor sedanjemu komisarju trške občine, nadučitelju Jakobu Kopicu. Posebej je poudarjal, da je zanj ta večer najlepše zadoščenje za vse krivice, ki so se mu prizadele leta 1914, ko stoji na istem mestu kot gospodar, kjer so bili leta 1914 tisti, ki so povzročili njegovo aretacijo. Bil je ganljiv prizor in marsikatero oko je bilo rosno. Na sredi trga, pred sodnijo so se postavili vojaki in so izstrelili dve salvi. Vzvišeno lepa himna, Lepa naša domovina, je zaključila baklado. Vse je bilo navdušeno, polno veselja.

Dr. Oskar Klavž

Nemci so se poskrili. Večinoma so razobesili rdečo-bele ali zeleno-bele zastave. Okrasili so tudi okna s smrekovim zelenjem. Le moj sosed Karl Schiffko ni storil ničesar. Ves upadel je od onemogle jeze. Revez, odklenkalo je njegovemu nemškutarstvu. V njegovem »Malikstüberl« se bodo kmalu prepredale pajčevine. Lep je bil ta večer. Spominjal me je na praznik velike sobote, na praznovanje vstajenja. Kakor tedaj, je bilo tudi sedaj vse vzradoščeno. Vsakemu je bilo brati posebno veselje na obrazu. Da, zakaj tudi ne. Po dolgem trpljenju, po težkem, trnjevem potu na Kalvarijo za prostost, smo danes slavili dan vstajenja naše mile Jugoslavije! To je bila aleluja, ki je ne pozabim nikoli.

15. december

Bil je krasen zimski dan. Nebo je bilo jasno in solnce je pošiljalo svoje tople žarke sredi zime, kakor bi bilo spomladi. Prav lepo se je ujemalo to vreme z narodnim praznikom ujedinjenja, ki smo ga tudi v Št. Lenartu slovesno obhajali. Bil je časten sprevid v cerkev, slavnostna pridiga, v kateri je šentruperski kaplan, bivši vojni kurat Pavlič, z močnim glasom pozdravil zbrano množico. Prvič v Št. Lenartu, z Jugoslovani. Slavnostno mašo je zaključila pesem Lepa moja domovina, ki smo jo prvič peli v šentlenarški cerkvi. Kako navdušen sem jo pel tudi jaz, si lahko mislite, saj je to himna naše države, kjer smo mi gospodarji. Kje so Nemci, ki so se leta 1913, 1914 pulili za nemško cesarsko himno. Izginili so. Tu jih je pravična usoda dohitela. Že tu so hoteli slovenski jezik izpodriniti, v cerkvi, na mestu miru in sprave. Po cerkvenem opraviilu je defiliranje vojakov pred stotnikom, dr. Goriškom in uradniki tukajšnjih uradov. V čast kralja Petra I. so izstrelili dve salvi, kar je navdušilo občinstvo.

Tako se je na slovesen način v Št. Lenartu slavil ta dan, ostal nam bo vsem nepozaben.

1919

januar

Novo leto obhajamo. Nič več vojne. Nahajamo se v premirju, pričela se bodo mirovna pogajanja. Razpoloženje med ljudstvom, posebno inteligenco, je izvrstno, saj imamo svojo državo. A bodočnost je še negotova. Nadejam se, da se bo vse v miru rešilo. Navdajala me je skrb, kaj bo s tistimi kraji na slovenski zemlji, ki so jih zasegli Italijani. Bije se še tudi boj za Koroško, kjer so cele bitke. Premalo se je mislilo na Koroško. Zanimarjali so jo vodilni možje, vedno, in samo klicali: »Tužni Korotan!« Storilo se pa ni nič. Tako se bojim, da bo tudi sedaj prepozno. Tukaj velja Prešernov izrek: Kdor prej pride, prej melje.

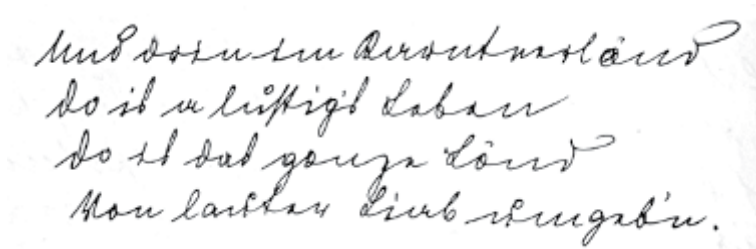
Bolelo bi me srce, če bi prišlo do tega, da bi prišli slovenski kraji na Koroškem pod Nemce. Mislim pa, da nam bo novo leto tudi v tem oziru prineslo boljšo bodočnost.

4. januar

Dobil sem pismo dvornega svetnika, dr. pl. Mayrhoferja iz Gradca, ki mi je sporočil, da me je namestnik dežele Štajerske, grof Clary za moje delovanje kot načelnika gospodarskega pomožnega društva, pri cesarju predlagal za odlikovanje. Do rešitve pa ni prišlo, ker je med tem časom Avstrija razpadla. V ponos mi je, da so oblasti priznale moje delovanje, v zadoščenje, da sem pomagal ljudstvu v hudih časih vojne. Ljudstvo me ima rado in to mi je največje odlikovanje.

5. januar

Dobil sem pismo od Albina Novaka. Žalostne so vesti iz koroške dežele. Ni veselja, saj se nahajajo tako rekoč v vojnem stanju. Tako daleč je moralo priti na Koroškem. To je sad prekleto zveze z Nemčijo. Avstrija je bila nesrečen privesek, izročena na milost in nemilost pogubi. Sedaj se morijo Korošci med seboj, ki so bili znani »gemütlich Volk«. Kje so tisti časi, ko je pesnik pel v tej deželi:

Je pač drugače. Pa tudi tu mora biti mir. Slovenska zemlja mora biti naša. Nemec mora vedeti, da je premagan. Tudi na Koroškem mora zasijati za Slovence solnce svobode.

9. januar

Bil sem pri Sv. Antonu v veseli družbi nadučitelja Antona Vogrinca. Bile so učiteljice iz Negove, tudi Ljuba je bila navzoča. Navadil sem se že na misel, da jo pozabim in storil sem vse, da bi se to izvršilo. Sedela je poleg mene, me ljubko gledala in nehote sva se spustila v pogovor. Spomnila sva se na marsikateri trenutek iz lepih dni, razvnela sva se. Ko sem se poslovil, mi je ljubko stisnila roko in me tako srčno pogledala. Hodil sem domu, ko je že svetil mesec. Ozrl sem se še večkrat na visoki hrib Sv. Antona. Pred očmi pa mi je ostala podoba Ljube. Zakaj, zakaj? Da ni mogoče pozabiti! Zakaj me vleče tajna sila k njej. Mogoče se bo kdo temu smejal. Četudi mi ta ali oni reče, da Ljuba ljubi svet in jo slikajo kot grešnico. Ko stoji pred menoj, pozabi vse in ne morem misliti, da je madež na njej. Verjamem ji in srečen sem in spomin na njo je zopet tak kakor nekoč!

10. januar

Iz koroške dežele prihajajo žalostna poročila. Nemške drhali so vedno večje. Napadle so slovenske čete. Vas za vasjo pride v njihovo oblast. Slovenci se morajo umikati. Bojno polje se bliža mojemu rojstnemu kraju. Kjer je vladal nekoč nebeški mir, kjer je slovenski kmet mirno obdeloval svoje polje, tam hodi Nemec, mori duhovnike. Mojega prijatelja, pisatelja Meška so baje ubili. Požiga in ropa. In vlada v Ljubljani še vedno pravi, čemu zasesti deželo, ko itak na mirovni konferenci pripade Koroška Jugoslaviji. Mogoče je, a motijo se, če mislijo, da bo šlo tako mirno, kakor bi postavljali figure na deski. Ne poznajo koroških nemškutarjev, ki so po rodu Slovenci, po mišljenju pa Nemci. Njim je pojem, da bi morali biti združeni s Srbijo, nekaj, kar jih žene v najskrajnejši odpor. Koroška dežela je tista, posebno tam, kjer so bivali Slovenci, ki je prepojena z duhom nemštva in polna sovraštva do pravega narodnjaštva za slovensko stvar. Vem, da bo tu treba sile, skrajne sile, če si hočejo to deželo prisvojiti. Miru pa ne bo nikoli. Ljudstvo je preveč prevzeto od nemškega duha. Sedaj se maščuje to, kar so politiki glede Koroške tam grešili. Prepustili so slovenske Korošce svoji usodi. Vrli rodoljubi, kakor dr. Brejc, Smodej, dr. Müller in drugi, v zadnjem času niso mogli več storiti. Zelo iztrošenega Franca Grafenauerja so Nemci med vojno mučili in sedaj se bije boj. Bojim se, da bodo Nemci dobili svojo moč tudi tam, kjer so bili res še navdušeni Slovenci. Politiki pa še vedno pravijo, da se ni treba bati za obstoj Koroške. Jaz pa pravim, bodite previdni in ganite se sedaj, mogoče bo prepozno.

1. svečan

Dobil sem dekret, da sem prestavljen oziroma dodeljen Okrožni sodnji Maribor. Vest me je presenetila. Posebej radostno je nisem sprejel, četudi je ta dodelitev častna. Preveč sem navezan na svoj dom. Z ozirom na moje živce, mi je mir najljubši. V mestu je preveč vse razburjeno. Kjer so pred kratkim še streljali vojaki na razgrajajočo množico, ni posebno prijetno uradovati. Poskusil bom, da mogoče ta kelih za sedaj gre mimo mene.

2. svečan

Časopis Jugoslavija, z dne 1. 2. 1919, je prinesel dopis iz Št. Lenarta, v katerem navaja dopisnik, da jugoslovanska metla še ni pometla Slovenskih gor, čeprav bi imela dosti posla, posebno pri sodnji. Ko okrtači pisarniškega uradnika Ureka Schigarta, se je oprijel tudi moje žene, češ: »Žena

Dr. Ojbold Klauwig

okrajnega sodnika, dr. Ilaniga, je nemščurska trgovka in trafikantkinja, ki je nekdam kaj rada klicala »Heil« in še zdaj rada občuje z nadučiteljem nemške šole. Torej dovolj posla za jugoslovansko metlo.«

Tako slutim, od kod je ta dopis. To je oseba, ki je imela stik s sodnijo, to je jasno. Pri sodniji so bili v zadnjem času sprejeti elementi, ki so bili kot na pol nori ali drugače nesposobni od drugih oblastij odstavljani. Odločno sem se branil pri pisarniških močeh, zato sem jim bil trn v peti. Proglasili so me za nemčurja. Ker mi drugače ne morejo do živega, so napadli mojo ženo. Naj le lajajo, pomagalo jim tudi to ne bo nič.

Jaz sem to, kar sem. Sem bil, sem in ostanem Slovenec. Boljši, kakor so vsi tisti, ki napadajo ljudi v časnikih. Prišel bo še čas obračuna!

3. svečan

Nesramen dopis v Jugoslaviji me je tako razburil, da sem dobil živčni napad in moram biti doma. To je zahvala, da sem bil pod avstrijsko vlado kot uradnik Slovenec, da so me gledali postrani in mi dajali brce, kjer so le mogli.

4. svečan

Sliši se, da je v Št. Lenartu samo ena gostilna. Zaradi mene ni treba sploh nobene. S tako radikalnimi sredstvi si nova vlada ne bo pridobila simpatij. Sploh se opaža, da cvete denuncijanstvo, kakor nikoli poprej. Dvigajo se elementi, ki hočejo imeti vlogo pri ukrepih in ki se delajo Slovence le zaradi tega, da jim to kaj prinese. Naj bo, naj le poslušajo take ljudi in se opirajo nanje, temelj je zelo nestalen. Imam priložnost dosti občevati z ljudmi. Ni še vse tako varno, kakor si mislijo gotovi krogi. Treba je še temeljitega dela, da pridobimo ljudstvo res iz prepričanja za našo stvar. To delo pa mora biti diplomatsko. Strune se ne smejo naenkrat napeti, ker lahko popokajo.

5. svečan

Izvedel sem, kaj je vzrok moji premestitvi. V pogovoru, ki ga je imela moja žena z dr. Goriškom, ji je ta povedal, da sem preveč mehek napram prebivalcem nemške narodnosti in hočejo imeti sodnika, ki bo radikalno postopal proti Nemcem. Človek bi se smejal, če bi vsa stvar ne bila tako resna. Očitajo mi, oziroma mi štejejo v greh, da sem zabavljal glede Goriškovih javno v gostilni, da sem kriv, da je l. 1914 poštar Fabijani izgubil tožbo proti županu Sollagu, da sem z Nemci preveč prijazen in da hočem biti član tukajšnje Čitalnice in da se v javnosti ne pokažem. Strmel sem, ko sem to slišal. Glede zabavljanja o družini Gorišek je vedela povedati Lenčika Golob pri Sv. Trojici Krajncevim v Št. Juriju. Tista ženska, ki mene in mojo ženo sovraži, ker nisem poročil nje, kakor je domnevala. Ker sem se v svojih samskih letih z njo malo pošalil. Če sem kdaj v javnosti govoril o tej družini, zabavljal nisem nikdar. Pač pa vem, kako je ravno Lenčikin oče, Jurij, dne 3. avgusta 1914 grozil, da ustrelil dr. Goriška, ker je ta zastopal tožitelja Beloglavca v tožbi proti Golobu.

V zadevi Fabijani sem imel najlepši namen stranke poravnati in sem prvotno, na 5. 8. 1919 določeno razpravo preložil, ne da bi prišlo do razprave, posebno na prošnjo Sollaga, ker je imel dosti opravka z mobilizacijo. Sodnik pa bi ne bil ne 5. avgusta in ne pozneje, ker je že dne 3. avgusta prišel kazenski sodnik, dr. Altziebler. Kako naj on sodi, nisem nikoli vplival in bi kaj takega nikdar ne storil. Bi tudi ne imel povoda kaj takega storiti oz. delati propagando za oprostilno sodbo, ker sem bil drugačnega mnenja. Kdor pa bo pozorno čital ta akt in objektivno presojeval ves položaj, bo mogoče pritrdil razlogom obeh sodišč. Če se igra cesarska himna in se vsi odkrijejo v trenutku, ko gredo fantje v boj, eden pa ima klobuk na glavi in se porogljivo smeji, komu bi ne zavrela kri in bi se spozabil, da mu zaluča v obraz besedo: »Schuft.«

In z Nemci sem prijazen! Kakšen greh! So vendar tudi ljudje, zakaj bi jih sovražil! Sam sem bil kot avskultant in sodnik med Nemci. Sprejeli so me prijazno, dobro vedo, da sem Slovenec, in mi skušali napraviti bivanje kolikor mogoče prijetno, ne da bi zahtevali, da bi moral svojo narodno čustvovanje pustiti. V tem kraju sem sodnik, ki sodim pravico. Kako pa bi si ljudstvo moglo

Dr. Altbolt Ilanig

predočiti objektivno sodečega sodnika, ki bi osebo, ki pripada k drugi narodnosti, kratko malo zaničeval.

Da bi odklonil biti član Čitalnice, je ostudna laž. Nadučitelj Kopič je mojo izjavo, da me k zborovanju ne bo, že tolmačil tako, da nočem biti član. Povedal sem mu, da bržkone ne pridem, ker ve, da zvečer ne grem nikamor.

V javnosti se ne pokažem. Kjerkoli je bila veselica, sem bil poleg, gotovo med zadnjimi. V času vojne pa sploh ni bilo takega povoda. Prva veselica je bila 8. septembra in tam sem bil do enih ponoči. Na Silvestrov večer sem bil bolan, še na uradni dan k Antonu nisem smel iti, še manj v zatoхло, s tobačnim dimom napolnjeno sobo. Pred vojno sem imel prav malo prilike bivati v družbi teh izrazitih Slovencev. Dr. Gorišek in poštar Fabjani so tiščali glave skupaj in se skupno kam odpeljali in tako tudi vrnili. Našli bi me vsako nedeljo v Krajnčevi narodni gostilni. A jih ni bilo, razen dvakrat. Takrat so mi vsi drugi rekli, da ni nobene posebne zabave, če so te osebe v družbi. Povem, da so nastopili elementi, ki iz različnih razlogov denuncirajo in hočejo posegati v justično upravo osebe, ki jim je le za to, da odstranijo osebe, ki niso po njihovem kopitu. Varujejo se naj. Naj pomislijo, da mora biti ravno sodnik tisti, ki je nad strankami. On mora biti postopnik, zavetišče pravičnosti. Če hočete sodnika potegniti v strankarstvo, v politični boj, potem je njegov ugled uničen. Potem pa bo tudi ljudstvo, tudi slovensko, izgubilo čut, da še obstaja pravica. Potem so tudi stebri države, ki se hoče opirati na temelj pravice, omajani.

6. svečan

Če že intrige in politika igrata v novi državi tako vlogo, da se me hoče odstraniti, ker sem premalo radikalen, pa se hočem braniti tudi jaz. Ukrepal sem s pomočjo nadvse dragega, očetovsko ljubečega sodnega predstojnika, dr. Kranvogla, da ostanem in grem tedaj, ko bom jaz prosil za premestitev. Ko sem kot sodnik prišel sem, se mi je tekom mojega uradovanja s strani nekaterih Slovencev očitalo, da v vsaki pravdi, ki jo ima dr. Gorišek, njemu na ljubo ugodim. Trditev, ki je smešna. Vendar so me dalj časa Slovenci, med njimi državni poslanec Roškar, hudo črtili.

V zadevi Polič – Dernatsch, ki jo je v svoji narodni nestrpnosti povzročil Polič sam, sem postal žrtev. Koliko neprijetnosti mi je delala oblast. Slovenci me tedaj niso branili, najmanj dr. Gorišek, ko so me Nemci trgali po časopisih. Gospa Goriškova se izogiba moje žene, ker domneva, da se je javno sramovala oz. se ji izognila, ko so bili razburjeni časi l. 1914, češ da bi ne mislili, da simpatizira s Slovenci. Vsa stvar je davno pojasnjena, vendar je vse tako. Ali se naj potem klanjam tej ženski, ki ima takšen vpliv na svojega moža, da mora storiti vse, kar ona veli. Nisem mislil, da tiči vse to za tem odlokom. A ljudje so mi odprli oči. Ljudje, ki me odkrito ljubijo, češ, nikjer drugod ni iskati vzroka, kakor v Goriškovi hiši, kjer je zbirališče denuncijantov in elementov, ki hočejo izrabljajoč sicer skoz in skoz poštenega dr. Goriška v svoje sebične namene. Žal je v tem oziru preslab in pozabi, kdo mu je res pravi prijatelj.

7. svečan

Mišljenje med ljudstvom zaradi nove države je različno. Rekel bi, precej pesimistično. Je precej nevolje, nezadovoljnosti. Delajo se ukrepi, ki ljudi razburjajo. Nedaleč od nas, v Cmureku – Radgoni potekajo boji med Nemci in Slovenci. Čujejo se glasovi, da bodo pometli s temi Slovenci v Št. Lenartu, ki nategujejo strune do skrajnosti! A ni potem uradnik na mestu, do katerega ima ljudstvo zaupanje, ki lahko vpliva nanj, da se pomiri in ohrani red? Videlo se bo, kdo ima prav, ali jaz ali oni, ki ne poznajo nobene milosti do drugih narodnih pripadnikov.

8. svečan

Danes je bil pri nas župan Henrik Sollag. V pogovoru z mojo ženo sta omenila tudi mojo premestitev. Ob pri tej priložnosti se je izrazil, da sem jaz vzgojil dr. Goriška k nestrpnosti proti drugim narodom. To navajam zaradi tega, da bo vsakdo razvidel, kako me ljudje sodijo. V očeh Nemcev sem zagrizen Slovenec, v očeh radikalnih Slovencev sem z Nemci preveč prijazen in popustljiv. Sedaj se sam ne spoznam. Toliko pa vem, da še niti trenutek ni ugasnila ljubezen,

Dr. G. Gorišek

plamteča ljubezen, do mojega naroda in da bo tako tudi ostalo. Do zadnje ure bo bilo moje srce za mili slovenski jezik. Kako pa me drugi sodijo, mi je pa popolnoma vseeno.

11. svečan

K meni je prišel dr. Gorišek, ker sem mu v obširnem pismu sporočil, kaj je na vsem natolcevanju proti meni resnice. Izvedel sem, da se je moja dodelitev izvršila v prvi vrsti, ker je veliko pomanjkanje sodnikov pri okrožni sodniji, med tem ko sva v Št. Lenartu 2 sodnika. Nad svetnik in okrajni sodnik. Tem besedam verjamem in zato tudi prekličem svoja izvajanja, da bi mogoče gospa Goriškova tu igrala prvo vlogo.

Dr. Gorišek mi je razodel, da ga jezi postopanje slovenskih uradnikov v Št. Lenartu, ki smo preveč prijazni z Nemci in zahajamo v nemške gostilne. Ima prav, je to nekaka naša slabost. A naj se ne smatra to kot politični greh; jaz sem bil med Nemci in sem moral zahajati v nemško družbo. Zato tudi nisem občutil tega tako kakor tisti, ki so bili vedno med Slovenci in so imeli nekako prirojeno se omejiti samo na slovensko družbo. Ker sem videl nad svetnika, dr. Tipliča, notarja in druge Slovence zahajati v nemške gostilne, sem nazadnje tudi jaz sledil temu zgledu, ki se ve, v narodnemu oziru ni bil dober.

Nikakor pa ne morem pritrditi pogledu dr. Goriška, da zaradi tega Jugoslavija v Slovenskih goricah ne more priti do tistega ugleda, kakor bi ga morala imeti in da je ljudstvo preveč nemčursko. Tega so krive vse druge okoliščine. Večletna propaganda zloglasnega časnika »Štajerc« je dosegla, da je ljudstvo bolj mlačno in se nagiba v nekaterih krajih bolj na nemško stran.

Poudariti je potrebno, da se slovenski uradniki v stari Avstriji nikakor niso smeli pokazati v javnosti kot politiki, ker so dobili hitro svojo brco. Da sem po slovensko uradoval, kjer sem mogel in kolikor so dopuščali predpisi, se lahko vsak prepriča in sodnija Sv. Lenart je bila na glasu, da se tam v okrožju mariborske okrožne sodnije najbolj slovenko uraduje.

Izvedel sem, da je Linčika Golob govorila v Št. Juriju in Sv. Lenartu in še drugod, da sem jaz leta 1914 govoril o Goriških, kakšne vele izdajske stvari so počeli. Temu se kar ne morem načuditi. Da more biti takšna zlobnost v ženski. Leta 1914 sem bil po izbruhu vojne 3. 8. 1914 tam, a le kratek čas.

Da bi bil tisto leto pozneje še kdaj tam, se ne spomnim, pač pa se mi dozdeva, da sploh nisem bil več tam, ker sem vsako nedeljo s svojo ženo zahajal v Št. Jurij. Pri Golobu sem bil še 17. 5. 1915, ko je bila birma. Tedaj z Linčiko nisem nič govoril, ker je bilo mnogo drugih ljudi. Pozneje sem bil neko nedeljo sam tam in sicer zvečer, ko je bila tam tudi Ljuba in še spomladi meseca sušca leta 1915. Bilo je osmega, ko sem tam, na poti iz Brengove, obedoval. Nikoli pa nisem govoril o dr. Gorišku. Dne 3. 8. 1914 nisem mogel nič govoriti, ker tedaj tiste govorice o dr. Gorišku niso bile razširjene, pozneje pa v tistih kritičnih časih leta 1914 tam nisem bil.

Kdor bo čital moje zapiske iz leta 1914, bo sprevidel, da nisem nikoli kaj takega govoril. Izrecno sem pisal, da sem bil pri vseh teh govoricah miren in sem se le čudil, kako morejo ljudje kaj takega govoriti, ko je vse iz trte izvito. To sem tudi moji ženi izrazil.

Žal mi je le, da te ženske ne morem več sodnijsko zasledovati.

12. svečan

Razmerje med dr. Goriškom in menoj se je pojasnilo. Izjavil mi je, da je bil pač nezaupen, ker so bili že vsi proti njemu, vendar ni hotel prekiniti občevanja, ker je bil v dvomu, da bi mogel jaz kot prijatelj tako postopati. Zagotovil mi je tudi, da ne bo nobene ovire, da pridem kot sodni predstojnik po določenem času nazaj. Obljubil mi ji tudi, da se bo potegoval za to, da mi zaenkrat ne bo treba iti v Maribor.

Prav ljubo mi je, da se je vse pojasnilo. Globoko bi me raniло, da bi me prijatelj zaničeval zaradi stvari, pri katerih sem bil popolnoma neprizadet.

13. svečan

Bil sem na komisiji in prišel tudi k Sv. Antonu. Ker je Ljuba intimna prijateljica Linčike Golob,

Dr. G. Gorišek

sem nameraval govoriti z njo, kaj je njej pravila Linčika glede tega natolcevanja. Izvedel sem, da je učiteljstvo šentlenarškega okraja na konferenci v Trojici in da so šli v gostilno Jurija Goloba. Da pokažem, da upam povedati Linčiki v obraz, da je lagala, sem se podal v to gostilno. Tudi zato, da še prej govorim z Ljubo o tej stvari, da morda odidem v Maribor. Pismo takih stvari ne maram ovekovečiti drugim ljudem.

Ljuba mi je povedala, da je Lenčika res govorila o meni take stvari in vedela je tudi povedati, da sva si jaz in dr. Gorišek v sovraštvu. Zato bom moral jaz oditi. Ko sem Ljubo vprašal, kam je šla Linčika, je rekla, da se je skrila pred menoj, češ da me sovraži, ker je nisem hotel poročiti. To mi je bilo novo. Kolikokrat po moji poroki sem bil še tam. Z menoj je govorila prijazno. Kakor sem prej navedel, sem bil še po izbruhu vojne tam. Pač pa sem od leta 1917 opazil, da je besna name kakor tudi na mojo ženo. Zakaj vse to, mi ni jasno. Vsekakor je čudno, da se pred menoj skriva. Zdi se mi, da jo prijema strah. To stvar bom zasledoval, moram najti zadoščenje. Pesnik Stritar pravi čisto resnično: »Baba je hudič, neizmerna je njena zlobnost, kadar se hoče maščevati.«

16. svečan

Solnce je prijazno sijalo in pošiljalo dolgo zaželjene tople žarke. Izvabilo je tudi mene na prosto in tako sem jo ubral proti Trojici v Mlinaričevo gostilno. Tam sem našel davčne uradnike, na čelu z upraviteljem Vodlakom, kontrolorja Alojza Jagodiča, asistenta Silo in praktikanta Juraka. Vsi Slovenci. Jagodič je po rodu Krajnc in je prišel iz Loža. Je pristna kranjska narava, dobre volje in kaže dosti nadarjenosti za humor. Pri drugi mizi je sedel odstavljeni upravitelj Ludvik Rzyzienski. Kaka razlika. Spomladi leta 1914 se je v drugi sobi šopiril in poudarjal, da je Nemec. Kruto je žalil vso slovensko družbo. Ves dogodek je natančno popisal dr. Kraigher v »Kontrolorju Škrobarju«. Danes je sedel tih, komaj da je tu in tam izgovoril kako besedo. Prišel je tudi prejšnji župan Ferdinand Golob s Kirbišem. Ponižno je pozdravil v slovenščini, s težkim srcem je gledal gerenta trojiške občine, dr. Weiksla, ki je sedel pri nas, katerega je l. 1914 toliko zabavljaj in tudi dosti pripomogel, da so ga tedaj odgnali v zapor.

Odšli smo. Solnce je jemalo slovo, zadnji žarki so odsevali od belih zvonikov. Gledal sem na Koroško. Zvezda večernica je mirno sijala. Kako sem želel, da bi za našo milo Jugoslavijo zasijala zvezda sreče in miru tudi na Koroškem.

Kaj je potem Lojze še pri Čehu v Sp. Porčiču pravil o zaspanem Janezu in kaj je doživel na gostiji v Kani Galileji, pa drugič.

21. svečan

Zaradi moje premestitve v Maribor še ni prišla nobena končna rešitev. Sodnik Vejnar je odšel 18. svečana nazaj. Radikalni elementi so morali pač uvideti, da bi ta sodnik nikakor ne bil za njihove namene.

23. svečan

Kat. bralno in gospodarsko društvo Sv. Lenart je napravilo v prostorih Arnušove gostilne veselico. Bilo je dosti ljudij, prav dobro smo se zabavali. Opazil sem, da je bil dr. Gorišek le za trenutek navzoč. Nastal je tudi neki spor med člani tukajšnje Čitalnice, ki je delo dr. Goriška in odbora prej navedenega društva.

Gospa Gorišek se me neizogibno izogiba. Na moj, vsem zahtevkom olike odgovarjajoči pozdrav, nemo odzdravi. To se mi zdi več kot zagonetno. Če je stvar pojasnjena in je dr. Gorišek vse to tudi verjel, potem odpade tudi vzrok za takšno obnašanje. Zdaj vem, kako hočejo proti nam nastopati. Sedaj pa tudi jaz nočem nobenega zbližanja. Nekaj časa me je bolelo to obnašanje, sedaj se smejim in si mislim, jih bo tudi enkrat razum srečal. Priljubljenosti si s tem nikjer ne bodo pridobili.

27. svečan

Dr. Gorišek je sklical zborovanje zaradi ustanovitve lj. jugoslovanske demokratske stranke. Prišli so uradniki, učitelji in nekaj posestnikov iz Št. Lenarta. Dr. Gorišek je razvil program stranke in

Dr. G. Gorišek

posebej poudaril, da ima stranka glede verskega vprašanja stališče, da je vera zasebna zadeva vsakega posameznika. Med inteligenco se o tem da govoriti. Če pa misli novo ustvarjena stranka oznanjevati ta evangelij med preprostim ljudstvom, ne bo našla dovolj opore, kajti slovensko ljudstvo je preveč verno. Ravno v tej točki je najbolj občutljivo. Bodimo veseli, da je ljudstvo verno. Ravno to je garancija za mir. Kjer ni več vere, tudi ni nobene pokorščine, ni nobenega spoštovanja pred družbenim redom. V odbor nisem izvoljen, kar mi je celo prav. Določen sem sicer za delegata v Ljubljano. Če bom šel, bom še videl.

2. sušca

Moja mati mi piše, da je dosti vojakov v tamkajšnjih krajih in vedno vozijo topove mimo. Pismo je sklenila s prav zanimivo opazko: Kedaj bo vendar te traparije enkrat konec. Ima prav. Govorilo se je, da bo mir. Sedaj imamo še slabše, sedaj se morijo narodi bivše Avstrije med seboj in to vse zaradi tega, ker hoče vsak imeti svoje pravice. Nobenega ni, ki bi mogel to razsoditi. Wolsonovih načel se noče nihče držati. Stari faustrecht- hoc est jus, ko je zmagovalec pokazal pest. Tako je danes.

12. sušca

Razmere na sodnji so postale neprijetne. Dr. Gorišek toži v trgu, kjerkoli najde povod oz. zastopa stranke proti vsem, ki so nemškega mišljenja. Zastopnik nasprotne stranke je dostikrat notar Štupica. Ker je dr. Gorišek notarjev osebni sovražnik, se to kaže tudi na obravnavah. Pri vsaki priložnosti se nabrana električna sila izloči, strelovod je seveda sodnik. Čutim, da trpim pri teh razmerah, a dolgo več tega ne bom prenašal.

14. sušca

Čitalnica ima vsako soboto zabavne večere. Bi rad šel, a mi je veselje vzeto. Vem, da se zbirajo ljudje, ki za mojim hrptom intrigirajo. Tudi dr. Gorišek ni več prijatelj, kot je bil nekoč. Politika mu je vse in pri tem ne pozna nobenih ozirov več. Že zato nimam nobenega veselja, da bi sedel z njim zvečer skupaj. V uradu nikakor ni obziren, ampak v svoji strasti uničiti svojega nasprotnika. Spušča ostre pušice proti sodniku, če gre ta svojo pot, ki mu jo narekuje njegova vest. So ure, ko si želim, da bi zapustil ta kraj.

16. sušca

Danes sem bil z ženo in Ožbekom v stanovanju davčnega upravitelja Vodlaka, kjer so se zbrali vsi davčni uradniki. Uprizorili so nekakšen šramel koncert. Ivo na gosli, Lojzek Jagodič na harmoniko, Sila na citre. Poleg tega igra Lojzek še tudi na šramel kitaro. Prav prisrčne stvari so proizvajali. Pri tem so zapeli veselo pesmico. Bilo je prisrčno razmerje, vživel sem se in po stari navadi sem zopet začel prepevati. Čutil sem se zopet mladega, veselega kakor nekoč. V najlepšem spominu na ravno prebite srečne ure smo se poslovili. Čutil sem, da me imajo radi, da ni nobene neodkritosrčnosti, nobenih političnih stremljenj in tam sem jaz doma, v pravem prijateljskem krogu.

20. sušca

Prišlo je tako daleč, da sta dr. Gorišek in notar Štupica oba name jezna. Prvi, ker se je pri kazenski razpravi U 37/19 proti Francu Senekoviču iz Št. Lenarta pri obtoženčevem zagovoru vmešaval, ko ni imel pravice, ker ni bil zastopnik udeležene stranke. Moral sem to zavriniti in odrediti, da mora biti dr. Gorišek ta čas sploh odsoten, ker je bil poklican kot priča. Mogoče si misli, da sem naklonjen obtožencu. Moti se. To sem moral storiti, ker tako predpisuje kazensko pravni red. Vidi se, da hočejo vpeljati navado, ki presega okvir postave.

Notar Štupica je isti dan 15. sušca izgubil posebno tožbo proti Janezu Dimniku. Zato me neprijazno gleda in ne občuje z menoj.

Tako daleč smo prišli. To je sloga, to je prijateljstvo v novi državi. Človek bi se najraje smejal, a stvar je preresna. Nastale so razmere, ki mi nikakor ne ugajajo. Kako rad sem šel nekoč v urad,

Dr. Ojzolt Klavnič

sedaj sem razburjen že dan pred razpravo. Nimam več veselja. Ne morem razumeti dr. Goriška, da me tako sodi. Težko mi je zanj, saj sem ga imel vedno rad. Sedaj vidim, da je drugi človek. Skušal bom potrpeti, mogoče se vremena zjasnijo. Če ne, pa odidem. Vidim, da prevlada vse drugo kot prijateljstvo.

25. sušca

Moja žena je podedovala po blagem stricu Ferdinandu posestvo, vl. št. 104, k.o. Dobrenje, sodni okraj Maribor, obstoječe iz vinograda, sadonosnika, njiv, gozda in viničarije. Danes sva bila prvič tam. Posestvo je za Sp. Kungoto, na precej visokem hribu, s krasnim razgledom po valovitih hribčkih, Pohorju, do Korske planine. Vesel občutek me je navdajal, saj je bila že od nekdaj moja želja posestovati vinograd. Stopil sem v vinsko, prostorno klet. Kakšna poezija. Tu mirno počivajo vinski duhovi. Gorje tistemu, ki bi jih preveč dražil.

Imam veliko veselje. Če se bom preselil v Maribor, bo tukaj moj Tuskulum. Tu bom pozabil vse, kar me neprijetnega doleti. Tu gori, v mirni vinski gorici sije solnce veselja, odkritosrčnosti.

27. sušca

Danes sem dobil v roke poziv predsedstva Okrožne sodnije Maribor, da se izjasnim o pritožbi dr. Goriška proti meni, ker sem ga v kazenski razpravi proti Francu Senekoviču, U 37/19, baje kot sodnik osramotil, s tem, da sem ukazal, da mora zapustiti sodno dvorano, ker je poklican kot priča. Kar sem odredil, sem storil le zaradi tega, ker to velewa postava. Dr. Gorišek je postavljaj obtoženemu vprašanja. Ni bil noben zastopnik kake stranke in se tudi ni ravnal po določilih 249 k.p.r. Klican je bil kot priča in je bila moja odredba postavna. Poleg ni bilo nikogar, zato bi tudi ne imel povoda. Ne glede na vse razmere, glede njegove žene in s tem povezanih okoliščin, sem imel dr. Goriška rad. Da on prenaša svoje osebne stvari proti notarju Štupici v sodno dvorano, mi je neljubo. Potrpeti moram marsikaj, četudi čutim, da pri tem moji živci občutno trpijo. Užalilo me je, da to stori moj prijatelj, v novi državi. Tisti prijatelj, glede katerega so mi nekateri ljudje zamerili, češ da dr. Gorišek vse pravde dobi, ker sem njegov prijatelj. Zaradi naklonjenosti do njega sem imel kot Slovenec pod prejšnjo oblastjo dosti sitnostij. Moj zagovor je lahek, moja vest je čista, a rana, ki mi jo je s tem prizadejal eden najboljših prijateljev - Slovenec, ne bo zacelila tako hitro. Zdaj vem, da je postavljeno prijateljstvo na stran. Znebiti se hočejo vseh oseb, ki niso ljube. Sedaj ima prostor brezobzirna politika. Ostanem miren. Svojega obnašanja ne bom spremenil. Mogoče se bodo še spomnili, da sem imel najboljše namene.

28. sušca

Nastala je neka manija, da se v trgu toži vsakega, ki je Nemec in ki je le količkaj zagrešil. Neprijetno je to le za sodnika, ker vsaka taka obravnava je razburjena in sodnik je nazadnje le človek. Vidi se, kako nepremišljeno se toži. Zastopnik je navadno dr. Gorišek. Proti dimnikarju Herbstu sta bili zaporedoma dve tožbi, ki jih je dr. Gorišek umaknil, ker je bila obtožba neresnična. To postopanje mi ne ugaja. Boljše bi bilo, pustiti ljudi na miru. Manj jih dražiš, lažje se bodo kot Nemci navadili na nove razmere. Tako pa se neti srd in nazadnje prekipi vsaka sila do vrhunca.

30. sušca

Po dogodku dne 15. sušca mi je neljubo, ker se hoče rušiti prijateljska vez, ki me je vezala z dr. Goriškom. Odkrito rečem, da mi je težko pri srcu. Ne veseli me delo in s strahom grem v urad. Obravnavanje je muka. To toliko bolj, ker je nasprotnik večkrat notar, ki me neprijazno gleda, ker je svojo tožbo tukaj izgubil. Kako bo sodila II. Inštanca, se bo še videlo. Zato sem se odločil, da se ta zahteva poravna. Nič mi ni bolj mučno, kakor to, da bi se nehalo prijateljstvo iz vzroka, ki ne igra nobene vloge. Imam rad, da si gledamo prijateljsko v oči. Srd naj ne biva v nobenega srcu. Veselje naj nam igra z lica in ne grenimo si življenja, ki ima že itak dosti bridkosti, po nepotrebnem. To so moja načela in tega se bom vedno držal.

Dr. Ojbold Klauwig

5. april

Na uradni dan sem hodil po visokih hribih k Sv. Antonu. Ptički so veselo prepevali. Vse se je veselilo življenja. Tudi kukavico sem prvič slišal. Dosti let mi je nakukala. Bog daj, da bi bilo res. Življenje me še tako veseli. Po vseh prestanih skrbah bi še rad užival nekaj sreče ob svojem sinčku.

6. april

Z dr. Goriškom sva se pobotala. Razmerje med nama je zopet prijazno. Tudi notar me je začel naenkrat prijazno pozdravljati.

13. april

Dobil sem obvestilo, da me je dr. Gorišek hkrati z ovadbo na okrožno sodnijo naznanil tudi na višje deželno sodišče v Ljubljani. Govoril da sem l. 1914v gostilni Jurija Goloba vpricho hčere Karoline Golob, da je prav, da sta bila dr. Leskovec in Polič zaprta. To me je skrajno presenetilo. Ne rečem nič, da je dr. Gorišek napravil ovadbo na okrožno sodišče, ker se je čutil osebno užaljenega. Še več je storil. Uporabil je podlo obrekovanje ženske, ki me smrtno sovraži, ker si je delala upe, da jo poročim. Tega nisem nikoli mislil in tudi nikoli nisem rekel. To me boli. To stori nekdanji prijatelj. Namen je preveč prozoren. Hoteli so me odpraviti. Pa me ne bodo, saj je z naznanilom te ovadbe prišel tudi odlok, da ostanem tukaj. Izjavo na to podlo natolcevanje bom podal, saj jo bom lahko. Rane v srcu pa ne pozabim. Posledica bo, da nikamor ne grem, saj vidim, da je povsod denuncijanstvo in intriga. Pomilujem dr. Goriška, da verjame taki ženski in uporabi taka sredstva. Kakor mi je nadsvetnik, dr. Kranvogel povedal, je storil to dr. Gorišek v prvi jezi in je olajševalna okoliščina. Tudi jaz sem temperamenten. Vem pa, da česar takega najhujšemu sovražniku ne bi storil. Ne bom več o tem pisal. Mogoče bo dr. Gorišku še žal in bo spoznal, kdo je odkritosrčno mislil. O oni ženski pa naj velja:

*Defizit hat die Wirtschaft
und alle Wirtschaften mit,
das heißt die Produktionssphäre
gibt es das ganze Defizit.
Zur Lösung muß für jede Lage -
eigentlich für jede Lage -
das gleiche Mittel in Betracht
kommen! Das wird an der Spitze.*

16. april

Izvedel sem za natančno vsebino ovadbe dr. Goriška. Leta 1914 sem rekel v gostilni Jurija Goloba, kar ve povedati njegova hči Karolina, glede Šentlenartčanov – Slovencev: »Ni čudno, da so jih zaprli, saj so imeli vsako noč zborovanja, posebno Sokoli. Prav se jim zgodi, da so jih zaprli.« Naravnost smešna je ta trditev. Kdor čita moj dnevnik, bo spoznal, da je od prvega do zadnjega vse izmišljeno. Vidi se vsa zlobnost te ženske proti meni. Nič žalega ji nisem nikoli storil. Da je ostala do sedaj samica, ni moja krivda. Nikoli ji nisem o tem omenil. Pozneje je bila dvakrat zaročena, a do poroke ni prišlo. Pred letom 1914 in med vojno je dosti občevala z učiteljki tukajšnje nemške šole. Hodila je tudi po plesih nemškega Schulvereina. Sedaj so drugačni časi. Ker od l. 1916 nisem šel v dotično gostilno, se mora maščevati. Žalostno je le, da moj prijatelj, dr. Gorišek, uporabi takšno obrekovanje v jezi za ovadbo, z namenom, da bi mi škodil, ker se je čutil užaljenega, ker sem s stališča postavne določbe odredil, da vmešavanja v tem delu razprave ni opravičeno. Slabo je bilo v stari Avstriji in srčno sem se veselil Jugoslavije, saj sem mislil, da bode najlepša

Dr. Oskar Klauwig

harmonija. A bridko sem se varal. Dve ovadbi, napad na mojo ženo in spletke za mojim hrbtom. Če bi mogel, bi šel čez noč od tu proč. So tiste lepe cvetke, katerih nisem pričakoval v vrtu mlade države in iz katerih so mi hoteli splesti venec najlepših spominov. Postal sem previden, molčim pa nikamor ne grem, potem mi vendar nihče ne bo mogel do živega.

Človek bi skoraj zgubil upanje, da še obstaja odkritosrčnost in prijateljstvo. Močno je omajano ta čas v meni. Mogoče pozabim vse to, a ne zlahka. V srcu se je nastanilo nezaupanje.

17. april

Pa hočejo imeti, da bi šel v družbo. Komaj sem bil dne 13. svečana, na poti iz Župetincev, le toliko v Golobovi gostilni, da bi se pridružil učiteljem iz Št. Lenarta. Ker mi ni bilo ljubo iti ponoči sam domu, je dr. Gorišek to uporabil v svoji ovadbi, češ da sem se tam v navzočnosti Karoline Golob zabaval. Kakor sem že omenil, se je ta skrila. Tudi če bi bila ona navzoča, bi ne ostal tam. To se mi šteje v zlo. Češ to je o njem govorila, sedaj se pa še vpričo nje veseli v družbi. Vidi se, da se vsaka malenkost poroča, vsaka stvar se tolmači slabo. Poročajo se naravnost neresnična dejstva, potem pa bi naj šel v družbo. Si bom premislil, dosti imam vsega. Minilo mi je veselje. Vem, da ni nobene stvari več, da bi se tolmačila natančno.

18. april

Našel sem krasno zabavo. Začel sem čitati Tavčarjevo povest v Zvonu Visoška kronika. Na misel mi je prišlo, da je tudi na Reberci bil grad, kakor opisuje dr. Tavčar življenje na gradu v svojem kraju. Tudi o tem bi se dalo pisati. Reberca sama in Komenda. Koliko lepe krajevne zgodovine. Začel sem iskati po knjigah, po virih, pisal na različne strani in tako sem spravil prav lepo gradivo skupaj. Sestavljam zgodovino mojega rojstnega kraja. Če pridem vznevoljen domu, se lotim tega dela in pozabim na vse neprijetnosti. Poglobim se v nekdanje čase in pišem in gledam v duhu mili mi domači kraj in zbudi se mi hrepenenje, da bi še enkrat gledal tisto mirno planinsko vas, kjer sem bil tako srečen.

24. april

Kot sodnik sem prisegel zvestobo kralju Petru I. Kdo bi si mislil, da se bodo tako hitro izpolnile naše želje po svobodni državi, prosti nemškega robstva. Kdo bi si upal leta 1914 trditi, da bo leta 1919 tako kakor je sedaj. Bi ga obesili na prvo drevo. Izginili so trinogi, ki so nam hoteli zadeti smrtni udarec. Mi teptani smo vstali in kraljujemo!

1. maj

Pred oknom v malem vrtu stoji hruška v najlepšem cvetju. Dvojica liščkov si je izbrala to mesto za gnezdo. Z nepopisno vztrajnostjo nosita gradivo za malo gnezdece v vrhu drevesa. Sestava je zaupana njej. S spretnostjo, ki jo gre občudovati in ki bi delala vsakemu stavbnemu mojstru čast, se vrti v začetem gnezdu, med tem ko on sedi na bližnjem drevesu. Opazuje in poje drobno pesmico. Potem pa oba odletita. Ona spredaj, on za njo. Včasih po delu pride tudi ona k njemu, pokramljata in žvrgolita, se poljubljata s kljunčki in veselita življenja, potem pa zopet dalje po gradivu, da bo gnezdo prej gotovo. Srčna slika iz narave in ne rečejo zastonj, v maju vse ljubi.

Ob peti uri zvečer, se vrši poroka Olge Tiplič z zdravnikom, dr. Fr. Luzarjem. Ni še leto, ko je dr. Tiplič na hitro zatislil oči. Danes stopa njegova hčerka pred oltar. Spominja me na prejšnji prizor v naravi. Želim obema paroma, da bi se v svojem gnezdecu, ki so si ga sezidali, počutili prav srečno.

5. maj

Sprejel sem žalostno vest, da je prišel Velikovec v nemške roke in da obstreljujejo Sinčo vas. To so grehi, ki jih je napravilo naše vodstvo in kar sem vedno smatral, da bo imelo slabe posledice. Premalo se je brigalo za Koroško, da bi jo dobili pod svojo oblast in nazadnje bo tako ostalo in naj pariška konferenca stokrat drugače odloči. Bil bi srčno vesel, da bi ne prišlo tako, pa slutim, da bo tako.

Dr. Oskar Klavnič

7. maj

Žalostne, prežalostne vesti prihajajo s Koroškega. Nemške tolpe so začele ofenzivo na vsej črti. Že so v mojem rojstnem kraju in ropajo in plenijo. Srce se mi krči ob misli na mojo ubogo mater. Sredi teh divjakov je sama, brez pomoči. Da bi slutil, kaj bo prišlo, bi jo spravil sem, a sedaj ni bilo več mogoče. Moja rojstna vas Reberca, slovenska trdnjava, sedaj te je onečastil Nemec. On zdaj tam kraljuje in trpinči uboge, zavedne Slovence, kolikor niso mogli pobegniti. Spominja me to na turške čase. Grozne stvari slišimo iz v vsakem oziru tužnega Korotana. Tako daleč je moralo priti. Mirno slovensko koroško ljudstvo, ki se je tolikanj veselilo prostosti, je zopet pod jarmom Nemca. Ne obupajmo. Sedaj se bodo vendar merodajnim krogom odprle oči, da bodo ukrenili vse potrebno, da se reši trpine iz groznih muk. Ubogi Korotan, koliko moraš trpeti, da boš prišel do svojega cilja. Potem ti bo vedno sijalo gorko solnce Jugoslavije.

8. maj

Poročila so še vedno vznemirjujoča. Nemci so že v Železni Kapli in Pliberku. Pri srcu mi leži težek kamen. Usoda ubogih Slovencev je nadvse huda. Pride čas maščevanja. Gorje potem vam, kruti sovražniki.

9. maj

Cela Koroška je zasedena. Naravnost strašne vesti prihajajo o grozovitostih, ki jih uganjajo nemški Korošci. Govori se, da ljudi obešajo, 2 šolski sestre v Velikovcu so onečastili in umorili, režejo ljudem ušesa, nosove in roke. Ni čudno, da je vsakdo bežal, kdor je le mogel. V takih hišah ropajo in pustošijo. Turki niso nič pred temi divjaki. Za sedanje razmere so te grozovitosti še hujše kakor divjih Hunov in Turkov.

O svoji materi nimam nobenega sledu. Silno sem vznemirjen, saj ta roparska drhal je vsega zmožna. Poročajo, da prodirajo Nemci od Sp. Dravograda naprej. Kakor se zdi, imajo načrt zasesti Maribor in Slovenske gorice. Nemcem tu rase greben, izzivajoče hodijo po trgu.

10. maj

Včeraj je prišla misija, ki so jo sestavljali Francoz, dr. Reiveir, angleški in ameriški častnik, ki so se oglasili v župnišču in prinesli pomirljivo vest, da so energično protestirali proti nadaljnjemu prodiranju nemških tolp. Nastalo je premirje in v Celovcu že potekajo pogajanja za demarkacijsko črto. Toliko je doseženo, da smo na varnem. Nisem vedel, ali bi nazadnje tudi bežal. Pustiti ženo in otroka v rokah tolovajev, je hudo. Rajši bi delil z njimi usodo, četudi bi vedel, da me nazadnje čaka najhujše.

11. maj

S Koroškega sporočajo strašne grozovitosti. O usodi mojega prijatelja, dr. Kušaja, ki je bil sodni svetnik v Pliberku, nič ne vedo, misliti je na najhujše.

16. maj

Vedno strašnejša poročila prihajajo s Koroškega. Po vseh župniščih v Št. Vidu, Škocjanu, Dobrli vasi, Globasnici, Žitari vasi, Železni Kapli in na Reberci so odnesli vse, nazadnje še dele peči. Človek se nehote vpraša, ali so to tisti »kultur volk«, za kar so se vedno imeli, ali so to Huni v drugi naravi. Uboga moja mati, kakšna je njena usoda. Bog ve, ali jo bom še videl!

17. maj

Usoda Koroške še ni odločena. Pogajanja za premirje so se razdrla. Slovenski narod željno pričakuje rešitev iz Pariza. Tam se bo odločala usoda. Upajmo, da bo zmagala pravica in da se reši Slovence izpod nemškega jarma. Nepopisna bi bila žalost, če bi se slovenska Koroška prisodila Nemcem.

19. maj

Zanimivo je poslušati, kake grehe očita dr. Gorišek notarju Štupici. Res je, da ta ni brez grehov, a vidi se, da tudi tu pretirava. Na dan vlačijo malenkosti in vlečejo se na dolgo in široko, nazadnje iz vsega tega ni nič. Človeku se že gabi tako početje. Zato sem res sklenil, da odidem iz tega gnezda. Ni drugega kakor same osebne intrige in nevoščljivost. Mislim, da bi ti ljudje lahko najprej pometali pred svojim pragom. Naj zabeležim le en primer.

Ko so Slovenci zasedli Sv. Lenart, je mislil dr. Gorišek uničiti nemštvo s tem, da je naznanil vsakogar, ki je bil nemškutar. Taka usoda je doletela tudi Janeza Dimnika, ki je pri prodajanju sladkorja opeharil stranke, tako da je brez njihove vednosti položil na dno kos papirja, za kar je bila stranka ogoljufana. Dr. Gorišek je to ovadil pri orožniškem poveljstvu v Sv. Lenartu. Proti Dimniku je prišla obtožba zaradi prestopka goljufije in zaradi tega do glavne razprave. In zdaj glej čudo! Še pred obravnavo pride dr. Gorišek in se prijavi kot zagovornik obtoženca. Tako tedaj! Najprej gre dr. Gorišek Dimnika tožiti, pozneje pa nastopi kot njegov zagovornik. Zakaj mora Dimnik plačati? Naj si vsak sam napravi sodbo o tem, jaz molčim.

20. maj

Nenavadno hladno vreme je. Od severa piha mrzel veter, na polju ne more nič rasti. Ljudje so komaj zdaj pri tem, da sadijo krompir in koruzo. V sobah je tako mrzlo, da moramo kuriti. Posamezniki hodijo v zimskih kožuhih, vsak si menca in piha v roke, tako je mrzlo.

23. maj

Dobil sem obvestilo, da disciplinski senat Višje deželne sodnije v Ljubljani na pritožbo dr. Milana Goriška, da sem se žaljivo izrazil v lokalih, ni našel vzroka postopati proti meni, ker nisem kršil kakšne dolžnosti. Tako je stvar dokončana. Niso dosegli namena, ki so ga želeli. Kakor že omenjeno, sem prijazen, a v srcu mi je umrl vsak občutek. Kar so mi hoteli storiti, se mi še pod staro Avstrijo ni zgodilo. Da bi me ovadil prijatelj, v novi državi, v Jugoslaviji, kjer bi morali biti vsi eno srce, kjer bi ne smelo biti sovraštva, se mi je to pripetilo že takoj na začetku prvega leta. Kakor sem imel rad Sv. Lenart, kakor so se mi priljubile Slovenske gorice, tako sem izgubil vsako veselje do tega kraja. Vem, da so tu osebe, ki jim tudi prijateljstvo ni nič več sveto. Zato proč iz Št. Lenarta.

29. maj

Sprejel sem poročilo z Jezerskega, da se bržkone moji materi ni zgodilo nič hudega, ker se tam tolpe niso mudile. To mi je v veliko tolažbo. Ne mogel bi pozabiti, če bi našla mati tako žalostno smrt.

30. maj

Iz Koroške prihajajo lepša poročila. 28. majnika se je začela ofenziva proti Nemcem. Nemške čete se baje umikajo in so dobili Slovenci že bogat plen. Bog daj, da bi prodiranje napredovalo, da bi ubogo slovensko ljudstvo ne trpelo toliko.

31. maj, zjutraj

Včeraj zvečer je potekal občni zbor Sokola za Sv. Lenart. Nisem se ga udeležil. Ne morem pozabiti, da me je prijatelj ovadil, da bi zaničeval Sokole. Ni mi več dano iti v družbo. Moje srce hrepeni po kraju, kjer bom našel zopet ljudi, ki me razumejo, katerih prijateljstvo je stalno, a ne takšno, da je danes sladek, jutri te pa ubije. Naj si mislijo o meni, kar jim je ljubo. Kdor pa bo čital te vrstice, bo moje ravnanje razumel.

31. maj, opoldne

Časniki so prinesli veselo vest, da je Koroška do Drave zopet osvobodjena. Hvala ti, večni Bog, dal si nam pravico, blagoslovil si orožje naših čet, da je uničilo sovražnika. Zopet si prost, moj ljubi

Dr. Ojbert Klavnič

slovenski Korotan, moja rojstna vas Reberca, zopet dihaš v prosti Jugoslaviji. Kako sem srečen in vesel! Upajmo, da bo ves slovenski Korotan oproščen da ne bo zdihoval pod tujim jarmom. Gorje zdaj tebi, nemška roparska drhal, pride čas maščevanja in obračuna.

1. junij

Bil sem v vinogradu v Dobrenju. Krasen dan je bil. Nebo je bilo jasno. Topel veter je pihljaj naproti. V bukovju poleg vinograda so peli ptički. Mi pa smo sedeli v zeleni utici, na mizi pa se je lesketalo rujno vince, ki smo ga nosili iz bližnje kleti. Če je že bil dan sam po sebi lep, tem lepši pa je še bil, ker sem imel goste. Prišel je begunec, župnik Gabron, ki je moral pred nemškimi tolpmami zapustiti svojo župnijo Škočidol na Koroškem že 28. decembra 1918. Obiskal me je dr. Ravnik s svojo gospo in svakinjo. Iz bližnje Sp. Kungote sta prišla šolski vodja Alojzij From in njegova gospa Lizika. Našli smo se stari prijatelji, ki jih je vezala srčna vez odkritega prijateljstva. Srce mi je igralo od veselja. Vsi smo bili tako srečni. Pravkar je prispela vest, da so jugoslovanske čete zasedle Celovec. Meni se je zdelo, da sanjam. Celovec, ono mesto, kjer je bila trdnjava vsega nemštva, kjer slovensko že v gostilni in kavarni nisi smel več govoriti, kjer so sistematično izpodrivali slovenski živelj. Tisti Celovec je sedaj naš! To je najlepše zadoščenje za vse trpljenje Koroških Slovencev. Sedaj si ti, mogočni slovenski kmet Blagora, pred mogočnim zmajem udaril v prenesenem pomenu besedij po obolelem Nemcu. Sedaj so toliko zasramovani Srbi pokazali svojo moč.

To je za nas, posebno Korošce, najlepši dan. Govori, zdravice in vesele pesmi so se menjavali. Bil je dan odkritega veselja, preživelega v proslavo osvobojene Koroške.

3. junij

Novica, da so zasedle naše čete tudi Celovec, je bila prenagljena. Nič ne de, mi smo 1. junija živeli v tej srčni misli. Sicer pa prihajajo poročila, da je Celovec pred padcem. Vsak trenutek je tudi pričakovati naznanilo vsebine mirovnih pogajanj z Nemško Avstrijo. Nestrpen že čakam rešitve.

3. junij

Danes je imel lenarški Sokol prvič telovadne vaje v nemškem Vereinshaus. Kakšna sprememba proti letu 1914. Če bi kdo tedaj poskusil kaj takega trditi, bi visel v prihodnjih 24 urah. To je najlepše maščevanje, da morajo Nemci gledati, kako kraljujejo Slovenci v tistih prostorih, ki so bili določeni za njih, da bi tam kovali načrte, kako bi prej uničili slovenski narod.

5. junij

Sprejel sem pismo od matere, in sicer 26. 5., ko so bili še Nemci v tem okraju. Poroča o grozodejstvih in o ropanju. Mater so hoteli odvesti. Bila je sumljiva, ker je bila naročena na slovenske časnike. Topovi so pokali okoli njenega stanovanja, da so popokale vse šipe. Več si ne upa pisati, ker cenzura ne dopušča. Bog daj, da je še ostala živa, ko so se nemške tolpe umikale.

Prišla je vest, da pripada tudi Celovec Jugoslaviji. Naše čete prodirajo čez Velikovec proti Celovcu. To je najlepši dan osvete za vse krivice, ki so jih storili Nemci. Celovec Slovincem. Če se spomnim na to mesto. Koliko lepih spominov mi zbudiš. Tedaj si bil v nemških rokah. Stokrat lepši boš, ko boš v slovenskih. Tam je zame kraj, po katerem hrepenim.

7. junij

Prišla je vest, da je Celovec zaseden od jugoslovanskih čet. Torej je res, kar smo praznovali že pred enim tednom. Izpolnile so se moje želje. Celovec, navidezno steber nemštva, je padel. Celovec in z njim Gosposvetsko polje je slovensko. Zdi se mi, da sanjam in vendar je res. Kako sem srečen. Kako hrepenim po moji ljubljani deželi. Nazaj v deželo, kjer sem bil tako srečen, kjer upam najti spet prave prijatelje, kjer ni intrige denuncijanstva, kakor je to tu, žalibog, našlo plodna tla. Daj mi, Vsemogočni, zdravje, da bom mogel delovati za moj ljubi slovenski narod, ko ga sedaj ne tlači Nemec, ampak diha prosto v svoji slovenski deželi.

Dr. Ojolt Klavnić

11. junij

Dobil sem dekret, da sem dodeljen okrožnemu sodišču za čas navala v kazenskih stvareh. Nad svetnik, dr. Kranvogel ostane sam. Zame bo sprememba. Pridem v mesto med družbo in tako se tudi razširi obzorje. Rad grem tudi zaradi tega, ker me kliče domovina in ker vem, da ne tičijo za tem kake spletke. 15. junija odpotujem.

23. junij

S svojo ženo in Ožbekom sem bil od 19. – 21. doma pri materi. Našel sem jo še prav dobro ohranjeno. Pač pa se vidi, da je mnogo prestala. Nemci so jo zapisali kot sumljivo. Če bi se ne skrila, bi jo Nemci odvedli. Vse 3 tedne, kar so bili tam Nemci, jo je bilo strah, da jo odvedejo. Ljudje vejo dosti povedati o grozovitostih vojske; več o tem pišem v Zgodovinskih spominih na Reberco. Dnevi bivanja na Reberci so bili prijetni. Bilo je najprijetnejše vreme. Imel sem priliko pogledati vse, kar še rabim za svoj spis. Moj Ožek se je počutil prav dobro, vožnja ga je zelo zanimala.

Bil sem spet v mili domovini, med svojimi ljudmi, kjer sem se počutil tako srečnega. Nisem videl obrazov, ki gledajo z zavistjo name, nisem gledal obrazov, ki so sicer prijazni, a neodkritosrčni. Tam na Koroškem, tam je moja domovina, moje življenje.

12. julij

Danes je praznik - god prvega jugoslovanskega kralja Petra I. Na predvečer je bila baklada, trg ves v zastavah in okna okrašena in razsvetljena. Zjutraj ob 4 budnica, ob osmih slavnostna maša, na koncu himna. Lepa. Pri cerkvi je bil slavolok v podobi kralja Petra.

Čudni občutki so me obdajali. Če bi kdo leta 1914 govoril, da bo prišlo tako, bi visel na prvem drevesu. Kakšen boj je bil za nemško petje, kako so sikali I. 1914 Nemci na nas. Na predvečer cesarjevega rojstva je bilo vse polno lampijonov s podobo Franca Jožefa in Viljema. Povsod klici: »Hoch Österreich.« Danes je vse drugače. Lampijoni so bili razobešeni, Franc Jožef, Karol in Viljem so bili pomazani s tinto. Spoznal pa si vendar, čigava je bila slika. Nemcev ni bilo blizu. Skrili so se kakor miši pred mačko. Svobodno smo peli sredi trga: Lepa naša domovina. Nihče ni več trgal zastav. Nihče ni v cerkvi motil slovenskega petja kakor nekoč. Porušilo se je to nemstvo, izginili so vsi napisi, samo slovenski so, ki kažejo, da so tu slovenska tla in da smo tu mi gospodarji. Prvič je po slavnostni maši uradnik, nadsvetnik dr. Kranvogel, pozdravil občinstvo v slovenskem jeziku in razložil pomen te slavnosti. Tako spomni na vse, kot je župnik pel v cerkvi. Saloum fac regem nostrum Petrum I. Mislil sem si: »Šli ste, Habsburžani in z njimi vaš nesrečni sistem, ki vas je gnal v pogubo. Za nas je bila to rešitev iz vaših spon. Svoji smo, v svoji državi, pod svojim kraljem. Tako naj ostane. Živijo Jugoslavija!«

17. julij

Ker je imel kaplan Martin Kozar dne 28. junija za šolarje tiho mašo in ni opravil za kralja Petra posebnih molitev, ker tudi ni imel od svoje oblasti tozadevnih navodil, ga je dr. Gorišek naznanil pri škofu. Župnik Janžekovič je temu primerno odgovoril in dokazal, da je pri tem popolnoma nekriv. Zaradi procesije na dan Rešnjega telesa je nastal nesporazum med župnikom in dr. Goriškom. Počutil se je užaljenega, da ga v vsej formalnosti ni vabil, doma ali pismeno, ampak slučajno na sodnji, kjer ga je slučajno dobil. Pri bakladi, dne 11. julija, tudi župniku niso napravili podoknice, kakor se je to storilo 14. decembra. Vidi se, kako se hoče napraviti razdor med nami. Še 7. majnika smo bili v gostoljubni župnikovi hiši zbrani vsi Slovenci, med njimi tudi dr. Gorišek. Župnik se je trudil, da bi dosegel popolni sporazum, posebno med dr. Goriškom in notarjem Štupico. Župnik je tedaj imenoval dr. Goriška »najčistejši značaj«. Poskus sprave se je izjalovil, ker je dr. Gorišek ni hotel. To zabeležim, da občinstvo enkrat ve, kdo je kriv nesloge.

24. julij

Od 20. julija bivam s svojo družino na Reberci. Planinski zrak mi ugaja in občutek, da sem daleč

Dr. Ojbold Klauwig

od Sv. Lenarta, da ne vidim vsakdanjih obrazov. V Komendi študiram v arhivu za moj spis. Našel sem dosti pomembnega; žal so veliko listin uničili Nemci, ki so vladali tu hujše kakor vandali. Danes sem bil tudi v Celovcu, v Studienbibliothek in pri zgodovinarju, dr. Jakschu. Sprejeli so me zelo prijazno, die Wissenschaft ist international. Mesto je mrtvo. Ni nekdanje živahnosti, ki je tu poleti. Slovenske čete imajo zastražena javna poslopja. Klavrno gleda lintvern na nove postave, ne morem sprejeti te spremembe.

Takoj sem odšel iz Celovca. Govori se, da naše čete vsak čas izpraznijo mesto.

26. julij

Moj rojstni dan. Šel sem v Kaplo, ker je tam praznovanje Sv. Ane. Bila je ravno služba božja. Milo so donele orgle in pesmi znanega mešanega zbora, pod vodstvom organista Haderlapa. Presunilo me je petje, saj je bilo tako krasno. V duhu mi je stopil pred oči isti dan pred 19 leti. Videl sem te, dragi Matija, ko si stopil pred oltar, da bi daroval prvo daritev. Slišal sem te, dragi Rozman, ki si tako krasno govoril. Donele so orgle, pevci so krasno peli in ti, Matija, si blagoslavljal številno množico. Pri Pacherju smo sedeli in se s teboj veselili krasnega dne. Znani kvartet Arnuš, Petek, Vabič, Vidovič, je dal celi slavnosti poseben čar. Danes te ni več, Matija, in mnogo drugih ne, ne staršev, ne prijateljev. Vsi ste že šli svojo pot, tja, kjer ni nobene želje več.

Zadonele so orgle, utihnili je pesem. Ljudstvo je šlo iz cerkve. Podal sem se tudi jaz, najprej na Reberco, da se odpeljem v domovino. Spomin na ta dan mi ostane za vedno.

23. avgust

Od 17. – 23. avgusta sem bil zopet na potovanju. Ogledal sem si belo Ljubljano, kamor sem se podal največ zaradi mojega spora, da bi našel gradivo, ki pa ga ni bilo. Po Savinski dolini sem se pripeljal nato na Koroško. Bil sem v Štebnu pri starem znancu Ferdu Krajgerju, obiskal Dobro vas in nato Reberco. Spoznaval sem mišljenje ljudstva. Dispozicije za glasovanje za Jugoslavijo so neugodne. Najbolj so pokvarile razpoloženje srbske čete. Glede Slovencev so postopale na način, ki jim je omajal zaupanje. Treba bo dosti dela, da se posreči doseči večino za Jugoslavijo. Skrajno žalostno bi bilo, če bi ti lepi kraji pripadli Nemški Avstriji. Moja rojstna vas Reberca pod Nemcem, nikdar to ne sme biti.

9. september

Otroci prejšnjega župana Henrika Sollaga niso obiskovali javne slovenske šole, odkar ne obstaja šulfereinska. To se mi je zdelo čudno. Izvedel sem, da je bil nadučitelj Kopic s svojo ženo in otroki povabljen zvečer na mastno večerjo zaradi uslug, ki jih je izkazal Sollagu, da ni bilo treba obiskovati slovenske šole. To je tisti Sollag, ki je l. 1914 pripomogel, da je bilo toliko Slovencev po nedolžnem zaprtih, med njimi tudi Kopic. Vedno velja, Non olet! Na drugi strani pa ti gospodje kričijo, če ne pobijem takoj vsakega Nemca, katerega oni sodijo.

22. september

Dosedanja pošta s konji od 1. oktobra ne vozi več. Dr. Gorišek se je postavil na čelo družbe, da bi vozil pošto avtomobil, kar je le za pozdraviti. Pa glejmo čudo. Tisti dr. Gorišek, ki do sedaj Nemcev videti ni mogel, je v teh dneh prav marljivo zahajal v hišo bivšega župana Sollaga, ker je bogat in bi on bil močan delničar. V primeru, da bo treba kaj doplačati bo tudi zmožen to storiti. Non olet, bi rekel znani rimski cesar.

27. september

V uradnem listu, z dne 24. september, čitam celo vrsto imenovanj v sodni službi. Začuden najdem svoje ime. Imenovan sem za deželno-sodnega svetnika preko sistemiziranega mesta za okrožno sodnijo Maribor. Okrajni sodnik nisem bil dolgo. Imenovan sem proti pričakovanju. Zapustiti moram Sv. Lenart. Kar zadeva udobnost doma, je malo težko, a v ostalem grem zelo rad. Razmere so se spremenile. Ljudje, ki sem jih nekoč imel za prijatelje, niso več tisti, ni več odkritosrčnosti.

Dr. G. Gorišek

V mestu najdem svoj krog, kjer si poiščem ljudi, s katerimi sem enak v čustvovanju. Težko delo me čaka, a rad grem. Vzpostaviti moramo vsi svoje sile za razcvet in napredek naše nove države. Torej kvišku. Še par dnij in z bogom, Sv. Lenart!

4. oktober

Pri Zamolu, nekoč zagrizenem nemškutarju, ki je napadel dr. Al. Kraigherja ob priložnosti volitev posojilnega društva, sedi dr. Gorišek v družbi davčnega praktikanta in bledoličnega frizerja, starega okoli 20 let. Gostilničar Zamolo pa zbija svoje šale in si misli, kšeft je kšeft. Vrtim se po vetru, kjer več nese. Gostilna Arnuš, ki je ob izbruhu vojne in tekom cele vojne kot zavedna Slovenka dosti potrpeča, je ostala osamljena. Pristaši JDS stranke ne sme tja, sicer bi dobili ukor. Zapišem to, da ne bo pozabljeno.

5. oktober

Ljudstvo ne more razumeti, da pridem v Maribor, ko se je vendar vedno govorilo, da bom naslednik kot sodnijski predstojnik. Čestitajo mi iz vseh strani, a vsak vpraša, če moram res iti. Župnik Janžekovič je rekel: »Večkrat poslušam ptico, ki baje poje v mojem sadonosniku. Vedno pravi: »Ti. Ti. Ti, ti. Ali je Ilavnig še vedno tü?« Že dvakrat so me hoteli spraviti naprej, sedaj bo baje resnica.

6. oktober

Bil sem na inventuri pri Sv. Antonu. Lahkih nog sem stopal po dokončanem delu na visoki hrib. Solnce je pošiljalo svoje ogrevajoče žarke na vinograde in množilo moč sladkega soka. Veselo je pel klopotec svojo melodijo in čriček je glasno ubiral svojo za vinogradnika veselo pesem. Odpel je zvon pri cerkvi Sv. Antona in otožno so se razlegali glasovi po hribih, na katerih vrhovih so se bliskale bele hiše v odsevu opoldanskega solnca. Spomnil sem se časa pred približno 11 leti. Veselega srca sem hitel na ta hrib, ko je bilo vse v cvetju. Lica so mi žarela od veselja. Brezskrben, kakor sem bil, sem se veselil veselja. Prepevali smo, se smejali. Ljuba me je ljubko gledala v oko, mi stisnila roko in ko je že luna stala visoko na nebu, sva se poslavljala na vogalu hiše. Še en poljub in hajdi proti daljnemu Lenartu. Sladko sem zaspal. Ko sem se zbudil, sem se smejal. Pogledal sem na visok hrib, kjer je spala ona in rekel:

»Oj, ljubi sv. Anton,
kak si lušten patron.«

Danes jemljem slovo. Mrtvo je vse, po običajnih besedah slovesa. Pri kupici vina, brez pesmi in smeha, si stisnemo roke in odidem. Okna Ljubinega stanovanja so zaprta. Biva v Mariboru. Stopam v dolino. Pogledam še enkrat na visoki hrib in stolp, v katerega se upira solnce z zadnjimi žarki. Nekoč je bila pomlad, ko sem srečen in vesel hodil tu sem, ko sem verjel v prijateljstvo in ljubezen. Sedaj imam dosti grenkih izkušenj. Ko jemljem slovo, je prišla jesen. Z bogom, Sv. Anton!

7. oktober

Kakor sem že omenil, bi raje vedel, da bi ne bil imenovan. Danes sem izvedel, kar sem itak slutil. Promoveatur ut amoveatur, za vsem tem tiči dr. Gorišek in tisti nesrečni 15. sušec. Ker sem se mu postavil po robu in ker ne grem slepo čez drn in strn za njim, ker je še vedno med mojo in njegovo ženo tisto razmerje, ki ga je ustvarila gospa Goriškova, moram jaz proč. Da mi ne bo preveč hudo in da ne bom mislil, so me imenovali za sodnika. Tako. Preveč sem žalosten, da bi še dalje pisal, molčim in sklenem: Še bo prišel čas, ko se bo obrnil list, tedaj pa bo moje maščevanje, a ne krivično. Bo pravično.

14. oktober

V Št. Lenartu je v časnikih vedno kaj čitati. Straža prinese kak članek o dr. Gorišku. Potem je zopet odgovor v Mariborskem delavcu. Navadno je predmet dr. Gorišek, na drugi strani pa notar Štupica. Pogrevajo se stare stvari, sovraštvo pa se vedno bolj podpihuje. Tako popolnoma umira društveno življenje v Št. Lenartu. Radoveden sem, kam bo to pripeljalo. Dr. Gorišek hoče vladati. Povsod se vidi njegova roka. Ker je odstopil upravitelj državnega pravdnništva, Jos. Stukelj, poklicali pa so prejšnjega, Jana Schiberta, ki so ga spočetka odslovili. Dr. Gorišek je izjavil, da nima nič proti temu, da ga zopet namestijo. Danes sem slišal, da dobi notar mesto v Murski Soboti. In sam na sebi tudi čutim. Ker sva se sporekla, moram iti jaz. Ali je to dobro, ne vem. Vsekakor bi morale biti oblasti tako neodvisne, da ne bi nameščala uradnikov tako, kakor se enemu ali drugemu zljubi.

16. oktober

Dobil sem dekret, da moram nastopiti službo v Mariboru, kakor hitro pride sem sodnik Josip Vejnar. Ni minila ura, ko dobim obvestilo po telefonu, da moram nastopiti službo v Zg. Radgoni, kot začasni vodja urada. To mi je preveč. V Maribor že grem. A da bi moral, ko sem že priskrbel vse potrebno, iti v čisto drugo smer, z ozirom na moje rahlo zdravje. Ne morem. Izvedel sem, da je bil spor z dr. Goriškom kriv, da nisem bil imenovan za predstojnika. Dobro. Če je temu tako, pa naj upoštevajo tudi moje težnje.

Moja žena je bila v Ljubljani, da bi dosegla odlog za nastop službe v Mariboru. Namignili so mi, da me pač rabijo. Zato tudi nočem delati nobene prošnje. Hočem napeti vse moči, da pripomorem k skupnemu delovanju za našo mlado državo. Upam, da se mi zdravje ne poslabša.

V zadoščenje mi je le to, da pride kot naslednik Vejner, ki ga poznajo že od meseca svečana. Dr. Gorišek je bil ves iz sebe. Sem si mislil. Tu vidiš sad tvojega ravnanja. Sam na sebi boš čutil in to privede do spoznanja.

18. oktober

Prišlo je vnovično povelje, da moram v Zg. Radgono. Naj bo, v ponedeljek, 20. odpotujem. Mislim si bom, krajša sprememba, bom nekaj drugega poskusil.

19. oktober

Zadnji večer v Št. Lenartu. Neka otožnost se me je prišla. Čutim se samega. Tem bolj, ker se je žena odpeljala na trgatve v Kungoto. Gledam svojega sina, milo me gleda in vpraša po mamiki. Revček ne ve, da ga bom moral tudi jaz pustiti. Človek šele tedaj ve, kaj je izgubil, ko tega nima, kar ima vsak dan. Družinsko življenje je nadvse idealno. Samec ne ve, čemu živi. Brez smotra, brez ljubezni.

Pustim te, Št. Lenart. Prišel sem sem z ideali v srcu, mlad in vesel, brez skrbi. Zapuščam te z marsikatero prevaro v srcu, resen in marsikateri sivi las se kaže na glavi. Nisem več mlad. Tu sem živel enajst let in pol. Dosti doživiš v tem času, zapisano je vse. Četudi so bile ure, ko sem si želel proč. A danes, ko moram iti, le težko grem. Svet me ne veseli več. Tiho, mirno življenje, to je edino moje veselje! Zbogom, Sv. Lenart, da bi se kmalu videli!

20. oktober

Prišel sem v Zg. Radgono. Nebo je zastrto s sivimi, umazanimi oblaki. Mrzel sever je pihal sem čez mursko polje. Pridem na sodnijo. Sicer prijazen sprejem. Uradništvo je na dobrem glasu. Tisti čut, ki sem ga imel pri prevzetju oz. nastopu službe pri novem uradu sem poznal, izgubil se je v enem dnevu. A danes je drugače. Mrzlo, nobenega stanovanja v zasebni hiši. V gostilni sem našel mrzlo sobo, nemir, drugačna hrana. Legel sem. Celo noč nisem zatisnil oči.

21. oktober

Grem v urad, da prevzamem vodstvo. Bil sem se tako razburjen, da nisem našel moči, da bi prevzel urad. Izjavil sem, da to ni mogoče in to so sporočili predsedništvu. Slučajno je prišel tudi

Dr. G. G. G. G.

nadzornik Vrančič, ki je videl moje stanje. Sklenil sem, da se podam zopet domu. Nadzornik sam ni mogel verjeti, da sodnik, dr. Hojnik, ki je bil imenovan za Zg. Radgono, ni nastopil tu službe in je dosegel, da ostane v Mariboru. Zato pa moram jaz, starejši, ki se selim v Maribor, prevzeti vse te neudobnosti in iti brez družine v nasprotno smer.

22. oktober

Pričakujem voz od doma. Nazaj v domovino k družini, na kraj miru. Čemu me mučijo? Oblastem sem predložil moj položaj, a vse nič ni pomagalo. Sedaj se vrnem. Rad delam tam, kjer vem, da se lahko uredim po svoje. Rad bi tu izvrševal službo, a ne morem- ne čutim te moči. Grenili so mi kaj v začetku življenja, ko sem se s tako vnemo lotil dela, ko smo dobili novo državo. Posledice se kažejo sedaj, ni moja krivda.

23. oktober

Prišel sem domu. Srečnega se počutim v svojem hramu. Nastopil sem službo v Št. Lenartu, ker je predsednik izjavil moji ženi, ki je bila danes pri njem, da naj pridem meseca novembra v mesto. Z veseljem delujem tu. Delo me veseli, a zato mora biti duševno razpoloženje.

25. oktober

Na dvorišču sem dal odstraniti oreh, ki je dajal le majhen sad. Posadil sem novega, ki ima zelo lep sad. Na čast mojega ljubljenca sem ga krstil - Ožekov oreh. Naj bi rasla oba in naj bi se moj sin še kot sivolas starček v krogu svojih dragih hladil v njegovi senci, ko že od mene davno ne bo več niti pest pepela. A oreh naj spominja mojega sina na očeta, ki je svojega očeta neskončno ljubil. Oreh sta sadila Ivan Pircher in sin naše kuharice Marije Fridel.

28. oktober

Dobil sem odlok, da do nadaljnjega ukrepa ostanem v Št. Lenartu. Pojavlja se splošno nezadovoljstvo med sodniki zaradi slabega gmotnega stanja in ker se pojavljajo razni vplivi posameznikov pri nameščanju sodnikov.

29. oktober

Sekcijski svetnik, dr. Škerlj, mi piše na moje pismo, da ga ne veseli, da nisem nastopil mesta vodje v Zg. Radgoni in apelira, da moramo vsi po svoji močeh delati v prid nove države. Gotovo sem za to navdušen. Bil sem naravnost vnet za novo državo. Kdo mi je vzel vse ideale, kakor najboljši prijatelj, ki me je naznanil, samo da bi se maščeval. Za stvar, ki je bila izmišljena in se je godila že leta 1914, ko sem bil avstrijski državljani, sem se moral zagovarjati in nazadnje sem bil premeščen v Maribor, da ne bo nobenega povoda za bodoče spopade. Ker sem imel jaz prav, sem moral jaz iti. To se pravi zbuditi ljubezen do poklica.

2. november

Bil sem pri Antonu na ceditvi pri Alojziji Alt. Izvedel sem, da je Ljuba premeščena v Srbijo, blizu mesta Niš, na njeno lastno prošnjo. Vest me je pustila čisto mirnega. V zadnjem času nič več nisem mislil nanjo. Srce se je umirilo. Upajmo, da je ugasnil vulkan žareče ljubezni.

3. november

Ljuba se je peljala mimo, ko sem bil v zadnji sobi. Moja žena, ki je bila nekoč ljubosumna, a je to tudi pozabila, jo je pozdravila. Prišla je v hišo in se pogovarjala z mojo ženo. Žena ji je povedala, da se je vsa strast nehala in da je vse pozabljeno. Prišel je tudi moj sinček, ki je baje vzkliknil: »Če si Ljuba, te bom pa ljubil.« In poljubil jo je. Sin je poljubil žensko, ki sem jo jaz v mladeniškem času tako strastno poljubljal. Sedaj sem se postaral, postal sem miren in resen. Nisem je videl, Ožek me je prišel klicat. Ker pa je vedel, da počivam, je sporočil, da »atek spi«. Bolje je tako, naj spi srce, za vedno. Bilo je nekoč, ko sem bil mlad in je bilo srce vneto za marsikatero mladenko.

Dr. Ojbold Klavnič

Leta minevajo. Ta in ona, ki sva se rada videla, se je poročila. Vsak skrbi, da najde svoje ognjišče. Nazadnje misli vsak na svoj obstanek. Tako te vidim, Ljuba, da me tudi ti zapuščaš. Lepe so bile ure, ko sem se urnih korakov podal na visoki hrib. Srečni so bili tam trenutki. Tako razigranega veselja nisem imel nikoli. Srečen sem se vračal vsakokrat. Hodil bom še tudi mogoče tja, a v srcu je vse mirno. Mladeniške navdušenosti ni več, na glavi so sivi lasje, ne bom gledal več prijaznih očij in poslušal sladkega smeha. Minilo je tudi to, bodi srečna, Ljuba!

11. november

Sokoli so obhajali god tovariša načelnika Davorina Poliča. Gotovo je lepa sokolska ideja. Razvilo se je krasno mišljenje za združenje vseh Jugoslovanov. Sokolom pa morajo pripadati le pravi Slovenci. Nikakor pa ne osebe, ki so bili heilovci, nemškutarji. Obsojati moramo, da ti ljudje prepevajo sokolsko pesem, ki bi pri prvi priložnosti kričali »heil« in udarili po Slovencih. S tem si dr. Gorišek in Polič ne bosta ustvarila zanesljivih ljudi.

16. november

V Št. Lenart je prišel novi odvetnik, dr. Bebler, pristaš slov. ljudske stranke. Videti je, da to dr. Gorišku ni po volji. Do sedaj je bil tako rekoč neomejeni gospodar, sedaj je prišla močna konkurenca. Bog skrbi, da drevesa ne rastejo do nebes. Bomo videli, kaj prinese bodočnost.

Moje življenje

VIII

22. november

Štirinajst dnij me je mučila bolezen – angina. Nehote človek premišljuje. Leta minevajo. To so sli, ki jih pošilja smrt. Nekoč se nisem dosti zmenil, saj sem bil mlad. Sedaj postajajo lasje sivi, nismo več mladi.

23. november

Novi odvetnik, dr. Andrej Veble me je obiskal v stanovanju. Zdi se mi prav simpatičen, miren človek. Želim mu, da bi našel svoj zaslužek in da bo uradno poslovanje prijetno.

25. november

Ko sedim tako sam v sobi pri pisalni mizi in listam v zapiskih o mojem življenju, mi nehoti stopi pred oči, ko sem bil še tako brez skrbi, mlad, poln veselja, sreče. Žep sicer prazen, a srce polno veselja, upov - srečna mladost. Gledam se še, ko sem stopal vsako jutro po zajuterku od južnega kolodvora po kolodvorski cesti, sukajoč palico in zeleni klobuček po strani. Poln veselja sem šel vsako jutro v urad, seveda zadnji, ko so že davno šli vsi svetniki pred menoj. Pa kako je tudi mogoče, saj pri tem oknu se mi je smehljala Fanika, pri drugem Micika, pri tretjem Gustika, vsaki sem prijazno pomežiknil, rekel kako šaljivo. Zvečer sem zopet delal promenado in srečen sem bil, če sem pri hišnih dverih ujel kratek poljubček. Tam sem sanjal o srečnih dneh. Zdi se mi, kakor bi gledal v lepo deželo, tako lepo zeleno, v majnikovem cvetju, kjer hodim sredi livad med cvetlicami, se smejim, upam in nimam skrbij. Prišla je zima. Ni več onih obrazov, smehljajočih. Že davno jih ne gledam več. Vsaka si je izbrala svojega drugega. Sedim v svoji sobi. Otožnost se me loti. Od lepe mladosti je ostal le spomin.

1. december

Ta dan je v uradnem listu proglašen kot narodni praznik v spomin ujedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev. Obhajati ga moramo slavnostno. V cerkvi mora biti slavnostna maša, ki se je naj občinstvo v obilnem številu udeleži. Župnik je dan prej naznanil, da je maša ob 8^h, uradov pismeno ni obvestil. Gerent Kopič je dal večer prej razglasiti, da se naj 1. december slavnostno obhaja z udeležbo službe božje, razobesijo se naj zastave, trgovine morajo ostati zaprte, ob 11. uri se sprejemajo vdanostne izjave. Na slavnostni dan je vse mirno. V cerkvi se je zbrala šolska mladina. Od uradov se je udeležila sodnija. Davkarija ni bila zastopana, trško občino je zastopal samo gerent. V cerkvi je bil zadaj dr. Gorišek, ki je prišel pri evangeliju. Do sedaj je bil vedno med nami uradniki v prvi klopi pri oltarju. Žensk je bilo malo, od moške inteligence dr. Lužar, dr. Kramberger, novi odvetnik, dr. Andrej Veble. Sploh je bilo moških zelo malo. Maša je bila slavnostna, s tremi duhovniki, župnik, domači kaplan Kozar in šentrupeški Pavlič. Po zahvalni pesmi smo pričakovali da zapojejo na koru himno Lepa naša domovina. Gledali smo se nekaj časa, naenkrat orgle utihnejo. Slavnost v cerkvi je bila s tem končana. Majali smo z glavami in odšli. Kaj poreče dr. Gorišek? Mogoče zopet naznani, da se je ostentativno opustilo petje himne. Meni se zdi, da si ni upal več pred oltar, ker je pri ovadbi proti kaplanu pogorel. Nekako mučen vtis je napravilo vse na človeka. Nobenega navdušenja. Bilo je kakor bi bila navadna maša, navadni dan. Zastavo sem razobesil samo jaz. Ker pa nihče drugi tega ni storil, jo je sestra Mici snela. Mislil sem si, če drugi, kot dr. Gorišek, gerent, tega ne storijo, tudi jaz sam ne bom. Ob 11. uri je orožniška postaja razobesila malo trobojnico. Ne vem, kaj bi o vsem tem rekel. Zdi se mi, kakor bi bilo tudi pri ljudeh vse mrtvo. Nobenega navdušenja. Mir še ni podpisan, draginja vedno bolj narašča, ni upanja na boljše čase in tako še ni tistega navdušenja, ki bi moralo biti na dan, ko slavimo osvoboditev. Med inteligenco je spor, kmetsko ljudstvo pa je postalo zaradi žrtev in trpljenja v svetovni vojni apatično. Ne malo je pripomoglo k temu razpoloženju kolekovanje že enkrat žigosanih bankovcev, pri čemer se odtegne začasno 20 %. Ljudstvo pa meni, da je ta denar izgubljen. Težko je graditi stebre države in dolgo traja, da je stavba trdna.

Dr. Adolph Flaumig

8. december

Bil je lep zimski dan. Solnce je pošiljalo prijetne žarke, da si mislil, da je pomlad. Izvabilo me je v vinograd v Sp. Kungoto in ni mi bilo žal. Z vinskega hriba sem gledal po hribčkih, posejanih z belimi hrami daleč do visokih gora, pokritih s snegom. Vladal je nebeški mir. V prosti naravi sem se počutil tako srečnega in veselega. Pozabil sem na vse skrbi, na ves Št. Lenart. Izpil sem čašo na veselje in na srečno bodočnost. Najlepšo zabavo najdeš v naravi, ki te vabi in ti nudi toliko razvedrila, tam ti izginejo obrazi, ki ti laskajo, zadaj pa te grizejo. Ni mi za družbo. Le malo jih je, v čigar družbi sem rad, imam prebridke skušnje. Zato pa sem vedno srečen, če bivam v vinogradu, tam najdem mir in zadovoljstvo.

13. gruden

V Št. Lenartu poteka misijon. Župnik je vabil tržane, da bi se udeležili slovesnega sprejema in razobesili zastave. Danes so prišli trije misijonarji iz Ljubljane, ki jih je pripeljal gostilničar Zamolo. Prejšnji hudi nemškutar, ki pa obrača svoje prepričanje po tem, kakor bolje nese. Zastave so razobesili le v spodnjem delu trga, in sicer razen usnjarja sami gostilničarji. Na dan ujedinenja, dne 1. grudna, pa ni vihrala zastava ne od cerkve in ne od gostiln. Od uradnikov so se udeležili sprejema le višji sodni svetnik, dr. Kranvogel, in oficial Šilec, jaz sem bil na komisiji v Zg. Voličini in nato pri Sv. Barbari. Dr. Gorišek in njegovi pristaši pa med tem časom pridno pripravljajo prostore v nemški šoli, da bo na Silvestrov večer prav veselo in bo ples do belega jutra. Tako hodi vsak svojo pot. Gotovo odobravam, da se goji verski čut, kajti kjer je vera, je red in spoštovanje postav in tedaj najboljši temelj za obstoj države. Želeti bi le bilo, da bi imel misijon uspeh, da bi se ljudstvo spametovalo in pustilo tožbe, ki so tako malega pomena in ki pa zbuja strasti. Naj bi se tudi v Št. Lenartu nehale vse strasti, naj bi si vsi podali roko v spravo. Bojim se, da ostane vse pri starem.

14. gruden

Ferdinand Stanič mi je sporočil, da je umrla njegova žena. Je tudi žrtev vojne. Zaradi bede je imela bolezen še večjo moč. Spominjam se časov, ko sem še kot visokošolec bil v družbi obeh. Koliko smo prepevali, se smejali, saj je bil mir in ljudstvo je bilo zadovoljno. Zdaj je vse razdivjano. Enega za drugim kliče smrt. Zatisnila si oči tudi ti, draga Mari, bodi ti lahka zemljica. Ne veš nič več od gorja, ki je na svetu in ki še lahko zadane vsakega od nas. Tožno se mi zdi, ko vidim, da mi ta in oni od ljubih oseb gre na daljno pot večnosti. Čutim se tako samega. Večkrat se jih spominjam, s katerimi sem se veselil. Sedaj so tihi, ni jih več!

15. gruden

Dobil sem obvestilo, da moram nastopiti službo pri okrožni sodnji v Mariboru do 31. grudna. Nepričakovano je prišla ta vest. Mislil sem, da se selim šele na spomlad. Pa naj bo. Kakor je, tako se naj zgodi.

21. gruden

Danes je zaključek misijona. Dobro se vidi delni vpliv. Dobro je za današnje čase. Izpolnil sem svojo dolžnost. Nekateri se posmehujejo. Vsak po svojem. Eno rečem, čutim v srcu mir in moja vest je lahka.

24. gruden

Božični večer! Z nekim posebnim čustvom sem obhajal ta večer. Praznik miru. Letos sem apatičen. Da moram zapustiti ljubljani dom, mi dela skrbi. V svetu pa tudi ni pravega veselja. Posledice vojne so vedno bolj občutne. Bližajo se občinske volitve, zopet bo boj. Za Silvestrov večer je napovedana veselica, ki jo prireja tukajšnji Sokol, okoli katerega se zbira vse, kar sliši na ime liberallec. Mislil sem, da bodo navzoči le liberalci – Slovenci. Vabila so dobili vsi tržani. Nekoč tako osovraženi nemčurji, kot Schifko, Aubl, gospa Sarnitz itd. Vsi so prijazno vabljeni. Gospa Sernitz je celo pod

državnim nadzorstvom, da ne bi prodala posestva in jo popihala v Nemško Avstrijo. Nič ne de. Takoj se je videlo, kam pes taco moli. Občinske volitve so tu. Treba bo poskrbeti, da ne zasede županskega stolčka kak Slovenec - klerikalec. Nekoč je hotel dr. Gorišek moralno ubiti notarja Štupico, ker ni šel volit, da bi se ne zameril Nemcem. Danes pripravlja pot, kako bi s pomočjo nemčurjev obdržal oblast. Die Politik Eine Lumparei in res je. Radoveden sem, kakšne sadove bo prinesla ta zveza. Zato pa danes prav nič nisem vesel, ker vidim, da ni tistega idealnega življenja, kakor sem si ga predstavljal v naši novi državi!

27. gruden

Silvestrov večer Sokola nudi marsikaj zanimivega. Mislil sem, da vendar niso vabili vseh nemškutarjev. A glej čudo, vabili so tudi Franca Senekoviča, ki je leta 1914 najbolj divjal proti nam Slovencem. Letos ga je dr. Gorišek naznanil zaradi tatvine race iz njegovega revirja. Pri obravnavi sem se moral postaviti po robu, ker dr. Gorišek ni več upošteval pravil kazensko pravnega reda. Zaradi tega je seveda mnenje, da stojim na Senekovičevi strani. Maščujmo se, si misli dr. Gorišek, moj prijatelj in me naznani na predsedništvo okrožne in višje sodnije. Senekovič je bil tudi obsojen. Svojo kazen je prestal kot tat. Sedaj ga vabi Sokol, katerega duša je dr. Gorišek, na veselico. To seveda ni veselica, je pač volilni shod v drugi obliki. Sredstvo blaži namen. Tam bodo Schiffkovi, ki so leta 1914 pričali proti, da je napeljeval ljudi k uporabi, češ da on ne bo streljal na Srbe. Vsi v eni sobani se bodo veselili v znamenju Sokolove prireditve. Čudim se, da stoji narodna zavest in narodni ponos na tako gnilih načelih, ker pač prevladuje želja, da bi še dalje obdržali svojo moč. O urbem venalem.

31. gruden

Na Silvestrov večer sta bili dve veselici. Eno je priredil šentlenarški Sokol, drugo Orel, tu liberalci, tam klerikalci. Razlika je bila samo ta, kakor sem že omenil, da je Sokol najprej vabil vse nemškutarje v trgu. Temu zgledu je sledil še Orel. Sokol je imel svojo veselico v prostorih nekdanje Vereinshaus, ki je z nemško šolo vred prešel v last Glavne posojilnice. Vabilu se je odzvala večina nemškutarjev iz Št. Lenarta, tudi iz Trojice so prišli nekateri. Program je bil prav zanimiv. Igro Doktor Hribar so dobro izvedli, telovadba malih fantov in deklet je splošno priznanje. Nagovor opolnoči ni imel nič političnega. Smisel je bil, da moramo v novi državi vsi pomagati do razcveta, alias, nemškutarji, pomagajte nam liberalcem pri prihodnjih volitvah, da obdržimo moč proti klerikalcem. Po polnoči se je začel ples, ki je trajal do 10. ure dopoldne. Pijani so tavalili nekateri domu, ko so ljudje šli v cerkev. Če je to kak poseben užitek, ne vem.

Orli so imeli svojo veselico pri Arnušu. Tam so bili tisti, ki jih Sokol ni vabil, namreč Slovencev, ker so znani kot klerikalci. Razen duhovnikov še dr. Kramberger, dr. Veble, notar Štupica, oficial Šilec.

Zabavali so se vsak po svojem. Ogledal sem si obe veselici in si mislil, da bi pač bilo lepo, če bi bili enotni. Sedaj v skupni državi je usoda Slovencev že od nekdanj prekletstvo, da imajo med seboj spor.

V tem znamenju smo v Št. Lenartu otvorili novo leto. V znamenju dveh strank, ki si bosta kmalu pri občinskih volitvah stali še bolj sovražno nasproti. Habeaus sibi, si mislim. Kot odvetnik se ne vmešavam v ta boj. Na kateri strani pa so moje simpatije, je moja zasebna stvar.

1920

4. prosinec

Bivši župan Henrik Sollagg je dal tukajšnje posestvo v najem in šel v bližnjo Zamarkovo na dom svoje matere. Najemnik je Franc Retzer, nekdanji oskrbnik v gradu Hrastovec. On in njegova gospa sta skrajno ljubezniva, mirna, blaga značaja. Ker se je dr. Gorišek toliko trudil, da bi prišel ta sem in se mu je to posrečilo, so on in njegovi pristaši mislili, da bodo zapovedovali z novim najemnikom, kakor bodo hoteli. A zaračunali so se. Diktirali so, namreč gerent, po vplivu drugih, da mora prodajati meso, vino, itd. po cenah, kar nikdar ni mogoče. Ker se jim je postavil po robu,

Dr. György Klauzner

je bil ogenj v strehi. Pri tem se je posebno razburila gospa Goriškova, češ kmet mora dati tudi po nižjih cenah. Da je pri tem uporabila izraz, kmet je osel, bedast, je bil le okrasek. Dobro je odvrnil Retzer, naj dajo to oznaniti pri cerkvi. Nato je bilo vse tiho. Tako izgledajo osrečevalci ljudstva. Radoveden sem, kako bo, če bodo prosili za glasove pri volitvah. Mogoče jih bodo tudi imenovali osle. Vladati hočejo s silo, pa jim manjka najprimitivnejši pojem, da bi znali pridobiti vsaj trohico simpatij. Zato pa sem vesel, da se jim nisem klanjal.

6. prosinec

16 let je minilo, odkar sem v državni službi. Bila so leta veselja, tudi grenki trenutki so bili vmes, per aspera ad astra. Sreča mi je bila mila, hvala Vsemogočnemu. Kot nekdanji pastir sem dosegel v tej kratki dobi lep cilj. Rad delam, saj imam veselje. Moje zdravje je dosti trpelo, a vse žrtvujem, da je le v korist domovine.

11. prosinec

Kot blisk se je raznesla vest, da je premoženje Karola Aubla, Henrika Sollagga, Jožefa Sedmineka, Karola Schiffka, Antona Muhiča, Johana Sarnica pod državnim nadzorstvom, ker so kot člani tukajšne Raiffeiznovke na pritisk vlade podpisali 6000 K vojnega posojila. Zanimivo pri tem je, da je ravno sekvester tega zavoda, odvetnik dr. Janko Leščnik, iz strahu, da bi ga ne zaprli kot navdušenega Slovenca, podpisal 60.000 kron vojnega posojila. Ali bi ne bilo umestno tudi njega postaviti v isto vrsto? Prav on je predlagal sekvestracijo! Ne zagovarjam jih, a mislim, da se na tak način v novi državi ne zbuja ljubezen. Če je dr. Gorišek v Silvestrovi noči rekel, da moramo vsi pomagati k stavbi, je umestno, da se delavca ne pobije s kolom. Prej, da pomaga graditi.

12. prosinec

Moj dragi Ožek je zbolel za škrlatico. Težek kamen leži pri mojem srcu. Zdi se mi, kakor bi vse umrlo okoli mene. Vem, da je on vse, kar imam in je bolan. Žena se mi smili, ko vidim, kako trpi poleg sinčka, za katerega bi dala življenje. Ne kaznuj me, Vsemogočni. Pusti, da drugače trpim, a ne vzemi nama tega, kar je za naju vse.

13. prosinec

Kakor naročeno, je prišel Ožekov boter, dr. Spitzky. Spomnil sem se Baumbachovega Pathe des Todes. V srcu mi je reklo, on je prišel, da da tolažbo nama in zdravje sinčku. Veliko bolj sem miren. Zaupam v božjo previdnost. Pustite mi mojega angelčka.

14. prosinec

Že sredi decembra sem dobil dekret, da moram 31. grudna nastopiti službo pri okrožni sodnji v Mariboru. Bil sem pripravljen iti, a kam. Stanovanje, ki sem ga najel meseca oktobra, so mi ta čas, kar sem bil v Zg. Radgoni, vzeli. Potem sem bil bolan. Izvedel sem, da so zopet intrigirali proti meni. Drugega nimajo, zato jim je to povod, da se moja žena pokaže tu in tam v trgovini. To se ne ujema z mojo stanovsko častjo, alias, mene pač hočejo dati proč, ker ne trobim slepo v njihov rog in se jim ne klanjam. Tako si mislijo, a la Gorišek, da mora ležati vse na trebuhu pred njimi. Ne branim se iti. Rad grem. Otresel si bom za šentlenarškim trgom prah raz čevljev in se podal na novo mesto. Upam, da tam najdem prijatelje, ki bodo res odkritosrčni, kjer bom zopet oživel in živel, saj me življenje še veseli!

15. prosinec

Ob bolezni mojega Ožeka sem kontumaciran, da ne smem v urad. Tako tudi v Maribor ne. Saj menda ne bodo rekli, da sem jaz to povzročil. Zdi se mi, da posežejo višje sile vmes, da se odloži nastop službe v Mariboru v največjo jezo tistih, ki bi me že tako davno radi imeli zunaj. Tako imam mir, da skušam pozabiti, kar me najbolj teži v teh urah. Grem v sadonosnik in vadim kot urni sadjerejec in si mislim, če grem v pokoj, bo tako vsak dan in potem me imejte vsi radi.

Dr. Ojbold Klauwig

16. prosinec

Počasi tečejo ure. Bliža se kriza. Doslej me je tolažil zdravnik, da stvar ni nevarna. O mogočni Bog, prizanesi mojemu sinčku. Pusti ga, da mi je edino veselje. Ne uniči s tem še moje žene. Težke so te ure. Čutim, da mi lasje sivijo. Vse rad potrpi, če le smem upati, da mi ostaneš ohranjen, ti moj ljubi Ožek!

17. prosinec

Ožek je hudo bolan. Težko sope. Leži apatično. Žena joka. Videti je vsa izgubljena. Kakor gora mi leži pri srcu. Ne morem več dolgo gledati tega prizora. Moram ven, da nekoliko pozabim. Ne vem, kaj bi počel. Samo misel, da izgubim sinčka, mi hoče vzeti pamet.

18. prosinec

Prišel je zdravnik, dr. Zirngast. Potolažil me je, da stanje ni nevarno. Kakor bi se odvalila velika skala, tako mi je bilo pri srcu. Šel sem v sadonosnik, bil je lep dan, kakor v majniku. V cerkvi so zadonele orgle. Najrajši bi šel tja, a zaradi javnih odredb ne smem. Bilo je tako svečano. Počutil sem se kakor v božjem hramu, nehote sem snel klobuk in prosil iskreno za mojega Ožeka. Glas mi je rekel, zaupaj, tvoj sin živi. Utihnile so orgle. Šel sem v hišo in stopil k posteljici in Ožek je stegnil roke proti meni. Nagnil sem glavo in gledal me je ter rekel kakor nekoč: »Moj ljubi atek.« Koliko sreče, koliko upanja v teh besedah! Hvala ti, večni Bog!

21. prosinec

Zdravnik, dr. Luzar, je sporočil veselo vest, da je Ožek izven nevarnosti. Hvala ti, večni Bog, za to dobroto, izkazal se bom vrednega. Vse se je spremenilo v meni. Začelo se je veselje! Ravno sem dobil od urednika Mira, Sr. Fr. Kotnika, poziv, da naj pišem šaljive podlistke po imenom Tine in Barigela kakor nekoč. Sedel sem, začel sem pisati in glej, misel se je podila za mislijo, šaljiva govorica je tekla in tako je nastalo 17 strani. Čudil sem se temu. Kaj pomaga človeku veselje! Kako mu daje moč do dela in vsega! Hvala Ti, večni Bog, za ta neprecenljivi dar!

29. prosinec

Ožeku se boljša zdravje od dne do dne. Lica mu rdečijo. Prijazno se smehlja in kramlja. Z veseljem sedim ob njegovi postelji in ga gledam, moje vse. Kako sem srečen, ko vem, da je šel smrtni angel mimo, kako sem hvaležen!

31. prosinec

V Gočovi živi veleposestnik Franc Kramberger, vnet narodnjak, po prepričanju liberalec in tedaj ljubljene dr. Goriška. V svojem vedenju ni ravno prijeten, ima navado zabavljati. Rad zabavlja čez nemškutarje, četudi tu v trgu ni zamudil muditi se v nemškutarskih gostilnah. Koncem meseca novembra se je ustavil v Lenartu pred nemškutarsko gostilno Golob. Od nekod pride fant, po imenu Golob. Pozdravi Franca Krambergerja v slovenskem jeziku: »Dober večer!« Nato pa se obrne k domačemu psu in ga pohvali v nemškem jeziku. To je bilo za Krambergerja ogenj v strehi. Začne psovati Goloba z »ušivec«. Beseda da besedo, nazadnje pripelje Kramberger Golobu krepko zaušnico. Nakar vrže ta v razburjenosti četrtlitrski glaž Krambergerju v obraz, da je dobil lahko telesno poškodbo. Tožba z obeh strani. Goloba sem obsodil na 30 kron ali 3 dni zapora, Krambergerja na 10 kron ali 24 ur zapora. Dr. Gorišek je po prvi razpravi v javni dvorani delil opazke, češ da ni kazni primerna oziroma za osebo razžaljenega. Bil sem tiho. Na priziv Goloba so sodbo glede Krambergerja pri Okrožni sodnji Maribor spremenili, da so zvišali denarno globo od 10 na 500 K. Dr. Gorišek, kar divja in napravi vlogo na državno pravništvo, da se naj kazni zniža. Pri tem je značilno, da prizna, da je prvi sodnik, tedaj jaz, v zadevi Kramberger sodil razmeroma pravilno. Čudi se, da je prizivna sodnja izrekla sodbo, kakor je v 15-letni praksi še ni izrekel najbolj nemškutarski sodnik. To zabeležim (U540/19), da z lastnim priznanjem dr. Goriška še ne morem biti tako deutschfreundlich, kakor so mariborski sodniki, ki so kazni povišali kar za

Dr. Ojbold Klauwig

petdesetkrat. V spisu prizna, da sem kot Slovenec sodil po pravici in se tudi nisem oziral na to, kakšnega mišljenja je bil nasprotnik. To mi zadostuje, ker tako mora biti sodnik. Ne sme soditi tega strožje, ki je drugega mišljena. Soditi mora po dejstvih, po svoji vesti.

13. svečan

Končana je kontumacija zaradi bolezni Ožeka in moral bi v Maribor. Stanovanja nimam, zato sem prosil, da smem ostati tu tako dolgo, da se to zgodi. Izvedel sem, da je gospa Goriškova pripomnila proti okr. Sodniku v Lenartu glede mene, da se me pač ne morejo znebiti, da se držim kakor cek. Sicer nimajo nič proti meni, pač pa se bojijo, da bo šel nadsvetnik, dr. Kranvogel v pokoj in bom jaz imenovan za predsednika. Mene bi pač ne imeli radi. Nisem se motil, da so rovarili proti meni, da bi me spravili iz Št. Lenarta, ker pač ne trobim v njihov rog. Pa bom še ostal malo v Št. Lenartu, da veselje ne bo preveliko. Z vsemi sredstvi je poskušal dr. Gorišek, da bi šel. Imam debelo kožo in prenesel sem vse. Njihova srčna volja se še ne bo takoj spoznala.

15. svečan

Navsezgodaj je delil neki fant po trgu letake z napisom: Gospodu Martinu Kozarju, kaplanu v Št. Lenartu, s podpisom dr. Milan Gorišek. V tem odprtem pismu se huduje, da je kaplan v pridigi zabavljajl čez Sokole, da so brezverni. Tudi se je hudoval, da je kaplan kritiziral Goriškovo postopanje, da je poklical župane k sebi in jim dajal navodila za prihodnje občinske volitve. V pismu smeši kaplana. Posebne duhovitosti ne morem najti, videti je spretno zavijanje stvari, ki so v resnici drugačne. Pravi, da Sokoli gojijo ljubezen med seboj. Čemu potem ovadba dr. Goriška proti kaplanu na škofijstvo, ker 28. junija ni molil za kralja, ker še ni imel ukaza. Čemu ovadba za ovadbo proti osebam, ki mu niso ljube. Ljudje se zgražajo nad tem, ker je verno in to je dobro. Dr. Gorišek pa naj pazi, da mu enkrat ne bo spodletelo. Vsaka sila do vremena.

17. svečan

Pred menoj leži na mizi razglednica, naslovljena na Mici Knapp, ki je prišla iz Gradca nazaj, z opombo: Adressatin am 13. 1. 1920 gestorben. V srce so me pretresle te besede. Pod 27. 6. 1915 sem opisal tozadevno zgodovino. Bila sva si prijateljca. Spoznal sem, da ob svojem možu ni srečna. Iz njenih besed sem spoznal, da ob priletnem možu ne najde tiste sreče, po kateri je hrepenela, vdana v svojo usodo. Smilila se mi je, ker sem vedel, da trpi. Kljub vsemu temu je bila svojemu možu vdana in mu bila zvesta družica. Nihče ji ni mogel kaj očitati. Izrazila je upanje, da bi se enkrat rada veselila življenja, ker ji je bilo danih le malo solčnih ur. V najinem srcu je bivalo prijateljstvo, ki se je razvilo iz nekdanjega mladeniškega in brezupnega ljubezni. Leta 1918, dne 18. Julija, sva se videla zadnjič. Nisem mislil, da zadnjič zrem v njene modre oči. Pomanjkanje živila in drugih stvari je dalo ugodna tla za špansko gripo. Podlegla je. Zatisnila je za vedno oči. Obiskoval bom njen grob, kadar bo mogoče. Potem pa zapustim Gradec, ki nima več veselja zame. Loti se me otožnost, ko izgubim koga mojih dragih, ki so me razumeli. Šli so v večnost, ni jih več. Tebi Mici kot blagi prijateljici, pa ohranim zvest spomin. Bodi ti lahka zemlja, Vsemogočni pa mili sodnik. Najdi srečo, po kateri si tukaj zastonj hrepenela, tam nad zvezdami.

18. svečan

Nadučitelj Kopic je odstavljn kot tajnik okrajnega zastopstva. Klavarno hodi po trgu. Čutil se je vsemogočnega, a drevesa ne rasejo do dreves. Priljubljen nikakor ni, ker izrablja dane mu moči po svojem. Kdor ima uradniško moč, mora biti predvsem pravičen in ne dati osebnim čustvom moči. Spominjam se, ko me je leta 1911 označil kot hladnega Slovenca, l. 1918 je bilo njegovo delo, da nisem bil izvoljen v Narodni svet. Vse se maščuje na svetu. Sem to, kar sem, da me imajo vsi radi in tudi vedo, da sem bil in bom Slovenec, ki nima ljubezni na jeziku, ampak v srcu.

21. sušec

Hodil sem pri Sv. Antonu! Izvedel sem, da se Ljuba poroči s srbskim nadporočnikom, ki ga je

Dr. Ojbold Klavunig

spoznala kot učiteljica v Soko Banji. Ta novica me je pustila mirnega. Nekoč sem plamtel za njo. Kako rad sem obiskoval tisti visoki hrib Sv. Antona. S kakšnim veseljem sem bival tam. Samo da sem mogel biti v njeni bližini. Smejala se mi je in kramljala in sanjala o sreči. Prepevala vse lepe pesmi. Mislila sva, da ne moreva eden brez drugega živeti, a vendar je prišlo drugače. Najina pota so se ločila, spočetka je bil močan spomin na njo. Kolikokrat sem bil pri Sv. Antonu, sem se težko ločil. Vedno bolj mirno je bilo srce. Zadnja leta nisem mislil več na njo. Moje vse je bil moj dom, moj sin, moje delo. Tako sem mirno sprejel to vest, kakor bi ne bilo nič. Bodi srečna Ljuba. Želim ti, da najdeš vso srečo, zadovoljnost in mir. Če bodo kdaj stopili spomini na nekdanje dni pred oči, naj te razveselijo, naj bodo lepi!

1. maj

Mogoče se bo kdo čudil, da sem tako tih. Mirno plava mojega življenja barka. Dokler ne najdem stanovanja v Mariboru, se mi nič ne mudi. V mojem domu najdem vso udobnost in mir. Nič ni lepšega, če stopim zjutraj na vrt. Vse cveti, se veseli, ptički prepevajo in imajo koncert, da ga lepšega ni. Tudi v uradu so se razmere ublažile, sam dr. Gorišek se je izrazil, da je nesmisel me tirati proč, ko sem tukaj potreben. Nisem častihlepen, naj bom tu, kjer najdem svoje zadovoljstvo.

4. maj

Obiskal me je župnik Anton Gabron s Koroškega. Nabira prispevke za plebiscit. Ima najboljše upanje, da zmagamo v coni A. Jaz sem pesimist. Predobro poznam koroško ljudstvo. Vse, kar je onstran Karavank, je slovenskemu Korošču tujec. Nikoli se ni navduševal za Kranjca. Bolj simpatični so mu Štajerci. Lanski pohod Srbov skozi te kraje jih je celo oplašil. Tudi nemški duh je preveč prevzel večino. Da ostanejo Koroški Slovenci brez Celovca, najbolj učinkuje proti nam. Silna so sredstva, ki jih uporabljajo Nemci. Mi smo vse preveč brezbrizni. Slišati sem moral, da so rekli ljudje Gabronu: »Kaj nas briga Koroška!« Žalostno pa kličejo večno: »Tužni Korotan!« Sedaj bi delali, da bi bil vstajenja dan. Gosposvetsko polje, nekdanj si bilo slovansko. Bojim se, da bo na tebi za vedno gospodaril Nemec!

5. maj

Kaplan Ivan Kotnik je bil tožen od Amaliije Čeh, ker jo je razžalil ob izključitvi iz Marijine družbe. Obtožnico sem oprostil, ker niso bili dani pogoji za prestop zoper varnost časti. Prizivno sodišče je sodbo potrdilo. Dne 2. majnika je trosil lovec Mlinarič pri cerkvi Sv. Antona letake dr. Goriška, kjer dr. Gorišek kot zastopnik obtožiteljice zasmehuje kaplana, češ da je le slučajno, da je bil oproščen, ker je našel sodnike, ki zastopajo stališče, da duhovniku pristoji vzajemna pravica. Sem se moral le smejati. Moram reči, da sem sodil po prepričanju. Dokaz, da je bila sodba potrjena. Eno pa rečem. Le tako naprej, na ta način bo stranka dr. Goriška vedno bolj izgubila na ugledu. Sicer je raznašatelj plakatov že prejel svoje plačilo. V roke so ga dobili antonovski fantje in ga pošteno naklestili.

16. maj

Plebiscit na Koroškem se bliža. Z vso silo delajo Nemci, da bi dobili te lepe bogate kraje zase. Žal, da se vse premalo dela za glasovanje v našo korist s strani Slovencev. Vlada neka malobrižnost, ki je pač značilna za naš narod. Kaj jim hočeš, saj smo v Jugoslaviji, vse drugo pa nas nič ne briga. Vedno so klicali: »Tužni Korotan.« Sedaj je priložnost, da bo imel vstajenja dan! Ne morem mirovati. Ker sam ne morem na Koroško, sem se posvetil dopisovanju v različne slovenske liste, da zbudim zanimanje za te kraje. Srce se mi krči, če pomislim, da mogoče zavlada v mojem rojstnem kraju Nemec. Nikdar, to ne sme biti, ker drugače ne bi stopil več na ta tla, ki bi bila za vedno onečaščena. Slovensko ljudstvo pod nemškim jarmom, strašna misel!

18. maj

Sedanji gerent, šolski ravnatelj Radoslav Kopic je odstavljen. Liberalni JDS list Mariborski

Dr. Ojbold Klavnič

delavec pretaka bridke solze nad »klerikalnim nasiljem«. Naj se gerent le samega sebe pogleda. Svoje moči ni tako uporabljal, kakor bi bilo prav. Dosti pritožb je bilo slišati. Nisem škodoželjen, a reči moram, dobil je svoje plačilo. Gotovo je bilo umestno, da so ga leta 1918 postavili za gerenta, kot odškodnino in zadoščenje za krivico, ki se mu je delala l. 1914. Tudi on ni bil pravičen. Ne proti Slovencem, ki niso trobili v njegov rog. Meni ni bil naklonjen. Že leta 1911 me je pri mojem prijatelju, Ferdu Štamizu, označil kot hladnega, Nemcem prijaznega Slovenca. Leta 1917 je napravil zlobnost, da je poročal, da sem dal svojega sina v nemško šolo. Samo zaradi tega, ker ga nevede nisem prijavil za slovensko. Da jeseni 1918 nisem bil voljen v Narodni svet, je njegova zasluga. Pri članih Čitalnice je moja izjavo, da zaradi bolehnosti ne pridem k zborovanju in da bodo tudi brez mene to storili, obrnil tako, da nočem biti več član. Še dosti drugih stvari je storil. Imel je roke vmes v zadevi, da sem l. 1914 zabavljaj v Golobovi gostilni v Trojici čez Sokole. Poročal je, da sem bil potem l. 1919 v isti gostilni. Bil je zahrbtni človek, ki se ga moraš varovati. Sedaj je odstavljaj, ne bo več nosil tako pokonci glave. Hudo je užalil župnika Janžekoviča, ki mu je izkazal toliko dobrot. Kopič se je zaklel, da ne gre več v Št. Lenartu v cerkev, dokler bo ta župnik tukaj. Cerkev bo kljub temu ostala. On pa bo šel svojo pot. Malo ljubljaj, ker ni bil pravičen. Vse na tem svetu se maščuje.

25. maj

Ker je tudi dr. Gorišek odstavljaj kot sosvetnik, kakor tudi Franc Breznik, oba pristaša JDS stranke, je občinski zastop popolnoma klerikalen. Izvedel sem, da hočejo imeti tudi mene v sosvet. To bi bilo prvič, da bi nastopil na političnem polju. Premišljujem, ali bi bilo to za mojo naravo. Sem sodnik in sem mišljenja, da ta ne sme nikdar stopiti med politične stranke, dokler hoče nad temi strankami izreči sodbo, ker s tem izgubi na zaupanju do nepristranosti. Bomo videli, kaj prinese bodočnost!

9. junij

Dvajset let je minilo, kar sem v Št. Lenartu. Mlad in vesel in brezskrben sem nastopil službo. Dosti upov sem gojil v svojem srcu. O ljudeh in prijateljih sem mislil najboljše. Minilo je vse, pravi koroška narodna pesem. Lasje postajajo sivi, prejšnje veselje je minilo. Otožnost se me loti, ko se spomnim davnih dnij. Mnogo onih, ki smo si bili najboljši, ni več. Hodim po krajih, kjer smo prepevali. Sedaj gledam prazne stene, vse je tiho. Marsikatero prevaro sem doživel. Zaupal sem odkritosrčnosti, prijateljstvu. Dognal sem, da je ostalo le malo od tega. Tako je življenje. Poln upov gledaš v bodočnost, se veseliš, poskakuješ, objemaš ves svet. Utrujen, prevaran ostaneš na poti, na kateri se bližaš koncu. Pogledaš nazaj in vse to, kar si si mislil lepega, je bil le sen. Tvoja spremljevalca sta spoznanje, izkušnja, starost.

Tako životarim v Št. Lenartu. Najraje sem sam, moj dom, moja družina mi je vse. Tako bi imel najraje, če bi ostalo. Bog ve, kako dolgo še!

25. junij

Jutri odidem na Koroško. Kako se veselim videti svojo mило domovino, za katero se bide sedaj hudi boj - plebiscit. To je velika krivica. Siliti ljudstvo h glasovanju, ali se odločijo za Jugoslavijo ali Nemško- Avstrijo, ko je vse prebivalstvo slovenskega pokoljenja.

5. julij

Vrnil sem se s Koroške. Marsikaj sem opazil. Videl sem, da je treba še mnogo dela, da se odločijo volivci za našo državo, kajti preveč so prevzeti od nemškega duha, kar je posledica dolgoletnega ponemčevanja. Ljudstvo je še neuko, večinoma premalo podučeno. Potrebno je delo od hiše do hiše. Ljudstvo ne spozna, da dirja v svojo nesrečo, ako voli Nemško Avstrijo.

11. julij

Na predvečer rojstva kralja Petra I. je bila baklada z godbo in obhodom po trgu. Okna so bila

Dr. Ojolt Klavnić

razsvetljena. Tudi zastave so bile razobešene. Nagovore so imeli višje sodni svetnik, dr. Kranvogel, župnik Janžekovič in gerent, dr. Veble. Opazil sem, da je manjkalo pravega vzdušja, ki izvira iz srca. Manjkalo je tisto spontano navdušenje, ki je izraz pristrčnega razmerja. Ljudstvo se mora šele vživeti, saj je preveč stara Avstrija delovala na to, da bi nas odtujila vsemu, kar je bilo slovenskega.

12. julij

Župnik Janžekovič je predlagal pri deželni vladi, da bi bil izvoljen v sosvet. Vlada je to odklonila, češ da se moj poklic kot sodnik ne dopušča, da bi sodeloval v občinskem odboru. Meni je všeč. Vedno sem bil za to, da se sodnik nima pečati z zadevami, ki so političnega značaja. Na ta način mi tudi nihče ne more kaj reči, če se ne udeležim političnega življenja.

13. julij

Višje sodni svetnik, dr. Kočever, je prišel pogledat delovanje sodnije. Bilo je vse v redu. Namignil mi je, da ostanem tu kot namestnik dr. Kranvogla, ki odide v Maribor.

19. julij

Sedem dnij sem bil na Koroškem. Agitiral sem za Jugoslavijo. Imel sem čast spoznati generala Maistra, s katerim sem se vozil od Miklavca do svoje matere na Jerišah. Mnogo je predsodkov, ki jih ima ljudstvo glede Jugoslavije, treba bo trdega dela, da bo zmaga naša.

28. julij

Rojstni dan mojega Ožeka. Izpolnil je deset let. Bog te čuvaj, dragi sinko, saj si moje vse. Če sem še tako potr, če pogledam tebe, sem zopet srečen. Vsemogočni, ohrani mi to veselje, hvaležen ti bom vsegdar.

1. avgust

Bil sem na orlovskem taboru v Mariboru. Udeležil sem se sprevoda. Bilo je zanimivo videti Slované iz vseh vetrov Jugoslavije in tudi iz drugih dežel. Nadvse me je ganil pogled na dolgo vrsto Korošcev, ki so šli pod napisom: Neodrešeni bratje. Rosno mi je postalo oko, ko sem gledal te trpine. Še niso prosti, še je nedoločena njihova usoda. Moji bratje, moje sestre, kvišku srca, proti solncu gre vaša pot. Znebili se boste verig za vedno in ljubko vas sprejme v svoje okrilje mila Jugoslavija.

3. avgust

Umril je upokojeni davčni sluga Jožef Strek. Spominjam se, kako je leta 1914 na dan 26. julija besnel, ko je sedanji kaplan Martin Kozar vozil kot novomašnik skoz trg. Osmešil se, dati zaušnico novomašniku samo zaradi tega, ker je bil Slovenec. Spremenilo se je vse. Zatisnil je oči in ravno tisti kaplan, ga je spremljal na zadnji poti. Smrt izenači vse. Gotovo kaplan ni stopal s srdom pred krsto. Odpuščeno je in to je plemenitost slovenskega naroda. Včasih žal prevelika. Tudi najhujšemu sovražniku odpusti vse žalitve.

5. avgust

Obhajal sem svoj god. Ganilo me je, da so mi prišli čestitat vsi, pisarniški uradniki in drugo osebje. Videl sem solze v njihovih očeh. Znamenje, da me ljubijo in to je zame največje veselje.

20. avgust

Vložil sem prošnjo za podelitev mesta sodnega predstojnika za sodnijo Sv. Lenart. Že junija sem dobil poziv od poverjenika Fona, naj vložim prošnjo. Čudil sem se temu, ker mi ni nadsvetnik, dr. Kranvogel nič povedal, da je prosil za mesto višje sodnega svetnika v Mariboru. Da bi mogel prositi, ne da bi bilo mesto razpisano, se mi je zdelo nenavadno. Nekaj dnij pozneje pride dr. Gorišek in mi čestita, češ da ostanem v Sv. Lenartu, ker je nadsvetnik določen za Maribor. Mislim

Dr. Ojbold Klavnič

sem, da s tem odpade potreba po vložitvi prošnje. Zanimivo je bilo pri tem, da mi je čestital tisti, ki je leta 1919 najbolj deloval, da bi moral oditi. Dne 1. avgusta mi pove odvetnik, dr. Juvan, naj vložim prošnjo, ker tako hoče dr. Fon. Šel sem k nadsvetniku, dr. Kranvoglu in mu vse razložil. Izrekel je več pomislekov, češ da itak ostanem tukaj nekaj časa in se naj ne vežem za vse čase, ker potem ne pridem proč. Dal sem se pregovoriti in 5. avgusta nisem vložil že spisane prošnje. Ko sem bil 19. avgusta v Mariboru, so mi kolegi vse te pomisleke izbili iz glave. Zato sem sedaj vložil prošnjo.

22. avgust

Izvedel sem, da je že predlagan drugi sodnik za to mesto. Dobil sem poziv, naj se javim, ali hočem ostati tu, kar sem seveda potrdil in pojasnil, zakaj nisem prej vložil prošnje. Če bi bil vedel, da hočejo zasesti to mesto, ne da bi se razpisalo, bi jo vložil. Sedaj bo bržkone prepozno. Sedel sem višje sodnemu svetniku, dr. K. na limanice. V tem oziru je pravi cunctator in pri vsem tem, kakor moram sedaj žal reči, tudi ne tako odkrit, kakor bi lahko bil proti meni, ki sem tukaj že čez dvanajst let.

5. september

Moja zadeva še ni rešena. Kakor sem izvedel, so pošto odposlali v Beograd. Upajmo najboljše.

6. september

Podeljen mi je dopust do izvršenega plebiscita, ki je 10. oktobra. Grem tedaj v domovino, da tudi pripomorem pri skupnem delu, da otmemo zibelko Koroške Slovenije požrešni nemški sraki. Z nekim občutkom se podam v mili mi kraj, ki se ne da popisati. Ljubezen je, ki me žene v boj za tisti lepi kos, ki je bil vedno naš in zato mora tudi ostati naš.

15. september

Sem doma na Reberci. V času plebiscita smo; pojavi se prav dobro vidijo. Živahno se pogovarjajo. Nemčurji agitirajo z vsemi močmi. Njihovo glavno sredstvo je laž. Čudim se bujni domišljiji in obenem podlosti, ki je v stanju spraviti ljudstvo v zmoto. Mnogo dela bo treba, da se ne zaseje ta duh med tiste, ki so do sedaj še naši.

19. september

V Žitari vasi so igrali igro Judež, ki se nanaša na plebiscitne razmere. Izvrstno so jo pogodili. Kako velika razlika je bila. Tu so v igri predstavljali človeka, ki je zapeljan od nemčurjev in agitira za Nemško-Avstrijo. Ker ga označijo za judeža, uvidi svojo žalostno vlogo in se spreobrne. Tam po polju pa so ob istem času šli zapeljani Slovenci in so prepevali nemške pesmi in tulili svoj »Heil«. Ne vedo, da so podlaga tujčevi peti, da kopljejo svojemu materinemu jeziku grob. A zavest mi reče, da je naša stvar pravična in zmaga mora biti naša.

20. september

Hodim od hrama do hrama. Zanesljivo podpiram s tem, da jih navdušujem. Pridobivam omahljive, kjer morem. Skušam celiti rane, prizadete po škodi lanske ofenzive. Nezanesljive nasprotnike pa begam. Moja sreča je, da sem domačin. Nihče mi ne more kaj reči, ker sem Korošec in po nemškem geslu: Koroška- Korošcem imam še pravico ostati tukaj. Nekdaj so me nemške oblasti vrgle ven, sedaj se vračam, da otmem slovensko ljudstvo stalnega suženjstva.

23. september

Položaj se vedno bolj izboljšuje. Ko sem prišel na Reberco in v okolico sem našel precej razdrapane razmere. Ljudje še niso bili podučeni. Deloma so zapeljani od nasprotnikov. Posrečilo se mi je pridobiti ljudstvo za našo stvar. Razen treh hiš, namreč Blagoja, Nuža Plešovnika in Blažuna na Reberci so vsi naši. Tako gledam z zaupanjem v bodočnost.

Dr. Ojbold Klauwig

1. oktober

Odpeljal sem se za nekaj dni domu, da uredim nujne zasebne zahteve. Vrste volivcev so postavljene. Odločilni bo zadnji dan. Zadnje dni bo treba samo še navduševati, nasprotne agitatorje v stran.

2. oktober

Odpeljal sem se na Koroško »fronto«. Treba je zadnjih priprav.

3. oktober

Prišel sem v Sinčo vas. Povedali so mi, da so imeli Nemci ravno prej zborovanje pri Leitgebu. Iz Pliberka se je pripeljalo nekaj slovenskih fantov, ki so se ustavili blizu navedene gostilne, prepevali narodne pesmi in klicali: »Horuk, Švaba.« To je postal zdaj bojni klic za Slovence. Videl sem, da se nahajam sredi bojnega polja. K sreči dobim avto, ki me pelje v domovino. Pridem h Grajnarju, kjer stanujem. Gostilničar mi pripoveduje o zadnjih dogodkih v Železni Kapli, dne 26. septembra, ko so Slovenci nagnali nemčurje in z njimi narodno propalico, duhovnika, mojega nekdanjega sošolca Feiniga. V kratkem mi je bil ves položaj jasen, moje čete so stale zvesto, kakor sem jih zapustil. Ljudstvo je navdušeno, komaj čaka naslednje nedelje.

4. oktober

Bil sem na seji Narodnega sveta v Železni Kapli. Kakor sem povzel iz poročil zaupnikov, stoji naša stvar v občini Bela zelo dobro. Agitacija deluje izborna. Računali smo v najslabšem slučaju 1018 glasov kot popolnoma zanesljivih.

5. oktober

Hodim po svojem revirju. Posrečilo se mi je pridobiti zadnje glasove kmetских prebivalcev v župniji Reberca. Tudi v sosednjo župnijo, Žitaro vas sem udaril in v Zavincih ter Gabrijah pridobil volivce za našo stvar.

6. oktober

Za večer sem sklical sestanek delavcev iz papirnice pod Reberco. Ker je bila tovarna do sedaj v nemških rokah, je delavce prevzel precej nemški duh. Zato je bilo treba tudi tu prebiti led. Od 150 delavcev se jih je zbralo 20, ki so pazljivo poslušali moja izvajanja. Obljubili so, da privedejo k prihodnjemu sestanku še več prijateljev.

7. oktober

Življenje je mirno. Vidiijo se sicer različni agitatorji. Na Reberco se ne upa nobeden. Avtomobili švigajo po cestah sem in tja, vozijo se antantni častniki, a tudi agitatorji.

8. oktober

Stvar se razvija zelo dobro. Volivce, ki bi mogoče v zadnjem trenutku spremenili mišljenje, sem jih jaz privezal s tem, da sem jih potolažil s plačilom za škodo, ki so jo trpeli ob ofenzivi jugoslovanskih čet leta 1919. Naša uprava je v tem oziru vse premalo storila. Dobre volivce je popolnoma prezrla, zato so bili apatični.

Po cestah, po telefonskih drogovi, po drevesih so raztreseni oziroma prilepljeni letaki nasprotnikov in našincev. Nasprotnik razširja najneverjetnejše stvari. Naši volivci so trdni in se ne zmenijo dosti za letake. Zvečer je bil zopet sestanek delavcev v Grajnerjevi gostilni. Bilo je okoli 50 udeležencev. Pazljivo so poslušali izvajanja. Dobil sem najboljši vtis, da naša stvar tudi v tovarni napreduje. Noč je mirna. Zdi se mi, kakor bi bilo v najmirnejšem času.

9. oktober

Od Celovca se je pripeljalo več avtomobilov »volkvarovcev«, ki so se postavili kot straža pri Miklavcu in hišah, ki so nasprotnega mišljenja. Prišli so tudi Orli in Sokoli in postavili straže v

Dr. Oskar Klavnić

vsaki vasi. Nešteto avtomobilov divja sem in tja. Po cestah je kakor nastlano različnih letakov. Zadnji dan porabim, da obhodim še enkrat svoj rajon. Ljudstvo kaže zaupanje in komaj čaka, da pride odločilni dan.

Za danes in prihodnja dva dni je točenje alkohola prepovedano. Zato je vse mirno. Mir pred viharjem.

10. oktober

Napočil je odločilni dan. Dnevi so bili jasni in jesensko solnce je prijazno ogrevalo hrib in plan. Danes pokriva gosta megla dolino in mrzla sapa veje od severa. Ali naznanja mogoče nesrečo? Navsezgodaj sem vstal. Postavil sem se na mesto, kjer morajo iti vsi volivci iz mojega okraja mimo. Vsi so prihajali, veseli, samozavestni. Videl sem, da so ostali vsi zvesti. Zdaj gredo izpolnit svojo dolžnost.

Napotil sem se v Železno Kaplo, kjer voli občina Bela. Ljudje gredo peš, se vozijo z vozovi in avtomobili. Od Reberce je šlo vse. Nasprotniki iz treh hiš so šli posebej.

Na treh voliščih je vse polno volivcev, ki čakajo, da pridejo na vrsto. Nekaj svečanega je, nekaj vzvišenega. Mislil sem, da je večstoletno suženjstvo vplivalo, da je bil Koroški Slovenec narodno indiferenten. Danes sem videl, da mi iz očí žari nepopisno navdušenje. Bil je trenutek, ki ga ne bom pozabil nikdar. Vladal je najlepši red. Pri našincih je bilo veselje in zavest na gotovo zmago, pri nasprotnikih se je kazala vedno večja potrtost.

Peljal sem se v Žitaro vas. Povsod navdušenje, našinci so si pripeli slovenske znake in bele rože. Srčno vesel se vrnem na Reberco. Prepričal sem se, da so moji ljudje vsi storili svojo dolžnost. Popoldne sem obiskal mater, ki je bila vsa srečna. V njeno stanovanje so prišli Sokoli, na čelu z dr. Hrašovcem, koncipientom dr. Ravnikom. Prepevali smo vesele pesmi in se navduševali. Vedeli smo, da zmaga mora biti naša.

Vračal sem se s svojo ženo, ki je bila od 6. oktobra pri meni, že v mraku na Reberco. Začelo je deževati. Ali pomeni to solze veselja ali žalosti, ki jih bo moralo mogoče prilivati koroško ljudstvo?

11. oktober

Hodim po svojem revirju in proučujem vsakega posameznika, ki sem ga smatral za omahljivca. Vsi so me pogledali veselo v obraz. Znamenje, da so storili svojo dolžnost. Le Vrančiča v Zavincih sta postala zmedena, ko sem povedal, da je zmaga naša. Prodala sta svoj narod. O izidu plebiscita se ne more izvedeti nič gotovega. Samo toliko, da je bila onstran Drave za nas udeležba hladna.

12. oktober

Še ne izvem nič gotovega. Na pošti mi ne morejo povedati nič gotovega. Nasprotniki se kažejo potrti, kar mi daje pogum. Ravno se pripelje iz Rožne doline dr. Ravnik z avtomobilom, ko grem opoldne k svoji materi. Sporoči mi, da je upanje na zmago, a le z malo večino. Nič se nisem razveselil tega poročila. Popoldne sem izvedel, da so baje Nemci izvršili več sleparij. Ljudje so nemirni. Naši me neprestano povprašujejo o izidu. Ne slutijo nič dobrega. Miren sem, ne morem verjeti, da bi propadli, saj po poročilih je upanje na zmago upravičeno.

13. oktober

Zgodaj vstanem. Ko odhajam iz Grajnarjeve hiše, hoteč iti na pošto, da izvem kaj gotovega, pride Grajnarica za menoj in vsa preplašena pove, da je bil zjutraj tukaj kmet Kuhel in razširil vest, da smo Slovenci propadli. Nisem verjel tej novici, ker sem bil popolnoma prepričan v zmago. Tolažil sem se, da je to le govorica, sprožena od nasprotnikov, da bi nas begali. Na pošti dobim časnik Slovenec. Prinaša prva poročila iz Rožne doline. Nič kaj razveseljiva niso. Pri vsem seštevanju sem našel le neznatno večino. In to naj bo Rož, ki naj bi odtehtal občine onstran Drave. Postal sem nemiren. Poštni uradnik mi sporoči, da je Saifried Fric, znan Nemec, dobre volje in govori o zmagi. Podam se k materi. Tih sem, opozorim jo na raznešene govorice. Ona mi pravi: »Slovenci pač nimamo sreče.« Poslovim se od matere z zatrdilom, da se vidiva prihodnji dan dopoldne,

Dr. Adolf Klavnić

popoldne se pa odpeljem. Tako sva se ločila. Nisem vedel, da pride drugače.

Ko se okoli 11. ure dopoldne bližam Reberci, slišim v smeri od Celovca pokanje topičev. Neka temna slutnja mi pravi, da to ne pomeni nič dobrega. Grem vprašat na orožniško postajo. Grabštajn mi odgovori, da tam nič ne slišijo. Stvar je izvrstna za nas.

Pomirjen grem h Grajnarju. Moja žena mi je prigovarjala, da bi se takoj popoldne odpeljala, ker ne sluti nič dobrega. Pomirim jo, češ ni mogoče, da bi propadli.

Bil je nebeško lep dan. Solnce je sijalo z jasnega neba in vabilo v jesensko naravo. Podal sem se na Šimanovo goro. Krasen razgled se nam je nudil po celi podjunski dolini. Beli hrami, prijazne vasice, polja in gozdovi se menjavajo noter do sinjih gora. In ta zemlja bi naj pripadla Nemcem, posebno vi lepi gozdovi proti jugu, kjer je 1200 kristalno čistih glasov, proti 250 večinoma prigoljufanih glasovom? In vendar se sliši od daleč grmenje topičev. Srce se mi krči. Mogoče je le res, da je Nemec zmagal. Z ženo se podava v dolino. Pridrčal je avto, ki je obstal pri papirnici. Kmalu nato sem slišal glasni »Heil«. Na Reberci izvem, da se je pripeljal Niederdorfer iz Železne Kaple iz Celovca in naznanil, da so Nemci v ogromni večini. Ob šestih zvečer bo oddanih 15 strelav. Kresovi bodo naznanjali zmago. Sapa mi je zastala, srce je bilo nemirno. Še nisem mogel verjeti. Storil se je mrak. Nehote sem šel iz vasi na vzvišeni prostor. Bila je šesta ura. Naenkrat slišim streljanje, vedno bližje, nazadnje pri Miklavcu v papirnici, v Kapli, vsepovsod, po hribih na severni strani so zagoreli kresovi, sirena velikovske tovarne je tulila. Od daleč se je slišal gosposvetski zvon. Torej je res. Nemec je zmagal. Naša stvar, naša pravična, sveta stvar je podlegla. Izgubili smo našo zibelko, našo domovino in kakor v ironijo se razlega glas gosposvetskega zvona, ki bi nas vabil k narodnemu vstajenju. Sedaj nam poje ob našem pogrebu. Srce se mi je krčilo v boleti. Solze so mi zalile oko. Bil sem tako žalosten, da še nikoli v svojem življenju tako. Po Reberci se je razlegal osorni glas »Heil«. Blagojeva Mica, najhujša nemškutarca, je zakričala v slovenščini: »Živela Avstrija!« Zaslepljeno ljudstvo, svoj rod teptaš, svoji materi biješ v obraz, v svojo nesrečo siliš.

Grem zopet k orožniški postaji. Tam sprejemem vest, da je uradno potrjena zmaga Nemcev. Nemo smo stali vsi. Najzavednejši so se zbrali, solze so igrale starim in mladim v očeh. Bil je trenutek, ko nihče ni mogel spregovoriti besede. Molče smo si podali roke, saj tolažbe nihče ni vedel izreči. Bodočnost je za vsakega negotova.

Pri Grajnerju izvem, da je delavstvo v papirnici zelo razburjeno. Ravnatelju Lapajnetu, rojenemu Krajncu, so prepovedali pot, češ da se ne sme odpeljati. Slutil sem, da tudi zame ni dobro, ker sem v zadnjem času razburil duhove. Svetovali so mi, da odpotujem ob 4. ponoči, da se izognem vsaki nevarnosti. Odločil sem se, da se odpeljem ponoči ob 4. Zvečer so prišli delavci iz tovarne v Grajnerjevo gostilno in izzivali s hreščečim »Heil«. Podal sem se k počitku. Nemirno sem spal. Mislil sem si, da je to mogoče zadnja noč, ki jo prespim v svojem rojstnem, do sedaj slovenskem kraju.

14. oktober

Ob dveh me je zbudila žena. Izmučen sem vstal in se pripravil na pot. Zbrala se je Grajnarjeva družina, razen sina Pavleja, o katerem vem, da je zatajil svoj rod in se prodal nasprotniku. Srce se mi je krčilo, ko sem se ločil od Grajnarjevih, kjer sem preživel tako srečne, vesele ure. Stopili smo v temno noč. Gosta megla je pokrivala hrib in dol.

Na prošnjo moje žene nas je spremljal Nemec-Čehoslovak Wiltschko, ki je jamčil za to, da me varuje na postajici Reberca, kjer je ravno tovarna, vsakega napada. Podali smo se v obednico, kamor je prišel tudi ravnatelj Lapajne, ves blede. Nemo smo sedeli pri mizi in nestrpno čakali na vlak. Minil je že čas prihoda. Nastale so kombinacije, da sploh ne vozi noben vlak. Trenutki grozne negotovosti. Ostati bi moral tu, sredi razjarjenega delavstva, pomoči pa od nikoder. Naenkrat žvižg. Vlak prisopih. Hitro se poslovim. Nemo si stisnemo roke in nato v kupej, kjer se stisnem v kot. Po daljšem premikanju se vlak odpelje. Strašno počasi je vozil, vsaj zdelo se mi je tako. Temna je bila noč, meglena, nisem ti mogel, draga Rebeca, še enkrat zamahniti v slovo, da bi ti rekel, kako sem te ljubil, kako želel, da bi bila srečna. Sedaj te moram pustiti. Objel te bo Nemec, zame si izgubljena.

Dr. Ojbert Klavnič

Postaja Miklavc. Bal sem se, da bi me tu ne čakale nemške tolpe. K sreči ni bilo nikogar. Vlak oddrda dalje. Za Žitaro vasjo naenkrat nekaj zaropota. Vlak obstoji. Ljudje skočijo ven. Slišijo se glasovi, da je nekdo nekaj položil na tire. K sreči je le stroj popustil. Moramo se odpeljati. Mogoče zamudimo vlak v Sinči vasi in potem: Bog ve, kaj potem, če že pridejo zverinske tolpe iz Celovca. Po cesti pridržita dva avtomobila, polna ljudij. Nihče se ne oglasi. Lahko bi bili volksverovci, ki hočejo napasti vlak, ki s še vedno stoji. Vlak se premakne. Avta drčita pred nami po cesti. Kam, ne vem. Dospemo v Sinčo vas. Gruča slovensko govorečih potnikov na peronu mi priča, da vlak iz Grabštajna še ni prišel. Na peronu in v čakalnici in na hodniku je vse polno zabojev. Ljudje so se od samega strahu pred ropanjem in poboji odločili zapustiti svoj dom. Povsod preplašeni, blede obrazi. Vstopim v kupej. Kakor kamen se mi je odvalilo od srca, ko sem sedel. V vlaku izvem, da so Sokoli prišli čez Jezerski vrh in so na poti skozi Kaplo, Reberco in v Velokovec. Hvala ti, neskončni Bog, pride pomoč, rešen si, moj kraj, rešena moja mati vsakih grozodejstev. Vlak zapusti postajo. V Metlovi in Pliberku, zadnji postaji cone A, vstopijo potniki, zbegani, preplašeni, pripovedujejo, da so jim Nemci grozili z ubojem, požigom. Dan prej so streljali na vlak. V Libučah vidim v jutranji zarji dim. Nemci so zažgali poslopje vrlega narodnjaka Hartmana, svaka vseučilišnega profesorja, dr. Kušēja. Vlak dirja dalje, kmalu je na meji Jugoslavije. Rad bi se poslovil od svojih gora, a temna megla pokriva vse. Kako se ujema z usodo Koroških Slovencev. Koliko žalosti trpijo njihova blaga, poštena srca. Zlobnost, goljufija pa zmagata.

Zbogom Koroška! Zapustiti te moram. S takšnim navdušenjem sem prihajal, da bi te rešil. Sedaj te moram zapustiti, ker bo tujec tvoj gospodar.

Vlak zapelje v predor, še nekaj časa in v Jugoslaviji smo. Ko pridemo v Prevalje, vidim vse polno vojakov. Kmalu se pripelje posebni vlak iz Maribora, ovenčan s slovensko zastavo, vse polno vojakov. Viharni jih pozdravljamo, naše rešitelje. Bil sem potolažen, češ dragi Korošci, zaščito, varnost. Vojaški vlak se je odpeljal takoj na Koroško, bil je že skrajni čas. Ves izmučen se pripeljem v Maribor, kjer izvem, da so nepremišljene osebe v kavarni Meran in Theresienhof razbile vse šope. To najhuje obsojam, kajti to nam le škoduje.

15. oktober

Podal sem se v vinograd, da se odpočijem. Nebo je jasno in prijetno je v vinski gorici. Sedim na istem mestu kakor 1. junija 1919, ko smo slavili osvoboditev Koroške v družbi z dr. Ravnikom, župnikom Gabronom in drugimi. Solze veselja so nam igrale v očeh, naš cilj in naše želje so šle tedaj na Gosposvetsko polje. Kako lepo smo si slikali bodočnost v prosti slovenski Koroški. Zdaj sem sam begunec, saj je moj rojstni kraj izgubljen. Kje je Gosposvetsko polje? Kje so naše nade? Kdaj pride vstajenja dan? Bojim se, da nikdar več. Spomnim se koroške narodne pesmi, ki pravi: Minulo je vse.

16. oktober

Prišel sem v Št. Lenart. Kako drugače sem si predstavljal prihod domu. Nem stopim v svoj hram. Sinček me objame in vzklikne: »Ali si prišel, moj atek?« Krčevito ga stisnem na svoje prsi, saj to mi je še ostalo, ko sem izgubil domovino. Ne morem iti med ljudi, zoprni so mi vsi obrazi. Nemškutarji na tihem vriskajo, da so Slovenci premagani.

Stojim ob oknu. Gledam čez Pohorje. Še vedno slišim pokanje. Vsak strel mi pretrese srce. Tam si bila, moja zibelka. Tam je bilo moje veselje. Sedaj sem izgubil vse.

Solnce je zatonilo za goro. Pošilja zadnje žarke. Jemlje slovo od svoje domovine. Ne bo ti mati Jugoslavija. Oholi Nemec bo tvoj gospodar. Kako se mi smiliš, moja domovina.

17. oktober

Slovenski časniki mnogo pišejo o prisleparjeni zmagi Nemcev. Po toči je prepozno zvoniti. Naše časopisje se ves čas ni dosti brigalo za Koroško. Tu in tam je izšel kak članek. Povsod se je pisalo optimistično, tako da je bilo širno občinstvo zaspančkano. Vedno sem poudarjal na merodajnih mestih, da se varamo in moramo storiti več. Predvsem je bilo treba denarja, materialne pomoči,

povrniti škodo po srbskih vojaki leta 1919. Nobenega zanimanja ni bilo med širšimi krogi. Poslal sem prošnjo na župnijske urade sodnega okraja Sv. Lenart, da zbirajo prispevke. Dobil sem od Sv. Lenarta 100 K, od Sv. Jurija 23 K, od Sv. Antona 73,20 K, od Sv. Barbare 33 K. To je okraj, ki šteje 20.000 duš. Sramota! Učiteljstvo mi ni poslalo več kakor 45 K, 10 K od Sv. Antona, 35 K od Sv. Barbare! Prosil sem, da bi pobirali od posameznih posestnikov. Častno izjemo dela Sv. Lenart. Župniku Gabronu so darovali 4000 K, ko je zbiral za Koroško. Tudi šolsko vodstvo je nabralo 716 K. Razen tega so odvetniki in notar Štupica ter poštar Šturm in kaplan Kozar poslali izdatne zneske. Nemci pa so darovali milijone in milijone. Koliko pa država sama? Centralna naša vlada ni kazala tistega zanimanja, kakor bi bilo potrebno. Boriti smo se morali s hudimi predsodki. Pri nas je vojska dolžnost, trpinčenje vojakov, nevarnost vojne z Lahi in predvsem velika antipatija glede Srbov, ki so leta 1919 zapustili na Koroškem prav žalosten spomin. Premalo nas je bilo domačinov, inteligence doma, tujcem koroško ljudstvo ni verjelo. Če bi ne bilo duhovnikov, bi stvar izpadla še slabše. Tudi naša uprava ni stala na vrhuncu. Namesto, da bi poskrbeli za najpotrebnejše stvari, ki jih rabi kmet, so pustili vnemar. Delali so težave v vsakem oziru. Odvzeli, kakor drugod v Jugoslaviji, tudi tu 20 % kolekovanega denarja. Tik pred plebiscitom je vlada izdala uredbo o novem davku glede trošarine.

In tako je bilo dosti grehov na naši strani, ki so pripomogli k naši smrti. Da je nasilnost in goljufija Nemcev igrala v zadnjem času glavno vlogo, ki ji je sekundiral podli Lah, se ne sme prezreti.

Tako smo propadli. Slovenci smo dobili 15.278, Nemci pa 22.025. Naši glasovi so kristalno čisti, pošteni. Nasprotnikovi večinoma prigoljufani, oddani od zaslepljenega slovenskega ljudstva. Koliko so naših čistih glasov zavrgli. Srce se mi krči. Če je pravica, moramo biti uslišani. Še ne izgubim upanja!

20. oktober

Časniki so prinesli vest, da je naša armada odpoklicana iz Koroške. S tem je tudi rečeno, da je Koroška za nas izgubljena. Česar sem se vedno bal, to je sedaj dejstvo. Pero mi zastaja, preveč sem žalosten, če se spomnim, da Koroške za nas ni več. Najbolj pa me boli, da naša osrednja vlada ni imela nikakršnega vpliva. Ko so ponujali Dravo kot mejo, so to odklonili. Pozneje pa so kot zajci zapustili Celovec. Privolili so odstranitev demarkacijske črte med pasom A in B. Sedaj so nam dali upanje. Ko so prišle čete, kakor veter hitro, da zopet odkorakajo. Minilo me je vse veselje. Kakor omotičen tavam okrog. Mrzi me vse. Če bi ne imel svojih ljubih doma, bi ne mogel prestat. Huda je bol, če človek izgubi drago osebo, a se nadomestiti, vsaj deloma. Tvoje domovine pa ti ne nadomesti nič. Le ena je in če je izgubljena ta, je izgubljeno vse.

23. oktober

Dobil sem prvo pismeno poročilo Angele Tonic, predsednice ženskega društva na Reberci. Divje »heilanje« se razlega po Reberci, kjer je 100 % Slovencev. Vse to, kjer je papirnica, so elementi, ki nimajo s tem krajem nič opraviti in ki so ostalo dobro ljudstvo pokvarili. Iz tovarne so pognali vse zavedne Slovence, ker so volili za Jugoslavijo. Plebiscitna komisija je sicer intervenirala, toda Nemci so si pomagali z lažmi. Mučno je zame to, kajti marsikateri je volil za Jugoslavijo, ker sem na zborovanju osebno dokazal, kje je boljše. Hudovali se bodo name in me kleli. Hotel sen najboljše, da bi zmagala sila, ne morem pomagati. Danes se bodo veselili Nemci pri Grajnarju in Kovaču. Zaklali so celega vola in svinjo. Tulili bodo svoj »Heil«. V moji rojstni vasi, kjer se ni govorilo drugače kot slovensko. Ali je to samoodločba narodov? Vsilili so nam plebiscit, dobro vedoč, kam pripadamo v krajih, kjer je vse slovensko. Naj gospoduje Nemec. To so dosegli s tem, da so dodelili v plebiscitno ozemlje občine, ki so itak nemške. S kakšnim namenom, je jasno. Od matere nimam nobenega poročila. Skrbi me, kakšna je njena usoda.

25. oktober

Prejel sem pismo moje matere. Sporoča mi, da ji niso storili nič žalega. Žalostna je. Ne ve, kaj bi počela od same bolesi. Na Reberci tulijo svoj »Heil«. Le Baštl in Šoštar sta ostala zvesta Slovenca.

Dr. Adolf Klavnić

Vsi drugi so nemčurji. Sporočila mi je tudi, da sem bil v smrtni nevarnosti. Na Reberci oziroma v tovarni so nameravali streljati name. Po božji previdnosti sem ušel nevarnosti. Nisem bil zastonj razburjen. Šele zdaj sem izvedel, kako je bilo glede mene. Moja žena mi je povedala šele zdaj, da je prišel tisti večer Grajnar k njej v sobo in ponudil voz, da bi naju zapeljal na daljno postajo, kakor Žitara vas, ker slutiti, da me bodo na postaji v tovarni napadli. Kljub temu sem šel tja k vlaku. Odšel sem v zadnjem trenutku. Dobro sem vam hotel, moji Reberčani. Iz ljubezni do vas sem prišel. Hote vas nisem zapustil, dokler se ne odloči vaša usoda. Grdo mi vračate mojo ljubezen. Bil sem prepričan, da ostanete vsi zvesti, ki ste mi dali besedo. Prelomili ste mi jo. Varujte se. Mogoče bo sledila kmalu kazen, mogoče boste prav kmalu obžalovali svoj korak. Hoteli ste imeti svojo nesrečo, imejte jo.

29. oktober

Dr. Gorišek je prinesel vest, da zahtevajo Lah celotno Gorenjsko. Krasni Bled, Prešernov rojstni kraj, vse te krasote s Triglavom vred. Vse to bo spravil nenasitni Lah v svoj žep. Tužna je ta misel. Vidi se, da je s tem izgubljena tudi Koroška. Glede Maribora pa nam antanta grozi s plebiscitom kot strašilo, ker so neki vročekrvneži 14. oktobra storili škodo v kavarni Meran in Theresienhof. Tako se nam kaže rožnata bodočnost. Sedaj povešajo glave vsi tisti, ki so toliko kričali in ki jim nič ni bilo prav. Slovani so med vojno paktirali z Lahom in se vojskovali proti nam. Izdajalstvo je bilo Lahom všeč, a plačilo nam dajo v drugi obliki. Tega sem se vedno bal, ker sem vedel, da je Lah prekanjen. Imel sem prav. Zakaj so jim sedli na limanice.

1. november

Sprejel sem pismo od matere, v katerem mi piše, da se ljudje norčujejo iz mene, češ delali smo za Slovence, volili smo pa drugače. Naj imajo svoje veselje. Mogoče bo to veselje kratko. Prišla bo treznost in potem spoznanje. V tem oziru je prav, da bodo poskusili tudi nekaj drugega. Če bodo uvideli, da ni vse tako, kakor se jim je obetalo, potem bodo tudi spoznali, da sem hotel za njih srečo. A potem bo prepozno. Vidim pa, da moje rojstne vasi ne bom videl več. Bil sem prevaran, zato bom od daleč gledal, kako se bo razvila usoda zaslepljenih.

8. november

Razpisane so volitve za konstituantno. Po zakonu je predsednik v prvi vrsti sodnik. Začuden sem gledal, ko berem, da so v našem sodnem okraju določeni za predsednike različni gospodje. Moja malenkost je izpuščena. Določeni so sami pristaši JDS stranke. Od naju obeh je višje sodni svetnik, dr. Kranvogel, določen za Sv. Lenart. Sem prav vesel. Prvič, ker sem rešen tega posla, ker s političnimi strankami se nisem nikdar pečal. Drugič pa vsaj vem, da me ne štejejo za pristaša JDS stranke. Do volitev sem popolnoma apatičen. Toliko strank se pojavlja, da se človek ne spozna. Zato je najboljša iti naravnost naprej, ne da bi gledal na desno ali levo, kot sodnik še sploh ne.

10. november

Minil je mesec, kar je bilo glasovanje. Kako vesel sem vstal tisti dan. Kako sem se veselil končne rešitve, končnega osvobojenja. Prevaran sem bil, bežati sem moral iz moje domovine. Še od matere se nisem mogel posloviti. Gledam proti Koroški. Neskončna žalost je napolnila srce. Ne veseli me nič več. Zdi se mi, da sem izgubil nekaj, kar se ne da nadomestiti in ta zguba je strašna. Kako sem se veselil, kake nade sem si delal! Vse je uničeno. Kdaj pride rešitev? Ne smemo pozabiti Koroške. Pišem članke v Slovenski narod. To vprašanje ne sme zaspati. Javnost moramo vedno opozarjati na krivico, ki se nam je zgodila. Moramo oteti in rešiti našo zibelko.

14. november

V Št. Lenart je prišel Božič, kot davčni praktikant, rojen Korošec iz Metlove. Z njim je prišel tudi tinjski prošt, Gregor Einspieler. Revež je dosti prestal. Vzeli so mu vse premoženje. Nazadnje so ga izgnali kot zločinca s Koroške. To je pravica, to je nemška kultura! Upam, da bo našel tukaj

Dr. Adolf Klavžič

svoj mir in da bo večer njegovega življenja lep. Sam uživam, ko sem med Korošci. Begunci smo vsi, izgubili smo domovino.

15. november

Prišla je vest, da je podpisan sporazum z Italijo. Protestne shode sklicujejo in kričijo, ker je Lah toliko vzel. Jaz sem tiho. V zadnjem času sem čutil, kaj se pravi izgubiti domovino zaradi krivde drugih. Z Lahi so med vojno paktirali. V odločilnem trenutku so odložili orožje. Plačilo so dobili sedaj. Ostane resnica: Izdajstvo je vseh, a ne izdajalec.

22. november

Prihodnjo nedeljo bodo volitve za konstituanto. Jaz se ne vmešavam v nič. Izkusil sem dovolj na Koroškem, kaj je agitacija in kakšne so posledice.

24. november

Preko Ferdinanda Slaniča sem sprejel vest, da je umrl mož Micike Krasnik, Edvard Knapp. Kakor sem že popisal to pod 17. svečanom leži v celem tragika življenja. Življenja vesela žena je legla pred svojim možem, v starosti čez 80 let, v zgodnji grob. Ostal je sam. Kakor mi je pisal, ni mogel preboleti tega udarca in tako je tudi on nastopil daljno pot. Moja prijateljica iz mladih let, tistih solčnih dni v Celovcu, se je žrtvovala za oskrbo starega moža. Venela je poleg njega, brez veselja. Rešila jo je smrt. Sedaj počivata oba. Zame je ostal le spomin na bitje, ki ga ne morem pozabiti. Kako lepo sem si slikal bodočnost v tistih brezskrbnih dneh. Sanjal sem o sreči, o veselju. Prišlo je drugače. Razdružila naju je usoda, nisva se našla več. Ostal sem sam.

28. november

Danes so bile v Jugoslaviji prvič volitve za konstituanto. Udeležba je bila slaba. Od 384 volivcev, ki volijo v Št. Lenartu, jih je prišlo le 195. Bilo je sedem strank. Zato tudi velika zmedenost. Opazovali smo splošno apatičnost. Največ glasov je dobila Kmečka zveza: 36, JDS 32, socialdemokratska 29; komunisti, prekmurski in narodni socialci po en glas. Po interesu uradnika sem volil zastopnika JDS, četudi drugače ne odobravam celotnega programa. Da pa za zavarovanje naših pravic kot uradniki dobimo zastopnika, je stvar discipline. Ostro pa obsojam, da je v Slov. narodu dan pred volitvami objavil poverjenik za pravosodje, dr. Gregor Žerjav kot kandidat JDS stranke, članek, namenjen demokratom na deželi. V njem naravnost grozi, da tisti, ki ni z njim, nima pričakovati, da bi mu bila uslišana prošnja, če bi jo predložil. Da to piše mož, ki zastopa pravico. To da dosti misliti. Človek izgubi zaupanje. To je teror, to je korupcija. Sodniku mora biti geslo, pravica, popolnoma čista, mora biti za vse. Kdor jo zlorabi v zasebne namene, ni vreden tega poklica.

15. december

V časnikih so objavljena imenovanja sodnikov. Med njimi sem našel tudi svoje ime. Določen sem za sodnega predstojnika tukajšnje sodnije. Pred 13 leti nisem mislil, da bom dosegel to stopnjo. Po moji ženitvi je bila moja srčna želja, da bi ostal tu. Dostikrat sem izrazil to željo, tudi med ljudstvom. Pod staro Avstrijo bi šlo to zelo težko. Sistem je bil takšen, da dobijo vodilna mesta uradniki nemškega mišljenja. V Jugoslaviji se je stvar zasukala na boljše. Še vedno so bili hudi boji in kdor čita dnevnik, bo vse razumel. Sedaj so viharji ponehali. Vsak mi stiska prijazno roko. Gotovo nihče ne bo našel povoda, da bi me sovražil, ker nobenemu nisem storil nič žalega. Kot sodnik in predstojnik bom gotovo storil vse, da bom pravičen in da bom vedno za to, da bo vzajemnost in sloga. Pri tej priložnosti bodi omenjeno, da se imam v prvi vrsti zahvaliti svojemu sedanjemu predstojniku, dr. Jos. Kranvoglu, da sem prišel na to mesto. Očetovsko me je vodil vsa leta. Bil mi je odkrit prijatelj in me varoval v svoji izkušnosti, da sem krenil pravo pot. S tem se loči od Sv. Lenarta, ker je imenovan kot višjesodni svetnik za Maribor. Tako se morava po dolgih letih ločiti. V tolažbo mi je, da imam tam oporo, ki jo bom vedel vedno čislati. Naj bi bili srečni dnevi, ki jih imam preživeti. Daj Vsemogočni, da bi bil svoji nalogi kos, da bi bilo moje delovanje

Dr. Edvard Knapp

ljudstvu v korist in blagor. Tistim, ki se z menoj veselijo, moja najsrčnejša zahvala!

22. december

Kot sodni predstojnik Okrajne sodnije Sv. Lenart sem sprejel dekret. Velepomemben je ta trenutek zame. Bilo je dosti boja, preden sem dosegel svoj cilj. Od vseh strani dobivam voščila in zatrdila, da se ljudstvo veseli, da sem ostal tukaj. Zavest, da me ljudstvo spoštuje, mi daje moč in veselje in gotovo bo moje stremljenje, da bom skušal storiti vse, kar je v blagor ljudstva. Vsemogočni pa mi daj tisto moč, da bom svoj sklep tudi mogel izvršiti.

24. december

Sveti večer! Zopet stojim s svojimi dragimi pred božičnim drevescem. Ožeku žari obraz od veselja. Vse drugače je kakor lani. Neka temna slutnja je navdajala srce. Zapustiti bi moral Sv. Lenart. Nevarno je zbolel moj ljubljeneec. Minilo je vse. Prizanesel mi je vsemogočni. Večna hvala. Daj mi milost, da ostanem tako kakor sedaj, v tej tihi zadovoljnosti in sreči.

25. december

Prišel je novi sodnik, dr. Franc Tauželj, ki prevzame kazenski oddelek. Prav simpatičen je. Upam, da se bova prav dobro razumela. Doma je iz Ribnice kakor notar Štupica. Mogoče gotovim ne bo ljubo, če se bo gibal v tisti družbi. Meni pa je prav.

31. december

Zadnji dan v letu! Hitro je minilo. Zame se je slabo začelo. Življenje mojega sina je viselo na nitki. Hvala ti, Vsemogočni, da si mi ga še ohranil. Vse se je dobro končalo. Ostane mi le bridek spomin, da sem izgubil domovino. Upanja ne izgubim. Z zaupanjem gledam v bodočnost. Zaupam, da je še pravica in da toliko dobrih Slovencev ne more biti zaslužjenih. Tako stopimo v novo leto. Vsi najboljši upi gredo z nami. Bog daj, da se tudi izpolnijo.

1921

prosinec

Prijazno je prisijalo solnce v prvem dnevu novega leta. Naj bi bili solnčni dnevi skozi vse leto tudi v našem življenju. Ko sem bil na Silvestrov večer v prostorih nekdanjega Vereinshaus na veselici, ki jo je priredil šentlenarški Sokol, sem spoznal, da bi bilo življenje v Št. Lenartu dosti prijetnejše, če bi se zbrali na zabavnih večerih vsi brez razlike v strankah. Naj bi pozabili tisto neprijetno strankarstvo. Naj bi si ne grenili življenja. Naj bi bili dnevi, ki so nam sojeni, res solnčni in da se zjedinijo vsi. To bo moj smoter, moja želja in če se mi to posreči, bom srčno zadovoljen. S to željo stopam v novo leto. V znamenju sprave prave ujedinjenosti. Imel bom težave, a se jih ne ustrašim. Vedno sem imel geslo - živimo v sporazumevanju, v tem je edina sreča!

6. prosinec

Profesor dr. Spitzzy, s svojim sinom Reinhardom je bil en dan pri meni. Ure, ki jih preživim z njim, so lepe. Tako lepo zna govoriti, idealno o različnih vprašanjih, da bi le želel, da bi ga slišali ljudje, ki so se zarili v eno idejo in ne gledajo ne na desno in ne na levo in grenijo življenje sebi in drugim. Kot učenjak globoko spoštuje vero, češ blagor ljudstvu, ki veruje. Tam je red in varnost in spoštovanje oblastij. Dajal mi je zlata navodila, saj nastopim pot, ki je odgovorna in polna ovir. Tako stopim tudi v osemnajsto leto svojega službovanja. Če pogledam nazaj, moram biti ponosen in reči, da sem bil srečen. Hvala ti, Vsevečni, da si me varno vodil po tej poti. Prosim te nadaljnje pomoči. Čutim veselje v sebi, da delam in posvetim svoje moči popolnoma temu, kakor mi velewa poklic.

.

Spominjam se dogodkov pred letom dnij. Zbolel je moj sin. Težki so bili tisti dnevi. Smrtni angel je šel mimo. Prizanešena mi je bila najtežja bol.

Pred oči mi stopaš, draga prijateljica. Izza onih lepih mladih let. Dan pozneje si zatisnila za vedno oči. Pri spominu nate me prevzame globoka otožnost. Spominjam se na prisrčno razmerje in tvojo nagnjenost do mene. Ločiti sva se morala. Hodila sva vsak svojo pot, a v duhu sva ostala združena. Izgubil sem te, doprinesiti sem moral žrtev. Ohranim trajen spomin. Na svidenje nad zvezdami.

13. prosinec

Čitalnica je priredila odhodnico v čast višje sodnega svetnika, dr. Kranvogla. Poleg predsednika, lekarnarja Devideja je imel poslovni govor dr. Gorišek. Vsebina govora je bila, da je on skušal zatreti moč Nemcev, a da se ni posrečilo. Namigoval je na valetanta, ki ga je v tem podpiral. Ves govor je bilo nekako natolcevanje, da ni dr. Kranvogel aktivno posegel v narodni boj. Spoznati je bilo, da je imel dr. Gorišek namen pripomoči slovenskemu življu do veljave, a da ni našel opore. Smoter je gotovo idealen. Vedeti bi moral, da bi vsak uradnik, ki bi v stari Avstriji to hotel podpirati in se aktivno izpostavljati, takoj dobil slovo. Dr. Kranvogel je navedel iz svojega življenja dogodke, ki so ga dovedli do tega, da tedaj ni kazalo drugače, kakor biti miren. V srcu pa je ostal in bo Slovenec. Večer je potekel animirano. Ločili smo se ob treh zjutraj.

22. prosinec

Sedanji sodni predstojnik, dr. Kranvogel, mi je izročil posle sodnega predstojnika. Pomenljiv trenutek je bil to. Hrepenel sem, da bi bil na tem mestu pomenljiv. Pa tudi za dr. Kranvogla, saj je deloval na tem mestu od leta 1889.

Zvečer je bila odhodnica valetanta, ki jo je priredilo tukajšnje uradništvo. Bil je prav prisrčen večer. Kot sklicatelj sem imel nalogo, da sem imel govor za slavljenca. Bilo mi je težko pri srcu. Kar sem govoril, je bilo iz prepričanja. Skozi vsa leta mi je storil dosti dobrot. Vodil me je kot oče in prijatelj, varoval me je zmot, me ščitil, kjer nisem naredil prav. Tako me je vodil, da sem dosegel svoj cilj. Bodi mi na tem mestu izražena prav srčna zahvala. Govoril je notar Štupica, tudi dr. Veble je srčno pozdravil valetanta. Prijetna godba, ubrano petje so obdržali družbo skupaj do ranega jutra. Bil je lep, nepozaben večer. Vesel sem bil, da se mi je vse tako posrečilo.

23. prosinec

Pri meni smo imeli zadnjo večerjo. Moj blagi sedanji predstojnik in soproga, dekan Janžekovič, prošt Einspieler, davčni praktikant Božič in gospa so bili moji gostje. Valetant je izrazil svoje vidno veselje, da je mogel biti zadnji večer skupaj z najintimnejšimi prijatelji. Dekan je poudarjal viteštvo valetanta, kot sodnika v svoji stvari in v nastopu glede duhovnikov. Bil je srečen večer. Ginjeni smo se poslovili. Dvakrat ime je objel n poljubil. Ločil se je oče od sina. Težko mi je bilo. Sedaj sem ostal sam. Težko breme nosim sam, nimam več opore.

24. prosinec

Moral sem oditi na komisijo, zato nisem imel priložnosti stisniti dragemu prijatelju še enkrat roko. Odpeljal se je zjutraj, poslovil se je pri vseh. Bil je vidno ginjen. Ni mogel govoriti, kar je razumljivo. Tako se je odpeljal. Poglobiti se moram v njegovo dušo. Zapustil je kraj, kjer je deloval pol človeškega življenja. Tako vzorno! Kaj vse je doživel, kaj izkusil. Vse to mu je moralo stopiti sedaj pred oči. Slovo od kraja, ki ga je človek vzljubil, je težko. Ločitev je izvršena. Bodi srečen na novem mestu. Ohranim ti vedno blag spomin, dr. Kranvogel!

25. prosinec

Prvič sem vstopil v urad kot sodni predstojnik. V prostore, v katerih je bil toliko let moj dragi prednik. Neko posebno čustvo me je obšlo. Veselil sem se tega dne, a obenem me tudi skrbi. Z zaupanjem gledam v bodočnost. Skušal bom delovati kakor je moj prednik. Moj namen bo postopati povsem nepristransko in kolikor mogoče ublažiti nasprotja. Tako bo uradovanje tudi

Dr. Ojbold Klauwig

prijetno in bom z veseljem izvrševal svoj poklic.

20. sušec

Hitro bežijo dnevi. Posli sodnega predstojnika so obilni. Bal sem se, a šlo je. Navadil sem se na vodstvo celega aparata. Čutim se veselega, srečnega in mirnega. Občevanje z zastopniki je prijetno. Vplival sem na to, da se opustijo vsi osebni pristopi. Okrajna hranilnica mi je ponudila mesto pravnega konzulenta, ki jo bom sprejel. Bližajo se tudi občinske volitve. Dr. Gorišek je prišel k meni in me vprašal, če se hočem dati voliti v občinski odbor. Pritrdil sem. Naj imajo svoje veselje, če jim je moja oseba všeč. Moje geslo je, da vlada sporazum, mir je največji ideal. To nas je učila zgodovina zadnjih, bridkih let.

27. sušec

Velika noč! Narava se ujema s tem visokim praznikom. Najlepši dan je vstajenja dan. Mislim nate, draga domovina, ki še ječiš pod tujim jarmom, mila Koroška! Pokanje topičev me spominja na tisti usode polni 13. oktober 1920, ko so vklenili Koroško v nemške verige. Otresla se boš teh spon, mila domovina. Pokali bodo topiči, a tedaj v znak tvojega osvobojenja. Tedaj pride tudi zate vstajenja dan. To bo zame najsrečnejši dan!

4. april

Bil sem v Mariboru, da sem opravil obiske pri predsedniku okrožnega sodišča in drugih gospodih! Zopet sem videl mestno življenje. Lepo je, toda za moje živce ni. Meni je gibanje v prosti naravi dosti ljubše. Tam je tisti mir, ki ga moja narava ljubi.

16. april

Mirno teče življenje. Veselim se prebujajoče narave. Največja prijateljica mi je in razvedrilka. Stojim na griču in gledam po lepih Slovenskih gorica. Tudi tja proti zahodu se obrne pogled. Vidi se Peca, odeta v belo odejo. Tam spodaj si, moj dom. Zdi se mi kakor v pravljici, ko gledam deželo, zastraženo od vseh strani. Tam zdičujejo, jokajo in tarnajo, zvesti Koroški Slovenci. Zakleti ste, vklenjeni, a ne za vedno. Izginil bo sneg. Brstje bo pognalo in tudi k vam bo prišel rešitelj. Razbil bo težke verige in zopet boste prosti. Tedaj ne bom gledal več otožno proti temu kraju. Tedaj mi bo odvzeta tista tiha bol, ki jo nosim v srcu od nesrečnega 13. oktobra!

Kvišku, tužni Korotan!
Prišel bo vstajenja dan!

26. april

Občinske volitve. Nastopili sta dve stranki: napredno gospodarska in slov. ljudska stranka. Kakor je v takem malem kraju, se obdelujejo vsi volivci. Da imam mir, sem dal podpis za prvo stranko. Die Politik is eine Lumperei. Človek si mora ustvariti stališče tako, da boljše shaja. V politiki ni nikoli odkritosrčnosti, vedno so osebni interesi. Čemu bi moral potem gledati kisle obraze, ko življenje itak ne nudi dosti veselega. Sedaj jim je prav. Jaz pa si mislim - et habet suam pacem-qui sedet post fornacem.

3. maj, ob dveh popoldne

Dan občinskih volitev je. Agitatorji obeh strank letajo okrog. Udeležba je živahna. Četudi nerad, sem storil svojo dolžnost. Drugače imam toliko sitnostij s strani ljuidij, ki jih drugače, kot da jim pritrdiš, ne pomiri. Če bom voljen v odbor, bom ravnal tako, kakor mi srce in um vелеvata. Čakam na izid, ki se bo še bržkone danes izvedel.

ob 6. zvečer

Slovenska ljudska stranka je dobila 60, napredna gospodarska 47. Prvi imajo 9, drugi 7 odbornikov. Nič ni z zmago, kakor so govorili. Tako sem si mislil, a rekel nisem ničesar. To so posledice postopanja leta 1918 proti Nemcem. Svaril sem tedaj dr. Goriška, a sem prišel zato sam na glas, da sem premehak. Sedaj pa iščejo mojo pomoč. Bomo videli, kdo se zadnji smeji.

4. maj

Četudi bolan, sem sprejel, ko je hotel govoriti z menoj. Prizna, da je vzrok leto 1918. Opozoril sem ga, da je dosti kriv njegov slab svetovalec, nadučitelj Kopič. Omenil je nekaj, da bi rad bil Karol Aubl župan in bi zanj glasovali odborniki Napr. gosp. str. Izjavil sem, da odstopam kot odbornik, ker se nočem več pečati s to zadevo. Vidim, da je postalo razmerje sovražno. Pri tem pa nočem imeti svojih rok poleg. Mislil sem, da se da doseči sporazum in bi gotovo rad delal v splošno korist. Dobro je, da se sliši tudi glas sodnika v zadevah, ki so le njemu znane. Če pa to ni mogoče, da se razvije brezobziren strankarski boj, se umaknem.

Moje življenje

IX

5. maj

Včeraj me je obiskal sodni oficier fortunat Stanovšek, ki je bil pred vojno nameščen tu. Ob izbruhu vojne je odrinil k vojakom, bil še leta 1914 zajet in je bil do letos v ruskem ujetništvu v Jaškentu. Poznajo se mu prestane muke. Toliko lepih let je izgubljenih, uničeno zdravje, zmanjšano veselje do življenja. Pravil mi je, da ga je edino moje pismo tolažilo pred obupom, da si ni, ko ni vedel nobene rešitve, sam vzel življenja. Slikal je boljševiško življenje. Človeka prime groza, ko vse to sliši in potem so še tukaj ljudje, ki smatrajo to kot ideal. Kjer ni vere, kjer ni spoštovanja oblasti, tam ni reda, ne pogoja za obstoj države. Zato naj bi stremeli, da smo enotni, da gradimo, a ne podiramo. Ko pride ta pošast, je prepozno. Nič ni lepšega kakor red, upoštevanje zakona, občutek, da vsi ne moremo vladati. Narava sama nam daje v življenju živalij najlepši dokaz in mi, ki smo krona stvarjenja naj bi delali drugače.

7. maj

Knezoškof, dr. Mihael Napotnik je prišel v Št. Lenart, da deli zakrament sv. birme. Pod staro Avstrijo je bil sprejem vedno slovesen, z ozirom na to, da je bil škof tajni svetnik cesarja. Dekanijski upravitelj me je vabil, da se udeležim sprejema in mi naročil, da obvestim tudi druge uradnike zaradi udeležbe. Storil sem to. A na dan sprejema sem že zjutraj izvedel, da se drugi uradniki ne udeležijo sprejema, češ da je škof avstrijakant. Tako sem ostal sam, samo še nadoficial Šoler in poštar sta se udeležila sprejema. Kakor gerent, dr. Veble, tako sem tudi jaz pozdravil gosta s kratkim, primernim nagovorom. Bil je zelo prijazen in vidno vzradoščen. Sicer mi škof zaradi narodne mlačnosti v zadevi koroškega plebiscita ni bil pri srcu. Menim, da navadni takt zahteva, da se odzovem vabilu, ker gre za avtoriteto oblastij, da se med seboj spoštujemo in tako pridobimo na ugledu pri ljudstvu, ki tozadevno natančno opazuje. Upoštevati moramo, da je on naš nadpastir. Če smo katoličani, ga moramo pozdraviti. Če pa ne, potem pa naj se izrečejo drugi za tisto vero, ki jim ugaja. Ta sprejem mi je odprl oči, kam brede sokolski duh, ki preveva vse tiste, ki so se izkazali z svojo odsotnostjo. Pazijo naj, da ne bo ljudstvo enkrat proti njim. Prav pravi profesor dr. Spitzky. Nespametni so, ki silijo ljudstvo v brezverstvo. Odsekajo si vejo, na kateri stojijo. Resnici na ljubo še dodam, da se je tudi finančna straža in vodja orožniške čete z enim orožnikom udeležil sprejema. Ljudstvo je delilo opazke glede absence ostalih, habeant sibi. Tisti, ki nimajo čuta za to, kar je potrebno.

8. maj

Bil je dan birme. Bil sem tudi boter sinovoma Janeza Muršaka Hanzeku in Adolfu. Po cerkveni slovesnosti je bil slavnostni obed pri dekanijem upravitelju. Knezoškof me je poklical, da sem sedel ob njegovi levi strani. Poleg mene bil je gerent, dr. Veble. Na drugi strani je bil ptujski prošt, prošt Einspieler, nato notar Štupica. Knezoškof je začel prav živahen pogovor. Zanimal se je, kje sem doma. Domišljjal sem si, da je v občevarju drugačen, a sem spoznal, da to ni res, da je naravnost prijetno in zanimivo občevarje. Zato sem zelo vesel, da sem se udeležil sprejema. V občevarju spoznaš človeka in o njem tudi vse drugače sodiš, kakor samo po tem, kar ljudje govorijo.

12. maj

Moj Ožbek je zbolel za ošpicami. Četudi to ni nevarna bolezen, trepečem zanj. Kako trpi in se muči moje edino veselje. Vsemogočni, pusti mi ga, saj je moje vse.

16. maj

Ker sem uvidel, da bo prišlo v občinskem odboru do spopadov, sem se odločil, še pred volitvami župana odložiti mesto odbornika. Moja »domišljija« je bila sprejeta. Izvedel sem, da nameravajo izvoliti Karola Aubla kot župana. Ker je ta nemškutar, se mi upira voliti ga in dati trgu zopet nemški pečat. Za sodnika je tudi boljše, da se vzdržim vsakega političnega delovanja.

Dr. Ožbolt Klavnič

17. maj

Dr. Gorišek je bil pri meni. Predočil sem mu, da naj ne volijo Aubla, ker bo to za nemškutarje zmaga. On to vidi, vendar je za to. Pravi, da bo drugače slovenski odbor. Dr. Gorišek bo podžupan, dr. Veble drugi svetovalec. Mislil sem, če le bo.

18. maja

Volitve župana in svetovalcev. Karol Aubl je bil od 16 glasov izvoljen s 15. Za prvega svetovalca (podžupana) je bil izvoljen dr. Veble, za nadaljnja svetovalca dr. L. Kramberger in učitelj Anton Zabukovšek. Med posest. Antonom Kranvoglom in dr. Milanom Goriškom je prišlo do ožjih volitev, ker je vsak dobil 8 glasov. Pri teh volitvah je dobil Kranvogel deset glasov, dr. Gorišek pa le šest. Tako je propadel. Zapustili so ga tudi že njegovi pristaši. Vesel sem, da sem odstopil. Prihranil sem si še to razburjenje.

Danes lahko rečem, s tem se je maščevalo vse, kar so dr. Gorišek, Kopic in drugi delali 1918. Svaril sem jih, a zastonj. Tako se ne pridobi ljubezni. Pozneje so jih vabili v svojo sredo. Prišli so, a na tihem so jim kazali figo. Sedaj so se maščevali. Danes triumfiram jaz. Mirno sem trpel, a danes sem dobil zadoščenje.

8. junij

Mirno tečejo dnevi. Spominjam se Vergilijeve pesnitve Tytirete patulae cecini sub tegmine fagi. Živim na deželi v lepem pomladanskem času. Krasni dnevi so. Že navsezgodaj slišim različne krilate pevce, lastovice, prepelico. Zglasijo se v prvi jutranji zarji, nato kukavica, podstrešek, ščinkavec, sinica. To je koncert in solnce vzhaja tako lepo in pošilja svoje zlate žarke na zemljo. Že se je začela košnja. Pozno v noč, ko še počivam, pojejo kosci po polju in vriskajo. Vmes dekleta, to je serenada. Zgodaj vstajam, saj bi bilo greh biti v sobi, ko pa ti nudi narava toliko lepot. Obiskal me je sodni svetnik, dr. Schaubach in mi je zavidal za to življenje. On je v Mariboru in mora delati v soparni sobi. Jaz sem svoj gospod. Uredim si, kakor mi ugaja. Zato ni nič lepšega kakor življenje na deželi.

15. junij

V zadnjem času je oživelo zopet koroško vprašanje. Vlada je zahtevala od vrhovnega sveta, da se prizna naši kraljevini Koroška do Drave. Bili smo polni veselega upanja. Danes je prišla vest, da je vrhovni svet to odklonil. Obenem je sporočil, da se nam je to ponujalo, a vlada je ostajala zaradi napačne informacije pri plebiscitu. Neizrekljiva bol je legla v moje srce. Moji najlepši upi, moje edino veselje, da bo rešena domovina, so položeni v grob. Vhod v ta moj paradiž, ki tam žaluje in željno čaka rešitve kakor jaz, ostane zaprt. Zdim se kakor zakleta deklica, ki se ji je že bližal rešitelj, a zle sile so ga odvrnile in sedaj čaka, da pade seme v zemljo, iz katere zraste smreka. Iz nje se napravijo deske za zibelko, za tistega ki bo njen rešitelj. Žalosten sem, ne veseli me nič. Dostikrat se ponoči, ko se prebudim, spomnim moje nesrečne domovine. Tihi up mi je vstal. Bojim se, da bom upal in upal, dokler me ne položijo v grob in z menoj vse upe.

18. junij

Imel sem uradno pot skozi Sv. Anton v Župetince. Modro nebo me je pozdravilo, ko sem stopil na prag. Zlato solnce je pošiljalo prve pozdrave na vzbujajočo se naravo. Krilati pevci so zažvrgoleli po logu in hribih, tam dalje na zelenem travniku. Slišal sem veselo petje koscev, ki so s svetlimi kosami peli sočni travi zadnjo pesem. Prišel sem med vinograde. Prijeten vonj cvetočega trsa te spremlja in spominja na žlahten sad, ki daje jeseni srcu veselje. Šel sem mimo hiše, kjer je nekdanj bivala ona. Bilo je vse tako, tista klopica pod košatim kostanjem in tisto okence, skozi katerega me je pozdravila z zvonkim smehom. Vse je bilo mrtvo. Nadučitelj mi je pravil, da je iz pisem povzeti, da ni srečna. Zapustil sem visoki hrib in sanjaje šel dalje med duhtečimi vinogradi. Zažvižgal sem si eno in mislil na nekdanje čase.

Dr. Ojolt Klavnić

Po hribih sem hodil ter pel
in zavriskal na glas.
A vendar ne tako vesel,
ko Ljubi hodil sem v vas.

Čitatelj si bo mislil, a se nisi spametoval. A jaz rečem, le spomini so, ki človeka osrečujejo. Brez
lepih spominov ni življenja.

18. julij

Po enem letu sem zopet nastopil štiritedenski dopust. Čuti se dobro ta počitek. Ni mi treba misliti
na akte, ne vedno imeti pred seboj, kako naj vodim upravo. Mirno je vse, živci čutijo to.

26. julij

Ta ni možak, ta ni za rabo
kdor videl tujih ni ljudij.

Tako sem si mislil. Biti vedno v enem kraju, ne nudi človeku nobene spremembe in duševno
obzorje se nikakor ne razširi. Gnala me je srčna želja, da bi zopet videl svojo domovino, vsaj od
daleč. Napotil sem se z družino čez Ljubljano in Kranj v divno Jezersko, na mesto tolikih lepih
spominov iz mladih dnij. Nebeško lep dan je bil, ko smo se vozili iz Kranja proti Jezerskemu. V
sinji daljavi nas je pozdravljala Triglav in vse druge gore so se kazale v svoji divni lepoti. Hladne
gore so nas objele, prijeten zrak je napolnjeval naravo. Čutili smo, da smo v planinskem rajju.
Gostoljubno so me sprejeli v hiši mojega žal že rajnega prijatelja, Jurija Šenka na Makekovem pod
sivo Kočno, kjer sem hotel najti mir za nekaj dnij.

27. julij

Iz bližnje Koroške je prišla moja mati. Po enem letu smo se zopet videli. Kakšna razlika med
lanskim in letošnjim letom. Lani sem bil še svojem rojstnem kraju pri dragi materi, bil sem doma.
Letos mi je zaprta pod tja. Od daleč sva morala potovati oba, da sva se videla. Mnogo je vedela
povedati o Koroški. Da se postopa s Slovenci prav dobro in da se Nemci trudijo storiti vse, da
zadovoljijo ljudstvo. Vse je z namenom, da jih toliko prej zaslužijo. Na narodno smrt obsojen bo
zgnil tudi na Koroškem slovenski rod. Kdo je kriv? Mi sami.

28. julij

Na Makekovem biva tudi bivši deželni predsednik, dr. Brejc, s celo svojo družino. Po daljših
letih sva se zopet sešla. Bila sva prijatelja že iz Celovca. Sedaj sva se bolj ali manj drug drugemu
odtujila. Bil je zavzet za to, da se poročim s Frido, ravno tako tudi njegova gospa. Čutil sem neki
prepad med nama, mogoče se motim. Pogovarjava se, a ne dosti. Vidim, da ljubi mir in samoto.
Nočem ga motiti. V Kazinu sem se sešel z odvetnikom, dr. Voduškom. Prav ljubezniv gospod.
Kaže veliko zanimanje za Koroško. Rekel je, da je stavil dve stvari: da pripade Koroška tekom
dveh let nazaj. Omenil mi je, da nosi dr. Brejc glavno krivdo, da smo izgubili Koroško do Drave.
Skoraj nisem mogel verjeti, a je žal bilo res, kakor sem izvedel naslednji dan.

29. julij

S starim znancem Jernejem Krčem, znanim vodnikom po Savinjskih planinah, sedaj županom
»republike Jezersko«, sva se dogovorila, da greva na Češko kočo. Ker je imel zjutraj še nekaj
opravkov, sem krenil sam naprej. Nebeško lep dan je bil, ko sem stopal navzgor po temnem
Makekovem gozdu. Prijeten vonj debelih smrek in macesnov je napolnjeval celo ozračje. Lahko
kakor srna sem hodil. Kmalu me je Krč dohitel, na Štularjevi planini. V živahnem pogovoru sva
kmalu dosegla svoj cilj. Zopet sem te videl, draga koča. Zopet sem poslušal šumenje slapa nad
kočo, zopet zvonjenje tam doli v dolini kakor leta 1914, ko sem bil zadnjič tukaj. Obrnil sem

Dr. Adolf Klavžnik

pogled tudi proti severu. Videl sem te, sivi Obir in Stara gora. Velikokrat sem hodil po teh gorah kot prosti sin koroške dežele. Sedaj, sedaj sta v tuji deželi. Ne smem več tja in tam gospodari Nemec. Neizmerna bol mi je legla na srce in oko mi je bilo rosno. V koči sem našel že dr. Brejca s celo družino. Prišla sva do pogovora o Koroški. Priznal mi je, da so Nemci v zadnjem trenutku ponudili, da bi odpadel plebiscit proti temu, da bi delala Drava mejo. Deželna vlada je to odklonila, ker ni hotela prevzeti odgovornosti, češ ljudstvo bi kričalo, zakaj ste prodali Koroško, ko bi lahko dobili plebiscit. Vidi se, da niso spoznali pravega položaja. Če bi ne sodili tako optimistično, bi do tega ne prišlo. Sprejeli bi, imeli bi, tako pa je izgubljeno še to. Mislim, da za vedno. Po lastni krivdi smo izgubili najlepši del Koroške. Zastonj je sedaj vse pisarjenje. Škoda, da je bila usoda Koroške položena v roke nekaterih. Če bi vprašali domačine, bi se stvar zasukala drugače. Z otožnim srcem sem zapustil planinski raj pod Grintavcem. Pogled na odtujeno domovino mi je zbujal prežalostne spomine na vse to, kar sem ravno izvedel.

Zdaj ni več tako.
Nič več pel ne bom,
saj ni več moj ljubi,
dragi dom.

30. julij

Prišel je dan slovesa z materjo. Pogovorila sva se o vsem, kar me je zanimalo. Spremljal sem jo do Jezerskega vrha, kjer je meja in še nekaj dalje na Koroško. Zastajala mi je noga. Rad bi vedel, da bi ne šla naprej, a prišel je čas ločitve. Postala sva, obrnjena proti Koroški. Še en pogled, objem, stisnila sva si roke. Materin tresočni glas: »Srečno« in razšla sva se vsak na svojo stran. Taka je bila ločitev od matere. Bog ve, ali se še vidiva kdaj? Tesno mi je bilo pri srcu. Misel, da me loči meja od matere, mi ne da miru. Kako lahko bi bila mati v svobodni Jugoslaviji, a trma in mala informiranost nekaterih ljudij je povzročila, da vlada tam, kjer so Slovenci, oholi Nemec in se smeji naši kratkovidnosti. Nemo sem stopal v Jezersko dolino. Pred seboj sem videl žalostno mater in izgubljeno domovino.

4. avgust

Na Jezersko je prišel tudi vseučilišni profesor in bivši deželni predsednik, dr. Leonid Pitamic. Prišel je zaradi določitve meje. Vedel mi je povedati, da je pariška konferenca ponudila naši vladi mejo do Drave brez plebiscita. Če tega ne sprejme, bo glasovanje v coni A in B. Beograjska vlada se je obrnila na vlado v Ljubljani. Ta je zahtevala, nanašajoč se na ugodna, žal napačna poročila, da mora biti glasovanje. Zahtevali so ozemlje cone A in B za Jugoslavijo. Tako je bila usoda Slovenske Koroške že tedaj zapečatená. Vse po krivdi tedaj vodilnih oseb. Volenti non fit injuria. Od sedaj sem tiho. Niti enkrat ne vzdignem več glasu. Dosti sem delal in žrtvoval, upal. Sedaj vem, da smo si sami izgrebli grob, iz katerega Koroška Slovenija ne vstane več.

6. avgust

Divni so dnevi na Jezerskem. Nebo je jasno, vrhovi Savinjskih planin se dvigajo v nenavadni lepoti proti sinjemu nebu in te vabijo, da jih počastiš. V hladni senci sedim, prijeten vonj smrek mi močnejše dviga prsi. Čutiš se veselega, zdravega. Kmalu pride čas ločitve. Še enkrat sem zlezal na hribe. Odprl se mi je svet proti Koroški. Videl sem gore, videl ravnino, po kateri sem tolikokrat hodil. Zdi se mi, kakor bi v bajki gledal lepo deželo. Tako krasno in milo, ki te vabi, ki ti nudi neskajeno veselje. Hočeš stopiti vanjo, pa ti zmaj brani vhod. Visoka stena. Tako si nedostopna, moja domovina, saj nisi več moja. Dolgo sem gledal tja proti severu, kjer je moj bol. Še en pozdrav in izginila mi je izpred očí. V srcu sem čutil neznosno bolečino.

8. avgust

Zapustil sem divno planinsko vas. Zadnji večer me je posetil dr. Brejc s celo družino. Bil je prav

Dr. Ojolt Klavnić

prisrčen večer. Zabavali smo se kakor некоč. Le prehitro je minil čas. Prijeten jutranji hlad nas je spremljal, ko smo se vozili proti Kokri. Še enkrat so nas pozdravljali vrhovi Savinjskih planin in Karavank, z zelenimi robovi sočnih pašnikov. Od daleč je Triglav maestetično dvigal svojo sivo glavo proti nebu. Ne več čisto slovenski. Omadeževan od izdajalca Italijana. Slovo sem dal planinam, slovo tudi deželi, ki je onstran planin.

9. avgust

Sedim v brzovlaku, ki sopiha proti Gradcu. Že se vidi Schlossberg. Že se razprostira mesto pred menoj. Spomini se zbujaajo. Tako lepi. Na ona brezskrbna leta mladosti in navdušenja. Sedaj pa smo si tuji, smo v drugi državi. Minilo je veselje, ostal je le spomin.

10. avgust

S prijateljem Stamitzem sem hodil po ulicah. Živahno življenje povsod. Nič se ne vidi o bedi, ki se oznanja po naših časopisih. Srečujem znane obraze, a enega zastonj iščem. Tja ven me vleče, na Št. Petrovo pokopališče, tam je njen dom. Prijatelj Stamitz mi pokaže grob. Preprost, železni križ pove, da tu spi večno spanje moja prijateljica iz lepih dnij - Mici. Tiho je vse, mrtev je grob, ni več nobenega glasu. Ne vidim več onih lepih očij, ki so me gledale tako zaupno, ne slišim več smeha iz tvojih ust. Mirno, nevzdradno spiš. Bodi ti lahka zemljica. Mirno je srce. Vse je minilo. Naj ti sije solnce večne sreče nad zvezdami. Pokleknil sem na tvojem grobu. Naj mi bo odpuščeno vse, če sem te kdaj ranil. Upala sva in sanjala o sreči. Prišlo je drugače. 15. julija 1918 si mi stisnila zadnjič roko in zaklicala »Auf Wiedersehen«. Nisva se več videla v življenju. Na svidenje nad zvezdami. Še en pogled na drugo gomilo, ki krije meni tako ljubo truplo in šel sem z mirodvora. Vem, da mine čas in da izgubim nekaj, kar je bilo toliko ljubko. Blago srce, nesebično, ki je toliko ljubilo, a je moralo prezgodaj utihniti za vedno! Spavaj mirno!

11. avgust

Prišel je čas ločitve. Zvečer prejšnjega dne sem šel na Schlossberg. Tja me je zvalil večerni hlad in mili glas godbe. Sedel sem na mestu kakor некоč. Milo so doneli glasovi godbe in me zazibali v daljne dni. Spominjam se nekdanjih časov. Kako mehki so akordi, kako vabeči. Prijazna sapica pihlja, od severa se bliža nevihta. Blisk v tajni luči razsvetljuje hrib in dol. Še en komad lepe godbe in zopet stopim dol v življenje. Prezgodaj je prišel čas ločitve. Krepko si stisneva s Stamitzem roke. V očeh je imel solzo. Vedno sva si bila najboljša. Pridrda brzovlak. En pisk in zunaj mesta sem. Hitro se izgubljaajo hiše, stolpi cerkva in tudi ti, dragi Schlossberg, si zatonil v daljnji ravnini. Ostal mi je le spomin. Zbogom kraji lepih dnij. Bodite srečni vsi, ki smo si bili v teh letih tako prijazni. Ti pa tam pri sv. Petru, spavaj mirno. Tebi je veljal moj zadnji pozdrav.

2. september

Nadučitelj Radoslav Kopic je zapustil Sv. Lenart. Našel sem ga že tukaj, ko sem prišel sem. Pravili so mi, da je bil prvotno pristaš klerikalne stranke. Pozneje je stal odločno na strani liberalne stranke. To mu je tudi prineslo, da so ga leta 1914 popolnoma po nedolžnem odvedli v zapor. Zadoščenje je dobil, ko je postal po preobratu gerent trške občine. Kot takšen se je sprl z župnikom Janžekovičem, s katerim sta si bila prej velika prijatelja. Od tega časa je bil hud nasprotnik klerikalne stranke. Nastal pa je nesporazum med njim in dr. Goriškom kot vodjem tukajšnje JDS stranke. Tako se je zgodilo, da je zapustil trg na tistem, brez slovesa, malo priljubljen pri kolegih in somišljenikih. Do mene se je vedel vedno taktno, četudi me je imel kot premilega do Nemcev. Do mene in mojih domačih je bil pravičen. Zame ostane nauk, da je najbolje biti vedno nad strankami. Kdor se poda v kakšno politično strugo, mora pričakovati presenečenja, ki bolijo in grenijo življenje.

2. oktober

Šel sem na izlet h Kapeli nad Radenci. Mičen je ta kraj. Cerkevica na hribu stoji sredi vinograda in daleč okoli po hribih nič drugega kakor vinogradi. Pred župniščem stoji sivolasi gospod, zlatomašnik

Dr. Adolf Klauwig

Meško. Častitljiva je njegova postava. Mož je dosti izkusil. Še vedno je vedno veselega srca, tako da se prikupi vsakemu v prvem trenutku. Prepevali smo vesele pesmi v Zemljičevi gorici, dokler ni zahajajoče solnce vabilo na odhod. Lepa si slovenska zemlja, zato naj bi te vsi ljubili enako. S tem pokažemo moč našim sovragom, ki tako hrepenijo po teh biserih.

10. oktober

Ta dan je Vidov dan za Koroške Slovence. Kako so se pred letom dnij veselili, da jim zasiye za vedno toliko zaželjena zarja svobode. Koliko je bilo navdušenja, koliko lepih upov, a prišla je mrzla sapa. Umorila je vse lepo cvetje in Koroški Slovenci so stali zvečer usodnega dne ob grobu svoje sreče. Koliko gorja so prestali od tistega časa vsi zvesti, koliko so trpeli škode, ki so jim jo prizadejali brezvestni izdajalci. Željno gledajo čez gore, kjer stanujejo njihovi bratje. Rešitve si želijo, prostosti, saj vedo, da jim drugače grozi narodna smrt. Jesen je, hladen vetrček pihlja in od dreves pada list za listom. Tako so ginevale tudi naše nade, a ni še padel zadnji list. Kralj Matjaž še spi pod Peco, a zbudil se bo in pregnal sovraga in tedaj zasiye tudi tebi, Korotan, veselja dan.

10. november

Mirno teče življenje, saj imam to, po čemur sem hrepenel. Najljubši mi je moj dom. Tu imam vso srečo, svojo družino. Ni mi za hrupne veselice. Ne dajo mi veselja. V družinskem krogu, pri zanimivi knjigi najdem vse. Naj bi tako ostalo. Zunaj brije mrzel veter in sneg poletava po polju. V svoji sobi sedim in gledam, kako narava umira. Spominja me na naše življenje. Mislim, da je minilo že marsikaj in pomlad se je še vedno vrnila.

26. november

Sprejel sem pismo od matere, da je bolna in mora biti v postelji, ker se je prehladila, ko je gledala gostijo mojega bratranca Hanza. Iz vsebine pisave povzamem, da ni dobro. Temne slutnje me obhajajo. Vedno mi je pred očmi, ko sva se 30. julija na Jezerskem vrhu poslovila, da je bilo slovo za vedno. Pripravljen sem na najhujše.

27. november

Kar me je že ves dan navdajalo s temno slutnjo, se je uresničilo. Zvečer mi sporoči brat Mirko iz Ljubljane, da je mati dne 27. novembra ob treh zjutraj umrla. Sklenila je svoje trudno življenje, ravno ko je z 12. novembrom napolnila 72 let. Zrasla je v skromnih razmerah. V mladosti ji je le redkokdaj sijalo solnce veselja. Ko sem prišel jaz kot sad prepovedane ljubezni na svet, se je začela nova skrb. Z očetom je skrbela zame, kakor more le prava mati. V srcu se ji je zbudilo upanje, da postanem duhovnik, ko sem šel študirat. To ji je bil ideal. Ni se ji izpolnil. Ranil sem njeno srce. Vem, draga mati. Težko si nosila to bol v srcu. Odpusti mi. Človeška volja je prosta. Uvidela je nazadnje tudi ona, da sem našel svojo srečo. Bila je ženska posebne vrste. Ni se kazala, kako ljubi svoje otroke. Bila je stroga, resna. A v srcu ji je tlela globoka ljubezen, ki jo čuti le prava mati. S to ljubeznijo nas je dvignila vse tri otroke na tisto stopnjo, na kateri stojimo. Kakor je bila tiha njena ljubezen, tako so bili trenutki, ko je le izdala ta čut. Dobro se še spominjam, ko sem prišel po maturi domu, da je priznala, da je nekaj večerov pod prostim nebom na kolenih prosila za srečen izid. Njena prošnja je bila uslišana. Tako lahko še nikoli nisem napravil izpita kakor tega. Ko sem prišel že oženjen z ženo in Ožekom v njeno malo stanovanje v Žumrovi koči na Jerišah, je bilo njeno največje veselje, ko smo sedeli skupaj pri eni mizi. Videla nas je srečne in srečna je bila tudi ona z nami.

Večer njenega življenja je bil lep in miren, saj je bila moja skrb, da sem naredil vse to, kar ji je napravilo življenje prijetno.

Bila je zvesta Slovenka. Ni se ustrašila nasprotnika. Povedala je vsakemu svoje mnenje. Z navdušenjem je šla volit za Jugoslavijo. Bil je lep tisti nedeljski večer, 10. oktobra 1920, ko smo moja žena, jaz in Sokoli, med njimi dr. Kraševac in Podlesnik prepevali v njeni sobi vesele pesmi. Prepričani, da je zmaga naša. Zadnjič se je slišalo tako veselo petje. V sredo, 13. oktobra zvečer,

Dr. Ojolt Klavnić

sta sedela moja mati in teta Žumrova v tej tihi sobici in jokali nad nesrečnim izidom. Zunaj so pokali topiči in zvonili zvonovi. Od tega časa ni bila več prav vesela. Težka ji je bila izguba slovenske zemlje. Pri zadnjih deželno zbornih volitvah je šla odločno na volišče in oddala svoj glas za Koroško slovensko stranko.

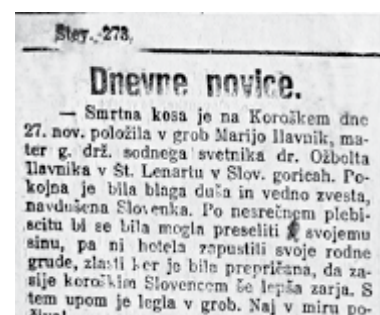
Tolažba mi je bila, da sem jo lahko videl še enkrat na Jezerskem. Slovo je bilo težko, saj sem slutil, da je bilo zadnjič. S tresočim glasom mi je rekla: »Srečno.« in zginila je po bregu, ne da bi jo več videl. Tako sva se poslovila za vedno.

Sedaj spiš mirno spanje. Po kratki bolezni si bila rešena trpljenja. Zatisnila si svoje tako lepe modre oči. Ne gledam jih več. Ni mi bilo dano, da bi jih zatisnil jaz, da bi te poškopil z blagoslovljeno vodo. Umrla si v svoji rodni deželi, ki si jo toliko ljubila. Ko sem te vabil, da bi prišla k meni, si rekla: »Pusti me umreti v kraju, kjer sem bila rojena.«

Izpolnila se je tvoja želja. Položili te bodo v grob. Ne vidiva se več. Ob odprtem grobu te prosim, da mi odpustiš, kolikokrat sem ranil tvoje srce. V srcu bom nosil tvojo sliko. Mogoče nisem vedel, kaj imam. Sedaj, ko te ni več, čutim vso praznino. Tam s sinjih višav glej na nas, ki te bomo vedno ljubili, dokler se ne združimo nad zvezdami. Ta čas pa mirno spavaj, draga mamica.

2. december

Ne morem razumeti, kako je prišlo vse tako hitro. Komaj sem odložil pismo moje matere, da se ne počuti dobro, že sprejemem vest o smrti. Zatisnila je oči. Nikoli več ne slišim njenega lepega glasu. Ko tako samevam, se spominjam zgodovine moje matere. Rojena v skromnih razmerah, je že od mladosti trpela. S težkim delom si je prislužila svoj kruh. Zato je tudi štedila vsak vinar. Mnogokrat nisem mogel razumeti njene varčnosti, a sem v poznejših letih spoznal vse to, ko sem začel sam ceniti vrednost denarja. Mlada leta je preživela v Hribernikovi kajži, ki so jo najeli njeni starši Jožef in Marija Brumnik, roj. Božič, za 50 let v najem in ki je stala poleg Hiršelna v Gabrijah. Ker je bilo dosti otrok - 5, je morala v službo. Pri Miklavcu je spoznala mojega očeta. Prišel sem na svet kot sad prepovedane ljubezni. Začela se je nova trnjeva pot za mater, ker dedek in babica kot stroga katoličana nista rada videla tega razmerja. Tako se je tudi zgodilo, da me je mati rodila na komendovski pristavi v Podkrajju, ki jo je imel tedaj njen delodajalec Karol Poganč, p.d. Miklavc v najem. Mati me je morala prepustiti njenim staršem v vzgojo, sama pa je morala zopet v službo. Bila je večinoma pri Miklavcu, služila pa je tudi v Komendi, ko je bil komendator Denčman, nato pri Eberweinu v Goselni vasi, nazadnje pri Miklavcu, kjer se je leta 1888 poročila z mojim očetom. Ko je pričakovala porod moje sestre Micke, se je preselila v Hribernikovo kajžo, kjer je ostala, dokler ni potekla najemniška doba leta 1903. Od tam je šla v komendovsko pristavo v Podkraj, leta 1906 pa v Žumrovo kajžo na Jeriša poleg Žumrove kmetije, ki jo je kupil leta 1888 moj stric Jožef. Tam je preživela v miru svoja zadnja leta. Kraljevala je v svojem stanovanju in to ji je bilo najljubše. Tako je bil tudi to vzrok, da ni hotela zapustiti svoje domovine. Tudi ne po nesrečnem izidu plebiscita. Za njo so bili razburljivi dnevi, ko so potekali boji za Koroško. Ko so se v začetku majnika jugoslovanske čete umikale, so postavili 4 topove tik poleg njene hiše in streljali proti Apačam. Mati je v strahu zbežala z nekaterimi premočninami v goro in to je bila njena sreča. Imeli so jo kot vneto Slovenko in bi jo odvedli v zapor. Ta čas so prišli bolj pametni ljudje in tako je imela potem svoj mir. Zadoščenje je imela, ko je po treh tednih gledala, kako so bežali Nemci. Po ravno tisti poti, kakor so prihajali. Žal je prišlo vse drugače. Tiha bol je legla na srce, saj sva bila ločena. Rada bi bila v krogu svojih dragih, a rodne zemlje tudi ni mogla pustiti. Tako je prišla smrt, ki je rešila to vprašanje.

Slovenec, dne 30.11. 1921, št. 273

Ožbolt Ilavnik

3. december

Obiskal me je državni pravnik Josip Zorzi. Bila sva skupaj na univerzi in v društvu Triglav. Minilo je skoraj 20 let, kar se več nisva videla. Utopila sva se v spomine nekdanjih lepih dni. Kako hitro so nama tekale urice, kako sva se ogrela pri lepih spominih. Da, mladost in tvoj čar, nikoli te ne bo nazaj. Pusta bi bila poznejša leta, če bi ne bilo spominov. Bili so srečni trenutki in tolažba sedaj, ko sem izgubil mater. Bodi srečen, prijatelj, če se ne vidiva več, če res izpolniš svoj namen, da greš v svoj rojstni kraj, da pomagaš svojim trpinom, ki so pod italijanskim jarmom.

4. december

Prišel je bratec Mirko, od pogreba moje matere. Posrečilo se mu je. Ker je bil v Ljubljani, kjer se dobi dovoljenje, da je prišel še pravočasno k pogrebu. Hodil je ponoči sedem ur od Celovca do Jeriš. Videl je mamico na mrtvaškem odru, smehljaj na ustih. Prehladila se je dne 20. 11., ko je bila še pokonci. Ni čutila bolečin in ni mislila na smrt. Od petka ni več vstala. V nedeljo, 27. 11. zjutraj ob 4. je brez vsakih bolečin zaspala, v navzočnosti moje sestrične Nance, ki ji je dala luč v roke. Pogreb se je odvijal dne 29. 11. na pokopališče v Žitari vasi, kakor je bila njena želja. Izpolnile so se njene želje. Tam ob očetovem grobu je našla tudi ona svoj mir. Naj ji bo lahka zemljica.

— Smrtna kosa. V svoji domovini na Koroškem je dne 27. novembra t. l. umrla ka. Marija Ilavnik, mati g. dr. Ožbolta Ilavnika, deželno sodnega svetnika in sodnega predstojnika pri Sv. Lenartu v Slov. Goricah. Pokonica je bila zavedna Slovenka, ki se ni bala nasprotnikov in je lani navdušeno glasovala za slovensko stvar. Tudi po nesrečnem plebiscitu ni izgubila upanja na boljšo bodočnost koroških Slovencev. Veli slovenski ženi bodi ohranjen blag spomin!

Slovenski narod, 6. 12. 1921, št. 274

8. december

God moje mamice. Ni več sprejela voščil. Spava mirno v zemlji kot zvesta Slovenka. Naj bi se izpolnila tvoja iskrena želja, da pride za koroški narod vstajenja dan in da boš spala v osvobojenem Korotanu. To so moja voščila na današnjem žalostnem dnevu.

Jerše. Dne 27. novembra je umrla Marija Ilavnik, mati deželno sodnega svetnika in sodnega predstojnika dr. Ožbolta Ilavnika, koroškega rojaka. Rajna je bila vedno zavedna Slovenka in ni nikdar zgubila upanja na boljšo bodočnost koroških Slovencev. Naj počiva v miru v domači zemlji!

Koroški Slovenec, št. 38, z dne 7. 12. 1921

12. december

Za sodnika v Št. Lenartu je bil imenovan dr. Josip Čemer, doma iz Borovelj. Je prav simpatične postave. V posebno veselje mi je, da imam sodnika koroškega rojaka. Naj bo najino skupno delovanje vedno harmonično.

15. december

Župnik, dekanijski upravitelj Jožef Janžekovič, je postal dekan. Ker mi je navedeni mil in drag, naj mu posvetim ta dan v spomin.

Pred 17 leti je prišel v Št. Lenart. Rekli so baje tedaj, da je bil Nemcem prijazen. Toda motili so se. Bil je vedno zaveden Slovenec, ki je v tistih težkih časih z vso odločnostjo zastopal pravice Slovencev. Šel je v vsak volilni boj proti lenarškim nemškutarjem. Trnjevi so postali dnevi za tedanjega župnika, ko je nemški Schulverein ustanovil nemško šolo. Nemški duh se je vedno bolj razširjal in tako so navalili tudi na cerkev, češ tudi v cerkvi se mora nemško peti. Uporabili so priložnost cesarjevega rojstva 18. 8. 1913. Ko se je ob koncu pela cesarjeva himna v slovenskem jeziku, so začeli nemški učitelji z otroki nemške šole, na čelu s tedanjim nadučiteljem Flöryjem, peti himno v nemškem jeziku. Župnik Janžekovič se je obrnil in rekel:

*Der Gottesdienst muss geschehen
in deutscher Sprache.*

Nastal je šum, razburjenje. Posledica je bila, da je tedanji namestnik, grof Clary, pisal lastnoročno pismo na kneza škofa Napotnika. Janžekovič je bil petkrat pozvan k ordinariatu. Hoteli so ga prisiliti, da bi dopustil, da bi se ob sveti maši za cesarja dopustilo petje himne v nemškem jeziku.

Dr. Ožbolt Ilavnik

Ni se uklonil. Padel je v nemilost pri vladi in škofu. Dovolil je, da so nemškutarji imeli ob takih dnevih svojo mašo, pri kateri so peli nemško. S preobratom je odpadlo tudi to. Janžekovič se je trudil, da bi tedaj Slovence obeh taborov združil, da bi bili v novi kraljevini enotni. V ta namen je povabil 7. 5. 1919 vso slovensko inteligenco v trg, ne glede na razlike v strankah, da bi se sporazumeli. Žal ta sestanek ni imel uspeha. Nasprotno, začeli so se napadi na kaplana in župnika, ki ga je to silno užalilo, tako da se je po vseh prevarah umaknil iz političnega življenja v širšem obsegu. Pač pa je občinski odbornik, načelnik posojilnice. Prislужil si je zaslugo, da je olepšal cerkev, dal prezidati župnišče, da ima sedaj tako lično podobo.

Znana je njegova gostoljubnost in radodarnost za revne in dijake. Dekan je postal šele sedaj, ko je bil že dve leti po smrti kanonika, dr. Ant. Suhača, dekanski upravitelj. To je posledica nastopa proti Schulvereinu, ker je škof Napotnik v srcu avstrofil in kot nekdanji dvorni kaplan prevzet z nemškim duhom.

Dekan se ni uklonil. Vidi zmago. Da bi se po burnih dnevih veselil zaslužene časti, to mu želimo vsi, ki ga imamo radi, iz dna srca.

23. december

Na občinski, poštni, davčni in župnijski urad je prišel anonimni dopis iz Kočevja, v katerem na nesramen način zasmehuje odlične osebe v Št. Lenartu. Sumimo, da je to storil dr. Luzar, okrajni zdravnik v Kočevju. Človek se mora čuditi, da se akademsko izobražen človek tako poniža. Škoda za čas in delo. Smer inteligentnega človeka naj bi bila, vedno izkoristiti čas v dobro, plemenito, da si lahko vsak dan reče, da je koristil ljudstvu, ne pa ga žalil.

31. december

Zadnji dan leta! Uradno me je peljala pot na inventuro v Žikarce. Bil je prijazen dan. Z visokega hriba pri Sv. Barbari so se številni hribčki kaj lepo kazali, na pol odeti s snegom. Vedno višje in višje, kjer so v sinji daljavi sanjali beli vrhovi gora o jutranjem poljubu vzhajajočega solnca. Že je zatonilo solnce za daljnimi gorami, ko sem stopal proti cerkvi Sv. Ruperta. Belo zidovje je odsevalo od zadnjih žarkov. Bilo je, kakor bi se težko poslavliali. Zadnjič v tem letu od ljube hiše, kjer stanuje dragi župnik Ivan Pajtler. Mislil sem si, če se še solnce dalje in ljubko poslavlja, je tudi moja dolžnost, da stisnem blagemu svečeniku roko zadnjič v letu in z zatrdilom spoštovanja ter voščim za novo leto. Našel sem ga v živahnem pogovoru z o. Mihaelom iz samostana frančiškanov pri Sv. Trojici. Govorica je nanek na to in ono. Vsak je vedel povedati o ljubih spominih. Bil sem v razpoloženju, ki ga najdem le pri osebi, katere mišljenje docela poznam. Župnik Pajtler mi je bil že od nekdanj simpatičen. Je mož, ki ima pravo srce za ljudstvo, ki ni ozkosrčen v mišljenju, ki ve presojati človeka s stališča, v katerem se dotični vsakokrat nahaja. Ljub, mil, gostoljuben, duhovit, prikupil se mi je takoj. Čutil sem, da tudi on mene spoštuje. To sem si štel v čast. Moje stremljenje je bilo vedno, da so med posvetnimi in duhovno oblastjo najboljše vezi. Posebno duhovna in sodnijska oblast sta faktorja, ki se morata drug drugega podpirati. Tako sta se najini srca odprli in bratovska ljubezen, ki je bila v najinih srcih, je bila potrjena z bratskim poljubom. Sic erat amicitia iam dintius exsistens in cardibus nostris confirmata ultima die anni 1921 eum ostulo fraternitatus. Misli so mi uhajale na lepe stavke, ki jih razvija Cicero v Laelius de amicitia. Bil je lep večer. Ure so minile kakor v sanjah in moram reči, da je bil Silvestrov večer, na katerega me bodo vezali vedno najprijetnejši spomini. Sklenil sem prijateljsko vez s prijateljem, ki ga iz dna srca spoštujem kot blag značaj in štejem si v čast, da se smem imenovati njegov prijatelj. Amicie servabo tibicor sincerum usque ad mortem!

Prišel sem domu, ko so v Sokolskem domu obhajali Silvestrov večer. Ni me veselilo. Živel sem v tako ljubkih spominih, da nisem hotel zadnji večer nobene druge slike. Mil je bil objem Morfeja. Medtem so v Sokolskem domu razbili dve šipi, posledica preveč zaužitega vina. Dr. Gorišku pa so v njegovem stanovanju razbili s kamenjem tri šipe. Bil sem vesel, da sem bil doma. To bi mi pokvarilo vse lepe vtise zadnjega večera. To je znamenje, da dr. Gorišek ni našel pri ljudstvu prave ljubezni. Napačno postopanje v političnem oziru, napačno tudi v izvrševanju poklica odvetnika.

Dr. G. Gorišek

Umetnost si je pridobiti ljubezen ljudstva, zato mora imeti srce, ki ga ljudstvo razume, ki ni trdo, ampak dobro.

1922

5. svečan

Od vseh strani se slišijo pritožbe, da draginja vedno bolj narašča. Zabavljajo čez to in ono, nobeden ni zadovoljen. Kljub temu pa se odvija v Št. Lenartu veselica za veselico. Sokol je priredil Silvestrov večer in veliki ples 4. svečana. Požarna bramba je imela zopet svoj ples pri Aublu. In še se obetajo veselice. Popiva se in razsipa denar. Pozno ponoči ali zjutraj se vračajo domu in razsajajo. Človeku se mora studiti tako početje. Je zapravljanje zdravja in premoženja. Koliko več imam užitka, če za ta denar izvedem lepo potovanje. Tam se telo krepi in duh razvedri. Ne grem nikamor. Zame je veselje moj dom. Odkar sem izgubil mojo domovino in sedaj še mater, ni veselja zame. Posebno pa mi je minilo vsako veselje do prireditve, ki jo napravi Sokolsko društvo. Ne morem pozabiti, da se je moj najljubši prijatelj v momentalni razburjenosti spozabil tako daleč, da je uporabil izmišljene čenče ženske, dvomljive verjetnosti, da bi sama prikrila svoje mišljenje, da bi meni škodovali, češ da sem želel Sokolom, da so bili leta 1914 zaprti. Prezlobno je bilo to, preveč so me ranili. Četudi sem prijazen in je, kakor bi pozabil, v srcu pa me peče in zato tudi nikoli ne pozabim, kar so mi storili. Naj sodijo o meni, kakor hočejo. Kdor bo čital nekoč te vrstice, ta me bo razumel. Mogoče sam trpim, a ne morem si drugače pomagati. Razvedrila v družbi takih ljudi ne najdem, o katerih vem, da so me hoteli mučiti iz političnih in še bolj iz sebičnih ozirov. Tam veselja ne iščem, ker ga ne najdem. Hliniti se pa ni moja lastnost.

2. sušec

Manjši zabeležki kažejo, da življenje teče mirno. Zima je minila. Prečital sem mnogo knjig, Dahu, Wolf, Ganghofer. Mnogo zabave so mi nudili spisi. Lepe misli sem našel izražene, ki se dajo v življenju lepo porabiti. Kako nesmiselno je potikati se po krčmah in zapravljanje denar in zdravje. Zato dobiš duševno hrano, ki ti daje tako lepe užitke in trajen spomin.

Sedaj pa ven v naravo, v sadonosnik, sedaj bom zopet Stritarjev gospod Mirodolski. Koliko veselja imam s tem in potem me vabi vinograd s svojo mično visočino. Narava, kako si lepa. Užitek pa ima le, kdor te pozna.

5. sušec

Življenje v uradu je enakomerno. Poglobil sem se v vodstvo sodnije. Moji živci se umirjajo od nekdanjih naporov, imam veselje do dela. V družbo pa ne zahajam, najbolj srečen sem doma. So obrazi, ki mi ne ugajajo in v sredi takih se ne morem razviti. Naj majajo z glavami, da se umikam, meni je vseeno. Tako sem najbolj srečen. Imam slutnje, zakaj je boljše tako. Tako nihče ne more reči, tam sem bil in to je govoril, ničesar mi ne morejo.

15. sušec

Od danes vozi redno vsak dan avto v Maribor. Duša podjetja je dr. Gorišek. Z njim v zvezi je Srečko Krajnc. Pred letom dnij je prvi delal na tem, kot zastopnik Dimnika - konkurent Krajnc. Delal je tako, da bil zaradi žaljenja časti je bil obsojen, posebno, ker ni volil z njegovo stranko. Tedaj se je zmage veselil, danes sta skupaj v družbi. Tempora Muntantur!

20. sušec

Mirko in Micika sta odšla na Koroško. Prodala sta vse premičnine. Tako mi je ostal od vsega le še grob moje nepozabne mamike.

26. sušec

V Št. Lenart je prišel minister Pucelj. Kot pristaš samostojne kmetske stranke ima shod v Sokolskem domu. Veselje so mu zagrenili pristaši SLS, ki so prišli v velikem številu in tehnično

Dr. Albert Klavž

obstruirali. Tako minister ni mogel priti do besede. Ob pol dveh je zborovanje nehalo v splošno nezadovoljstvo, kajti dosegel ni nihče nič. Nobeden ni prišel do tega, da bi povedal svoje mnenje in bi se po pametni kritiki našlo zdravo zrno.

7. april

Moj dolgoletni sodni predstojnik, dr. Kranvogel se je upokojil in dobil naslov dvornega svetnika. Tako se nagiba čas. Vsi gremo isto pot, neizprosno, neizogibno. Pisal mi je, da bi šel v Maribor, a me ne mika. Spoznal sem, da je tam življenje razburljivo in da mi manjkajo pljuča - moja narava. Kaj je lepše, kakor ob solnčnih dnevih hoditi po sadonosniku, poslušati petje krilatih pevcev, občudovati ustroj stvarnika. Narava ti govori, te vabi in kliče. Tu je mir in odkritosrčnost in to mi je najljubše. Zato pa ostanem.

16. april

Pomlad je s svojim krasom premagala kruto zimo. Cvetoča sadna drevesa in rožice po polju, žvrgolenje strnada in drugih krilatih pevcev naznanjajo, da lahko upamo na prijetnejše dni. V vsej veličastnosti se obhaja velika noč. Popoldne so me obiskali iz Maribora, sodna svetnika, dr. Dev in Posega, dvorni svetnik Gabrijelčič, mariborski župan Grčar, prof. dr. Matko, pevca Grbec in Jež. V prijateljskem krogu so nam minile ure in prav, ko so se začele razlegati mile narodne pesmi, še posebej koroške, je doseglo veselje vrhunec. Ljudje so postajali pred hramom in se naslajali nad divnimi glasovi. Družba je bila izbrana. Dvorni svetnik, dr. Gabrijelčič je mož, blagega značaja, oseba, ki jo mora vsak vzljubiti. Videl sem, da so prišli k meni kot tovarišu, da me imajo radi. To je dvignilo prisrčnost. Bil je lep večer, ki mi ostane v najlepšem spominu. Dal mi je zadoščenje za marsikaj.

17. april

Šli smo na Zavrh. Brat Mirko je namreč tudi tukaj. Povsod vse v cvetju, zdi se ti, kakor bi narava v proslavo praznikov postavila velike šopke cvetočih dreves. Prijeten vonj ti udarja naproti. Kukavica mi je zapela tridesetkrat. Letos prvič. Ali bom to število doživel, kdo to ve? Upanje je tista krilata tica, ki nas dviga in dviga v življenju. Upanje je edino, kar je ostalo človeškemu rodu v tolažbo. Zato pa upajmo!

18. april

Dekan Josip Janžekovič je nevarno zbolel. Dobil je diabetes. V zadnjem trenutku so ga prepeljali v Maribor. Slučajno je prišel k meni prof. dr. Matko, ki sem mu razložil nevarni položaj. Odredil je takojšno premestitev in to je dekanova rešitev. Imel je svoje posebnosti, a brez napak ni nobeden. Imeli pa smo ga vsi radi in žal bi nam bilo, izgubiti priljubljeno osebo.

6. maj

Od 3. – 6. majnika je nadzoroval sodnijo višje sodni svetnik, dr. Ivan Vrančič iz Ljubljane. To je prva vizitacija, ki sem jo imel kot sodni predstojnik. Uspeh je bil prav dober. Lepo zadoščenje. Vem, da sem storil svojo dolžnost in da je bilo dosedanje postopanje pravilno. Nadzornik je prav ljubeznivega značaja, odkritosrčen, ki prijateljsko opozarja in ščiti vsakega. Prijetni spomini me vežejo nanj.

9. majnik

Zgodovinski je ta dan. Izvajala se je izvršitev zemljiške knjige in drugih spisov glede tistih občin, ki so spadale prej pod cmureški sodni okraj in so bile po senžermenski pogodbi priključene naši kraljevini. Izvršitev se je dogajala v Radgoni, ker se je bilo bati nemirov, na kar me je opozoril sodni predstojnik, dr. Holly. Tudi sam je predlagal izvršitev na drugem kraju. Bil je lep majnikov dan, ko sem se peljal z avtomobilom v Radgono. Za družbo sem imel svojo družino in sodnika, dr. Čemra. Izvršitev se je odvijala gladko. Reči moram, da je dr. Holly kot Nemec storil vse,

Dr. Ojbold Klauwig

da je olajšal delo in je storil celo več, kot je bila njegova dolžnost. V družbi mojih prijateljev Ferd. Stamica in Franca Žmavca, ki sta se pripeljala iz Gradca, smo se veselili, dokler ni bil čas odhoda. Kot nekdanji tovariši pod skupnim višjim predsedništvom smo si obljubili, da ostanemo kot pravniki v najboljšem razmerju in da gledamo le na to, da ne glede na stranke in narodnost, dobi ljudstvo pravico. Sodnija je faktor, ki mora biti zaradi svoje stroge objektivnosti steber države in tisti kraj, kamor se mora obračati ljudstvo z zaupanjem.

Ko se je nagnilo solnce za goro, smo se pripeljali v Št. Lenart. Zložili smo knjige na pripravljeno mesto in tako je bil del sentžermenske pogodbe izpolnjen. Videl sem, da je bilo izročiteljem težko. Mislil sem na usodo svoje domovine. Tam se je zgodilo nasprotno. Vse to zato, ker so odločali o naši usodi ljudje, ki niso vedeli nič za težnje tistih, ki so predmet pogodbe. Wilson, kje so tvoja načela?

1. junij

Najkrasnejše vreme je. Bil sem v vinogradu. Celi raj je tam. Nad teboj sinje nebo, okoli zeleni hribčki in gore, bele hišice in vinogradi. Navsezgodaj že poje kukavica, tudi kos intonira svojo ljubko pesem, sinice, ščinkavci in drugi pevci pa pomagajo. Poezija je v vinski gorici. Oprosti, vzvišeni Pegazus, da sem se v tej navdušenosti povzdignil na verze in opisal svoj hram - sit volmitas pro facto.

Sv. Kungota čuva vinski moj hram
v sredi zelene gorice.
Podnevi, ponoči sniva on sam,
ker nima nobene družice.

Ponuja razgled mi krasan.
Pohorja gledam zelene gore,
ob desni mi sosed je Sv. Urban,
ki čuva nam vinske vrhe.

Sv. Areh, Sv. Bolfenk, Duh in Sv. Križ
me gledajo z daljne višave.
Leskeče nebroj belih se hiš,
vmes iz daljnje nižave.

Na severu gledam snežene gore,
obdaja večni jih led.
A spodaj so gorice lepe,
obetajo sladek nam med.

Na vzhodu so sinje nižave
in hribci zeleni vmes.
Pošilja od daleč Snežna pozdrave,
oj, raj nebeški je res.

Pod hramom pa vinska je klet.
V sodih sniva vinski tam sok,
da užival še mnogo te let,
dodeli neskončni mi Bog.

3. julij

Na Reberci sem! Zopet te gledam mila rojstna vas, zopet me pozdravlja cerkev sv. Jerneja, zopet razveseljujejo moje srce visoke gore. Vse je še tako kakor nekoč in vendar ni tako. Inozemec sem v svojem rojstnem kraju in to me peče. Nisi več moja, jugoslovanska, Nemec je tvoj gospodar. Ljudje so me sprejeli prijazno. Tudi tisti, ki so me v času plebiscita gledali pisano, so mi že od daleč prijazno nudili roko in izrazili svoje veselje, da sem prišel med svoje rojake. Se pač niso izpolnile njihove obljube, s katerimi so slepili zveste Slovence. Krona se bo dvignila, davkov ne bo, draginja bo nehala. Vse to je pač prišlo drugače in to vidijo nasprotniki in so umolknili. Slovenska govorica se sliši kakor poprej, tudi pesem se razlega. Celo Lepa naša domovina ni pozabljena. Oni zvesti, ki se ne uklanjajo, so prišli na tihem k meni, mi stiskali roke in vprašali, kaj prinese bodočnost. Tolažil sem jih. Težko je tolažiti, ko ničesar ne veš. Izvedel sem tako marsikaj. Zvesti so bili na Reberci le v treh hišah, Šoštar, Anderlič, Wastl, mogoče Grajnar, vse drugo se mi je hlinilo v obraz. Sedaj so tihi in mislijo na to, kar sem jim prerokoval. Nisem rekel ničesar. Imel sem svoje zadoščenje. Prišel bo čas, ko bodo tudi ti želeli pomoči od onstran planin. Šele tedaj bo vstajenja dan.

4. julij

Ob grobu svoje matere stojim. Snidenje po enem letu. Ko sva se pred slabim letom poslovila na Jezerskem vrhu, se je tvoj glas tresel pri zadnji besedi: »Srečno.« Izginila si. Nisem slišal tvojega glasu. Sedaj te krije hladna zemlja. Rožice klijejo iz groba. Ah, kako rad bi še enkrat slišal tvoj glas, ti še enkrat gledal v velo lice. Ločena sva. Le tam nad zvezdami je snidenje. Spavaj mirno, mamica v nekdanj lastni, a sedaj tuji domovini.

10. julij

Komendator Šporn me je povabil, da se peljem z njim na Jezersko. Bilo je lepo jutro, ko sva se bližala Jezerskemu vrhu. Oko je počivalo dalj časa na mestu, kjer sva se z materjo ločila. Moja tedanja slutnja se je uresničila, da je bilo zadnje slovo. Na vrhu nama je ustavil pot vojak wranglovec. Morala sva h komandantu, ki je še spal. Nisva se razumela. Kljub rednemu potnemu listu nisem smel stopiti do Šulerja. Tako sem gledal v lepo jezersko dolino in visoke planine kakor Mojzes v obljubljeni deželo. Kolikokrat sem prekoračil ta vrh, nihče mi ni branil. Sedaj še v svojo lastno državo ne smem. Gnev do vseh teh odredb se mi je zbudil v srcu. S tem se ne vznemirja ljubezni do domovine. Potrt sem se vrnil. Tega ne bom pozabil.

12. julij

Obiskal sem Celovec. Ljubo mesto, koliko lepih spominov mi zbuja. Prijazno me pozdravljajo ulice, po katerih sem tolikokrat hodil. S tega in onega okna gledalo je ljubko bitje in se mi nasmehnilo. Vse je še tako kakor nekoč, a tistih obrazov ni. Šli so daleč, drugi spe v grobu. Cvetočih lic in plavolas sem stopal nekoč skozi te ulice. Sedaj so gube na čelu in lasje se belijo.

Hrepenenje me je vleklo še v Št. Vid. Obiskal sem uradnike na sodnji. Videl sem jih po 10 letih. Spremenjeni obrazi, drugače še vse tako. A mladostnih let ni več. Stopil sem k hiši, kjer sem bil v tihih večerih tako srečen. Prikazalo se je »das Burgfraulein«. Še vedno isti, ljub pogled, še tisti mili glas, a spoznala sva, da je mladost minila in resnost nama je bila na obrazu. Toliko se je spremenilo. Ostal je le spomin na lepe dni.

Kakor v sanjah sem se vračal. Na Gosposvetskem polju sem videl vojvodov prestol in Krnski grad in cerkvico – Gospo sveto. Sveti kraji. Pred tremi leti ste bili osvobojeni. Zasijala je lepa zarja lepše bodočnosti. Že je vstal kralj Matjaž in z njim cela truma, a vtaknil je zopet meč v nožnico in zaspal in čez Gosposvetsko polje je legla zima slovenskega suženjstva. Kako bridki so spomini. Ko sem gledal kraje, ki bi tako lahko bili naši, a smo jih tako lahkomišno spustili iz rok. Vstani, kralj Matjaž, in pohiti sem na Gosposvetsko polje in zavladaj nam za vse čase.

19. julij

Poslovil sem se od Reberce. Lepi dnevi so bili. Hodil sem po temnih gozdovih in užival nebeški mir. Stopil sem na visoke gore in občudoval lep korotanski svet. Prijazno smo se poslovili. Vlak je dirjal po polju, mimo Žitari vasi. Še en pozdrav mamici v tistem grobu, še en pogled na Reberco. Od daleč se je poslavljaj Obir, ki je nosil belo suknjo. Odel si jo je pred dvema dnevoma. Zapustil sem te, mila Koroška. Zaslužnena si, a upam, da se po letu dnij vrnem v zopet osvobojeno domovino.

5. avgust

Na dan mojega goda je prišel moj ljubi prijatelj, profesor kanonskega prava, dr. Rado Kušej s svojim sinom Gorazdom. Bile so srčne ure, ko sva v domačem krogu obujala spomine na davno minule dni. Smejala sva se zopet enkrat prav iz srca. Obiskala sva visoki Zavrh. V gostoljubni hiši družine Štupica sva preživela srečne ure. Večer smo končali pri vedno veselem župniku Pajtlerju v Št. Rupertu. Drugi dan je bila pastoralna konferenca, kjer se je nudila dr. Kušej priložnost spoznati tukajšnjo duhovščino, za katere interes se je v spisih toplo zavzel. V vzneseni napitnici je poudarjal potrebo po skupnem delovanju v prid naroda. Bil sem ponosen, da sem našel priložnost biti v družbi z učenim rojakom, ki mi je vedno ljuba. Dal sem temu veselju duška v napitnici, s katero sem zadel v pravo. Prehitro je minil čas. Poslovila sva se. Staro prijateljstvo se je utrdilo in vedeti, da ima človek zvestega prijatelja, je velika tolažba in zadoščenje, saj ve, da ni sam. Imeti srce, ki mu lahko zaupaš vse, je duševno okrepčilo.

10. oktober

Minilo je dve leti od usode polnega dne na Koroškem. Nič se ni spremenilo. Še vedno so vklenjeni Koroški Slovenci v nemški jarem. Že je sijala zora upanja za rešitev, a zatonila je in mislim, za vedno. V času plebiscita sem bil pesimist, pa ostanem še sedaj. Prehudo bo, če bo res. Kaj je bilo krivo za naš poraz, danes ne bom razčlenjeval. Eno pa vem, da so bila vsa poudarjanja glede samoodločbe narodov čisto drugače mišljena, kakor so se izvedla. Mi smo bili mnenja, da spada slovenski narod skupaj, tedaj k Jugoslaviji, močnejši so to tolmačili drugače in napravili celo glasovanje za komedijo, ki bi bila za nas pesek v oči. Kaj so hoteli s tem doseči, so itak vedeli. Da bo večina Koroških Slovencev glasovala za Avstrijo, je bilo gotovo in to bi morali tudi naši uvideti in kreniti drugo pot. Ostali so optimisti in to je bila katastrofa.

5. december

Tukajšnji kaplan Martin Kozar je izstopil iz tukajšnje škofije in se podal v Združene države Severne Amerike v mesto Springfield, da deluje med tamkajšnjimi Slovenci. V kroniki trga Sv. Lenart mi ostane spomin z dne, 26. julija 1914, ko so ga v divji jezi proti vsemu, kar je bilo slovenskega, napadli tukajšnji nemškutarji. Po preobratu tudi ni imel nič dobrega. Dr. Gorišek je začel proti njemu boj, ker je bil Kozar kot duhovnik proti Sokolu. Prišlo je tako daleč, da je dr. Gorišek dal tiskati letake o delovanju kaplana Kozarja. Nihče se ni zmenil za to. Vse skupaj je bilo le: Ein Sturm im Wasserglas.

Sedaj se je našla rešitev. Onstran oceana naj bi našel mir in doživel manj razočaranj, kakor jih je v svoji domovini.

1923**1. januar**

V Sokolskem domu je bila na Silvestrov večer veselica. Da imam mir pred temi ljudmi, s katerimi me veže uradno občevanje, sem šel. Že tudi zaradi tega, da se malo razvedrim. Priznati moram, da je bilo do sedaj tam zbirališče inteligence. Kako sem se motil. Opazil sem večinoma mlade ljudi, fante, dekleta. Fantje so bili pijani, pljuvali so po tleh, se suvali z dekleti in režali. Pokvarjen je bil ves vtis. Videl sem, da gre prirediteljem le za dobiček, za kakovost občinstva jim ne gre več. Ob pol enajstih sem šel domu. Tam sem našel najboljšo zabavo ob svojem sinčku, ki me je srčno objel in se veselil prihoda svojega očeta. Kakor sem danes izvedel, je bilo divno plesanje mladih fantov

Dr. Ojzolt Klavnić

in deklet, ki so iskali priložnost, da grešijo. To pač ni sokolstvo, ki ima namen vzgajati telo in dušo, to je strup, ki se bo maščeval nad potomci. Razočaran sem bil.

20. prosinec

Zima nas je priklenila za peč. Včasih sem se že bal, kako bom prestal te dni. Sedaj se spomnim besedij mojega nekdanjega profesorja, dr. Šketa, da je knjiga človeku najljubši prijatelj. Tako najdem v knjigah, ki sem si jih naročil, razvedrilo, veselje in razširjenje duševnega obzorja. Tudi zgodovina Hrastovca mi krati čas. Po raznih knjigah in kronikah zbiram gradivo. Upam, da se mi posreči napraviti prijetno sliko o nekdanji zgodovini. V tihih urah pa mi uhaja spomin v davno minule čase. Slike iz lepe mladosti stopajo pred oči. Spomini so vedno lepi in ko čitam Müller Guttenbrunn, Es war einmal ein Bischof, se spomnim na svoja leta pri deželni sodniji v Celovcu. Vse je bilo tako kakor pri meni. Postal sem sivolas, a spomini me pomladijo. Zato pa rečem: Kaj bi bilo poznejše življenje, če bi ne bilo lepih spominov.

8. svečan

Ker gotovo ne bo kje omenjeno, naj zabeležim, da je bila danes otvoritev prvega hotela, ki ga je sezidal Franc Recer. Imenovani je bil pred vojno nekaj let oskrbnik v graščini Hrastovec, vrli Slovenec, zelo simpatičnega značaja.

11. svečan

Ob 5^h zvečer je bila poroka naše kuharice Marije Savernik s sodnim slugo Francem Krajncem. Bila je zvesta, poštena, pridna. Danes se najde malo takih služabnikov. Celih 14 let je bivala pod našo streho. Želim ji prav mnogo sreče.

18. sušec

Vršijo se volitve za državno skupščino. Določen sem kot predsednik volilnega odbora. Volilnih skrinjic je 10. Sam se volitev nisem udeležil, ker smatram, da je najboljšo, da se vzdržim kot sodnik vsakega izraza moje politične pripadnosti in ker imam tako najbolj mir. Voliti proti temu, kar mi je v srcu, ne morem, krivih pogledov pa tudi ne gledam rad.

19. sušec

Peljali smo se v Maribor, da oddamo zapisnike o volitvah. JDS stranka v Št. Lenartu je dobila le 29 glasov, SLS pa 172, Samostojneži 13, Nemci 44. Ostale skrinjice ne pridejo v poštev, če je bilo le 268 glasovalcev. JDS je delala veliko reklamo. Že vnaprej sem videl, da ne vleče več. Zapomnil sem si zadnje občinske volitve in poraz, zato sem prav vesel, da se jih nisem udeležil.

2. april

Kvintet Mariborske glasbene matice, sestavljen iz višje sodnega svetnika, dr. Posege, dež. sod. Svetnika, dr. Oskarja Deva, mestnega župana Grčarja, ravnatelja pogrebnega zavoda Grbca in Ježa, so prišli v Št. Lenart. Obiskali so me kakor lani. V njihovi družbi v najožjem krogu sem užival za nekaj ur. Mične, milo doneče pesmi in šaljive govorice so nas za ta čas navdušile, da smo pozabili vse, kar je neprijetno. Drugače so trenutki v Št. Lenartu, ki niso prijetni. Volilni boj rodi svoje posledice, sovraštvo enega do drugega ovira vsako prijetno sporazumevanje, zato še enkrat rečem, ogibam se javnosti, kolikor je mogoče. V krogu dragih znancev pa oživim in z veseljem pozdravljam njihov prihod. Ta dan mi ostane v prijetnem spominu.

8. april

V času, ko sem še več občeval z dr. Goriškom, sem moral pozneje slišati, da so ljudje izrazili bojazen, da tisti gotovo izgubi pravdo, čigar nasprotnik je, ker je z menoj v prijateljstvu. Hudo me je bolelo to, ker je to najbolj občutljiva stran sodnika, če mu očitajo pristranskost. Zato sem omejil občevanje s tukajšnjimi odvetniki na običajno mero. Tako se najboljše shaja. Sedaj sem se

Dr. Oskar Deva

spomnil tega, ko sta izšli v Straži dve notici, kjer se očita sodniku, dr. Jos. Čemru, da izdaja sodbe vedno v korist dr. Goriška, ker je z njim zelo dober. Mislim, da so te notice izpod peresa notarja Štupice, ki ga je dr. Čemer obsodil zaradi čl. 312 k.z. in ni hotel iti na njegove nezakonite predloge ter je v drugi civilni zadevi zavrnil predlog na začasno odredbo. V Št. Lenartu je res težka vloga sodnika, zato mislim, da je najboljšje, če je človek zase, potem ima mir.

20. april

Odločil sem se, da sestavim kroniko Okrajne sodnije Sv. Lenart. Videl in čital sem mnogo kronik. Vse imajo nekaj tako skrivnostnega, tako mikavnega. Zdi se ti, kakor bi se ti odprl zastor in gledaš vse prizore in dogodke dotičnega kraja, kakor so se odigrali od začetka. Iskati zgodovino kakega kraja, je moje posebno veselje. Razmere v tem kraju, kjer je toliko osebnosti in ima sodnik le tedaj mir, ako ne gleda ne na desno ne na levo, so me napotile v drugi vrsti, da se posvetim v prostih urah delu, ki mi pomaga skozi suhoparne dneve in me osreči. Zdi se mi, kakor bi živel v drugem svetu, vse okoli mene je nič. Ustvariti hočem trajen spomin, to je moj ideal. Škoda je tratiti čas z nepomembnim strankarstvom. Izrabi vsak trenutek in ustvarjaj, kar ti dela veselje in kar ostane še za daljnje dni, to je moje geslo.

23. april

Ker je pri zadnjih volitvah v narodno skupščino nekaj tržanov nemškega kandidata Schanerja, ki je tudi prodril, so Orjunaši napovedali bojkot vsem, ki so obrtuški. Na vseh telefonskih drogovihi visijo letaki, kjer vsakega Slovenca spominjajo, da naj se izogiba teh ljudij. Pri tem so navedena tudi imena, glede katerih vem, da niso glasovali za Nemce. Tako se neti srd, nesporazumi. Zato proč od strankarstva. Išči si pošteno delo in bodi zase. Tako imaš mir, si mislim. Vidim, da imam prav. Mogoče nekaterim prenapetežem ne bo prav, a vem, da je večina zame in zame je merodajna večina ljudstva, med katerim živim in po tem se ravnam.

24. april

Hodil sem po gorica v Kungoti. Pomlad se prebuja, črni kosi prepevajo svoje lepe melodije in naznanjajo vstajenje narave. Vse že zeleni. Kako lepo se svetijo beli hrami med zelenim drevjem. Sv. Urban, Sv. Duh se svetita v jutranjem solncu. In v vinogradu se zopet ziblje plemeniti sok. V kleti se vino v polnih sodih spominja lanske spomladi in nemirno je, preozek je prostor, hoče se veseliti in sili iz soda. V kupici se vince peni, šumi, kakor bi kazalo na vse kipeče sile, ki počivajo v njem. Nad mano cveti češnja v najlepši krasoti, gledam čez hribe na svoj dom. Nehote sem se spomnil pesmi, ki mi jo je povedal dekan Janžekovič in katero je zložil p. Nikolaj Meznarič v samostanu Sv. Trojica v Slov. gorica. Njemu v spomin naj jo zabeležim, ker je tako prikladna za naše vinske gorice.

Si vis cantare
Disce potare,
In vino veritas
Atque sinceritas,
Ouidquid latebit
Vino patebit,
Lenti dolore
Vinum infunde,
Guttur perfunde
Est medicina
Quasi divina.

10. maj

Ob pol osmih zjutraj je izbruhnil v usnjarni Josipa Piricha ogenj, ki je v kratkem uničil vse. Kar

Dr. Ojolt Klavnič

hitro sem izvedel, da je dal dr. Gorišek tam žagati deske. Nehote sem se spomnil, da je stranka Orjuna, h kateri pripada tudi dr. Gorišek, navedla tudi ime tega tovarnarja, ki ga je treba bojkotirati. Doslednost, kje si? Meni se zdi, da se le tako dolgo držijo teorije, dokler praksa temu ne ugovarja.

18. maj

Našega soseda Karola Živka smo spremili k večnemu počitku. Spomnim se še bojev, ki jih je imel pokojni s kaplanom Pavličem zaradi žaljenja časti. Tedaj je bil zastopnik kaplana Pavliča dr. Gorišek. Po preobratu so Živku zaprli gostilno, ker se je baje v njegovi hiši hujskalo proti Jugoslaviji. Rajni je bil zelo jezen, posebno na dr. Goriška kot dušo te akcije. Danes je stopal dr. Gorišek v sprevedu, saj je v zadnjem času tudi on obiskoval to gostilno, ki je nekoč s svojim Malikstüberl veljala kot Hochgurg des Deutschtums. Sie muntatntum res!

22. maj

Binkošti sem preživel v vinogradu. Obiskali so me predsednik okrožnega sodišča, dr. Toplak in znani pevci, višjesodni svetnik Posega in svetnik Deu, Jež in kaznilniški ravnatelj Hohnjec. Bili smo svoji med svojimi, v iskrenem, odkritosrčnem pogovoru, trenutek, ki ga ne pozabim. Milo in veselo petje, odkriti obrazi so nam sladili urice, ki so prehitro minile.

9. junij

Zaradi posebnosti omenim, da je bila dne 8. junija zjutraj močna slana, da je napravila precej škode po ravninah. Zemlja pa je bila deloma docela zmrznjena. Tako mi je pravil Franc Šuman, posestnik v Dolgih njivah.

27. junij

Prvič se je slavnostno slavil predvečer Vidov dana, in sicer po iniciativi Orjune. Od Sokolskega doma se je pomikal spreved po trgu. Na čelu godba, za njimi Orjunaši z baklami, zadaj dr. Gorišek, sodnik, dr. Čemer in nekaj občinstva v neznatnem številu. Okna hiš so bila razsvetljena in okrašena. Tudi Nemci, kakor Sollag, Aubl, so razsvetlili okna, samo župnišče je bilo temno. Spreved se je ustavil nazadnje pred sodnijo, ki je bila prav tako lepo razsvetljena. Dr. Gorišek je imel nagovor in se spominjal pomena Vidovdana. S petjem narodne himne Bože pravde, se je končala slovesnost. Tako se spreminjajo časi. Moram reči, da je bilo navdušenja le malo. Kar se je storilo, se je napravilo iz strahu. Iz srca pa je izviralo le malo. Treba bo še dveh generacij, da se ljudstvo vživi v novi položaj.

11. julij

Nastopil sem dopust. Poletim v vinograd, da ne vidim vsakdanjih obrazov in uživam planinski zrak.

15. julij

Krasno vreme me je zvabilo v hribe. Obiskal sem cerkev Sv. Urbana, od koder se ti nudi nebeško lep razgled po Slovenskih goricah in proti severu in mogočnemu Pohorju. Po ravni poti stopaš v hladni senci proti Sv. Križu, kjer se ti odpira posebno lep razgled proti severu. Pod lipovim drevesom, v najlepšem cvetju sem užival samotni nebeški mir, ki nam ga nudijo ti vzvišeni kraji. Strma je pot navzdol k Sv. Juriju, ki je že blizu državne meje. Ljubka cerkev Zg. Kungote te pozdravlja v dolini sredi vinskih gor. Kakšna poezija je bivati v teh vinogradnih krajih.

25. julij

Žalostno pojejo zvonovi v Št. Lenartu in Sv. Rupertu. Ovenela je nenadoma rožica Ružena, hči notarja Štupice v nežni mladosti 17 let. Globoko sožalje imam v srcu. Lahko si moram, kakšna je bol staršev, ki jim iztrga neizprosna smrt najljubše iz rok. Koliko je truda in skrbij! In ko pride čas, da bi starši uživali sad njihovega truda, ovne mladi cvet. Neznosna je ta bolečina.

Dr. Gilbert Klauwig

3. avgust

Prišel sem s Koroškega. Zopet sem videl svojo domovino. Vse je tako kakor nekoč, samo da sem tukaj tujec. Nemški jezik se širi povsod, komendator na Reberci mi je pravil, da župniki pod kaznijo ne smejo več slovensko uradovati. V šolah je vse nemško, tudi v vseh drugih uradih je to samo po sebi umevno. Vidi se, da so Slovenci na Koroškem obsojeni na smrt. Slišijo se še slovenske pesmi, a le malo. Preveč se popeva nemško. Človeka boli srce. Zapustil sem svojo nekdanjo domovino z žalostnim srcem.

6. avgust

Obiskali so me tovariši iz Maribora, višje sodni svetnik oz. svetnik Posega in Dev ter mestni župan Grčar. V tistem iskrenem, odkritosrčnem razmerju kakor vedno, smo se sestali tudi danes. Peljali smo se k Sv. Antonu, kjer smo pod kostanjem prepevali, kakor nekoč. Gledal sem po hribčkih, gledal na okno, kjer je bila nekoč ona. Hribčki so in bele hišice in tudi tisti hram še stoji, a okno je zaprto. Daleč v tujini je last drugega. Izzvenela je pesem ...so pa rož`ce minule, minulo je vse.

10. avgust

Dobil sem poročilo z Reberce, da so blagoslovili tri nove zvonove. Bil je slovesen dan 5. avgusta, ko so prvič zapeli vsi zvonovi (pet) ob slovesnem obhodu po polju pri vseh štirih križih. Spomnim se tega dne. Misli mi uhajajo daleč nazaj na moja mlada leta, kako lepo je pel zvon iz visokih lin, me vabil in zbujal. Tudi sedaj pojejo zvonovi, a nikdar več tako lepo kakor nekoč. Kako lepo bi donel njihov glas in odmeval v mojem srcu, ko bi peli v prosti, osvobojeni deželi. Tako pa pojete zaslužnjenu narodu in ne bo dolgo, ko se bo razlegal vaš glas gor do zadnje planinske koč, kjer bo, kakor v dolini, že bival Nemec. Da, otožnost me prime. Namesto k vstajenju boste zvonili k pogrebu moje nekoč slovenske rojstne vasi.

15. avgust

V listu Orjuna je bil priobčen dopis iz Sv. Lenarta, da je orožnik Sagadin v gostilni navduševal, da bi se nemško pelo. Tudi tukajšnji predsednik Orjune, nadučitelj Velnar, je napravil ovadbo na poveljništvo orožniške komande v Mariboru. Poizvedbe so izpadle v negativnem smislu. Vidi se, da je nevarno v gostilni sploh kaj govoriti, zato se ogibam take družbe. Ne morem najti iskrenega veselja v družbi vohunov in denuncijantov. Rad sem vesel, a le tam, kjer vem, da so odkritosrčni ljudje.

14. september

Pripetil se mi je primer, da sem moral v zavarovanje dokaza kot pričo zaslišati bolno, 74-letno Apolonijo Rojs. Ko sem jo v sodni dvorani opozoril na svetost prisege in jo pozval k prisegi, se je zgrudila na tla in bila takoj mrtva. Dogodek je napravil na vse globoki vtis.

20. oktober

Trgatev je skoraj minila. Držimo se bolj sladko kakor lani. Sicer ni običajno govoriti o vremenu, a exceptis firmat regulam kronika zabeleži zanimivosti. Po bolj vihnih dnevih je nastopilo jasno, mirno, toplo vreme. Toplomer kaže v senci opoldne 18°. Ljudje kosijo otavič in ga v dveh dneh spravijo suhega domu. Vino, sedaj stisnjeno, meri 20 – 22°. Nebo je čisto in gore so tako krasne, postavljene v bližino. Kako me mika, da bi poletel na gore, da bi užival krasoto narave in oni nebeški mir, ki vlada sedaj na gorskih višinah. Kako si vendar lep, ti rajski svet, če je jasno tvoje lice in vlada svetovna tišina. Glej, človek, podoba za svoj mir najdeš v naravi.

10. november

Hodil sem pri Mariji Snežni. V dolini je ležala megla in bilo je videti kakor morje. Po hribčkih pa je ogrevalo toplo jesensko solnce. Kaj lep je bil razgled. Stal sem na najvišjem bregu in užival lepoto narave. Iz Cmureka so doneli zvonovi tako milo in lepo. Gledal sem po ravnini proti severu,

po hribčkih in po spodnjih planinah. Oko je obviselo na znani gori za daljnim Gradcem, kjer so nekdaj bivali Slovenci. Zdelo se mi je, kakor bi bili ti zvoki iz daljnih, daljnih časov, iz onih lepih dnij, ko sem bil tam gori še kot visokošolec mlad, zdrav in poln upanja v življenje, ki se mi je kazalo tako lepo. Utihnili so zvonovi, solnce se je nagnilo k zatonu, hladna sapica je zapihljala. Še en pogled na kraj veselih, srečnih dnij in stopil sem domu. V spomin mi je prišla Baumbachova pesem: Es war einmal!

16. november

Kot blisk se je popoldne raznesla novica, da so pri Lorberjevi brvi v Spodnjem Porčiču iz potoka Velka potegnili mrtva Altovo Miciko z njenim sinom Frančekom iz Sv. Antona. Pretresla me je ta novica, saj mi je bila znana cela njena usoda. Nehote mi uhaja spomin na lepa prva leta, ki sem jih preživel v Št. Lenartu.

Po uradnih poteh sem prišel večkrat v Sv. Antonu, kjer sem se okrepčal v Altovi gostilni. Bili so tisti lepi časi, ko sem bil poln veselja, ne misleč na bodočnost- mlad človek, ki živi le v trenutku. Zbrali smo se v veselem krogu, prepevali, se smejali, jaz ob Ljubi, Micika Alt poleg naju. Kako so se ji svetile oči, kako je zardela, ko je stopil v družbo on, ki ga je ljubila tako goreče, a je morala skrivati to iskreno ljubezen. Bil je mladenič, ki je nosil črni plašč, kaplan Franc Kren, doma iz Št. Ilja kakor Ljuba. Ljubezen, tiha, požrtvovalna ni mogla prenesti ozkega prostora v srcu. Vzplamtela je. Še dobro se spomnim, ko sem bil z dr. Kušejem sredi oktobra 1909 pri Sv. Antonu, kako smo bili veseli. Tedaj mi je kaplan razodel, da ljubi Miciko, četudi ve, da bo ta ljubezen brezuspešna, nesrečna. Bile so posledice. Žal fantek, Franček kakor oče, je bil sad te srčne ljubezni. Vse je prenesla nesrečna mati pred ljudmi zavoljo njega in sinčka. Višji pastir je divjal in poslal v daljne kraje. A ljubezni niso mogli iztrgati iz njenih src. V vinogradu v Št. Jakobu, kjer smo bili jeseni 1909 na trgatvi tako veseli, sta se sešla in uživala tiho srečo in se veselila življenja nad sadom njune ljubezni. Bila sta srečna, četudi sta vedela, da ni upa za skupno življenje. Prišla je svetovna vojna, Kren je odšel na bojno polje. Odlikovan se je vračal k svoji izvoljenki v njen miren dom, kjer sta delala načrte za bodočnost. Kolikokrat sem se pogovarjal z njo pri Sv. Antonu, kako so ji žarela lica, kako svetile oči, če sem govoril o njem, ki je kazal toliko ljubezni. Sijajno je skrbel za njo in otroka in delal načrte, da bi se znebil tistih spon in sklenil vez z svojo izvoljenko. A zastonj sta upala. Tolažil sem jo, naj vztraja, saj edino v tem najde srečo. Vsi načrti so spodleteli. Vran je ostal zaradi tega prekrška kaplan. Zaprta so mu bila vrata do sreče. Micka je postajala tiha. Kmalu vem, da se je poročila z nekim orožnikom Štefaničem. Videl sem jo še nekajkrat v zadnjih štirih letih. Prej cvetočih lic, je bila sedaj blede, oči so bile žalostne, bila je tiha in nič ni več omenila o vsem, kar je bilo. Izvedel sem, da ni srečna, manjkalo ji je to, kar si je tako srčno želela, biti last tistega, ki mu je žrtvovala vse. V obupu je sklenila ta zakon. A sad prve ljubezni je dal povod za nesoglasje. Čutila je, da revno dete ne najde miru in bala se je za njegovo bodočnost. Tako je tragika našla svoj konec, da si je s svojim otrokom, ki ga je nadvse ljubila, iskala mir v mrzlih valovih.

Trpela si dovolj, našla nisi miru na tem svetu, našla ga boš tam, kamor je hrepenelo tvoje srce. Nihče ne bo obsojal tvojega koraka, nihče ne razume globočine materine ljubezni. Ti, dragi prijatelj Kren, ko izveš to novico, se boš v tihi celici spominjal nje. Bil si blag in plemenit in gojil nesrečno ljubezen, ki ti je niso mogli iztrgati iz srca. Šla je v smrt v čisti ljubezni do tebe in sinka. Ni vama bilo dano združenje v zakonu na tem svetu. Mir bosta oba našla nad zvezdami.

Te vrstice poklonim tebi, nesrečni, v spomin, saj me spominjaš na toliko lepih dnij, ko smo bili vsi tako srečni in mislili, da ima življenje le solčno stran. Spavaj mirno s svojim sinkom.

31. december

Imel sem uradni posel v Stražeh. Lep dan je bil. Hribe in doline pokriva sneg, v daljnih višavah se svetijo gore v snežni obleki, v katere upira vzhajajoče solnce svoje prve žarke. V družbi cenilcev Franca Šumana iz Dolгих njiv ter Jožefa Petriča iz Gornje Voličine so hitro minile ure. Veselje mi je bivati v pogovoru z možmi, do katerih ima ljudstvo zaupanje, tako lahko prav spoznam vse

Dr. Ojbold Klauwig

težnje kmetijskega ljudstva in sodnik dobi pravo razumevanje za presojanje različnih položajev. Sodnik na deželi naj stopi v stik z ljudstvom, s tem si pridobi zaupanje. To dobro ljudstvo je tako hvaležno in poslušno, zato vedno pravim, iščimo vedno pot do srca tega ljudstva. Potem tudi razumeš njegovo dušo in tako moreš biti pravičen sodnik.

Solnce se je poslovilo od Sv. Ruperta, doneli so tako milo novi zvonovi in jemali slovo od starega leta. Bil je nepopisno lep prizor, saj se v prosti naravi čuti vsa tajanstvenost Stvarnika. Krepko smo si stisnili roke, saj sem spoznal, da je najlepše zadoščenje, če sodnik ve, da ima ljudstvo zaupanje do njega in da ga smatra tudi kot sodnika za svojega prijatelja.

1924

29. januar

Sčasoma se vračajo mirni časi. Kakor nekoč gorijo zopet po trgu svetilke, ki vsaj toliko razsvetlijo trg in ulice, da ljudje v temoti ne trčijo skupaj. Če bi kdo prišel iz velikega mesta, si bo pač mislil, da je to slika iz srečnega srednjega veka. Mi smo pač napredni, mi smo pač v Št. Lenartu.

14. svečan

Tudi iz mojega življenja znana Karolina Golob je naperila proti nadučitelju Cirilu Vobiču iz Sv. Trojice tožbo zaradi žaljenja časti, ker jo je ta označil v neki vlogi na višješolsko oblast kot najzagrizenejšo Nemčurko. Nadučitelj Vobič je nastopil dokaz resnice. Dognalo se je, da je igrala dvojno vlogo. Slovenka, kadar se je tam obetala korist, Nemka, če je pihal nemški veter. Glavni dokaz, da je bila članica Südmarka. Nadučitelj Vobič s pričami ni mogel dognati. Obtoženec je bil v prvi inštanci obsojen, sodba je bila tudi pri okrožnem sodišču v Mariboru potrjena, a šele po tričetrtturnem posvetovanju. Tedaj ni šlo tako gladko. Obtožnica, ki jo je zastopal dr. Milan Gorišek je sicer zmagala, ker obtoženec ni mogel doprinesti zadostnih dokazov. Da pa se ohrani ad perpetuom rei memoriam, dokaz, naj navedem, da sem videl knjigo, v kateri je zabeleženo črno na belem, da je bila Karolina Golob v letih 1907 in 1908 članica Slovincem skrajno sovražnega društva Südmark in plačala letni prispevek 2 K. Če bi druga inštanca to vedela, bi sodba bržkone drugače izpadla. Nisem hotel nastopiti s tem dokazom in sem odklonil, da bi me zaslišali kot pričo, ker nisem hotel, da bi rekli, da se hočem maščevati. To zapišem, da si ve kdo poznejši napraviti pravo sliko. Tako osebo so navedli leta 1919 proti meni kot pričo, da sem zabaval čez Sokole. Propadli so. Dr. Milan Gorišek in drugi so zame pozabljeni, izruvani iz srca. Veselil sem se preobrata, saj sem vedel, da smo zopet pod svobodnim soncem, a spoznati sem moral, da so ravno ljudje, zaradi katerih sem si prej kot slovenski uradnik nakopal neprijetnosti pri višjih oblastih, rabili taka sredstva, da bi me uničili. Odpustil sem jim, a tudi v mojem srcu so mrtvi.

17. svečan

Ker se nikoli ne ve, zakaj se rabi kak dokaz, navedem k dogodku, navedenem pod 14. svečnom, natančne podatke iz knjige, ki sem jo imel v rokah.

V Juxtenheft, št. 16, Südmark- Ordsgruppe St. Leonhard je vpisana kot članica pod številko 50 za leto 1907 in pod št. 53 za leto 1908 Lina Golob, Gastbesitzerstochter in Dreifaltigkein. (Mitgleiedskarte 50 oz. 53). Članarina plačana, vsakič 2 K. Vpisani so tudi oče Jurij in mati Marija Golob ter brat Ernest kot člani, in sicer leta 1907 starša, pod št. 48 in 49 in Ernest, pod št. 63; leta 1908 pa so Jurij, Ernest in Marija Golob vpisani kot člani tudi pod št. 50 oz. 51 in 52. Za leto 1907 je vpisan član tudi Rudolf Rojko, gostilničar v Sv. Trojici, pod št. 65. Čez celo ime pa je črta s svinčnikom, znamenje, da je izstopil. Leta 1908 ni več član. Kot takšen je vpisan tudi Zamolo, tedaj gostilničar v Trojici, št. 62 oz. 65 za leto 1907 in 1908. Mici Slavitsch je vpisana leta 1908, pod št. 26 kot članica. Tudi sodni cenilec Ludvik Kozar iz Zg. Porčiča je leta 1907 in 1908 vpisan pod št. 60 in 63. Tudi Konrad in Marija Golob, gostilničarja v Lenartu sta člana, št. 60 in 61 leta 1908 in leta 1908, št. 57 in 58.

18. svečan

Ta dan bodi posvečen tebi, dragi Matej Šervicelj, ki si pred 20 leti za vedno zatisnil tvoje blage oči kot komentator na Reberci. Koliko lepih spominov me veže nate. Ti si bil tisti, ki si sprožil misel, da sem šel v višje šole. Bodi ti večna hvala, ohranim ti vedno blag spomin. Tam pri Sv. Jerneju spiš mirno spanje, na hribčku pod strmimi gorami, dol v soteski šumi Bela in poje svojo pesem, veselo poskakujoč, okrog in okrog pa se dvigajo visoke gore, pokrite s snežno odejo. Da, vse je še tako, kakor je gledalo nekoč tvoje lepo oko, ko smo sedeli pod starodavno lipo pred Komendo. A ta zemlja ni več naša. Po burnih, viharjih dnevih je nastopil mraz, ovenela je rožica. Tujec, Nemec je tam gospodar. Srečen si, dragi Matej, spiš mirno spanje, tuga bi te položila v grob, ko bi vedel, kako je Nemec izpodrinil Slovenca in se začel šopiriti na zemlji, ki si jo toliko ljubil. Tiha bol mi razjeda srce, nič več me ne veseli, če slišim pesem: Zdaj vse minulo je. Izgubil sem milo domovino, ki sva jo oba tako srčno ljubila. Spavaj mirno, Matej. Na svidenje v lepši domovini nad zvezdami.

19. svečan

Poslovil se je odvetnik, dr. Andrej Veble, ki se je preselil v Maribor. Bil mi je prav simpatičen, prijeten, kot zastopnik v vsakem oziru kulanten. Dalo se je z njim odkritosrčno govoriti in to mi je bilo najljubše. Bila sva enakega mišljenja. Za takimi ljudmi mi je žal, saj jih ni dosti več v Sv. Lenartu.

1. sušec

Pa pišimo nekaj o vremenu, kakor poje slavni Prešeren. Ta dan sem se peljal na uradni dan v Dražen Vrh. Zjutraj ob sedmih je bilo 140 R. Hrib in dol pokriva sneg. Ljudje še ne pomnijo tako krute zime.

2. sušec

Veselica sledi veselici. Danes imajo Sokoli svojo maškarado, v znamenju Turkov nastopijo. Se ne udeležim. Pridejo različne osebe, sedaj Sokoli, prej Südmarkovci. Med takimi značajneži se ne počutim dobro.

5. sušec

V Sv. Lenartu je vedno nekaj, kar razburja duhove. Že petdeset let obstaja prostovoljno gasilsko društvo, ki je že storilo dosti dobrega, ko je šlo za to, da se obvaruje posestnika v času ognja večje nesreče. Kakor marsikaj, tako je tudi to društvo zabodlo dr. Goriška v oči. Po njegovem mnenju to društvo sestavljajo člani, ki se priznavajo le k nemški narodnosti. Podal je predlog, da se ga sprejme, kakor nekaj drugih oseb, tudii sodnika, dr. Josipa Čemerja v to društvo. Odbor pa je sprejem odklonil, ker manjka potrebne opreme in je število članov polno. Ker nobena pritožba nič ni pomagala, se je začela gonja proti požarni brambi. Dne 2. sušca je priredil šentlenarški Sokol maškarado v Sokolskem domu, požarna bramba pa veselico v Arnušovi gostilni v dobrodelni namen za nabavo potrebnega orodja. Zaradi tega je bil pri Sokolih ogenj v strehi. To kaže članek v Taboru, z dne 2. sušca 1924. Reči se pač mora, da si gotovi krogi veliko domišljajo, kakor bi se moralo vse klanjati in vsaka druga prireditev opustiti, če si dovoli Sokol uprizoriti maškarado. Kaj je bolj koristno za blagostanje tukajšnjega prebivalstva, bo sodil vsak sam.

Dopisi.

Ples „Langobardov“ pri Sv. Lenartu.

(Važen donesek za naše zgodovinarje.)

Pri kopanju ilovice za svoje lonce je našel zgodovinar Ernest Pollanetz popolnoma slučajno, na velik lonce, ki je bil poln starih listin, pisanih na pravih oslovskih kozah.

Ker moč kljub svoji izobrazbi zraven slovenščine in srbsčine ne govori drugih starih jezikov kakor lenarški kuheltajč, mu je bilo malo tesno pri srcu, ko se je bal, da mu ne bo mogoče razvozlati tajnosti, skrite v listinah.

Lahko si mislite, kako mu je poskakovalo srce, ko opazi, da so listine pisane popolnoma v krasno zvenečem jeziku, katerega še danes tako uspešno govori visokocenjena Frau Aubl.

In kaj je čital v teh listinah?

Za časa kralja Agilufa se je priselil k Sv. Lenartu lončar Liutprand. Takrat so imeli v Lombardiji že dosti loncev, pri Sv. Lenartu pa še nič.

Kot pagan pa ni mogel napraviti nobene prave kupčije, zato se je dal krstiti in sprejel pri krstu ime Ernesto.

Privabil je k Sv. Lenartu iz Lombardije še tudi spretnega svečarja kakor krojača in tako postal ustanovitelj Langobardske kolonije pri Sv. Lenartu.

Kruti grofi Herberstein pa so vzeli tudi tem plemenitnikom osebno svobodo in jih silili na različna dela na njihovih velikih posestvih.

Šosebno važno je bilo grabljanje sena in otave na travniku Polani nižje Sv. Lenarta. Pri tem delu se je posebno odlikoval Ernesto Liutprand, ker je imel najdaljše grablje in ga je zato grof Erazmo Herberstein odlikoval s priimkom Pollanetzo. Počasi se je pozabilo

(V Mariboru, dne 2. marca 1924.)

prvotno ime onih od Liutpranda in so ostali samo še lončarji Pollanetzi, katerih potomci imajo prej omenjenega zgodovinarja še kot živečega predstavitelja cvetoče obrti.

Te listine so bile pisane na koži oslov, katere so svojčas ti priseljenci langobardski prignali s seboj iz Italije in kojih kri se danes plaši po našem trgu.

Ta historični dokument pa ni samo važen za rodbino Pollanetzov, katerim je s tem zajamčena pristna krvnost germanska, marveč za vse one, ki še sedaj govorijo v lepi »Langobarščini«, katere je najboljši dokaz za pristnost in čistost njihovega pokolenja. Zato se ni treba čuditi, če se ti potomci velike preteklosti krčevito branijo vzeti v svoj Langobardski Feuerwehr drugorodni manj vredni element Slovencev in da je za enkrat tudi deželna vlada v Ljubljani smatrala kot pravilno, da smejo v tem društvu gospodariti samo Langobardi.

Jasno je, da se tako društvo, ki je vir lepih dohodkov, ne sme pustiti v slovenske roke.

V društvu vlada vendar komunizem.

Če Arevald nima denarja, si ga izposodi iz blagajne. Če Rozamunda kaj rabi, je istotako.

Prispevajo pa v to naj manjvredni Slovenci in sicer na ta način, da plačajo krepke vstopnine in druge prispevke pri veseljah te odlične družbe.

Že tretjo veselico priredi ta slavni Feuerwehr tekom letošnje zime in to dne 2. marca 1924 nalašča radi tega, ker ima istega dne Sokolsko društvo svojo maskerado.

To okolnost si naj zabilježijo oni gosposodje v Ljubljani, ki so stali na stališču, da imenovano društvo Langobardov ni politično društvo.

Mi pa si bomo prizadevali pokazati se hvaležne različnim pripotovanim Langobardom, in bomo skušali pridobiti še več domačih obrtnikov, ki bodo olajšali tem gospodom težko bivanje v tuji deželi. S.

Slučaj je hotel, da je na večer veselice, pustno nedeljo, izbruhnil v Sp. Voličini v hiši Feliksa Kranvogla ogenj. Šentlenarska požarna hramba se je podala kljub najslabšim potnim razmeram in rešila gospodarsko poslopje, ki je bilo ravno na novo postavljeno. Ponoči ob treh zjutraj je izbruhnil na stranišču hiše vdove Pogačnik ogenj, ki bi lahko upepelil celo hišo in še več drugih, če ne bi bil pravočasno zaduščen s strani požarne brambe.

V Sokolskem domu pa se je pridno plesalo in gasilo grla z vinom. Hudomušnež je napravil v torek, na pust, sledeči dostop:

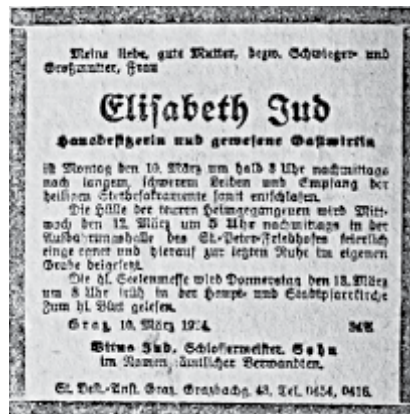
Dr. Oskar Klavnsig

*Hier halten fest und treu zusammen
des Bogachnik'scheins Haus steht in Flammen.*

Pa še reči kdo, da v Št. Lenartu ni vedno kaj posebnega.

21. sušec

Pred menoj leži naznanilo, da je umrla gospa Elizabeta Jud. Tudi ona je šla na daljno pot. Koliko lepih spominov me veže na to gospo in njeno hišo v Jakominigasse, št. 4. Ko sem bil v 6. semestru, me je peljal tovariš Vobič v to gostilno. Od tedaj sem večkrat zahajal tja. Bilo je zbirališče graških Slovencev. Tja so prihajali ljudje iz vseh slojev. Kot reven dijak sem bil vesel, da sem poceni večerjal. Zgodilo se je, da smo katero zapeli, premožnejši Slovenci so izkazali veselje s tem, da smo dobili k večerji pijačo. Nadvse rada me je imela gospa Jud, ki je bila vdovo in že v letih. Imela me je kot sina. Če sem prišel, sem rekel kako šaljivo in tako je večkrat ponovila: Wenn sie kommen, dann wird alles elektrisch. Spravil sem družbo vedno v dobro voljo. Lepe urice sem tam preživel. Ko sem postal doktor, sem imel tam svoj doktor potus. Potem pa je vse minilo. Gospa je dala gostilno v najem in živela je zase. Obiskal sem jo večkrat, zadnjič novembra 1922. Sedaj je zaspala in z njo so položili v grob toliko lepih spominov iz mojih let na univerzi, onih lepih, brezskrbnih let. Spavaj mirno, plemenita žena. Vsi, ki smo te poznali, ti ohranimo blag spomin.

21. april

Kako te po dolgi mrzli zimi ogrejejo s posebno miloto topli žarki prvega pomladanskega solnca in se ti širi srce, ko poslušáš veselo kukavico in se naslanja oko nad prvim zelenjem. Tako je tudi, ko se po dolgem času sestanejo prijatelji in obnovijo vez, ki jih veže iz davnih dnij. Obiskali so me iz Maribora nad svetnik Posega, svetnik, dr. Dev in ravnatelj Grbec in Jež, znani kvartet in ljubi moj rojak, dr. Ravnik. Med nami je vladala tista prisrčnost, ki je le tam, kjer je prava ljubezen. Bile so srečne ure, ki me spominjajo na lepe trenutke, ko smo bili skupaj odkritosrčni prijatelji. Stisnili smo si roke v znamenje, da smo si enaki in da srce zvesto kakor zdaj, ostalo bode vekomaj. To me oškoduje za vse to, kar nimam tukaj. Tu ni tiste družbe zame. Imam prebridke izkušnje. Verjel sem nekoč, da imam prijatelje tudi tukaj, a sem se varal, zato sem tem bolj srečen, če po daljšem času zopet gledam tiste, ki so res pravi prijatelji!

7. maj

Pomlad z vsem svojim čarom obhaja svatbo. Vse je v zelenju in cvetju, prijeten vonj napaja topli zrak. V svojem sadonosniku imam svoj raj kakor gospod Mirodolski. Za škorce, sinice sem napravil stanovanje. Pozimi sem jih krmil, lačno so gledale pri oknu, če je kaj hrane. Sedaj so hvaležne. Ostale so v bližini, zasedle vsa določena stanovanja, tu in tam je kak prepir med vrabci, a do razsodbe ne pride in tudi ne do taks, če sem pri kakem stanovanju napravil premajhen vhod, oskrbijo se prebivalci sami za potrebno širino, nič ne nadlegujejo hišnega gospodarja.

Dr. Oskar Klammig

Tako sedim in uživam koncert, ki so mi ga priredile tičice, sinice, liščki, podstreščki, ščinkavci in poredni vrabci. So moji prijatelji, zvesti, hvaležni bolj kot ljudje, o katerih sem to mislil, a so se pokazali samolastni, sebični. Tu imam svoj mir, svojo poezijo, spomladi. Da bi mi še cvetela nekaj let med temi ljubkimi, milimi krilateci, za drvenje ljudij tam zunaj pa nimam posluha.

20. junij

V Št. Lenartu je bila 15. junija slovesnost razvitja prapora sokolskega društva. Prišli so Sokoli iz Maribora in Ptuja. Nekatere hiše so bile okrašene z zastavami. Nemci oziroma nemško misleči hišni posestniki, kakor Heiter, Schiffko, Pirich, Zamolo, so razobesili zastave, ker so jim jih nudili oziroma ker se je razširila vest, da pridejo Orjunaši in Nemcem razbijejo okna. Jaz nisem izobesil zastave, ker je nisem imel, novo naročena pa še ni prišla. Pač pa je poslala moja žena pecivo in torte v obilni množini in izvrstne kakovosti. To dokazuje, ker je vse to bilo najprej razprodano. Slavnosti se nisem udeležil, ker stojim kot sodnik na stališču, da kot sodnik moram biti nad strankami. Tukaj so vroča politična tla, ljudstvo takoj postane nezaupno, če se sodnik javno nagiba k eni stranki. Dr. Gorišek kot starosta tukajšnjega Sokola še tudi ni dal zadoščenja, da me je leta 1919 iz maščevanja ovadil višji oblasti, ker sem leta 1914 rekel, da se šentlenarškim Sokolom prav godi, da so bili zaprti, pri čemer se je skliceval na Karolino Golob, glede katere imam dokaz, da je bila leta 1906 in 1907 članica südmarkverainata. Ženska je sedaj pri vseh prireditvah in hoče veljati za narodnjakinjo. Da mi je njena navzočnost zoprna, je jasno.

V Taboru, z dne 19. junija je bil objavljen zapis iz Sv. Lenarta, v katerem se omenja, da je veliki župan, dr. Pirkmajer, po mišljenju demokrat, brzojavno pozdravil prireditev. Nazadnje se pa še glasi: »...medtem se pa državni činovnik, dr. Ožbe Ilaunig ni udeležil prireditve in tudi ni razobesil zastave raz svojo hišo, v kateri ima svojo trgovino, medtem ko je to storilo več Nemcev.« Celemu dopisu sem se smejal, saj sami privrženci dr. Goriška obsojajo to pisavo, ko na eni strani jemlje darila, na drugi pa me napade. Do sedaj še ni postava, da bi moral razobešati zastavo in se udeleževati prereditev društev strankarskega značaja. Tako daleč še nismo, da bi se moral nepogojno klanjati, kar ta človek hoče. Ko bi on vedel, kako malo ima pravih privržencev, je danes rekel sam njegov privrženec. In res je, večina jih je, ki so materialno odvisni, ker so kot uradniki dobili posojila, drugim je pripomogel do službe. Sedaj morajo plesati, kakor on hoče, na tihem ga pa kolnejo. Prav je, da se je pokazal sedaj v najgrši luči, zame je kot prijatelj črtan, zanj nimam nič več kot pomilovalen posmeh. Zame je nič, kakor bo tudi kot politik, najprej pri prihodnjih občinskih volitvah, pogorel. Bog že skrbi, da drevesa ne rastejo do nebes.

Svoje stališče sem predsedništvu okrožnega sodišča v Mariboru pojasnil kakor tudi pisal prijatelju, dr. Ravniku, da pove resnico. Da bi v zakotnem listu Tabor popravljaj, se mi ne zdi vredno, kar bi nudil dr. Gorišku možnost, da me napada s stvarmi, ki niso res. On, kakor je do sedaj pokazal, je zmožen za vsako podlost.

11. avgust

Od 17. julija do 6. avgusta sem bil v svoji domovini. Nekako sem se že navadil, da je tam Nemec gospodar. Resnici na ljubo moram priznati, da znajo Nemci tako postopati, da Slovenec ne čuti naenkrat celega bremena. Prepevali smo slovenske pesmi kakor nekoč, a vendar ne več tako, kakor je bilo v nekdanjih časih. Vidi se, da slovenske pesmi ginevajo, razširjajo se nemške. Pri Miklavcu je bil koncert in petje, iz Dobrle vasi. Sistematično izpodriva slovenščino iz uradov, cerkev, iz šole, mladina govori večinoma le nemško. Tako se v resnici izpolnjuje kakor je Meško nekdaj pisal: Na smrt obsojeni.

1. avgusta sem stal na visokem Obirju. Bilo je vse kakor nekdaj, videl sem gore, hribe, doline, sivo Dravo, vse, vse, a vendar sem moral reči, to je zdaj tuja dežela, tu stojim kot inozemec.

Koroška je izgubljena ob njeni naravni legi Celovške kotline. Odločba je tako padla. In vendar gledam Koroško z Obirja. Kaj je ta kotlina, kje se šele začnejo gore in kako daleč gre meja za te gore, do Savinskih planin. O, da bi gledali vsi, ki so odločali pri sklepanju senžermenske mirovne pogodbe, čez visoki Obir, bi morali enoglasno spoznati, da bi vsaj nekoliko varovali pravice

Dr. Ožbe Ilaunig

Slovencev, da je Drava naravna meja.

Na zemljevidu se pač vse drugače vidi, kakor v naravi. In to je bila naša nesreča. Nesreča pa tudi neokorna uprava in ofenziva ob času, ko bi se še dalo marsikaj rešiti. Srbski vojaki niso prizanesli nikomur, ne Švabu, ne Slovincu. Postopali so surovo, kradli, trpinčili dobre, mirne ljudi. Ljudje so se Srbov bali kakor nekoč Turkov. To je bilo odločilno. Neki, prej zaveden Slovenec, mi je rekel, da rajši gre beračit, kakor da bi volil za Jugoslavijo. Je žalostno, a žal resnično.

Dosti smo bili sami krivi, da smo izgubiti to zibelko slovenskega rodu, naš biser.

Povsod slišiš slovensko govorico. Od prejšnjih časov se skoraj nič ni spremenilo, le eno je, da je zdaj Nemec v polni meri gospodar in je Slovincu zaprta pot. Slovenci, kolikor so še zvesti, so zase sami. Iz njih samih še prihaja navdušenje. Prepuščeni so osamljenosti, kakor na otoku proti vsem valovom, ki jih hočejo potopiti. Tako se borijo, dokler zadnjega ne vzame val vsenemštva. Zastonj gledajo čez Karavanke, kjer so upali na pomoč. Vodje so zamudili zadnji čas, izgubljeno je.

Kaj pomaga vse Sokolstvo, Orjunaši, ki vedno govorijo o osvobojenju podjarmljenih bratov. V Jugoslaviji je to lahko kričati. V odločilnem času se ni nič storilo in se tudi nič ne bo. Izgubil sem vero v to, zato se mi ta društva zdijo kot prazna pena. 29. julija sem bil na Jezerskem. Reči moram, da so nemške obmejne straže ljubeznivo dostojne, jugoslovanske so trpke, deloma brezsrdne. S tem zbujajo pri obmejnih Slovencih nevoljo in mržnjo. Uprava postavlja na meje ljudi, ki so Srbi, ki ne poznajo tukajšnjih razmer, jezika in ljudi.

Vse izgleda kakor v srednjem veku, ko nisi mogel dalje, kakor je obsegal zid.

Poslovil sem se zopet od Koroške. Lepe spomine imam, a tudi žalostne. Moje, vse moje edino veselje je izgubljeno, zato me pusti vse hladnega, kar se godi tukaj. Z izgubljenim Koroško je umrlo tudi moje srce.

12. avgust

V Št Lenartu so bile občinske volitve. Izid zadnjih volitev leta 1921 je napotil dr. Goriška, da je skušal doreči skupno listo Slovencev. A dekan Janžekovič mu je čisto dobro odvrnil: »Ne zaupamo vam. Hoteli bi imeti svojo nadmoč.« In tako je SLS postavila svojo listo in dr. Gorišek svojo narodno napredno. SLS je stopila v zvezo z Nemci. Ves boj se je dejansko obrnil proti osebi dr. Gorišku. On je neprijeten. Zavozil je z svojim nastopom leta 1918 in to se ne pozabi. Napel je vse moči, das letzte Rufgebot. 48 glasov, na nasprotni strani pa jih je bilo 75. Volitev se nisem udeležil, ker se kot sodnik ogibam vsega, kar bi me moglo spraviti v stransko luč. A eno rečem, če bo nevarnost, da bi postal dr. Gorišek župan, potem grem tudi na volišče. On nam ne bo županoval.

15. avgust

Vsa onemogla jeza vsled poraza pri volitvah se je pokazala v tem, da dr. Gorišek pozdravlja odbornike, ki niso njegove stranke v ironičnem tonu: »Hvaljen Jezus.« Učitelj Zabukovšek je rekel. Si bomo zapomnili za bodoče. Jaz pa pravim. Goriškova stranka si bila in ne boš prišla na površje. Na veke, amen.

Dr. G. Gorišek

Moje življenje

X

126

16. avgust

Potekale so volitve župana. Leta 1921 je predlagala SLS stranka, da se izvoli za župana dr. Veber. Dr. Gorišek je nasprotoval temu, češ klerikalec naj ne bo izvoljen, rajši Karol Aubl, ki je po mišljenju Nemec. Pred volitvijo župana je prišel kot nosilec narodno-napredne stranke k nosilcu SLS stranke, dekanu Janžekoviču s predlogom, da naj bi volili dr. I. Krambergerja, ki je pristaš SLS stranke, v očeh nasprotnikov »klerikalec«. Dekan je kratko odvrnil: »Leta 1921 ste nam vsi vsilili Aubla, letos ga vam pa mi prezentiramo za nadaljnja tri leta.« S tem je bil dogovor končan. Ob 2^h pop. je bil izvoljen za župana Karol Aubl. Nasprotniki so oddali prazne listke. Glede dr. Goriška pa velja. Die ich rief die Geister, die werd ich nun nicht los.

19. avgust

Ko sem bil letos v moji domovini, sem našel pri Miklavcu o znamenitem žitarskem vinu, ki rase še dandanes v Žitari vasi, Št. Lipšu in v Globasnici. Vino je kislo, tudi znano zaradi kisline. Drugače mu pa pripisujejo zdravilno moč. V spomin zapišem pesem, ki jo je zložil notar Hans Tschebul.

Die Rebe von Sittersdorf.

1.
Der Rebe von Sittersdorf
Bist noch kein Lied erklingen,
Du einzige im Kärnterland,
Stets bleibst du unbesungen.

2.
So will ich einen frohen Sang
Zu deiner Ehre dichten
Von deiner Traube wunderkraft
Werd ich getreu berichten.

3.
Herr lästern sie dein altes Blut
Zu sauer wieder finden,
So tröste dich und sag darauf:
War schon in weiten Landen.

4.
Herr König Karl von Spanier
Verspiert viel Kuchagen,
Ein großer runder Kieselstein
Der lag ihm schon im Magen.

5.
Du half nicht Arzt, nicht Medizin
Von diesem bösen Übel,
Mithinen nahm Herr Karl zu sich
Hohl täglich einen Kübel.

Dr. Ojolt Flaunig

6
Da sprach der Kraf von Rosenberg
Des deutschen Reiches Bot;
Mir wächst ein Heim am Draestrand
Gar kräftig ist der Rott.

7
Herr König laßt die Pillen sein
Und all die Kräuterkunnen,
Her weiß, ob nicht mein Kärtnerwein
Dem Heim vertribt das Klunnen.

8
Der König war ein kluger Mann
Und ließ sich auch was sagen,
Er gab Befehl und schickte bald
Nach Kärnten Knecht und Hagen.

9
Das war ein Fest in Sitterdorf
Als sie die Ihr vernahmen
Drei Tage wohl die guten Leut
Aus ihrem Rausch nicht kamen.

10
Und als die Fässer angefüllt
Die Flaschen zugestrichet,
Da ward der Heim gar eiliglich
Nach Spanien spediret.

11
Herr König Karl war mugesack
Und saß in seinem Garten,
Es gieng noch keine Eisenbahn
Drum mußte er hübsch warten.

12
Als er den ersten Schluck getan
Da wolts ihm nicht behagen,
Im Fränlein über die Haugen kam.
Doch leichter ward der Hagen.

13
Die zweite Flasche unten war
Darief er Tod und Haugen
Mir wird sowohl, ich könnst ja schon
Fornis Bolero haugen.

14

Und als er dann mit Heldenmuth
Die dritte hat gegessen -
Ihr Könnte mir glauben oder nicht
Da ward der Wein verflossen.

15.

Der König sprach zu Rosenberg
Der Himmel auch erhalte -
Hier steht für euren Wein das Kreuz
Und grüßt mir eure Alte.

16

So ist der saure Kärntnerwein
Hochher Ihr gekommen -
Trotz Heres, Port und Malaga
Bleibt sie ihm unterkommen.

17

Und spaltet man sich Lebenslust
So sage mir den Leuten:
Ein saurer Wein, ein herber Trunk
Passt auch für herbe Zeiten.

31. avgust

Kakor povsod so nabavili tudi župljani šentlenarške župnije dva nova zvonova, kot nadomestilo za prejšnja dva, ki sta bila odvezeta leta 1916.

Zvonova so pripeljali dne 30. avgusta zvečer ob sedmih. Sprejem je bil slavnosten. Natančno sem popisal v kroniki okrajne sodnije Sv. Lenart.

Na tem mestu hočem pripomniti le, da so se liberalci muzali, ko je bil sprevod zvonov. Nekdo je opazoval, da je postal dr. Gorišek ves rdeč, ko je prijezdil novo izvoljeni župan Karol Aubl na čelu požarnih brambovcev v trg. Zamahnil je z roko in odšel.

Se pač nič ne da opraviti. Tukajšnji prebivalci so katoliškega mnenja in prepričanja in bodo pri tem tudi ostali.

10. oktober

Da se spozna, kakšne so razmere v Št. Lenartu, priklopim v spomin dopis v Slovenskem Narodu, z dne 9. oktobra 1924, št. 201. Je stara pogreta jed, ki se vsakemu gabi. S tem se nič ne doseže. Vidi se, da Slovenci ne moremo biti enotni.

To je tudi vzrok, da smo izgubili Koroško, ki smo jo morali pred štirimi leti prepustiti Nemcem, ki so šli poenoteni proti nam v boj.

Nesloga je naša nesreča in zato nam še dolgo ne bo zasijalo solnce sporazuma.

V brezplodnem pobijanju v časnikih spregledamo. To je bilo tudi glede Koroške. Vse poznejše tarnanje je prepozno, za nas je Korotan izgubljen.

Dr. Ojolt Klauzig

Dopisi.

— Sv. Lenart v Slovenskih goricah. »Slovenec« si je v svoji 222. številki privoščil mene kot »Žerjavovega generala« ter skušal natveziti svojim čitateljem izven Sv. Lenarta, da je zmagala pri občinskih volitvah pri Sv. Lenartu SLS, da so nasprotno naprednjaki sramotno propadli in da se mi je povrh še ponesrečil poskus, razdvojiti pristaše SLS. Za očeta »Slovenčevega« članka se smatra vobče notarja Stupico. Članek je prišel po dveh mesecih in to »slučajno« potem, ko je doživel podžupan Stupica pri občinski seji na moj predlog polom s svojim predlogom na povračilo stroškov za potovanje h pogrebu Velenemca Posseka. Notar seveda odklanja očetovstvo in žuga celo s tožbo. Pred preobratom je bil trg v nemčurskih rokah. Nekaj mesecev pred mojim prihodom so se vršile občinske volitve, katerih so se prvič udeležili tudi Slovenci. Te je bilo neposredno po polomu »Vorschusskasse«. Par navdušenih mož je računalo z »iztreženjem« volilcev, ali varali so se. Slovenci sploh niso dosegli pomena vrednega uspeha. Prihodnje volitve so bile šele vsled različnih mahinacij l. 1911. Za Slovence so se razmere zboljšale v toliko, da so se združili za volitve v prvem razredu. Družabno smo zahajali naprednjaki v krčmo Karla Aubla, ki je veljal za zmernega nemškutarja, ker nas je bila klerikalna bojevitost pregnala iz edine slovenske krčme. Krčmar Alojzij Arnuš je našo odsotnost težko pogrešal in očitno iz tega razloga je zahteval od nas, naj se vršijo volitve tudi v drugem razredu, kjer je imel volilno pravico Karel Aubl. Udali smo se, čeprav smo vedeli, kaj namerava. Šel sem k Aublu in ga prosil, naj se vzdrži volitev, da nam omogoči posežanje njegove krčme. Aubl je to obljubil in dal na to svojo besedo. Volit pa je vendar šel nemškutarje. Ta mož je sedaj naš župan. Notar Stupica je zbežal k Sv. Trojici ter s tem omogočil zmago nemčurjev tudi v prvem razredu. Ta mož je sedaj naš podžupan. Pred preobratom je bilo zavešanih Slovencev malo, sedaj jih je toliko, da bi lahko tvorili večino tudi proti nemčurjem. Ob prevratu SLS ni imela v trgu razen duhovnikov nobenega inteligentnega pristaša. Notar Stupica še ni bil »opredeljen«. V Narodnem svetu in v gerentskem sosvetu smo bili naprednjaki v večini. Ko je prišel čez nekaj časa klerikalni odvetnik, zdravnik in novopredeljeni notar in je dobila Ljubljana klerikalno vlado, se je vrglo takoj mene in dva napredna odbornika na cesto in na naša mesta je imenovala »Vlada za Slovenijo« Karla Aubla in Franceta Stupico. Oba sta postala organizirana člana SLS in sta se pri ljudskem štetju vpisala kot Slovence. Prihodnje volitve so se vršile v znamenju klerikalizma. Temu načelu nasproti smo se postavili mi na čelo naprednjaštva. Nemčurstvo se je smatralo za likvidirano in bivši nemškutarji so se nahajali na obeh listah. Navidezno klerikalna lista je prodrla z 9 mandati proti sedmim naprednim. Klerikalci so to izizvalno razglasili za uspeh SLS. Naprednjake so pustili na strani in hoteli izvoliti za župana svojega izrazitega pristaša. Tu smo jim napravili križ čez račun. Karel Aubl je sprejel od nas kot organiziran Slovenec ponudeni županski mandat proti obveznosti, da odda svoj glas za slovensko starešinstvo. Ko so to klerikalci izvedeli, so raje sami volili Aubla županom, kakor da bi stopili z nami v dogovor. Tako je bil Karel Aubl enoglasno izvoljen županom. Za časa volitev starešinstva pa je dokazal Karel Aubl, da ni izpremenil svojega značaja in da se je vpisal za Slovence iz takratnega strahu. Razmerje volilcev ob času razpisa volitev je bilo tako, da smo naprednjaki računali na močno tretjino. Drugi dve tretjini so se delili med nemškutarje in klerikalce. Ali tako, da bi bilo težko jednim kakor drugim sestaviti samostojno kandidatno listino s količkej pomembnimi osebami. Na prvem volilnem shodu našega političnega društva se je res sklenilo stoji z voditelji SLS-v dotliko radi

Dr. Oskar Klavnsig

20. oktober

Bil sem zopet na Koroškem, v Celovcu. Kako si mi mila, Koroška, kako te ljubim. Večerno solnce je še obsevalo na najvišje vrhove, ko je prisopihal vlak čez mejo. Kako željno sem gledal vse hribe, gore, doline, vasi in hiše, povsod sem bil, na vsak kraj me veže ljub spomin iz srečne mladosti. Kakor v sanjah sem hodil po ulicah, saj me je vsaka hiša, vsaka stvar spominjala na oni lepi čas, ko sem bival v tem mestu. Srečeval sem ljudi, ki sem jih poznal že od prej, razveselil sem se teh obrazov. A le eno sem spoznal, časa tek je nam vsem zarisal svoje neizogibne poteze.

Le težko sem zapustil ljubo mesto. Brzovlak je hitel z menoj proti severu, mimo Gosposvetskega polja, vojvodskega prestola. Kako težko mi je bilo pri tem, saj je to zibelka slovenskega Korotana in vendar je tam sedaj Nemec gospodar, po naši krivdi.

Mimo ljubega št. Vida, kraja neskončno lepih spominov, ko sem bil tam avskultant in sodnik, zgodovinsko znamenitih Brež in mimo obilnih razvalin je hitel brzovlak proti Gornji Štajerski ob Muri in dalje proti Gradcu, kjer sem v družbi dragega prijatelja Stamica prebil vesele ure. Prišel sem zopet v drugo družbo, kjer se pozabi vse, tisto malotno življenje v malem gnezd.

Sprememba je mikavna, potovanje človeka razvedri, mu razširi obzorje in mu da večjo samostojnost. Z najlepšimi vtisi sem se vrnil v solnčne gorice. Sedaj uživam, ob spominu na lepe dni, vse dogodke, ki se mi porajajo pred očmi in se veselim dneva, ko zopet pohitim iz kraja ozkosrčnih ljudi v širni svet.

21. oktober

Trgatev je končana. Kakor se je spočetka kazalo slabo, sta zadnja meseca vse popravila. V zadnjih tednih je bila poezija bivati v vinogradu. Čriček je prepeval, luna pa je mirno sijala s svojo bojno lučjo čez hrib in dol. Vmes pa je pel klopotec svojo enakomerno pesem. Dne 16. oktobra je bila trgatev. Nabrali so 105 put. Vino je imelo dobrih 19⁰. Vinski duhovi bodo nemirni.

20. november

Razpisane so nove volitve za skupščino, ki se bodo odvijale 8. svečana. Vlada je morala odstopiti. S strahom gledam v bodočnost. Nič dobrega se nam ne obeta. Slovenec je bil zaslužnjen in ostane.

16. gruden

Zaradi demisije dr. Korošec – Davidovičeve vlade je prišlo do razpusta skupščine in do novih volitev. Veliko smo pričakovali od zadnje vlade. Pozdravljalo jo je tudi inozemstvo. Človek se je čutil bolj domačega, saj je vedel, da so naši ljudje na odločilnem mestu. Začel se je že ostuden boj. Premeščanje uradnikov iz enega kraja v drugega. Če se menjava vlada, naj bi ostalo uradništvo na svojem mestu. Stvar uradnika je itak, da izpolnjuje zakon, če pa ne, pa krši svojo dolžnost in potem je povod, da se ga odstavi. Premeščanje uradnikov, bodisi potem ta ali ona vlada, pa obsojam. Začel se je že boj za mandate. Ker ne more vsak biti nosilec liste, se stranke cepijo. Stari greh Slovanov, da ni enotnosti. Tukajšnji uradniki so pristaši JDS stranke. Nosilec liste je Pivko. Oni Pivko, ki je kot avstrijski častnik pobegnil k Italijanom in povzročil smrt mnogih naših vojakov. Da je storil uslugo našemu najhujšemu narodnemu sovražniku, je največji narodni greh. V mojih očeh je podel izdajalec, vse njegovo olepšanje, da je hotel koristiti slovanstvu, je piškav izgovor. Koristil je toliko, da je Lah zasedel najlepše slovenske kraje. Pljunem pred takšnim kandidatom. Na drugi strani je nastopil kot nosilec radikalne stranke moj rojak in prijatelj, dr. Rudolf Ravnik, mož čistega značaja. Da je kot Korošec prešel v radikalno strujo, mi je nerazumljivo. Obrnil se je tudi do mene, da bi pomagal njegovi stranki. Odklonil sem.

Kakor sem že omenil, sem bil vedno zvest in prepričan Slovenec. Najlepši mi je bil boj zoper Nemce. To mi je bilo v krvi; osvoboditi Slovence tujega jarma, je bil moj vzor. Navdušen sem bil, ko se je 1918 izpolnila moja želja, četudi ne docela. Moje najljubše ljudstvo na Koroškem je ostalo zaslužneno. Zlata svoboda tudi drugim Slovencem, ki so se sicer otrsli nemškega in madžarskega jarma, ni prišla. Velika je razpoka med nami in narodom, kateremu smo se zaupali v sili, s katerim pa se ne moremo sporazumeti.

Dr. Ojbold Klauwig

Ne smatrajo nas kot svoje, čutimo, da smo prečani – premaganci.

Vsekakor sem si predstavljal vzor nove države drugače. Sanjal sem o njej tako, kakor so jo res prerokovali, te sanje se niso uresničile. Močnejši hoče imeti nad slabšim moč. Kaj nam pomaga sedaj ves upor, da bi imeli tisto avtonomijo v okviru nove države, ki si jo želimo, to je sedaj utopija. In vendar so med Slovenci ljudje, ki hočejo pomagati močnejšemu do še večje moči. Zakaj? Da bi imeli svojo korist, svoj dobiček. Vse to me je spravilo do tega, da se v javnosti popolnoma nič ne brigam za politično življenje. Mojega vzora ne morem doseči, vse drugo pa mi je leglo kot strupena slana na srce. Zato sem se umaknil, hodim svojo pot in si želim le eno, da imam svoj mir. Slovenec pač nikoli ne bo svoj, to je njegovo prekletstvo.

Cepljenje strank v naši državi ni dobro znamenje, to nas le slabi. Naj bi imel vsak narod, Srb, Hrvat, Slovenec v okviru Jugoslavije svojo samostojnost, potem se neha bratski boj, potem pride sporazum, potem bo dosežen tisti ideal, ki si ga pravičen rodoljub želi.

21. december

Znaki vlade Pašič-Pribičević se že kažejo. Danes so imeli Orli telovadbo v dvorani Posojilnice. Udeležilo se je tudi nekaj učencev ljudske šole. Po vohunih obveščen je prišel tudi učitelj Stuhec v dvorano in prepovedal učencem telovadbo. Načelnik društva Orel, sodni oficijant Stanko Kronabethvogel, pa se je temu zoperstavljal, češ društvo je od vlade pripoznano; ker tudi ni nobenega vzroka, da bi ne smeli šolarji sodelovati pri telovadbi kakor je to tudi pri društvu Sokol. Učitelj Stuhec je moral oditi »rebus infectis«. Kakšne sadove pa bo ta nastop prinesel odločnemu načelniku, pa se še ne more reči. Lahko si samo mislimo, da nasprotniki ne bodo mirovali.

23. december

Okrajni zastop za sodni okraj Sv. Lenart je razpuščen. Tako je danes dopoldne šlo od ust do ust. Okrajni zastop je bil leta 1887 v nemških rokah. Po zaslugi tedanjega kaplana Ivana Bohanca, sedaj dekana in častnega kanonika v Šmarju pri Jelšah, je prišel okrajni zastop v slovenske roke. Dne 29. aprila 1888 se je uradovalo pod tedanjim načelnikom Petrom Mesarecom iz Jurjevskega Dola prvič v slovenščini. S tem je prišla tudi Okrajna hranilnica v slovenske roke. Tako je ostalo do sedaj. Da so bili v zastopu pristaši SLS stranke, nekaterim ni bilo po volji, najmanj pa dr. M. Gorišku, ki bi tudi tukaj prišel do moči in vpliva. S pomočjo tedanjega vladnega režima je dosegel razpust okrajnega zastopa. Dne 23. decembra je prišel komisar Levičnik, ko so ravno hoteli imeti sejo v okrajnem zastopu in seznanil navzoče, da je ta razpuščen in navedel kot vzrok razpustitve, ker se niso vršile volitve ob smrti nekaterih članov. Za gerenta je določen Kačič, župan v Senarski. V odboru je se ve tudi dr. Gorišek, na katerega predlog so bili določeni tudi drugi člani. Da bi pa ne izgledalo, da so samo pristaši ene – SLS nasprotne stranke, je pritegnil tudi nekaj pristašev SLS stranke, med temi tudi prošta in župnika v Sv. Juriju, Gregorja Einspielerja.

Dr. Gorišku se je posrečilo zavzeti trdnjavo. Pri tem je bilo merodajno politično nasprotovanje in v mnogi meri tudi gmotni dobiček. Politiki imajo svoje sebične namene, nesebičnih zgodovina malo pozna. In tako je tudi tukaj. Razširjenje moči in s tem gmotni napredek. Naj se navajajo kakršnikoli vzroki, ne morem se otresti prej navedenih vzrokov. Za bodoče državne volitve pa ta nastop ni bil ravno najboljša reklama, kajti ljudstvo je to nasilstvo zelo razburilo, ker bi se stvar mogla tudi drugače rešiti.

27. december

PP režim vihti svoj bič. Danes zjutraj se je naenkrat razglasilo po trgu, da je veliki župan v Mariboru razpustil prostovoljno gasilno društvo pri Sv. Lenartu, ki je obstajalo že petdeset let. Kot razlogi tega odloka, z dne 24. 12. 1924, št. 33576, Preds. Okr. sod. Sv. Lenart 318-14-24, se navaja, da društveni odbor ni sprejel novih članov, ki so se prijavili in da je v tem spoznal velik del prebivalstva trga in okolice Sv. Lenart demonstracije protinarodnega značaja, zaradi česar je društvo zakrivilo mirnemu sožitju občanov kvaren razdor. Kot nadaljnji vzrok se navaja, da se je načelnik izjasnil Solange ich und der Aubl bei der Fenerwahr sind bleibt die Fenerwahr deutsch, kar dokazuje, da so

Dr. G. Gorišek

zasledovali društveni funkcionarji v nepolitičnem društvu nedovoljene politične nacionalne cilje. Veliki župan je dalje odredil, da mora prevzeti občinski zastop vse društveno premoženje v upravo in ga takoj izročiti novo sestavljenemu društvu pri Sv. Lenartu, katerega pravila so bila odobrena z razpisom velikega župana marib. oblasti, z dne 19. 12. 1924, št. 5017.

Celo to akcijo je povzročil dr. Gorišek, ki mu je bilo staro gasilno društvo že davno trn v peti, češ da je to zadnja nemška trdnjava, ki mora tudi pasti in ga je jezilo, da ga niso sprejeli, njega in njegovih političnih pristašev v to društvo. Če juridično preiščemo razloge tega odloka, se očitno kažejo hibe.

Na osnovi društvenih pravil ni društvo prisiljeno koga sprejeti, odkloniti ga more brez navedbe vzrokov.

Da se je načelnik tako izrazil, kakor se navaja, zato ni naveden noben ukaz.

Dobil sem vtis, da je veliki župan, dr. Pirkmajer, katerega zvesti pristaš je dr. Gorišek, kratko malo prepisal navedbo v predlogu kot razloge, ne da bi o tem poizvedel.

Vsa čast takim razglasom. Objektivni jurist pa mora reči, to je nasilje. Glavni princip izreka je, da se opira dejanski stav, ki je dognan po vsestranskem poizvedovanju, po zaslišanju nasprotne stranke. Dr. Gorišek je prijavil celo vrsto članov, med njimi tudi oba sodnika, dr. Čemerja, dr. Tavželj, ki sta se priglasila kot člana. Razen teh so vsi drugi uradniki in kar je Goriškovih pristašev, le mene nihče ni vprašal, ker mi očitno ne zaupajo.

Če so v razlogih utemeljevali, da je staro društvo prekoračilo svoj delokrog, ker je zasledovalo politično-nacionalne cilje, tako naj presoja kdo drug. Kakšen motiv je vodil dr. Goriška? Kdo je povzročil večji razdor v mirnem sožitju tržanov, naj sodi vsak sam. Razburjenost je prišla tako daleč, da je 15 orožnikov vso noč patroljiralo po trgu in stražilo poslopje, v katerem je shranjeno gasilno orožje.

Mine čas, mine vse. Tudi tukaj se bo videlo, kakšen sad bo rodila ta zadnja akcija dr. Goriška. Imam temno slutnjo, da bo enkrat struna počila, če je preveč napeta, kajti nasilje ne rodi nič dobrega.

29. december

Izročitev premoženja starega gasilnega društva se še ni izvršila. Dr. Gorišek se je sicer 27. decembra dopoldne podal s solicatorjem Poličem in sodnim oficijentom Kronabethvoglom h Karolu Aublu kot načelniku gasilnega društva z zahtevo, da se mu premoženje izroči. Ker Aubla ni bilo doma, ni nič opravil. Pa bi tudi ne opravil nič, ker pravico prevzeti ima občinski zastop, kar pa dr. Gorišek v lastni osebi še ni. Novemu društvu, ki se do tedaj še ni sestalo na občnem zboru, pa je smel le občinski zastop izročiti premoženje. Dr. Gorišek se je torej prenačlil in ni šlo vse tako, kakor si je mislil.

Dne 28. decembra je bilo videti razburjenje med tržani. Prišlo je tudi več ljudij iz okolice. Gostilne so bile vse polne, povsod se je razpravljalo o razpustitvi gasilnega društva. Ob 2h popoldne je bil občni zbor novega gasilnega društva, na katerem je bil izvoljen odbor. Kot načelnika so imenovali veletrogovca Srečka Krajnc. To je tisti Krajnc iz Zg. Voličine, ki je med vojno govoril izključno le nemško. Četudi je kdo govoril z njim slovensko, je nosil črno-rdeče-rumene trake in celo kole za vrtnice je imel pobarvane na isti način. Če je tedaj dr. Gorišek poudarjal, da je bilo staro gasilno društvo nemškega mišljenja, posebno načelnik Aubl, kar je treba v bistvu priznati, tako bi morali vendar voliti osebo, ki je glede narodnosti čisti značaj. A ker je šlo za prijatelja in da se osebno maščuje. Osebno sovraštvo, ki ga je imel Srečko Krajnc do starega društva, ker je moral kot nekdanji član zaradi nastalih diferenc odstopiti, je bil izvoljen omenjeni za načelnika.

Ljudstvo maje z glavo, kajti do sedaj je bilo običajno, da so bili člani društva naši meščani, večinoma rokodelci po poklicu. Sedaj pa kontingentirajo člani v pretežni večini iz stanu uradnikov. Dr. Gorišek je poudaril na občnem zboru, da je društvo strogo nepolitično. Če se to izvršuje, je dobro in umestno, radoveden sem, če bo sprejelo stare člane razpuščenega društva ali ne. V zadnjem slučaju bi se pojavilo to, kar se je očitalo staremu društvu. Stvar se razpleta dalje. Videli bomo, kako se bo končalo. Objektivno je treba priznati, da je s tem prizadel nemškemu življu v trgu najtežji udarec in tako bo nekoč »der deutsche Markt St. Leonhard šele sedaj popolnoma

Dr. G. Gorišek

slovenski.

Ali se bo pa s tem doseglo mirno sožitje tržanov, kakor se navaja v razlogih sreskega poglavarja, bo pokazala bodočnost.

12. prosinec

Zadeva požarne brambe ne napreduje tako hitro, kakor je sanjal dr. Gorišek. Prva seja občinskega odbora, pri kateri bi se moralo sklepati o izvršitvi premoženja, ni bila sklepčna.

Danes je bila druga. Sklenili so, da se zadeva izročitve premoženja tako dolgo odloži, dokler ni rešen rekurz, ki ga vloži staro gasilno društvo. Ta čas pa se marsikaj spremeni.

13. prosinec

Okrožna hranilnica je imela prvi uradni dan. Načelnik je dr. Gorišek, kar je bila njegova davna želja. Ali pa bo pri tem ostalo, bo pokazala bodočnost.

30. prosinec

Na Jezerskem so položili k večnemu počitku g. Jerneja Krča, organista in občinskega odbornika ter bivšega župana in večletnega oskrbnika Česke koče na Sp. Ravneh pod Grintavcem. Pokojnik je padel v temi po strmih, visokih stopnicah, ki vodijo na pristožni priletelec pri tem na kamenita tla pod stopnicami tako nesrečno, da je zadobil smrtonosne udarce in poškodbe na glavi in v prsih. Obležal je v nezavesti in 10 ur po nesrečnem padcu je preminul. Pokojnik je bil izredno priljubljen in splošno spoštovan. Ob njegovi prerani smrti se je solzam njegove rodilne in sorodnikov pridružilo nešteto sočustvujočih src vseh jezerske doline. Ljudje so prihajali neprenehoma pokojnika krepiti, ko je ležal na mrtvaškem odru in so ga v posebno obilnem številu prišli spremiti na poti k večnemu počitku.

Dolgost življenja našega je kratka. Kaj znancev zasula je lopata. Tako sem mislil, ko sem dobil poročilo o nenadni smrti mojega najljubšega prijatelja, Jerneja Krča, ki je po nesrečnem padcu dne 24. prosinca našel tako žalostno smrt. Zdi se mi, da sanjam, a vendar moram živeti.

O ti sin Savinjskih planin! Bil si mož, da ga ni daleč okrog po Sloveniji. Duša plemenita, zlato srce, najlepše lastnosti so te krasile. Bil si skrben soprog in oče, zvest prijatelj, vrli narodnjak, neutrudljiv v delu, priden kakor čebelica. Nikoli nisi miroval, delal naprej, vsakemu si izpolnil željo, za vsakega si storil, kolikor si

mogel. Spominjam se te, ko sem začel zahajati kot avskultant na Jezersko. Prikupil si se mi takoj in zaklenil sem te za vedno v moje srce.

Koliko veselih ur smo preživeli skupaj pri Štularju v družbi Jurija Šenka in Hansa Hoje. Kako smo prepevali. Hodila sva na planine. Še malo pred izbruhom svetovne vojne sva stopila proti Česki koči. Ljubko si pripovedoval svoje zgodbe. Kako sem bil srečen v tvoji družbi in leta 1918 si me tolažil, ko sem prišel iskat zdravja na Jezersko. Na Jezerskem vrhu naju je fotografiral dijak. To sliko hranim kot najljubši spomin. Leta 1921 sva bila 14 dni skupaj tam pod visokim Grintavcem, v Makekovi verandi smo jemali slovo in leta 1924, dne 31. julija, sva se sešla zadnjič na Jezerskem. Prehitro so minile ure. Bil je lep dan, ljubko sva kramljala, spremljal si me do vrha. Tam sva še ostala nekaj časa. Temni oblaki so pridrsali izza Grintavca in od Kokre, si se šaljivo izrazil, je šturvalo, mrzel piš me je opominjal, da je treba vzeti slovo. Še en poljub, še enkrat sva si segla v roke, še en pogled, nasvidenje in izgubil si mi izpred očíj, za vedno.

Ne v planinah, kjer si tolikokrat gledal smrti v obraz, tu doma te je objela bela, neizprosna žena! Tam pri cerkvi Sv. Ožbolta spite vi, moji najljubši prijatelji, Jurij Šenk, Hans Hoja in ti, moj ljubi Jernej. Blage duše, čisti značaji, verni prijatelji, črna zemlja vas krije. Visoke gore gledajo na vaše grobove, planinske rožice bodo krasile vaš mirni dom, a v srcu vseh, ki smo vas ljubili, bo cvetela cvetlica vedrega, blagega spomina. Spavajte mirno, nasvidenje nad zvezdami.

Ti jezerska dolina, bila si mi vedno draga, saj sem najlepša leta moje mladosti preživel tam. Kako rad sem te obiskal, saj sem vas imel, tri prijatelje, sedaj je mirno vse. Ko te bom zopet gledal, tiha planinska vas in dolina, ne bo več veselo moje srce. Izgubil sem vas mile prijatelje, minila je mladost, ostal mi je le spomin na vas, dragi prijatelji in na sinje planine. Spomin, vedno lep, ki mi ugasne, ko tudi jaz zatisnem oči.

4. svečan

Uradno sem bil pri Sv. Antonu. Lep dan je bil, solnce je pošiljalo svoje blagodejne žarke iz jasnega neba, ptičice so pele, kakor spomladi, saj snega letos še nismo imeli. Z visokega hriba sem gledal

Dr. Ožbolt Klavnić

na cerkev Sv. Antona, ki se je blestela od sončnih žarkov, ki so se upirali v belo steno. Iz stolpa so doneli glasovi vseh štirih zvonov tako ubrano, melodično. Nehote sem se spomnil nekdanjih dni, ko sem z veseljem hodil tu sem, cvetočih lic, mladost v srcu, veselje v očeh. Danes se belijo lasje, žalosten gledam na hrib, vse veselje je minilo, ni več znancev, prijateljev. Otožno donijo zvonovi - mlademu bitju pojejo slovo - spominjam se tudi nje, ki mi je ogrevala srce. Kakor sem danes izvedel, Ljube ni več. Umrla je daleč v Srbiji, daleč proč od solnčnih gor. Stopim s hriba, otožno pojejo zvonovi, solnce se nagiba k zatonu. Še enkrat pozdravljajo zlati žarki belo cerkvico na hribu. Še trenutek in ugasnil je zadnji žarek. Stopal sem po dolini, v srcu pa sem nosil žalost, minilo je vse.

5. svečan

Volitve so pred durmi. Strast se je polastila vseh strank. 14 skrinjic bo stalo na volišču. Določen sem kot predsednik volilnega odbora v Sv. Lenartu.

Agitacija je dosegla vrhunec. Zelo ugodno je stališče Slovenske ljudske stranke SLS. Proti njej nastopa najbolj Narodni blok, za katerega je nosilec liste v mariborski oblasti profesor, dr. Pivko, znan iz italijanske fronte Carzano, kjer je izdal postojanke avstrijskih čet in pobegnil našim najbolj zagriženim sovražnikom Lahom. Zato mu nasprotniki ne dajo drugega imena kakor »špijon«.

Dr. Gorišek se peha na vse kriplje, da bi pridobil volivce za to listo. A razpust okrajnega zastopa, gasilnega društva v Sv. Lenartu in vse prejšnje postopanje ni ravno najboljše priporočilo. Dne 1. svečana je bil pri Sv. Ani, a ni prišel do besede, povedali so mu vse grehe, nazadnje je smuknil pri zadnjih vratih ven in šel po hribu dol. Moški, ženske, otroci pa za njim, napravili so mu z lonci, ponvami in drugim orodjem mačjo godbo, obenem žalostinko k bodočemu pogrebu njegove stranke.

Dne 2. svečna je imel sreski kandidat, dr. Lipold, shod pri Sv. Antonu. Že v Cogetincih so ga fantje prisilili, da je moral zapustiti avto. Zborovati ni mogel. V spremstvu štirih orožnikov ja prišel do pristaša Tušaka in od tam domu. Dr. Gorišek je seveda takoj napravil ovadbo, sedem fantov so 4. svečana zaprli orožniki in jih gnali v Maribor. Po zaslišanju so bili izpuščeni. Pevaje so prišli v Sv. Lenart, kjer so si oddahnili. Potem pa so glasno prepevali skozi trg pesem o izdajalcu, krenili mimo hiše dr. Goriška, da je njegova žena vsa prestrašena gledala, kaj bo. Fantje pa so peli dalje proti domu. Sila rodi protisilo, preveč napeta struna lahko poči. Opazujem vse kot kronist. Bog ve, kaj prinese bodočnost.

Ljudstvo je skrajno razburjeno, ima pač tudi svojo voljo in to bi se naj tudi spoštovalo.

Pri zborovanju, dne 1. svečana pri Sv. Ani, je rekel nekemu poslušalcu, naj bo tiho, ker še nima brk, a ta mu je točno odgovoril: »Saj jih fajmošter tudi nimajo, a vendar smejo pridigati.« Reči se mora, da ima ljudstvo zdrav humor, ki odgovarja celemu razpoloženju. Bomo videli, kaj bom mogel zabeležiti v prihodnjih dneh.

7. svečan

Zadnji dan pred volitvami. Nervoznost rase od trenutka do trenutka. Razširjajo se letaki, komaj jih pristaš svoje stranke nabije, jih že pristaš druge stranke odstrani in prilepi svojega. Vse je v znamenju pred izbruhom ofenzive. Kot volilni komisar sem pripravil vse za volitve. V tem volilnem okraju ni postavljenih nič manj kakor 14 skrinjic. Naravnost smešno. Vidi se politična nezrelost.

8. svečan

Dan volitev je napočil. Prej lepo vreme se je čez noč spremenilo. Začelo je snežiti. Ob 7. se je pričelo sprejemanje glasov. Prišlo je dosti volivcev. Naporno delo je, občinstvo vzdržuje vzorni red, podučeno je že prej o načinu, kako se glasuje. To olajša poslovanje. Ves dan prihajajo volivci iz občin Sv. Lenart, Šetarjeva, Radehova, Zamarkova, Lormanje, Spodnji Žerjavci in Zg. Žerjavci. Udeležba je živahna. Vidi se, da priganjajo agitatorji omahljivce na volišče. Bliža se šesta ura, zaključek. Po izvršenih formalnostih se ugotavlja število glasov.

Dr. Lipold Klavnić

Rezultat je sledeči. Od 465 volivcev je glasovalo 331. Dobili so:

Dr. Korošec	252
Radič	6
Hartner	0
Dr. Pivko	57
Zagorski	1
Makuc	0
Pucelj	3
Schaner (Nemec)	5
Dr. Ravnik	0
Korun	4
Hribar	0
Möderndorfer	0
Štrbenac	0
Dr. Markovič	2 (stranka sporazuma)

Kmalu po razglasitvi so prihajala iz okolice poročila. Ljudstvo je kazalo veliko navdušenje o visokih številkah, katere je dobil nosilec liste Slov. ljudske stranke, dr. Korošec. Kako je drugod po Sloveniji, se ne more izvedeti, ker je telefonski promet za privatne stranke prepovedan.

9. svečan

Bil sem v Mariboru, kamor sem nesel volilne spise kot predsednik volilnega odbora. Izvedel sem prve novice o sijajni zmagi Narodnega bloka. Vendar ni nič gotovega izvedeti. Vedno se številke spreminjajo. V Sloveniji ima SLS stranka 20 glasov, 3 Radič, 1 Pucelj, 1 Dr. Žerjav, 1 Dr. Pivko. Dr. Gorišek je razobesil iz svoje pisarne zastavo. Jaz nisem pristaš Narodnega bloka. Slišal sem glasove razsodnih ljudi. Njihovo mnenje je: »Stranka, ki dela z nasiljem in tehta pravico, ne zasluži zaupanja.« Simpatična mi je stranka sporazuma. Ima moj glas. Ne uklonim se terorju, prost sem in neodvisen, nočem se prištevati h kupljenim dušam, ki se hlinijo biti pristaši, a jim je mogoče pri srcu vse drugače, a ne morejo drugače, ker so odvisni.

12. svečan

Prvo razburjenje po volitvah se je pleglo. Ugotovljeno je, da ima Narodni blok 162 mandatov, tedaj večino. Upanje opozicijskega bloka na zmago je pokopano. Koliko so listi pisali o zmagi. Žal mi je, da sem verjel. Nekoč sem bil pri koroškem plebiscitu optimist in sem bil varan in tudi sedaj. Prvotno se nisem zanimal za vse gibanje, a ker se je kazala taka živahnost, sem postal pozoren. Imel sem željo, da zmagamo, saj me je bridko bolelo, da se nam delajo krivice. Listi se vstavljajo, uradniki se premeščajo, pravice ne najdeš, ker nisi pristaš. Postal sem apatičen, z žalostnim srcem gledam v bodočnost. Ni sporazuma, boj traja dalje. Kakšen bo konec?

13. svečan

Odvetnik dr. Salberger se je preselil v Ljutomer. Razmere v Sv. Lenartu mu niso ugajale. Vso moč ima dr. Gorišek in vse stranke zahajajo k njemu. Neumno ljudstvo. Pustili bi tožbe in kmalu bi se nehalo vse kričanje. A neumnost ne izumre in tako ostane vse po starem.

22. svečan

Ni sicer navada kronista pisati o vremenu. A zaradi posebnosti naj bo tudi to omenjeno. Že od septembra naprej so bili solnčni dnevi, dežja ni bilo nič, tako je bilo veliko pomanjkanje vode. Nazadnje je tudi naš domači studenec opešal. Snega ni bilo. Solnce je sijalo prijetno kakor spomladi, pomladanske cvetlice - Crocus vernus - marjetice so te pozdravljale, če si se sprehajal po solčnih hribih. Danes prvič sneži, a pošteno, še en poskus zime, kmalu pa opeša njena moč, prišla bo spomlad in zopet bodo žvrgoleli škorci, ki so tudi prišli v deželo.

8. sušec

Dne 7. sušca je potekala proslava petdesetletnice obstoja akademskega društva Triglav. Kot starešina društva sem se udeležil proslave. Zopet je krasil moje prsi trak, ki sem ga nosil nekdanj kot aktivni član v Gradcu. Ni tukaj mesto, da bi na dolgo in široko pripovedoval potek cele slovesnosti. Veličasten je bil prizor, ko smo čakali na kolodvoru tovariše iz Ljubljane. Majestetično je prisopihal brzovlak na kolodvor. Pristrčen sprejem se je zgodil, pristrčne besede, zadonela je himna našega društva iz svežih mladeniških grl aktivnih članov. Solnce je pošiljalo svoje zlate žarke na skupino in se svetilo v pestrih barvah naše zastave. Čutil sem naenkrat, da sem zopet mladenič, z istim ognjem in navdušenjem v srcu kakor nekoč.

Sijajno je bilo zborovanje v dvorani starega mariborskega gradu. Ko smo slavili 25-letnico v Mariboru, pač nihče ni mislil, da se bo odvijala 50-letnica v svobodnem jugoslovanskem Mariboru. Že to je dalo celi slavnosti poseben sijaj, navdušenje, naši ideali so se uresničili. Iz nemškega Gradca, kjer smo se v ožjem krogu ogrevali za razcvet in lepšo bodočnost naše domovine, smo šli kot pionirji na delo med naše ljudi. Težki boji so bili, trpeli smo kot značajni Slovenci pod nemškim bičem, a napočila nam je zarja svobode.

Navdušeni govori so povzdignili sijaj te slavnosti, saj je vsakemu šlo to, kar je govoril, iz dna srca in je našlo tudi odmev v srcu vseh prisotnih. Vsi smo bili enega mišljenja, vsi zavzeti za isti ideal. Elitni ples v Götzevi dvorani je zaključil slovesnost.

Bilo je ogromno število prisotnih, a vse v najboljšem razpoloženju. Ni bilo ne konca ne kraja pozdravljanju med tovariši. Skoraj vsi nekdanji tovariši smo se zbrali. Marsikoga nisem videl več, odkar sem zapustil univerzo. Pač je marsikateri že osivel, marsikaterega že nisem več spoznal, minilo je več kot dve desetletji in to je dolga doba.

Zdelo se mi je, kakor bi bil v bajni deželi, kjer zagledam v krasno razsvetljeni dvorani vse drage tovariše iz davno minulih časov. Zopet smo veseli, zopet nam žari iz lic isto navdušenje kakor nekdanj, ki ga tudi ne zatre nobena sila.

Obujali smo spomine na mlada leta, na dobo mladeniških idealov in preživeli smo srečne čase.

Segli smo si zopet v roke. Nasvidenje, odšel sem, v srcu pa mi ostane najlepši spomin na mladost in naš ideal, društvo Triglav.

10. sušec

Pa zopet nekaj o našem, že slabo proslulem Lenartu.

Dr. Gorišek ni mogel preboleti udarca, ki ga je dobil pri zadnjih občinskih volitvah 10. avgusta 1924. Zato je iskal priložnost, da doseže razpust občinskega sveta.

Razpust požarne brambe in pa okoliščina, da se je občinski svet obotavljal izpolniti odredbe velikega župana zaradi izvršitve premoženja, je nudil najlepšo priložnost za razpust. Pri sedanjem sistemu je bilo to tudi lahko doseči.

Danes je prišel komisar Levičnik in naznanil razpust. Gerent je gostilničar Retzer, mož poštenjak, a ta je le na papirju, ker dejansko je gerent dr. Gorišek.

Od prej tako zvanih klerikalnih odbornikov so bili imenovani dekan Janžekovič, ki pa je to mesto odklonil, in zdravnik, dr. Kramberger, ter upokojeni učitelj Zabukovšek.

Posebne razburjenja ni bilo. Ljudje so se vsemu že privadili. Marsikateri se je le smejal, saj se vidi, da obstoječi upravni red ne obstaja in da se mora cela uprava ukloniti temu, kakor sedanj sistem hoče. Je pravi izraz nasilje, brezpravnosti tistih, ki imajo drugo mišljenje. Quousque tandem!

11. sušec

Načelnik požarne brambe, Karol Aubl, je izročil premoženje prostovoljnega gasilnega društva gerentstvu občine Sv. Lenart. Bil je zadnji čas, kajti eno uro pozneje se je pripeljal komisar iz Maribora, ki je imel ukaz, da načelnika kaznuje z denarno globo ali pa ga zapre.

Tako je končalo staro gasilno društvo, ki bi imelo letos slaviti petdesetletnico obstoja. Ves čas je delovalo, ne glede na narodnost in politično prepričanje trpečemu človeštvu v korist. Reakcija, ki se je pojavila v zadnjem času, je našla tudi tu spotiko. Društvo je bilo razpuščeno, kakor sem

Dr. G. Gorišek

že omenil, z razlogi, ki delajo sramoto pravnemu čutu. A sila je pravica in tako se mora temu vse ukloniti. Če pa bo to prineslo dober sad, bomo videli. Še vedno se je reklo, da drevesa ne rastejo do nebes.

8. maj

Moj dragi prijatelj iz lepih časov na univerzi, dr. Ivan Vuk, deželno sodni svetnik v Mariboru, je pregledal tukajšnjo sodnijo od 5. – 8. Bilo je prav prijetno. Obujala sva prijetne spomine na nekdanje dni, ko sva bila še skupaj v društvu Triglav. So pač druge razmere. Nekoč so prihajali tujci, Nemci, sedaj ljudje naše gore, ki so nam prijatelji in ščitijo naše koristi.

21. maj

Organiziral sem izlet, v družbi Lenarčanov, na Sv. Duh. Nebeško lep razgled nam je nudil po zelenih vrhovih, po visokih gorah, po solnčnih vinskih goricah. Gledali smo tudi kraje, kjer še bivajo Slovenci, a so pod tujim jarmom. Da bi jim prišla rešitev, da bi bili združeni, vsi v krilu majke Slave!

16. junij

Pozimi je dolgočasno življenje v našem trgu, a zato smo srečni poleti. Letos je poseben čar, ki nam ga nudi narava. Krasni dnevi, zelenje bujno sili naprej, cvetje razveseljuje tvoje oko. Pod oknom cveti vinska trta, opojni duh razširja in omamlja človeka, naznanja tajno moč, o kateri poje že Gregorčič.

Od cerkve sem se slišijo orgle - šolarska maša je, nežni glasovi mi udarjajo na uho, tako milo, do srca segajoče. Ginjen sem. Spominja me na davne dni, ko smo tudi peli pri maši. Minilo je že trideset let, a veselim se z mladino, saj nam srce ostane vedno mlado v spominu na srečna leta.

Narava, kako krasna si. Pred dvema dnevoma sem bil v Gradcu, kaka vročina, kako zatohlo, a tu dihaš tisti sveži zrak, širijo se ti prsi, le ven, le ven, na prosto. Tam je veselje, tam je pristnost življenja.

10. julij

Dopust! Kako veselje se ti zbudi v srcu, ko slišiš to dražestno besedo. Dal sem slovo suhoparnim aktom, zaklenil pisarno. S kakšnim užitkom sem dal nabiti na vrata napis: Predstojnik na dopustu do 6. avgusta. Ven z zaprašenimi kovčki, najpotrebnejše v njih prostore in hajdi na Koroško, v deželo mojega hrepenenja. Kako se mi je razširilo srce, kako razjasnil obraz, ko sem vas zopet videl, ljube gore in zelene doline z belimi cerkvicami po mnogoštevilnih hribčkih. In moja rojstna vas Reberca. Zopet si me sprejela v svoj mili objem, zopet poslušam domači zvon župne cerkve, zopet žuborenje studenca na sredi vasi in zopet gledam prijazne obraze domačinov, njihovo meni tako sladko govorico. Da, rojstna vas, pri tebi pozabim vse bolečine.

11. julij

Zgodaj sem vstal. Udaril sem jo proti Velikovcu in Trušnjam. Zanimale so me razvaline starodavnih gradov, v katerih so gospodarili vitezi iz Trušenj. Obiskal sem razvaline nekdanjega grada v Zg. Trušnjah. Krasen razgled se mi je nudil po ravnini proti Grebinju in na drugi strani proti zahodu in jugu. Kako lepa si, koroška dežela, kako vabljiva, a žalost mi je legla na srce. Nekoč so tlačanili tukajšnje slovensko ljudstvo kruti nemški vitezi, zasijala jim je za kratko dobo zlata svoboda, a zopet so morali ukloniti tilnik pod tujim jarmom. Obiskal sem drage prebivalce Pošove hiše v Želinjah. Minulo je že 24 let, kar sem bil tukaj. Drage mamice nisem našel več, tam na pokopališču spi mirno spanje, prihranjeno ji je bilo vse gorje svetovne vojne in divjanja nemških čet po preobratu v tukajšnjih krajih. Po nesrečnem plebiscitu je zažgal od nemškutarjev nahujskan zlobnež mirni dom že tako skrušenim prebivalcem.

Prijazno so me sprejeli v novo zgrajeni hiši. Koliko truda, koliko skrbij je bilo treba, da se postavi iz razvalin mičen hram.

Obujali smo davne spomine. Bila so lepa leta, časi mladosti, sedaj smo se zopet gledali, a lasje so nam postali sivi, le srce je ostalo isto.

Videl sem blagi obraz mežnarja Ožbeta, ki je hranil vse številke Tine in Barigeljčevih člankov, a nemška drhal mu je uničila vse. Spominjal se je shodov v Št. Štefanu in pri Krencerju, kjer sem imel kot vseučilišnik vesele govore, vse je minilo. Srčno sem mu stisnil roko, saj to je narodnjak, Koroški Slovenec, ki so enotni v svoji značajnosti. Toliko je trpel na duši in telesu, a ni izgubil vere, da bo tudi Koroški Slovenec še prost in upa, hrepeni do onkraj groba.

Občudovanja vredno in naravnost ganljivo je narodno mišljenje nekaterih tukajšnjih prebivalcev. Četudi že tu veje oster nemški duh in hoče pokopati zadnji slovenski živelj. Pravili so mi, da se zberejo ob nedeljah stare ženice na kakem samotnem kraju v gozdu ali polju. Ena ima list: Koroški Slovenec in ga glasno čita, druge pa poslušajo in pazijo, da jih nihče ne zasleduje. Ločijo se vesele, da so slišale slovensko besedo in v srcu jim je utrjen up, da pridejo lepši časi. Da, dokler bo imel Koroški Slovenec to ljubezen, je še dobro za nas, a čas hiti, rešitev je nujno potrebna.

Milo petje slovenskih deklet, Ančke in Micke, nam je razvedrilo obraz. V slovo sem dobil šopek rdečih nageljčkov. Stisnili smo si roke, na svidenje. V srcu pa sem imel lep spomin, da Koroška še živi. Treba je le, da se kralj Matjaž zdrami in dvigne ljudstvo iz jarma sužnosti.

Zapustil sem mili hram, kjer prebivajo ljubki ljudje, s katerimi smo bili nekoč v rojstnem kraju skupaj. Zapustil sem starodavne razvaline. Ostale so mi v spominu mične pravljice o gradovih in nekdanjih časih. Tako je, življenje samo je dolga pravljica, bilo je nekoč.

12. julij

Premicija v Lenčah - Josip Wutte. Imel bi darovati na svojem domu prvo daritev. Komendator Šporn me je povabil. Zanimalo me je, saj ti je narodna slavnost, kjer sem imel videti varno koroško ljudstvo ob začetku podjunske doline.

Idiličen je ta kraj. Pod visokim Obirjem in mično gorsko vasico Apače je ob tihi deroči Dravi na nekakem polotoku mala naselbina s štirimi hišami, na drugi strani Drave pa se dviga strma stara Škarbina s svojimi rjavimi sivimi pečmi in plazovi. Tu je tedaj dom novomašnika, preprosta kmečka slovenska hiša.

Posebnost, nova maša je bila na domu. Oltar je bil postavljen na prostem pod košatim orehom. Bilo je kaj veličastno, ko je prišel sprevod z novomašnikom k oltarju. Nad njim sinje nebo, zlato sonce je pošiljalo svoje ogrevajoče žarke iznad visokega Obirja na oltar, mašnike in številno ljudstvo. Slavnostna pridiga na prostem. Geslo: Meni se ljudstvo smili - dajte mu kruha, je razvil župnik Dobrovnik iz Rožeka tako krasno. Nič ni bilo bolj prikladno, kakor ta izrek evangelista Marka. Od daleč je prišlo verno slovensko ljudstvo, da vidi sina svojega naroda darovati najsvetejšo daritev. Duhovnik je od nekdaj na Koroškem bil tisti, ki je z vero vred branil tudi narodne pravice, kajti vedel je, da tam, kjer se vera spoštuje, ohrani ljudstvo tudi zvestobo do svojega materinega jezika. To je bila obenem narodna manifestacija. Zdelo se mi je, kakor bi gledal podobo, svečenik na vzvišenem mestu, okrog pa verno ljudstvo, ki gleda z zaupanjem na duhovnika, ki moli k Vsemogočnemu. Tam zunaj pa razsaja vihar, preti nevarnost, ljudstvo se čuti varno, saj v njih sredi je njih pastir in nanj stavijo vse upe. To je slovensko koroško ljudstvo po plebiscitu. Vzeli so mu vso slovensko inteligenco, ostal jim je le še duhovnik. On še govori njihov jezik v cerkvi in šoli, on sočustvuje z narodom, on mu lajša trpljenje, on se z njimi raduje in žaluje, zato je neizpodbiten dokaz, da ostane slovenski živelj na Koroškem, dokler bo ohranilo svojo vero. Kako so grmeli topiči, kako lepo so peli apaški pevci, kako svečana je bila ta slavnost v prosti naravi, sredi tihe vasi. Spomin na to slavnost mi bo vedno lep!

13. julij

Ni me trpelo na Reberci. Preveč me je mikalo jasno nebo v planine. Udaril sem na hrib Sv. Heme. Med poroma sem si ogledal vinograde v Št. Lipšu. Zanemarjeni so, vidi se, da jih ne znajo več obdelovati. Po polju so žele žanjice rž, klepetale so v nemščini, kar se mi je zdelo zelo čudno v drugače čisto slovenskem okraju. Po temnem gozdu sem prišel na vrh k cerkvi Sv. Heme. Krasen

Dr. Ožbolt Klavnič

razgled nudi se človeku po mični podjurski dolini. Kako lep je ta svet in vendar za nas izgubljen po naši krivdi. Po temnem gozdu je položna pot proti Globasnici, mimo razvalin nekdanjega Hudega gradu (Feuersberg), ki se je razsul leta 1347, kakor to opisuje kronist Unrest.

Prišel sem v Globasnico. Veliko prijetnih spominov me veže na to vas. Kot vseučilišnik sem bil na zborovanjih kot govornik, šaljivec, opazovalec, ko so ustanovili požarno brambo. Obiskal sem znance, s katerimi se že več let nisem videl. Mnogo drugih pa ni več. Šli so po svetu ali pa že davno spijo večno spanje. Otožen sem se obrnil proti domu, saj ti lepi slovenski kraji niso več naši.

18. julij

Udaril sem jo čez Sinčo vas, Velikovec, po državni cesti proti Rudi in Gorenčam, da obiščem Zofo Vogeltnik, ki je bila nekoč pri komendatorju Šumahu na Reberci in me še želi videti, preden zatisne oči. Zanimiva je ta pot. Gledaš razvaline na hribu nad Vovbrami in dalje na strmem vrhu nad trgom Grebinj. Nad Rudo štrlijo na dveh mestih razvaline nekdanjih mogočnih plemenitašev Weissenegg, katerih zadnji potomec je padel v boju dne 14. 3. 1293 na Vašinjah. Odpira se ti pogled na krasno labudsko dolino. Čisto skrita pod temnimi gozdovi je cerkev v Gorenčah. Po kratkem odmoru sem jo mahnil čez Dravo, znano Lippitzbach in se spomnil na pesem:

Lippitzbach ist ka Tal

Is lei a Grabn.

Res je velika vdolbina, v kateri teče Drava, tiho, mirno, kakor da bi bila že utrujena od daljne poti s Tirolske. Hodil sem po nekdanjih trdnjavah slovenske podjurske doline, Žvabek, Blato, danes slišiš že povsod nemškutarje, to tem bolj, ko se bližaš mestu Pliberk.

23. julij

Videl sem Celovec, Št. Vid, srečeval sem ljudi, znance iz prejšnjih let. Obiskal sem deželno in okrajno sodnijo v Št. Vidu. Sami spomini, tako lepi, na nekdanja leta. Srečal sem svoje nekdanje kolege, vsak je še siv. Od nekdanjih naših šefov jih je le še malo. Srečal sem jih, leta jih tarejo. Sklonjeni k tlom hodijo po mestu. Šum, prah in smrad bencina me je gnal zopet v tiho, mirno gorsko vas nazaj.

24. julij

Krasno vreme me je zvabilo v planine. Obiskal sem že Šimanovo in Staro goro, sedaj sem se podal na Olševo. Užival sem kaj krasen razgled po Savinjskih planinah, od katerih sem že večino prehodil. Bil je nebeški mir, ki ga uživaš le tam gori v gorskih višavah. Poleg tebe žubori iz skale bister studenček, vabi te, da poskusiš njegovo dobroto, kako dobrodejno vpliva hladna kapljica, kako si čvrst, kako vesel. Pri tem človek res pozabi na vsako opojno pijačo, tam spozna, kaj je vredna treznost. Kdor ljubi pravo naravno veselje, pravi naravni užitek, ta naj gre na planine, okrepcan v duši in telesu se vrača in ima lepe spomine.

26. julij

Bil je lep dan, ki ga ne pozabim. Profesor realke, v. p. Ivan Hutter, je obhajal ta dan v Sv. Jakobu v Rožu zlato mašo. Že dolga leta se nisva videla. Zato je bila moja srčna želja, da se udeležim te redke slovesnosti. Potek tega znamenitega dne zabeležim s priključenim dopisom, objavljenem v Koroškem Slovencu, z dne 5. avgusta, št. 31.

Nepozabna mi ostane pridiga župnika Štefana Bayerja iz Loga vasi, ki je imel kot vodilno misel besede psalmista. Spominjam se preteklih dnij, a mislim na večne čase. Omenil je, kaj je zlatomašnik vse doživel. Veliko se je zgodilo v teh 50 letih, trpel je mnogo. 38 let je bil profesor na realki v Celovcu. Trpel je mnogo, a sedaj je našel svoj mir.

Veličastna je bila služba božja, neskončno lepo so peli šentjakobski pevci, nepozabno mi ostane pranganje okoli cerkve, stoječe na visokem hribu. Nebo je jasno, solnce je pošiljalo svoje zlate žarke izza visokih gora, vladal je svečan mir in sredi tega miru se je odvijala lepa slavnost, vse tako vzvišeno.

Št. Jakob v Rožu. (Zlata maša.) Praznik, ki ga šentjakobska kronika ne omenja in katerega se ni radoval samo gornji Rož temveč cel slovenski Korotan, smo praznovali v naši farni cerkvi na god sv. Ane, v nedeljo dne 26. julija t. l. Pri lepem vremenu in ob ogromni udeležbi vernikov je daroval prč. g. Ivan Hutter, profesor v pokoju, svojo zlato mašo Bogu v čast in zemljanom v zveličanje. Že v soboto zvečer so vrli šentjakobski pevci z župnikom načelu počastili zlatomašnika z lepimi slovenskimi pesmimi, na njegovem sedanjem domu v Narodni šoli v Št. Petru. Umetniška razsvetljava Narodne šole ob tej priliki, delo čestitih sester v sirotišnici, predvsem č. s. Filipine, je napravila na gledalca naravnost čaroben vtis: v sredi zlat kelih, pod kelhom številka 50 in črki J. H. ter nebroj raznobarnih lučk po celem poslopju. V nedeljo jutraj je prvi pozdravil jubilarja domači g. župnik Šenk, nato so sledile deklamacije dekle iz sirotišnice, ki so privabile mnogim solze v oči. Potem se je pričel pomikati spreved z zlatomašnikom, prč. gg. proštoma Gregor Einspielerjem, Limpelom, mnogimi duhovniki in svati od Narodne šole proti šentjakobski farni cerkvi. Pred cerkvijo je iskazala čast jubilarju slov. požarna bramba pod vodstvom g. Kobentarja ml. Nato je po slavnostni pridici, ki jo je imel čg. župnik Bayer iz Loge vasi, daroval jubilar ob asistenci prč. g. prošta Einspielerja in Limpela svojo zlato mašo. Zlato maši je sledila popoldne v Narodni šoli slavnostna pojedina. Pri tej priliki so mnogoštevilni govorniki, predvsem prč. g. prošt Einspieler, prošt Limpel, jubilarjev bratranec dvorni svetnik Ivan Strauß, dr. Ilanik in drugi slavili številne vrline, ki dičijo našega jubilarja. Vsi govorniki, zlasti slavnostni pridigar, so povdarjali zlatomašnikovo dobrosrčnost, njegovo vzgledno delovanje na realki v Celovcu, kjer je vzgajal in učil študente kot njih pravi oče. „Če bodo vsi profesorji tako prijazni kot je ta, bom v enem letu napravil vse šole,“ tako si je mislil, je dejal dr. Ilanik, ko je prišel skupaj s prvim profesorjem, ki je bil naš zlatomašnik. Dalje so povdarjali govorniki velike zasluge zlatomašnika, ki si jih je stekel kot dolgoletni tajnik Mohorjeve družbe ne samo za slovenski Korotan, ampak za vse Slovence. Prečastitemu gospodu zlatomašniku, ki je še vrst in zdrav na duši in telesu, želimo iz srca, da bi še doživel mnogo let, zdrav in zadovoljen, in da bi mu Bog dal peti še biserno mašo!

Koroški Slovencec 5.8.1925. št. 31.

Posebnost je bila, da je nastopila šentjakobska požarna bramba s slovensko komando. Nemci v Avstriji to še trpijo, tu v Sv. Lenartu pa se je razpustilo prostovoljno društvo, četudi je bilo povsem slovensko.

Pri veseli zabavi nam je minil popoldan. Bil sem v družbi Koroških Slovencev, zopet sem slišal njihovo govorico, zopet sem slišal milo narodno koroško pesem. »Tam čez jizaro, tam čez gmajnico«. Donela je tako milo, saj smo bili na izviru, gledali še tisto hišo, katero je imel nekdanji župnik Treiber v mislih, ko je bil nekoč v Sv. Jakobu in učil peti prošta Gregorja Einspielerja, ko je bil pri njem kot kaplan.

Podali smo si roke, pogledali še enkrat v oči, v srcu nam je ostal lep spomin. Tebi pa, dragi zlatomašnik, želimo vsi, da bi ostal še krepak, kakor si do sedaj, še mnogo let. Bil si vedno vnet za svoj poklic, ljubil si svoj narod in mnogo storil zanj. Koliko si podpiral dijake, jaz sam to dobro vem, zato bodi večer tvojega življenja lep, saj si si zaslužil v obilni meri.

27. julij

Od Št. Jakoba sem se peljal v Beljak. Zanimal me je Zgornji Rož. Kako diven je ta kraj, kako prijazne so vasi, koliko je belih cerkva po dolini in po vrhovih in biser vsega, Baško jezero. Vsepovsod so slovenski kraji, slovensko ljudstvo. V srcu me je zbolelo, ko sem se spomnil, da bi bilo lahko vse v naši kraljevini, a izgubljeno je vse. »Tam čez jizaro, tam čez gmajnico,« tu so tisti lepi kraji, tisti paradiž, a le bridka resnica je: »Saj ni več moj ljubi, dragi dom.«

28. julij

Obiskal sem Kaplo ob Dravi in Svetno vas, kjer sem nekdanj kot gimnazijec in visokošolec poučeval Manona Kvančnika. Koliko lepih spominov se mi je zbudilo. Kako smo bili brezskrbni kot mladi fantje, se učili in zopet pohiteli v hribe in planine. Tako sem spoznal celo Rožno dolino, spoznal ljudij, njih šege in navade. Mnogo od teh ljudij že mirno spi, obiskal sem grob mojega največjega dobrotnika Simona Kvančnika. Prezgodaj si legel v grob, delo in skrb za svojce ti je strlo moči. Tvoja krepka postava se je morala ukloniti kostni ženi in vi, Sajovčeva mati, tudi mirno spite. Bili ste vzor slovenske žene, tiha, potrpežljiva, delovna, nosila je vdano svojega življenja usodo, na tihem je trpela, saj ni imela nič dobrega. Obiskal sem sorodnike mojega dobrotnika, vdovo in sina Hana. Obujali smo spomine, spomine na lepe dni. In ti Štefan Singer, videl sem te zopet, postal si tudi že siv, zanimiv si bil v pripovedovanju tvojih dogodkov izza časov preobrata in plebiscita. Sedaj pišeš kroniko in ovekovečiš vse dogodke za poznejši čas. Zelo pomembni bodo ti zapiski, saj bodo važen odlomek za zgodovino Koroških Slovencev - žal se tako malo piše o tem. Očividci bodo pomrli, ustmeno sporočilo pa je že nezanesljivo in tako pride marsikaj v izgubo.

Z mano je bil župnik Štefan Bayer, ki je živo pripovedoval o dogodkih koncem leta 1918, ko je bil v smrtni nevarnosti. Brutalno so se obnašali nemški volksverovci, žal so tudi jugoslovanski vojaki napravili mnogo škode, ker jih je neki nemškutar preslepil. Češ da je to nemčurski župnik, so mu vse razbili in pokradli. Dosti je trpel, a vse je prenesel mirno, stoično.

Dr. Ojbold Klauwig

30. julij

Bil je pogreb župnika Valentina Primožiča v Glinjah. Omenim to ob tej priložnosti, ker je bil dobrotnik dijakov in se ga hvaležno spominjam, ker tudi jaz nisem šel praznih rok od njega. Bil je mož posebne vrste. Rojen je bil v Št. Ilju pred 80 leti. Njegova glavna vrlina je bila nadvse dobro srce in pa odkritosrčnost. Vse svoje premoženje je razdal ubogim. Značilno je namreč tudi to, da je še to, kar je imel, 40 šilingov zapustil revežem. Če kdo ni imel plačati pogrebne stroške, mu jih je opustil. Nekomu je rekel, ko je prosil, naj čaka na plačilo: »Imaš sploh kaj?« »Nimam«. Potem pa ni treba plačati in meni ne čakati. In račun je bil poravnan. Nekoč ga prosi berač za milodar. Primožič mu da goldinar. Berač začudeno gleda srebrnik in nazadnje reče župniku: »Gospod, vi ste se bržkone zmotili, dali ste mi cel goldinar, to je preveč.« »Kaj pa beračiš, če nisi potreben,« se odreže župnik in gre svojo pot dalje.

Koncem aprila 1925 je bila birma v Glinjah. Škof Hefter je izvedel, kake posebnosti ima župnik Primožič. Vdal se je v svojo usodo z besedami: Ich lasse alles uber mich ergehen mag geschehen was will. Župnik Primožič kot starček je bil razburjen. K nesreči mu je še malo prej umrl mežnar:

Der Sakra -
meuter hat a mit Können warten
auf die Ernung - koda müssen früher
sterben

Tako je vzdihoval. Ko je bil dan birme in cerkvena ključarja nista bila pravočasno na licu mesta, se je jezil:

mit du. *Der Labenwörter sind a mit*

Prišel je škof. Ko so se izvršile uvodne ceremonije in je dal škof župniku stolo, je vzdihnil nazadnje Primožič: So, sind wir jetzt fertig. Škof se je smehljaj. Ko je bilo birmanje otrok, je vprašal škof župnika po vzroku: »Ja, kje pa jih naj vzamem«.

V cerkvi je šlo vse gladko. Ko pride škof v župnišče in vpraša župnika, kje je zanj pripravljena soba, zakliče ta dol po stopnicah. Sakramenske babe, kje pa ste pripravile sobo za škofa. Pri obedu je dobil škof malo kupico. Primožič je odvezel kupico in jo nadomestil z veliko, natočil vino in rekel: Trinkts Bubn, seveda homeričen smeh.

Ravno v tistem času je bil izvoljen Hindenburg za kanclerja Nemčije. Škof je to omenil. Župnik Primožič o tem nič ni vedel in ker ni dobro slišal, vpraša naenkrat, ko je slišal ime Hindenberg. »Was ist mit der hinteren Burg«. Silen smeh. Ko se ta poleže in stvar pojasni, vpraša škof: Haben sie Furcht vor dem Hintenburg. Župnik se odreže: Pred tem ne, pač pa pred »gebörntem Siegfried.« Mislil je na zlodeja.

Obed je bil končan. Škof se je poslovil. Pri vratih je rekel župnik. Ich danke fürstbischöfliche Gnaden dass sie wir nit beide ohrwascheln ausgerissen haben.

Škof je bil z vizitacijo zelo zadovoljen, poročilo se je glasilo ugodno, vsebina je bila, da je vse v redu. Bis auf einige erziehungsfehler - die aber nicht nichr gutzumachen sond.

Škof je poslal župniku še novo pipo, ker je ta pri obedu jadikoval, da se mu je pipa strla in si nove ne more kupiti.

Bil je original, ko je hodil v Bajtiše maševat. Med potjo je slekel čevlje, jih dal na polico in šel tako s palico čez ramo po polju in gozdu.

V visoki starosti te je potrla bolezen, legel si v grob, a postavil si si trajen spomenik s tvojo dobrodelno roko. Razdal si vse, a pridobil si si globoko spoštovanje vseh župljanov, posebno pa revnih, katerim si bil toliki dobrotnik.

Te vrstice ti posvetim v zahvalo, ker si mi kot revnemu dijaku stisnil srebrnjak, da sem mogel na

Dr. Oskar Klauwig

poti skozi Rožno dolino tem lažje domu.

3. avgust

Bil je predzadnji dan dopusta. Slučajno so prišli pevci kapelskega nemškega posvetnega društva in prepevali lepe narodne koroške pesmi. Začudil sem se, ko so dovršeno zapeli nekaj slovenskih pesmi. Da, tako je, po rodu Slovenci, slovensko so nekdanj peli, a moč germanizacije je tudi te dobila v svoj vrtinec. Utihišla bo slovenska pesem in kjer je bival slovenski rod, bo donela nemška pesem. Usoda, ki mi gre tako občutno k srcu. List za listom pada od drevesa Koroških Slovencev, še nekaj let, ostale bodo gole veje, posušile se bodo tudi te, zgrudilo se bo drevo. Koroških Slovencev ni več.

4. avgust

Zadnji dan dopusta! Moram zapustiti Koroško. Nepopisen lep dan je, niti enega oblaka ni na nebu. Včeraj so se svetili vrhovi še v ravno zapadlem snegu, danes so kopni in mi pošiljajo pozdrave, ko se vedno bolj in bolj pomika vlak proti vzhodu. Zbogom Koroška, zbogom planine, ali vas še vidim kdaj, tako srečen kakor letos?

15. september

Najrajši sem doma. Ne mika me iti v družbo. Zaposlen sem z sestavljanjem zgodovinske povesti: Zadnji vitez Reberčan. Veselje mi dela in kratek čas, tako sem najbolj srečen.

25. september

Pogledal sem zopet na Koroško, za dva dni. Bil sem tudi v Št. Vidu. Ogledal sem si stare kraje in razvaline, kako prijetni čuti so me obdajali, kako sem bil tedaj srečen in vesel. Zdelo se mi je, da sanjam. Minilo je že 18 let, kar nisem bil več tukaj, a spomin na te lepe čase je ostal.

11. oktober

V Mariboru je bila ob priložnosti petletnice nesrečnega plebiscita na Koroškem velika manifestacija s povorko in govori na Glavnem trgu. Udeležil sem se manifestacije. Impozantno je bilo videti sprevod okoli 10.000 ljudi. Navdušeni so bili govori župana, dr. Leskogarja in vseučilišnega profesorja, dr. Gregorja Rožmana. Bilo je veliko navdušenja. Imel sem svoje misli. Sedaj se dosti govori in navdušuje, a po toči zvoniti je prepozno. Merodajni deležniki so prezrli pravi trenutek, ko bi jim lahko Koroška kot zrelo jabolko padla v naročje, sedaj je prepozno, ne morem si kaj, da vidim temno, a mislim, da imam prav. Večna škoda je za ta biser, a prepozno je. Zamudili smo pravo priložnost, da bi ga pridobili zase.

21. oktober

Dne 19. in 20. smo imeli trgatve v Dobrenju. Nabralo se je 244 brent, množina sladkorja je tehtala 18 - 190. Vreme je bilo v ugodno, tako da sem danes opoldne na prostem zaspal in sanjal o vinskih duhovih, ki kmalu začnejo rogoviliti v sodih. Bil je dan nebeške lepote.

4. november

Ob razpadu avstro-ogrske monarhije so bili vsi vojni obvezniki odvezani svoje častne prisega. Ker je v naši kraljevini vojna obveznost, se je morala zaprisega izvršiti znova. V ta namen so bili klicani k prisegi vsi moški od 21.–50. leta v Sv. Lenart. Trajalo je 4 dni. Lenarčani smo prišli prvi na vrsto. Zapisega se je odvijala v cerkvi pri dekanu Janžekoviču, po primernem predhodnem nagovoru. Bilo je skozi vse dni živahno življenje.

7. november

Od 27/9 pa do sedaj so neprenehoma požigi. Najprej je pogorela viničarija Jan. Čučka v Zavrhu, nato hlev Josipa Goloba, dne 20. oktobra, 21. pogoreli sta dve poslopji, in sicer Janeza Potrča in

Dr. Ojbert Klavnič

Marije Krajnc v Zavrhu, 29. oktobra nekdo je zažgal v listnjaku posestnika Murka v Zavrhu, ogenj so pa zadušili. Isto noč je pogorela viničarija Marije Kurnik v Zavrhu, 30. oktobra upepelil je požar Jančičevo gospodarsko poslopje v Lormanju. Vmes je nekdo hotel požgati Jančičevo viničarijo v Zavrhu; 5. novembra ob 2^h ponoči je zgorela Neratova viničarija v Zavrhu, 6. novembra ob 19^h je izbruhnil ogenj v gospodarskem poslopju Avgušтина Frasa v Sv. Lenartu. Ravno kar slišim, da je bil danes ogenj v Partinju in Sp. Gasteraju. Ljudstvo je silno razburjeno, ker očitno požiga zlobna roka. Značilno je, da izbruhne ogenj v gospodarskem poslopju. Baje so našli grozilna pisma, da bo še tu in tam gorelo, kar seveda še bolj pomnoži razburjenje ljudstva. Doslej se storilcem še ni moglo priti na sled.

12. november

Že nekaj dni dežuje. Danes ponoči je bliskalo in grmelo ter lilo kot iz škafo. Nastopila je povodenj. Cela Čreta je pod vodo. Nedeljkova hiša in Pirihovala tovarna sta okrog in okrog obdani z vodo. K Sv. Lenartu se je moglo samo od Sv. Trojice po okrajni cesti, a le dopoldne, popoldne tudi ne več. Avtopromet do Maribora je ukinjen. Smo kakor na otoku, edino dobro je bilo, tudi k sodnji ni bilo nikogar. Proti večeru povodenj poneha.

22. november

Občinske volitve so. Kakor sem že omenil je razpustil veliki župan, dr. Pirkmajer občinski zastop, ker se večina ni uklonila ukrepom zaradi izročitve gasilnega orožja novemu gasilnemu društvu. Spočetka se je mislilo na hudi volilni boj, govorilo se je celo o štirih kandidatnih listah. Sporočilo je vedelo povedati, da se ustvarjata dve napredni listi, lista SLS (klerikalcev) in lista Nemcev, Nemci in SLS strankarji so vložili tudi nekaj reklamacij, isto tako napredne stranke. Vložene reklamacije prvo imenovanih strank je morala tukajšnja sodnija zavrniti, ker niso zadostovale postavnim določilom. Minil je čas, SLS in Nemci niso vložili nobene liste. Niso se mogli sporazumeti, kdo bo nosilec liste, vsak bi bil rad prvi. Duobus litigantibus tertius gaudet. Sedaj sta bili dve nasprotni listi postavljeni prvotno iz taktičnih ozirov, da bi ulovili od tretje liste kolikor mogoče več volilcev. Bile so slovenska napredna stranka - nosilec dr. Milan Gorišek in obrtna, delavska stranka, nosilec Srečko (nekdanj Feliks) Krajnc, veletrgovca v Sv. Lenartu, ki je že nekdanj nosil črno-rdeče- rumene trakove in ni zinil ene slovenske besede.

Pri tem dejanskem položaju je napočil današnji volilni dan. Vseh volilcev je bilo 140. Od teh je oddalo 66 glas za slov. napredno stranko, 36 za obrtno - delavsko, ostali niso prišli, deloma, ker niso več tu, deloma, ker se kot pristaši nasprotnih strank niso hoteli udeležiti volitev. Prva lista je dobila 6 odbornikov, druga 3. Na prvi so izvoljeni: dr. M. Gorišek, gostilničar Franc Retzer, sodnik dr. Jos. Čemer, nadoficial Franc Žigert, Ignac Gumze, čevljar in pismonoša Anton Domšek, na drugi listi Srečko Krajnc, krojač Henrik Toplak, usnjar Peter Pernek.

Po razglasitvi izida so drveli vsi v Zg. Žerjavce, v gostilno Janeza Woha, da slavijo zmago, ker v Sv. Lenartu je bila te dni prepoved točenja opojnih pijač. Korakali so z godbo skozi trg, očitno so dosti zaužili, ker so se ob velikem trušču vrnili ob 10^h in šli še v Sokolski dom gasit žejo. Novoizvoljeni odbornik Anton Domšek se je prevrgel v jarek in poškodoval na glavi, nesli so ga domu, kjer mu je boljša polovica umivala glavo na svoj način.

Volitev se nisem udeležil, ker se ne vmešavam v politične stvari in tudi ni bilo nobene potrebe.

Kdo bo župan, se še ne ve. Govori se, da zahteva veliki župan, da prevzame to mesto dr. Gorišek. Zopet skrb več. Je pač tako. Če hoče človek vse imeti, nazadnje težko prebavi in enkrat je višek vsega. Bomo videli, kaj prinese bodočnost. Zasledujem dogodke in jih zapisujem, to je moj največji užitek, katerega mi nihče ne more kratiti. Poznejši rod pa naj bere, kako je bilo v Sv. Lenartu nekoč.

28. november

V roke sem dobil Dom in svet, letnik 32 in druge. Med drugim sem čital tudi članke o Ivanu Cankarju. Spomnil sem se časov, ko je bil leta 1914 kot gost pri dr. Alojzu Kraigherju v Trojici. Sešel sem se z njim večkrat. Razumeti ga nisem mogel, kaj misli. Ko sem bil v gostilni Ferd.

Dr. Adolf Klavžič

Mlinariča v Trojici sem govoril z njim, ko ga vinski duhovi niso do cela prevzeli. Pravil sem mu, da sem tudi tu in tam pisal kaj v Mir. Pri tej priliki mi je rekel: Pisateljstvo ni težka stvar, kar usedite se in pišite naprej, kar vam pride na misel, ljudje vse berejo.

Nato se dobro spominjam, malo čuden se mi je zdel ta izrek, sedaj ga razumem. On je o sebi to lahko rekel, kajti veliko je imel snovi nabrane in pisal bi in pisal, da bi ne bilo konca, ljudje pa bi brali vse, ker je to pisal Cankar!

30. november

Sprejel sem pismo od dr. Goriška kot predsednika SDS. Bil sem presenečen nad vsebino. V pojasnilo navedem, da sem 25. 11. 1925 poslal kot upravitelj državnega posloppja lekarnarju Bogdanu Devideju, ki ima v tem posloppju lekarno, dopis, naj opozori svojo postrežnico, da naj ne praši in pometa pred sodnijo ob času, ko gredo stranke in uradniki k sodniji, kar sem sam večkrat opazoval, zadnjič 25. 11. ob 9. uri.

Kakor omenjeno, sem sprejel prej omenjeno pismo z vsebino, da so si lekarnar Devide in tudi odbor SDS stranke enotni, v kakšnem namenu sem jaz to pisal in da sem si bil tudi jaz tega svest. Ker so bile 22. novembra občinske volitve in se jih jaz nisem udeležil, lekarnar Devide je bil pa kot zadnji kandidat na slovenski napredni listi (da je bila to lista SDS- stranke, so šele po volitvah v časnikih povedali), sem jaz v jezi in maščevanju odposlal ta dopis lekarnarju, ki ga je izročil nato dr. Gorišku. O pravniki so sicer govorili, da so umetniški v juridičnih konstrukcijah. To pa, kar sem danes doživel, pa presega vse meje. Spominjam se starih rimskih časov, da je bilo razžaljenje Veličanstva, če kdo doma ni postavil Neronove podobe na najvišje mesto. Nekaj enakega je tukaj, kar storiš, kaj govoriš, vse leti na SDS stranko, vsak ima le njo v mislih, vsak si prizadeva, žaliti njo, tudi tedaj, če bi brcnil kamen na cesti, ker mu je bil napoti, to je veljalo članom SDS stranke. Čestitam tej bistrournnici in prilagam pismo, naj sodi o vsem poznejši rod.

Seveda nisem mogel molčati, ker bi nazadnje res mislili kaj takega. Zavrnili sem odločno, da se mi podtikajo taki nameni in sem izrazil svoje začudenje nad tem, kako morejo priti do tega.

Izvajal bom posledice, sedaj vem, kako imam postopati proti ljudem, ki so takega mišljenja.

zvečer ob 9^h

Popoldne ob 2^h so bile volitve župana in občinskih svetovalcev. Kakor je bilo videti že v naprej, je

Sv. Lenart, dne 28. 11. 1925.

Veleccenjani gospod

dr. Ožbe I l a u n i g, sod. svetnik
t u k a j.

Naš član g. Mr. Bogdan Devide izročil nam je dopis z dne 25. 11. 1925 pmas. 1815/25 z katerim se njega na to opozori da naj njegova postrežnica ne praši in pometa ravno v času, ko prihajajo uradniki in stranke, ki morejo požireti ta preh.

Ta dopis nosi Vaš podpis.

O nemenu, ki ga zasleduje ta dopis smo si jedini kakor Bogdan Devide teko naš odbor in gotovo tudi Vi.

Prej pa ko reagiramo na pristojnih mestih ne tak dopis Vas vljudno opozorimo, da brez nujnih potreb ne sežete k sličnemu sredstvu, katero nehote zahteva, da se posveti v druge dele tega posloppja kjer bi kritike in pritožbe gotovo bolje zalegle kakor v predležčem slučaju.

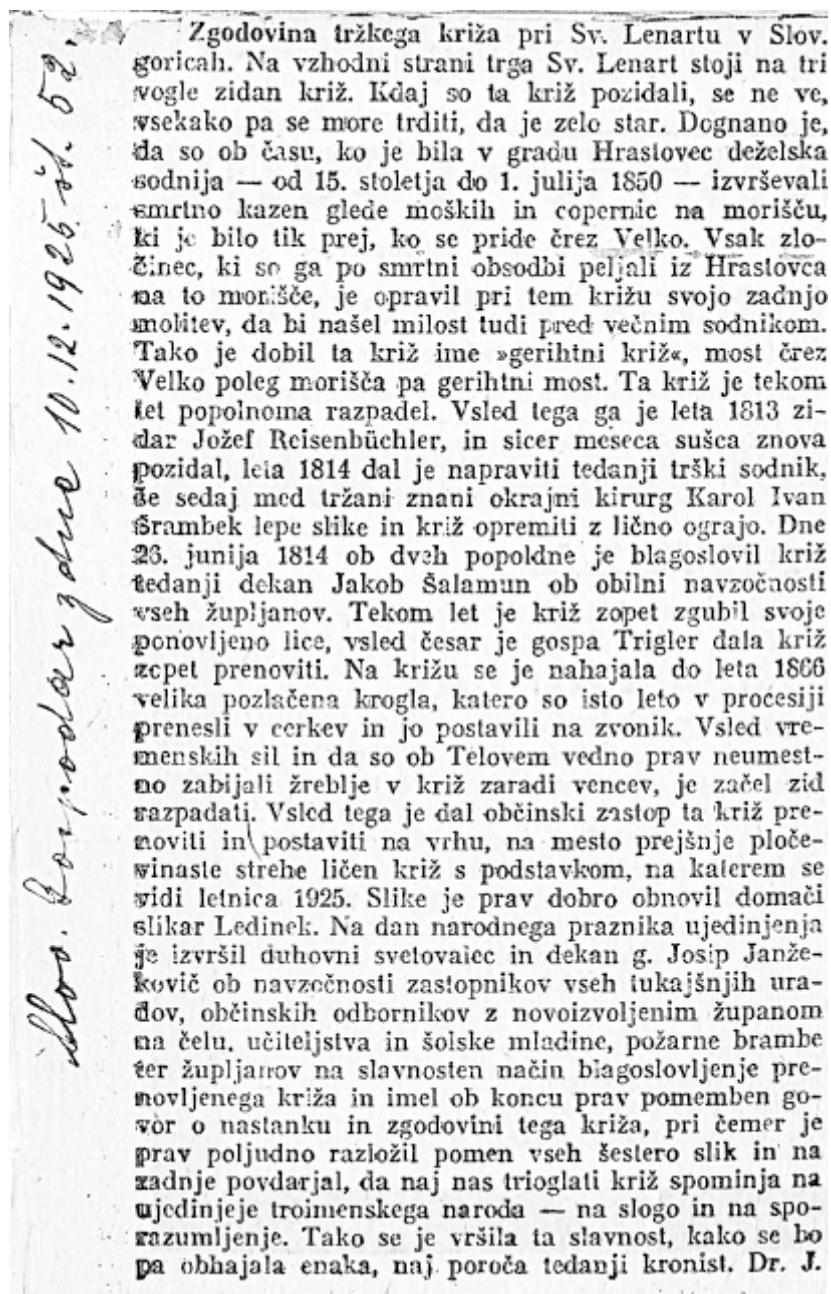
Za SDS. *Horvatič*
t.č. predsednik:

Dr. Ožbolt Klavnič

bil izvoljen za župana dr. Milan Gorišek, za podžupana Srečko Krajnc. Pomenljivo je to v toliko, da je prvi slovenski župan v našem trgu. Odkrito moram reči, da sem mrzil, da je še vedno bil župan Karol Aubl, sicer poštenjak, a v duhu Nemec in duševno ne na višini in tedaj neprimeren zastopnik trške občine. S tega stališča prav srčno pozdravljam to izvolitev. Za strankarsko zadevo pa se ne brigam. Zvečer je bila baklada v čast novemu županu, zapeli so mu tudi dve pesmi. Želim, da bi bilo delovanje novega občinskega odbora uspešno in da bi enkrat v našem trgu nastal mir.

1. december

Na vzhodni strani našega trga stoji križ ki nosi ime trški ali sodniški križ. Natančna zgodovina je popisana v Sodnijski kroniki. Križ je že zelo star in je v zvezi z obstojem deželske sodnije v Hrastovcu, ki je bila od 15. stoletja do leta 1849. Leta 1814 so križ, ki so ga na novo pozidali, slavnostno blagoslovili, kar je izvršil tedanji dekan Jakob Šalamun. Pozneje je križ dala popraviti tržanka Trigler. Od tega časa je križ zopet razpadel. Občinski zastop pod županom Karelom Aublom, je sicer sklenil, ponoviti križ, storilo se pa ni nič. Ko je bil Franc Retzer gerent, se je to delo izvršilo, veliko je bilo tudi povod za to, da se s tem agitira za bodoče volitve. Delo je bilo končano - slike je popravil slikar Ledinek, sicer ne posebno srečno. Občinski urad je prosil

Dr. Josip Janžekovič

župnijski urad, da izvrši blagoslov križa; ta ceremonija je bila določena na dan narodnega praznika Ujedinjenja. Slavnost je potekala ob 9^h ob ravno neprijetnem vremenu. Spredaj je korakala godba, nato dekan Janžekovič z župnikom Lasbaherjem, za njim so šli uradniki sodnije, davkarije, financ. sreskega oddelka in finančne kontrole, občinski zastop z novo izvoljenim županom, dr. Goriškom na čelu, notar Štupica, okrožni zdravnik, dr. Kramberger in živinozdravnik Samec, učiteljstvo meščanske in osnovne šole ter orožništvo, zadaj pa drugo občinstvo ter novo gasilno društvo z načelnikom Srečkom Krajncem in poveljnikom davč. kontrolorjem Jagodičem. Ko je dekan izvršil obred blagoslova, je napravil govor približno sledeče vsebine.

Predvsem se zahvaljuje občinskemu zastopu, da je delo izvršil tako lepo. Omenil je, da še niso kriti vsi stroški. Kdaj je križ nastal, se ne ve, cerkvena kronika ve le, da so leta 1866 odnesli od tega križa pozlačeno kupolo in jo dali na zvonik. Ker so bili v tem kraju Slovani in kot pogani častili različne bogove, je mogoče, da so ga postavili v čast Triglava, ker ima križ tri vogale. Mogoče pa so mislili na Sv. Trojico. Razložil je tudi zgodovino svetnikov na križu. Posebno Sv. Notburga, ki je umrla l. 1313 na Tirolskem in Sv. Florjana, ki so ga pogani z mlinskim kamnom okoli vratu vrgli v reko Anižo. Zato je postal patron proti nesrečam, povzročenim z ognjem. Pri tem je dekan pomembno pogledal na člane novoustanovljenega gasilnega društva.

Nazadnje je omenil govornik, da nas spominja ta križ s tremi vogali na ujedinjenje troimenskega naroda Srbov, Hrvatov in Slovencev. V jugoslovanski državi se vsi dobro počutimo, govorimo jezik, v katerem se vsi razumemo, kar v Avstriji ni bilo. S tem pa je dekan končal: Še več bi vam lahko povedal, a sedaj me zebe, sedaj gremo v cerkev. In korakali smo vsi v sprevedu v cerkev, kjer se je vršila slavnostna maša z zahvalno pesmijo in intoniranjem vseh treh himn.

Tako je bil opravljen slavnostni blagoslov po 111 letih, kolikor nam ve povedati kronika v zapiskih trške občine in sodnijska kronika. Kaj je tedaj govoril dekan Šalamun, nimamo poročila, da pa ve poznejši rod, kako je bilo dne 1. decembra 1925, pa sem to zabeležil.

Mnogo ljudij je prišlo mimo z žalostnim, a tudi veselim srcem. Minili bodo rodovi, mogoče bo v poznih letih zopet taka slavnost, tisto pa naj popiše tedanji kronist.

2. december

Kar sem omenil pod 7. novembrom o mnogoštevilnih požarih, dopolnim poročilo, da so zaprli Franca Žižka iz Zavrha, ki je najbolj sumljiv. Trdijo, da ni pri zdravi pameti. Dejstvo je, da so od tega časa nehali požari.

7. december

Vihar, ki je nastal ob občinskih volitvah, se je že podel. Tudi lekarnar, katerega sem pozval, naj mi sporoči primanjkljaje, za katere ve; še do sedaj nič ni sporočil. Dr. Gorišek me prijazno pozdravlja, v uradu občuje z menoj, kakor bi nič ne bilo. Meni se zdi, da le čutijo, da so prehitro ustrelili kakor že večkrat.

11. december

Koroški Slovenec, z dne 9. 12. 1925, št. 49, je prinesel na priloženem izrezku natisnjeno vest. Torej je moj spis sprejet! Kako sem vesel, saj sem pisal z veseljem do Koroških Slovencev, da jim ne otpne čut za materni jezik, da ne pozabijo na to, da so del Slovencev, ki čutijo z njimi onkraj meja in imajo le eno željo, da bi jih rešili tujega jarma. Zadnji vitez Reberčan, marsikatero uro, pa kako rad, saj le eno mi je pri srcu, da bi ti osrečil mili slovenski rod v zaslužnjenu Korotanu.

*Povest. Z začetkom l. 1926 pričnemo pribe-
vati daljšo, velezanimivo zgodovinsko povest iz vi-
teških časov, ki se odigrava predvsem v slovenskem
delu Koroške. Nato opozarjamo naše čitatelje že zdaj
in pozivljamo vse druge, ki se za koroško zgodovino
zanimajo, da si list pravočasno naročijo, ker poznej-
šim naročnikom nikakor ne bomo mogli ustreči s prvi-
mi številkami.*

Dr. Győző Klauz

13. december

Obiskal sem koroškega rojaka, prošta Gregorja Einspielerja v Sv. Juriju. Obujala sva spomine na Koroško in nekdanje lepe dni. Izročil mi je sliko župnika Franca Treiberja, ki je zložil in uglasbil večno lepo pesem Tam čez jizaro. Cel životopis obelodanim v Slovencu. Pri tej priliki mi je povedal šaljivo zgodbo, ki seveda zaradi svoje drastičnosti ni za javnost. Ko je župnik Franc Treiber prosil za župnijo Sv. Jakob, ki jo je tudi dobil, je bil med kompetenti tudi sedanji župnik v Št. Ilju nad Dravo, imena ne vem. Ta se je čutil tako gotovega prosilca, da je pustil iz svojega posestva v Št. Ilju voziti gnoj čez Dravo na njive šentjakopske nadarbine. Župnije pa le ni dobil. Ko se je to izvedelo, je prišla neka znana terciјalka in klepetulja k župniku in ga pomilovala, češ gospod fajmošter, fare niste dobili, kaj bo pa zdaj z gnojem. Župnik itak slabe volje, nahruli klepetuljo z besedami »Ferdamana svetulja, ki imaš šajn okoli riti, kaj pa tebe moj drekan žre.« Seveda je znana klepetulja hitro izginila pri vratih ven.

14. december

Prišla je vest, da je umrl kaplan Franc Rop v starosti 40 let. Kakor je že pri kmetskem ljudstvu, vdal se je volji staršev in postal duhovnik. Spoznal sem, da ni bil srečen, zbolel je že pred daljšim časom na pljučih in sedaj nagloma umrl. Mislim na svojo usodo, težke boje sem imel, a premagal sem vse, ker sem vedel, da bi kot duhovnik ne bil srečen in gorje tistemu, ki v svojem stanu ni srečen. Še danes se mi je prikazal moj prijatelj Matija Perč, bil je upadlega obraza. Kolikokrat mislim nanj, kako težko je šel v semenišče, bil je kot duhovnik skrajno nesrečen in to je bila tudi njegova zgodnja smrt. Zato rečem, vsak si naj dobro premisli, preden si izbere svoj stan, ker le v tistem je srečen, do katerega je imel veselje. V tem oziru bi bilo treba še mnogo poduka, da bi starši ne silili svojih sinov v stan, za katerega nimajo poklica.

23. december

Dr. Gorišek je imel razgovor z mojo ženo, ki mu je pojasnila neopravičenost tega dopisa. Prišel je k meni in se opravičil, da je imel le interese SDS stranke pred očmi in da je mislil, da osebno preganjam lekarnarja Devideja, neresničnost tega pa sem mu dokazal, pri tem sem izvedel, da je poštni nadzornik, dr. Janžekovič stvar tako zasukal, ko je bil lani poleti tukaj, kakor bi jaz hotel spraviti lekarnarja iz hiše. Ravno nasprotno pa je on sprožil to misel, ker je hotel imeti v eraričnem poslopu pošto. Rekel sem mu, naj se obrne na gradbeno direkcijo, ker jaz nočem delati v stvari, ker bi mislili, da gre to na mojo iniciativo. Spoznal sem, da na ta način nastane nesporazum, sedaj je stvar pojasnjena in tako je sklenjen mir. Upam, da je trajen, ker v malih krajih je vedno neprijetno, če se razumništvo ne razume. Meni je bilo vedno do tega, da so prijetni odnosi. Da pa se klanjam, zahteva moj ponos in stanovska dolžnost, za spravo pa vedno prvi podam roko, ker hočem hoditi svoja pota. Ker imam svoje naziranje, se me naj ne napada, ker je to krivično in nasilno.

25. december

Od doktorice Angele Piskernik sem dobil vabilo, če bi sodeloval v prilogi, katero hočejo izdajati Korošci v Koroškem Slovencu. Z veseljem sem obljubil svojo pomoč, saj največje razvedrilo najdem, če v prostih urah sestavljam spise. Tedaj sem v drugem, lepšem kraju, kjer je naravno veselje in srčno zadovoljstvo, pri tem pozabim na vse nezgode in imam posebno zadoščenje, ker vem, da delam v ljubezni do Koroških Slovencev, ki so tako potrebni, da jih držimo in jim damo duševno oporo.

31. december

Staro leto se nagiba h koncu, še nekaj ur in zatone v večnost. Zopet eno leto bližje na poti, po kateri hodimo vsi do groba. Minilo je le prehitro, brez posebnih dogodkov. Bili so že razburljivi dnevi, a bilo je tudi dosti solnčnih. Videl sem Koroško, mojo zibelko in to mi je v tolažbo. V družini ni bilo nezgode, v uradu so tekla kolesa brez posebnega zastoja. Sicer je življenje boj, posebno če si na vodilnem mestu. Zato se zahvalim Vsemogočnemu, da se je vse dobro izteklo, prosim, da bi me

Dr. Ojolt Klavnič

vodil srečno v novo leto, saj življenje je vendar tako lepo.

* **Regierungsrat Andreas Zeehe †.**
Freitag verschied in unserer Stadt ein hervor-
ragender Schulmann, dessen Tod bei vielen Hun-
derten schmerzliches Bedauern und lebhaftes, aber
nur freundliche Erinnerungen hervorrufen wird.
Andreas Zeehe wurde am 7. März 1849 zu
Groß-Siegharts in Niederösterreich geboren, be-
suchte das Gymnasium in Kremsmünster, studierte
an der Wiener Universität Geschichte und Geo-
graphie und wirkte seit 1872 als Professor dieser
Fächer an den Gymnasien in Wiener-Neustadt,
Wogen und Laibach. 1878 nahm er als Ver-
pflanzungsbeamter am bosnischen Feldzug teil und wurde
schon 1885 zum Direktor am Staatsgymnasium in
Villach ernannt, dem er 22 Jahre hindurch vor-
stand. Lange Jahre, über seine 1907 erfolgte Pen-
sionierung hinaus, war er Mitglied des Landes-
schulrates für Kärnten. Im Ruhestande hatte er
seinen Wohnsitz in Graz. Der ruhige Verlauf
seines äußeren Lebens schließt eine Fülle erfolg-
reicher Tätigkeit in sich. Bei seiner väterlichen
Güte und freundlichen Gerechtigkeit war es den
Schülern trotz seiner natürlichen, angeborenen
Autorität immer wohl und geborgen zu Mute.
Den Lehrern war er ein überaus feinsinniger,
hilfsbereiter und zuverlässiger Freund. Nicht zuletzt
waren es die Eltern der Schüler, die ihm unbe-
schränktes Vertrauen und aufrichtige Hochachtung
entgegenbrachten; verstand er es doch bei aller
Bescheidenheit und Liebenswürdigkeit durch sein
vornehmes und repräsentatives Wesen sich und
seinem Stande in jeder Hinsicht das gebührende
Ansehen zu verschaffen. Weiten Kreisen aber ist
Zeehe durch sein Lehrbuch der Geschichte für die
oberen Klassen der Mittelschulen bekannt. Bei
seinem ersten Erscheinen war dieses Werk bahn-
brechend. In durchaus neuer Art wurde der Lehr-
stoff inhaltlich auf den gleichzeitigen Stand der
Wissenschaft gebracht, in klarer, pädagogisch be-
gründeter, durchsichtiger Gliederung und knapper
Form dargelegt. Kein Satz ist oberflächlich hin-
geschrieben, jeder das Ergebnis langwieriger Arbeit
und Überlegung. Er war es, der als erster die
Kulturgeschichte wirklich gleichwertig mit der poli-
tischen Geschichte behandelt, vor allem die Kunst-
geschichte gewürdigt hat. Anfangs gliederte er
seinem Lehrbuch das von Alfred Müller ver-
fasste Werk „Die bedeutendsten Kunstwerke“, zwei
Bände, an, später gab er seinen Büchern selbst
sorgfältig ausgewählte Bilder bei. Trotz seines
hohen Alters war der Verstorbene bis zuletzt uner-
müdlich tätig, das Werk den Anforderungen der
Wissenschaft und der Lehrpläne anzupassen und
es auf seiner anerkannten Höhe zu erhalten.
Auch sonst wurde seine tätige Mühe öfter unter-
brochen. So unterrichtete er im Kriege drei Jahre
aus Hilfsweise am akademischen Gymnasium in
Graz. Unvergleichlich mehr als die Auszeichnun-
gen, die ihm in der alten Monarchie an Titel
und Orden zuteil wurden, ehren ihn die Hoch-
schätzung und Liebe, die alle, die ihm näher traten,
seiner strengen Pflichttreue, seinem allen geistigen
Bestrebungen offenen Sinn, vor allem aber seinem
ehrenhaften, uneigennütigen und edlen Charakter
entgegenbringen mußten. Sie werden ihm als
einem Manne, wie er gerade der heutigen Zeit
so notwendig wäre, ein dauerndes dankbares Ge-
denken bewahren.

Dr. R. S.

Dr. Adolf Klauwig

1926

1. prosinec

Minilo je zopet leto. Zdi se mi kakor bi sanjal, utonilo je toliko dnij v večnost. Neusmiljeno teče čas naprej. Vedno bolj se bližamo koncu, ki je vsakomur neizogiben. V Sokolskem domu smo dočakali novo leto, ni bilo nič posebnega, petje, pitje, ples, na novega leta dan pa je marsikateri nosil težko glavo. Nima smisla, a je že taka navada, da se išče navadno v alkoholu razveseljevanje, ki je kaj varljivo.

Naj bi bila pot v to novo leto srečna!

24. prosinec

V roke mi je prišlo poročilo, da je 22. 1. 1926 umrl v Gradcu Andrej Zeche, upokojeni ravnatelj beljaške gimnazije. Lepi spomini se mi zbuja ob tem imenu. Bil je predsednik komisije, ko sem delal zrelostni izpit. Bil je mil in dobrosrčen in še sedaj ga vidim, kako se je nasmehljaj, ko nam je naznanil srečni izid izpita. Zdaj je tudi on šel svojo pot za vsemi drugimi, edino profesor dr. Vaupotič je kot ravnatelj celovške gimnazije še pri življenju.

12. marec

V častniku sem čital, da je dne 10. marca 1926 umrl Josip Lottersperger, bivši podpredsednik deželne sodnije v Celovcu. Ker sem pod njim služboval, naj mu posvetim te vrstice. Bil je sicer strogo nemško nacionalen in spominjam se, da je leta 1906, ko je nastopil mesto predsednika dr. Alfred Schmidt, vitez Sachsenstamm, podpredsednik Lottersperger nastopen govor, v katerem je rotill predsednika, da naj ne pusti udomačiti jezikovnih novotarij. Mislil je na dr. Brejca, ki je tedaj imel hud boj zaradi uvedbe slovenščine pri Celovskem sodišču. Tedaj je vrelo v meni in še svetni Kness, nekdanj slovenskega mišljenja, se je nad tem zgražal. Drugače pa je bil ljubezniv in dobrosrčen uradnik. Vem, da se je izrazil o meni, da me spoštuje, ker očitno kažem, da sem Slovenec, glede drugih pa ne ve, kako je njih mišljenje in jim tedaj ni zaupati. Ko sem postal leteči adjunkt, je bil on proč, ki mi je pismeno čestital. Tako se zbuja spomini na nekdanje lepe dni, toda eden za drugim nekdanjih mojih predsednikov lega v grob in preostanem sam. Zastonj si želim tistih lepih časov nazaj.

15. marec

O tukajšnjem trgovcu Srečko Krajncu, ki je moral v Gradec, da so ga operirali, piše neki dopisnik iz Marije Snežne v Jutru, z dne 13. marca 1926, št. 60, »Znani narodni borec«, med vojno je nosil frankfurtski trak pri uri in govoril izključno le nemško, taki so že narodni borci, samo eno črko so napačno postavili pri tiskanju. Risum teneatis amici! V družbi takih borcev se pač ne počutim dobro in zato sem rajši doma.

18. marc

Sv. Lenart stresa svojo staro obleko. Oživel je olepševalno društvo, ki si je postavilo za cilj, da se zunanja podoba trga olepša. Že so zasadili po trgu akacijo in še mnogo drugega se pripravlja. Ljudje so veseli, da kaj zaslužijo, slava novega župana pa rase. Kdor zna pa zna. Prejšnji odbor je imel moč v rokah, a bili so starokopitneži, ki jim je manjkal čut za nekaj novega. Polagoma jim je ušla vsa moč iz rok, samo kritiziranje ne pomaga nič, delo, dejstva, to vleče.

9. julij

Kakih posebnih dogodkov ni. O vremenu pisati pa ne gre. Še toliko manj, ker neprenehoma dežuje in moram biti doma, ko bi v času dopusta tako rad poletel na Koroško. Tako pa gledam pri oknu in mislim na oddaljeno domovino. Vabljen sem na novo mašo, Jos. Boštjančiča v Št. Vidu za 18. julija, pa v Št. Jurij v Slov. gor bi moral iti, kjer obhaja na isti dan prošt Gregor Einspieler zlato mašo. Težko se je odločiti. Domovina kliče.

Dr. Ojbold Klauwig

Sv. Jurji v Slov. goricah. Znani koroški rojak in voditelj koroških Slovencev, Gregor Einspieler, prejšnji prošt v Tinjah, je obhajal dne 18. julija tukaj svojo zlato mašo. Ko je moral vsled nesrečnega plebiscita zapustiti Koroško, oropan vsega premoženja, je našel nazadnje tukaj kot župnik svoj mirni dom. Župljani so ga vsled njegovega ljubeznivega obhajanja takoj vzljubili in zato so tudi zahtevali, da mora v njih sredini obhajati to redko slavnost. Okrasili so župnišče in cerkev kolikor mogoče lepo in mu napravili na predvečer ganljivo podoknico. Po gričkih pa so svetili kresovi in pokali topiči. Najlepše vreme je še bolj dvignilo veselje vseh župljanov, zato so na slavnostni dan pridrveli od vseh strani, da počastijo svojega ljubljene pastirja in mu tako olajšajo bridko usodo begunca. Pred odhodom v cerkev so imele ganljive nagovore zastopnice dekliške zveze in Marijine družbe ter šolarka Andreja v imenu šolske mladine. V vznešenih, temeljito prevdarjenih besedah je popisal minister n. r. Ivan Roškar jubilantovo delovanje za jurjevsko župnijo in mu izročil diplomu, glasom katere ga je vseh šest občin imenovalo častnim občanom. Zlatomašnik je pri najboljšem telesnem in duševnem razpoloženju končal cerkevno opravilo. Veliko gostov se je nato zbralo v gostoljubnem župnišču. Iz nekdanje domovine sta prišla profesor Ivan Hutter, tudi zlatomašnik, ter poslanec Vinko Poljanec, župnik v Škocijanu, ki je prinesel pozdrave koroških Slovencev, ter zlatomašnikov brat Matevž s svojo hčerko Pavlo iz Sveč v Rožu. Iz Maribora so došli zastopniki tamkajšnjih koroških Slovencev beguncev dež. sodni svetnik dr. Šaubah, poštni ravnatelj Kramer ter tovarnar Hochmüller. Iz Črneč je pripotoval nekdanji urednik „Mira“, župnik Josip Rozman; da ni manjkala nečakinja Zala s svojim soprogom, finančnim komisarjem dr. Božičem je naravno, saj so skupaj bežali s Koroške in pri njih je imel jubilant prvo zavetje. Zlatomašniku se je poklonil tudi dež. sodni svetnik dr. Ilanig kot sodni predstojnik ondotnega okraja. — Vrstile so se napitnice med prepevanjem vrlih šentjurskih pevcev, vzbujali so se spomini na nekdanj tako lepe dni v zgubljeni domovini. Ime Gregor Einspieler ostane zapisano za vedno v zgodovini koroških Slovencev in vsi, ki ga poznamo, mu kličejo: Bog ga ohrani še mnogo, mnogo let!

11. julij

Gasilno društvo za Sv. Lenart je nabavilo motorno brizgalno iz Čehoslovaške. Dne 9. julija popoldne so jo pripeljali ob streljanju s topiči. Ob tem naj bi se vršila posebna slavnost. Dne 10. julija zvečer je bila bakljada z godbo po trgu in nazadnje serenada pred hišo gospe Josipine Krajnc, soproge načelnika požarne brambe Srečka K. Ni bilo posebnega navdušenja, ker je tedaj močno deževalo. Danes ob 4. zjutraj je bila budnica in streljanje s topiči. Ob pol desetih je bil slavnostni sprevoz v cerkev, ker je bi obenem praznik goda sv. Cirila in Metoda. Med službo božjo se je v avtu pripeljal veliki župan mariborske oblasti, dr. Otmar Pirkmaier. Trški župan, dr. Gorišek je šel iz cerkve, da ga sprejme. Veliki župan je bil navadno oblečen, imel je mehek zelenkast klobuk. Dr. Gorišek je imel črne hlače, tako kratke, da niti niso segale do čevljev, kratko suknjo in ozek cilinder, malo smešno je bilo. Po službi božji je bil blagoslov nove brizgalnice. Ceremonijo je izvršil dekan Janžekovič ob asistenci treh duhovnikov. Veliki župan se je malo zamudil, ker je zajutrkoval pri trškem županu. Uradniki, ki so bili tudi navzoči, niso bili razvrščeni, zato so se pomešali med ljudstvo. Po izvršeni cerkveni ceremoniji je imel župan, dr. Gorišek, nagovor in poudarjal pomen napredka nabave novega orodja. Odgovoril mu je veliki župan Pirkmaier, nakar

Dr. Ojbold Ilanig

je imel načelnik celjske župe, Vengust, prav lep govor, v katerem je poudarjal pomen požarne brambe.

Po cerkveni slavnosti bi morala biti tombola, kar je bilo ob 12^h. Toda aranžma je bil slab, začelo se je šele ob treh. Ob tem so ljudje mrmrali, kar je imelo za posledico, da sta se načelnik Srečko Krajnc, pri kateremu je bila velika pojedina, in občinski tajnik in tudi izvršujoči član gasilnega društva, Franjo Breznik, očitno pred vsemi ljudmi skregala. Tekom prepira je rekel načelnik: »Idi in se sleči,« kar je tudi storil. Po končani tomboli je bila pri Sokolskem domu vaja z novo brizgalno, ki je prav dobro uspela, pod poveljstvom davčnega kontrolorja Jagodiča. Zaključek je tvorila veselica z velikim popivanjem, kakor navadno. Veliki župan je opoldne obiskal dekana in mene. Moram reči, da je prav ljubezniv uradnik, ki se resno trudi, ustreči vsem potrebam ljudstva. Tržani so zabavljali čez slab aranžma. Je pač tako, samo eden bi rad vodil in ta se ne briga in tako ne gre. Absolutizem je preživel, vsak ima pravico sodelovati in tudi dati nasvet.

18. julij

Nekdanji voditelj Koroških Slovencev, bivši prošt v Tinjah, je obhajal kot sedanji župnik v Št. Juriju v Slov. goricah zlato mašo, katere slavnosti sem se udeležil tudi jaz. Natančen popis je razviden iz dopisa v Koroškem Slovencu.

19. julij

Ostanek dopusta sem porabil za potovanje na Koroško. Zopet sem jo videl, mojo milo domovino, zopet so me pozdravljale one ljubke gore kakor nekoč, vendar ni več tako, kakor je bilo. Srčno so me sprejeli domačini. Da, še celo najbolj zagriženi agitatorji iz plebiscitne dobe so me pozdravili prijazno in me vabili na svoj dom. Kar zadeva slovenski jezik, se pač vidi, da slovenska govorica gineva, otroci pozdravljajo izključno le nemško, slišal sem fanta v Kapli ob Dravi, ki je rekel, von nun an werden wir nur Deutsch beten. Ljudje so več ali manj brezbrizni, slovenskega čtiva pride le malo med ljudstvo. Kdor ima Koroškega Slovenca, ta je iredentist in tako je malo odjemalcev. Veselo mi je slišati, da moj podlistek: Zadnji vitez Reberčan ljudem zelo ugaja, obljubljeno je celo, da se natisne knjiga. Rad pišem, da le zbudim zanimanje do čitanja slovenskih spisov in s tem ljubezen do materinega jezika.

Dobil sem vtis, da so Korošci obsojeni na smrt narodno. Ti stebri, ki še stojijo, izginejo tekom let, novi zarod bo vzgojen v čisto nemškem duhu in slovenščina bo sčasoma izginila. Še so ljudje, ki upajo na pomoč, a te pri sedanjih razmerah ni pričakovati. Tako bo prišlo, da bo tam, kjer je tekla naša zibelka za slovenski rod, tudi naš grob. Nudila se nam je tako lepa prilika, a ozkosrčnost in nepoznavanje razmer je zakrivilo, da smo zamudili pravi trenutek, ki se ne povrne več.

20. julij

Solnčni dan je bil 20. julija, ko sem vzel palico v roke ter jo udaril pod Staro goro skozi Jeriše, Obrije. Obiskal sem sorodnika, splošno znanega amerikana Simona Pegrina pri Narodu. Čistitljiva je ta oseba, dosti je skusil v Ameriki in si tudi pridobil lepo premoženje. A kar mi najbolj ugaja, je ostal preprost, veren in ohranil je ljubezen do slovenskega naroda. Le težko sem se ločil, saj Bog ve, če se vidiva še kdaj.

Po položni cesti sem ubiral korake proti prijaznim Apačam, vasi, ki se mi je toliko smilila, saj so tam nesli mojega očeta h krstu. Pri prijatelju, župniku Ivanu Nagu, sem se pomudil nekaj časa in jo krenil pod sivim Obirjem proti Selam. Na križišču poti opazim spomenik padlemu vojaku mladih let, Volkswerovec, ki je v bojih leta 1919 dal življenje za svoje navdušenje. Zamislil sem se v davne dni, kolikokrat sem hodil tu mimo, mirno je bilo vse, tako prijetno. A vojna furija je morala divjati tudi tukaj. Tam v bližnji Šmarjeti mirno spijo naši junaki, tudi oni so prelili kri, a žal zastonj. Kdaj pride dan, ko najde plačilo njih srčna kri, ko zasije Koroškim Slovincem vstajenja dan. O, daleč je vse to in bojim se, da jim je to svetlo solnce zatonilo za vedno. Ob žuborečem potoku, skozi temne gozdove je šla moja pot, odprla se je dolina med Košuto in Setičami, v kateri so slavne Sele. Pri Trklu se ustavim, še vidim stare obraze, saj že celih 13 let nisem bil tukaj.

Kje so časi, ko sem še kot veseli študent hodil v to planinsko dolino, pozneje kot avskultant na uradnem poslu kot zapisnikar. Koliko smo tu prepevali, se smejali in se veselili življenj. Ni jih več, ne župnika Franca Ropa, ne Trkla in ne mnogih drugih. Od tega je minilo trideset let časa. Poslovil sem se. Polagoma sem stopil dalje in gledal na sive stene Košute. Ta zid, ta je kriv, da so ločeni dobri Slovenci od svojih bratov. Učenci me srečujejo, pozdravljajo me v nemščini. Bridko me spominja, da se nemški duh razširja že v to zadnjo slovensko trdnjavo. Kjer se je le malo slišala nemška beseda, je postala zdaj vladarica, slovenski živelj pa mora izginiti. Zagledal sem stolp župnijske cerkve Sv. Urha. Bodi mi pozdravljena, tiha planinska vas. Kolikokrat sem prihajal tu gor in užival sveži planinski zrak. Srečujem tuje obraze. Tisti, ki smo bili skupaj, so že šli večinoma daljno pot, drugi so se spremenili, nisem jih več spoznal. Krenil sem k Mažeju. Še živi stara korenina, Tomaž Olip, gospodar hiše. A osiveli lasje kažejo, da je tudi mnogo pretrpel, ni več nekdanji Tomaž, tisti navdušeni narodnjak. Vdal se je v svojo usodo, preveč ga tare tuji jarem in zato je minilo nekdanje veselje. Po vasi hodim, dosti nemške govorice slišim, tujci, Nemci so prišli sem. V prijaznem župnišču sem pozdravil domačega župnika Nantija ter novomašnika Repnika, ki je pred dvema dnevoma bral novo mašo. Kako gleda idealno v svet, kako je zavzet za svoj vzvišeni poklic, o mladi duhovnik, le nosi ideale v svojem srcu, saj jih boš potreboval. Dosti trnja te čaka na tvoji poti in dosti razočaranja. Z vseučilišnim profesorjem, dr. Rožmanom sva zapustila prijazno vas in se podala po krasno speljani cesti v sotesko, kjer uživaš romantiko planinskega potoka. Skoz skale pada v globoki tolmun, se razpršuje in zopet hiti v penečih valovih proti Dravi. Hitro ti mine čas in naenkrat si v Borovljah. Po kratkem odmoru jih zapustim, ko še pozdravim staro mamiko mojega tovariša, dr. Čemra. Tam pri Kapli se ustaviva in pozdraviva starega znanca Štefana Singerja, posvetil se je popolnoma svojemu poklicu in zgodovini, srečen je v svojem stanu. Mladost je minila, tajne želje se niso izpolnile, da bi si izbral drugi stan. Tako se moramo odreči v življenju marsičemu, leta minejo in čas celi vse rane, delo nam da razvedrilo, na nekdanje čase ostane le spomin. Pogledam še v Svetno vas, obiščem dobrotnico, gospo Klančnik in sina Mamo-ta. Resen mož je postal in veliko idej ima, ponosen sem na svojega nekdanjega učenca. Sreča me kmet Birman, razveseli se me in mi pove, da se v njegovi hiši z zanimanjem čita moj podlistek. Vlak prihaja, poslovim se od znancev, pelje me čez Dravo, vedno višje in višje, dokler mi hribi ne zakrijejo divne Rožne doline.

24. julij

Carpe diem! Letos je bilo res tako, le malo solnčnih dni je bilo in ti so se morali dobro porabiti. Zato pa le naprej, ko dne 23. julija tako lepo zasije solnce sem od Pece. Hitro sem v Beljaku, kjer me sprejme moj prijatelj Viktor Röthel. Hitro skleneva, nič manj kakor za Velikega Zvonarja sva se odločila. Ob toplem dnevu dospeva v Nörsach, prvo postajo na Tirolskem. Veliki avto nas popelje čez mnogoštevilne ovinke krasne ceste, speljane čez Iselsberg. Zapustili smo tirolsko mejo, drvimo skozi temne gozdove proti Winklerju. Tu obstojimo in se divimo gorskim velikanom, ki nas vabijo v svoje kraljestvo. V dolini Mällthal smo, hitro vozi avto in nam odpira razgled na številne vodopade, ki se kakor bel pajčolan ovijajo strmih skal in padajo v nižavo, obdani z mavrico. Kraji Döllach (Delah), Sagritz so za nami, sama imena, ki jasno pričajo, da je nekoč tu bival Slovenec. Pol ure pred znano božjo potjo Sv. Kri - Heiligenblut se nam pokaže cilj našega potovanja, Veliki Zvonar. Da, res v polnem pomenu besede zasluži to ime, velik je zares in veličasten in kralj je vseh gora daleč naokrog.

Zato pa se nam tudi ni takoj pokazal v vsej svoji krasoti. Še so ga zakrivali oblaki, le tu in tam se je pokazal za trenutek, a potem zopet odel z gostim zastorom. Toda naenkrat so se razgubili vsi oblaki in sedaj se je dvignil pred nami v vsej veličastnosti, pokrit od svežega snega, zapadlega na prejšnji dan. Nikdar ne pozabim tega trenutka, bil je tako lep prizor, da nisem našel besedij, s katerimi bi izrazil svoja čustva. Legel je mrak na zemljo, izza Hochtora pa je priplavala polna luna. Vedno bolj svetel je postajal Zvonar, nazadnje se je videlo le njega v bajni luči, vse okoli pa je bilo zavito v polmraku. Dolgo sem užival ta pogled. Ob treh zjutraj sva vstala, brez zajuterk sva odrinila po strmi stezi proti Glocknerhausu. Uživala sva lepoto solnčnega vzhoda. Prispela sva do

Dr. Adolf Klannig

imenovane hiše in našla najboljšo postrežbo. Pred nama je stal velikan, nepopisen je ta vtis, ki ga dobiš ob pogledu na mase, ki so nakopičene proti sinjemu nebu. Pod njim se razprostira ledenik, ogromna množina, ki se ne premakne nikamor. Solnce je prijetno sijalo iz popolnoma jasnega neba, niti najmanjša sapica ni pihala. Bilo je tako veličastno, vzvišeno, da sem se le težko ločil. Reči moram, kdor nima nobene vere, naj gre sem, tukaj čuti vso moč Stvarnika, tu mora spoznati, da je nad nami bitje, ki je ustvaril ta svet. Šopek planink in črnih rožic sva vzela s seboj, kot spomin na divno kraljestvo Velikega Zvonarja. Urno je drčal avto z nami nazaj, peljala sva se do Lienza, od koder sva se s prijateljem vrnila vsak na svoj dom.

2. avgust

Hitro je minil čas, zopet sem moral zapustiti milo Koroško in se podati na mesto mojega delovanja. Nekoliko težko se človek vživi v svoje posle, misli še vedno uhajajo nazaj na pretekle dni in zlato prostost.

12. september

Udeležil sem se kongresa pravnikov, ki se odvijal od 9.–11. septembra v Ljubljani. Videl sem zastopnika stanov juristov, vladala je živahnost, izmenjavali smo različne nazore na področju pravne vede. Povsod se je čutilo stremljenje, da se sestavi za novo ustvarjeno državo tudi enotni zakon, da se tako ustvarijo trdni temelji za novo državo. Srbi in Hrvati so bili očarani od sijajnega sprejema, ki ga je priredila bela Ljubljana svojim gostom. Ves čas je bilo veselo razpoloženje. V tem času sem obiskal tudi opero. Večni mornar mi je kar ugajal, saj je operni pevec Betetto tudi imel glas, da ga moraš iskati. Drugi večer je bil v dvorani Union koncert, ki ga je priredila Glasbena Matica. Izvajale so se samo glasbene točke juristov Deva, Lajovica, Kreka. Koncert je uspel nadvse sijajno. Sestal sem se z mnogimi prijatelji in znanci in obnovila se je vez starega prijateljstva. Porabil sem še priložnost, da sem za en dan napravil izlet v Celovec in Beljak. Ob najlepšem vremenu me je pripeljal brzovlak v Maribor. Spomin na lepe dni sestanka pravnikov pa mi ostane trajen.

10. oktober

Dan žalostnega spomina, ravno šest let, ko se je odločila usoda Koroških Slovencev. Kaj pomaga pisarjenje po časnikih, sedaj je vse prepozno. V Mariboru so priredili v dvorani Union dne 9. oktobra Einspielerjev večer v čast bivšega tinskega prošta, Gregorja Einspielerja. Slavnosti se nisem udeležil, obujal bi le spomine na žalostne dni. Menim, da ne pomaga toliko prirejanje veselice, kakor pa to, da duševno pomagamo zaslužnjem, s tem da vzdržujemo edini slovenski list in mu dajemo čtivo, s katerim vzdržujemo zanimanje za materin jezik in zbujamo zavednost. Da se strne krasni govor dr. Fr. Sušnika, ki je res biser, ga na tem mestu priklopim. Sivolasi prošt Einspieler je bil osebno navzoč in prosil v svojem govoru duševne pomoči naše brate. S tem se je končal ta večer. Nemci na Koroškem so priredili v Celovcu večjo slavnost, veselijo se zmage, do katere jim je pomagala antanta, Wilsonova točka o samoodločbi narodov je samo prazna fraza. S Koroškimi Slovenci so napravili kupčijo, da so mogočneži zakrili na drugem mestu nenasitnost pri pridobivanju novih pokrajin. Spozna se, da je pravica le tam, kjer je moč. Slovenci pa smo že ob preobratu zamudili ugodni trenutek. Zdi se mi kakor tista pravljica, ko se v odločilnem trenutku rešitelj zboji, da bi rešil zakleto deklico. Tako blizu je bila naša sreča, a zamujeno je vse in nikdar ne bo te priložnosti več.

Franjo Neubauer:

Nepozabnemu Korotanu.

(K šesti obletnici plebiscita.)

Spomini, ve ptice selivke,
ne dá vam ostati doma!
Po toplem, prijaznem poletju
nemirnih ste polni želja.
Vzbudi hrepenenja se moč
in vzame vas dan ali noč.
Krasnejši vas vabijo kraji,
tam bivate, pevate raji.
Pri nas se ozračje hladi
in solčna svetloba blebi
in hladna so srca med nami,
med rodnimi brati, sestrami.

Tako odhajate spomini
nazaj v deželo mojih sanj,
tja v divne kraje Korotana,
ki hrepenenja mislim nanj.
Brijó vetrovi tam hladneje,
a v meni žar plamti še zdaj
in vem, da srca mnoga greje,
ki so ljubila me nekdaj.
Spomini, tužni ste in tihi
kot nemi, pritaženi vzdih,
ki zanje ve srcé samó.
Mar sliši vas, razume kdo?
Mordá, kdor tam nekdaj je bival
in raja kras in slaj užival.
Mordá, kdor je za bratsko ljudstvo
gojil ljubezni toplo čustvo.
Ljubezni vzorne sem bogat
na tleh koroških bival rad.
Zakleti so takrat sovragi
jemáli jezik nam predragi.
In vendar, — morda baš zato,
da ne bi zémlje te izgubil,
s srcá sem mladega močjó
ta biser dragoceni ljubil.

Poloki in reke in morja krvi
prostósti rodili so dneve
in vedel sem, da se Koroška budi,
skrivnostne sem služal napeve:
po širnih gozdovih so smreke šumele,
o svóbodi mladi in krasni so pele,
gorá nebotičnih je sín
potoček do cvetnih dolin
zaganjal valove
in dramil robove.

O svóbodi deklica zdrava
mogočno šumela je Drava
in séstrica mlada in čila
skakljala, drvela je Zila.
Iz jézerskih sinjih valóv
glasovi so peli duhóv,
naznanjali rajsko veselje,
izpólnjene misli in želje,
začetek življenja
po dnevih trpljenja.

V trepetu vzdrhtelo je véasi srcé,
vedoč, da sovražniki zviti prežé,
da narod naš mirni in mali
v verige bi nove vkovali.
Pa téžil me up je močan,
da blizu združenja je dan.

Oj vinotek, ki nam zoriš grozdóve,
veselje vinogradniku budiš,
ti si skoval okove za robove,
naložil Korotanu novi križ!

Moj Korotan, ko kruto si ugrabljen
od mojega srca si nepozabljen.
Srcé prepólnó žalostnih prevar
zadel, pretresel strašni je udar.
Ljubezni pa mladóstne žar in svit
plamti mi kakor nékdaj ognjevit.
Ljubezni čustvo najbolj nežno,
najstrástnejše in najmočnejše
najgloblje je in najsvetejše
za bitje, ki je nedosežno.
In ti moj korotanski raj
za nas si nedosežen zdaj!
Le zdaj? — Ah, da nam kdo odgrne
prihodnosti zastór težak,
mordá pregnal bi misli črne,
razjásnil src bi naših mrak.
Ko zémľjo kdaj prevzelo širno
pravice bi spoznanje mirno!
Pravičen si le Ti, Gospod!
Osveta naj bo Tvoja!
Le vate naš zaupa rod
v bolesti dnevi in boja.
Za vse, kar nam srce trpi,
maščuj nas, Vsemogočni, Ti!
Ti lahko združiš, kar ločila
brezsrčna je, brezvestna sila.
Ti majhnim, slabim moč nam daj
in naš bo spet Koroški raj!

Na Vrbi ob Vrbskem jezeru stoji sredi kraja na križišču cest spomenik z napisom »Bis hierher und nicht weiter kamen die serbischen Reiter Anno 1919«. (Do sem in ne dalje so prišli srbski jezdci leta 1919). Ta spomenik, ki je bil opetovano povod dolgim razpravam v občinskem svetu Vrbe, prinašamo na naši sliki. Slovenski in soc. demokrati občinski odborniki, ki tvorijo polovico občinskega zastopa Vrbe, so večkrat zahtevali odstranitev tega kamna, a do danes še vedno zama.

Vrbi, ki hoče imeti sloves svetovnega mednarodnega letovišča, ta kamen ne služi ravno v najboljšo reklamo. Za nas pa vsekakor pomeni kos naše zgodovine. Pravijo pa, da se dogodki iz svetovne zgodovine prav radi in pogostokrat ponavljajo. Takih slučajev bi iz svetovne zgodovine lahko več navedli, in to nam je tudi tolažba...

Dr. Ojbold Klauwig

Zakaj smo izgubili Koroško?

(Predavanje poslanca Franca Smodaja na II. prosvetnem večeru v Ljudskem domu.)

Nacionalni prepor pri evropskih narodih je žrjal je korenin njihove prošlosti, njihove zgodovine. Spomin na človeka in na njegovo v narodih v poslednjem človeku in obratno v njih kot nacionalne skupnosti, narodnostno zavest.

Slovenec je usoda zgodovine ločila, da so živeli posamezni deli svoje lastne zgodovine, le veliki vojni in drugi veliki dogodki so jih od časa do časa združevali, tako da ni v narodu skoro nobene tradicije njegovega samostojnega življenja in se je to tradicija ohranila samo po ljudskih in zapovedih. Čudovito silo mora biti naš narod, da se je kljub temu vzdržal in to v najneugodnejših razmerah. Ljudski so veliki narodi, o katerih ni nobenega sleda, več, slovenski narod se je po več kot tisočletni borbi vzdržal in ko se je izločil, da ni več spoznan na svoje življenje kot narod, da bo kot narod živel in umrl, se je dvignil in umrl.

Najbolje zgodovino, ki prila o moči in sposobnosti Slovencev na lastno narodno in državno življenje, knjigo pomeni in koroški Slovenci. Po pravici smemo trditi, da je Koroška svetloba Slovencev v naši zgodovini. Mogočini so bili slovenski knezi na Koroškem, ki so jih obdržali Slovenci tudi pod nemško

zavladavo. Ko so se leta 820. koroški Slovenci z ostalimi južnimi Slovenci združili k skupnemu oboroženemu odporu proti vodno naravnostni nemški sili, so Karantani dobili neje greše kot svoje vladarje. Pa tudi tuji vladarji so se morali podvreči slovenskemu obredu ustaljenosti in to v narodnem jeziku celo do leta 1414. Sloveština je bila na dvoru koroških vojvod nekaj dvorni, državni jezik. Leta 1527. je nemški vitezki pesnik Ulrik Lichtensteinskega na njegovem turinjskem potovanju na Koroškem pri Vratih podpravljal vojvoda Bernhard s svojim plebskim spremljevalcem z narodnim pozdravom: »Bago was priim grahn Vemur (Bog was sprejmi, kraljeva Vemur). Pod frankovsko nadzavo so se delala kolonizirala z Nemci in pod nemško upravo v Avstriji so se delala pomembne. Toda zadnjih 70 let se nemška zveza ni mogla pomagati naprej, glasila je pa med Slovencev narodna zavest valde sistematično germinacija s pomočjo državne uprave, nemškega jezika in z gospodarskim pritiskom. En del koroških Slovencev se je namrečno oveselil, drugi del se je naselil nemškega duha, tako da za samoodlobo z ljudskimi glasovanjem pod nemškimi pritiskom ni bil več sposoben, kljub temu, da je zadnja leta pred svetovno vojno narodna zavest koroških Slovencev dosegla kulminacijo. Do leta 1913. nemška avstrijska javnost ni priznavala, da je tudi na Koroškem slovensko nacionalno vprašanje, in nemško časopisje je vse gibanje koroških Slovencev naslovljeno samoljubno. Leta

1918. tega ni moglo več, a ta silni dvig Slovencev je vojna spet položila, dokler leta 1917. znana majniška deklaracija spet ni razveljavila slovenskih strahov na Koroškem; tedaj je bila Koroška trnoloma zveza celo za plebske, a posejila dogodki so nacionalno v narodu ne dovolj krepko zasidrano zavest spet astomnila.

Wilsonsvo načelo o nacionalni samoodlobi je vilo slovenskemu narodu nove upi za boljše bodočnost slovenskega naroda, ki bi se bil pod nemškimi gospodstvom na svoji nacionalni periferiji polagoma krtil, toda v svet koroških narodnjakov je vatala tiha, prikrita bojznan, da na bi se sviti nemški diplomaciji, ki je imela zvezo po vsem svetu, morda posredilo doseči samoodlobo ne za vse narod skupaj, nego za posamezne njegove in sicer v nacionalnem oziru najlažje dele. Ta strah se je uresničil. Slovence je bilo, ki smo s trepetnim očesom motili poročanje nove nastajajoči državi. Kar bo narod v temi ali v nasilju, sam drisel, to bo tudi obdržal, sodejati. Zato smo stili na to, da mora naša vojna vse kraje ob naši zvesti, dokler ne bodo vselej odločile. Skoro bi dejal, da smo tisti, ki smo tedaj hoteli nad usodo koroških Slovencev, preseliti skozi mednarodne napore in z nacionalno živostjo storili vse, kar je bilo v naši moči. S tem danes konstatirani, da smo opustili mislitar, kar je bilo mogoče storiti, da rešimo slovensko Koroško. Teda tedaj sem se prepričal, da Slovenci nismo kot državni narod dosegli, da slovenski narod ni bil svoji nalogi kos, da se je posamezniki niso

niti zavedali, usoda naroda, ki ni imel svoje nacionalne države, živeti v državi, ki vendar ni bila njegova nacionalna država. Tedaj je padla na moj predlog o zasedi Koroške boveda: »Vsaka kupila krti bi nam Koroševala pri antani, ki nam bo šla dal, kar bomo sami hoteli. Teda pa je potem res kril, a zaman, ker je bilo to mnogo zamujenega in se je v antanpkih državnikih ustrela prepiranje, da nam ni toliko do Koroške, ker bi jo bili sicer takoj ob prevratu ali takoj nato zaseli. O toradnih naših naporih v Ljubljani, v Zagrebu, kjer mi je obljubil v imenu srbske vlade so pred zadržanjem s Srbijo širi divirje polkovnik Milan Pribičević, in pranjeje v Belgradu, bi napisal lahko celo knjigo, pa dovolj govore interpretacije, ki sta jih stariša s poslanecem Grafenmayerjem.

Vendar je bil glavni razlog, zakaj smo izgubili Koroško, posamezni, za nas v tistem času skoro nepojmljivi, ki ga je navedel prijatelj pri naši mirovni delegaciji v Parizu v pismu z dne 13. januarja leta 1919. z besedami: »Antania je nam na severni meji okoliščinski sovražnik. Vredna Meja njene politike je odločevali Avstrijo za naše stroške za namo izgube na Tirolskem tleč.

Dne 28. maja 1919. je četverica dolotila Karavanki za mejo nemške Avstrije, same da bi neka komisija je naknadno navidešno ljudstvo skumalirala. Po protobi naše delegacije je četverica 30. maja dolotila plebsit v celotnem celovitem bazenu brza Meritske doline. V svetovni proti temu je naša demokracija

Zakaj smo izgubili Koroško?

(Predavanje poslanca Franca Smodaja na II. prosvetnem večeru v Ljudskem domu.)

(Dolje.)

Jaz sem imel tudi, da predsednik naše vlade v Bolgradu ni dovolj energičen in da ne hitri naše delegacije. Na nobeno osebno intenzivno ni pokazala, da se dovolj brega na naša moja pravičenja na severu in nobene niso tucadevne interpretacije ni priznati na ne dremni red, češ da bi to državi škodovalo.

Na moj prilik pri drugih ključih smo isdili tajno konferenco, na kateri naj bi se nam poročalo o trenutni politiki in o stanju naših zahtev v Parizu. Naj so pred nami skrivali in nismo mogli dobiti drugih poročil kakor pisma, ki so po kurirjih prihajala iz Pariza od naših prijateljev. Pa tudi na tisti konferenci, po prijemu za javnost tajni, nismo dobili nobenega jasnega poročila. Same fraze. Vedeli smo toliko ko prej. Jas sem se ogroben zgledil k besedi. Žal, da se v tistih konferencah govoril ne strogostnost, ali imam le svoje napise o tedanji izjavljani. Naj sledi takaj.

To razpravo bi si bili želeli še zdaj, pa ne za konferenci, marveč na javni sednici, in obklupeju, da interpretacija Jugoslavenskega kluba iz prvih dni meseca marca ni prišla na površje v sednici. Narodna predstavništvo

je imelo samo dvakrat priložnost, da je dvignilo svoj glas na združanje in integrirano naših granic, to je bilo ob volitvi predsednika in v sednici debati. Ko pa je prestal vprašanje naših granic na mirovni konferenci najbolj pereče, je bila skupščina obsevana na nepristojnosti moči. V najkritičnejši deli Narodna predstavništvo ni dobilo skoro nobenih zanesljivih oficijelnih poročil o poteku politike konferencie. Ko se je v Narodnem predstavništvo odločevala usoda več kot milijona bratov, se je takaj v zbirnici polnevala državna misel tako, da se je bil boj za naše mandate, ki je Jugoslavenskem klubu razpril sedelovanje, da je sklenil avsemo.

V svetovni vojni se zmagalo orodje, ampak Wilsonov program, ki ga je antania sprejela. Svoboda malim narodom je bila glavna načelo. Ko pa bi morala antania to načelo udeležiti, je smatrala najmanjše narode v skupijski objekt in najmanjši narod, niso Slovence je razkosala kar na štiri države, kljub temu, da je bila vse slovenska javnost, vse slovenski narod, najodločnejše za združjenje s Srbi in Hrvti. Kaj je podelila v tem priložni naša mirovna konferenca v Parizu? Hren par prvinskih poročil iz Pariza, po ne od najmerodajnejših eseb, ne vemo nitičar, to so se oziramo na pravičnisti poročila v časopisu. Ne vemo tudi, kakšne podrobnosti instrukcije da je dobila četverica in od nje videli v koliko se je teh instrukcij tudi držala. Vemo na to, da ima naša mirovna delegacija

skor velik aparat, da pa štani niso imeli pravega stika med esbo, da se naši ljudje tam med sabo niso nič pomenili, in da niso bili niti odlini v zale važnih vprašanjih. Za nas ni v tako važnem vprašanju kakor je dolotitev granic naše države, merodajna strankarska pripadnost lega ali onga delegata. In če bi se kajer delegat, naš najprijatelj priisk, nekorektno obnašal, ga desaviramo, kakor smo desavirali in vrtili iz stranke svojega nekdanjega voditelja dr. Susterciča.

Takorektno pomeni neupeli, popola polni naše stvari v Parizu skoro drugatje ni bil mogoč kakor da naša delegacija ni na celi črti pravilno postopala. Razumem težkoče, ki so nastale vedel londonskega pakta, upoštevam, da naša delegacija ni bila enakovredna in da morda ni imela tudi toliko sredstev na razpolago kakor n. pr. Italijanska, in da torej nasproti Italijanski delegaciji ni imela pravega uspeha, toda nerazumljivo mi je, da naša delegacija ni mogla doseči nobenega uspeha proti sovražnim državam. Prokormarje je za nas izgubljeno; mafiarski belševiki so predli proti naši delegaciji tudi v Parizu. Prokormarje so Slovenci. Kain je usoda granice na Stajerskem, tudi se ne vemo; to pa vemo, da bi bil Maribor s celim slovenskim zaledjem izgubljen, ako bi ga ne bili Slovenci sami osvojili. Razvostsko nerazumljivo mi je, da zahteva antania za Koroško plebsit in kakor se odi, ne samo v slovenskem delu, ampak v celi koroški četlini do Šent Vida. Torej naj odločilo nasda koroških Slovencev Nemci in si

osor tisti Nemci, ki so bili najhujši germani in najhujši neprijatelji antania, tisti Nemci, ki so stotoleta germanizirali, zatirali in usmajevali Slovence. — Plebsit sedaj, ko je izvrševala tam nemška oblast in soldateska vse svoje moči!

Plebsit na od nas zasledenim oznanje aprila v dveh dneh: 55.000 Slovencev in 600 Nemcev. V od Nemcev zasledenim oznanje kmetije same tajno spustili pobrali podpise: Ivan Svare.

Na podlagi londonskega pakta na zahtevu Italije je antania odločila plebsit za pri morsko krup; za Koroško ga je pa odročila. Ždi se mi, da bi takaj ne bilo posebno težavno za naša delegacija izpoditi plebsit na Koroško, ako bi nastopila solidarno, odločno, in bi imela podporo od strani naše vlade. Plebsit na Koroškem se mi zdi največji ponizanje kraljevstva SHS in največji neuspeh naše delegacije.

Pa tudi mi čuda, če je bila takšna naša delegacije, kolikor je paš že danes mogoče preosiditi, in da se je postavila za vse kraje nasproti Italiji, Nemški Avstriji, Maščarici na enako stališče. Nikakor ni res, da bi se bila mogla postaviti za spleten plebsit tudi proti sovražnikom, ako so je zavzemala za plebsit nasproti takim izmencem nasproti Italiji. Seveda, ako so dobi med našo delegacijo v Parizu Sloveci, ki trdi, da smo Slovenci imperialisti, ako zahtevamo Maribor, Celovce in Beljak, in če je morda res, da to — kar pa ni dokazano — trdi tudi nasproti Američan-

Zakaj smo izgubili Koroško?

(Predavanje poslanca Franca Smodaja na II. prosvetnem večeru v Ljudskem domu.)

(Koniec.)

Italija nam je povedal nasprotovale, vlasti v koroškem vprašanju. Z njo se je popolnoma strinjala Anglija. To se je jasno videlo v nastopanju plebsitne komisije v Celovcu. Meni je bilo po prvih njenih ukrepih jasno, da nam je nasprotna in da postopa po željah in zahtevih, ki sem jih še leto prej žital v dunjski »Neue Freie Presse«. Komisija se ni držala mirovne pogodbe. V protest proti temu je podala ostavo naša pokrajinska uprava, jaz pa sem vili vprašanje na tedanjega ministrskega predsednika dr. Milenka Veselika, ki ni bil odgovoril na javni sejli 17. septembra 1920. Našel sem vse krivice mirovne pogodbe in zahteval, da men vladu proti takemu postopanju najstreje protestirali in eventualno izjaviti konsekvence, to je onemogočiti plebsit. Ministrski predsednik je pismal, da so moje nasvete bežne, odklonil je pa moje zahteve, češ da moramo zampati svojim zavestnikom.

Pod najneugodnejšimi pogoji se je vrtil plebsit. Ljudstvo je videlo, da je plebsitna komisija po svoji večini na strani Nemcev. Naj delegat je v nasprotju z dolotili na plebsit izgubil v komisiji glasovalno pravico, nasprotno je pa prišel v komisijo avstrijski

zastopnik, ki bi smel sveriti tam je, če bi se vrtil plebsit tudi v coni B, to je, ako bi v coni A ni plebsit dobili; odprla se je meja med konama. Naka uprava je bila samo po imenu tam kljub toradnim dolotilom mirovne pogodbe. Zagovedovala je plebsitni komisiji, ki se je vneševala celo v naše sedotve in intervencirala pri sedotilci, če so ta nemško slovenske raspirala in sedotve po zakonu. Ne samo naša vojaka, marveč tudi očitnostno je moralo zapustiti plebsitne osemle, je desmaše koroško orožništvo, ki ga ni bilo, bi smelo ostati. Komisija je zabranjevala nam shode, dva shoda, v Velikokurcu in Grebnjaku sem moral od angleškega distriktnega poveljnika v Velikokurcu naravnost iziti. Nemci iz cone B so imeli v coni A popolno svobodo. Italijanski zastopniki pri distriktnih komisijah so med ljudstvom direktno agitirali za Avstrijo. Celo naši plakati in zastave so se zabranjevali, Nemci pa so smeli nemoteno graditi vce, kar je bilo niše. Ljudstvo je to videlo in mislilo si morete, kakšen vta je to napravilo na tiste, ki niso bili dovolj trdni in posebej se na plebsitve, ki so se bali nemškega maščerjanja, prepričani, da proti volji komisije ne moremo zmagati. Na naše reklamiranje so ni mnogo ostrala. Tisoti Nemcev, ki niso imeli pravice po dolotilci, so se pripeljali iz cone B v cono A in so glasovali v občinah, kjer je bila plebsitna komisija postavila na načeloma lokalnih komisij Nemce, se je na debelelo elegarito in vsi naši občinski prosteti so bili zaman.

Vrh tega del naše uprave ni bil najboljši. Z vselejšenjem in popiranjem se ne prebdi koroškega ljudstva. Predvsem pa je vplivalo na prebivalstvo dejstvo, da je bila vojska obveznost v Avstriji po zahtevi držav zmagovalni odpravnica, o našega vojakov pa je nemška propagandna štila vse mogoče vso. To je bila najuspešnejša nemška agitacija, vlasti to, ker se je ob naši zasedi celo pri naših najbolj zavednih pristulnih v tistih nočeh po hitih vse mogoče reaktiviralo, kar je prišlo pod reko, in je bilo namam ljudstvo prepričevati, da to v naši armadi ni dovoljeno, da je bilo to le slučajno tedaj, ko je naše vojakstvo smatralo okupacijo za vojno in je po svetovni vojni bila toradna disciplina zablajana. Kdor je vse to videl, se proti vsemu temu s ščedom in neotkritivno bolestjo, v srcu, četudi z nadlvoško voljo, boril, ne da bi močel mnogo spreminiti, ta se ne bo tudil, če smo plebsit izgubili. Morda se bo bolj tudil, da sem takaj po plebsitu, ko je bilo treba vsaj prve dni ljudi tolažiti in zadrževali nemško rbecelec, četudi od evistilov, ki so svedli plebsitne, skoraj same in sem z zadnjimi svetilmi sobojevniki spravil naše stvari iz Velikokurca v Jugoslavijo in ne s stitini sreca podal na avtomobilu šez Jezersko.

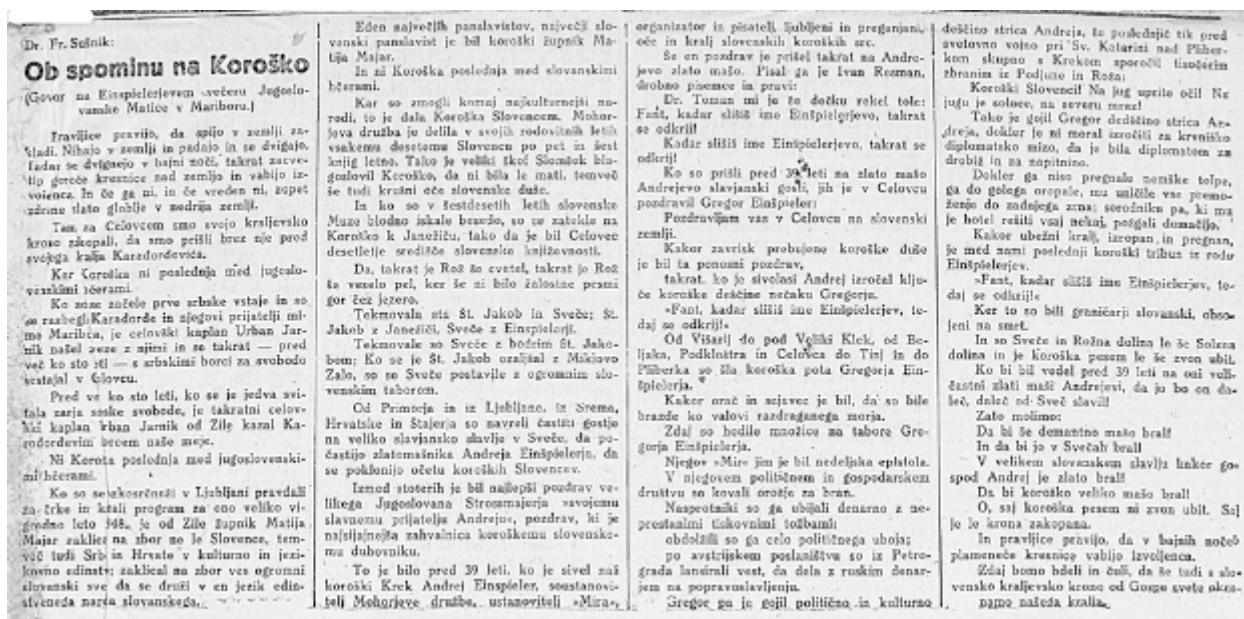
Mislim, da je odveč vrati nedeljani odgovor na vprašanje, zakaj smo izgubili Koroško. Naj mi bo dovoljeno omeniti samo to, da so potovili ljudje po plebsitu zgolj iz strankarskih oisov in brez vsake podlage hoteli škodati krivice v nasprotnih strankarskih vrstah.

Koliko kristofih putiše je n. pr. letelo na g. dr. Janka Brejca. Hreniet na Ljubo bodi povedano, da je dr. Brej z vse svoje dušo, s srcem, s pamejo in vtrajno potrpečljivostjo storil vse, kar je on mogel za upuden tidi plebsitni storiti, da vsi, ki so plebsitno kasterulo slovenskega naroda na Koroškem hoteli izrabljati v nemoralne politične namene in od katerih niso mnogi mli z mericeno pami za koroške Slovence, niso vredni, da mre ševlje odvdejo.

Z mnogim, kar so storili prestavljeni vodilci agilacije za koroški plebsit v Koroškem sem vudu pismen soglajal, pa neprimeno bi bilo to izmisliti v javnost, ker vemo, da so vsi mislili najboljšo, da so vsi mislili plemenito in po delati potrditvonalno. Pravica nemplemento, pa tudi nekortostno, edino le v zabavo nacionalnim našim nasprotnikom.

Eno pa naglašam: Doider ne bo oklebrni Slovence občili bol, da manja našema narodnem tekeru en si, tako dolgo nismo se politično, ne državno ne kot narod dosegli. Če si sami ne bomo mali pomeniti, nam niško ne bo pomagali. Le naša ljubezen more zopet združiti naše neodrečene brate z materjo Slovenijo.

Dr. Janko Brejca

22. oktober

Od 18.– 22. oktobra je bil na vizitaciji tukajšnje sodnije višji sodni svetnik, dr. Ivan Vrančič iz Ljubljane. Uspeh je bil prav zadovoljen. Dobil sem zagotovilo, da sta okrajni sodniji Ptuj in Sv. Lenart najboljši v celem okraju okrožnega sodišča Maribor. To me navdaja z veseljem, ker vem, da ni zastoj moj trud in da dobim tudi priznanje od višje oblasti. Je pa tudi prijetno imeti nadzornika, o katerem veš, da je res tvoj tovariš po stanu, ki čuti s teboj in je tvoje narodnosti. Tako je pač bilo nekdanj, slovenski uradnik nikoli ni zadosti storil. Vedno se je našlo kaj, da se ga je moglo zapostaviti za drugimi, Nemci. Bili so prijetni dnevi in take inšpekcije se le veselim.

23. oktober

Končali smo trgateg. Splošno je letos slaba. Nabralo se je 80 brent, teklo je slabo, 1000 litrov. Množina sladkorja znaša 190. Še ni najslabša, za dobro voljo še že bo in ta je za današnji dan potreba.

31. oktober

Najvišja apostolska stolica v Rimu je odredila zadnjo nedeljo v mesecu oktobru za Jezus kralj. Dekan Janžekovič je poslal vsem uradom uradno vabilo, da se naj udeležijo spreveda, ki bo od trškega križa v cerkev, kjer je kratka pridiga in slavnostna maša ter Te deum. Določil je natanko kako se morajo posamezniki posameznih uradov uvrstiti. Gasilno društvo je najprej sklenilo, da se ne udeleži, ker je že dekan nedeljo prej, 24. oktobra na prižnici naznanil, da se gasilno društvo udeleži procesije s svetilkami, ne da bi dekan stopil z društvom prej v dogovor. Z ozirom na obliko vabila, ki je vsebovala bolj povelje kakor vabilo, se uradi niso uradno udeležili, udeležili so se pa nekateri neoficialno kot zasebniki. Za uradno udeležbo je bila dolga klop ob oltarju pogrnjena z rdečim prtom, zasedle pa so jo že prej ženske.

2. november

Iz nemških časnikov sem izvedel, da je bilo v noči od 29. na 30. oktober strašno neurje v belški občini na Koroškem. Zaradi juga je v nekaj urah skopnel sneg, ki ga je bilo 40 cm, ob 2^h ponoči pa se je strgal oblak, silne množine vode so pridrvele iz vseh stranij, vzele hlode s seboj, podrle mostove. V Kapeli je poplavlila Bela nizke hiše, da so se ljudje komaj rešili. Od Kaple do Miklavca je vzela voda vse mostove, razdrla železnico, tako da je Kapla popolnoma odrezana od prometa, ker je tudi državna cesta razdrta. Potrebovali bodo več mesecev, da bo promet na železnici vzpostavljen. Take katastrofe ne pomnijo najstarejši ljudje.

Dr. Janko Glavnik

1927

1. prosinac

Minilo je zopet leto. Kakor običajno, se je slavil Silvestrov večer v Sokolskem domu. Udeležba je bila številna. Še zjutraj, ko je bila prva maša, so peli veseljaki po trgu: Ajmo mi sokoli. Vsak ima svoje veselje, jaz sem našel največje v tem, da sem šel zgodaj k počitku in sem zdrav in vesel vstal. Za šumne veselice nisem več, rajši sem v malem krogu, kjer se morem tako pogovoriti, kaj mi je pri srcu. Vem, da se priklanjajo v šumni veselici in si laskajo, zadaj pa je mišljenje vse drugačno. Tega ne maram, zato iščem svoje razvedrilo tam, kjer je res prostor za to.

24. januar

Dne 23. januarja so se vršile volitve v oblastno skupščino. Za okraj Maribor, levi breg so bile 4 kandidatne liste, Slovenska ljudska stranka, Radičevci, Socijal-demokrati, Samostojna demokratska stranka. V Sv. Lenartu je dobila I. skrinjica 193, II. 2, III. 7, IV. 107 glasov. Tej zadnji številki se ni čuditi, saj je dr. Gorišek napel vse sile, da je gnal svoje volilce na volišče, od katerih je mnogo volilo za njegovo stranko, četudi proti svojemu prepričanju, a vsak se boji za svoj kruh in to je tudi politika. Zaradi tega sem predlagal, da so me dodelili kot komisarja v Sv. Rupert, kjer teh prizorov ni. Volil nisem, ker se držim stališča, da mora biti sodnik povsod nad strankami, kandidata 4. skrinjice bi pa že sploh ne volil, ker so med njimi taki, ki so bili prej izraziti nemškutarji in teh ne maram. Slovenska ljudska stranka ima kandidata, ki so pristni Slovenci in so tudi bili vedno, še pred in tudi med vojno, njim veljajo moje simpatije.

Siev. 132.

Okraj Maribor – levi breg

Volišča	Vo- lilcev	SLS	SKS	Soc.	SDS
Cerkvenjak	834	504	10	5	85
Črmlenjak	205	128	1		14
Jarešina	628	261	32	3	25
Kamnica	562	107	18	22	10
Krčevina	574	87	31	73	33
Lajtersberg	474	89	17	83	10
Nova cerkev	613	143	35	3	19
Selnica ob Dravi	728	135	11	53	71
Selnica ob Muri	376	212	1	5	17
Sp. Sv. Kungota	266	77	5	5	10
Svečina	213	98	2	1	63
Sv. Ana	731	334	1	1	67
Sv. Barbara	560	243	19	1	25
Sv. Benedikt	507	332		1	38
Sv. Jakob v Slov. gor.	751	469	5	1	8
Sv. Jurij ob Pesnici	307	60	32		41
Sv. Jurij v Slov. gor.	728	433	1	3	19
Sv. Krž	249	142	3		23
Sv. Marjeta ob Pesnici	467	168	31	0	15
Sv. Martin pri Vurbergu	446	214	15	3	24
Sv. Peter	374	163	23	15	9
Sv. Rupert	246	113	3		30
Sv. Trojica v Slov. gor.	406	212	10	6	69
Št. Ilj v Slov. gor.	364	229	1	2	32
Sv. Lenart v Slov. gor.	466	193	2	7	107
Zgor. Sv. Kungota	307	103	22	2	63
Gočova	171	75	1		23
Sv. Duh na Ostrem vrhu	285	37	32	1	34

Dr. Ojolt Klavnić

28. januar

Iz Gradca sem sprejel vest, da je moj dragi prijatelj Franc Žmavc, krojaški mojster, nagloma umrl, dne 21. januarja. Spoznal sem ga leta 1903 v gostilni gospe Jud, Jakomini ulica, št. 4. Kot Slovenec iz Prlekije nas je imel slovenske dijake rad. Dajal nam je obleko na daljše obroke in s tem je marsikomu dosti pomagal. Ostal sem mu tudi pozneje zvest do zadnjega. Dne 2. grudna sva bila še vesela skupaj, spominjal se je časov, ko me je obiskal, vzela sva srčno slovo, za vedno. Bodi ti blag spomin, pisal sem ti še za tvoj god, ki bi ga imel jutri. Upam, da se veseliš za vedno tam nad zvezdami. Tako minevajo prijatelji okoli mene in če pridem še kdaj v Gradec, imam še samo Štamica. Mnoga leta nam ostani le spomin na nekdanje dni.

★ Smrt v tujini: V Gradcu je dne 19. januarja 1927 umrl krojaški mojster Franc Žmavc, doma iz Prlekije. Bil je znan med slovenskimi dijaki, katerim je šel zelo na roke, ker jim je delal obleko proti plačilu na daljše obroke. Slovenski visokošolci, eden jih dni ohranijo mu blag spomin, tudi kot vedno zavečnemu Slovencu.

Slovenec 1. 2. 1927 št. 25

11. svečan

Listu »Koroški Slovenec« sem poslal povest Kapelski punt, da jo objavi, če mu ugaja. V številki 6, z dne 9. 2. 1927, sem čital v svoje veselje sledeče:

V kratkem pričnemo z objavo daljše zgodovinske povesti že znanega pisatelja in našega sodelavca. Že danes opozarjamo naše čitatelje na to povest, obenem pa pozivljamo druge, da si list pravočasno naročijo, ker uprava pozneje ne bo mogla več ustreči z vsemi številkami.

Torej bo zagledal ta spis beli dan. Iz ljubezni do Koroških Slovencev sem pisal, saj moji izgubljeni domovini velja vse moje hrepenenje in delovanje.

4. svečan

Veliki župan, dr. Otmar Pirkmajer je odstavljen, ker je na njegovo mesto imenovan koroški rojak iz Ziljske doline, sodni svetnik dr. Fran Schaubach. Srečno me je vradostila ta vest, da je dosegel Korošec in moj dragi prijatelj to visoko mesto. Posebno pa me veseli, da je to mož, ki ljubi objektivnost in je konec nasilstev, ki jih je izvrševal prejšnji veliki župan kot izraziti pristaš SDS stranke, kar je tako očitni pokazal pri razpustu prostovoljnega gasilskega društva, okrajnega zastopa in občinskega odbora tukajšnje trške občine in bil slepo orodje v rokah tukajšnjega odvetnika, dr. Goriška. Bog skrbi za to, da drevesa ne rastejo do nebes!

9. sušca

Spomlad se bliža. Že so prileteli škorci, zjutraj sedijo na drevesih in žvrgolijo svojo pesem v čast Stvarniku. Tudi hišico na orehu sredi dvorišča je zasedel veseli par. Kako se imata rada, kako skrbno nosita gnezdo skupaj, tukaj se uči človek ljubezni, narava ti pove vse. Travica že zeleni in brstje poganja, da se razvije v cvet, kako je vendar lepo v naravi. Jasno nebo je proti večeru zatemnilo. Od Pohorja sem se je trikrat zablistalo in grom je prvič zatresel zemljo.

20. sušč

Kapelški punt — tako se imenuje roman, katerega bo v naslednjih številkah prinesel naš list. V njem opisuje nam že znani in priljubljeni pisatelj Reberški Ožbej življenje in boje naših dedov izza časa cesarja reformatorja Jozefa II. V tem času so Turki zadnjikrat hoteli prodreti čez naše meje ter ropati in pustošiti naše kraje, toda naši fantje in možje so z uspehom branili naše meje. Pojavil pa se je še drugi sovražnik, ki je bil nevarnejši od prvega. Cesar Jožef II. je izdal verske odredbe, katere naše ljudstvo na noben način ni moglo sprejeti. Ne samo, da je prepovedal gotove verske pobožnosti in obrede, dal je odstraniti tudi ves kras in gotove potrebščine iz cerkve. Te odredbe so povzročile v naših krajih močan odpor, ki je bil v gotovih slučajih tudi uspešen. Najbolj so se branili prebivalci Železne Kaple in okolice Reberce, Žitare vasi, Galicije in Kamna. Poleg razvoja teh bojev nam slika pisatelj tudi življenske razmere naših dedov tedanje dobe, ki so stali še v gospodarski odvisnosti od grajščakov. Prepričani smo, da se bo za to povest razvilo veliko zanimanje. Zato priporočamo vsem naročnikom, da opozore svoje sorodnike in prijatelje, da si list prejkoslej naročijo, ker jim pozneje z že izišlimi številkami ne bomo mogli več ustreči.

Koroški Slovenec 16. marca 1927 št. 11

21. sušec

Dva dni sem bil v vinogradu. Krasno pomladansko vreme. Nebeški mir vlada tukaj, živci se odpočijejo za novo delo. In te noči, kako so mirne, mehke. In zvezde, v kaki krasoti se kažejo na nebu in pričajo o neskončni modrosti Stvarnika. Odšel sem proti domu po povsem novi poti od Pesnice, čez hribe, mimo Jarenine, Št. Jakoba do Št. Jurija. Neskončno lepo je potovanje. Diven razgled se ti odpira na še s snegom pokrito Pohorje, strme brege Kozjaka in v ozadju na snežene gore v Avstriji. Pod teboj pa so Slovenske gorice z belimi cerkvami, hrami, vinogradi in travniki. Kaka lepota, kako lepa slika. Od veselja mi vriska srce, ko stopam skozi te solnčne gorice, polne poezije. Bog vas obvari, da bi dale pridnemu kmetu plačilo za trud. Ta dan potovanja pa mi ostane vedno v spominu!

5. aprila

Okrajni zastop za okraj Sv. Lenart je bil svoječasno po velikemu županu, dr. Otmaru Pirkmajerju razpuščen, ker so bili v njem sami pristaši SLS stranke. Duša tega zastopa je bil dr. Gorišek, ki je po gerentu Mat. Vračiču vodil vse posle. Sedanji veliki župan, dr. Franjo Schaubach je razpustil ta zastop, ki nikakor ni odgovarjal mišljenju ljudstva. Danes se je zgodila izročitev prejšnjega zastopa novemu. Predsednik je minister Ivan Roškar.

6. april

Tudi ti si odšel, dragi Gabron, eden tistih iz Koroške, ki si toliko deloval za boljšo bodočnost Koroških Slovencev. Posvetil si jim vse moči, a si nazadnje moral bežati iz domovine, reven, brez vseh sredstev. Vse si potrpel. Kako je oživel tvoje srce, ko so prodirali naši vojaki na Koroško. 1. junija 1919 si me obiskal v vinogradu v Dobrenju. Kako si bil tedaj poln upov, da se vrneš v domovino. Potem si prišel na začetku majnika 1926 zbirat denar za agitacijo za plebiscit. Koliko

Dr. Ožbej Reberšek

si obhodil, žrtvoval, otožen si prišel po plebiscitu z Greg. Einspielerjem v Sv. Lenart, a še nisi obupal. Tedaj sva se videla zadnjič. Vsi žalostni dogodki so te potrli, zbolel si in sedaj te ni več. Koroška te ne pozabi in tudi Slovenija ne. Žrtvoval si ji vse moči, zato pa ostane trajen tudi spomin nate!

† Anton Gabron.

V petek 29. aprila ob 22. uri je preminul v Leonišču koroški župnik v pokoju, Anton Gabron. Bil je g. Gabron markantna osebnost, nekako skrajno levo krilo koroških narodnjakov. Dolga leta je župnikoval v Skočidolu na Koroškem, kjer si je pridobil veliko zaupanje župljanov, tako da so ga zagovarjali pred vsako oblastjo. Začetkom svetovne vojne je bil v ječi z mnogimi drugimi sobratih-duhovniki — seveda ni vedel zakaj. Po svetovni vojni o priliki plebiscita je moral zbežati v Jugoslavijo in je med plebiscitom nabral za Korošce 200.000 Din med Slovenci in Hrvati. Dobil je potem 1. 1920 provizorično hrv. župnijsko Sambo, kjer ga je pred nekaj leti zadela kap. Zadnji čas je bival pri sestrah v Mali Loki. Župnik Gabron je izmed onih idealno narodnih mož-korenjakov, ki so nosili teže prvih političnih bojev z Nemci. Imel je prijateljske stike z možni najrazličnejših nazorov in bil priljubljen radi svoje širokogrudnosti. Pri tem je bil dober in veren duhovnik; posebno rad je vodil svoje farane v procesiji na sv. Višarje ali Brezje. Svoj narod, Slovane sploh, je ljubil strastno in sanjal vedno o njihovi slavni bodočnosti. V letih svoje bolezni je bil v veliki bedi. Avstrija mu ni hotela priznati pokojnine, v Jugoslaviji je bil dolgo časa brez nje in končno je dobil nekaj stotakov na mesec, tako da je moral na stare dni, čeprav ohromel, pisariti in berniti za podpore. Nekdanji stebri koroških Slovencev zgrinjajo, drug za drugim, Gregor Einspieler, Gabron itd., umirajo kot begunci in nas opominjajo, da nas veže krščanska ljubezen do bližnjega, da ne pozabimo koroških bratov.

Zadnja pot narodnega borca g. župnika Antona Gabrona.

Tiho, skromno brez slovesa si odšel od nas. Širom Slovenije — da Jugoslavije — znan in priljubljen si bil zadnje dni svojega življenja skoro pozabljen. Umrl si tiho, mirno ponoči. Za Tvojo zadnjo zemeljsko pot smo zvedeli le najožji znanci. Prvega maja ob pol dveh popoldne smo Te spremili sicer v skromnem številu — toda vendarle častno. Tvoj poslednji spreved je vodil vseuč. prof. dr. Rožman z asistenco prof. dr. Senčarja in kaplana Torkarja. Za Tvojo rakvijo je stopal g. dr. Janko Brejc, bivši deželni predsednik in voditelj koroških Slovencev, ki Te je opetovano zastopal in branil brezplačno, ko so Te preganjali Tvoji hudi narodni nasprotniki. Za krsto je stopal ravnatelj g. Špicar, rojak skočidolski, ki si ga ušil in napravil za zavednega koroškega rodoljuba.

Tudi Tvoj pobratim in mecen, ki Te ni nikdar zapustil v Tvojih bridkih dneh, tako tudi ne na Tvoji zadnji poti, gospod predsednik veleindustrijalec Dragotin Hribar, ki Ti je položil tudi venec cvetočih rož na Tvojo rakev. In ravnetako Te je spremljal gospod pisatelj dr. Iv. Zbašnik s soprogo in Ti v zadnji spomin poklonil rdečih nagelnov. Nemo so stopali za Tvojo krsto vlč. g. vseučil profesor dr. Ehrlich, dalje zastopnik Citil-Metodove družbe župnik Vrhovnik, prof. svetnik dr. Perne, koroški rojaki dr. Hebein, dr. Wolbank, dr. Fellacher ter odbornika Slovenske Straže dr. Val. Rožič in dr. Jos. Puntar. Bilo je še več koroških rojakov in rojakinj, ki so zadnji moment zvedeli za Tvojo poslednjo pot, tako prof. dr. J. Arnež in m. učitelj g. Primožič in drugi, a koliko bi jih še le bilo, če bi bili pravočasno zvedeli za Tvoj pogreb. Tudi narodno ženstvo med njimi gospa dr. Zbašnikova je bilo častno zastopano.

Mnogo si delal in trpel za svoje ljube slovenske Korošce. Bil si čist, nesebičen rodoljub. Zato si je »Slovenska Straža« osvojila misel, da Ti v znak hvaležnosti za Tvoje veliko narodno delo na severni meji postavi skromen spomenik na Tvojem grobu.

7. april

Kapelški punt, ki prihaja kot podlistek v našem listu, se bo kmalu razvil v mično povest, v kateri bodo igrali vlogo predniki še sedaj živečih kmetov po Lobniku, Lepeni, Beli in Remšeniku ter nekaj tržanov. Anka Hribnikova in Piskernikov Tomej igrata lepo in tragično vlogo ljubečih src, postavijo pa se tedanji župan Vegl iz Lobnika, sodnik in župnik v Kapli ter mnogo drugih oseb kot Pavlič, Pasterk, Vrbnik, Miklav, Kozamurnik, Vivoda, Jurjovc, Lipuš itd. Pri čitanju se bomo spomnili starih časov in spoznali naše prednike, ki so stali trdno v boju za staro pravdo.

Koroški Slovenec 6. 4. 1927, št. 14

9. april

Spomlad se bliža, napoveduje se z vso močjo. Že čvrči na strehi ljubki podstrešček. Lastovice

Dr. Ojbold Klauwig

žvrgolijo po zraku in kukavica se je tudi oglasila. Tam gori v vinogradu sem jo slišal prvič. Denarja nisem imel v žepu, da bi ga potresel, naštela pa mi je 24 let. Ali se izpolni njena pesem? Hvaležen bi bil Vsemogočnemu, saj je življenje tako lepo.

10. april

Dobil sem obvestilo, da je umrl moj prijatelj Dobrovč. Nazadnje je bil župnik v Črni. Z njim je preminul eden od tistih mojih prijateljev, s katerimi sem bil skupaj v Celovcu, ko sem bil še avskultant. Bil je vedno vesel ter dobre volje in blagega srca. Vedno je obiskoval naš krog, tako zvano »uro prava«, katere predsednik je bil profesor realke, v. p. Tomaž Schrey. Bili so to veseli časi, ko smo se dosti smejali in razvedrili po uradnih urah. Ko grem sedaj mimo gostilne Roth blizu farne cerkve v Celovcu, otožno gledam na tiste prostore. Razpršili so se vsi, mnogo jih že spi v grobu, Schrey, Dobrovč, Koželj. Tako mine čas, tako izgubim prijatelja za prijateljem. Tebi dragi Dobrovč, pa lahka zemljica, trajen bo spomin.

Ksaver Neško:

Josip Dobrovč.

Ah, tisti stari časi, ko smo bili mladi študenti! Imel si ta čudni slovenski knjižni, pa je imel nismo: kupiti si je nismo mogli, dragi so nam škrobeli zelo po macedonsko zanj. Našli gimnazij v Pragi — bila je delovna in je oddal o njej nemški delovni odbor v Gradcu — nismo imeli v dijaški knjižnici ne ene slovenske knjige. Edini, ki nam je dal slovenske knjige, o čemur Jurčič, si je kupil in nam ga posojal, je bil neki dijak dva leti pred mesec. Bil je za stališče delovne (šolske) pri mizi pri prijatelju protu in je kar iz pravega blagajne jemal denar za knjige. Porabil ni je ta denar sicer tudi za druge, bolj nežne namene, pa so ga lepo dne izključili iz šole. Če bi bil kupoval samo knjige, bi se mu zgodila storaj krivica — saj jaz sem se ob njegovem Jurčiču vas navdušil za slovensko knjigo. Sem mu za to še sedaj hvaležen.

Na višji gimnaziji v Celju, kamor sem prišel leta 1899, je bilo v tem oziru nekoliko boljše. Je bilo nekaj slovenskih knjig v dijaški knjižnici, a storaj roči sanje nismo upali, ker profesor knjižnik, hrd. Nemeš, ni nič rad slišal takih predlogov. Na vrolo so imeli nekateri slovi; nekaj evroja, ki so mi jih, ko smo se boljše veznili, posojali: Anđelica — sedaj višji sodni svetnik v Lubljani — je bil naročen na slatkijski Zvon; Karlo Funt-

eljenšek — poznati urednik Slovenskega narodca — je naročil Levalika, ko je začel izhajati; Anđelica Beg je imel nekaj celovških »Kresov«; lepo knjižnica je imel Jože Gorčič — pozneje avstrijski konzul v Ameriki; in nam jo, širše Ptujski smo stanovali skupaj, posodil Anđelica. Sledilo in romane; brali smo jih nekake zimskoga večera, pa sem jih poslušal a tako samoknjestvo, da mi je, ker sem sedel pri peči, pregorela na hrbtu sukija; za ulico še ni bila to preluda pesnoda, ker je zakrivala rano zimsko suknjo; poš pa v šoli — do Velike noči, ko sem dobi v poslušal doma drugo suknjo, sem moral sedeti v šoli s tisto prozorno suknjo!

Že tisto jeseni, ko sem prišel v Celje, mi pravi nekdo Anđelica Beg, ki je poznal moj gladi po knjigi in mu je ta moja lastnost prišla: »Ti, Dobrovč, pa ima celo hrvaški »Vijennec«. Poprosi ga, morda ti ga da.« Pa mu pravim: »Smemu mo z njim! Ne poznam ga še.« Res me pokliče Beg nekdo, ko smo čakali pred šolo, da bi bila ura bi četiri in bi smeli vstopiti, me povzede h krepkemu ročellinnemu faktu ter mi pravi: »To je Dobrovč.« Povem mu svoje ime in razred ter ga prosim, če bi mi posodil »Vijennec«. Opazuje me z živim, a dobrohotnim pogledom — bi je menda za dva razreda na menoj — ter naposled pravi: »Posojim, če boš poslal zanj.« — »Hm.«

Tako sva se z Dobrovčem seznanila. Znamost mož je bil v mojih očeh, ker je dobival tako sloves list, kakor je bil v tistih časih »Vijennec. Savinjska je bil kakor vsi zgoraj

imenovani; in ti so bili na šoli najslabše, ne, ja, pa tudi — najpremočnejši.

Veliko slavo je užival Dobrovč v mestu in na šoli, ko je rešil na celjskem starem gradu Vilijena dijak Al'ozu Sorglechnerju, mešastemu sinu iz Celja. Nabrali so reče, kar je Sorglechnerja p'el modras. Ko so bili drugi tovariši vsi preplašeni, mu je Dobrovč, pomečen in odločen fant, iznesel iz rane strup, mu rano obvezal ter ga srečno privedel v mesto, kjer je nadaljnje oskrbel zdravnik. Dobrovč je za to junakiško dejanje dobil hranilno knjižko a večjo vlogo in srebrno žepno uro, ki jo je med vse življenje. Z veliko slovesnostjo, pri kateri so bili navzoči vsi profesorji in dijak, mu je ravnatelj Peter Končnik to častno darove trobil ter nam vsem stavi Dobrovča za zgled.

Spet sva prišla skupaj leta 1907, ko sem prišel od benediktincev v Št. Pavla v četirto leto bogoslovja v Celovcu. V bogoslovju je bil Dobrovč brž še plemenitiši nego na gimnaziji — tiste dobrotine je bil kakor vsa pomenja leta. Nekoč je Janko Arnsč, ki je bil leto za njim, hodil na sprehoče s kaj lepimi rokavicami. Pa ga vprašam: »Anđelica, kje si pa dobi lepo rokavice?« — »Dobrovč jih je dobil iz Ljubljane celo štalijske, dvest. Pa sem si eno vzel.« — »Koliko pa si dal zanje?« — »Ni! Saj jih bo Dobrovč plačal.«

Tak je bil! Časih smo se njegovi dobroti kar smeali. Pa se je tudi sam smejal s svojimi verčim, strškeredolnim smehom.

Potem v duizem pastiratu, v Pilberku,

kjer to redno nastavljal najbojšje kaplane. Sreča sva bila tedaj, jaz v Št. Danijelu, Pa sem hodil en teden v Prevalje, kjer je župnikoval naš oče Kesar, svet moč, in sta knjižničarala gentlemenu Študij, sedaj župnik v Ameriki, in Maierhofer, veliki narodniški; dragi tedež v Pilberku, kjer sta bila kaplana Dobrovč in angelški rajši Simon Miki, za njima še tudi rajši Jozefan Teul, Dekan pa je bil Simon Bauer, zelo učen in inteligenen gospod, ki je imel sicer svoje mabo, a me je zlasti Dobrovč jako previdno poslušal o vseh, da mi je po pogrebu tega zaslužnem gospoda dejal g. prečti Randi: »Najboljšega svojega prijatelja smo dimes pokopali.« Me je res smel red, kakor jaz njega in sem ga pri tem tudi izredno sp. Slovni.

Prišel sem v pilberško kaplanjo, pa sva prenečali to in ozo, kar nam je bilo posebnost pri sveti, potem pa ali v gestaljno hajo g. molarja Svetine. Ko je Dobrovč odšel v Celovce, mi je gospa nstarava nekdo rekla: »Zadnjič sva vprašala moia: Kaj pa župnik Meško zdaj tako poredkoma pride v Pilberk? Pa mi pravi: Saj vendar veš, da g. Dobrovča ni več tukaj.«

Dobrovč je bil sin savinjskih planin. Zato je ljubil planine kakor vsi Savinjski — saj so po vseh političnih, ko so se vrtili v Celje, govorili samo o planinah! Mi smo jih gledali le od daleč in tedaj še nismo vedeli in umevali, kako moč imajo gore do živskega srca. Spominam sem to šole na Koroškem — zdaj tudi jaz ne bi mogel več šviti brez njih! Še

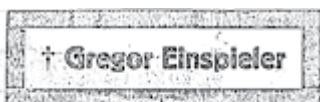
4. majnik

28. aprila je po daljši boleznii umrl bivši tinjski prošt, nazadnje župnik v Sv. Juriju v Slov. gor., Gregor Einspieler, imel je raka na jetrih. Kot begunec je prišel v mesecu novembru leta 1920 s svojo nečakinjo Zalo, omoženo Božič, v Sv. Lenart, brez vseh stvari. Leta 1922 je dobil župnijo Sv. Jurij, po smrti župnika Šijanca. Tam je našel mir, tudi gmotno mu je šlo boljše. Še čil in zdrav je obhajal dne 18. julija 1826 zlato mašo, dne 10. oktobra se je udeležil še Einspielerjevega večera, ki so mu ga priredili v Mariboru. Pozimi je začel bolehati, dne 14. aprila je legel in ni več vstal. Kako priljubljen je bil, je kazal njegov pogreb, katerega sem se tudi udeležil. Opis je priklopljen. Tako je zopet preminul eden od tistih Korošcev, ki so vodili in branili Koroške Slovence, za katere so toliko žrtvovali, a marsikateri od njih je moral zapustiti domovino in je bil kakor ptica pod nebom, brez svojega doma in ognjišča.

Otožnega srca sem odšel, v grob so položili kos koroške zgodovine Slovencev, kako je ljubil svojo domovino, kako deloval za njo.

O, da bi prišel čas, da bi bili Koroški Slovenci osvobodjeni, da bi jim zopet zapel gosposvetski zvon k narodnemu vstajenju, da bi bil prost sedaj zaslužnjeni Korotan.

Dr. Adolf Klauwig

Iz Sv. Jurija v Slovenskih goricah smo moči prejeli brzojavko, da je umrl g. prošt Gregor Einspieler. Pogreb bo v ponedeljek, 2. maja ob 10 dopoldne.

Gregor Einspieler se je rodil v Svecih na Koroškem 10. marca 1853. Dopolnil je torej 74 let. V mašnika je bil posvečen dne 16. julija 1876 in je lani slovesno obhajal zlato mašo. Do prevrata je služboval na Koroškem, kjer ga je z vso dušo posvetil narodnemu delu ter ogromno storil za napredek slovenskega življa. Od l. 1888. do 1906. je bil župnik v Podkloštru, potem je dobil proštijo v Tinjah. Od tu pa je pregnala 1. januarja 1919 podivjana nemška družala. Od tega časa pa do 1. junija, ko je dobil župnijo pri Sv. Juriju v Slovenskih goricah, je prehodil čisto Slovenijo kot begunec. Nekaj časa se je mudil v Pilsberku, a med plebiscitom ga je medzavezniška komisija na prošnjo avstrijske vlade izgnala iz plebiscitnega ozemlja in v najhujši zimi so naložili g. prošta v avto, ga zapeljali preko meje do bližine Prevala ter ga postavili v sneg brez vsih sredstev.

Vse imetje mu je ostalo v Tinjah. Zupnišče so mu podivjani nemški kmetje s pomočjo »Volkswehrmänner« izropali. 3. novembra 1920 je prišel zopet v Tinje, da reši, kar niso divjaki uničili. Ta poskus bi bil skoro plačal z življenjem. »Slovenec« je takrat obirno poročal o trpljenju, katerega je prošt preel, preden se mu je posrečilo pod zaščito avstrijskih orožniških bajonetov zapustiti svojo domaćo župnijo.

Za begunca se je sedaj pričelo žalostno romanje iz kraja v kraj, naša vlada mu ni dala podpore, češ, da za to ni nobenega fonda, in navezan je bil le na skromno podporo »Gospodarskega Zvona« in privatnikov. Mudil se je v Ljubljani, potem v Ptuj pri Čučeku in nazadnje poldrugo leto pri Sv. Lenartu v Slov. goricah. Dne 1. junija 1922 pa je škof Napotnik na smrtni postelji podpisal dekret, s katerim ga je imenoval za župnika pri Sv. Jurju v Slov. goricah.

V najprijaznejšem delu Slovenskih gorik je Einspieler našel svoj novi dom. Ljudstvo se ga je oklenilo z ljubeznijo in spoštovanjem. In ljubezen njegovih faranov, ki so videli v njem ideal dušnega pastirja, mu je lajšala težke spomine.

Veliko je storil pokojni Einspieler za svoj narod, veliko je zanj pretrpel, sedaj pa je odšel k Bogu po zaslužen plačilo.

Velezaslužnemu narodnemu borec in pa trpinu bo ohranjen hvaležen spomin.

11. majnika

Posle okrajne hranilnice pri Sv. Lenartu je prevzel novi okrajni zastop.

13. majnik

Tako smo vzeli slovo od moža, ki je toliko deloval za svojo domovino, ji žrtvoval vse svoje moči in premoženje. Reven je bil, umrl je v tuji postelji, ker so mu vse, kar je nekoč imel, uničile sovražne tolpe na Koroškem. Kolikokrat sem govoril z njim o tem, se je vedno izrazil: »V Tinje ne bi šel več, saj je že leta 1848 zapisal tinjski prošt, ki je moral bežati pred razjarjeno množico v kroniko 'Ne ossa mea habeant', ko je zapustil proštnijo.« Čutil sem, kako težko mu je bilo, da je dočakal na zadnja leta tako usodo. V srcu mu je tlela srčna želja, da bi videl svojo nekdanjo domovino zopet prosto, a ostalo je le pri upanju in s tem upom je legel v hladni grob, daleč od domovine. Mi pa, ki smo stali ob odprti gomili, smo si zaprisegli, da Koroške ne pozabimo in se bodo vse misli osredotočile na to, da pride tudi naša zibelka v okrilje Jugoslavije. Po rajnem proštu Gregorju Einspielerju sem prejel v spomin krasen prstan, ki ga je že nosil stolni prošt Lambert. Drag in časten mi je ta spomin na slavne Einspielerje in mojo ljubljeno domovino.

Sv. Jurij v Slovenskih goricah. (Pogreb prošta Gregorja Einspielerja.) Dne 28. aprila je po daljši bolezni zatisnil za vedno oči bivši tinjski prošt in nazadnje župnik v St. Jurju v Slov. goricah, zlatomašnik g. Gregor Einspieler. Kot nekdanjemu voditelju koroških Slovencev mu ni bilo dano, da bi našel v domači zemlji svoj zadnji počitek. Njegova usoda je vsem dobro znana, po tolikoletnemu neumornemu delovanju za pravice koroških Slovencev je moral zapustiti brez vsih sredstev svojo domovino kot begunec. Šele v prijaznem St. Jurju je našel svoj dom in postal v kratkem priljubljen pri vseh. Žal, da mu ni bilo dano, uživati dolgo prijeten večer svojega življenja. Pogreb prošta Einspielerja je bil tako veličasten, da ga ljudje ne pomnijo in je najlepši dokaz, kako so ga spoštovali vsi sloji kot ljudomilega blagega človeka. — Zlato solnce je pošljalo dne 2. majnika svoje ogrevajoče žarke na naravo, ki se je pokazala v vsej svoji majniški lepoti, ko se je pomikal mrtvaški spreved v cerkev. Pogreba se je udeležilo 32 duhovnikov, med temi sta bila tudi župnika gg. Franc Treiber in Davorin Hüttner, ki sta nekdanj pastirovala v St. Rupertu pri Velikovu oziroma v Rožeku na Koroškem. Prišli so tudi veliki župan mariborske oblasti, dr. Franc Schaubach, oba okrajna glavarja Maribor levi in desni breg, svetnik dr. Ipavec in Makar, ravnatelj učiteljskega dr. Potočnik in drugi uradniki iz Maribora, polnoštevilo zastopništvo vseh šentlenartskih uradov, minister n. r. Ivan Roškar, narodni poslanec Franjo Žebot in poslanec oblastne skupščine, koroški rojak dr. Rudolf Ravnik, odvetnik dr. Gorišek iz St. Lenarta z zastopstvom okrajnega zastopstva, trije zastopniki koroških Slovencev v Mariboru: Kramer, Hochmüller in Novak, ki so položili krasen venec ter nepregledna množica ljudi iz domače župnije in sosednih. — V srce segajočem govoru je orisal dekan in duh. svetnik g. Josip Janžekovič iz Sv. Lenarta življenje blagega pokojnika in primerjal njegovo usodo z isto svetopisemskega Joba. Ob odprtem grobu se je poslovil tovarnar g. Hochmüller kot zastopnik koroških beguncev od blagega pokojnega in v jedrnatih besedah naslikal njegovo trnjevo pot, po kateri je hodil prošt Einspieler posebej v svojih zadnjih letih. V imenu jugoslovanskega kluba se je poslovil narodni poslanec Franjo Žebot in se v toplih besedah zahvalil vsem, ki so pripomogli, da se je odprl trudnemu narodnemu mučeniku v krasnem St. Jurju sredi vinorodnih gorik gostoljubljen dom, kjer naj bi osiveli starček preživel večer svojega življenja. Krasno ubrano petje cerkvenih pevcev iz St. Jurja in Marije Snežne je kakor otvorilo tako tudi zaključilo cel pogrebni spreved. — Utihnili so krasni šentjurski zvonovi,

poslovili smo se od Tebe, dragi Einspieler, ki si toliko ljubil svojo koroško domovino in kateri si posvetil vse svoje moči — v solčnih goricah spiš mirno spanje, a mi smo vzeli s seboj Tvojo globoko ljubezen do slovenskega rodu, posebno do onih, katerim si bil nekdanj voditelj in za katere si žrtvoval vse. Tvoj duh biva nad nami in Tvoje ime se bo pomnožno imenovalo in ostalo zapisano z zlatimi črkami v zgodovini koroških Slovencev, dokler bo bival na svetu slovenski rod. Dr. I.

Koroški Slovenec, 11. 5. 1927, št. 19

Dr. Adolf Klavnski

25. majnik

Zgledu sodnije, ki je dala popraviti hišo, je sledilo tudi župnišče. Popravili so tudi cerkev in zvonik, delo je izvršil klepar Polič iz Sv. Trojice. Pri križu se je odlomil vrhnji kos (Heiligenschein), kar zabeležim ad memoriam, da ne bodo kdaj ugibali, zakaj manjka ta kos.

24. julij

Dopust, 30 dnij. Kako prijetno zveni to. Zopet prost, zapustim Sv. Lenart, da pozabim na vse, da ne vidim in slišim nič od kraja, kjer moram biti ves čas. Domu, na Koroško, me vleče srce, v mojo nekdanjo domovino.

31. julij

Zopet sem na Reberci. Srčen sprejem je bil pri Grajnarju. Zopet slišim žuborenje vrelca sredi vasi, domače glasove, zopet gledam stare znance. Hodim po gozdovih in gledam tebe, mila mi koroška domovina. Kako si lepa, kako ljubka. Stojim na strmih vrhovih in te gledam, vedno lepša si, vedno bolj mikavna. Sedaj, ko nisi več moja domovina.

4. avgust

Topiči pokajo, moj god je danes. Vaščani me imajo radi in niso pozabili na ta dan. Veseli me to, saj čutim, da smo si ostali tako, kakor je bilo nekoč.

7. avgust

Prošt Matija Randl v Dobrli vasi je nagloma umrl. Obiskal sem ga še 30. julija. Bil je dobro razpoložen in kljub visoki starosti duševno prav svež. Pogreb je bil veličasten. Priložen je moj dopis v Slovencu, z dne 10. avgusta 1927, št. 178. Blagemu narodnjaku vedno blag spomin. Bil je eden tistih koroških duhovnikov, ki so ljubili svoj narod in za katerega so žrtvovali vse.

Veličasten pogreb prošta Matije Randla.

Kakor je »Slovenec« že kratko poročal, umrl je prošt Matija Randl v Dobrlivasi, dne 4. avgusta, zadet od srčne kapi v krogu svojih sbratov, v kateri družbi se je najrajši nahajal.

Nenadna smrt blagega pokojnika pretresla je vse, ki so ga poznali, posebno hud udarec pa je za koroške Slovence.

Rojen je bil 27. februarja leta 1847. v St. Pavlu pri Preboldu na Štajerskem, dovršil gimnazijo v Celju in stopil nato v celovško bogoslovje. Kot kaplan in deloma kot provizor služboval je v Labudu, Trebinju pri Beljaku, na Suhi, dolgo let bil je župnik v Zvabeku, odkoder je prišel leta 1905. kot prošt v Doberlovos. Leta 1923. obhajal je zlato mašo.

Blagi pokojni bil je mož izvanrednih duševnih zmoglosti, bil je v svojem poklicu vzoren duhovnik, vnet za blagor svojih župljanov. Ko je v svojih zadnjih letih zgubil nogo, si ni dal vzeti, da ne bi izvrševal svojih dolžnosti v cerkvi.

Bil je vri narodnjak, in smelo moremo reči, da je bil eden od onih stebrov, na katere se je opiralo celo delovanje koroških Slovencev. Staviti ga moramo v vrsto Janežičev, Einšpielerjev, Sarajnikov. Poln ljubezni in navdušenja do teptanega koroškega slovenskega naroda se je neustrašeno potegoval za njegove pravice, povsod kazal je neupogljiv značaj, jekleno, nepremagljivo voljo in s tem si je pridobil tudi pri nasprotnikih spoštovanje in ugled.

Zalostna usoda koroških Slovencev, leta 1919, ko so morali bežati pred podivjanimi nemškimi Volkswehrovci, zadela je tudi njega; eden od zadnjih zapustil je Dobrolovos; ko se je vrnil iz Štajerske, našel je svoj dom oropan vsega premoženja. A on ni obupal, ostal je tudi potem, ko je odločil plebiscit za Nemce. In bil je odslej opora koroškim Slovincem, njegovi sobratje zbirali so se okoli njega in dobivali tam nasvete in novih moči za narodno delovanje.

Za časa plebiscita je bil določen prošt Randl za generalnega vikarja v conj A. Kot takšen je izdal tudi od plebiscitne komisije odobreni pastirski list globoko zamišljene vsebine, ki se je prečital v nedeljo pred 10. oktobrom po vseh cerkvah v conj A in v katerem je dokazal, da je dolžnost vsakega koroškega Slovenca, glasovati za Jugoslavijo.

Višji duhovni oblasti v Celovcu ta pastirski list ni ugajal in imel je vsled tega tako od te kakor tudi od drugih oblasti pretrpeti marsikaj bridkega. A njegova jeklena volja premagala je tudi vse te nepravilike.

Napram svojim sobratom je bil skrajno blag in mil, izvredne gostoljubnosti, vedno veselega srca in priključnega vedenja.

Kako je bil priljubljen, pokazal je njegov pogreb dne 7. avgusta.

Že na vsakogar zbrata se je mnogoštevilna množica od blizu in daleč. Došlo je 33 duhovnikov, med njimi tovariša stolni dekan, dr. Josip Somer in šolastok Vidovic, že oba sivolasa starčka, generalni vikar dr. Schmutzer, tinski prošt dr. Martin Ehrlich, prelat iz St. Pavla, dr. Odilo Frankl, dekana Hribar in Mihel, prišli so zastopniki vseh uradov v Dobrolovos, požarni brambovci; in gotovo nad 2000 broječa množica je izkazala rajnemu zadnjo čast.

Ganljivo so zapeli cerkveni pevci pred prošt-njo: Vigred se povrne, kakor tudi Zalostinke v cerkvi in ob odprtem grobu, ganljivo je bilo videti, ko je sivolasi tovariš dr. Somer vodil kondukt od prošt-nje v cerkev; v globoko zamišljenem govoru naslinal je duhovni svetovalec Valentin Weiss, župnik v Zitarivasi življenje in delovanje preminulega in v srce segle so vsem poslovitne besede: Dragi Matija, počivaj v miru, na svidenje nad zvezdami. V dolgi vrsti premikal se je sprevod, ki ga je vodil tinski prošt dr. Ehrlich na po-

kopališče k cerkvi Device Marije na gori, kjer so po krasnem poslovitnem nagovoru škotskega župnika in bivšega deželnega poslanca Vinkota Poljanca položili blagega pokojnika k večnemu počitku.

Iz jasnega neba pošiljalo je opoldansko sonce svoje zlate žarke na žalujoči zbor, in siva Peca ter mogočni Obir in vsi drugi vrhovi so bili priča, ko smo položili enega najboljših koroških Slovencev v hladno gomilo visoko na solnčni gorici.

Odšli smo s težkim srcem, saj slevo od tebe dragi prošt bilo je nam, ki smo te poznali, silno težko. Pozabljen ne boš, ohranili te bomo v spominu in tvoja ljubezen do slovenskega Korotana in jeklena volja nam bo vedno svetel vzor in vzpodbuda, da ne obnemagamo v boju za naše narodne pravice. Bodi ti lahka zemlja v slovenskem Korotanu, kateremu si posvetil vse moči svojega dolgega življenja.

Korotane.

Dr. Oskar Klavnsig

12. avgust

Bil sem na Jezerskem in obiskal grobove mojih prijateljev. Tam pri zidu je najnovejši grob, moj dragi Jernej Krč spi tu mirno spanje pod sivo Košuto in veličastnim Grintavcem. Vse je bilo tiho naokrog, ni več tistega prijaznega smeha, le podoba me gleda kakor on sam nekoč. Kakor sem nekoč odhajal vesel iz te divno lepe planine, tako sem bil sedaj otožen. Še toliko bolj, ker je na vrhu meja, ki loči Slovence. Pač krivica, Wilsonova načela so bila samo karikatura.

Hotelo se mi je še pogledati dalje po Koroški. Prevozil sem se po Ziljski dolini do Mauthena – Kätschacha – Mute – Koče. Nekoč slovenski kraji, imena to jasno kažejo. Prišel sem na prelaz Plöcken, videl strelne järke, žico, kaverne in 5 pokopališč, kjer mirno spijo mladi, zdravi ljudje, ki so dali življenja za domovino. Vseh narodnosti so, vsi so bili enotni v boju proti Italijanu in tudi dali svoje življenje. Temu sovražniku je pomagal Pivko, žalostna mu majka. Divni so ti kraji in vredno je, da si jih človek ogleda. Od tu me je peljala pot do Spitala in dalje ob deroči Lieser do Milštata. Naravnost divni so ti kraji, ko gledaš to planinsko lepoto.

19. avgust

Obhodil sem Spodnjo Koroško, obiskal znance, ki so mi pač izrazili željo, da bi bili v okrilju ljube majke Slave. Tolažil sem jih, kakor sem mogel, vem pa, da kralj Marjaž še spi mirno spanje pod Peco. Leta 1920 se je zbudil in vse je vršelo od navdušenja, a 10. oktobra ga je objel trdi spanec in iz njega se težko še prebudi.

Vzel sem slovo od Koroške, stisnili smo si roke, solza je zablestela v očesu. Bog ve, ali se še vidimo kdaj. Zbogom Obir, Peca in vse ljubke planine, čez leto dnij se vidimo spet, če bo taka božja volja.

24. avgust

Sedaj sem zopet doma. Rabil bom nekaj časa, da se zopet navadim na te obraze, ki so mi tako zoprni.

7. september

Od 28. avgusta do danes je prepotoval škof, dr. Andrej Karlin, šentlenarško dekanijo z namenom birmanja. V Sv. Lenart je prišel nazadnje. K sprejemu so prišli župljani s procesijami. V prejšnjih letih je povabil sedanji dekan Jos. Janžekovič zastopnike vseh uradov in tudi župana, da se sprejema uradno udeležimo. Tokrat je to opustil in škofa ni pozdravil sedanji župan, dr. Gorišek in tudi nobeden od uradnikov. Kakor bi to rad storil kot sodni predstojnik, tako sem moral upoštevati, da je stvar takta, da sprejme predstojništvo vabilo, kakor so storili drugod vsi župnijski uradi. Dekan Janžekovič ima svoje posebnosti in zaradi tega tudi ni priljubljen. Kristus je bil ponižen, o dekanu tega ne morem reči.

Škofa je pozdravila, kakor običajno, majhna deklica in zastopnica Marijine družbe, kakor tudi načelnik Orlov Krambergerjev sin, ki je svojo nalogo prav mojstrsko rešil.

Na pozdrav dekana in prej imenovanih se je škof primerno zahvalil. Ves sprejem, ki se je odvijal tik ob Aublovi hiši, je trajal pol ure. Tik pred prihodom škofa se je iz svojega dvorišča pripeljala Fani Krajnc na tovornem avtu, naloženem z zaboji jajc in skozi čakajočo množico ter slavlolik dalje proti Mariboru. Ljudje so se nad tem zgražali in obsodili to kot slabo taktno. Dekan, ki je čakal z drugimi duhovniki na škofov prihod, se je ironično priklonil, kar je zbudilo med ljudmi smeh. To je uporabila imenovana, da je vložila preko dr. Goriška tožbo po 491 k.z. zoper dekana Janžekoviča.

Danes je bila birma. Kot privatna oseba sem se udeležil ceremonij, ker sem imel birmanca, Pepeka Muršaka iz Sp. Voličine, zelo pridnega fanta.

Prišlo je mnogo duhovnikov. Po cerkvenem pravilu, so se zbrali v župnišću k obedu. Laika ni bilo nobenega, ker škof tega ne trpi. V gotovem oziru ima prav, drugače pa bi bilo umestno, da se pritegnejo tudi neduhovniki, ki so naklonjeni. Tako je bilo birme konec. Škof se je ob 16^h odpeljal z avtom v Maribor.

8. september

Ko sem potoval letos po Koroškem, sem zašel v Spitalu v vinarno, ki je postavljena v strogo srednjeveškem, nemškem slogu z različnimi podobami in napisi. Med drugim sem našel tudi tega:

8 september

Ko sem potoval letos po Koroškem, zašel sem v Spitalu v vinarno, ki je napravljena v strogo srednjeveškem nemškem slogu z različnimi podobami in napisi. Med drugimi našel sem sledečega:

Ime Jufra 1411 dat hilt mit Christum natum
Da Jufra 1411 dat hilt mit Christum natum

Don Ostaubing Grafprobst hat
hilt Spitalbau mit Klostern
Darauf ist hilt Klost Stult
Im Mangel zu nach geboten.
Im Klost Klost hat Klost
Alles hilt Klost Klost
Darauf Klost Klost: Klost Klost
Klost Klost, Klost Klost Klost.

Im Klost Klost Klost Klost
Klost Klost Klost Klost
Darauf Klost Klost Klost
Klost Klost Klost Klost.

Im Klost Klost Klost Klost
Darauf 52 Klost
Darauf Klost Klost Klost Klost
Darauf Klost Klost Klost Klost.

Im Klost Klost Klost Klost
Darauf Klost Klost Klost Klost
Darauf Klost Klost Klost Klost
Darauf Klost Klost Klost Klost.

Dr. J. J. J. J.

V bližini Spittala je videti razvaline nekdanj mogočnih Orteburžanov, ki so bili v sorodstvu s celjskimi grofi in so ti tudi podedovali njihova obširna posestva. Med ljudstvom je še zdaj znana pripovedka o hudobni grofinji Salamanci, soprogi zadnjega Jurija Orteburžana. Le-ta je neusmiljeno trpinčila ljudstvo, izterjevala davke in grmadila zaklade. V svoji togoti je nekega dne z zlatim čevljkom ubila svojo hišno. Nanjo se nanaša pesem:

In blizni Spittala so videti raz-
valine nekdanj mogočnih Orte-
buržanov, ki so bili v sorodstvu
s celjskimi grofi in so ti tudi po-
dedovali njih obširna posestva.
Med ljudstvom je še zdaj znana
pripovedka o hudobni grofinji Sala-
manca, soprogi zadnjega Ortebur-
žana Jurija. Le-ta je trpinčila ljud-
neusmiljeno izterjevala davke in
grmadila zaklade. V svoji togoti je
nekega dne z zlatim čevljkom ubila
svojo hišno. Nanjo nanaša se sledeča
pesem:

Salamanca selze Gräfin,
derer Hubsticht nitod zu pfunden
ist nitod tudez allas Stufen
der ergrubnen Hütze funden.

Alles Gold, das Man zu finden
kann din im Hütze nachprüfen
und Rübren und Roggen
steht pflanzen. Gleichen gleich

das es tragt in böse Züben
auf dem Fund nitod ulten Lagen
Munster hat pflan-gleich der Zofe
finen gibt davon getragten.

Zufro, der mag nicht am Abend
Salamancas Gold gefunden,

Dr. Ojolt Klauwig

duft batzibst un' andan' Morgens
duft is' regens' nachmittags.

Morgenstund' ist der schönste Tag
des Tages in der Natur.
Morgenstund' ist der schönste Tag
des Tages in der Natur.

Heute Tag! der schönste Tag
des Tages in der Natur.
Heute Tag! der schönste Tag
des Tages in der Natur.

Pa še več znamenitosti je v tem kraju. Tistem kraju, kjer je bilo leta 1919/20 interniranih toliko zavednih Koroških Slovencev, ki se z bridkostjo spominjajo tega mesta.

Pa še več znamenitosti je v tem kraju. Tistem kraju, kjer je bilo leta 1919/20 interniranih toliko zavednih Koroških Slovencev, ki se z bridkostjo spominjajo tega mesta.

12. september

Volitve, razpisane na dan 11. sept., za volitve narodnih poslancev, so minile. Ni bilo prav nobenega razburjenja. Vse se je zgodilo bolj na tihem, najhujša je bila agitacija SDS stranke, posebno, ker je bil dr. Gorišek na kandidatni listi za Maribor - levi breg. Volišče je bilo v meščanski šoli, drugače v osnovni šoli. Predsednik komisije sem bil jaz. Potek volitev je bil miren. Končni uspeh je bil sledeči:

1. SLS	184
2. Radičevci	0
3. SDS	138
4. Nemci	5
5. Radikali- Davidovič	1
6. Socijaldemokrati	3
7. Komunisti	1
8. Zagorski	1
	<hr/> 332

V Št. Lenartu je naraslo število SDS za 31 glasov od volitev, dne 23. 1. 1927, v oblastno skupščino. Pomisliti pa je treba, da je tu sedež kandidata in da se je delalo z vsemi sredstvi, da bi dobil ta čim več glasov. Pobrli so vse, bivše nemškutarje in kar je bilo mogoče. Zato se nisem za to stranko nikoli ogreval in mislim, da se tudi ne bom. Pristaši SLS so šli z velikim veseljem in prepričanjem

Dr. Adolf Klavž

na volitve. Njihov nastop mi je ugajal. Zvečer so prihajala od vseh volišč poročila o sijajnem uspehu SLS in nazadovanja SDS v mariborskem okraju. To veselje je motila le vest, da je dr. Korošec v Ljubljani za 28 glasov propadel, Pyrova zmaga SDS.

9. oktober

Trgatev je končana. Bilo je 99 brent ter je nateklo 1750 l. Merilo je 19–200. Moram biti prav zadovoljen, saj tako dobrega letnika že davno ni bilo. Ves čas pa je bilo tudi krasno vreme, da si lepšega ne morem želeti. Bog daj še več tako lepih let.

13. oktober

11. oktobra sem prišel za 2 dni na Koroško. Še sem videl zastavo proslavljanja 10. oktobra, tu in tam še kakega pijanca, ki mu je to proslavljanje šlo preveč v glavo. Če pa sem tako govoril z ljudmi, so mi tožili po silnih davkih, ki jih nalaga vlada. Meni se zdi, da se že marsikateri kesa, da ni volil Jugoslavije. Ob najlepšem vremenu sem hodil po hribih in užival lepoto jesenskega časa. Kako si vendar lepa, koroška dežela in vendar nisi več naša. Kako se mi toži po tebi, moja ljubljena domovina, saj vem, da si izgubljena za vedno. Ne pomaga nič, zamudili smo priložnost in reči moramo, da smo sami krivi. O usodi Koroške so odločale osebe, ki niso poznale razmer, domačinov pa niso vprašali.

16. oktober

Vsak dogodek še ima svoje posledice. Tako jih je pustila tudi letošnja birma. Ko je dekan Janžekovič čakal v ornatu pred Aublovo hišo na prihod škofa Karlina in je bilo že zbrano veliko ljudi, se je iz svoje hiše pripeljala žena trgovca Srečka Krajnc, Fini, roj. Sedminek, na tovornem avtu, na katerem so bili visoko naloženi zaboji jajc, ter skozi zbrano množico dalje proti Mariboru. Ko jo je zagledal dekan Janžekovič, je prijel z rokami talar na vsaki strani ter se priklonil. Ljudje so se nehote smejali, ker je itak bilo malo taktno, da se v trenutku, ko bi vsak čas moral priti škof, pripelje domačinka iz trga z visoko naloženim avtom, ki je morala vedeti za to. Kljub temu je vložila zoper dekana tožbo zaradi žaljenja časti, po dr. Gorišku. Prišlo je do obravnave, stvar pa se je poravnala. Sapienti sat.

10. november

Od danes naprej gori v našem trgu električna luč. Sestavila se je akcijska družba, ali pa bo podjetje uspevalo, se še ne mora reči. Odjemalcev je sedaj malo, ker je inštalacija zelo draga. Če si dam napeljati to luč, še ne vem, počakajmo!

20. december

Moja povest »Slednji vitez Reberčan« je izšla v posebni knjigi. Moj namen je bil, da prodam Koroškim Slovincem čtivo iz domačega kraja, da s tem bolj zbudim zanimanje do čitanja slovenske knjige, kajti zelo nazaduje med Koroškimi Slovenci zanimanje za slovenščino. V nemškem duhu zasnovane šole bolj vedno odtujujejo Koroške Slovence od svojega naroda.

Slednji vitez Reberčan. Pred kratkim je izdalo Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem lično zgodovinsko povest „Slednji vitez Reberčan“. Snov je vzeta iz dobe turških vojn in se odigrava predvsem v Podjurski dolini. Vmes pa je vpleteno življenje tedanjih vitezov Reberčanov, grofov Vilštanskih, menihov dobrlovaških in drugih osebnosti, ki so v tedanjem času vladali in gospodarili v Podjurski in Belski dolini. V pestrih slikah je pisatelj orisal življenje teh močencev, njih delovanje, njih namene, njih močnost in nadutost ter gnilobo, ki je vladala v nekdanjih gradovih. Marsikatera slika še da primerjati v današnjimi razmerami, pod katerimi živijo koroški Slovenci. Povest je spisal dr. Ožbolt Ilauin, mož, ki se je rodil v senci teh gradov ter preživel svojo mladost v kraju, kjer se odigrava glavni del dejanja. Dobi se v upravi našega lista in stane za Avstrijo 2 S, za Jugoslavijo 20 Din s poštnino, Slovenci na Koroškem pa dobe še zdaten popust. Prepričani smo, da bo vsak, ki pozna te kraje, in tudi drugi, ki se zanima za koroško zgodovino, takoj segel za to knjižico.

NAŠE KNJIGE

Dr. Ožbolt Ilauin: Slednji vitez Reberčan. Izdalo Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem v Celovcu v samozaložbi. Strani 126. Stane za Avstrijo komad 2 S, za Jugoslavijo 20 Din s poštnino, Slovenci na Koroškem pa dobe zdaten popust. Povest je izhajala lansko leto v podlistku „Koroškega Slovenca“ in je našim čitateljem več ali manj znana. Malokateri je pa hranil vse številke, da bi imel celo povest skupaj, in ker obravnava koroško zgodovino slovenskega ozemlja, se je izdala v knjigi, da se reši pozabljenja. Knjiga je lepo opremljena in poceni, da bo gotovo večina naročnikov segla po njej. Dobiva in naroča se v upravi „Koroškega Slovenca“.

1928

2. januar

Pričel sem s prepisovanjem povesti Kameniti križ v Črnem lesu, ki sem jo spisal v drugi polovici preteklega leta. Ali jo bom izročil javnosti, pa sedaj še ne vem, ker še živi stari grof, Jožef Herberstein, ki je svoječasno hudoval, ko sem objavil spis Grad Hrastovec in popisal med drugim tudi to, kako so graščaki s podložniki hudo ravnali, kar je med tukajšnjimi prebivalci sedaj splošna govorica.

24. februar

Izgotovil sem popis zgodovinske povesti, ki sem jo naslovil Črni križ pri Hrastovcu, ker s tem najbolj označim kraj, kjer se dogaja ta povest. Treba bo spis še pregledati, potem pa naj zagleda beli dan. Ne trdim, da bi bilo kaj posebnega, a eno vem, da bo vsebina zbudila pri preprostem ljudstvu pozornost, ker so navedeni dogodki, katerih se ljudje še sedaj spominjajo.

Dr. Ožbolt Ilauin

Naša nova povest. Kmalu bo začel »Slovenski Gospodar« objavljati v podlistku izvirno in domačo povest »Črni križ pri Hrastovcu.« (Hrastovec je grad pri Št. Lenartu v Slov. gor.) V naši novi zgodovinski povesti se obravnava na zanimiv in z burnimi dogodljaji prepleten način srednjeveški del zgodovine naših divnih Slovenskih goric. Naročniki, prijatelji in čitatelji »Slovenskega Gospodarja« bodo navdušeno čitali to povest, ki obravnava minulo življenje in razmere naših pradedov. Povest se vrši na krajih, ki so znani vsakemu Slovenještajercu. »Slovenski Gospodar« ima največ naročnikov ravno v Slovenskih goricah in radi tega bodo ti še posebno posegli po tej povesti, ki jim opisuje njihove kraje in jih bo seznanila z zgodovino prošlosti. Zgoraj omenjena zgodovinska povest je zopet povod, da se lotijo naši agitatorji, fantje in dekleta dela za razširjanje »Slov. Gospodarja«.

13. april

Zgodovinsko povest Črni križ pri Hrastovcu sem poslal Slovenskemu gospodarju, ker smatram, da se na ta način prebivalci najbolj seznanijo z vsebino tukajšnjih krajev. Danes čitam, da se začne z objavljanjem te povesti. Posebno veselje mi je napravilo to poročilo, saj mi je v največje zadoščenje, da lahko pripomorem ljudem k nečem, kar zbuja zanimanje in s tem narodno zavest. Naj gre moja povest od hrama do hrana, naj izvedo vsi, kako je bilo nekoč in najdejo zadoščenje, da so postali sedaj svobodni narod.

Prazgodovinsko grobišče. Iz Šetarjeve smo dobili sledeče poročilo: Dne 24. t. m. je našel g. župan Senekovič pri podiranju najmanj 500 let starega hrasta staro grobišče, ki se nahaja tik ob desni strani o-krajne ceste med vasmi Lormanje in Šetarjeva. Je to 1 m 20 cm globoka čveterokotna jama, obdana od treh strani od kamenitih plošč, debelih 25 cm, širokih 95 cm in dolgih 1.20 cm. Na dnu je plošča, ki ima čveterokotno vdolbino. V tej so se našli 4 piskerči, napolnjeni s človeškimi kostmi, spoznajo se še tudi deli človeške lobanje. Zraven te posode sta bili 2 skledici ter 2 svetilki iz ilovice, prav umetno izdelani, spodaj so videti na vsaki zaporedoma trije C (morda letnica 300). V kotu sta bili postavljeni 2 mali koritci, izklesani iz navadnega kamna, kakor se nahaja v tem kraju. Našla se je tudi zaponka, prevlečena z bakreno rejo. Celo grobišče tvori mal hribček, zraven katerega se nahaja nekaj korakov oddaljen še drugi, v katerem se gotovo najdejo še ostanki grobov. Najdene predmete je vzel v shrambo g. župan Senekovič, da jih izroči muzeju. — Dr. J.

Dr. J. Senekovič

Moje življenje

XI

Presek XI. Bzbe

25. 5. 1928 : V sto 27 + dne 24. 5. 1928 je trebil objavljati
Slovenski gospodarski revija povest: Črni križ pri
Hrastovcu. Kakor vidimo, je vami namreč povest
prav veličko.

6. 7. 28 : Dr. Ožbolt Klavnič. Poslednji vitez Reberčar. Golovinski
povest. Izdeli politično in gospodarsko društvo ^{in slovenske}
na Korotkem - Celovcu. ¹⁹²⁷ Sprtina med 20 dni. Spisal 500 Jč.
Križna knjiga dijaloški listi: Objava 24. 7. dne 30. 6. 1928 v
Mali list 28, dne 6. 7. 1928 Tist

Objava: Viteška povest iz sredine 15. stoletja, ki se vrši
v obzoru na Kor med slovenskimi ljudmi - opisuje nesrečno
tragično polno ljubezen mladega viteza in lepe grajske gospodinje
vzpostavljajoč tako gladko in čisto slovensčino in je preprosto
bez vnike nepotrebnih navlake. Opisano je ljudsko in grajsko
življenje. Povest je iz tistih časov, ki so bili v Korotkem vsi
mislili: predstaviti se nam in je bila se vna gotovino naše
Klavničova povest se je lep prispevek k vzpostavitvi naše
Korotke, naših domov in slavni dom.

Mali list : V Korotkem Slovincu je ta povest izhajala kot polistek
sedaj izšla v posebni knjigi. Tiskarsko delo izvedla čiška
Lindova tiskarna in Društvo, kjer se tiska tudi
"Križki Slovinci".

Povest opisuje križni rednjivi kopr življenja na Korotkem, viteze
menih in osebne ter opira lepo podjume
pisatelj se je držal metode starih umetnikov pisar izpred 70 ali 80 let,
metode, ki je dolgo časa veljala pri starih motorjih povesti.
Ljudje so ji radi brali, knjiga je preprosta in preprosta
ljudstvo. Tudi ta povest je preprosta in preprosta
preprosta, Risanje, duševno slovo in umetnost dejanja
ki morajo biti bolj preprosta. Pisatelj se lotil slovenskega govora
- knjiga takole kaže, ki je dobro samo priskal iz upi in jo - prikuplj
obliki predstavil rednjivemu redi.

Dr. Ožbolt Klavnič

9. 7. 28.

30. blestivna ure - letnik 1898 cel. pismar.

Imel prof. Dr. Franz Vapotitsch iz Celovca

Prisiljen: prof. Leopold Leporel & Luzern, Kofel Gottfried Hara
iz Innsbrucka

Prislo 25. kolega Gili & Landhauskeller, 2 sta se opostila med tem
Essel Czerny, blestivno periklo i Rube & Radlošter
7 kolega ure - skupaj bilo 34. udeležencev

Med nami: Janez Loinig, župnik & Koprivni, Ivan Linniger, obrtnik
Janez Hornböck " & Marici, glavar & vrh & Gili
Prof. & 4 Pavla Tuitbert Lobisser - sklenilo se je
"neue Schöpfungen": 4 Fraken in da domke, nato se
abstimmungsgedenkewälde in Landhausmale

Se: Frau Lasse župnik, nepravilno bivaliža & Baumst.

2. 8. 28.

Dopust. 2-31. 7. Bil na Reberci, Sed iz Reberci, shoz. Leporel,
Lure, na voh Pese, na prebeur & Curo (13 ur) - skupaj dan
u. Jozav - Mežica - Olibek (8 ur) - Glej hal luti, visoki obor -
kivem pa prav luti & prokel, Krasen razgled. Veto se na goro
Schnefberg & Salzhauserpoteu.

25. maj

S šte. 21, z dne 24. maja je začel objavljati Slovenski Gospodar mojo povest Črni križ pri Hrastovcu, kakor slišim, je zanimanje za povest prav veliko.

13. junij

Že nekaj dni se je govorilo po trgu, da je rekurzu svoj čas razpuščenega prostovoljnega gasilnega društva ugodeno. Sedaj je prišlo uradno potrdilo. Pri povzročiteljih svoječasnega razpusta je poparjenost velika. V trajen spomin priloženi dopis dr. Milana Goriška. Pripomnim, da je ravno zaradi ustanovitve novega gasilnega društva nastal razkol v trgu. Naj bi pustili staro društvo, vse bi se dalo uravnati, nazadnje bi se tudi tukaj uresničila želja dr. M. G. A nikdar ne morejo počakati. Napoleonovega izraza: »Čakati!« pač niso osvojili ti demokrati, zato pa imajo sedaj blamažo. Vedel sem, da bo prišlo tako.

6. julija

Kdor izda spis javnosti, mora tudi pričakovati kritiko občinstva. Prvotno nisem imel namena, da bi izšla moja povest Slednji vitez Reberčan v obliki knjige, a je prišlo do tega. Kritiko je prva prinesla Orjuna, z dne 30. junija 1928, št. 24, v Ljubljani, drugo kritiko je prinesel Mali list, Trst, z dne 6. 7. 1928, št. 28.

Dr. Leopold Glaunig

Dr. Ožbolt **Književnost.**

Dr. Ožbolt Ilauig: Poslednji vitez Reberčan. Zgodovinska povest. Izdalo politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem v Celovcu. Cena s poštnino 20 Din.

Vitezka povest iz sredine petnajstega stoletja, ki se vrši izključno na Koroškem med našimi ljudmi, opisuje nesrečno, tragike polno ljubezen mladega viteza in lepe grajske gosposodične. Pripovedovanje teče gladko v čisti slovenščini in je priprosto ter brez vsake nepotrebne navlake. Ljudsko ter grajsko življenje je opisano z realističnimi pote-

zami, le posamezni značaji so naslikani pretrdo. Povest je bogata v vsebini ter brez težkega razmišljanja, da jo človek čita prijetno in v duševno zabavo. Radi tega bo vsak segel z veseljem po knjigi že iz razloga, ker je povsem koroška — iz tistih časov, ko so bili v Korotanu vsi značilni predstavniki še naši in je bila še vsa zgodovina naša. Ilauigova povest pa je lep prispevek k spoznavanju našega Korotana, naših davnih in slavnih dni.

Nova knjiga.

Slednji vitez Reberčan. Zgodovinska povest. Spisal dr. Ožbolt Ilauig. Celovec 1927.

V Koroškem Slovincu je ta povest izhajala kot podlistek. Sedaj je izšla v posebni knjižici, izdani od »Političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem« v Celovcu. Tiskarsko delo je izvedla češka »Lidova knihtiskarna« na Dunaju, kjer se tudi tiska »Koroški Slovenec«. Po vnanji opremi je knjiga kaj okusna, tisk lep, papir fin. Cena je v primeri s tem razmeroma nizka: 20 dinarjev s poštnino vred.

Povest »Slednji vitez Reberčan« opisuje košček srednjeveškega življenja na Koroškem, viteze in menihe onih časov, ter opeva lepoto koroške dežele, natančneje Podjunske doline. Oba predmeta bogata do naverjetnosti na iskrecih se lepotijah.

Pisatelj se je nalašč držal metode starih naših piscev izpred 70 ali 80 let, metode, ki je dolgo časa veljala pri starih mohorjevih povestih. Ljudje so jih radi brali. Tudi o zadnjem Reberčanu jim bo všeč branje.

Tehnika povesti pa je z umetniškega stališča vendarle preveč preprosta. Risba značajev, dušeslovna utemeljitev dejanja itd., vse to bi moralo biti boljše podano. Tudi nekatere slovniške nepravilnosti se dobe tu-pa-tam.

V celoti bo knjiga vzlic navedenim hibam prijetno branje za preprosto ljudstvo. Pisatelju gre pa še posebna hvala, da se je lotil bogate koroške zgodovine. Upamo, da bo še marsikatero dobro zrno poiskal iz te bogate zakladnice ter ga v prikupljivi obliki predstavil sedanjemu rodu.

9. julija

V priloženem dopisu je popisan potek tridesetletnice mature, ki smo jo slavili v Celovcu. Prej, v oni državi, smo prišli: Ivan Hornböck, Ivan Hojnik, Ivan Lilinger in jaz iz Jugoslavije. Franca Lasserja, ki je tudi Jugoslovan, ni bilo, ne poznamo točnega bivališča, nekje v Banatu. Ves sestanek je bil prav prisrčen, nobena mržnja se ni čutila do drugega naroda, medtem ko pred 5 leti nas Jugoslovance niso povabili. Razšli smo se z zagotovilo, da se vidimo zopet po petih letih. Bog daj, da se naše želje izpolnijo.

Dr. Ožbolt Ilauig

30jährige Wiedersehensfeier der Maturanten des Jahrganges 1898 des Klagenfurter Gymnasiums.

Seit dem vor fünf Jahren gegebenen Abschiedsversprechen versammelten sich am 7. Juli im gemütlichen Landhausellerüberl fünf- und zwanzig Kollegen zum offiziellen Begrüßungsabend; von den noch lebenden ehemaligen Lehrern, die alle schon dem wohlverdienten Ruhestand genießen, war nur Hofrat Dr. Franz Vapotitsch aus Klagenfurt erschienen. Professor Leopold Pazdera lebt fern in Luzern; Hofrat Gottfried Flora in Innsbruck und Professor Josef Vriendhart in Kölnisch-Teichen bekräftigten ihre Zugehörigkeit zur versammelten Schülerschaft durch herzlich gehaltene Schreiben.

Von den Maturanten waren erschienen: Franz Amberger, Amtsrat in Klagenfurt; Doktor Rudolf Burger, Fabrikteilhaber in Klagenfurt; Doktor Franz Schmetschilch, Zahnarzt in Klagenfurt; Dr. Gottfried Engstler, Arzt in Welden; Dr. Felix Gaugl, Oberfinanzrat in Klagenfurt; Dr. Hubert Gobanz, Ministerialrat i. R. in Wien; Saltschlag Guggler, Dechant in Straßburg; Johann Holmig, Pfarrer in Adpetin; Johann Hornböck, Pfarrer in Wetz; Dr. Oswald Klauwig, Landesgerichtsrat, St. Leonhard bei Marburg; Dr. Richard Kantschilch, Ministerialrat in Wien; Dr. Hans Klauw, Notar in Villach; Dr. Johann Lininger, Bezirkshauptmann i. R. in Reibach; P. Suitbert Lobisser, Professor in St. Paul i. L.; Alois Mähler, Post-Oberrechnungsrat in Innsbruck; Josef Mater, Dechant und Dompfarrer in Klagenfurt; Hofrat Dr. Johann Mödl, Landeschulinspektor in Graz; Dr. Fritz Novotny, Professor in Graz; Dr. Alois Oremus, Notar in Graz; Dr. Siegfried Schwarz, Arzt in Feldbach; Josef Schuglitsch, Amtsrat in Klagenfurt; Dr. Johann Thaler, Arzt in Mölledbrüden; Karl Treven, Professor in Klagenfurt; Ing. Alois Wölwid, Oberbergat in Klagenfurt; Guido Zernatto, Religionsprofessor in Spittal. Sieben Kollegen, die bereits der grüne Rasen deckt, wurde ebenso wie der verstorbenen Lehrer bei der Begrüßungsansprache gedacht. Die durch Krankheit verhinderten Kollegen Emil Czerny, Oberlandesgerichtsrat i. R. in Arnoldstein, und Hofrat Otto Steinhäusl, Polizeidirektor in Salzburg, hatten Begrüßungsschreiben gesandt.

Da diesmal auch Kollegen zusammenkamen, die sich volle dreißig Jahre nicht mehr gesehen hatten und sich manchmal

Sonntag, den 14. Juli 1928.

kaum erkannten, war Erzählungsstoff zur Genüge vorhanden, der mit dem freudigen vorzüglichen „Stoff“ bald eine gemütliche Stimmung schuf. Ministerialrat i. R. Doktor Gobanz gedachte in einer kernigen Ansprache besonders des einzigen anwesenden Lehrers, dessen noch immer „jugendliches“ Aussehen ihn kaum von der anderen „jugendlichen“ Korona unterscheiden lasse, worauf der so geehrt erwiderte, daß ihn besonders viel mit dieser Klasse als einer seiner ersten im Lehrberuf verbinde.

Am Sonntag um 9 Uhr wurde vom Kollegen Dompfarrer Mater in der Gymnasialkapelle eine stille Messe für die verstorbenen Lehrer und Kollegen gelesen, bei welcher Gelegenheit der gewandte Kanzelredner, vom Tagesgedenkelium ausgehend, rührende Worte über Liebe, Kameradschaft und Heimatstreue fand. Nachdem Meister Schöpf, die beglückenden „Platten“ auf einer photographischen Platte verewigt hatte, wurde unter der liebenswürdigen Führung des Hofrates Dr. Vapotitsch das Schulgebäude samt Neubau besichtigt, sodann im alpinen Museum das Glacérelief besichtigt.

Vater Suitbert Lobisser, Kärntens berühmter Sohn und der Stolz der Klasse, erläuterte dann selbst seine neuesten Schöpfungen, die vier Fresken in der Domkirche und das große Abstimmungsgedenkmal in Landhausgasse. Nach dem Mittagsmahl besuchte ein großer Teil der Auswärtigen das neue Strandbad, das allgemeine Anerkennung fand.

Leider mußten einige Kollegen aus dienstlichen und geschäftlichen Gründen schon mittags die Stadt verlassen. Zum Abschied fanden sich die übrigen, einige mit ihren Frauen, in dem vom Kollegen Doktor Burger in entgegenkommendster Weise zur Verfügung gestellten großen Garten seines Vaterhauses ein. Der prächtige Park mit seinen alten Bäumen, den großen Rasenflächen und dem kühlen Schloß war so recht der geeignete Ort zu einem letzten Schwatz, zumal Gassen und Wagen dank der Fürsorge der gütigen Hausfrau nicht zu kurz kamen; die aufrichtigen Dankesworte, die fielen, hat sich das liebenswürdige Ehepaar, dem wir dieses stimmungsvolle Picknick verdanken, ehrlich verdient.

Man trennte sich freudigst erregt mit dem Bewußtsein, daß alte Kameradschaft, die Zeiten überdauert und Anbahnungen ausgleicht, ein gerade in der jetzigen Zeit sehr wertvolles Ideal ist.

2. avgust

Od 2.–31. julija sem imel redni dopust, ki sem ga porabil večinoma za bivanje na Koroškem. Krasno vreme mi je naklonil Vsemogočni vladar. Porabil sem to prilžnost, da sem obiskal Peco, šel sem od Reberce skozi Lepeno, Luže na vrh Pece, ki je še v Avstriji nato pa po grebenu dalje. Ker nisem našel poti do novo odprte koč, sem šel v Črno (13 ur); od tam drugi dan skozi Žerjava v Mežico ter zopet na Koroško do Pliberka (9 ur).

Obiskal sem tudi visoki Obir, ki sem ga prav lahko posekal. Krasen razgled sem užival. Žal, da ti lepi kraji niso v naši kraljevini. Med gromom in treskom sem prišel suh v Reberco.

Hotel sem videti še nekaj več sveta, zato sem jo popihal s prijateljem Viktorjem Röthlom dne 14. 7. v Solnograd. Krasno vreme naju je spremljalo, zopet sem te videl, ti ponosni Solnograd, tako ljubko mesto, ki imaš tako slavno zgodovino. Ne morem popisati vseh vtisov, ki sem jih doživel v tem imenitnem mestu. Vsaka stopinja te privede do nečesa znamenitega, vsak prostor ima svojo zgodovino.

Dr. Oswald Klauwig

Bilo je lepo jutro, ko je vlak z nama pihal proti Salzkammergut. Kake naravne lepote se ti odpirajo, kaj vse vidiš tukaj. In stoprav če stopiš na vrh znamenite gore Schafberg. Padel bi na kolena in hvalil Boga, ki je tu razvrstil toliko naravnih lepote. Pod seboj gledaš krasna jezera Mondsee, Attersee, Wolfgangsee, Zellersee, zadaj proti jugu pa veličastne vrhove Alp. Tukaj pač moraš reči: »O, Stvarnik, kako je lepo tvoje delo!« in kdor se vživi v to lepoto, mora spoznati, da je nekdo nad nami, ki je to ustvaril v svoji neskončni lepoti. Le težko sem vzel slovo od tega vrha, saj vem, da bom težko še kdaj stopil na ta vrh. Še nekaj ur sem prebil v živahnem mestu, videl sem pevce iz Nemčije, ki so potovali proti Dunaju na velikanski pevski koncert.

Le prehitro so minili dnevi. Obiskal sem še ljube kraje, potem pa je zopet prišel dan, ko sem moral zapustiti milo Koroško. Zbogom mili mi domači kraj, vedno te rad obiščem, vedno najdem nekaj ljubkega na tebi. Leta minejo, spremenilo se je marsikaj, moji znanci postajajo stari in tako vidim, da se bliža jesen, A vse bi ne bilo nič, če bi bila ti, moja rodna zemlja, v okrilju Jugoslavije, a bliža se večna zima, za te in za me, iz katere naju nihče več ne zbudi.

10. 9.

Priklopim pismo urednika Koroškega Slovenca, Radota Wuteja, ki navaja nekaj kritik o moji povesti Slednji vitez Reberčan.

V Celovcu, dne 6. septembra 1928.

Velepoštovani gospod !

Zahvaljujemo se za Vašo dopisnico z dne 20. avgusta in odgovarjamo:

V julijski številki "Našega Dne" beremo: Priporočamo dve zanimivi rovesti: "Slednji vitez Reberčan"; pisal dr. Ožbolt Ilauuig, ki piše zanimivo rovest v "Slov. Gospodarju": "Črni križ pri Hrastovcu".

Cena 20 Din. Naročajte pri Tiskarni sv. Cirila v Mariboru!

"Jutro" št. 149. od 27. VI. 1928: Slednji vitez Reberčan. V samozaložbi Političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem v Celovcu je izšla izvod rovesa dr. Ožbolta Ilauuiga zgodovinska rovest "Slednji vitez Reberčan". Sajat je sajet iz 15. stoletja. Za zanimiva zgodovinska rovest se odigrava na koroških tleh. Veakakor bo rovest vzbudila med Slovenci veliko zanimanje, saj je je pisal naš koroški rojak. Knjigo stane 20 Din s roštnino vred.

Goriška Straža št. 52. od 22. 11. julija 1928: Dr. Ožbolt Ilauuig: Slednji vitez Reberčan. Zgodovinska rovest. Izdalo Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem. Cena 20 Din s roštnino. -- Ta zgodovinska rovest se vrši v prvi polovici 15. stoletja na Koroškem. Glavno dejanje je zgodba o dveh mladih ljudeh, ki sta se rada imela, kajna je smrt rovročila zemeljsko srečo. Povest govori tudi o žalostnem koncu zadnjega celjskega grofa, ki se ga 1. 1456, v Belgradu umorili ogrski zarotniki. Dejanje se levo razvija, samo jezik bi bil lahko čistejši. Knjigo priporočamo.

"Slovenec" izdajo knjige svloh ni beležiš, študi smo mu jo poslali v oceno, istotako je nismo zasledili v "Slovenskem Narodu".

Glede pisa o Hildegardi se ne mudi, ker ga ne bomo pričeli rorij roriobšavati, roredno ne bo rosolovala naša lastna tiskarna. Prenos stavka z Dunaja sem nikakor ni rori-roščljiv. Uamo, da roričnemo kmalu ro Novem letu z obratom, če se nam ne rostavijo na ro-rosebo zavrake.

Vaši rori-rovki roridejo menjaže se z Danilo Govinškovi rori-rohodnji mesec.

Dr. Ožbolt Ilauuig

Udano pozdravljamo za uredništvo:

[Handwritten signature]

Slednji vitez Reberčan. V samozna-
ležbi Političnega in gospodarskega društva
za Slovence v Celovcu je izšla izpod peresa
dr. Ožbolta Klavniča zgodovinska povest
»Slednji vitez Reberčan«. Sučet je zajet iz
15. stoletja. Ta zanimiva zgodovinska po-
vest se odigrava na koroških tleh. Vsekakor
bo povest vzbudila med Slovenci veliko za-
nimanje, saj jo je spisal naš koroški rojak.
Knjiga stane 20 Din s poštnino vred.

[Handwritten notes: Društvo, št. 149, dne 22/6.28.]

14. 10.

V Celju smo se zbrali koroški rojaki, da se spomnimo žalostnega dne 10. 10. 1920. Mnogo se je govorilo in sklepalo. A gosposvetski zvon je utihnil, naša nada je zapečaten. Priti bi morali zopet veliki dogodki in tedaj bo treba dalekovidnih mož, ki bodo uporabili priložnost, da osvojimo to, kar smo po lahkomiselnosti izgubili. Nemci so nam tedaj ponujali desni breg Drave, gotovi vodilni krogi so to odklonili, ljudstva pa nihče ni vprašal. Zdaj je prepozno postaviti resolucije. Velika je bila udeležba, a bilo je, kakor bi se sestali na sedmini. Manjkala nam je naša domovina, naše gore, naše doline, naša mila Koroška. Bili smo vsi begunci in gledali otožno proti zapadu, kjer je naša zibelka.

25. oktober

Trgatev smo imeli letos od 21.–23. Nabralo se je 287 brent, stopinje sladkorja so bile zaradi neugodne jeseni 16-17. Je bolj kislo, a se moram tolažiti. Kakor ga je pač Bog dal, da bi le še doživeli drugo trgatev. Upanje na kaj boljšega vedno napolnjuje človeško srce.

16. november

Moj prijatelj Josip Rozman, ki je nekdanj urejeval koroški »Mir«, je pripravljajl mojo povest Kapelski punt za natis v obliki knjige. Pisal mi je priloženo dopisnico.

Nelipeše božično in-novoletno darilo so za
otroke: »Kolački« in »Zvezdice«, za od-
rasle pa »Slednji vitez Reberčan« in
»Kapelski punt«. Vse te knjige se lahko na-
ročijo v upravi lista.

[Handwritten letter:]
Prebragi! Inari sem »Zbiksab«
»Kap. punt« do zadnjega danes odposlal.
Zvrstno delo! Škoda, da ga ni »zela«, Moht.
Bi vleklo bolj, kot novi – zmrut! Tudi
»zadnji Reberčan« je bil izvrsten – bolj
opiljen bo se, punt? In tudi, »Crni križ«
sem nekaj bral, – in danes se »stari
cilinder«. Kaj bo neki iz tega? Kdo je
Milko?! Dobro se držiš in pridno pišeš!
Bog Te živi! Staramo se! Prične popravce
Tebi in c. g. skanu! Tvoj Rozman

[Handwritten signature: dr. Ožbolt Klavnič]

»Črni križ pri Hrastovcu« v posebni knjigi Nad vse zanimiva povest, ki je izhajala v »Slov. Gospodarju«, je sedaj izšla v posebni knjigi. Naročite si jo za razvedrilo ob dolgih zimskih večerih. Knjiga stane broš. Din 18.—, s poštnino Din 20.—, vez. Din 28.—, s poštnino Din 30.—, in se naroča v Tiskarni sv. Cirila v Mariboru.

18. december

Povest Črni križ pri Hrastovcu je izšla v posebni knjigi. S pesnikom Waltherjem von der Vogelweidom bi vzkliknil: »Ich habe ein Leben.« Dobil sem tudi honorar. Celih 2600 Din. Nikdar nisem mislil na to, imam posebno veselje, ker je to zaslužek, ki izvira iz čistega duševnega dela. Zanimanje za povest je veliko, sam nisem mislil, da bom imel ta uspeh.

24. december

Ravno na božični večer sem sprejel pošiljko knjig Kapelski punt, izšel je v posebni knjigi, ki jo je izdalo polit. in gospod. Društvo Koroški Slovenec v Celovcu. Ta pošiljka me je kaj presenetila. Tako roma že druga povest iz Koroške po Jugoslaviji in priča, da žive še tam Slovenci, ki so še zaslužnjeni in čakajo na osvoboditev.

26. december

Dr. Oskar Ilauwig: Slednji vitez Reberčan. Celovec, 1927. Lidova knjihtiskarna na Dunaju. Str. 126. Izdalo Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem v Celovcu v samozaložbi.

Povest je iz koroške lokalne zgodovine v drugi polovici XV. stoletja, ko je viteštvo propadalo in vstajal na obzorju iz srednjega novi vek, ko je velikanski potres na Koroškem razrušil vasi in gradove. Po podatkih kronike pripoveduje konec roparskih vitezov na gradu Reberca, ki so bili za svoja zločinska početja kaznovani z izgonom, ko so nastopile bolj urejene razmere: dva sta poginila na potu v Nemčijo, eden pa v službi celjskega grofa Ulrika II. pred Belgradom. Pripoveduje, da so tedaj v večjem obsegu gojili na Koroškem trto, zlasti okrog samostanov, in dobro omenja značilni znak te dobe, kako sta se lahko družila roparstvo in pobožnost. Obe roparski vitez, sin pa duhovnik. Drugače pa je ta povest po mišljenju in slogu iz dobe Glasnika, Zore in Kresa. Glavna ženska oseba nima samo slučajno ime Manica iz Jurčičevega Desetega brata. Zgodovinska povest pa to ni, to so le rebra zgodovine, osebe so shematični tipi z etiketo roparskih vitezov. To je bolj storija kakor povest, zunaja skorja zgodovine, v katero so vpletena tipična lica in sheme zgodovinskih povesti in dram. Prvi vrh tvori idealni ljubezenski par, ki konča bolj po slučaju kot po notranji nujnosti. Drugi vrh pa tvori zadnji Reberčan Ivan, ki je bil tudi slučajno umorjen s ciganko, ko se je baš pred smrtjo zagledala vanj. A v tem slučaju vidimo sfingo časa, ki vrže drevo, ko so mu druge sile izpodjedle korenine.

Kljub naivnosti idealističnega sloga, ki stremi po shematičnem izražanju, pa se dejanje bere z napatostjo in zanimanjem, da bodo koroški ljudje to povest radi brali. Tudi jezik je lep in gladek. Dr. J. Š.

To kritiko je prinesel Dom in svet v št. 9, letnik 1928. Bal sem se hujše kritike, veseli me pa eno, da se označi povest kot zanimiva, ker to je bil moj namen, da zbudim pri Koroških Slovencih zanimanje za čitanje. To ob ponemčevanju šol od dne do dne polj pojema.

I.N. 1928 D.

6. januar

Veliki dogodki se vršijo, naš kralj je ukinil ustavo, razpusil skupščino, vse to, ker tekom vseh deset let ni bilo drugega, kakor prerekanje v skupščini. To je dovedlo celo do groznega umora, 20. 6. 1928. Na Silvestrov večer opolnoči je izrekel dr. Gorišek besede: »Glejte, tema je bila, a črna plahta je padla, prišla je luč.« Mislil je pač vse kaj drugega, kar je sedaj nastopilo, ni slutil.

Dr. Oskar Ilauwig

Posebno ne, da se ne izvedejo občinske volitve dne 13. 1., iz katerih je zopet mislil iziti kot zmagovalec. 4. kandidatna lista je sicer še nabita, a volitev ne bo, kajti vsi zastopi so razpuščeni, kdo bo komisar se še ne ve. Vsekakor je malo neprijetno, ko se tik pred odločilnim dnevom zaprejo vrata do zmagoslavnega pohoda.

7. januar

Danes zjutraj ob 9^h dobil sem vest, da je preminul moj blagi prijatelj Ivan Pajtler, župnik v Šent. Rupertu. Celih 20 let sva se poznala, spoznal sem ga kot duhovnika z obširnimi duševnim obzorjem. Kakor je bil proti samemu sebi strog, je bil proti drugemu obziren in blagega srca. Imel je zlato dušo, kar se na videz ni poznalo, a kdor je imel priložnost gledati v njegovo dušo, je dobil prepričanje, da je bil Pajtler skoz in skoz plemenit značaj. Koliko srečnih ur sva preživela, v živahnem razgovoru nama je le prehitro minil čas. Težko je trpel zadnje čase, vdano je trpel vse muke. Še vedno mu je zaigral okoli ust tisti ljubki smehljaj, ki ga je napravil tako simpatičnega. Dne 4. 1. sva se zadnjič videla. Kakor v slovo mi je rekel: »Bog ti daj srečo!« Otožno pojejo zvonovi, žalujejo za svojim očetom, ustvariteljem; saj on je bil tisti, ki je vdahnil mrtvi masi tako krasne glasove, da se človeku nehote razširi srce, ko sliši te glasove, ki nas vabijo v sinje višine, kakor gre naše hrepenenje in kjer je naš večni dom. Dokler se bodo razlegali ti glasovi po Slovenskih goricah, ostane tudi živ spomin na te, dragi Ivan! V mojem srcu pa ostaneš kot zvest prijatelj, dokler se ne vidiva zopet tam nad zvezdami!

Nove zgodovinske povesti.

Isti pisatelj, dr. Haunig, ki je spisal »ČRNI KRIŽ PRI HRASTOVCU«, je spisal tudi zanimivo povest »SLEDNJI VITEZ REBERČAN«, ki stane 20 Din broš., »KAPELŠKI PUNT«, ki stane 28 Din broš. — Vse tri povesti obravnavajo našo domačo zgodovino. Ker je naklada majhna, najbolje stori tisti, ki knjige takoj naroči pri Tiskarni sv. Cirila v Mariboru.

Slovenski Gospodar, št. 2, 1929

17. januar

*Slov. gospodar
št. 3. 1929*

Večočastni gospod župnik Ivan Pajtler — umrl. Po dolgi, mučni bolezni je zatisnil dne 7. januarja t. l. svoje trdne oči za vedno preblagi gospod župnik Ivan Pajtler. Rojen je bil dne 7. majnika 1858 v župniji Sv. Miklavža pri Ormožu, v duhovnika je bil posvečen dne 16. julija 1882 in kaplanoval je v Hočah, Svedini, sedem let v St. Lovrencu na P., Hajdini, bil provizor v Svetinjah, nato kaplan v Ljutomeru, odkoder je bil imenovan za župnika v St. Rupertu in imenovan dne 28. januarja 1894. Skoraj 15 let je tedaj pastiral v tej župniji. Kot duhovnik je bil globoko veren ter obračal vso pozornost na vzorno versko življenje svojih župljanov. Dosegal je lepšavo cerkve ter zboljšanje gospodarskih pogojev. Bil je blagega, dobrega srca, radodaren napram revnim, ponižen in nad vse gostoljuben. Cislal je pravo prijateljstvo, geslo mu je bilo: zahtevaj od prijatelja poštenost, a bodi tudi sam pošten. V družbi je bil vesel in ljubilo se je petje. Njegovemu finemu po bluhu je tudi pripisovati, da je ubral za

★ † Župnik Ivan Pajtler. V ponedeljek zjutraj ob pol 8 je po dolgi bolezni umrl gosp. Ivan Pajtler, župnik v St. Rupertu v Slovenskih goricah. Rodil se je 7. maja 1858 v župniji Sv. Miklavža pri Ormožu, v mašnika je bil posvečen 16. julija 1882. Kaplanoval je v Hočah, Svedini, pri Sv. Lovrencu na Pohorju, na Hajdini ter v Ljutomeru. Kot provizor je služboval pri Svetinjah. Pri Sv. Rupertu je bil za župnika od 28. januarja 1894, torej skoraj 34 let. Pokušaj je bil vzoren duhovnik, zelo blagega in dobrega srca ter nad vse gostoljuben. Pogreb bo v četrtek, 10. januarja ob pol 10 dopoldne. Vrlenu duhovniku in odličnemu narodnjaku trajen spomin!

Slovenec, št. 3. 1929.

Dr. Ojolt Haunig

17. januar

neve zvonovi tiste glasove, kakor so jih imeli prej. Preminuli pa je bil tudi veselo navdušen narodnjak. V težkih časih starega avstrijskega ročaja je stal zvesto na braniku za naše narodne pravice. Uspešno je deloval pri posojilnici v Šent. Lenartu, duša je bil kat. izobraževalnega društva in Orla v St. Rupertu, katerim je volil tudi zemljišče za zgradbo Društvenega doma. Kako so vsi spoštovali blagopokojnika, je pokazal njegov pogreb. Razum župljanov so prišli ljudje od blizu in daleč, zastopniki uradov v St. Lenartu in učiteljske iz St. Ruperta in Sv. Barbare polnoštevno. Krasni venci so pokrivali krsto. Osemnajst duhovnih sobratov iz Šent. lenarske dekanije in oddaljenih župnij se je zbralo, da spremijo najstarejšega župnika te dekanije na njegovi zadnji poti. V poljudnih besedah je razložil potek življenja preminulega gospoda, duhovni svetovalec in dekan Jos. Janžekovič, žalni spreved je vodil milosti, gospod prošt Zagar iz Ptuja kot cerkveni patron šentrupertske cerkve ob nepregledni množici žalujočih, bilo jih je gotovo nad 2000. Ob odprtem grobu se je poslovil v ganljivih besedah gospod učitelj F. Grögl, s primernimi jedrnati

mi nagovori so položili na grob vence zastopniki izobraževalnega društva, Orla in družbe Marijinih deklet. Domači cerkveni pevski zbor, pomnožen z zborom iz St. Martina, je zapel na domu, v cerkvi in ob odprtem grobu z vso dovršenostjo ganljive žalostinke. Ko so izzveneli zadnji glasovi, je predrl skozi goste megle zlato solnce s svojimi ogrevajočimi žarki v zadnji pozdrav na sveži grob. Otožnega srca so zapuščali vsi mirni dom blagopokojnega, saj ne bo, mo gledali več njegovega prijaznega obraza in pogleda ter se veselili nad njegovimi ljubkim nasmehom. Njegova želja v oporoki, naj nosi njegov spomenik napis: »Spavaj sladko« se naj izpolni, saj vsi ohranimo blagemu duhovniku in prijatelju trajen, blag spomin. Spavaj mirno, na svidenje nad zvezdami. — Dr. I.

Razglas.

V zapuščinski zadevi po dne 7. januarja 1929 v Spod Voličini umrlem župniku Ivanu Pajtler dovoli sodišče valed odloče v oporeki prastovoljno sodno dražbo na podlagi inventure popisanih premičnin, med temi posebno živine, vina letnik 1928, 550 litrov starega vina itd. **Dražba se bo vršila dne 13. februarja 1929 z začetkom ob 9. uri na licu mesta v župnišću pri Sv. Rupertu v Slov. g.** ter se bo nadaljevala naslednje dni.

Pri dražbi se bo oziralo samo na ponudbe, ki dosegaajo najmanj eno tretjino cenilne vrednosti. Predmeti kovinske vrednosti domaknejo se, če bo ponudba znašala določeno vrednost. Zdražilo se ima položiti takoj v roke sodnega odposlanca. Zdražbani predmeti se imajo takoj odvzeti. Nevarnost preide z izrečenim domikom na kupca. Pristojbine plačajo kupci takoj.

Okrajno sodišče Sv. Lenart v Slovenskih goricah, oddelek I., dne 25. januarja 1929.

Dr. Haunig.

Slovenec, št. 7, 1929

Svojemu nepozabnemu prijatelju Ivanu Pajtlerju sem zapisal te vrstice v spomin. Kako ga pogrešam, kolikokrat slišim šentruperške zvonove, mislim nanj!

3. svečan

Moram zabeležiti posebnost, ki se v naših krajih ne pripeti tako lahko. Danes zjutraj je kazal toplomer -28° C. Že nekaj dni pritiska hud mraz, danes je dosegel vrhunec. Zvečer je nekoliko pleglo.

Pismo iz Sv. Lenarta

SADOVI IN USPEHI SMOTRENEGA DELOVANJA SEDANJEGA ŽUPANA. NEKAJ REMINISCENCA STARE ČASE.

Sv. Lenart v Slov. gor., 29. I.

Dne 13. januarja bi se imelo vršiti volitve v občinski odbor naše občine. Do volitev radi novega stanja v državi sicer ni prišlo, pač pa so pokazale že vložene kandidatske liste, da je ogromna večina volilcev za sedanje vodstvo občine. Pod županovanjem dr. Goriškega se je pokazal vsestranski napredek v našem kraju. Šetališče, clepiano sejmšče, obsejni občinski vrtovi, nasadi in steze in končno še električna razsvetljava so pač nabeljši in vidni znaki smotrenega in nesebičnega delovanja župana dr. Goriškega. To so uvideli tudi njegovi politični nasprotniki. Nikdo se ni upal nasprotovati neposredno zoper osebo župana, pač pa so si pomagali z izgovorom, da je treba spraviti v odbor neko opozicijo, katere sedaj ni. O tem vprašanju so si bili nasprotniki sicer odin, niso so pa mogli zadržati glede nosilstva opozicijske liste. Kot nosilec je stihl v osrednje bivši župan Karol Aubl. Toda prvič po letu 1920 so se našli med pristajali SLS moške, ki so odklonili Aubla kot nosilca in sicer z upravičeno utemeljitvijo, da Karol Aubl po svojem prepričanju ni Slovenec. Z ozirom na to dejstvo in na okolnost, da je g. Fran Žebot trdovratno intervjuiral za gasilno društvo, šegar načelnik je bil Karol Aubl in je tega tudi kandidiral v gerentski svet okrajnega zastopa, ne bo odveč, ako rešimo pozabljenost predzgodovino g. Aubla.

V času narodne sloge je kupil g. dr. Goršek v družbi dveh kmetov kot odborščak Posojilnico krčmo Matija Polča v trgu. Ceravno je po dveh letih v Posojilnici in s tem tudi v krčmi popolnoma zagospodarila duhovščina, pa je zahtevala slovenska napredna družba, še vedno izključno v ta lokal, kjer je imela tudi Čitalnica svoje gledališke predstave. Leta 1908 pa je bil v trgu neki poseben nestrpen kaplan, ki je Čitalnici sporočil, da je Katoliško bralno društvo, katero je vzel dvorano-formalno v najem, pripravljeno dovesti gledališke predstave samo v slučaj, ako on osebno odobri vsako predstavo. Čitalnica je bila radi tega prisiljena, da si je poiskala druge prostore in jih je našla v hiši Marije Aubl, matere Karla Aubla. Naravno je bilo, da se je tudi vsa dnevna krčmarska družba naprednih Slovencev preselila v to krčmo in to v nemalo navoljo Alojza Arnuša, posojilničnega krčmarja.

Leta 1910 je prišlo do občinskih volitev, to je do onih volitev, katere si je več naš pisatelj dr. Kraigher kot zvo-

za svoje volitve v »Kontrolorju Skrobarju«. Obg slovenski stranki sta se sestali v krčmi Alojza Arnuša radi dogovora o skupnem nastopu. Pri tem razgovoru se je pokazalo, da je uspeh združenih slovenskih strank pod normalnimi razmerami v tretjem razredu popolnoma zagotovljen, da pa je vsak nastop v ostalih dveh razredih brezpomenben. Pri tej točki pa je zahteval Alojz Arnuš brezpomenben nastop tudi v drugem razredu, to je bilo v razredu, kjer je imel volilno pravico g. Karol Aubl. Naprednjaki so takoj spoznali, zakaj je prišel Arnuš s to zahteva. Služili so zato kot pogoj za sprejem tega predloga brezpomenbeno zagotovilo souporabe tako posojilnične krčme kakor tudi dvorane za čitalniške prireditve in to za slučaj, če bi morali radi udležbe Karla Aubla pri volitvah zapustiti krčmo njegove matere. Posojilnica je na ta pogoj pristala. Dr. Goršek je po tem sestanku razložil položaj naprednjakov tako materi Mariji Aubl kakor tudi sinu Karlu, ki sta obadva obljubila, da se Karol Aubl volitve ne bo udeležil.

Prišel je dan volitev. Nemškutarji so že vsa leta težko gledali slovensko dražbo v lukozvani nemški krčmi in so se bali voliva, ki bi za lahko imela slovenska družba na mišljenje Karla Aubla. Zato so napeli na dan volitve vse svoje sile ter so končno v večji družbi slavnostno in s krikom spremljali Karla Aubla mimo slovenske krčme na volišče. Karol Aubl je sveda volil nemški. Še isti dan se je nato preselila vsa slovenska družba v krčmo Alojza Arnuša. In Aublova krčma je bila zopet »razkužena« ter je postala shatališče Nemcev in nemški mislelih Slovencev. Narodna vlada je leta 1918 to krčmo celo za par mesecev zaprla. Razpoloženje Karla Aubla proti Slovincem sploh in proti dr. Gorškemu posebej je tedaj razumljivo.

Kljub vsemu temu pa so amatrski nakateri novo došli pristajali SLS g. Aubla kot primerno točno, sredstvo zoper naprednjake v trgu, posebno zoper dr. Goriškega. In tako se je moglo zgoditi, da je narodna vlada v Ljubljani leta 1920 z listin, dekretom odstavila dr. Goriškega iz gerentskega sveta in imenovala na njegovo mesto g. Karla Aubla. Informacija so temeljile rotovo na izpovedih oseb, ki so leta 1910 igralo slično vlogo kakor g. Karol Aubl.

Končno pa smo vendar dočakali tudi v SLS nastop takih moči, ki jim gro čast stranke pred taktično koristjo.

Dr. O. I.: Črni križ pri Hrasovcu. Zgodovinska povest. Založila Tiskarna sv. Cirila v Mariboru, Cirilova knjižnica XXVI. zvezek. Knjiga obsega na trpežnem papirju 200 strani in stane broširana 18 Din, vezana pa 28 Din. Povest je spisal nam dobro znani pisatelj, ki že leta polni stolpce našega lista s poljudnim pripovedovanjem zgodovinskih povesti. Knjigo toplo priporočamo.

Dr. Ožbolt Haunig: Kapelski punt. Tik pred božičnimi prazniki je izšla v samozaložbi Političnega in gospodarskega društva za

Slovenca na Koroškem navedena zgodovinska povest. Obsega 166 strani in je moderno opremljena. Stane broširana v tuzemstvu 2 S brez poštnine in v inozemstvu 28 Din s poštnino. Vezanih knjig zamenkrat še ni v zalogi. Dobiva se v upravi »Koroškega Slovenca« v Celovcu, Viktringerring 26.

Koroški Slovenec št. 7. leto 1929

Dr. Ožbolt Haunig

25. svečana

Ker že vse piše o strašni zimi, naj zabeležim, da je kazal toplomer dne 22. svečana nič manj kakor -25° C mraza. Danes pa so prišli škorci, potegnil je jug, a videti je, da zopet odidejo, ker je začel briti sever.

1. marec

Suhoparni, dolgočasni zimski čas sem porabil, da sem začel pisati zgodovinsko povest Tatenbahova poguba. Uporabil sem več knjig, ki obdelujejo to snov, življenje in delovanje nesrečnega grofa me je vedno zanimalo, posebno še, ker je bil sozaveznik zarote, ki je merila na to, da se Ogrska, Hrvatska in Slovenija odcepijo od Avstrije kot samostojne države. Zrinjski Frankopan in drugi so imeli že tedaj idejo, ki se je šele sedaj po svetovni vojni uresničila.

28. junija

S povestjo Tatenbach sem gotov. Urednik Januš Golec mi je sporočil, da sprejme povest. Sedaj je treba samo še prepisati na čisto, potem pa hajdi v uredništvo in tiskarno.

10. julij

V Pragi se odvijajo Vaclavske slavnosti. Jug. Orlovska zveza je sporočila, da se vrši velika slavnost vseh Orlovskih zvez v Pragi. Udeležil sem se tega potovanja. Ni mi žal in sem skrajno hvaležen. Odpotovali smo 1. julija ob 11^h ponoči iz Maribora. Bilo je mnogo znancev, zato tudi prijetna vožnja. Do Dunaja vožnja ni bila kaj posebnega, kajti v Ljubljani so za to potovanje dodelili bolj stare vozove. Tako so se do Dunaja na treh vozovih vnele osi in slučajno tudi v tem, v katerem sem se vozil jaz. Imeli smo precejšnjo zamudo. Lepa je bila vožnja čez Semmering (nekdaj naš, slovenski Smrečnik, zaradi smrekovih gozdov).

Na Dunaju smo si ogledali predvsem Schönbrunn, kjer so poleti navadno bivali Habsburžani. Človeka obide poseben čut, ko gleda vse te krasne prostore, ki kažejo o bogastvu nekdanjega močnih vladarjev. Vidi se, kje je sedel cesar Franc Jožef, ko je podpisal vojno napoved Srbom, začetek svetovne vojne in podpis pogina Habsburške dinastije, vidi se spalnica, v kateri je tudi nekdanjega močnega vladarja zatislil oči. Gledaš prostore, kjer je bival zadnji Habsburžan, vladar Karel, dober a drugače duševno slaboten človek. Vidiš sobano, kjer se je odpovedal vladanju. Vse je sedaj tiho, ni nobenega šuma, še stojijo pozlačeni stoli v Spiegelsaalu, a ni vladarjev, ne visoke aristokracije, dvorjanov ter stražarjev, ki bi begali sem in tja, da zadostijo mnogim željam razvajenih plemenitašev. Usoda svetovne vojne je zadela tudi nje, sedaj vodi star strežaj nekdanjih Habsburžanov popotnike skozi vse dvorane ter jim razkazuje minulo slavo.

Dr. Ojolt Klavnić

Po kratkem ogledovanju Dunaja, ki ga že dalj časa nisem videl, smo se odpeljali od vzhodnega kolodvora proti Moravskemu. Vožnja ne nudi nič posebnega, kajti začne se nepregledna ravnina. Postopanje uradnikov je bilo vljudno, vendar se je čutilo, da smo na tujih tleh. Začelo se je živahno življenje po vagonih, ko se je reklo, da smo na Češko-Slovaškem.

Vlak je pripeljal na prvo postajo Breclava na Moravskem. Poslopje je bilo v zastavah, na kolodvoru je bila zbrana pestra množica moških ter žensk v narodnih nošah. Ženske so nudile kruh ter raznovrstno pecivo, največja gneča pa je bila pri velikem sodu, iz katerega so res čisto preprosto črpali pivo. Ker je bil vroč dan, je hladno češko pivo kaj teknilo. Videlo se je, da smo med slovenskimi brati, kajti sprejem je bil nadvse prisrčen in marsikateremu se je zarosilo oko, ko je čutil ljubezen, s katero so nas obdali naši severni bratje.

Po pol ure je zopet zapiskal stroj, še vesela koračnica veselih čeških godcev, živahno klicanje in mahanje in dalje je sopihal vlak po ravnini, kjer ne vidiš drugega kakor sama polja, posejana z ržjo in pšenico. Koruze ne vidiš nikjer, tudi ne gozdov in tudi ne posameznih hiš, ampak le vasi, večjega obsega, z lepimi hišami. Vidi se, da tukaj vlada bogastvo. Cele črede gosij so nas pozdravljale, ko smo se vozili ob potokih in ribnikih, ogromni kupi slame so bili na poljih, ki je ostala tam po mlatitvi, katero opravijo s stroji kar na polju.

Prišli smo na postajo Uherske Hradiště, kjer smo izstopili vsi, ki smo hoteli videti slavni Velehrad, kjer je pokopan slovanski apostol sv. Metod. Sprejem na kolodvoru je bil sijajen. Starosta Orlov mesta Uherske Hradiště, velik mož simpatičnega obraza, nas je pozdravil, njemu so sledili nagovori župana ter drugih zastopnikov. Med godbo so dekleta in žene v narodnih nošnjah razdeljevale pecivo. Zasedli smo nato avtomobile ter se peljali v eno uro oddaljeni Velehrad.

V tihi dolini je to slavno svetišče. Ne vidi se prej, da si že skoraj tam. Veličastna je ta cerkev z dvema stolpoma. S posebnim spoštovanjem smo se bližali svetišču. Čakali so nas duhovniki tamkajšnjega samostana - konvikte, kjer je tudi bogoslovje. Prisrčni nagovori so se menjali, v imenu Slovencev se je zahvalil še med drugimi tudi župnik Franc Gomilšek iz Sv. Benedikta v Slov. gor. V res jedrnatem govoru, ki je zbudil pri celi množici veliko navdušenje. S svetim čutom smo vstopili v veleslavno svetišče med mogočnim bučanjem orgel. Bile so pete litanije. Kako smo se čutili domače, kakor bi bili v domačem svetišču, četudi smo bili daleč od domovine. Povsod je ista vera in ta nas druži v tako lepo družino.

Sprejeti smo bili v Stojanovem konviktu, dobili sijajna prenočišča, nadvse snažna in prijetna. Večer je bil kaj vesel, znanci iz Slovenskih goric smo se zbrali pri eni mizi ter ob pripovedovanju anekdot skoraj prezrli, da je prišel čas počitka.

Drugi dan ob 7^h smo se odpeljali. Še en pogled na sveti kraj, prijazno selo in okolico in zopet smo stopili v vlak, ki nas je potegnil po ravnini skozi Kromeriž v Olomouc. Veliko, lepo mesto, nekdanj mogočna trdnjava, na kar kažejo še sedaj številne vojašnice. Nekaj jugoslovanskih gostov je prispelo že prejšnji večer v mesto. Le-ti so se nam sedaj pridružili in tako je bil prav veličasten sprevod po mestu. Pred rotovžem je obstal, ker nas je pozdravil župan, dr. Fischer. Navzočih je bilo več višjih oficirjev. Korakali smo nato pod zidovje stare trdnjave in se ustavili ravno pod palačo nadškofije. Tam je mausoleum, v katerem so krste s kostmi jugoslovanskih v svetovni vojni padlih vojakov. Nad njim je bil improviziran oltar; sveto darilo je opravil ljubljanski škof, dr. Jeglič, ki se je tudi vozil z nami v Prago. Med mašo je pelo pevsko društvo Ljubljana, vmes pa so godli godci vojaške godbe. Slišal sem že dosti godb, a tako milih zvokov pač ne pozabim nikdar. Bil je nebeško lep dan, zlato solnce je vsipalo obilne svetle žarke na številčno množico, da se je vsak trudil priti v senco visokih dreves. Med povzdigovanjem, ko je bilo vse tiho, pa je zažvrgoel droben ptič tako lepo melodijo, da se je moralo človeku storiti milo, češ tudi on, stvarca božja, hočem zapeti svoj pozdrav jugoslovanskim junakom. Letalo, ki je krožilo med mašo nad nami, je mirno plulo po nebu, kar je dalo celi slavnosti poseben sijaj.

Ne bom pozabil trenutka, ko se je po končanem opravilu zahvalil sivolasi vladika pri zastopnikih vojaštva in je zavrelo iz grl množice. Živijo, dr. Jeglič.

Urno smo šli proti kolodvoru, kajti prišel je čas odhoda. Med potjo sem se seznanil z nekim profesorjem, ki me je gnal v kolodvorsko restavracijo, da sem si mogel privoščiti plzenskega piva,

Dr. Ojolt Klauwig

o katerem se je toliko govorilo. Sveža pijača se je kaj prilegla, a vlak je že piskal in tako sem se moral posloviti od ljubega gostitelja. Od Olomuca je vozil samo en vlak, ljubljanski in štajerski. Bil je silno dolg, ovenčan z zelenjem in trobojnicami. Veselo klicanje in mahanje z rokami, korajžna koračnica, tako smo vzeli slovo ter se odpeljali proti severu, da pridemo v Prago.

Povsod, kjer smo obstali na postajah, je bilo veselo življenje, prepevanje, glasen smeh. Na neki postaji, ne vem kateri, meni se zdi Usti, so prišli do nas češkoslovaški Orli. Peljali so se z nami naprej, bilo je seveda glasno klicanje in pozdravljanje.

Tako je šlo potovanje veselo naprej, dokler ni začelo iti od ust do ust, Praga se bliža. Vodstvo je dalo navodila zaradi stanovanj, itd. Spravili smo svoje stvari. Hitro je drvel vlak, vedno več hiš se je videlo, znamenje, da se bližamo prestolnici.

Na zahodu že zagledamo mogočno stavbo in visok zvonik Hradčani, Vidov dom.

Urno je zapeljal vlak na ogromni kolodvor. Godba je zaigrala narodne himne, pozdravni govor. Takoj sem jo ubral v hotel Merkur, kjer je bilo določeno stanovanje, ki sem ga tudi dobil, prav prijetno in snažno.

Nato se nas je zbralo nekaj znancev, med njimi kaplan Konrad Jarh, katehet Šparl. Takoj smo šli gledat Hradčane z mosta. Nepopisno lep in mogočen je bil vtis, ko smo gledali te velikanske zgradbe.

Zdi se mi odveč popisovati krasote mesta, spisati bi moral celo knjigo. Kdor hoče videti res nekaj lepega, ta naj gre sam in si ogleda to mesto. Žal mu ne bo nikdar.

V kratkem hočem popisati le posamezne dogodke:

Prvi dan, v četrtek, 4. julija dopoldne - ogledovanje Hradčanov ter krasne cerkve Sv. Vida ter pogled po mestu iz stolpa, zadnji je naravnost veličasten in je za tujca toliko večjega pomena, ker dobiš od tam pogled po celem mestu in s tem orientacijo, kam naj greš.

Popoldne vožnja z avtobusom po celem mestu, 4 ure, vodnik nam je razkazal vse, tako da smo dobili o najvažnejšem pojasnilo. Pred odhodom so nas fotografirali, na koncu vožnje smo dobili že gotove slike. Med vožnjo smo srečali pod Hradčani škofa, dr. Jegliča, ki mi je podal roko, ko smo ga živahno pozdravili.

V petek je bil najsijajnejši sprevoz Orlov mimo Narodnega muzeja po Vaclavskem trgu skozi vse mesto do stadiona. Sprevoz je trajal 2,5 ure in je nudil kar pestro sliko. Bilo je to najimpozantnejše, kar sem videl. Najprej jugoslovanski Orli in Orlice. Kakor veliko polje modrih in belih cvetic so se pomikali po trgu Sv. Vaclava, da so ga docela napolnili. Nato pa češko-slovaški Orli, godbe, narodne nošnje, kakor z velike gore so vrele nepregledne množice. Živahno pozdravljanje, mahanje z zastavicami brez konca in kraja in potem še najlepše vreme.

Popoldne pa nastop Orlov in Orlic na Stadionu. 8000 jih je nastopila na obsežnem prostoru, enkratno je bilo izvajanje v navzočnosti predsednika republike, Masaryka in nadškofov in škofov ter dr. Korošca kot vladnega zastopnika Jugoslavije. Nastop 800 vojakov, njihove proste vaje, to mora človek videti, popisati se ne da. Videlo se je, kako so bili izurjeni, niti eden ni kazil, vse je šlo tako, kakor bi bilo na električni pritisk. Zdaj vsi na eno, zdaj na drugo stran, zdaj vsi roko kvišku, zdaj navzdol, zdaj udarec ob ledje, sliši se le en udarec. Ta dan mi ostane nepozaben.

V petek zvečer koncert v Obiestni dumi. Samo slovenske narodne pesmi je prepevala »Ljubljana«. Velikansko je bilo navdušenje. Nadvse lepa je bila Tam čez jizaro. Pa je tudi bila dvorana, v kateri se je dalo peti.

V soboto dopoldne ogledovanje Narodnega muzeja. Nepopisno, kaj sem videl tam. Se pač res reče: Zlata Praga. Tu je nakopičeno premoženje, tu se vidi, kaj premore češki narod.

Popoldne ogledovanje cerkva, zopet nastop telovadcev na stadionu, obisk velikanske knjižnice v Strahovu, zvečer vesel razgovor med znanci v pivnici pri izbornem pivu in praški šunki.

V nedeljo obisk Višegrada, krasne cerkve, občudovanje spreveda narodnih noš, trajajočega eno uro; obisk Emausa, Kraljevih vinogradov; popoldne izlet z avtom v Staro Boleslavo, krasna vožnja k najznamenitejši božji poti na Češkem, zvečer še enkrat izlet na Hradčane in čez Karlov most nazaj v mesto. Moj zvesti spremljevalec je bil kaplan Zavrča, Konrad Jarh, s katerim sva se dobro razumela.

Tako nam je minil čas, kakor v sanjah in naenkrat je bil že ponedeljek. Še enkrat malo pogledat po mostu, še enkrat pogled na Hradčane, potem pa v hotel, spraviti vse skupaj in na Wilsonov kolodvor. Tam vrvenje, gneča, pozdravljanje in poslavljanje brez konca in kraja. Vrata se odpirajo, gremo na peron, kjer že čaka naš vlak. Dobim ugoden sedež, ne traja dolgo, vlak zažvižga in zapustili smo zlato Prago pri najlepšem razpoloženju.

Še dolgo smo gledali na krasno mesto, dokler nam ni izginilo izpred očíj.

Skoraj se me je polastila otožnost, saj sem videl toliko lepega, dobil sem toliko vtisov. Ali še vidim kdaj zlato Prago, tako srečen in vesel?

Nadaljnja vožnja ni nudila nič posebnega. Prišla je že noč, ko smo se pripeljali na avstrijska tla in žal nismo videli ničesar do Šent. Mihela, kjer sem se obrnil proti Gradcu in domu.

Pozdravljene mi, Slovenske gorice, zopet vas gledam. Bilo mi je skoraj tesno, ko sem se pred 10 dnevi poslavljaj, saj potovanje je dolgo, zato sem bil pa vesel, da sem se zopet srečno vrnil, s toliko lepimi vtisi in te spomine bom užival v tihih urah in to je šele pravi užitek.

Zato rečem: Potovati, to je užitek. Med letom štediti in se ogibati vseh veselíc, kjer se samo pije in zapravlja denar, od tega boli samo glava, duševnega užitka pa ni nobenega. Samo en dan potovanja nudi več, kakor deset veselíc v zakajeni sobi.

Shranil sem si vse spominke in ko jih tako preglejujem, vidim pred seboj vse te lepe kraje, čutim še enkrat, kar sem doživel in s tem je največji užitek.

3. avgust

Od 17. julija do 20. avgusta sem bil sam na Koroškem, v hiši Mihaela Šljaherja v Loga vasi ob Vrbskem jezeru. Zopet sem obiskal mило Koroško. Na Reberco nisem šel, ker nisem dobil primernega prostora. Pa je tudi dobro, če je sprememba, drugi kraji, drugi ljudje in pa med znanci. Kako je uživalo moje srce, ko sem spet videl visoke gore, tiha jezera, znane vasi, cerkvice in gradove. In razgovor o tem in onem, z nekaterimi se že nisem videl več kot 30 let.

Tebe, slavni Jerberg, sem obiskal, kjer sem bil zadnjič 6. avgusta 1899, ko je tam pel novo mašo Janko Maierhofer, pri kapelici Sv. Katarine. Kako sem bil tedaj vesel, poln življenja, zbijal sem burke v hiši novomašnika, da se je vse smejalo. Tri dni smo hodili tam okrog, v Št. Ilju, Št. Jakobu, Loga vasi. O, kaj je bilo dogodkov med tem časom, koliko jih že ni več in tisti ki so bili tedaj močni ljudje, so sedaj sključeni, sivi starčki. Moj junak povesti Zakonski mir in sprava, me ni spoznal več, ko sem ga obiskal, gluha je, na pol slepa. Ko se je spomnil na dogodke izpred 30 let, se je otožno nasmehljaj. Bilo je nekdanj, sedaj je vse drugače.

Gledal sem z visoke gore. Tedaj si bil še prost, koroški slovenski svet, a sedaj si zaslužnjen, vsi ti lepi kraji so odrezani od mile Jugoslavije, izročeni Nemcu, da jih prej ali slej potujči. In vse to se je zgodilo po krivdi voditeljev slovenske stvari, to me je bolelo najbolj. Otožen sem zapustil hrib, saj človeka preveč boli srce, ko vidi, da so ti nebeško lepi kraji za vedno zaslužnjeni, izročeni Nemcu. Obiskal sem tudi Vanzelbahn. Nepopisno lep razgled se ti odpira po celi Koroški. Gledaš gore, vrhove, jezera, mesta in vasi, tako krasno, da misliš, da jih lahko otipaš. Pozdravlja te Veliki Klek in vse mnogoštevilne gore na zahodu, jugu in severu. Ta lepa zemlja si bila nekdanj slovenska, sedaj pa sta te podjarmila Nemec in Italijan. O, Sv. Višarje, kako mično gledate sem v ravnino, kolikokrat sem bival tam v mladih letih, kako veseli spomini me vežejo na tisto svetišče, slovenska je bila tam govorica, sedaj se šopiri tam okoli Lah. In ti, ponosni Mangart, stal si sredi slovenske zemlje, sedaj si v tuji deželi, ki sovraži vse, kar je slovenskega. In Julijske planine, tudi ve niste več popolnoma čiste, že pri Podkorenu škili duha Laha sem na Jugoslavijo in tudi one gore na oni strani v kraljestvu Zlatoroga niso več vse naša last.

So žalostni spomini in živo čutiš, kar poje Jenko:

»Bridka žalost me prešine,
ko se spomnim domovine.«

Lepe dneve sem porabil za izlete na Gorenjsko, Bled, sedlo Koren. Kaj krasen razgled se ti nudi

Dr. Ojbold Klavniq

iz tega kraja, posebno preden zaviješ proti jugu, na Koroško, gledaš Dobrač, gledaš Golico, vidiš pred seboj Beljak in vse mične vasi in cerkvice. In Baško jezero, kakor modri biser se sveti sredi zelenih livad in te vabi, da ti nudi v vročih dnevih v svojih valovih prijeten hlad. Gledaš kraje, kjer je bival nekdanj pesnik, vedno lepe, Tam čez jizaro, tam je bival za tistim jezerom, tja je hodil obiskovat iz Št. Jakoba svoje starše. Zdaj vse minulo je, minulo tudi za nas, vsi ti nebeško lepi kraji so v tuji roki, izgubili smo jih.

Tudi divni Št. Ilj sem si ogledal, oj, kako lepo leži ta kraj. Spodaj se tiho vije Drava, onstran zeleno polje, na hribčku starodavna cerkev Sv. Jakoba z obzidjem, za katerim so se branili turških napadov. Dalje, Karavanke in kraji, kjer je bila Miklova Zala. O, koliko je lepote v teh krajih, koliko slovenske zgodovine in zdaj se razširja sem okoli že Nemec.

Bivanje v Loga vasi je toliko prijetno, ker si oddaljen od velikomestnega življenja, ki se vrši ob obalah Vrbskega jezera, posebno v Vrbi. Če si ga pa hočeš ogledati, pa se ti nudi zato najlepša priložnost. Tu vidiš vse sloje, slišiš govoriti vse narode; opazoval pa sem, da ravno Slovenci niso govorili v svojem jeziku. Srbe sem našel na vrhu Gorlica, tudi Čehe. Srbi so se pritoževali, da v Sloveniji v divnem Jezerskem niso našli tega, kar si tujec želi, slaba postrežba, mala udobnost, zato so šli sem naokoli Osojskega jezera, ki je tudi bilo nekdanj slovensko, saj jezikovna meja še dandanes teče ne daleč po grebenu gorovja na južni strani nad tem jezerom.

Večeri pri narodno zavednem Šlajberju in njegovi ženi Pavli so bili kaj veseli, saj je bila vedno prijetna družba, v kateri se je tudi zapelo. Slišal sem one lepe narodne koroške pesmi, ki jih tako rad poslušam. Tudi smejali smo se in obujali spomine na nekdanje dni. Tako je prehitro minil čas in prišel je dan, ko smo zapustili mirno vas in lepo Koroško. Lepe spomine sem vzel s seboj in na te se sedaj naslanjam, ko se vlačí megla po ravninah in prši dež iz temnih oblakov.

4. avgust

Med počitnicami sem bil tudi v Celovcu, kjer sem izročil uredniku Koroškega Slovenca povest Hildegarda, ki bo izhajala v tem listu z novim letom.

9. avgust

Moje dolgoletne želje so se izpolnile, bil sem na slavnem gradu Riegersburg. 8. avgusta sem se z avtom peljal s prijateljem Stamicem čez Ries, Gleisdorf in Ilj, do tega krasnega gradu. Bil je nebeško lep, vroč dan, a v avtu je bilo kaj prijetno. Vožnja sama že nudi dosti zanimivega, nadvse lepo pa je, kadar zagledaš na strmi skali ponosni Riegersgurg. Kako veličastno kraljuje tam gori na močni skali, ki je že sama po sebi močna trdnjava. Ob vznožju je prijazna vas s cerkvijo, starodavno in obširno zgodovino. Skozi z mogočna vrata prideš pred glavno poslopje, grad po imenu Kronek. Zanimive stvari gledaš tam, krasne prostore, v katerih so bivali nekdanj mogočni lastniki tega gradu, med njimi tudi »die Schlimme Liesl«, Elizabeta Galler in njena hči Regina - Omož. pl. Purgstall, ki je bila intimna prijateljica prve žene nesrečnega grofa Tattenbacha. Velikanske sobane, viteška dvorana, tiha kapelica, mogočni vodnjak s svežo vodo kakor planinski vrelec in obširen razgled po ogrskih ravninah in ljubkih Slovenskih gorica ter visokih gorah na zahodni in severni strani, to so vtisi, ki ti ostanejo.

V hladni senci sva sedela s prijateljem, gostilničar nama je postregel z lahkim vinom, imenoval ga je »der deutsche z Sein«, ki se je dal s slatino iz Gleisdorfa prav prijetno piti. To je vino rdeče barve, kvinton, ki se v tistih krajih prideluje na brajda. Poskusila sva pa tudi kaj od kapljice, ki rase na rebrih nad cerkvijo v Riegersburgu, samo toliko, da sva mogla o tem omeniti. Je pač der »windische Wein« iz Slovenskih goric vse kaj drugega, zato smo pa tudi lahko ponosni na naše vinorodne gorice.

12. avgust

Povabljen sem bil k Sv. Antonu v Slov. gor., kjer je obhajal ta dan župnik Franc Škof slavnostni dan, ko so mu izročili odlikovanje reda Sv. Save, V. vrste, za vse trpljenje, ki ga je moral prenašati ob izbruhu svetovne vojne kot kaplan v Kamnici. Vršila se je nadvse lepa slavnost, deloma v

cerkvi, deloma v društvenem domu, nazadnje pa v župnišču pri slavnostnem obedu, kjer se je izreklo toliko srčnih napitnic, da jih še nisem nikjer toliko slišal. Bil je res lep dan.

15. september

Krasni jesenski dnevi so. Nebo je jasno in solnce pripeka kakor v najhujšem poletju. Takih časov že davno ne pomnijo ljudje, vinogradniki se veselijo, četudi le pičle trgatve.

13. oktober

Kakor lani smo se zbrali tudi letos v spomin nesrečnega plebiscita v Celju, Korošci. Udeležba sicer ni bila tako obilna kakor lani, vendar je predavanje poslanca, župnika iz Hodiš, starca, nudilo vpogled v življenje Koroških Slovencev v dosti bolj svetli luči, tako da smo čutili vsi, da navdaja Koroške Slovence duh zavednosti in prebujanja k novemu narodnemu preporodu. Razšli smo se z zagotovilom, da se ob 10. obletnici plebiscita zopet vidimo.

14. oktober

Od Celja sem se peljal naravnost v vinograd, kjer se je začela trgatve. Proti lanskemu letu je bila pač pičla, a zato dosti boljša po kakovosti. Nabralo se je 75 brent, mošt je kazal 21⁰, kar še nisem doživel. Letos smo ga »sami pridelali«, kakor se tu govori.

17. oktober

16/10 1929 št. 42

SLOVENSKI GOSPODAR Stran 5.

Nova povest „Slovenskega Gospodarja“!

Naznanjamo svojim naročnikom in čitateljem, da smo dobili izredno zanimivo

POVEST

„TATENBACHI“

Skoro po vsej Štajerski se širijo dogodki te zgodovinske povesti kot »ČRNI KRIŽ PRI HRASTOVCU« Dr. O. Haunig. V »Slov. Gospodarju« jo bomo začeli kmalu objavljati. Na to povest opozarjamo vse, posebno pa tiste, ki dobijo to številko — kot zadnjo, ker še niso obnovili naročnine.

Ze zopet naročilni list.

Zakaj?

Danes bo morda marsikdo to rekel, ko bo zagledal v listu naročilni list »Slov. Gospodarja«. To pot pa so vzrok naročniki, ki so želeli tak naročilni list, da ga dajo znancem in sosedom. Ko je namreč izhajala povest »Črni križ pri Hrastovcu«, so se lovili ljudje za »Slov. Gospodarja«, kdo bo prvi bral nadaljevanje povesti. In letos začne v kratkem izhajati v »Slov. Gospodarju« še bolj zanimiva povest:

»Tatenbachi«.

Da ne bo zopet boja za list, opozorite vse, ki ga še nimajo, naj se naročijo nanj!

Za to

izrežite naročilni list in ga dajte znancu ali sosedu, da ga popiše in odpošlje.

Tatenbachi zanimiva zgodovinska povest iz slovenskih krajev začne v kratkem izhajati v Slovenskem gospodarju, ki je naš najstarejši in najbolj priljubljen tednik za gospodarstvo, prosveto in zabavo Slovenski gospodar stane letno Din 32 — polletno Din 16 in četrtletno Din 9.— Naroč se v Mariboru Koroška cesta 5.

Slovenec z dne
17. 11. 1929.

Dr. Ojbold Haunig

Slovenski Gospodar je prinesel v št. 42, z dne 16. 10. 1929 naznanilo o povesti, katero sem sestavil na podlagi različnih spisov in iz lastne domišljije, v rokopisu sem zapisal 543 strani. Sedaj pa zopet kaj drugega, pred Tottembachom sem začel pisati »Dva soseda«, a delo prekinil zaradi Tottembacha. Če se mi posreči, ne vem, snov sem zajel iz dogodkov, ki so se deloma resnično zgodili v sosednjem okraju Sv. Lenart. Trg Hum je Sv. Lenart.

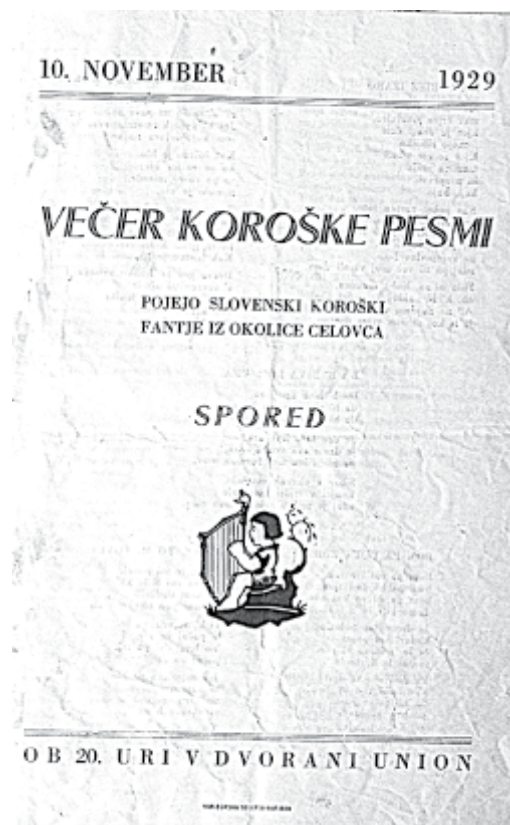
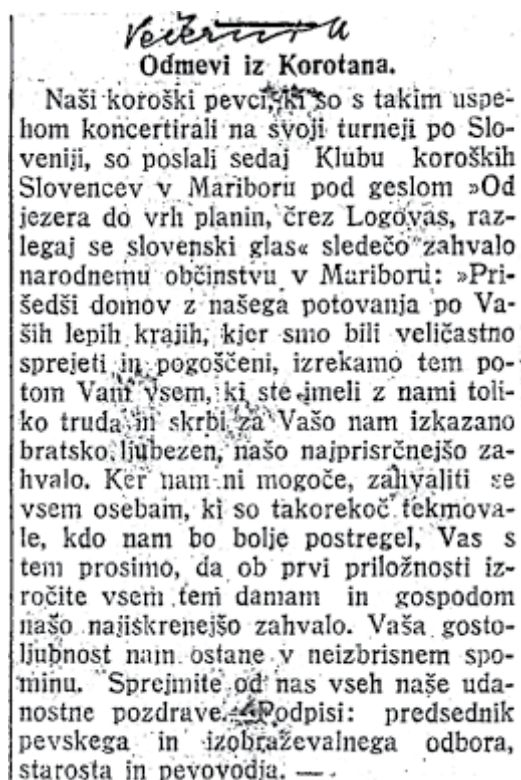
2. november

Učinek moči letošnjega vina, posebno pa strupene šmarnice se že prikazuje. V treh tednih sta se zgodila v tem sodnem okraju dva uboja, tretji pa na meji, ubijalec je iz tega sodnega okraja. Žalostni pojavi za uživanje močnih opojnih pijač.

10. november

Bil je nepozaben dan. Moji ljubi Korošci so prišli, kakor so mi letos ob času, ko sem bil v Loga vasi, obljubili tudi, da v Mariboru, da zapojejo narodne pesmi tako, kakor jih pojejo doma. Bili so najprej v Ljubljani, Celju, nazadnje v Mariboru. O, kako srečen sem bil, ko sem jih videl. Zdelo se mi je, kakor bi prišli iz zaklete dežele, da za nekaj ur bivajo med svojimi sobraty. O, in te pesmi kako so bile mile, srce mi je poskakovalo od veselja. In če si je občinstvo dalo duška nad lepim petjem, tako so vrli pevci tudi povsem zaslužili to priznanje. Le prekratke so bile tiste ure, ko smo bili skupaj. Podali smo si roke, si pogledali v oči in šli so, bilo mi je tako težko, saj sem moral reči, da gredo nazaj v deželo, ki je zaslužnjena, kjer so Slovenci obsojeni na smrt. Zapeli so nam še v slovo. O, da bi ne bilo treba jemati slovesa, da bi bili vedno pri nas, ti vrli pevci, da bi ne bilo treba misliti na ono pesem:

Čej je tisti pavčič moj,
Ki je to prepivlov
Oh da bi še enkrat zapel
Kratek čas nam devav
Oh šov je šov, ni ga več
Nazaj ne pride nikdar več.

Dr. Adolf Klavnsig

Log vas, 13. III. 1929.

Višokoročini gospod doktor!

Dospeli smo inčno hkrati vseh
soprah iz Vaše nekdanje Gajarske s ma-
so domovino. Da bomo v Vaši kra-
jini prigrizno sprejeti, so smo si na-
dajali, a da bode sprejeto "krajarski"
da pa si nikoli nismo mislili. Da
je na moravščini poselili Vaše goste,
Gjurmisti in poistovalnosti, četno
ste nam tako gorci iskreno. Ne
morem najti na to besede zahvale.
Poslali smo domov naše zahvale
"klubu koroških Slovancev, Maribor"
kakor tudi v Belje in Gubjane.
Rekli bi gorci: pri Vas se mi
na svoj veseli, da jih vseh boljše
moliti.

18. november

V spomin na lep večer, ki so ga priredili koroški pevci, priobčim pismo župana Loga vas, Matevža Rainerja, ki je spremljal pevce na turneji Ljubljana – Celje – Maribor. Imenovani je tako inteligenčen mož, ki je dosti potoval. Če bomo imeli take može na Koroškem, se lahko nadajamo, da Koroški Slovenci še ne bodo tako kmalu izginili iz Koroškega.

1930

2. junij

Mogoče se bo kdo čudil, da niso zaznamovani nobeni dogodki.

Le-takih tudi ni bilo, ki bi se morali omeniti.

Jaz sem sam bil zaposlen v sestavljanju izvirne povesti Dva soseda. Sedaj sem tudi s čistopisom gotov, te dni pošiljam ves spis uredništvu Slovenskega Gospodarja v Mariboru, da ga prečita in mi pošlje glas ali ga sprejme ali ne.

Povest se nanaša na razmere v trgu Sv. Lenart in okolico, kakor so bile v polovici preteklega stoletja. Za podlago sem vzel skrivnosten umor, ki se je zgodil v preteklem stoletju v Zg. Žerjavcih pri mostu, ki vodi čez potok Velka. Posestnik Jakob Pečovnik je potisnil kmeta Lovrenčiča v potok, ta čin je priznal šele na smrtni postelji. Pečovnik je bil na posestvu, kjer je sedaj Andrej Purgaj. Ostale osebe sem popisal po lastnostih, ki so jih imeli nekateri domačini iz dobe, ko sem jaz tukaj. Glavni junak Mirko je izmišljena oseba. Planinšek je deloma prejšnji župan Anton Mravljak, deloma trgovec Sedminek. Sedelbah je prejšnji okrajni sodnik Zirkelbach, gorjan bivši davkar Grajan, lovec Ramovšak Muršak iz Sp. Voličine.

6. julij

Napočil je dan dopusta. Kakor lani se podam tudi letos v Loga vas k Mihaelu Schlaiberju, kjer se počutim kot doma. Odhod v Oberammergau ter München v družbi izletnikov, ki smo se prijavili pri Prosvetni zvezi v Ljubljani. Komaj že čakam na 16. julija, ko odrinemo.

Dr. Ojbold Klauwig

15. julij

Zopet bivam na Koroškem, kjer je tekla zibelka, tja me vleče srce, saj tu je moja domovina. Vsaka gora, vsaka vas, vsaka pot me spominja na lepa leta, ki sem jih preživel na Koroškem. Zato pa se počutim tako srečnega, ko sem daleč proč od kraja, na katerega me veže poklic. Druge kraje, druge ljudi gledam in to je prijetna sprememba. Obhodil sem Rožno dolino, zopet pozdravil stare znance in obujal spomine na lepe dni.

23. julij

Vrnil sem se s potovanja v Inomost, Oberammergau, Münchena, Solnograda, Salzkammergut, Beljaka. Potoval sem pod vodstvom Prosvetne zveze, tajnika Vinka Zora. Potovanje sem popisal v posebnem spisu, zato o tem tukaj dalje ne pišem. Le eno rečem. Ni mi žal, bilo bi mi, če ne bi potoval. Vtisi, ki sem jih dobil, so tako lepi in trajni, da mi ostanejo nepozabni. Zato rečem: Trajen užitek, potovanje, seveda z razumom in očmi, ki morajo biti za vse odprte. Človek zbere spomine, ob katerih se naslaja v tihih urah in mu olajšajo marsikatero uro, ki bi mogoče bila drugače neprijetna.

26. julij

Ko sem izpolnil 54 let, je šel moj sin Ožbe k naboru. Ni bil potrjen, ker je zaostal zaradi težkih bolezni v zgodnji mladosti. Srečen sem, da mi je ostal.

29. julij

Šel sem na izlet v Sp. Gorje pri Bledu, kjer je bila dne 27. julija otvoritev Andrejevih galerij. Drugi dan sem napravil turo k Erjavčevi koči pod Prisojnikom. Bil je prav lep dan in sem imel velik užitek. Zvečer sem se vrnil v Loga vas.

8. avgust

Izvedel sem še nekaj izletov v Dvor in se spominjal odkritja Lendovškovega spomenika dne 9. septembra 1896. Bil je krasen dan, ko so se zbrali koroški narodnjaki v tej cerkvi. Iz Ljubljane je prišel dr. Tomo Zupan, profesor Simon Rutar, vesel kvartet je pel mile pesmi. Na Malem Strmcu smo se zbrali k banketu. Navdušene govorice in napitnice so se izrekle, pravega zborovanja pa oblast ni dovolila, češ da razhaja gobčna kuga! Siv! Župnik Fric iz Dvora je govoril, saj mi nihče ne more braniti tega in ker hoče ostati zvest temu, kar pravijo o njem Vrbljani: Der Pfarrer Kranzelhofen hat immer das Maul offeen.

Nepozaben mi ostane ta dan! Prišel sem pes iz Reberce, Svetne vasi, se udeležil pogreba tovariša Kneza v Št. Jakobu, dne 8. septembra, in šel nato v Loga vas k Kaklnu, kjer sem prenočil, 10. pa se zopet vrnil v Svetno vas.

S seboj sem nesel najlepše vtise, saj sem gledal cvet Koroških Slovencev. Vsi so že davno šli in tistim, ki smo bili tedaj še mladeniči, so med tem že osiveli lasje, dr. Kušej, dr. Ferjančič, Kakl.

Vse mine, a spomin ostane!

Bil sem tudi v Blatogradu. O, kraj lepih spominov. Tukaj je pridigal Anton Martin Slomšek v slovenskem jeziku, ko je bil še špiritual v Celovškem bogoslovju, tu je deloval znameniti slavist Urban Jarnik, njegova nagrobna plošča je vzdana na zahodni strani cerkve. Pred nekaj desetletji je bilo tukaj še vse slovensko. Sedaj je ponemčeno. Ko sem zapuščal vas, zagledam ob robu gozda staro ženko, ki ji je nagajala poredna koza, ker je vedno silila v zelje »Ti zlodejeva koza ali boš dala mir«, se je razjezila ženka v slovenščini, toda koza se je bržkone že tudi navlekla nemščine, stegovala se je zopet po zelju, ker ni več razumela jezika stare mamice.

Skoro otožen sem zapuščal ta kraj, saj sem vedel, da bo nemški val še dalje zajel slovenske kraje, dokler Slovencev na Koroškem ne bo več.

Oj, nesrečni plebiscit, kdo te je ustvaril, ti si nam uničil in razbil zibelko naše domovine.

Dr. Ojbold Klauwig

Zopet sem doma. Zapustil sem Koroško, se poslovil od dragih prijateljev in znancev. Za eno leto! Ali se še vidimo kaj, ali bodo še gledale moje oči one lepe kraje, po katerih toliko hrepenim in katerim velja vse moje življenje?

10. oktober

Dan žalostnih spominov. Sem od Koroškega se že nekaj dni sliši pokanje topičev kakor pred 10 leti. Nemški Korošci se veselijo. V naših krajih so hoteli napraviti obhode, a oblast je prepovedala vse. Listi so prinašali uvodne članke in reminiscence o dogodkih pred 10 leti. Celo tako daleč so šli, da so naštevati grehe, ki so jih zakrivali naši zastopniki. Po toči je prepozno zvoniti! Sedaj ne pomaga nobeno jezikanje več, prepustiti moramo bodočnosti, da nenaden dogodek čez dan spremeni sedanji položaj. Kralj Matjaž, ki se je pred 10 leti dvignil iz spanja, potegnil svoj meč iz nožnice in že korakal s svojimi vojščaki, da osvobodi zaslužnjeno deželo, je zopet skril svoj meč in se vrnil nazaj v votline sive Pece, sedel k okrogli mizi in zopet zaspal s celo trumo svojih vojakov. On trdno spi, on mirno spi, oj, kdaj pride volja, ki ga zbudi iz težkega spanja, da se zopet dvigne in koraka s strmih skal ter dalje po ravninah, prekorači Dravo, dokler ne dospe do Gosposvetskega polja ter zasede prestol slovenskih korotanskih knezov. Oj, gosposvetski zvon, tedaj boš zapel zopet, a ne tako otožno kakor pred 10 leti za nas, tedaj nam boš segel v srce, saj boš tužnemu Korotanu po stoletjih suženjstva zopet oznanjal dan svobode.

19. oktober

Prišel je veseli čas trgategv. Od vseh gričev slišiš veselo vriskanje, saj berejo sladko grozdje. Žal v zadnjem času ni bilo ugodno vreme. V dnevih od 15. – 18. smo brali, nosači so nanosili 232 brent, mošt je tehtal $17 \frac{1}{2}$ - $18 \frac{1}{2}$ °. Sem prav zadovoljen, saj je žlahtna kapljica. Sv. Urban je čuval, da je prišla srečno v klet.

15. november

Okrajno sodišče se te proslave ni udeležilo, ker urad kot takšen ni bil vabljen. Kot osebno vabljen pa se nisem hotel udeležiti proslave, ker se nisem hotel klanjati človeku, ki je na mojo stvarno vlogo na sresko načelstvo pozimi 1930 zaradi očiščenja cest to tako zameril, da mi pri sodišču na moj prijazen pozdrav niti odzdravil ni. Nisem se hotel izpostaviti nevarnosti, da bi se na proslavi ravno tako vedel do mene. Sicer pa nisem našel tudi nobenega povoda klanjati se osebi, ker ne vem za njegove zasluge. Kar je storil, je bila itak njegova dolžnost, zato je sprejel in še sprejema obilno plačo. Naravno je bilo, da se je dobilo posojilo nazaj, a to le zaradi konvencije med našo državo in Čehoslovaško republiko, za trud se mu je priznalo 12.000 Din in notarju Štupici kot pravnemu konsulentu, ki je tudi spisal ta dopis v Slov. Gospodarju, pa celih 149.000 Din. To je delo za blagor naroda!

15 november

Sv. Lenart v Slov. gor. V dvorani Okrajne hranilnice se je dne 13. t. m. ob 11. uri dopoldne vršila redka slovesnost. Načelstvo Okrajne hranilnice za okraj Sv. Lenart je v slavnostni seji izročilo gospodu Ivanu Roškarju, bivšemu deželnemu in državnemu poslancu, načelniku okrajnega zastopa in okrajne hranilnice ter bivšemu županu častno diplomo za njegovo požrtvovalno in plodno delovanje za blagor okraja in prav posebej še za njegov trud za našega kmeta. V lepo ozaljšani dvorani so se zbrali k tej slavnosti predstavniki celega okraja: župani, člani Okrajne hranilnice in cestnega odbora, nekateri predstojniki u-

radov. Iz Maribora so dospeli: sreski načelnik glavni svetnik dr. Ipavc, bivši oblastni predsednik dr. Leskovar, dr. Vehle, bivša poslanca Vlado Pušenjak in Žebot. Navzoči so bili tudi zastopniki šol in duhovščine, le nekaterih predstavnikov poglavitnih uradov iz Sv. Lenarta ni bilo. Predsednik Okrajne hranilnice, ugledni župan Lorber, je pozdravil navzoče ter kratko opisal pomen dneva, nakar je sreski načelnik g. dr. Ipavc v slavnostnem govoru opisal velike zasluge slavljenčeve za narod, za Jugoslavijo, za okraj in prav posebej še za našega kmeta v Slovenskih goricah. Velika so dela, ki jih je izvršil Roškar v Slovenskih goricah in ob svoji 70letnici lahko on s ponosom gleda na svoje uspehe. Načelnik okrajnega cestnega odbora mariborskega gospod Žebot Franjo je v imenu Roškarjevih tovarišev in prijateljev izrekel čestitke in opisal nekaj zanimivih črtic iz slavljenčevega življenja. Predlagal je udanostno brzojavko Nj. Vel. kralju. Slavljenčeve zasluge sta še opisala v vznesenih besedah bivši predsednik mariborske oblasti gospod dr. Leskovar ter zadr. nadrevizor Pušenjak, ki sta posebej podčrtala velike zasluge slavljenčeve na narodnem in gospodarskem polju. Slavljenec se je ginjen zahvalil vsem govornikom in je z veseljem sprejel diplomo, ki je res mojstersko delo gospoda profesorja Sirkca. Po oficijelni slavnosti so vsi gostje in prijatelji iz celega okraja se zbrali v dvorani Narodnega doma h skupnemu kosilu, kjer so se vršile napitnice in zdravice do večera. Sodelovali so tam burasji od Sv. Ruperta in domači pevci. Slavnostni govornik svetnik Gomilšek je opisal življenja pot Roškarja od tiste dobe, ko je stopil v javnost. Bil je mož dela, mož značaja, pa tudi mož žrtev. Neustrašeno je podpisal majniško deklaracijo. Ob začetku svetovne vojne je bil preganjan radi svojega narodnega delovanja in so ga z drugimi rodoljubi vred odgnali v graške zapore. Roškar je bil kmetijski mož — samouk. Dasi ravno je obiskoval samo ljudsko šolo, vendar se je z lastno pridnostjo povzpел zelo visoko. Mnogo je čital in se je vedno učil. Bil je zvest svojemu narodu in Bogu. Govornik predlaga, da Okrajna hranilnica iz čistegeta dobička svoje vloge na Češkem, katero je rešil naš Roškar, ustanovi poseben Roškarjev fond, ki bi služil za gospodinjiske in kmetijsko-nadaljevalne šole in tečaje v šentlenartskem okraju. Ta predlog je bil sprejet posebno od strani kmetjskih mož z velikim navdušenjem. — Gostje so na predlog gospoda Gomilškega darovali za Dijaško kuhinjo v Mariboru 620 Din.

Dr. Ojolt Klavnič

Sprejel sem vest, da je umrl moj daljni sorodnik, Jožef Pegrin. Bil je prava, pristna slovenska koroška korenina. Četudi je bil dalj časa v Ameriki, kjer si je pridobil lepo premoženje, je ostal zvest svoji veri in narodu. Bil je častitljiva postava, z dolgo sivo brado je napravil na vsakega močan vtis. Vesel je bil. Igral je na citre in obenem na orglice ter veselo prepeval. Dne 6. novembra je utihnil za vedno.

Bodi ti, verna slovenska duša, večni mir, nam pa ostaneš v trajnem spominu!

1931

15. januar

Moja povest Dva soseda, ki sem jo lani izgotovil, je izšla v Večerniku v Mariboru. Imam prav veliko veselje, da trud ni bil zastonj. Vrh tega dobim še lep honorar, s katerim lahko grem na lepo potovanje.

15. marec

Sestavil sem spis Zgodovinski spomini na Sv. Lenart. Poslal sem ga Večerniku. Našel sem prav zanimive zapiske v starih arhivih na rotovžu. Zgodovina je pač vedno zanimiva, pri tem mi mine čas, da sam ne vem, kako.

24. marec

Moj dragi prijatelj, Ferdinand Stamič, kancliski adjunkt okrajnega glavarstva Gradec – okolica, je umrl v starosti 74 let. Spoznal sem ga leta 1903 kot visokošolec v gostilni Lize Jud v Jakominigasse, št. 4. Bil mi je simpatičen in tako je nastalo med nama pravo prijateljstvo, ki naju je vezalo, do zadnjega. Dosti veselih ur sva preživela skupaj, nikdar nisem bil v Gradcu, da bi ga ne obiskal. Leta 1929 sva šla na izlet v Riegersburg. Videti je bilo, da so mu pešale moči, rekel je: »Tu gor pa ne grem več.« Bilo je tako. 7. septembra sva se zadnjič videla. »Bog ti daj srečo,« bile so njegove zadnje besede.

Tako mi je ostal njegov obraz v spominu, šel je, ne bova se videla več. Kakor sem prej rad zahajal v Gradec, tako je sedaj zame to mesto postalo mrtvo, saj ni več prijateljev in mnoge jih že krije zemlja.

Ostal mi boš, dragi Ferdinand, v večnem, najprijetnejšem spominu. Bil si mi vedno vdan, dobrohoten, ko sem bil še visokošolec, zato ti ostanem hvaležen. Zbogom!

26. marec

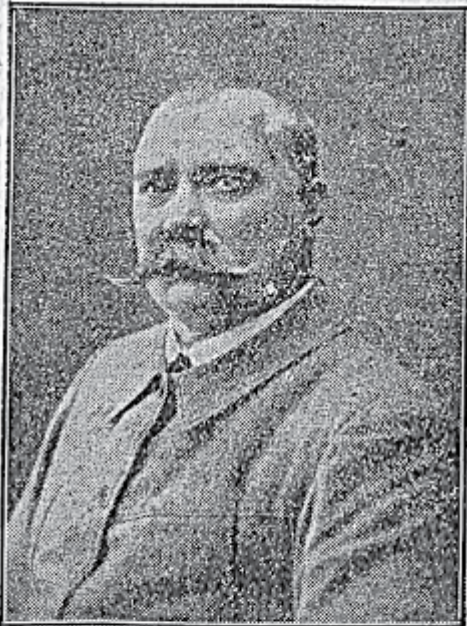
Sprejel sem pismo gospe Fani Klančnik iz Svetne vasi. Na ovitku pa je od poštne uradnice zapisano, da je nenadoma umrla. Pismo je datirano s 24. 3. Piše mi, da so jo veselile čestitke h godu in nas pozdravlja. 25. 3. zjutraj pa je preminula. Ta vest me je pretresla. Nikdar ne pozabim blage gospe, saj mi je storila s svojim soprogom Simonom toliko dobrega. V najhujšem času, ko mi je ugrabila

Dr. Ojzolt Klavnič

smrt očeta, sta mi nudila pomoč, tri leta gimnazije sem živel brezskrbno in potem štiri leta kot avskultant. Njima se imam v veliki meri zahvaliti, da sem dosegel svoj cilj. Zato ostanem vedno hvaležen, vama, blaga mi dobrotnika!

Franc Grafenauer - 70letnik

V torek 2. decembra 1930 bo minulo 70 let, odkar se je rodil v Mostah pri Brdu v Ziljski dolini Franc Grafenauer, poslednji zastopnik koroških Slovencev v dunajskem parlamentu. Njegovo trdo življenje je slovenski javnosti več ali manj že znano. Njegov oče je imel majhno kmetško posestvo, poleg tega se je pa bavil z izdelovanjem cerkvenih orgel. Te obrti se je naučil tudi sin France, ki je postavil mnogo orgel po cerkvah po Koroškem in sosednjih deželah. Iz slovenskih knjig, zlasti iz knjig Mohorjeve družbe se je navzel ljubezni do materinščine in narodne zavesti. Svojo izobrazbo, ki jo je dobil v osnovni šoli v

Šmohorju, je marljivo širil s prebiranjem slovenskih knjig in časopisov. Slovensko in slovansko zavest je širil tudi med svojo okolico. Radi tega so ga odpadniški učitelji naznanili sodišču in Grafenauer je nastopil trnjevo pot slovenskega organizatorja na Koroškem že leta 1888, ko je bil tri mesece radi »veleizdajec v preiskovalnem zaporu. Njegovi rojaki so na to krivico odgovorili s tem, da so še isto leto komaj 28 letnega Grafenauerja izvolili v občinski odbor, pozneje (1899) v deželni in (1907 in 1911) v državni zbor.

Ko so Nemci v deželnem zboru v Celovcu spoznali spretnost in zmožnost novega slovenskega tovariša, so mu stavili stajane pomidbe glede denarja in časti, če prestopi v nemčurski tabor. Seveda je Grafenauer vse take ponudbe gladko odklonil.

Ko se je pričela svetovna vojna, je bil deželni in državni poslanec. Dne 2. februarja 1916 so ga zaprli, češ da je napovedoval zmago Rusije, in ga obsodili na pet let težke ječe in na izgubo mandatorov. Naš list je v velikonočni številki leta 1919. prinesel obširen članek o tem, kako je trpel Grafenauer po nedolžnem v prosluli kaznilnici v Wöllersdorfu na Nižjeavstrijskem; stradal je tako, da je bil že povsem na koncu s svojimi močmi. Tedaj pa je prišlo olajšanje njegovega položaja v zelo nenavadni obliki. V Wöllersdorf sta prišla kot kaznjenca znana češka politika dr. Kramář in dr. Rašín. Dr. Kramář je imel dobre zveze z mero-dainimi gospodi v bivši monarhiji — sam vojni

minister Krobotin ga je prišel некоč obiskat! — in je dosegel, da je lahko dobival po ovinkih v ječo toliko živil, da je ž njimi zalagal celo Grafenauerja in ga tako rešil gotove smrti, ki je kar trumoma kosila tiste jetnike, ki so bili navezani samo na jetniško hrano. Morebiti še bolj ne- lastna nesreča je pa potrla Grafenauerja smrt njegovega edinega sina, ki je potem, ko je bil Grafenauer leta 1917. že pomiloščen, padel na italijanski fronti.

Ne bomo tu opisovali na dolgo in široko križevega pota koroških Slovencev po letu 1918., ki je zadel Grafenauerja še prav posebno: dolga leta so ni smel vrniti na svoj dom, bival je sedaj tu sedaj tam, dokler si ni kupil majhnega posestva v Smokuču v breznjski župniji na Gorenjskem. (Po domače se je reklo tu »pri Gromuc, koroškemu domu Grafenauerjevemu se pa pravi »pri Plicuc — pri blisku.) Sedaj živi zopet na svojem domu v Mostah. (Brugg, P. Egg bei Hermagor.)

Iskreno mu čestitamo, da je kljub vsem težavam srečno dočakal svojo sedemdesetletnico, in mu želimo, naj mu bo dodeljenih še mnogo lepih let v zdravju in zadovoljnosti!

Dr. Ojbold Klauwig

Brdo pri Smokovju, 24. /XII. 1930.

Dragi prijatelj!

Veruj, da me je Tvoje, cen: pismo
z dne 2. t. m. ravnotako iznenadilo, kakor razveselilo. Mnogo dol-
gih in nekaj kratkih let je minilo, odkar naju začet življenja loči
in nisem mogel misliti, da me imaš še v tako prijetnem spominu.
Brav prijateljstvo - pismo, se Ti za Tvojo čestitko k mojemu sed-
memu letu za hvalnjem. Ako mi določi božja previdnost, še
osmi let, ne bo težje, kakor je bila večina minulih sedem. -
Veliko mojega skrbnega življenja daroval sem v neprestanih in
hudi bojih za pravice slovenskega naroda na Koroškem; toda noben
teh bojev ni bil traja in noben križ ni bil tako težak in dolgo-
maren, kakor je bil moj beg iz domovine. In, ako se pristavim, da sem
tudi v Jugoslaviji našel resnično bratoljubje samo pri Koroških in
primorskih beguncih, si moram približno misliti in predstavljati, da je
bilo tudi moje sedemletno begništvo polno bodečega trnja in pekočega
obli. Pri Stajarcih je bratoljubje še v zibelci, pri Kraujcih pa se mi se
rodilo. Ako se čuje tu in tam kakšna pomilovalna beseda, ali kak bodilni
stavek zapiše, če se pri naročnikih demonstracijah vzkliska: „živijo“
ali dvoumni: „živeli“ Korošci, Slovence, ali če prinašajo pomembnejši slo-
venski dne. 10. Okt. obširne članke, se imenujejo, ulice i. t. n. ali je
vse to dejansko bratoljubje? „Koroški Slovenec“ pa zahaja na barmih
štirih straneh med ubogo Koroš. slov. paro. Posed je na „Nilo“ dejanja pa
na „Frame“. - Kvel Božje in srečno novo leto! Tvoj zvesti
in ndani F. Grafenauer

30. marec

Moj prijatelj France Grafenauer je obhajal 70-letnico. Ob tej priložnosti sem mu pisal. Poslal mi je pismo, ki ga priložim, da bo poznejši bralec spoznal, kaj je trpel ta narodni mučenik Koroških Slovencev. Spisal sem tudi članek v Večerniku.

Bog daj vrlemu narodnjaku, da bi bil vsaj večer njegovega življenja lepši kakor njegov prejšnji čas.

13. junija

V dnevih od 8.-12. junija je nadzoroval tukajšnjo sodnijo predsednik okrožnega sodišča, dr. Franjo Žiher. Našel je vse v najlepšem redu. Napravili smo tudi izlet Ptuj - Vurberg - Sv. Barbara, drugi dan celo v Hochstraden-Mureck.

Dr. Ojbold Klauwig

26. junij

Bliža se dopust. Celih 42 dni imam v smislu novega uradniškega zakona. Kakor nekoč dvorni svetnik.

12. julij

Nastopil sem redni dopust. Že lani sem nameraval potovati v Ruhrort, kjer je fabrikant moj rojak Anton Lukas in me je opetovano vabil. Odločil sem se letos potovati. Peljal sem se 28. junija od doma čez Ljubljano, Jesenice, Beljak, kjer sem ostal čez noč in bil v družbi mojega starega prijatelja, Viktorja Räthela. Dne 29. junija sem potoval dalje čez Solnograd, Monakovo, kjer sem imel nekaj ur časa in si v naglici še ogledal Hofbrauhaus. Spominjam se na preteklo leto, ko sem bil tukaj na povratku iz Oberammergau. Ponoči ob pol enajstih sem se odpeljal z brzovlakom iz Monakovega čez Würzburg, kamor smo dospeli po treh urah in pol, ne da bi vlak obstal. Lukamatija je drvel dalje. Ko se je začelo že daniti, smo se peljali skozi Frankfurt na Mainu, odkoder pa v Mognheimu. Videl sem tedaj slavno mesto ob Renu. Ren, oj ti toliko opevana reka, o kateri sem toliko čital. Zdaj sem te videl prvič v življenju. Veličastno se premikajo tvoji valovi proti daljnemu severu, tiho, mirno tečeš, kakor poje o tebi pesnik Heine v svetovno znani pesmi Loreley. Jutranje solnce je že začelo sipati zlate žarke na očeta Rena, da je odsevalo kakor ogenj iz počasno se pomikajočih valov. S silno brzino je drvel brzovlak ob levem bregu Rena, prikazovala so se mesta, trgi, gradovi, razvaline gradov in nepregledni vinogradi. Sedaj sem razumel, celo romantiko tega kraja; le površno sem gledal te kraje in že dobim vtis, da ima vsak breg svojo romantiko, svojo zgodovino. Prehitro je minila vožnja ob Renu. Reklo se je da pridemo v Köln. Oj Köln, koliko sem sanjal o tebi, koliko hrepenel, da bi te videl in gledal tvoj mogočni dom. Izpolnila se mi je želja. Že smo se peljali v mesto in sedaj moram videti mogočni stolp. Zdajci sem ga zagledal in kmalu tudi veličastno cerkev.

»O pozdravljen, ti velikan vseh cerkva na Nemškem,« sem vzkliknil, več nisem mogel, kajti prevelik je bil vtis, ki ga je napravila ta stavba name. Toda vlak je drvel naprej. Nasvidenje, saj te kmalu obiščem, sem rekel v slovo in že je dirjal brzec proti Düsseldorfu, ki je postal strahovito znan po vampirju Kürtenu. Z brzino, ki je navadna le nemškim železnicam, je drvel železni stroj proti cilju mojega potovanja, Duisburgu. Točno, kakor je v voznem redu, ob 9.04 je obstal vlak na postaji. Gledal sem, kje je moj prijatelj. Ni ga bilo. Stopim pred kolodvor, me že kliče moj rojak: »Ožbolt, Bog te sprejmi.« Po dolgih 30 letih sva se zopet videla in takoj spoznala.

Hitro je zdirjal avto z nama skozi Duisburg in v Ruhrort. Kmalu sem bil v gostoljubni hiši mojega rojaka, kjer me je sprejela njegova prijazna gospa in sestra Zofija, s katero se tudi nisva videla več kakor 30 let.

Prišel sem na cilj svojega potovanja. Tako daljnega potovanja še nisem napravil.

Mesto Ruhrort je predmestje mesta. Znano je po mnogih kanalih, ki se raztezajo na vse strani in tvorijo pristanišče za razne ladje, ki vozijo po Renu gor in dol. Letos ni bilo opaziti posebnega življenja. Svetovna kriza se je pokazala tudi tukaj. Ladje so zasidrane v pristaniščih, mornarji stojijo pred borzo za promet na ladjah in iščejo službo. So različne narodnosti. Nemci, Nizozemci, Belgijci.

Mesto samo drugače ni kaj posebnega, dobiš vtis mesta industrije, ki je tukaj najbolj razvita.

Kljub vsej krizi pa ljudstvo ni ravno obupano. So pač Prusi. Malobesedni so, a kadar se ogrejejo, so živahni in kažejo jekleno voljo. Ne obupajo nad položajem, neizbrisljiv srd imajo do Francozov. »Die werden noch Hiebe kriegen,« sem slišal govoriti.

Družabno so prav prijetni. Moj rojak Lukas me je vpeljal v družbo kegljačev. Sprejeli so me prav prijazno, kegljal sem z njimi in se kmalu počutil med njimi kakor doma. Povabili so me, da grem z njimi na izlet s parnikom Frauenlob na Nizozemsko v Arnhem, znano mesto cvetličnih nasadov. 5. julija je bil krasen dan, ko smo se ob 7^h zjutraj zbrali na krovu parnika, ki je imel prostora za 2000 oseb. Kmalu se je začel pomikati po Renu navzdol. Lepa mesta ob desni in levi, vsi zgodovinski kraji te zanimajo, da pozabiš na enoličnost ravnine, ki se odpira vedno dalje, le tu in tam se dviga kak hribček iz nepregledne planote, poraščen z drevjem, seveda listnatim, ker kake

Ožbolt Klavnić

smreke ne vidiš.

Na krovu je veselo življenje, godba je pridno igrala, slišalo se je tudi petje.

Moram pa reči, da prebivalci mesta Ruhrort niso ravno zapisani v društvu treznosti. Že zgodaj dopoldne so dali člani Kegljaškega kluba pivo in steklenice renskega vina na mizo. Prava bitka pa se je začela po izdatnem kosilu. K sreči smo prispeli na Nizozemsko, kjer so financerji zapečatili zakladnico različnih steklenic rujnega renskega vina. Tako smo srečno prispeli do mesta Mogunc. Takoj se vidi blagostanje, ki vlada tukaj. Čiste stavbe, sredi trgov krasni cvetlični nasadi z vodometi. Ko smo se peljali z avtom dalje izven mesta, smo videli krasne vile, spredaj nepopisno lepi nasadi cvetlic, vmes zelene trate in snežno bele stezice. Tukaj stanujejo večinoma upokoјenci, ki so bili prej uradniki v raznih kolonijah kraljevine Nizozemska.

Ljudje so kaj prijazni, celo šalјivci, posebno pozornost je zbujal naš tovariš Bernhard Raers, po poklicu fabrikant, ki je tehtal 150 kg. Opazil sem, da so hodili ljudje dalј časa za njim ter občudovali njegovo telesno obširnost.

Hitro je minil čas. Ob treh popoldne smo šli zopet na parnik. Veselo je igrala godba, ko smo odpluli, živahno so nas pozdravljali meščani, stoječ ob bregu.

Na krovu se je kmalu razvnelo živahno veselje. Vinski duhovi so storili svoje, da so bili nekateri res razigrane, naravnost razposajene volje.

Mnogo ladij nas je srečalo, na vseh je bilo živahno življenje. Kadar so zagledali potniki kak parnik, so zapeli: »Deutschland über alles« in »Die Nacht am Rhein,« seveda je godba spremljala petje. Dosti Hitlerijancev se je vozilo, ki so kričali in peli pri vsaki priliki.

Kegljaški klub se je ta dan posebno razvil. Duhove je razgrela »Die Kalte Gute«. Vlili so v velik, stekleni vrč več steklenic vina, nato še steklenico šampanjca, na vrh pa so položili kos leda. Iz tega vrča so pridno nalivali v kozarce in jih praznili. Bil sem previden in tako sem imel velik užitek, ko sem opazoval, kaj napravi iz človeka vinski duh. Uganjali so burke, da sem se moral srčno smeјati. Tako je prehitro minul čas, ob 11^h ponoči smo prispeli zopet v Ruhrort.

Ogledal sem si različne tovarne, tako tudi znane Königs roerke. Tu se vidi, kaj zmore človeški duh, cela lava raztopljenega železa teče iz kotla v ogromne posode, ki se zopet dvigajo in izpraznijo vsebino v druge kotle, kaj takega mora človek sam gledati.

Tako je kmalu minil čas. Glavni cilj mojega potovanja je bil zraven obiska prijatelja tudi obisk Kölna. Za to sem porabil cel dan. Iz Duisburga si z brzovlakom v eni uri.

Moj obisk je veljal najprej Kölner Dom. Ko sem stal pred cerkvijo, h kateri vodijo široke stopnice, sem ostrmel, kajti stavba je tako veličastna, da nehote vzklikneš: »Ali je to mogoče, da je ustvarila to človeška roka?«

Z nekim svetim čutom sem vstopil v dom. Skoraj temno je, šele sčasoma se ti odpre razgled in tedaj šele čutiš vso veličastnost stavbe. Ne morem vsega popisati, o tem so napisane cele knjige. Duhovnik nas je vodil 2 uri po cerkvi in razkazoval vse imenitosti.

Oj, kaki čuti so me navdali, ko sem stal v kapelici pred skrinjo iz samega zlata in srebra, v kateri so shranjene glave sv. treh kraljev. Vesel sem bil in srečen, da sem dosegel to, po čemur sem že dolgo hrepenel. Povzpел sem se na zvonik in tam občudoval najprej orjaški zvon, težak 25.000 kg, ki ga je moralo goniti 52 oseb, nato pa prekrasni razgled po celem mestu.

Minile so 4 ure, ko sem si ogledal samo cerkev. Z avtobusom sem se vozil nato po celem mestu, vodnik je prav jasno opozoril na vse znamenitosti, povedal tudi kako šalјivo opazko. Ko smo šli mimo kaznilnice, je rekel: »To je velika hiša, moj tovariš je stopil pred 20 leti v njo, a ga še do danes ni nazaj.«

Tako je prekmalu minil čas in zapustil sem zopet nepozabni Kelmorajn.

7. julija sem zapustil Ruhrort, se peljal do Kölna, potem pa na parnik, da še enkrat vidim vso romantiko ob desnem in levem bregu Rena. Nepozabna mi ostane ta vožnja, saj sem videl stvari, katerih lepota se ne da opisati. Imel sem razglednico pred seboj, na kateri so naslikani vsi najlepši in najznamenitejši kraji. Tako mi ni bilo treba nikogar vprašati. Imel sem še knjigo, v kateri so vpisani vsi ti kraji in pripovedke o teh znamenitostih.

Vmes sem opazoval bogate Američane, ki so se vozili v Wiesbaden. Tem ljudem se je videlo, kaj

Dr. Adolf Klauwig

napravi premoženje, samozavestno so nastopali, a zopet obzirno do sopotnikov. Poznalo se jim je, da niso bili parveniji, ampak res bogataši že po rodu.

Le prehitro je minil dan. Že sem videl vse kraje, o katerih sem že toliko slišal govoriti in čital v knjigah. Ko se je bližala skala Lorelaj, so postali tudi razvajeni Američani pozorni. Gledali so strmo skalo, na kateri je plapolala zastava, nedaleč proč pa je prav lična restavracija, od koder se odpira popotniku nebeško lep razgled po Renu in bregovih ob obeh straneh reke, zasajenimi z žlahtno vinsko trto. Spodaj pod to navpično skalo pa Ren pohiti svoj tok, videti so razburkani valovi, ki hitijo mimo tega kraja, kakor bi se bali nevarne pevke z zlatimi lasmi vrh skale.

Mirno je plul zopet naš parnik Blücher proti Rüdesheimu, enemu najlepših vinskih krajev ob Renu. Od tega kraja je vozil parnik, polno ljudij je bilo na njem, igrala je godba, slišati je bilo petje, vriskanje, znamenje, da so vinski duhovi, skriti po ogromnih vinskih kletah storili svoje.

Bližali smo se svojemu cilju. Parnik je ustavil v Wiesbadenu, kjer so Američani zapustili parnik, mi pa smo se peljali dalje. Kmalu smo prispeli v Mogunc. Dobil sem prav udobno sobo v hotelu Nassauer Hof. Zvečer sem si še ogledal malo nočno življenje po mestu, zjutraj sem si najel avto, voznik me je vozil po celem mestu, ogledal sem si veličasten dom in druge znamenitosti; v dveh urah sem spoznal celo mesto. Potem pa hajdi na kolodvor.

Dobil sem ugodno zvezo. Vozil sem se čez Worms, Mannheim, Heidelberg, Ulm, Friedrichshafen, Lindau, Bregenz, Felkirchen, Inomost.

Ko sem prišel zvečer ob 10^h v to mesto, sem se čutil že kakor doma, saj Inomost mi je bilo že od nekdaj znano. Ob dveh ponoči sem prispel v Schwarzach-St. Veit, nato pa presedel v brzovlak Solnograd-Beljak. Jutranja zarja je že napočila, ko je drvel od Zg. Bele naprej proti Beljaku. Železni stroj se je ustavil, prav dobre volje sem izstopil, moj prijatelj Viktor me je že čakal.

No, to je bilo pripovedovanje, kakor bi trenil sta minili dve uri, vstopil sem zopet v vlak, ki me je potegnil do Vrbe, nato pa sem jo mahnil v Loga vas k Šlajharju, kjer sem želel ostati na oddihu nekaj tednov s svojo družino, ki je tudi prišla teden pozneje za menoj.

Tako sem srečno končal to potovanje, ki mi je nudilo toliko lepega in novega, ostane mi nepozabno.

13. julij

Užival sem dobrote dopusta, se kopal v Vrbskem jezeru, hodil po temnih gozdovih in mičnih hribčkih. Priplul je tudi Zepelin, ki je 12. julija obkrožil celo Avstrijo in pri Mariboru pogledal tudi v Jugoslavijo in tolažil »neodrešene« brate, katerim se v naši državi tako »silno slabo« godi. Ni pa videl zatiranja Koroških Slovencev, nad katerimi je tudi plul.

24. julij

Pogledal sem na Gorenjsko. V gostoljubni Janovi hiši v Podgorjah sem bil prijazno sprejet, v družbi simpatičnega sina Jakoba sem si ogledal Mrzli studenec. Bil je nebeško lep dan, ko sem stopal po lepi cesti med temnimi smrekami pod gorovje veličastnega Triglava, ki se je danes pokazal v vsej svoji lepoti.

Imel sem priložnost videti djakovskega škofa, dr. Antona Aksamoviča, ki se je pripeljal v družbi župnikov, da si ogleda ta krasni kraj. Ko je bil v družbi duhovnikov, se je pokazal v vsej svoji prisrčnosti, ponižnosti, v pravem tovariškem duhu. Z vsakim se je pogovarjal tako ljubeznivo, da si je moral takoj pridobiti srce vsakega, še ubogemu krošnjarju Dalmatincu je dal skupiti, da mu ni treba nositi težke krošnje v dolino.

Ta dan mi ostane nepozaben, saj v družbi tako blagih oseb, sredi temnih gozdov in v svežem planinskem kraju človek pozabi na vse vsakdanje težave, dostikrat tako bridkega življenja.

15. avgust

Udeležil sem se kongresa članov društva Triglav, ki je potekal med 15. in 16. avgustom na Ptuj. Žal, mojih znancev ni bilo dosti in tako se nisem čutil prav domačega. Minili so časi mladih dni!

Naš novi roman

V ponedeljek, 31. avgusta, prične izhajati v »Večerniku« izvirno delo našega pisatelja dr. Ožbolta Flaunig, povest iz preteklega stoletja

Dva soseda

Pozorišče povesti je znan trg v Slov. goricah, dejanje pa se godi v pomarčni dobi. V tržanih, ki so bili prepolni nemškega duha, se je vzbudila narodna zavest in že prodira v širše kroge. Predstavitelj nemškega mišljenja je gostilničar Cestnik, slovenskega pa umni gospodar Dolnik. V pestrih slikah se opisuje boj za občino in igra važno vlogo pri tem tajinstven umor, ki je bil izvršen nekaj let prej.

Povest nam slika usodo teh dveh sosedov v boju za pravico in slovensko narodnost, vmes pa je vpleteno ljubavno razmerje Cestnikove Rozike do veselega davčnega adjunkta Mirka na eni in Dolnikovega sina na drugi strani.

Povest je polna zanimivosti iz preteklih časov in tudi ne manjka šaljivih prizorov.

Ne zamudite torej prilike in si naročite »Večernik«, kajti povest ne bo posebej natisnjena!

*Večernik 24/8 31
št. 195*

29. avgust

Pred enim letom sem spisal povest Dva soseda. Poslal sem jo Slovenskemu gospodarju. Po preteku 4 mesecev sem povprašal, ali jo sprejemajo ali ne. Podravnatelj Hrastelj mi je sporočil, da je ne sprejmejo. Ponudil sem jo »Večerniku«, ki je povest takoj sprejel in mi dal 5000 Din nagrade, kar me je naravnost presenetilo. Prejšnja potrptost me je minila, ker sem slišal iz urednikovih ust, da vsebina vsem ugaja.

Dr. Ožbolt Flaunig

Clarissime, digne ac amice nostrae!

Ko Tvoje vince smo sprejeli,
 Smo bili izreca veseli,
 Ker vidimo, da slabo ni,
 Kar vinograd Ti Tvoj rodi.
 Ne čudimo se Ti, prijatelj,
 Da naš slovenski pisatelj,
 Da pišeš parne repolije,
 Ki plod so Tvoje fantazije.
 Saj sladko vinco pijes Ti,
 Ki damištijo Ti ludi.
 Kdor piške je in pije vino,
 Lahko pjeva domovino,
 Podaja slike danih dni,
 Ki bili so, a več jih ni.
 Če mi bi Tvoje vinco pili,
 Bi liter - ati ludi bili.
 Tako pa v pustem Mariboru
 Smo le od podmit aklov nori.
 In paragraf golovo mi
 Skvar, ki navdušenje ~~rodi~~ ^{rodi}.
 Ta šmira svobe, drugi sklepece
 Ka male in velike kepece,
 Gvinično vse osnovane
 In s paragrafi prokovanee,
 S odločbami citirane
 In s Krainz-om komentirane.
 A predi paragrafov cveta,
 Smo prozaisli brez poleta.
 Če hvies, drignit duše naše
 Se pošlji nam še - polne flaše.
 Ka Tvoje zdravje bomo pili
 In morda v verih govorili
 In pili same pesmi vnete
 V iast naše domovine svete.

A lo zadosti mi soroda.
 Se glej: mi dva sva, Dva soseda
 Ker dobro vinco Ti imaš,
 Kato si humski čestnik naš.
 [Podlesnik Rodrič hoče biti
 In lepe Rorike ljubiti].
 A jaz sem Dolnik. Od nekdaj
 Je med sosedi običaj,
 Da smidejo se semtertja.
 Kato sosedi, kajpada
 Bi Tebi radi obiskali,
 Prijazno roko Ti podali.
 Morda bi prišli v vinograd
 Klobase jest in grla prat.
 Bi Tabo vred se veselili,
 Neeno ludi govorili,
 Spominjali se prejšnih dni,
 Kar veselili nas in toči.
 Če želji kaj ne ugodiš,
 Golovo, Urni križ dobiš.
 Pa je si, Vitez Korencan,
 Ne mca nič, vse je zaman.

Podpisi naši zdaj slede
 Keleci vsi, Ka vidanje!

Vladko Travner
 Rodrič

Datum in iudicio nostro civitatis Marburgensis die 22. septembris MCM

24. september

Svojim tovarišem, med njimi tudi kolegi, dr. Vladimirju Travnerju, sem poslal v razvedrilo nekaj vina. Le-ta mi je poslal priloženo pesem, ki jo priobčim, da bralec spozna zdrav humor dragega tovariša, ki ima kaj bujno fantazijo in zna zabavati cele ure vsako družbo s svojim neizčrpnim humorjem.

29. september

Dne 31. avgusta je začela izhajati v Večerniku moja povest Dva soseda. Kakor slišim, ugaja

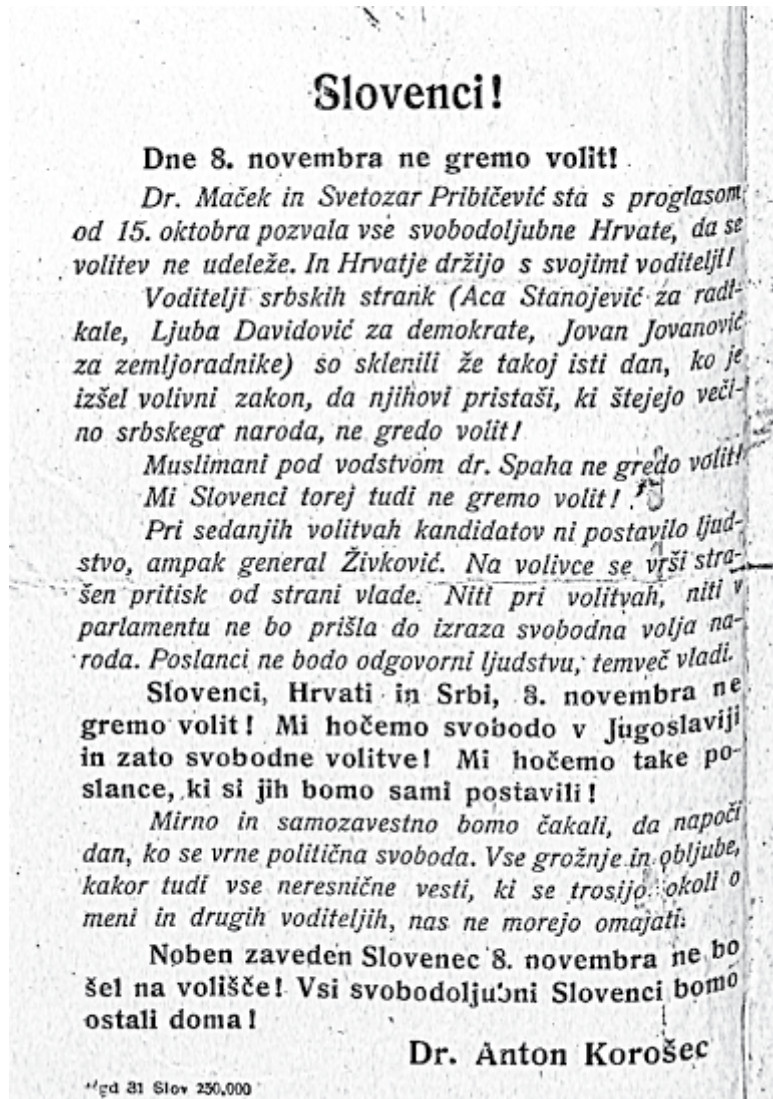
Dr. Ojbolst Klavnič

čitateljem. V razumevanje povem, da je trg Hum Sv. Lenart, potok Struga je Velka, Robnik je znani posestnik Dominik Čolnik, postavo sem opisal, kakor jo je imel Mihael Dolajš iz Partinja. Lastnik je tam, kjer je hiša Andreja Purgaja v Zg. Žerjavcih. Gostilna Sever pa je sedaj Kirbiš. Žal zaradi velikih stroškov knjiga ni mogla iziti, sedanja kriza tega ne dopusti.

16. oktober

Minila je trgatev. Bilo je 300 brent. Tudi grozdja se je prodalo 900 kg. Ker september, ki grozdje peče, ni izpolnil svoje dolžnosti, je imelo vino le 16 – 180. Pa sem zadovoljen, da je le klet polna. Kako bo v prodaji, pa Bog ve!

9. november

Na osnovi ustave, z dne 3. septembra, je prišlo do volitev narodnih poslancev. Ustava je že tako prikrojena, da je lahko bila samo ena državna lista, ker so vse stranke prepovedane, živijo pa seveda naprej, kakor so bile. Da je nastopil kot nosilec prejšnji ministrski predsednik, general P. Živković, je bilo jasno, kajti diktatura, ki je bila prej, se je morala vleči naprej, samo v malo spremenjeni obliki. Izdali so parolo oziroma je to tudi v postavi določeno, da so volitve svobodne, toda javne.

Kako je ta svoboda izgledala, se vidi iz tega, da se je z silo zatrla vsaka agitacija, za katero se je zavzelo tudi vodstvo bivše SLS stranke. Dr. Korošec je sklical v Mariboru shod, ki bi se moral odvijati pri Črnem orlu, bil je prepovedan. Letake, kakor je priloženi, so takoj odstranili.

Na drugi strani pa strašanski pritisk. Kdorkoli je bil od države ozir. oblastij obveščen, da mora iti

Dr. Ojbolst Klavnić

volit, sicer mora pričakovati posledice. Starešina sodnije je osebno odgovoren, da so vsi nameščeni vpisani v stalni volilni imenik, osebno tudi, da se udeležijo volitev. Vsak komisar je imel nalog, da zapiše vsakega državnega nameščenca in ga naznani posebnemu kurirju, ki mora telefonsko sporočiti sreskemu načelstvu.

Najbolj smešno je bilo, kakšna dilema so bili nekdanji vneti pristaši Svetozara Pribičevića, ki so ga nosili po Mariboru na ramah. Le-ti so morali delati za diktatorja Živkoviča in zabavljati čez Pribičevica, ki je ušel na Čehoslovaško. Ubogi dr. Gorišek, koliko se je moral voziti z avtom na vse strani s sreskim načelnikom, dr. Ipavicem, ki je bil vse drugo kakor pristaš Živkoviča.

Vsestranski pritisk, z eno besedo nasilstvo. Vlada je morala poseči po tem sredstvu, ker bi sicer doživela blamažo v inozemstvu, kjer je hotela dobiti posojilo.

V trgu je razen 10 volilcev šlo vse volit. Še taki, ki so se sicer dali prositi, so šli, ker so se bali neprilik, tako posebni obrtniki, invalidi, krčmarji in kdor je le toliko mislil, da bi mogel priti z oblastjo na vzkiž. Bali so se tudi dr. Goriška, ker ta bi vsakega, ki bi se ne udeležil volitev, ob prvi

SPOŠTOVANI GOSPODI

Z Ukazom Njegovega Veličanstva Kralja od 23. septembra t. l. so razpisane volitve v Narodno skupščino za štiriletno perijodo v nedeljo 8. novembra 1931.

V smislu § 7. volilnega zakona z dne 10. septembra 1931 imate pri teh volitvah volilno pravico. Moje vse-državno kandidatno listo je potrdilo kasacijsko sodišče dne 29. oktobra t. l. pod št. 11.685. Za to listo vezano je v vseh srezih kraljevine 1330 sreskih kandidatov in namestnikov.

To so prve volitve, odkar je v kraljevini Jugoslaviji z novo definitivno ustavno ureditvijo postavljeno kot najvišje načelo državne in narodne politike čuvanje narodnega in državnega edinstva. To načelo jamči za polno versko in plemensko ravnopravnost in enakost ter ustvarja pogoje za mirno in svobodno notranje življenje in uspešen gospodarski in socijalni razvoj.

Radi tega je Vaša narodna in državljanska dolžnost, da brezpogojno v nedeljo 8. novembra pridete na volišče, izvršite svojo volilno pravico in oddaste svoj glas za onega kandidata, ki uživa Vaše zaupanje.

Vaša je dolžnost, da pridete volit, a Vaša je pravica, da glasujete za kogar hočete.

Nosilec vsedržavne kandidatne liste

P. R. Živković

predsednik ministrskega sveta in minister
za notranje posle.

31. oktobra 1931.
Beograd.

Dr. G. H. Klauwig

priložnosti privil. Maščevanje je njegova najljubša lastnost, ker si drugače ne more pomagati, če kdo ne trobi z njim v isti rog in ne odobrava vsake neumnosti, za katero se on ogreva.

Prebivalci na deželi so se večinoma vzdržali volitev. Kjer je bilo po 700 ali še več volivcev, se jih je udeležilo po 70 - 100, od teh najmanj dve tretjini zaradi pritiska.

V tem znamenju so se odvijale volitve. Kot državni nameščenec sem šel volit, kar bi itak storil. Da pa se je reklo, svobodne so volitve, na drugi strani pa so zagrozili, če ne greš, gorje tebi, se je upiralo mojemu pravnemu čutu.

Obsojal sem vse kot nepravilno in to metodo. Kako se ljudstvo pridobi, bi moral biti drugi način. Tega tam doli na jugu še ne poznajo in tako dolgo tudi ne bo razumevanja. Kandidati v mariborskem srezu - levi breg, prof. Pivko, ki je kot avstrijski oficir prelomil prisego in to se ne da tajiti ter šel k našemu najhujšemu sovražniku, Lahu, so bili več ali manj od vlade določeni. Zdi se mi, da so ti poslanci lutke, ki morajo tako kimati, kakor bo hotel P. Živkovič.

To je moje mnenje. Želim le, da bi se motil.

31. december

Leto je minilo. Zatonilo je solnce in mrzel hlad veje po dolinah. Tako hladno je tudi razpoloženje. Kamor prideš, povsod samo tarnanje, denarja ni, kmet svojih pridelkov ne more prodati, kupovati pa mora v mestu vse drugo, če se hoče obleči. Najbolj neumno pa se mi zdi, da se naznanjajo še veselice, ena za drugo. Ali ni to izmozgavanje narodnega premoženja, ki ljudstvu nič ne koristi, ampak pride dostikrat v mrtve roke.

Pa kričijo: Štedite, za vsako malenkost, ki se kupi za urad, mora biti tričlanska komisija, cel dolg proces in nepotrebna pisarija. Dne 3. januarja pa se odvijajo volitve senatorjev. Med volivci so tudi župani in ti morajo vsi v Ljubljano, brezplačna vožnja, 200 D na roko, samo da se prikažejo in rečejo: da. Ali ne bi mogel poslati župan uradne izjave, da voli, posebno, ko je samo ena lista.

To se pravi – varčevati. Nehote se mora človek razburiti, ko vidi, kako se dela z denarjem davkoplačevalcev. Hic Rhodus, hic salta, tu bi bilo na mestu hraniti denar.

Marsikaj zbuja pomisleke, zato ljudstvo nič ni kaj razpoloženo, saj se ne ve, kakšna bo bodočnost. S temi mislimi končam. Tolažiti nas mora le upanje, da po dežju zopet posije solnce.

1932

19. januar

Po dolgi, mučni bolezni je zaspal moj sosed, konsistorialni svetnik, dekan, župnik, Josip Janžekovič. Bil je blagega mišljenja in predvsem dobrega srca. Dičila ga je gostoljubnost, ki je bila znana širom Slovenskih goric. Imel je svoje nazore, s katerimi se nisem strinjal, a pri vsem tem moram reči, da je imel zlato srce. Bil je skoz in skoz naroden, zaradi tega je moral od nadrejene oblasti marsikaj pretrpeti. Leta 1909 je bila birma v Sv. Lenartu. Tedanji knezoškof, dr. Michael Napotnik, bi moral priti od Sv. Trojice. Na poslopih posojilnice in Breznikove hiše so plapolale slovenske trobojnice. Župan Sedminek je zahteval, da zastave odstranijo. Tedanji župnik Janžekovič ni dal ukaza, da bi se to izvršilo, bil je načelnik Posojilnice. Župan se je z odborom odstranil. Ljudje so se smejali, ko so šli tik pred prihodom škofa domu. Na tistem je bilo bržkone Sedmineku prav, kajti govornik itak ni bil. Trobojnice je še pred prihodom škofa na silo odstranil. Seveda škof Napotnik ni bil prijazno presenečen, ko ga ni pozdravil župan z odborom. Bil je ves divji, ko je prišel v župnišče in izvedel, kaj se je zgodilo. Znesel se je nad župnikom, celo k obedu ni hotel priti, ko bi ga tedanji sodni svetnik, dr. Kranvogel ne bil pregovoril, da je ostal. Škof je župniku Janžekoviču tako zameril, da ga najdaljši čas ni imenoval za dekana.

Leta 1912 je bil že opisan dogodek v cerkvi na dan cesarjevega rojstva, ko je zaklical nemškutarjem, ki so peli med slovensko himno nemško: Die ruhe störer hinaus.

Seveda je nastal hrušč po vseh časnikih, dež. Namestnik, grof Clary, bi ga najrajši odstavil. Postavno mu niso mogli ničesar. Zato pa je z navdušenjem pozdravil Jugoslavijo. To so bili zanj veseli časi. Imel je najboljše namene; hotel je, da bi se tukajšnji Slovenci, ki so imeli osebne spore

Dr. Ojbold Klavnić

med seboj, ob prihodu Jugoslavije sporazumeli. Bil je slavnosni obed, govorilo in napivalo se je dovolj, a do sporazuma med notarjem Štupico in dr. Goriškom ni prišlo. Ko so na Koroškem majnika 1919 prodirali Nemci in mučili slovenske narodnjake in hoteli prodreti do Maribora, so se gostje razšli, ne da bi prišlo do sprave. Župnika Janžekoviča je to prvič, kar je bila ustvarjena Jugoslavija, zbolelo.

Pozneje so nastala med slovensko katoliško in liberalno slovensko stranko v trgu še večja nasprotja, župnika Janžekoviča so odstranili iz Okrajne hranilnice, iz občinskega odbora.

Od tega časa ni bil več tako vesel, zagrenilo mu je to življenje, pojavila se je pa tudi bolezen, ki ga je položila v grob.

Leta 1930 je bila birma v Sv. Lenartu. Škof Karlin bi se moral pripeljati iz Maribora. Ker pa je izrazil željo, da hoče imeti pri slavnostnem obedu okoli sebe samo duhovnike, župnik in dekan Janžekovič k sprejemu ni povabil župana dr. Goriška in predstaviške oblasti. Ko je čakalo občinstvo škofa z dekanom Janžekovičem na čelu, se je pripeljala tik pred škofovim prihodom iz trga Josipina Krajnc, sedeč na tovornem avtu, naloženem z jajci, da se je morala zbrana množica nagloma umakniti. Dekan Janžekovič se je nekako porogljivo priklonil. Češ, ravno taktno to ni. Ljudje so to razumeli in se smejali, osramočena je bila Josipina Krajnc, vse je obsojalo njeno obnašanje. Sporočila je dr. Gorišku, ki je užaljen, ker ni dobil vabila, uporabil to priložnost in dekana tožil v imenu užaljene Josipine Krajnc zaradi razžaljenja časti. Dekana je to bolelo, še toliko bolj, ker je bil še on na gostiji Josipine Krajnc prav razporejen.

Stvar se je končala s poravnavo, a dekan ni hotel pozabiti bridkosti, ki jo je tedaj doživel. Božji mlini meljejo počasi, a na drobno. Ko je bil dekan že težko bolan, se je zrušilo celo Krajnčevo podjetje, prodalo se je vse in Josipina Krajnc je zapustila Lenart.

Dolgoletna bolezen ga je vrgla na bolniško posteljo. Na velikonočni ponedeljek je zadnjič pridigal in še celo prav dolgo maševal. Z vso silo je izbruhnila bolezen, a kljub temu je še upal, da ozdravi. Preden sem potoval v Nemčijo, mi je rekel pri slovesu: »Ko se vrnete, bom zopet maševal.« Žal, njegova nada se ni izpolnila. 8. novembra, ko je bilo v našem trgu žegnanje, nas je vse povabil, trčili smo po stari navadi, zadnič. Bilo nam je vsem težko. Pešale so moči, 15. januarja ob 1/2 9^h zvečer se je preselil v lepši svet. Ko je ob 9^h zvečer zadonel otožni veliki zvon, smo vsi vedeli, da je rešen dolgotrajnega trpljenja. Izgubil sem ljubega sosedu.

Veličasten je bil pogreb, 38 duhovnikov ga je spremljalo na zadnji poti, njihova imena so zabeležena v mrtvaški knjigi. Ganljiva je bila poslovilna pesem šentlenarškega pevskega društva na domu in pokopališču, mila je bila pesem šentruperskih cerkvenih pevcev, kar preprosta in zato v srce segajoča. Cerkveni govor je imel dekan, upravitelj Franc Sal. Gomilšek iz Sv. Benedikta, pri odprtem grobu je govoril župan, dr. Gorišek in poudarjal posebno narodno stran blagopokojnika. Nepregledna množica je spremljala rajnega. Ko so bili prvi že davno na pokopališču, so še stopali zadnji mimo Aublnove hiše.

Tiho in mirno se je množica razšla. Ko sem šel po sestanku v župnišču v mraku iz trga, sem slišal tam doli v dolini, ko so peli šentruperski pevci: Lahko noč, lahko noč. Milo se je razlegala pesem, bilo je zadnje slovo blagemu v grobu, zbogom. Dragi sosed, spomin na te ostaja trajen.

28. majnik

Danes sem dobil »Koroškega Slovenca«, št. 21 in čital žalostno vest, da je preminul profesor verouka, Janez Nap. Hutter.

Veliko spominov me veže na tega odličnega moža.

Ko sem prišel v Celovec v gimnazijo, je nanek prilika, da sem ga spoznal. V hiši Platzgasse, št. 5 je bila moja sestrčna Marička, kot služkinja. Tam je stanoval tudi profesor Hutter. Prišel sem večkrat k njemu, spraševal me je o tem in onem, mi dajal dobre nauke in knjige. Zato sem dobil še posebno veselje do čitanja slovenskih knjig. Velikokrat so se odprle njegove roke in mi dale podporo. In tako so minila leta gimnazije, minila leta visoke šole. Vsakokrat, ko sem prišel s spričevalom, se je dobrodušno nasmejal, se pošalil in mi stisnil kak znesek v roko. Pozneje, ko sem bil v službi, mi je šel z nasvetom in gmotno na roko.

Dr. Ojolt Klavnić

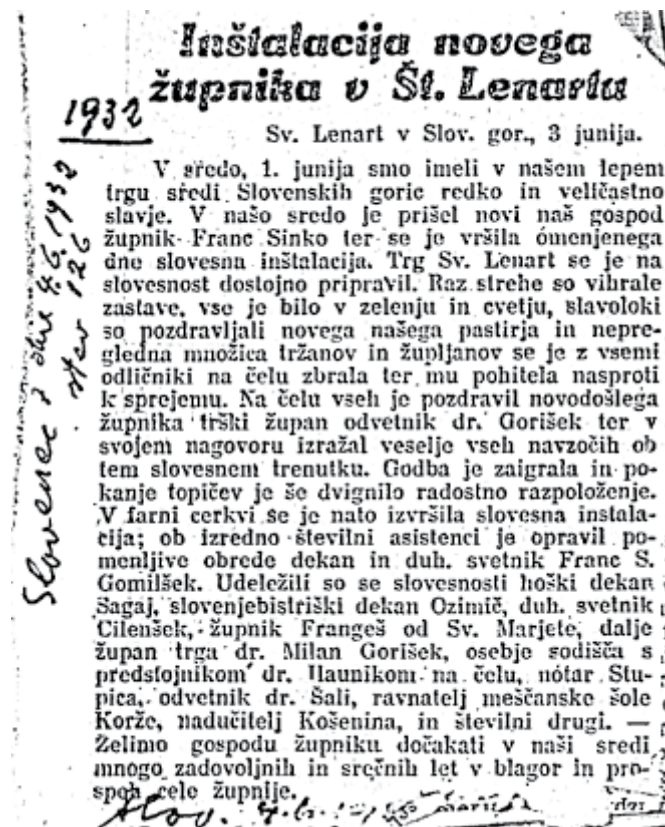
Usoda po prevratu je zadela tudi njega. Moral je bežati s Koroške in bil nekaj časa pri grofu Pahti v Zg. Kungoti. Ker je bil z revnejšimi ljudmi prijazen in jih tolažil, če so mu potožili to in ono, grofu Pehti ni bilo prav in tako se je zopet vrnil v domovino. Po prizadevanju prijatelja, sorojaka, dvornega svetnika Straufsa, je dobil od avstr. vlade pokojnino in se naselil v Št. Petru pri Št. Jakobu. Leta 1926 se je še udeležil zlate maše prošta Einspielerja v Sv. Juriju. Preteklo leto sem ga obiskal za časa dopusta. Bil je že slaboten. Živo se spominjam, ko je obhajal leta 1925, na dan Sv. Jakoba, zlato mašo v Št. Jakobu. Bila je redka, pomembna slavnost.

Sedaj je zaspal. Truda polno je bilo njegovo delovanje, a imelo je lepe uspehe. Bil je eden od tistih koroških duhovnikov, ki so se zavzemali za pravice Koroških Slovencev. Še iz šole voditelja Andreja Einspielerja. Žal, da jih je le še malo in s tem se podirajo tudi stebri slovenstva na Koroškem.

Našel si svoj tihi dom tam ob grobu pesnika Franca Treiberja, ki je zložil večno lepo: Tam črez gmajnico. Iz jasnega neba pa gledaš na svojo domovino, ki si jo toliko ljubil in toliko storil, da bi ohranil slovenski živelj.

V zgodovini Koroških Slovencev ti ostane častno mesto. Vsi pa, ki smo te poznali, ohranimo hvaležen spomin.

1. junij

Po smrti blagega dekana Joz. Janžekoviča je bila šentlenarska župnija dodeljena Francu Šinku, župniku pri Sv. Martinu na Pohorju. Ker si je novoimenovani župnik želel častni sprejem, je prevzel župan, dr. Milan Gorišek tozadevno akcijo. Postavili so slavaloke pri hiralnici in med šolo ter cerkvijo. Prvi je nosil napis:

Ob Vašem prihodu Vam kličejo radostno vsi farani. Bog z vami!

Na drugem je pisalo:

Naj Vas, prečastiti gospod župnik, majniška Marija, mati mašnikov, blagoslavlja in vseh zmot varuje, srca lenarških faranov.

Slavnosti sprejem se je odvijal 31. majnika ob 18^h. Zastopane so bile vse tukajšnje oblasti, tudi prostovoljno gasilsko društvo z načelnikom, dr. Goriškom se je zbralo v polnem številu.

Slavljenec, ki je bil že nekaj dni v Sv. Lenartu, se je malo prej odpeljal proti Črnemu lesu in se

približno četrť ure po napovedani uri vrnil. Pri prvem slavlouku je bila zbrana velika množica. Dr. Gorišek je novega župnika v prisrčnem nagovoru pozdravil, nato hčerkā zdravnika, dr. Krambergerja in nazadnje sodni starešina, dr. Ilaunig, ki je pozdravil slavljenca v imenu vseh tukajšnjih uradov ter med drugim poudarjal, da sta duhovnik in sodnik v tesni zvezi, ker sta oba sodnika, eden pro toro interno, drugi pro foro externo. Oba imata nalogo vzgojno vplivati, da tako dobi država v značajnih ljudeh močno oporo.

Med pokanjem topičev in godbo se je pomikal sprevod v cerkev. Zaradi popolnosti pripomnim, da je kot prvi pozdravil novega župnika provizor Jakob Sajovic v prav vznešenih besedah.

1. julija je potekala slavnostna inštalacija, katere se je udeležilo veliko ljudi. Slavnostno pridigo je imel dekan Gomilšek iz Sv. Benedikta.

Po končani slavnosti so se zbrali številni gostje v župnišču, kjer so se izrekle še številne napitnice. Toliko v spomin in popravilo poročila v Slovencu, ki glede dogodkov sprejema ni povsem točno. Novemu župniku pa kličemo: Na mnoga leta v najboljšem sporazumevanju.

Moje življenje

XII

1932

28. julij

Minil je čas počitnic. Nekako otožno gledam naprej, saj je vse prehitro minilo. Potreben oddiha sem se podal najprej na Gorenjsko, kjer sem bil v Sp. Gorjah pri p. d. Repečniku, s katerim sem znan od potovanja v Oberammergau. Tam sem bival 14 dni. Šel sem na izlete na Bohinjsko jezero in k slapu Savica, Mrzlemu studentu ter na Vršič. V planinah sem se čutil zopet prostega in veselega. Daleč od doma, daleč od nekdanjih obrazov. Obiskal sem tudi brata Mirka v Ljubljani, se podal zopet domu, od koder sem potoval z družino v Loga vas na Koroškem, kjer smo bili v znani Schaiherjevi hiši prav zadovoljni. Le prehitro je minil čas, posebnih izletov nisem delal, samo na Ožbaltovo goro pri Beljaku sem šel s prijateljem Viktorjem Rätthlom. Uživala sva krasen razgled po Rožni dolini in planinah. Oh, kako lep si, koroški svet. Žal te vedno bolj in bolj zagrinja mrzli val ponemčevanja. Zato sem se vračal v Sv. Lenart z manj veselimi občutki. Mislim sem na marsikaj nazaj. Ko je bila še Avstrija, so tam onstran Karavank kričali o tužnem Korotanu in krivdo na duhovnike, češ, zaradi klerikalizma propada slovenstvo, po razsulu Avstrije pa se nihče ni ganil. Šele potem ko je bilo vse prepozno. Ravno to je še bolj prestrašilo Koroške Slovence. Ropanje slovenskih vojakov je odtujilo Koroškim Slovencem vse to, kar je prihajalo sem onstran Karavank. Po lastni krivdi smo izgubili Koroško. Vsako delo je zastonj, slovenski živelj bo sicer še vegetiral, a slovenski rod na Koroškem je obsojen, da izgine slovenska govorica. Prišel je tujec, Nemec. Vse to me boli, ni mi več veselo biti v družbi, ker me vse spominja, kako je bilo nekoč in je sedaj. Kako lepo bi bilo, o, kako srečen bi bil. A sedaj sem v svoji domovini – tujec.

16. oktober

Prijavil sem se k udeležbi na kongresu pravnikov Kraljevine Jugoslavije, ki bo od 7.–9. oktobra v Dubrovniku. Poslali so mi člansko izkaznico, št. 551. Odpotovati bi moral 5. oktobra opoldne. Skoraj bi iz vsega ne bilo nič, kajti 23. 9. je zbolel sodnik Moškon, prosil sem za substituta. K sreči je prišel 4. 10. zvečer. Tako sem bil prost in sem lahko odpotoval, kar sem tudi storil. V Mariboru sem se sešel s tovariši. Zasedli smo udobne prostore v vagonu I. in II. razreda. Hitro se je pomikal brzec po ravnini proti Celju, nekaj časa so nas še pozdravljale Slovenske gorice z belimi hrami, cerkvicami ter zelenimi vinogradi, ki so letos obetali obilno trgatve. Zeleno Pohorje se je še najdlje poslavljalo do nas, dokler niso na učene pravnike radovedno pogledale Savinjske planine, ki so se kakor v proslavo že odele s prvim snegom. Bili smo dobre volje. Ker nam še ni bilo za to, da bi šli spat, smo se zbrali v posebnem kupeju, da se malo pomenimo. Vsak je prinesel steklenico vina, da se jeziki bolj razvozljajo. Razvnela se je prav prijetna zabava, vsak je vedel nekaj povedati. Prišlo je še nekaj radovednežev. Sčasoma smo le morali misliti na spanje. Poslovnili smo se, vsak je šel poiskati svoje ležišče. Ko smo zapustili ta kupe, najdem zunaj na vratih napis: Vinotoč. Neki hudomušni mladi pripravnik je hotel označiti našo družbo v znamenju Bakusa. Da bi ne bili res preveč razvpiti, smo listek odstranili, ker bi nazadnje prišel še kak financar in hotel pobrati takso. Kmalu nas je sprejel bog Morfej v svoj mili objem. Tako smo pridobili novih močij za prihodnji dan. Ko se je zdanilo, smo zapustili naša ležišča in jih spremenili zopet v udobna sedišča. Ko sem pogledal na hodnik, sem opazil dva orožnika. Pozorno sta gledala na vse gibanje, bili smo torej zastraženi. Ta pozornost mi je ugajala. V Kninu je že napočil dan. Nisem še videl teh krajev, zato so me tem bolj zanimali.

Kakor daleč vidi tvoje oko, nič drugega kakor skala. Med njimi vidiš tu in tam kak zeleni grm, male njivice pa so med zidovjem, da vihar ne odnese še te skromne prsti.

Le malo poslopij vidiš, hiše so nizke, s kamenjem krite, da vihar ne odkrije strehe. Videli smo ženske, ki so nosile v brentah vodo ure in ure daleč. Lačni otroci so letali po cesti ob vlaku ter prosili milodarov. Kar smo imeli pri rokah, smo jim vrgli. Hlastno so pobirali. Kjer smo obstali na postajah, so prinesli Dalmatinci prodat grozdje. Kako hvaležni so bili, da smo jim te sadove odkupili. O teh krajih pač velja beseda:

»Nima kruha, nima vinca,

Dr. Ožbolt Klavnić

glava boli Dalmatinca.«

Ljudje so kljub temu čvrsti, niso dobro rejeni, a zarjaveli obraz kaže, da so zdravi. Kljubujejo vsem silam elementov, zato pa so trdni, a tudi dobri ljudje.

Tako dirja vlak z nami med skalovjem, skozi predore vedno naprej. Naenkrat se pokaže neko modro polje, pogledamo in kakor iz enega grla vzkliknemo vsi: »Morje!«

Veličasten je ta pogled iz višine. V serpentinah se spušča železni stroj proti Splitu, tu že vidim drevje smokve, olive, citrone, oranže. Južni svet ob sinji Adriji. Vlaku se mudi, ker čakajo parniki, še nekaj minut, vlak obstoji, v Splitu smo. Kratko si ogledamo mesto, a ni dosti časa, že moramo na parnik. Kupimo listke in hajde na Noetovo barko. Priporočimo se veličastnemu »Kralju Aleksandru I.«, ki nas prijazno sprejme in nam da ugodne prostore.

Živahno življenje je nastalo na parniku. Vsak je gledal, da je dobil prostor, ki bi mu najbolj ugajal. Mornarji so letali sem in tja, nalagali so tovore, še nekaj časa. Sedaj močno zatrobi, znamenje za odhod, prej je že trikrat pozvonilo in klicalo potnike. Mostovi so se dvignili, rahel sunek, ladja se je začela pomikati, spočetka počasi, potem pa vedno hitreje. Gledali smo še nekaj časa hiše, stolpe cerkev, naenkrat smo bili na morju.

Spočetka je bila kaj prijetna vožnja. Nebo je bilo jasno, topel veter nam je pihal nasproti, videli smo otoke, a peljali smo se dalje, parniku se je mudilo, da doseže pravočasno svoj cilj.

Toda bogu Neptunu, to za dalje ni ugajalo. Prejšnji večer je imel prepir na Olimpu z Jupitrom, češ da samo lenari in pije sladki med. To je Jupitra vznejevoljilo, poslal je sem od juga temne oblake, ki so zakrili zlati voz boga Phoeba. Neptun, ki se je ravnokar zdramil, je prijel za vile in jih zavihtel v morski globočini proti površju, češ Jupiter, če ti začneš rogoviliti, jaz tudi nekaj znam.

Navadno se reče, da duobus certantibus tertius gaudet, oziroma preneseno na navadne razmere kjer se dva tepeta, tretji klobuka pobira. Toda v tem slučaju ni bilo tako. Žrtev tega spora je postala naša ladja in z njo potniki. Začela se je dvigati s prednjim delom, na koncu pa pogrezati. Tako guganje je bilo nekoč v mladih letih na vrtiljaku prav prijetno, a na parniku ni bilo zaželjeno. Kmalu smo opazili, posebno pri nežnem spolu, da so postale vedno bolj blede in kmalu je prišlo do katastrofe. Ker je geslo, da morajo biti gospodje do dam vljudni, je marsikateri iz simpatije sledil njihovemu zgledu. Mi, ki smo ostali zdravi, smo obžalovali te uboge žrtve, obenem pa bili ponosni, da bog Neptun ni prišel docela na svoj račun.

Prispeli smo do otoka Hvar. Na obali je bilo mnogo občinstva, ženske so ponujale grozdje, smokve, samo hrenovk in drugih stvari ni bilo videti, kakor na kolodvorih v Avstriji in Nemčiji. Drugi kraji, druge potrebščine.

Na parniku je zazvonilo, vsak je pohitel, da se je vrnil na svoje mesto. Odpeljali smo se zopet na odprto morje, ki je postajalo vedno bolj nemirno. Valovi so butali ob parnik, tu in tam je kak val dosegel celo krov in poplaknil tla. Marsikaterega potnika je ujelo, z mokrimi hlačami se je podal v notranje prostore.

Pa tudi tega je bilo konec. Neka olajšava je bila, ko je pristala ladja na otoku Korčula. Slavnostni sprejem smo doživeli tukaj. Godba nas je pozdravila z veselo koračnico, zopet veselo vrvenje ob parniku, ta in oni si je hitro kupil še nekaj za spomin. Pri tem smo opazovali velik parnik Neptunia, ki je prisopihala za nami, a nas hitro pustila zadaj. Hitela je proti Dubrovniku z namenom, da pride nazadnje v Južno Ameriko. Ko se je peljala mimo našega parnika, se ni zgodil običajni pozdrav. Neptunia je bila laški parnik. Istočasno pripelje iz smeri od juga parnik Francesco Morosini, ki je pred leti trčil v naš parnik Karadjordje. Kakor Neptunia, tako je tudi ta parnik plul mimo nas brez pozdrava. Videlo se je, kako radi nas vidijo Italijani. Ker ne dobijo Dalmacije, po kateri stegujejo svoje kremplje.

Zato pa nikoli ne morem odobravati izdajalca v prid našega najhujšega sovražnika. Ko bi se to posrečilo, kar je Pivko nameraval, bi bila danes cela Dalmacija in Slovenija najmanj do Zidanega mosta ali Celja v oblasti požrešnega Italijana.

O tem naj pišejo poznejši zgodovinarji.

Naš parnik Aleksander je tudi majestetično odplul mimo zahrbtnega Morosinija. Morje se je

Dr. Ojolt Klavnić

nekoliko pomirilo. Bližali smo se cilju. Vsak udeleženec je dobil nakaznico, kje ima stanovanje. Zame je bilo določeno prenočišče na parniku. Bilo mi je toliko všeč, ker se mi ni bilo treba dalje seliti. Poskusil bom tudi nekaj novega, kajti na parniku še nisem prenočeval.

Bil sem preveč utrujen, da bi šel iz Gruža v Dubrovnik. Sedeli smo v hotelu Greg pod palmami, kajti v sobi je bilo prevroče. Čutili smo, da smo na jugu, kjer zlato solnce razliva na naravo žarke tudi v poznem času, da ne podleže smrti krute zime.

Prvo noč na parniku nisem kaj posebno dobro prebil. Imel sem kabino blizu strojev, ki so delovali vso noč. Nekoliko utrujen sem vstal, a kmalu sem bil zopet dobre volje, ko sem dobil drugo kabino na drugem kraju parnika, prostorno in mirno.

Kmalu sem jo udaril proti mestu. Po krasni cesti sem prispel kmalu na višino, odprl se mi je razgled na morje, temno modro, nemirno, valovi so se podili, bele pene so se porajale po višini.

To je bilo drvenje po ulicah, živahno, kakor je pri prebivalcih južnih krajev navadno. Dubrovnik mi je takoj ugajal. Malo mesto, a tako lepo, romantično, starodavno. Trdnjave ob morju, zidovje z velikimi vrati, cerkev, starodavne palače in nadvse snažne ulice. Nič tiste nesnage, kakor je navada v italijanskih mestih. Kakor sem že navedel, Dubrovnik ni velik, 16.000 prebivalcev. Glavna ulica je le ena, tam se dogaja tudi ves promet. Stranska ulica kraljice Marije je precej ozka.

Glavno življenje se odigrava pred rotovžem in gledališčem in na sadnem trgu, kjer stoji kip slavnega pesnika Gundulića z motivi iz njegovih najslavnejših spisov.

Ne bom dolgo opisoval lepote mesta. Rečem samo: Kdor hoče videti kaj lepega in preživeti nepozabne dneve, ta naj ne opusti ogleda Dubrovnika. Te trdnjave, ti močni zidovi, te krasne cerkve s svojimi znamenitostmi je nekaj, kar veže človeka na ta slavni kraj. Sedeti zvečer na vrtu in gledati na morje, kako se penijo valovi in udarjajo ob skale, kjer se razbijejo v peno, videti, kako v temi vozi parnik po morju, ko se vidijo samo luči in misliš na skrivnostno barko večnega mornarja, to so trenutki, o katerih si želiš, da bi bili večni. Prizori se ti vtisnejo tako globoko v spomin, da jih imaš vedno živo pred očmi.

7. oktobra je bila v gledališču svečana otvoritev kongresa. Udeležba je bila impozantna, bilo je nekaj veličastnega, gledati tako množico akademikov. Vidi se, da premore tudi naša kraljevina postaviti na laž svoje može in tiste, ki govorijo o balkanizmu in nas zasmehujejo. V tem prostoru je bil zbran cvet akademsko izobraženih.

Popoldne se je razpravljalo v 4 sekcijah, v katerih so poročali referenti. Udeležil sem se sekcije, v kateri se je razpravljalo, ali obdržati še nadalje ustmeno oporoko v tej obliki, kakor je sedaj ali ne, ali pa se naj smatra le za veljavno, če se napravi v skrajni sili. Debata je bila prav živahna, deloma naravnost ognjevit. Tisti, ki smo bili zato, da se obdrži ta oporoka tako, kakor je sedaj, smo žal propadli za en glas. Mariborčani niso prišli, ki bi bili za to; ostal nam je le up, da se bo tudi naše mnenje upoštevalo pri redakciji zakona. Zvečer so priredili pravniki mesta Dubrovnika udeležencem kongresa družabni večer v Oficirskem domu. Prireditelj je bila sijajna. V veliki dvorani je bilo na dolgi mizi nebroj najrazličnejših jedil, ob stenah pa so bile male mizice, na vsaki mizi 3 steklenice vin vrste dingač, grk in zlatice. Da je bila udeležba skoraj večja, kakor pri otvoritvi kongresa, je lahko uumljivo, saj tako izbranih jedil se ne dobi vsak dan in tudi ne tako dobrih dalmatinskih vin. V pritličju pa je bil kar cel kup ostrig, zraven pa so kuhali pristno turško kavo.

Bilo je živahno. Videlo se je, kaj premore mesto, v katerem prebiva bogastvo.

V najlepšem razpoloženju smo se razšli. Romantična je bila hoja v Gruž. Luna je blede sijala na celo površino in se kopala s svojim sijajem v penečih se valovih še vedno razburkanega morja.

V soboto, 8. 10. smo si pod vodstvom tovariša iz Dubrovnika ogledovali mesto, kar zadeva znamenitosti. Čuditi smo se morali umetninam po cerkvah in palačah. Zbirka relikvij v stolni cerkvi je nadvse zanimiva. Videli smo glavo patrona mesta, sv. Blaža, njegovo roko in nogo, njegovo čudodelno podobo v cerkvi sv. Blaža. Starodavna palača, v kateri je bival rektor, bi vedela povedati marsikaj, rdeče obleke senatorjev. V muzeju, ki mu bogati zbirko, smo videli posebno zbirko risb in kovin, denarja, ki so ga Dubrovčani sami kovali. V tistem samostanu menihov dominikancev ter frančiškanov smo občudovali hodnike, obdane s kamnitimi, silno umetniško

izdelanimi stebri. V vrtu drevesa, na katerih so bile že zrele oranže, druge še zelene, smokve in druga drevesa, ki uspevajo le na jugu. Gledali smo oranžno drevo, staro 300 let in vendar debelo komaj 20 cm v premeru. Vsaka hiša je imela svojo zgodovino, vse je kazalo na davno preteklost ponosnih Dubrovčanov. Tako je hitro minil čas, ko smo morali iti k zaključku kongresa.

Zopet smo se zbrali v gledališču, prebrale so se resolucije, ki so se soglasno sprejele. Končni govori in z vzklikom: Nasvidenje na prihodnjem kongresu v Zagrebu, je bilo zaključeno zborovanje.

Morje je bilo še vedno nemirno, mali parniki niso mogli na morje, izlet v Cavtat smo opravili z avtobusom. Pa mi je bilo prav. Vožnja iz Dubrovnika po stari cesti, izklesani v skalo visoko nad morjem, je bila silno romantična, posebno, ko smo gledali razburkane valove, ki so se penili in udarjali ob skale, da je bil vsak vesel, ko je vedel, da je na varnem. Po polurni vožnji, smo prispeli v Cavtat, idiličen kraj ob morju. Posebno lep je razgled od pokopališča, posebno Račićevega mavzoleja na morju. Med slavnostjo polaganja venca ob spomeniku pravniku Bogišiću so pridrveli črni oblaki iz Hercegovine. Med strelo in gromom se je vsula ploha, da smo morali iskati zavetje pod streho. Bilo pa je romantično to divjanje elementov v oblakih, šviganje strele iz temnih oblakov med peneče valove na morju, ostalo nam je nepozabno.

V nedeljo bi se morali odpeljati z avtom v Črno goro in Albanijo, praviloma do Skadarskega jezera. Ko sem na povratku iz Cavtata opazoval, kako je dirjal avtobus po teh strminah, sem se spomnil toliko nesreč in da sem družinski oče, ki vendarle ne more tako lahkomišelnost tvegati življenja. Zato se vožnje z avtom nisem udeležil.

Pač pa sem se udeležil izleta s parnikom Dubrovnik v Kotor. Zjutraj smo odpluli iz Gruža. Komaj smo prišli iz zaliva, ko je začelo že razburkano morje prav nevarno dvigovati parnik. Zopet so se pojavili tisti prizori iz Splita v Dubrovnik. Nek zakonski par je sedel na zadnjem delu parnika. Veselo sta kramljala in se veselila solnčnega dne. Ko se je začel parnik gugati gor in zopet dol, je začela boljša polovica jokati, a pravih solz ni bilo, nato je zopet kričala in si brisala lica. Glava družine je zapustil svojo boljšo polovico ter šel na drugo stran parnika. Vzhičeno je klicala nežna ženska: »Mihajlo, ovakom, ovakom.« Toda Mihajlo se za vse klice ni zmenil, ostal je na svojem mestu in dajal žrtev morskim bogovom. Nazadnje je bila vsa ladja ena sama bolnica. Kamor si prišel, povsod blede obraze.

Z nekaterimi tovariši sem sedel na krov, bolj v sredini parnika in se zapletel v pogovor. Tako smo pozabili na guganje parnika. S hrepenenjem pa smo gledali vsi, da dosežemo vhod v Kotorski zaliv. Parnik se je odslej mirno vozil in bolniki so bili kmalu zdravi. Pa kako tudi ne, kajti pred nami se je odpiral nov svet, naravnost iz morja so se dvigale sive gore, popolnoma gole, nobenega drevesa, nič zelenega nisi opazil na njih. Zapustili smo že Hercegnovi, kraj, ko si lepšega ne moreš misliti, ter se vozili proti jugu. Velike mase gora so se dvigovale iz morja, med njimi znani Lovčen. Veličastno dviga svojo glavo proti nebu, kakor bi se zavedal pomembnosti svoje postojanke. On je čuvaj, najmočnejša straža za kraljestvo Črne gore.

Hladna sapica je zapihala od njegovih reber, kar je blagodejno vplivalo na potnike. Med potjo smo gledali celo vrsto naselbin, hiš, ki so bile čisto prazne. Prebivalci so se podali v druge kraje, saj tu po vojni ni bilo več zaslužka. Prej živahna trgovina je prenehala, morali so si kje drugod poiskati službo.

Bližali smo se koncu vožnje. Prispeli smo v Kotor. Na obali nas je že čakala množica, tudi godba je zaigrala. Župan Kotora je prišel na krov parnika v spremstvu občinskih odbornikov ter nas pozdravil v prisrčnem nagovoru.

Zapustili smo parnik, da si ogledamo slavno znani kraj. Med morsko obalo in strmo se dvigajočim Lovčonom stojijo hiše, ni jih dosti in videti so, da bi vedele marsikaj povedati. Romantičen je ta kraj, divje gore naokrog, sive, gole, med njimi pa modro morje, tiho, mirno, kakor bi hotelo prikrivati, kakšne sile razvija zunaj na prostem.

Gledal sem proti Lovčenu, cesta se vije po pobočju v velikih serpentinah vedno višje in višje, dokler ne doseže vrha in se spusti navzdol proti Cetinju, od koder se odpre pogled po črnogorskih planinah in pustih golih vrhovih sosedne Albanije. Romantičen je ta kraj in prijeten za tistega, ki ljubi mir. Toda daleč od sveta je, posebno v zimskih časih, ko prijazno solnce ne more prijetno

ogrevati dobrih prebivalcev tega kraja.

Ko smo si ogledali v kratkem času to idilično mesto, smo zopet zasedli prostore na parniku, veselo razpoložena množica je mahala z rokami, klobuki, robci v slovo. Že se je parnik začel premikati, ko priteče neki naš sopotnik, ki ni pravočasno vstopil. Prijazni veslač ga je pripeljal za parnikom, ki je obstal in smuk, je že bil na varnem. Veseli vzkliki, še veseli pozdravi in odzdravi in parnik je rezal morsko površino, vračali smo se zopet proti Dubrovniku. V Hercegovnem smo zopet obstali. Mnogo potnikov je izstopilo, zbali so se razburkanih morskih valov in posledic, mi pa smo ostali in se priporočili, da bi nam bila sreča mila. Res je bilo morje valovito, a privadili smo se že nekako in tako smo med veselimi govori dosegli zaliv Gruža. Med potjo smo še občudovali zaton solnca. Velika goreča krogla se je bližala v daljavi morski površini, vedno bolj se je potapljala, naenkrat je izginila, svetel blesk zadnjih žarkov se je razlil po površini, solnca ni bilo več. Očarani smo gledali ta prizor, ki nam ostane vedno v spominu.

Zvečer sem užival še enkrat ob razgledu na morje, nisem se mogel ločiti, saj drugi dan bi se moral odpeljati domu.

Navsezgodaj sem zapustil prijazno kabino na parniku. Podal sem se na kolodvor v Gružu, da pričem vožnjo proti Sarajevu.

Bilo je lepo jutro, ko nas je potegnil vlak po ozkotirni železnici iz kolodvora in se vzpenjal vedno višje in višje v dolgih serpentinah, dokler nismo prišli do vrha. Že ta del vožnje je bil silno zanimiv. Dolgo smo gledali morje in različne otoke, še en pogled, ni ga bilo več. Vlak nas je potegnil navzdol, med samim skalovjem v Popovo dolino. Divje romantični so ti kraji, samo skalovje, visoke gore, a gole. Niti najmanjšega zelenja ne zagledaš na njih. Po dolini pa je široka struga, a vode ni. Vse mrtvo, vse suho, ob železniškem tiru tu in tam malo zelenja, med skalovjem se pasejo koze in ovce in iščejo pičlo travo. Ob njih pa stoji ženska v tipični nošnji Hercegovke s klopčičem volne v roki, iz katere spretno prede niti za izdelovanje obleke, kajti kupiti si prebivalci teh skrajno revnih krajev ničesar ne morejo. Mislil sem pač na naše Slovenske gorice. Mi živimo v rajju, zeleni hribi, temni gozdovi in dovolj živeža.

Ženske so nosile v brentah od daleč vodo, toplo, skoraj neužitno. Poznalo se jim je na obrazu, da trpijo pomanjkanje, a kljub temu ljubijo te kraje, ker so tu rojeni.

Tu in tam, med zidovjem, napravljenim proti vetru, da ne odnese prsti, smo videli malo zelja, a še tega so gosenice uničile. Nasadov tobaka ni bilo veliko. Dalje proti Mostarju so bila že koruzna polja. Tudi potok se je že pokazal, izvirajoč na nekem travniku, kjer smo prvič videli zelenje.

Prebivalci so ravno spravljali koruzo domu. Ženske v belih oblekah so trgale storže, moški pa so jih nosili do konja, ki je na hrbtu nosil na vsaki strani jerbas.

Nanj so nalagali storže. V diru so jezdili s konjički domu, kjer so kar na prostem zluščili koruzo in jo sušili na solncu. Skrbno je čuval mladi fant pri koruzi, da ne bi prišel kdo nepoklicani, saj koruza tvori edini živež teh revnih ljudi.

Pripeljali smo se v Mostar, mesto še popolnoma turškega značaja. 8 minaretov sem naštel in le en zvonik, kakor je pri cerkvah pravoslavni katoličanov običajen. Na hribih pa so še trdnjave, sedaj očitno zapuščene, ker nimajo pomena. Tukaj sem videl prvo Turkinjo, oziroma muslimanko, ki je imela zakriti obraz. Eno sem radovedno pogledal, spoznal sem, da se je pod pajčolanom prav srčno nasmehnila moji radovednosti.

Po kratkem odmoru, ko smo opoldne zadostili telesnim potrebam, smo se peljali dalje. Vožnja je bila vedno bolj romantična. Začeli smo se vzpenjati na Ivan planino. Kdor pozna Semmering, ta si lahko predstavlja, kakšna je tukaj vožnja. Vedno višje in višje se vije železnica, sedaj nad strmimi prepadi, sedaj skozi predore v serpentinah. Nazadnje si mora lokomotiva pomagati z zobčasto napravo, da obstoji, če bi stroj odpovedal. Ker je bila ta priprava le preveč okorna in se je porabilo preveč premoga, so napravili pod vrhom 3 km dolg predor. Tukaj je že prav hladno in bistra voda nam je prav ugajala.

Prevozili smo predor, v serpentinah se vije železnica proti dolini, v Bosno. Tu je že zeleno, najprej smo videli orehova drevesa, slive in tudi jablane. Spominjalo me je na domače kraje.

Zanimalo me je tudi, ko sem videl sredi polja turško pokopališče. Male kamnite sohe, na koncu ali

Dr. Ojolt Klavnić

turban ali pa fes. Če je turban, pomeni, da je pokopana oseba stara čez 40 let. Videl sem, da je bil tak kamen ob železniškem tiru, čisto na samem na travniku.

Bližali smo se Sarajevu. Po 12-urni vožnji smo se že veselili, da se malo odpočijemo. Že se je mračilo, ko smo izstopili. Z avtom smo se odpeljali v mesto. Nastanil sem se v hotelu Evropa, kjer je bilo zelo čisto.

Mesto nam kaže dva sveta. Zahodna kultura se vidi v novem delu mesta, kjer so moderne hiše, cerkve, palače ter hoteli. Na drugi strani pa vidimo orientalsko mesto, male hišice, lesene, s skriljicami krite, manj snažno. To je tako imenovana čaršija. Ozke so v tem, starem delu mesta ulice, v eni je samo oddelek krojačev, v drugi so sami čevljarji, v tretji so sami kleparji. V teh hišicah ima vsak posamezni obrtnik spodaj svojo delavnico, zgoraj pa stanovanja, malo skromno gospodinjstvo mu vodi žena, in sicer le ena, ker muslimani po novem ne smejo imeti več kakor eno ženo. Naš vodnik, Mehmed Vedič, mož male postave s fesom na glavi, nam je povedal, da si ne želi več žena, ker ima še s to dovolj skrbij.

Muslimani imajo v svojih delavnicah blago tudi naprodaj. Če lastnik zapusti delavnico, položi čez vhod palico. Nikče mu ne bo ničesar vzel. Vodnik nam je vedel povedati, da je neka nemška gospa izgubila denarnico z gotovino in listinami. Za njo je prišel mlad musliman ter ji ves vesel izročil denarnico. Hotela ga je obdarovati, toda musliman je položil roko na srce in rekel: Vesel sem, da sem mogel vrniti, kar ste izgubili, a plačila ne sprejemem. Odšel je ponosno, od samega veselja, da je gospo obvaroval škode in neprijetnosti. Vidi se, da je pri tem naravnem ljudstvu še poštenost doma, katere drugod zaman iščemo. Videl sem tudi stari turški hotel. Precej veliko poslopje, enonadstropno. Pri vratih je naprava za zvoniti, a primitivna, vrstica. Na koncu se nahaja kravji zvonec. V prvem nadstropju so sobe, hodnik je napravljen iz okroglih kamnov, kakor so jih nekoč rabili za tlakovanje. V veliki sobi se shajajo gostje, kjer se pogovarjajo, kadijo in pijejo črno kavo.

Originalno so to » kafane«. V teh se kuha pristna turška kava, na drobno zmleta, z rešetom se preceja, nato pa dene v male bakrene ponvice, ki se postavijo na žerjavico. Ko kava zavre, jo postavi pred gosta, sladkor se že s kavo vred kuha. Takih kav lahko spiješ več, ne čutiš, da bi te razburilo. Turk je navajen piti kavo, videl sem, ko so opoldan sedeli muslimani kar na cesti ter srebali črno kavo.

V izdelovanju tobačnic so naravnost umetniki. Vloge s srebrnimi nitmi in okraski so občudovaja vredne, taki predmeti niso ravno poceni.

Kakor sem že omenil, imajo muslimanke pajčolan. Tudi ne govorijo z nikomer, namreč z moškim. Velika pregreha bi bila, če bi ne imela pajčolana. Ko smo se vozili čez Ivan planino, smo nedaleč od tira opazili dve ženski. Pozorni smo postali, ko je ena ženska hlastno objemala drugo, dobil sem vtis, da jo hoče poljubiti, dejansko pa ni imela pajčolana in je hotela skrivati svoj obraz s tem, da je svojo prijateljico objemala, da bi jo kristjani, ki smo se vozili mimo, ne videli v obraz.

Muslimana ločiš že po obleki od pravoslavnega. Enako tudi ženske. Dekle nosi cokle.

Družinsko življenje je strogo. Mlada dekleta še ne nosijo pajčolana. Ko je stara 10 let, nosi ruto, ki ji zakriva usta, ko se poroči, pa dobi pajčolan. Mladi muslimani in muslimanke, ki so še neporočeni, se sestajajo ob gotovih časih na določenem mestu v navzočnosti staršev. Tam se mladina spozna. Če fantu kako dekle ugaja, se obrne do staršev, ki se izjasnijo, ali jim je ženin všeč ali ne. V prvem primeru dajo primerno doto, če pa ne in se hči kljub temu poroči, ne dobi nobene dote in se tudi ne sme vrniti v rojstno hišo. Z ozirom na to razmerje, pri muslimanih nezakonskih otrok ne poznajo, ker starši dekle strogo nadzorujejo. Če gre iz hiše, mora storiti to le v spremstvu sorodnikov, če pride fant k hiši, sme govoriti z nevesto le skozi zamreženo okno in še tam ne sme stati tik ob oknu. Zato se pač pri muslimanih ne more zgoditi, kakor v naših krajih, ko pride fant pred okno svoje izvoljenke in si nazadnje po objemanju natakne celo hišo na glavo, ko zleze skozi okno v kamrico svoje izvoljenke.

Poroka je prav enostavna. Pred hodžo, turškim duhovnikom, izjavita, da stopita v zakon, zadeva se vpiše in ceremonije je konec. Posebne gostije ni, spijejo nekaj čaš črne kave in stvar je končana. Tako bi bilo tudi pri nas svetovati, ne pa obhajati kar tri dni gostijo, da so nazadnje vsi bolni, še

bolj pa pozneje, ko je treba plačati stroške.

Vodnik nam je pokazal tudi turško hišo. Po stopnicah se pride v prostorno sobo, v kateri pa ni stolov in miz, pač pa so ob steni dolge zofe, na katerih sedijo domačini. Če pride gost, je tudi pripravljena žerjavica, da se mu postreže s kavo.

Zanimivo je tudi opazovati, kako spoštujejo muslimani svojo vero.

Točno ob dvanajsti uri je zaklical mujazina iz visokega minareta največje džamije, obrnjen proti vzhodu, svoj: Alah akbar, Bog je velik. Pri tem je držal prste na ušesa, da je imel bolj mogočen glas. Takoj so pustili muslimani delo, šli pred džamijo, kjer so si umili obraz in noge, ter se podali v notranjost džamije, kjer moli njih duhovnik v za to določenem kotičku, vsi drugi pa klečijo nagnjeni z glavo naprej. Neki musliman je ostal zunaj ter molil. Vodnik nam je pojasnil, da se ne gane, dokler ne mine molitev, pa če bi bilo še kaj tako nujnega.

Globoka vera muslimanov naj bi bila nam katoličanom za vzor. Spominjam se, ko sem se vozil zjutraj z brzovlakom po Koroškem, da je musliman zjutraj ob šestih vzel malo preprogo iz kovčka, jo razgrnil na tla in na njej klečeč molil, pri tem se ni zmenil za posmehovanje nekaterih potnikov, ki žal niso imeli smisla za njegov verski čut. Če bi se vsak držal svoje vere, kakor sem jo opazoval pri tem muslimanu, potem bi bilo dobro na svetu.

Notranjost džamije je preprosta. Nobene slike ne vidiš, nobenega kipa, proti vzhodu je zožen prostor, v katerem moli duhovnik. Stene so pobarvane z belimi barvami, med temi polji so rjave črte. Na tleh so preproge. Na katoličana napravi to poseben vtis treznosti, ki v naših cerkvah ni navadna. Tudi židovska sinagoga nima nobenih slik, pač so klopi, jako lepo napravljene, s številkami glede sedežev.

Grobovi muslimanov so silno preprosti. Okrogla soha iz kamna kaže kratek napis, tudi pokopavanje mrličev je posebno. Cvetlic ali drugega zelenja na grobovih ne vidiš.

Opoldne muslimani počivajo ter použijejo skromno kosilo. Videl sem, da je imel neki musliman na dogem drogu pečene »tikve«, drugi v vreči pečene koruzne storže. Drugi so si privoščili juho, ki se kuha v velikih kotlih. Ravno točno vse ni videti, toda ti ljudje ne gledajo dosti na to. Vodnik nas je svaril, pokusiti kaj od teh jedij, ker jih naš želodec ni navajen. Neki sopotnik mi je pozneje pravil, da je bil v turški kuhinji prav dobro postrežen in ni čutil nobenih posledic. De gustibus est non disputandum!

Ogledali smo si usode polno mesto, kjer so padli streli, ki so povzročili svetovno vojno. Principa sicer slavijo kot junaka, jaz si mislim svoje, do svetovne vojne bi prišlo tudi brez tega in Avstrija bi se tako ali tako razsula.

Videl sem tudi grobove tistih, ki so bili udeleženi pri tem umoru. Deset grobov je, v katerih počivajo vsi, ki so jih tedaj ali postrelili ali obesili.

Kot enajsti grob na sredi vseh je vzvišen, v njem je truplo Principa, ki je umrl za jetiko v ječi aprila 1918. Razumljivo je, da so oblasti gledale, da izgine, prej kot je mogoče, iz sveta, bilo je le nekaj mesecev pred razsulom, tudi pomembno.

Princip sam ni bil deležen tiste svobode, katero je želel drugim.

Če kdaj prideš popotnik v Sarajevo, naroči si avto, da te pelje okoli mesta na višave, tedaj boš spoznal, da je to res lepo mesto. Prav domačega se nisem počutil, kakor v ljubem Dubrovniku.

Avtobus nas je zopet zapeljal na kolodvor. Zasedli smo prostore v brzovlaku proti Slavonskemu Brodu. Vreme ni bilo ravno najlepše, megleno, pusto, padal je dež. Zato sem bil vesel, da sem dobil ugoden prostor. Radio nam je v vlaku preganjal dolgčas. Po zaužiti večerji, smo polagoma postali vsi zaspani. Zadremal sem nekaj časa, a pravo spanje to ni. Od krajev nisem dosti videl, ko je priplavala polna luna že visoko na nebo, sem opazoval kraje, kjer smo se vozili. Videti je bilo, da so rodovitni.

V Slav. Brodu smo prestopili v brzovlak, ki se je pripeljal iz Beograda. Bilo je šele ob teh zjutraj in tema. Ravnina in ravnina, kar človeka ne mika. Mi smo navajeni na planine. Tako sem prišel v Zagreb, kjer sem si ogledal mesto podnevi in občudoval lepote stavb.

Vožnja do Ljubljane, kjer sem še obiskal brata, je vsekakor zanimiva.

Slika iz divnega Dubrovnika na vrtu hotela Breg v Gružu

Posebno, ko mi je tovariš, dr. Turato, razkazoval vse hribe in vasi do Litije, kjer se je poslovil. V družbi brata in svakinje so mi v Ljubljani prehitro minile ure. Moral sem domu. Prej megleno nebo se je zjasnilo, zlato solnce je na jesensko prirodo obsipavalo v obilni meri zlate žarke in se veselilo z veselimi berači, ki so se že pojavili v vinogradih. Z veseljem sem pozdravil zopet Slovenske gorice, saj sem zopet doma. Kmalu bo tudi pri nas trgateg, trud celega leta bo poplačan in ti je tudi v veselje.

Ko sem sedel v avtobusu, ki je dirjal proti Lenartu, so mi uhajale misli na sinje morje in na ljubi Dubrovnik. Daleč sem bil, videl lepe kraje, do zdaj še nepoznane, zopet se mi je razširilo obzorje, zopet imam nekaj, na kar me vežejo spomini. Vedel bom zopet kaj novega povedati in to je namen potovanja.

22. oktober

Trgateg smo srečno končali. Vreme je bilo ugodno. Brali smo tri dni. Tudi s kvaliteto moram biti zadovoljen, mošt je tehtal od 17 – 20⁰ in 300 Brent. Klet je polna, hvala Bogu. Kako spraviti to v denar in po kateri ceni, pa bo pokazala bodočnost, za 50 p pa mošta ne dam, ostane naj rajši v kleti, ima še čas.

19. december

Dvorni svetnik, dr. Arnold Luschin, vitez Ebengreuth, je umrl dne 7.12., v starosti 91 let. Bil je moj profesor na univerzi. Rad sem poslušal njegova predavanja. Bil je učenjak, na katerega smo gledali s ponosom. Pri prvem in tretjem državnem izpitu je bil komisar, bil je res plemenit mož, napeljal je vsakega kandidata tako, da je moral odgovoriti prav na zastavljeno vprašanje. Ko sem promoviral leta 1905, je bil rektor. K devetdesetletnici sem mu čestital. Zahvalil se mi je v prav prijazno pisanem pismu, ki ga je sam pisal. Hranim ga kot drag spomin.

Ob njegovi smrti se je vnela v Večerniku debata med Verom in sodnim svetnikom ter zgodovinarjem, dr. Travnerjem, ki sem jo hranil v posebnem ovitku.

Nadvse pravični, dobri in blagi profesor mi ostane vedno v najlepšem spominu.

31. december

Dan se je nagnil, kmalu zatone staro leto. Pravega razpoloženja ni, sicer je veselica v Sokolskem domu, a me ne veseli se udeležiti. Svojo dolžnost kot uradnik storim, drugače pa sem najrajši zase, imam vsaj mir. Premišljujem o preteklem letu, bilo je dosti lepega, brez pelina pa nikjer. Hvala Vsemogočnemu za vse, naj nas čuva tudi v bodočem letu.

1933

15. januar

Koroški pevci bi morali priti že 12. decembra v Maribor. Toda naduta nemška koroška vlada ni hotela dati Koroškim Slovencem kot manjšinskemu narodu skupnega vizuma, kar bi bila velika olajšava. Tako si je moral vsak zase priskrbeti potni list. A vrli koroški pevci se tega niso ustrašili in tako je prišla vesela vest, da pridejo od Pliberka čez Slovenj Gradec dne 14. januarja. Občinstvo

je sijajno sprejelo pevce, videlo se je, da so jih pozdravili rez z ljubeznijo, kot svoje ljube brate. Bil je naravnost triumfalen sprejem, od kolodvora na grob našega nepozabnega vladike Antona Slomška.

Vrhunec pa je navdušenje doseglo pri koncertu v Götzovi dvorani. Do zadnjega kotička je bilo vse zasedeno. Viharen aplavz je sledil vsaki pesmi, katere so morali večinoma ponoviti. Pomemben je bil tudi govor voditelja pevcev in predsednika prosvetnega društva, župnika Vinka Polanca iz Škocijana.

Prehitro so minile ure. Po končanem koncertu smo ostali še skupaj in občudovali ljubke koroške pesmi.

Srečen sem bil, da sem zopet slišal slovensko koroško pesem, slišal zopet naše ljudi govoriti v našem narečju. Ponosen pa sem bil, da so naše brate sprejeli s toliko ljubeznijo in da so koroški fantje in moške tudi mojstrsko izpeljali svojo nalogo.

Spoznal sem, da se narodna zavest na Koroškem zopet zbujata in da se nam ni bati, da bi Nemci zatrli slovenski živelj. Skrbeti pa moramo, da ostanemo z našimi brati v najožjem kulturnem stiku, da jih navdušujemo in jim pomagamo.

14. januar mi ostane v trajnem spominu.

19. januar

8. januarja so po vsej državi duhovniki prečitali v cerkvi pri božji službi pastirski list, ki so ga določili vsi jugoslovanski škofje na konferenci v Zagrebu meseca novembra 1932. V tem pastirskem listu se postavijo škofje na stališče, da je Sokol prevzel Tyrševa načela, ki pa so v nasprotju s krščanstvom, zato tudi svarijo starše, da ne pustijo otrok k Sokolu, dokler bo v tem društvu Tyršev duh. Razumljivo je, da je v vrstah Sokolov izzval ta pastirski list iz prepričanja vihar ogorčenja. S svojo osebnostjo stojim ob strani tega hrupa, vtis pa imam, da je zadel pastirski list v živo. Sokolska načela so lepa in kdor jih pazljivo čita, mora priznati, da bi bilo medsebojno občevanje prijetno. Ne sme se pa prevzeti, da je Sokol vsaj v Sloveniji prekoračil svoj delokrog in se spustil v boj proti vsemu, kar ni za Tyrševa načela. Ta vtis imam z ozirom na dogodke, navedene v pastirskem listu. Ni ravno razveseljivo za medsebojno življenje, da se v Jugoslaviji pojavljajo spori. Imamo dosti drugih skrbi in zato bi nam bila potrebna sloga. Če se je že ukinilo društvo Sokol, ki se je postavilo na stališče svobodomiselnosti, na drugi strani pa Orel s katoliškimi načeli, tako bi bilo umestno, da se zabriše spomin na oboje, da bi se imenovala državna institucija: Jugoslovansko telovadno društvo. Ljudem se pa nikoli ne bo dalo izbiti iz glave, da je iz prejšnjega Sokola zletel drugi Sokol.

30. januar

Veliko razburjenje, posebno v Sloveniji, so povzročile t.i. ljubljanske punktacije, ki jih je podpisal bivši vodja SLS stranke, dr. Korošec. Vsebina mi ni natančno znana, kakor pa povzamem iz časnikov, hoče imeti imenovani voditelj avtonomijo. Slovenija in status, kakor je bil pred združenjem. Nisem politik in tudi nimam natančnejšega vpogleda v celo gibanje, a eno moram reči, da bi bili v primeru avtonomije stalni spori, tako dolgo, dokler ne bi prišel kak sovražni sosed in prepirajočih spravil pod jarem. Glavna voditelja, dr. Korošca in dr. Natlačena ter dr. Ogrizka so konfinirali, povsod pa so se pobirali podpisi od občinskih zastopov, vseh posvetnih društev in korporacij, podpisi za vdanostno izjavo. Zase vem, da bi ne smelo biti dvoma, da smo vdani kralju, ker je on zaščitnik države proti sosedom, ki nam niso naklonjeni in se moramo le pod njim čutiti varne. Mislim, da inozemstvo to pobiranje podpisov za vdanostno izjavo morale napačno tolmači, češ ti podpisi so izvršeni le na pritisk vlade. Sam pa sem bil danes priča, da prebivalci niti ne razumejo, zakaj bi morali podpisati in se držijo prav rezervirano, ker so ob političnih spremembah postali nezaupljivi. Moral sem ljudem razložiti, da smo kralju vdanost dolžni. Za spontano manifestacijo glede vsakega podpisa pa so ljudje postali nezaupni. Preveč je bilo političnih bojov v zadnjih letih in sploh ves čas, kar smo združeni, zato bo treba še veliko dela, da bo v naši državi res nastopil sporazum in mir. Sila pa ni dobra, le pravo razumevanje svobode more privedi do smotnega cilja

Dr. Oskar Blaunig

in resnične, odkritosrčne, iskrene konsolidacije.

11. februar

Potekal je občni zbor društva Sokol v Sv. Lenartu. Pri tej priliki je starosta, dr. Gorišek, prečital pastirski list, ki se je razglasil v katoliških cerkvah dne 8. januarja 1933 glede Sokola in ki je zbudil v vrstah Sokolov veliko razburjenje. Če ga človek pazljivo čita, najde očitke, ki so težki. Položaj, kakor je, je ta, da je SKJ dejansko naslednik prejšnjega Sokola, ki je imel predvsem pod idejo, svobodomiselnost. Mislim, da se tudi novi Sokol te ideje ni kar čez noč znebil. V tem oziru je pritrditi navedbam v Pastirskem listu. Če pa bo to koristilo katoliški stvari, pa se ne ve, o tem presojudati, so poklicani drugi.

Starosta, dr. Gorišek je izrazil svoje mnenje, da bi škofje gotovo ne izdali Pastirskega lista, če bi se Sokol širil samo po mestih in trgih. Ker pa se Sokol širi tudi po deželi, so dvignili svoj glas, ker se bojijo za »biro«. Kako je razumeti te besede, naj si raztolmači vsak sam, jaz sem si napravil pri tem svoje mnenje. Eno moram reči, da od vseh Sokolov, ki so z dušo in telesom zavzeti za to stvar, ni videti nobenega ob nedeljah in praznikih v cerkvi, četudi so katoliške veroizpovedi. V spomin priklopim prepis Pastirskega lista in prvi odgovor Sokolske župe Maribor, ki se da prav lepo čitati. Če pa se navedbe ujemajo z resnico, pa je stvar učenjakov, ki se pečajo s temi vprašanji.

23. februar

Danes je prišel na sodišče Ivan Roškar zaradi izročitve posestev svojim otrokom. Njegova prej močna visoka postava je upognjena, lasje so sivi, obraz upadel, glas bolj slab. V očeh ni več tiste živahnosti, kakor jo je kazal nekoč. Na licu se mu bere neka potrnost, apatičnost. Govoril sem z njim, kolikor sem imel uradnega opravka z njim. Izmenjala sva še nekaj besed zasebnega značaja. S trpkim nasmehom mi je rekel: »Povsod so me vrgli ven, sedaj čakam samo še na smrt.«

Da, res je, oni Roškar, ki je bil pod Avstrijo deželni in državni poslanec, župan, načelnik okrajnega zastopa in okrajne hranilnice pri Sv. Lenartu je bil ob izbruhu svetovne vojne odveden v zapor. Zgodilo se mu sicer ni nič, a duša je trpela. V Jugoslaviji je bil narodni poslanec, tri mesece celo minister za šume in rudo, potem pa je šla pot navzdol. SLS stranka ga zaradi nekega nesporazuma ni več kandidirala, težko ga je to potrla. Pri okrajni hranilnici je bil še načelnik leta 1930, zaradi njegovih zaslug so mu priredili za okraj in pri Okrajni hranilnici posebno proslavo, katere se je udeležil tudi sreski načelnik, dr. Marko Ipavic. Slavili so ga v daljših nagovorih, sedeli so skupaj dolgo v noč. Bilo je vse sijajno razpoloženo.

Prišle so volitve v skupščino leta 1931. Četudi se je reklo in je to v volilnem zakonu, da so volitve svobodne, je bilo nasprotno. Kdor ni šel volit, je moral računati s tem, da nosi posledice. Ivan Roškar je bil tudi med tistimi, ki se je vzdržal volitev. Ravno eno leto po prej omenjeni proslavi je dobil od istega sreskega načelnika, ki je pred letom dni slavil njegove zasluge, odlok, da je odstavljen kot načelnik Okrajne hranilnice. Tako se je moral nekoč slavni in mogočni Roškar umakniti iz javnega življenja. Imel je tudi svoje posebnosti, a brez teh ni nobeden človek, blagor ljudstva pa mu je bil vedno pri srcu. Varčno je gospodaril z javnim premoženjem, včasih je bil skoraj preozkosrčen. Sedaj preživlja zadnje dneve življenja v Sv. Juriju v svojem domu in mora priznati, da je pot politika nevarna. Če misli, da je na vrhuncu, se znajde naenkrat na tleh, vsi visokotečeči cilji so se razpršili kakor megla, osamljen, pozabljen, z gnevom v srcu preživlja večer življenja.

Žalostno, a le prepogosto resnično.

14. februar

V časnikih, Slovencu in Jutru, je bilo čitati, da je ban Marušič z odlokom, z dne 17. 2. 1933, št. 927/1, razpustil Prosvetno zvezo v Ljubljani in Mariboru, kakor tudi vsa v obeh prosvetnih zvezah včlanjena društva, ker so društva prekoračila statutarni delokrog ter se kot nepolitična društva udeleževala politično ter se v mnogih primerih pregrešila tudi zoper pravni red v državi.

V Sv. Lenartu je tako ukinjeno prosvetno društvo, ne bo več prireditev v Narodnem domu, ljudem

Dr. Ojzolt Klavnić

se ne bo nudila več priložnost, da se poslužujejo v društvu obstoječe knjižnice, gledajo igre poučne in zabavne vsebine in se razveseljujejo s pesmimi, katere je prav dobro pripravljala društveni pevski zbor pod spretnim vodstvom kaplana Kordeža. Kolikor sem imel priložnosti, nisem nikoli opazil, da bi društvo prekoračilo statutarni delokrog, kako pa je bilo drugod, pa ne vem.

Nedavno je nastal v slovenskih krogih krik, da je baje župan, dr. Pötsch v Velikovcu, predlagal, da se morajo ukiniti politična društva, vsa posvetna društva in Koroški Slovenec, tako da bi bili Koroški Slovenci oropani vsake možnosti udeleževati se kulturno v svojem jeziku. Avstrijska vlada je izjavila, da se ji niti sanja ne, kaj takega storiti, četudi so Koroški Slovenci narodna manjšina.

Če je bil v Jugoslaviji povod za ta razpust, pa je mimo moje vednosti, o tem bo enkrat pisala zgodovina.

24. februar

Po trgu hodijo orožniki z nasajenimi bajoneti. Pred sodniškim poslopjem, v katerem so tudi drugi uradi, stražijo nameščenci oddelka finančne kontrole. Če se pripelje kak neznanec z avtobusom iz Maribora, se mora pred orožniki legitimirati. Baje je ta odredba, ker se bojijo komunističnih nemirov. Kaj natančnejšega pa ni mogoče izvedeti. Odredba straženja eraričnega poslopja ostane v veljavi do 26. 2. zjutraj.

4. marec

Potegnil je močan jug, v dveh dneh je izginil ves sneg. Dolgo zaželjeni prijatelji in oznanjevalci bližajoče se spomladi, ljubi škorci so se pojavili na drevesih v dvorišču ter nas pozdravili s svojim žvrgolenjem. Dobrodošli, stari znanci, naj se vam dobro godi v vaših hišicah, ki sem jih pripravil.

12. marec

Neki član državnega sodišča za zaščito države se je izrazil, da prihaja iz Slovenije največ ovadb, tako da resno opominja, da se te zadeve vendar nehajo in rajše po drugih poteh poravnajo. Tudi značilno.

17. april

Velikonočni prazniki so bolj hladni. Posebnega navdušenja med ljudmi ni, povsod pomanjkanje denarja. In Mussolini dela na tem, da bi razkosal Jugoslavijo. Nič kaj prijetni časi nas ne čakajo. Spomnil sem se veselih dnij, ko so prihajali k meni pevci iz Maribora, dr. Posega, Dev, Kos, Grbec, dr. Ravnik. Prijetne so bile te ure, nepozabne, saj pesem je tisto, kar da pozabiti vse neprijetnosti. Danes je vse kakor izumrlo. Moja velika prijatelja, Posega in Dev, počivata v hladni zemlji, vsi drugi pa hodijo svojo pot. Težko mi je, ostali so le spomini.

23. april

Urednik Planinskega vestnika, ravnatelj, dr. Josip Tominšek me je prosil, da bi sestavil spis o Obirju za slavnostno številko, ki jo izda Planinsko društvo ob 40-letnici obstoja. Želji sem ugodil, sprejel sem pismo, z dne 21. 4. 1933, katero priklopim.

29. april

Bil sem na inventuri v Negovskem vrhu. Mimogrede sem si ogledal tako imenovani Fuksov grad, od katerega je samo še neznatno poslopje, sedaj last Lize Fekonja. Imenitna pa je velika obokana klet, ki ima na pročelju v polkrogu kronostihon:

Cratares magnos statuunt et vina decorant. To da letnico 1721. Zunaj pri vhodu je letnica 1756.

Od obrežnega gradu pa ni nobenega sledu več. Tako mine vse, kjer so se nekoč graščaki veselili, rase sedaj sočna trava.

Dr. Ojbold Klavnič

UREDNIŠTVO
PLANINSKEGA VESTNIKA

Ljubljana, 21. 4. 1933.

Velečeni gospod urednik!

Tosem pa res potrdil na prava vrata, če se pravi: ondi prebiva pravi moj. Ljudje članki ste opisali prav tako, kakor si ga želim: na stvarnem tematu in na točnem pranju predmeta pobudo in mišlino pisano ponazorjeno. Članek torej z veseljem sprejmem; sedaj bo morda težava s prostorom; toda če bo treba krajšati, se bo zgodilo obratno in po možnosti pri drugih opisih.

Slikami nisem povsem zadovoljen; vem, da jih je težko dobiti. Obir sem v celoti bi mi bil najljubši, posneti s spodaj ali pa ves vrh (s dno in s observatorijem). Morda dobimo ^{mi} še kaj na izbiri? Ali pa se sami kaj znate? (Prilaskujem še vaše osebne slike!).

Tudi Vas bom s formalnim ozir najbrž še prošil za kakšno pojasnilo. Ker danes Vas že prašam, ali pravi domačini obirja, kakor pišete Vi, ali pa obira, kakor je bilo doslej v našem pravnem navadu (ker je tudi nacionfno na eni strani poslanik slov.: „Nacht na Kozuta s obira“). Nadolga: ali se res ovd.

/.

govori: „iz Reberce“? Do vašem je beseda neutri pl. „Reberca“
(plurale tantum), gen. pl. Reberce; po običajni pisavi bi bilo:
Rebna, g. pl. Rebrn (kar pa oboje res ni lepo). Raznal se bom
po Vaši informaciji. - Tisto jesero se imenuje „Dolsko“:
ki sem prav čital „dolina med Koblom in Letiščami(?)“,
„V. M. na Lici(?)“, nad H. Lepšom(?)“. Kaj pomeni „nau“ v
veran „bom pa dočim doj nau“?

Članska izkaznica se pošlje, skupno s članarino 25.-dt,
na odbor, ki jo je izdal, ali tudi kakemu drugemu,
požubnemu odboru. Ja H. Lemart je možda najnosta
njša Mariborska poštnica: lahko pošljete njej
izkaznico, izpolnite priloženo prijavo, dodate v got-
vini K 25.-, vse skupaj priložite P. Borisovemu
avtorstvu, s čimer nese ovitek zjutraj v Maribor
do „Dobro jutro“ in po vsi prilici dobi potrebno izkaz-
nico še popoldne in jo poruči v H. Lemart. Če pa
pošljete izkaznico poštnici (skr. odbor), ker ste ji
torej odpade sestra prijavnica.

Iskrs. p. obide in z lepimi pozdravi sem vam

Pos. J. J. J.

Dr. Ojolt Klavnič

7. junij

6. junija je bila v Sv. Lenartu birma, ki jo je opravil pomožni škof, dr. Tomažič. V trg je prišel 5. junija, na binkoštni ponedeljek. Dr. Gorišek, župan trške občine se ni udeležil sprejema, ker so na seji občinskega odbora sklenili, da je dr. Tomažič sopodpisal znani pastirski list, v katerem se napada Sokole Kraljevine Jugoslavije; občinski odbor pa je večinoma član Sokola. Ker pa jim škof, dr. Tomažič ni dal nobenega zadoščenja, se občinski zastop vabilu župnijskega urada zaradi udeležbe pri sprejemu ne more odzvati.

Bilo je več slavalokov, prvi v Zamarkovi blizu Solakove hiše, drugi na križišču ceste Maribor – Lenart - Lormanje, tretji med Pirihovo in Aublovo hišo, zadnji pri cerkvi. Na tretjem slavaloku je bil napis:

Blagoslovi nas, vzvišena Marija Devica Nebeška, Slovenije naša kraljica.

To je dalo kazenskemu sodniku, dr. Tavželjnu in orožnikom povod, da so naročili župniku Fr. Sinku, da odstrani ta napis. Po daljšem obotavljanju je dal besede Slovenija naša prelepiti. Proti župniku Sinko so vložili ovadbo, ker se je pregrešil zoper določbe zakona o zaščiti države. Pri teh okoliščinah bi se kot sodni predstojnik ne mogel udeležiti sprejema, četudi bi bil doma. Bil pa sem zadržan zaradi obiska vseučiteljskega profesorja, dr. Spitzzyja, s katerim sem odpotoval. Če bi ta nepričakovano ne prišel, bi se udeležil skupščine sodnikov v Beogradu, v času od 4. – 7. junija, kamor sem bil trdno namenjen, vendar sem ostal v družbi znanega učenjaka, ki je po težki poškodbi po karambolu z avtobusom zopet okreval in obiskal našo družino kot prvo. Vabila župnik Sinko sodišču kot takšnemu ni poslal in mi tudi ustmeno ni izrazil želje, da bi se kdo od sodišča udeležil sprejema.

Ko je bil zadnji škof, dr. Karlin, v Sv. Lenartu, ga nihče od oblastij ni sprejel, ker škof ni želel, da bi se kdo, ki ni bil duhovnik, udeležil slavnostnega obeda. Zato dekan Janžekovič tudi nobenega zastopnika kake oblasti k sprejemu ni vabil.

Ko je prišel škof, dr. Tomažič, v trg in izstopil iz voza, so zaigrali cigani veselo koračnico, na spodbudo gostilničarja Karola Aubla, bili so slučajno na dvorišču Narodnega doma. Škof se je pozorno obrnil. Pozdravili so ga dekan Gomilšek in domači župnik Sinko, ki je prečital dolgovezni govor, nakar se mu je Prevzvišeni zahvalil: »Zahvaljujem se vam za prečitani govor.« Pozdrave so izrekli še zastopniki cerkvenih korporacij. Ves sprejem bil je bolj hladen. Župnik Sinko je tisto jutro na prižnici izjavil, da se tržani umikajo glede sprejema, naj pridejo župljani okolice. Dejstvo je, da naš župnik ni nikjer pri župljanih priljubljen, ker nima primerne načina občevanja z ljudmi. Usoda je hotela, da je desko s prej navedenim napisom neki visoko naloženi avtobus prelomil na dva dela, kar se je zgodilo na dan birme popoldne, tako da visita na tleh dva kosa, eden pri Pirihovi, druga pri Aublovi hiši in s tem tudi: Slovenija naša - prepleskani del. Župnik Sinko pa se bo moral zagovarjati na sodišču.

To sem popisal, ker mi je bila dolžnost kot kronistu.

16. junij

Besede bivšega ministra Ivana Roškarja, izrečena 23. svečana, da čaka samo še na smrt, so se izpolnile. Ravno 2 meseca potem je zatisnil trudne oči. Veličasten je bil pogreb, priložen je popis v Slovencu. Župnik Bosina in bivši narodni poslanec, Franjo Žepot, so omenili na grobu, da je rajni mnogo trpel v zadnjem času, ko so ga lastni ljudje preganjali in se obnašali skrajno nevhvaležno. In ban Marušič ter minister za poljedelstvo so poslali brzojavno sožalje in dr. Ipavic, sreski načelnik, ki je odstavil Roškarja od sodelovanja pri Okrajni hranilnici, je vdovi osebno izrekel sožalje.

To zapišem, da potomci čitajo, kar se v časnikih ni smelo pisati.

Dr. Ojbold Klavnić

Slovenske gorice ob grobu svojega boritelja

Ivan Roškar na zadnji poti

Maribor, 26. maja.

Včeraj popoldne so se Slovenske gorice in okolno katoliško slovensko ljudstvo za vedno poslovili od svojega sina, delavnega, odločnega in plemenitega Ivana Roškara. Od vseh strani Slovenskih goric so prihitali možje, ki so v junaški dobi slovenskega ljudskega gibanja z rajnim Roškarjem ramo ob ramo bojevali boje za pravice slovenskega katoliškega ljudstva. Prišli so osiveli borci, ki so doživljali zmago katoliške slovenske misli v Slovenskih goricah, prišel je mlajši rod moških, ki je s starimi borci skupaj sodeloval in na doseženih uspehih gradil novo bodočnost, prišel mladi rod, ki šele stopa v življenje, da se v tradicijah in izročilu starih navduši za nove boje, za novo delo, za nove žrive, katere so potrebne za katoliško in slovensko misel v sedanjosti.

Pretrpetujoč je bil pogled na to množico mož in fantov pred Roškarjevo hišo, iz katere so prinesli krsto s truplom starega bojnika. Glava pri glavi so stali možje in fantje iz vseh Slovenskih goric. Ob straneh, na pobočju vzpetin so stale stolne slovenskih katoliških žena, mater in deklet, na obširnem travniku pod potom pa so stali najmlajši, domača šolska mladina. Že pred dohodom duhovščine so možje skupaj na glas molili sveti rožni venec, ob strani so molile zase na glas rožni venec žene, na travniku pa šolska mladina. Iz več kot tisoč src se je dvigala glasna molitev k Bogu za dušni blagor pokojnega slovenskega katoliškega poslanca in voditelja.

V tem je prišla duhovščina pod vodstvom g. dekana Gomilšeka, ki je vodil pogrebne obrede. Njemu ob strani je korakalo deset duhovnikov iz bližnjih in daljnjih slovenjgoriških župnij ter iz Maribora, med drugimi vlč. g. msgr. Vreže iz Maribora, častni kanonik in dekan jareninski vlč. g. Čížek, domači župnik vlč. g. Bosina in drugi. Po opravljenih molitvah in odpetih žalostinkah je pred krsto zapel prelepo žalostinko pevski zbor domače šolske mladine. Za njim se je oglašil z drugo pretresljivo žalostinko domači mešani pevski zbor, nakar je zapel sloveči moški zbor iz Ruš tretjo žalostinko — vsi tako lepo, da je vse navzočne globoko ganilo.

Nato se je razvil spreved. Na čelu je šla šolska mladina, ki je potem pri vходу na pokopališče delala špalir. Prvi del pogrebov je že dospel na pokopališče, ko se je krsta s pokojnim Ivanom Roškarjem poslovila od domače hiše. Pred krsto so za šolsko mladino šle stotine mož in fantov, za krsto pa ženske. V sprevedu so korakali: bivši veliki župan dr. Schaubach, bivši oblastni predsednik dr. Leskovec, bivša ministra Ivan Vesenjak in dr. Kukovec, okraj. načelnik dr. Ipavc s podnačelnikom Pezditem, predstojnik policije v Mariboru dr. Hacin, bivši narodni poslanci: dr. Hohnjec, Fr. Kremžar, ki je zastopal uredništvo »Slovenec«, Fr. Zebot in Ivan Mermolja. Bivši oblastni poslanci: Marko Kranjc, Franc Hrastelj in Alojzij Mihelčič, bivši mariborski župan dr. Juvan, prof. Gabrijel Majcen, zdravniki dr. Kramberger, dr. Janko Pihlar in dr. B. Ipavc, notar Fr. Štupica, predstojnik sodišča pri Sv. Lenartu v. sv. Dr. Ilanig, ravnatelj Korže, prof. Širk, davčni uradnik Rakuša, veletrgovci Mih. Oset, T. Hrastelj, hotelir Spatzek, kavarnar Senica (ki je svoj čas nosil Roškara sporočilo, da je imenovan za ministra), bivši občinski svetnik Senekovič in še cela vrsta drugih odličnih osebnosti od blizu in daleč. — Binski svetnik dr. Ipavc pa je pokoj-

nikovi družini v imenu poljedelskega ministra in bana dr. Marnuša izrazil sožalje. Pokojnikov tovariš iz dunajskega parlamenta dr. Ivo Benkovič je poslal na krsto lep venec, ker se sam zaradi bolezni in mogoč udeležiti pogreba. Bivši minister prof. Anton Sušnik je pokojnikovi družini poslal brzojavno sožalje.

Obširno pokopališče župne cerkve pri Sv. Juriju je bilo natlačeno polno žalujočih pogrebov. Nad odprtim grobom, kamor so položili pokojnikovo truplo, so po opravljenih molitvah vnovič zapeli vsi trije zgoraj imenovani pevski zbori, vsak po eno žalostinko, drug za drugim.

Nato je spregovoril domači župnik g. Bosina, ki je v ognjevitih besedah govoril o pokojniku in se poslovil od njega. Proslavljal je njegov značaj, ki se je izkazal v globoki krščanski vernosti, katera je bila yidna v pokojnikovem zasebnem in političnem življenju. Njegov čvrsti krščanski značaj je bil viden v trpljenju, ki ga je bil pokojnik deležen v časih prejšnjih bojev, kakor tudi v zadnjih časih. V vsem tem trpljenju pokojni Roškar niti enkrat ni klonil. Pokojnikov značaj označuje njegova velika delavnost za povzdigo svojega ljudstva in njegova delavnost za pravice katoliškega slovenskega naroda. Pokojni Roškar je bil značaj tudi po svoji veliki nesebičnosti! V vsem njegovem dolgoletnem javnem delovanju na visokih mestih mu nikdar ni en krivični dinar umazal njegovih čistih rok. Krivico, ki so mu jo drugi storili, je znal prenašati z voljo kremenitega značaja. Kadar je bil deležen odkod kakega hudega udarca, ga je vedno sprejel s protestom, ki tako značilno kaže krščanski značaj, ko je po zgledu svojega Gospoda vsakokrat rekel: »Ako sem kaj napačnega storil, dokažite mi, da nisem prav ravnal! Če pa prav delam, čemu me preganjate!« — Govornikove besede so vse navzočne globoko pretresle.

Nato je nastopil pokojnikov osebni prijatelj g. Franjo Zebot, ki je v prisrčnih in toplih besedah orisal delovanje pokojnega Ivana Roškara za svoje kmetsko ljudstvo in za svoj slovenski narod. Pokojni Roškar je ob izbruhu svetovne vojne postal žrtev denuncijanstva in bil s svojim župnikom zaprt v graških ječah. Postal je žrtev denuncijanstva tisti mož, ki je denuncijanstvo vedno mrzel. Rekel je še v zadnjih dnevih pred svojo smrtjo, da je denuncijanstvo sad črnih duš, da je to najbolj ogabno in najbolj nizkотно, da tega včasih Slovenci nismo poznali. Roškar je bil zaveden katoličan, ki je vedno povdarjal te besede: »Dokler bomo Slovenci spoštovali vero svojih očetov, bomo kot narod ostali. Kakor hitro pa se bomo obrnili od svoje vere, nas bo odnesla svetovna vihra.« Govornik je nato proslavljal pokojnikovo delo za povzdigo Slovenskih goric, proslavil ga kot klicarja pravice in resnice, za kar je mnogokrat moral trpeti. Nato se je v svojem in v mnogokrat moral trpeti. Nato se je v svojem in v imenu vseh bivših sobojevnikov poslovil od zvestega prijatelja rekoč: »Vsi smo prišli k tvojemu grobu, ki smo mogli priti. Samo tvojega Toneta, s katerim sta skupaj orala ledino, ni, da bi ti posodil zadnjo pot. Ne more priti k tebi po slovo. Pač pa je meni naročil, naj ti v njegovem imenu iz njegovega daljnega bivališča v tvoj grob zakliče: Tvoj prijatelj dr. Anton Korošec se poslavlja čem: Tvoj prijatelj Ivana Roškara.«

Vsa tisočglava množica je zaihtela pri teh besedah, nakar je zemlja zakrila Ivana Roškara in so se pogrebnici v zavesti, da so položili v grob klicarja velike slovenske in katoliške misli, razšli na svoje domove s sklepom, tej misli ostati zvesti do konca.

Dr. Zebot Ilanig

Škof Tomažič se vozi po dekaniji, da deli zakrament sv. birme. Povsod ga sprejmejo slavnostno, ena župnija tekmuje z drugo, da ne zaostane. Vidi se, kako ljubi narod svojega višjega pastirja. Le v Lenartu je bilo hladno, razumljivo, da je k temu dosti pripomogla župnikova nepriljubljenost. Jutri, ko biva škof v Sv. Trojici, kot zadnji župniji, kjer deli birmo, je klican naš župnik k sodišču, da se zagovarja zaradi napisa: Slovenije naše. Tako se zaključi birmanje v naši dekaniji.

18. junij

Spis Iz kraljestva Obirja je izšel v 6.-7. zvezku Planinskega vestnika, ob 40-letnici. Dr. Ravnik mi je pisal, da se je članka zelo razveselil. Danes pa sem sprejel pismo Zdravka Stangla, ki je bil svoječasno pri tukajšnjem sodišču dnevničar in je sin koroškega narodnjaka Valentina Štangla, prej iz Šmihela, sedaj v Marenberku. Pismo priklopim. Veselila me je odkritosrčnost, ki navdaja celo pismo, posebno pa me veseli, da sem mogel s tem spisom zbuditi zanimanje za naše slovenske koroške planine v širših krogih.

Maribor, dne 17.6.1933.

Velespoštovani gospod svetnik!

Iz Vašega "V kraljestvu Obirja", ki se čita tako, kakor bi človek pil najslajši med, bi bilo sklepati, da oskrbnik plan. koč ni več Slovenec.

Ker pa mislimo iti na Ciril-Metodovo kresit tudi na Obir in smo menili, da nam bo oskrbnik-Slovenec opora, Vas vljudno prosim, da mi, gospod svetnik, blagavolite s priloženo dopisnico sporočiti, ali Vam je znano, kdo je sedaj oskrbnik te koč in ali je oskrbnik Slovenec.

Bog je bil pri razdeljevanju rodoljubno-pisateljskih zmožnosti, ko ste prišli na vrsto Vi, velečenjeni gospod svetnik, res neskončno darežljiv; kajti napisati članek, ki zbudi v človeku toliko gorečnosti do domače zemlje, kakor popis "V kraljestvu Obirja", je dano le izbranim. Upam, da mi oprostite, da se tako po domače izražam. Povem pač to, kar sem čutil, ko sem prebiral članek.

Z najodličnejšim spoštovanjem

udani in hvaležni Vam

Stangl Zdravko
(Štangl Zdravko)

Dr. Ojolt Klavnić

21/6. 1933.

Dragi! Tvoja karta mi je zelo razveselila. Vremeni sem porumen, da si s tako razsijan pogledom in tako toplo predstavil našo ličico Ovir! (Le nemoj: Sattwitz po naši zadruzi, ampak Gure, na Gurah! na to je lepota). V Ljubljano ne grem, na Korvilo ne grem menda avgusta srečat.

Mariborom skoraj ne pogledam Thy'ja

Dragi!

Maribor, 19.7.33.

Tvoj sobrim neseem se naročili s tistim naše spominke številke. Naročilo sem inoče pristojnemu posrednemu društvu. Ker ne vem, ali vam je bilo že nastreženo, vam sporočam, da se sobijo te številke tudi v knjižarnah (in pri „Družini“) v Mariboru. Cene iz. - din. -- Vsi člani se lepo poznajo, kaj ne? Tako je naša Korvilo sobro nastopana!

f. iskr. p. p.

25. julij

Udeležil sem se proslave 40-letnice Slovenskega planinskega društva. Ni mi bilo žal, saj sem spoznal planince, katerih članke sem čital v Planinskem vestniku. Nadvse krasno pa je bilo predavanje s filmom o lepotah triglavskega pogorja. Užival sem vse, kakor bi bil sam tam v teh prelepih planinah. Večno lepo je bivati v planinah, saj je tam tisti mir, po katerem hrepeni srce.

Dr. Ojbold Klauwig

Naši kraji in

Ob proslavi 40 letnice Slovenskega planinskega društva

Ljubezen do prirode, ki diči le lepe značaje, in ljubezen do domovine je vodila pred 40 leti navdušene planince, da so si ustanovili SPD. Namen društva je bil, privabiti v naš planinski raj vse rojake, poleg tega pa izpodriniti nemško planinsko društvo, ki je izrabljalo turizem v potujočevalne namene. Skromno število članov je naglo raslo in od dne do dne je naraščala tudi družina prijateljev gora. Daleč preko mej je zaslovela lepota naših gorskih krajev. V veliki meri je SPD odkrilo to lepoto svetu, odkrivalo pa jo je vedno tudi s poudarkom, da so te prekrasne planine in ti mogočni vrhovi samo naši.

L. 1893, ko je bilo društvo ustanovljeno, sta se ustanovili tudi podružnici v Kamniku in ob Savinji. Prvi planinski dom je bil zgrajen l. 1894. To je bila Orožnova koča pod Črno prstjo. Dve leti pozneje je bila zgrajena Vodnikova koča na Velem polju in kmalu nato Koča na Kredarici. Danes šteje SPD 28 podružnic, ki imajo v svojem oskrbovanju 42 domov in zavetišč. Ob ustanovitvi je bilo 225 društvenih članov, l. 1929 pa jih je bilo že 11.060. Razvoj društvenega delovanja je razviden tudi iz obiska najvažnejših točk. Tako n. pr. je imela Kredarica prvo leto 146 obiskovalcev, l. 1927 pa 6.422. Ze te številke označujejo dovolj jasno pomen SPD za tujski promet. Vsako leto se večja števila alpinistov, ki prihajajo iz tujine v naš gorski svet.

Novjša doba je začela ocenjevati planinstvo tudi iz etično-kulturnega stališča. Turistika ima globok vzgojni pomen in se je SPD vedno trudilo, da bi vzgojni nalogi zadostilo v največji meri. Takoj po ustanovitvi je začelo delovati tudi literarno in je že l. 1895. ustanovilo »Planinski Vest-

nik«. Ko so mnogi skrunili lepoto našega gorskega sveta z veseljačenjem, ko so pustili gorsko cvetje, je »Planinski Vestnik« s svojimi članki najodločnejše nastopal v varstvo rastlinstva in planinskega zivalstva. Prvi urednik »Planinskega Vestnika« je bil do l. 1908. Anton Mikuž, od tedaj pa vodi list dr. Josip Tominšek. Jubilejnu številka »Planinskega Vestnika« je pravi almanah slovenskega turista in jo bodo prijatelji naših gorč gotovo shranili v trajen spomin. Za 40letnico je izdala SPD tudi Album naših gorč, ki ima nad 40 lepih posnetkov v bakrotisku od naših najboljših planinskih fotoamaterjev. S tem albumom si je društvo postavilo ob svojem jubileju najboljšo svedočbo svojih velikih zaslug za propagando našega alpinizma.

V znamenju ljubezni do domovine in do njenih naravnih krasot proslavlja SPD jutri tudi svojo 40letnico. Proslava se bo vršila, kakor smo že objavili, ob 10. v veliki dvorani hotela »Uniona« v Ljubljani. Spred proslave bo naslednji: Nagovor predsednika SPD, spominski govor urednika »Planinskega Vestnika« dr. Josipa Tominška in predvajanje odlomkov iz filmov »V kraljestvu Zlatoroga«, »Triglavske strmine« in »Triglav pozimi«. Danes ob 15. pa bo zborovala Zveza planinskih društev. Drevi ob 20. bo prijateljski sestanek delegatov Zveze in podružnic, jutri ob pol 9. dopoldne pa bo zborovanje v beli dvorani hotela »Uniona«.

Planinci in prijatelji naših gorč se bodo gotovo v velikem številu udeležili slavnostnega zborovanja, na katero so povabljeni tudi številni prijatelji iz inozemstva, zlasti Čehi, Poljaki in Bolgari. Slavlja se bodo udeležile tudi številne deputacije hrvatskih in srbskih planinskih društev.

1. avgust

Vrnil sem se z dopusta, ki sem ga izbral v času od 25.–31. 7. Udeležil sem se vsesokolskega zleta v Ljubljani v času od 26.–30. 6. Bilo je veličastno gledati sprevoz, ki je trajal 2 uri, nadvse zanimiv je bil tudi javni nastop.

Del dopusta se preživel na Gorenjskem, v Sp. Gorjah kakor lani. Delal sem krajše izlete, tako k Mrzlemu studentu, Mariji Brezje, Bohinjsko Belo, Perniko. V svežem planinskem zraku mi je kaj prijalo.

15. julija sem se vrnil domu in 19. odpeljal z družino v Ljubljano, Loga vas. Od tam sem delal izlete, med drugim sem obiskal tudi Golico, kjer sem v družbi prijatelja Röhla preživel lep dan.

Omeniti moram še, da sem se 8. in 9. julija udeležil 35-letnice mature v Celovcu. Tozadevno priložim poročilo Frica Stimmana. Bil je lep dan, ki mi ostane v trajnem spominu.

Dne 27. julija je prišla vest v Loga vasi, da je od možganske kapi umrl moj tovariš, sodnik, dr. Franjo Tavželj. Zgodilo se je, česar sem se vedno bal. Pogreba se nisem mogel udeležiti, ker je bil rajni v času, ko sem sprejel obvestilo, že pokopan. Zelo me je pretresla ta novica, mi saj je bil ljub tovariš in izreden sodnik, zaradi česar je bilo sodelovanje tako prijetno. Bodi mu časten spomin. Moj dopust sem moral prekiniti in iti domu, saj me je čakalo veliko dela in skrbij.

11. avgust

Po deževnih in hladnih dnevih majnika in junija se je vreme od začetka julija izboljšalo. V avgustu pa je nastala izredna vročina, tako je kazal toplomer danes ob 15^h 35° C, kar je za ta čas tukaj nekaj

Dr. Ojolt Klavnsig

nenavadnega.

18. september

Že ob veliki noči sem izvedel, da je bogoslovec Petančič predelal mojo povest Črni križ pri Hrastovcu v žaloigro. Tukajšnji kaplan Davorin Kordež, doma iz Prevalj, je hotel to igro po veliki noči spraviti na oder. Po ukinitvi vseh posvetnih društev in tudi lenarške »Zarje«, pa je bilo to onemogočeno. Ko pa je bilo to društvo zopet vzpostavljeno, je bila prva skrb kaplana Kordeža, da je to igro spravil na oder. Bilo je veliko truda z igralci, prenoviti so morali kulise in razširiti oder, a z vztrajno voljo so dosegli vse.

8. septembra je bila napovedana prva predstava. Kaplan Kordež me je osebno povabil. Nisem imel pravega veselja udeležiti se igre, ker sem imel občutek, da igralci ne bodo uprizorili igre tako, kakor sem si jaz zamislil vse in s tem bi bil vtis, ki ga imam o svojih osebah v povesti, pokvarjen. Napočil je 8. september. Bližala se je ura predstave, popoldne ob treh. Videl sem, kako so prihajali ljudje od vseh stani, vse je šlo v Narodni dom, kjer se je gnetla množica, zahtevajoč vstopnice za predstavo. Dosti jih je moralo oditi, ker so bile vstopnice že razprodane. Ko sem vstopil v dvorano, je bila nabito polna. Nekoliko hitreje mi je utripalo srce. Toliko ljudij in če bo fijasko, potem ne vem, kam bi se djal.

Vse je šlo dobro. Režiser, kaplan Kordež je dobro izvežbal igralce, pri čemer je imel izredno srečno roko pri izbiri oseb za posamezne vloge.

Tako se je stopnjevala napetost od prizora do prizora. Ko so nastopili skakači, ko se je vršil prizor iz sodne obravnave, je bilo občinstvo polno navdušenja.

Ko so mi izročili krasen šopek, katerega so spletle gospe, dr. Krambergerjeva in Hrasteljeva, sem bil srečen, ker sem videl, da je bil led predrt in je našla igra pot do srca občinstva. V zadoščenju mi je bilo, da sem zbral narodno blago o Črnem križu in skakačih, ga podati ljudstvu in ga je to že kot povest, a sedaj še bolj kot igro zopet sprejelo za svoje blago.

S tem sem dosegel to, kar je bila moja želja. Če ohrani poznejši rod skromen spomin časti, potem to, kar je pristno iz naroda, ostane vedno narodno blago.

10. septembra se je ponovila igra v prav tako razprodani dvorani.

Ponovila se je še 17. septembra. Tudi tedaj je bila udeležba ogromna in marsikdo ni našel prostora. Da bi vsaj deloma vsi prišli na vrsto, so določili dneve, na katere naj pridejo obiskovalci iz te župnije, drugikrat pa iz druge. Venomer pa so gledalci izražali željo, da se naj igra še ponovi, ne samo v Sv. Lenartu, ampak tudi drugod, kakor se je pozneje tudi zgodilo.

Slovenske gorice

Sv. Lenart. Prosvetno društvo »Zarja«, pri Sv. Lenartu v Slov. goricah, je že dvakrat vprizorilo domačo žaloigro »Črni križ pri Hrastovcu«. Ni je skoraj prireditve, za katero bi se ljudje bolj zanimali, kot za naše. Ne samo iz trga in okolice, temveč iz vseh sosednjih fara so ljudje trumoma hiteli proti dvorani Narodnega doma, da ujamejo vsaj še kako borno stojišče in vidijo v dejanju, na lastne oči, o čemer so pred nekaj leti brali z največjo napetostjo in kar je napisal domači avtor, ljubitelj zgodovine, sodni svetnik gosp. dr. Ožbolt Hlaunig. Vse to: domača zgodovina, domači avtor, je zanimalo ljudi tako, da so z največjo nestrpnostjo pričakovali prireditve. Dvorana je bila oba-krat nabito polna in še danes se ljudje tja daleč v sosednje fare razgovarjajo o vtisih mičnih dejanj, ki jim ne morejo iz spomina. Prireditve se je oba-krat udeležil tudi avtor sam. Prosvetno društvo mu je v znak priznanja poklonilo lep šopek, zakar se je sam v daljšem govoru zahvalil ter izrazil svoje veliko iznenadenje in veselje nad dobro po-godenimi vlogami. Škoda, da je bil dramaturg, bo-goslovec Davorin Petančič odsoten in zadržan. Dramo ponovimo še v nedeljo, dne 17. sept. po večernicah ter vljudno vabimo vse ljubitelje do-mače zgodovine.

Slovenec, 16. 9. 1933, št. 211

17. oktober

Končane so občinske volitve. Z njimi je imelo dela tudi sodišče, in sicer glavno potrjevanje oz. odločevanje o zavrnitvi kandidatnih list. To je bilo povezano z mano s posebno neprijetnostjo. Prijavil sem se za romanje v Rim, ki je potekalo od 28. 9. - 6. 10. Prav v tem času je bil čas za vlaganje kandidatnih list. Imel sem sicer redni dopust, po informaciji pri predsedniku, pa se mi je namignilo, da je nekoliko okorno, da potujem ravno v tem času. In notranji glas mi je tudi rekel: Ostani. Ljudstvo me pozna že 25 let, dobilo je zaupanje do mene in posebno v zadnjem času je

Dr. Ožbolt Hlaunig

iskalo v meni v vsaki stvari svetovalca in varuha njihovih pravic. Tako sem se odločil, da ostanem in se rajši odpovedal potovanju v solnčno Italijo, kamor me je že od nekdaj vleklo. Težko sem se sicer odločil, da ostanem, a koristnega se ne sme postaviti v ospredje, če je s tem ogrožen blagor množic. In bilo je prav tako.

Kar hitro po razglasitvi, da bodo potekale občinske volitve 15. oktobra, se je pojavilo v glasilih »Intra«, glasilu sedanjega režima, ime punktaši. Trdilo se je, da hočejo uporabiti punktaši občinske volitve za to, da pokažejo, da je večina v Sloveniji proti temu režimu in da se povrnejo časi pred 6. januarjem 1929, posebno pa, da se uresniči to, kar se je v pretekli zimi poudarjalo v t. i. ljubljanskih punktacijah. Če je to veljalo za druge v Sloveniji, oziroma ali se je res agitiralo, ne vem, reči pa moram, da v lenarškem sodnem okraju o tem ni bilo govora. Zbrali so se možje globokega verskega prepričanja, vrli narodnjaki, ki so bili tudi v najhujših časih prepričani zavedni Slovenci, ter določili, komu hočejo zaupati vodstvo občine, ki se je sestavila iz več manjših. To se je zgodilo samo iz gospodarskega stališča, odločno pa moram zanikati, da bi se to zgodilo iz katerega drugega motiva.

Beseda punktaši je bila izrečena od nasprotnikov, ta priimek so dali vsaki taki listi in videli v njej protidržavno rovarjenje in Bog ve, kaj še vse.

Za občino Voličina, ki se je oblikovala iz prejšnjih občin Spodnja in Zgornja Voličina, Zavrh, Gradenšak, Šetarjeva, Radehova, Zamarkova, Lormanje, Navarda, Spodnje in Zgornje Žerjavce, so, kakor bi se o tem že davno zmenili, resni možje sklenili, da mora biti nosilec liste za to občino posestnik v Spodnji Voličini, Janez Muršak, ki je to mesto tudi prevzel, a samo zaradi tega, ker je zahtevalo občinstvo, češ da od te zahteve ne odstopi, ker vidi v njem moža, ki bo najboljše zastopal interese nove občine.

Tako se je začel volilni boj v tej občini, ki je v okolici našega trga na treh straneh. Dr. Gorišku kot načelniku krajevnega odseka novoustanovljene Jugoslovanske nacionalne stranke to ni bilo po volji, ker so postavili to kandidaturo brez njegovega privoljenja pod firmo stranke, katero zastopa on. Tako je prišlo po večkratnih pogajanjih do tega, da je nastopil na kandidatni listi pod JKS kot nosilec Jakob Arnuš, prejšnji župan v Šetarjevi. Goriškov kandidat ni bil privlačna moč, sam ga dobro poznam. Povem le to, kar je reklo občinstvo: To ni naš mož, on ne bo vodil naših poslov, tega na noben način ne maramo.

Da je Janez Muršak sestavil tako hitro svojo listo, je bilo dr. Gorišku trn v peti, kajti zapisali so se možje, ki so vsi spoštovanja vredni, še celo oseba, ki si jo je lastil dr. Gorišek za svoje pristaše. Kandidatna lista z nosilcem Janezom Muršakom je bila sploh kot prva vložena dne 28. septembra in tudi potrjena. Izvedel sem, da so nasprotniki te liste računali s tem, da odidem na dopust, kaj so nameravali, ne vem, mislim si pa, da bi se mogoče našla napaka, ki bi zadostovala, da se kandidatna lista zavrne. Pa ni bilo pogoška.

Nosilca Muršaka so strašili na vse mogoče načine. Ker je sodni cenilec in zelo razumen izvedenec, ga je sodišče pogosto poklicalo v različnih zahtevah, da poda svoja mnenja. In tu so hoteli Muršaka zadeti. Dr. Gorišek je sporočil sreskemu načelniku, dr. Senekoviču to okoliščino. Grozili so Muršaku, da bodo dosegli, da se ga odstavi kot cenilca. A Muršak je ostal trden, saj odstavitev kot cenilca ni v kompetenci sreskega načelstva, ampak sodišča. Do odstavitve pa bi bila še dolga pot. Ker ta grožnja nič ni vplivala, so morali misliti na svojo kandidatno listo z nosilcem Jakobom Arnušem.

To je bil težek porod. Bilo je več pogoškov, katere so za silo popravili, dokler ni prišla lista pred sodnika. Bil je zadnji dan za vlaganje kandidatnih list. Dr. Gorišek je čakal v predsobi na rezultat. Po natančnem pregledovanju se je lista potrdila. Milanu je odleglo, ko sta predlagatelja nesla listo domu.

Vsega skupaj je bilo iz osem novih občin iz našega sodnega okraja vloženih 15 kandidatnih list. Kompromisna je bila samo za novo občino Lenart (Lenart, Sp. Porčič, Sv. Trojica). Potrdil sem vse, razen opozicijske iz Korene, ki je bila tako pomanjkljiva, da se je morala zavrniti.

V tednu od 8. – 15. oktobra je bila doba agitacije. Namenoma nisem šel nikamor, ker s tem nisem hotel imeti nobenega opravka. Posebno hudo se je agitacija razvila, kakor sem pozneje izvedel, na

Dr. G. Gorišek

kandidatno listo Jakoba Arnuša. Nalepili so letake s sramotilno vsebino zoper Muršaka. Dan pred volitvami so raznesli govorico, da bo slednji zaprt. Vse samo zaradi tega, da bi preplašili volivce. Na enem letaku je bilo napisano, da bo na dan volitev ob šestih zvečer pogreb Muršakove liste. Vseh teh letakov orožniki niso videli.

Da pa so imeli pristaši Arnušove liste tak pogum, je imelo svoje ozadje, to se je pokazalo na dan volitev.

Za volišča v Sv. Juriju, Sv. Ani, Sv. Antonu, Sv. Benediktu, kjer je bilo pričakovati najhujši boj zaradi opozicijske liste, so bili določeni komisarji iz trga Sv. Lenarta. Tako tudi za občino Voličina, za Sv. Ano, pisarn. ravnatelj Davorin Polič, za Sv. Jurij, občinski tajnik, komidar, za Sv. Anton, odvet. Pripravnik, dr. Senkovič, za Voličino, kanelist, Ivan Košmrl.

Sresko načelstvo je kršilo določbo 6. banove uredbe, z dne 5. 9. 1933, Služb. List, z dne 12. 9. 1933, kos 73.

Volilni odbor je bil povsod sestavljen iz odbornikov JNS stranke. Za občino Voličina, je bil v odboru nosilec liste JNS Arnuš. Za zapisnikarja je bil sin dr. Goriška, Milan iz Sv. Lenarta. Tudi tukaj se je grešil zakon, ker je bil ta obenem namestnik predsednika.

Napočil je 15. oktober, dan občinskih volitev. Za občino Lenart je bilo volišče na magistratu. Za Voličino v osnovni šoli. Že takoj po šesti uri je prišel k meni Muršak in mi sporočil, da mu predsednik ne dovoli vstopa na volišče, češ da mu kot predstavniku gre ta pravica šele pri oddajanju glasov.

Takoj se je videlo, da so imeli vsi komisarji, predsedniki, posebna navodila, kako prepovedati predstavnikom uporabo njihovih obstoječih pravic.

Opozoril sem Muršaka, da se mu v smislu 9., prej navedene banove uredbe, ta pravica ne sme kratiti. In pri tem je tudi obveljalo.

Za volitve za občino Sv. Lenart ni bilo dosti zanimanja. Če si rekel, da hočeš voliti, so te zapisali, če si se potem prikazal ali ne.

Hud boj pa je bil glede volitev za občino Voličina. Komisija je delala počasi, tako da je dosti volilcev odšlo, ne da bi volili, ker so se naveličali čakati. Tudi drugače je postopala tako, da se je prozorno spoznal namen liste Arnuš.

Naval na volišče je bil naravnost ogromen. Bilo je vse polno moških, ki so stali v gručah po trgu. Slišali so se klici: Mi volimo tako, kakor sami hočemo in ne tako, kakor nam hoče diktirati dr. Gorišek.

Kmalu se je izvedelo, da glasuje ogromna večina za Muršaka, le neznaten del za Arnuša.

Pred osnovno šolo sta stala dva orožnika, nekdo je postavil tudi dve civilni osebi, pristaše JNS, da so odganjali vsakega, ki je volil za Muršaka, domu.

A vse to ni nič pomagalo. Navdušenje volivcev je bilo za Muršaka, kot razumnega gospodarja in priljubljeno osebo. Le to je ljudstvo vleklo in ni hotelo voliti osebe, ki je bila vsiljena, ljudstvo je hotelo pokazati svojo voljo, češ če so volitve svobodne, potem ima tudi pravico, se tega poslužiti. In ko je odbila ure šest, ni zvonilo k pogrebu Muršakove liste, kakor so nasprotniki že razbobnali, zvonilo je k pogrebu Arnušove liste, ki je dobila komaj 46 glasov, medtem ko je dobila Muršakova 417 glasov, tako da je prodrla z vsemi kandidati, Arnušova je docela pogorela.

To je bil uspeh ljudske volje. Vsi tisti, ki so razbobnali, da je to punktaška lista, se silno motijo, vsem volivcem za Muršaka še niti na misel ni prišlo glasovati za stvar, ki nima pomena, hotelo je le moža, da bi z njim na čelu moglo uspešno reševati gospodarska vprašanja.

Za Muršaka se je ta dan sijajno končal. Volivci so bili nadvse navdušeni. Ko je nastopila že noč, se je slišalo veselo vriskanje na poti proti Lormanju.

Drugačen pa je bil uspeh na voliščih pri Sv. Juriju, Sv. Ani in Sv. Lenartu, kjer sem bil prepričan, da bo zmagala opozicijska lista.

Pri Sv. Ani so dan pred volitvami nosilca opozicijske liste Jožefa Spindlerja zaprli, zakaj ne vem, baje je imel nek sestanek na dan volitev pa predstavnika liste Andreja Žižka in Breznika.

Pri Sv. Juriju so na povelje komisarja Komidra po orožniku odvzeli predstavniku vse zapiske, kdo je volil in za koga. Posestnik Henrik Fanedl mi je pravil, da je imel nosilec opozicijske liste ob

Dr. Oskar Klavžič

koncu volitev več glasov kakor nasprotni, pri seštevanju glasov, pri katerem se ve, predstavniki niso smeli biti navzoči, pa je imel nosilec JNS čez 300 glasov, opozicijski pa okoli 150. Baje se je komisar Komidar sam pohvalil, da so si znali pomagati.

Pri Antonu sploh predstavnikom niso dovolili biti navzoči pri sprejemanju glasov, še manj pa pri preštevanju glasov. Predstavniki tudi niso imeli zadostne energije, da bi se tem ukrepom zoperstavili, ker je komisar očitno kršil zakon.

Kakor sem slišal, se vloži pritožba na upravno sodišče v Celju, kakšen uspeh pa bo imela, se ne ve. Priloženo sporočilo Jutra pove dosti, kako je s stališčem sodnika.

Kakorkoli, toliko sem ugotovil, da se je pri občinskih volitvah v našem sodnem okraju kršil zakon. Edinoto me je kot sodnika občutno ranilo. Krivica se naj ne bi delala, ker to slabo vpliva na pravni čut občinstva. Če se že bije boj, naj se to zgodi pošteno, ne pa z nasiljem in goljufijo. To moram kot sodnik odločno obsoditi.

18. oktober

Jesen je prav prijetna. 16. oktobra sem opazoval lastovico, ki je letela po našem dvorišču. Gledal sem jo z žalostnim čutom. Kmalu bo izginila, saj jo vleče na jug. Tudi jaz bi rad potoval v Italijo, imel sem že vse pripravljeno, a dobil sem hude bolečine v hrbtu in tako sem moral odložiti tako zaželjeno potovanje. Pa ga lahko naredim drugo leto, upam, da ne bo toliko ovir, kakor jih je bilo letos. Reči moram, da se mi ves načrt ni tako posrečil, kakor sem imel namen izvesti.

21. oktober

Zaradi uradnih poslov sem potoval, četudi težko, v Ljubljano, deloma tudi zaradi tega, da se po razburjenju poslovanja z volilnimi posli razvedrim. Ker je bilo lepo vreme, sem napravil izlet v Kamnik in občudoval Kamniške planine, ki so se lesketale, pokrite s prvim snegom, v zadnjih

Dr. Oskar Klavnsig

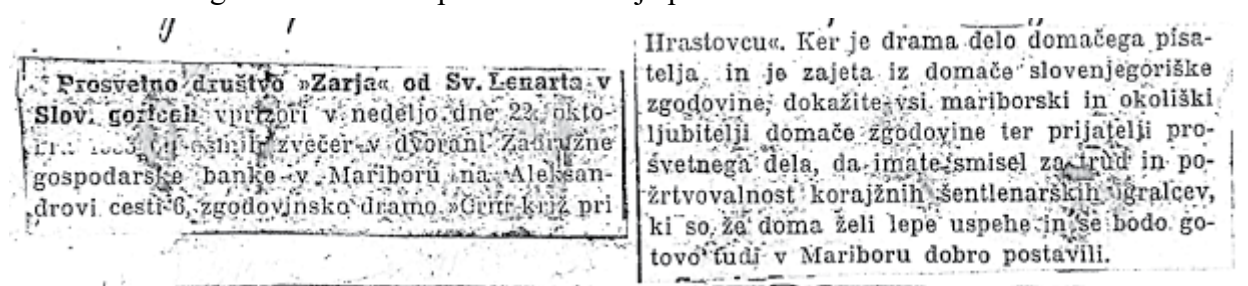
žarkih zahajajočega solnca. Oj, dragi vrhovi! Pred 25 leti sem vas še obiskal in gledal v ravnino, sedaj vam pošiljam iz nižav pozdrave, tam lahko ne bom hodil več.

Zanimala me je tudi Dolenjska. Tja sem se odpeljal vlakom v Novo mesto. Prav ljubki so ti kraji, posebno bele cerkvice na hribih, kakor Primsko, Sv. Urh, obširen samostan Stična, napravili so kaj prijeten vtis name. In Novo mesto. Koliko zgodovine ve povedati ta kraj: cerkev Sv. Miklavža gleda ponosno na mesto in Krko na hribe in gore; stara prošnja napravi nate močan vtis, saj ve dosti povedati o davnih časih. In ljubki vinogradi okoli Trške gore, bele cerkvice na visokem hribu, so me spominjale na Slovenske gorice.

Obiskal sem tudi Josipa Stuklja, ki je bil čez 30 let v Sv. Lenartu tajnik pri Okrajni hranilnici. Sporočil mi je, da njegova hči Tjaša ne najde službe kot učiteljica. Ko sem interveniral zaradi namestitve, se mi je reklo: Hodila je v samostansko šolo. In to je rekel eden, katerega zvesti politični pristaš je bil vedno Stukelj. Nehvaležnost je plačilo sveta!

23. oktober

Igralci posvetnega društva Zarja v Sv. Lenartu so po uspehih, ki so jih dosegli z igro Črni križ pri Hrastovcu v Sv. Lenartu in pri Sv. Benediktu hoteli nastopiti v Mariboru pred odličnim in številnim občinstvom. Ob vabilu sem se udeležil predstave. Bilo mi je nekoliko tesno pri srcu, ko sem videl prihajati ogromno število gledalcev. Zaseden je bil zadnji prostor. Kdor ni dobil vstopnice, se je postavil na stopnice pred dvorano, nekateri so prišli skozi okna. Dvignil se je zastor. Videti je bilo, da so se igralci malo prestrašili, videč toliko ljudij, a kmalu so se vživeli in šlo je prav dobro. Aplavza je bilo dovolj, ko je kaplan Zdravko Kordež pozdravil oba navzoča avtorja, je bilo dosti ploskanja. Po predstavi sem sprejel čestitke od odličnih gostov. Imel sem zadoščenje, da je igra uspela in da se je moj namen, dati narodu nekaj pristnega, trajnega, posrečil. To moje veselje je bilo čisto in mi ga nihče ne more pokvariti. In to je pravi duševni užitek.

27. oktober

Šel sem v vinograd na trgatve. Tako nerad se še nikdar nisem podal kakor letos. Skrajno neugodno vreme je slabo vplivalo na grozdje, tudi toča je napravila veliko škode. Hitro so obrali grozdje,

Dr. Ojzold Klavnič

ni bilo vriskanja kakor lani, povsod vse tiho. 101 brenta, 1000 l mošta, 17° sladkorja. Prav malo dobre volje sem se vračal. Je že taka božja volja!

29. oktober

Kakor vsako leto, tako je tudi letos potekal sestanek Koroških Slovencev v Celju. Nisem se ga udeležil. Čemu obujati bridke spomine na nekaj, kar se ne da spremeniti. Krivda je bila na strani merodajnih oseb, sedaj se ne da nič več popraviti. Izgubljenega ne dobimo več nazaj. Ta denar, ki bi ga potrošil za stvar, ki dalje nič na koristi, dam rajši za koroške akademike, da bodo v boju za obstoj Koroških Slovencev mogli vztrajati.

1. november

Danes sem dobil od predsedništva okrožnega sodišča v Mariboru poziv, da se izjasnim o ovadbi ozir. pritožbi, ki jo je vložil na apelacijsko sodišče predsednik županske zveze, dr. Gorišek. Meni se je kar sanjalo, da bo nekaj prišlo, kajti spoznal sem to na njegovem obnašanju v zadnjem času po volitvah.

Stvar je bila ta. 12. oktobra je prišel k meni eden od predlagateljev liste za občino Cerkljenjak, Alojz Balaškovič in navedel, da so določeni prezrli v listi za volišče, navesti tudi ime predstavnika in namestnika. Bojijo se, da bi jim delali težave na dan volitev. Zato me je prosil, da bi mu dal uradno potrdilo, da sta v kandidatni listi, shranjeni pri sodišču, navedeni imeni predstavnika in namestnika. Ker je bilo to res, sem to potrdilo tudi izdal. Ali ga bo volilni odbor upošteval, je njegova stvar. V pritožbi se navaja, da je prišel predstavnik s tem potrdilom, volilni odbor pa je odklonil pristop predstavnika pri volitvah, ker v listinah, ki jih je predložila občina, nikjer ni bilo omenjeno ime predstavnika in namestnika. Zaradi mojega potrdila, tako pravi pritožba, pa so bili volilci zbegani in vsega tega sem jaz kriv, ker se je neki Zoki sedaj pritožil na upravno sodišče, češ da se je zgodila kršitev zakona, ker volilni odbor ni pripustil predstavnika na volišče.

Jaz, pravi pritožba, bi moral ščititi interese volivcev, ki so za narodno jedinstvo, lista Balaškovič pa je bila protirežimska in bi moral drugače postopati.

Zato se poziva apelacijsko sodišče, da potrebno ukrene zoper me.

Na navedeni poziv sem podal priloženo izjavo.

Tako torej. Dr. Gorišek, ki se je že nekajkrat skliceval na prijateljstvo, mi je še pred nekaj dnevi, ko je uradno prosil za neko uslugo, ki sem jo tudi storil, prijazno stisnil roko in to že po času, ko je bila ovadba vložena (23. 10.), ta me na drugi strani ovaja z namenom, da bi mi škodoval. Kakor sem izvedel, se je gosp. predsednik okrožnega sodišča, dr. Žiher jezil, da se dr. Gorišek zaradi takih malenkosti pritožuje.

Meni je prav, že davno nisem več maral za vse te ljudi, ki so v obraz prijazni, zadaj pa grizejo kot volkovi. V tej družbi se nisem počutil dobrega, mrzelo mi je vse. Sedaj pa imam še manj povoda, hliniti se ne morem in gledati v družbi osebe, ki me zaradi takih stvari, napada z namenom, da bi mi delala težave. Dr. Gorišek si ne more ohladiti jeze, da je njegov oktroirani kandidat Arnuš za občino Voličina tako grozno pogorel; čudno, da še mene ne dolži tega neuspeha.

Oglašja se pač slaba vest, kajti kakor sem slišal, vloženi je veliko pritožb zaradi nezakonitega postopanja pri volitvah. V Jurovskem Dolu je imel Korošec ob koncu (16^a) 260 glasov več kakor Rotman, in še potem so volili Korošca, pri seštevanju glasov pa je imel Rotman 331, Korošec pa 179 glasov. Seveda je vložena pritožba. Mogoče sem tudi jaz to zakrivil.

Maribor levi breg	
Cerkljenjak: odborniki 18, volivcev 689, volilo 386, Zimic (JNS) 283 (15), Balaškovič (kompr.) 153 (3).	
Duplek: 18, 469, 344, Partič (JNS) 203 (16), Gmajnar (JNS) 141 (2).	
Jakovski dol: 24, 850, 534, Semčič (JNS) 290 (20), Študerl (op.) 244 (4).	
Jurovski dol: 18, 708, 510, Rotman (JNS), 331 (16), Korošec (kompr.) 179 (2).	
Kamaica: 18, 723, 287, Lorenčič (JNS) 287 (18), Korena: 24, 798, 356 Kajnik (JNS) 356 (24), Košaki: 30, 1409, 927, Janžekovič (JNS) 643 (27), Vesenjak (op.) 284 (3).	
Pesnica: 18, 770, 481, Kerenčič (JNS) 284 (16), Šparl (op.) 197 (2).	
Selnica ob Dravi: 24, 1007, 551, Verdonik (JNS) 551 (24).	
Senarska: 18, 751, 478, Vračič (JNS) 248 (15), Zupe (op.) 230 (3).	
Sv. Križ: 18, 225, 169, Hlade (JNS) 169 (18), Sv. Kungota v Slov. gor.: 24, 947, 723, Leber (JNS) 409 (21), Vavpotič (JNS) 314 (3).	
Sv. Marijeta ob Pesnici: 18, 471, 355, Šiker (JNS) 194 (15), Šuman (JNS) 161 (3).	
Ščavnica: 24, 920, 414, Breznik (JNS) 312 (22), Spindler (op.) 102 (2).	
St. Ilj v Slov. gor.: 24, 1053, 507, Svafy (JNS) 507 (24).	
St. Lenart v Slov. gor.: 18, 380, 314, dr. Gorišek (JNS) 314 (18).	
Velka: 18, 662, 266, Malli (JNS) 181 (16), Ferik (JNS) 85 (2).	
Voličina: 24, 767, 463, Arnuš (JNS) 46 (0), Müršak (op.) 417 (24).	

9. november

Včeraj je bilo žegnanje v Sv. Lenartu. Običajno je bilo, da sem bil vabljen v župnišče k slavnostnemu

Dr. Ojzolt Klavnič

obedu. Ker je župnik v sodni preiskavi, sem se opravičil, kajti tudi to bi se moglo smatrati kot sestanek, v družbi se govori marsikaj, pri sedanjih razmerah pa je najboljša, da človek molči. Nasilje je na površju, postal sem apatičen za vse, knjige so mi edini prijatelji in sprehod po temnem gozdu, da pozabim na vse, kar mi greni srce.

1. december

Zgodovinski dan Zjedinjenja se je ob petnajstletnici posebno slavnostno obhajal. Kakor vedno, je ta dan slavnostna maša, h kateri so vabljeni predstavniki vseh oblastij in je tudi dolžnost, da se je udeležijo, kar se vedno tudi zgodi. Le župan trške občine Sv. Lenart, večkrat odlikovan od KJ. Veličanstva, starosta sokolske župe, načelnik županske zveze, načelnik prostovoljnega gasilskega društva, itd., odvetnik, dr. Milan Gorišek, je poslal kot zastopnika prvega občinskega svetovalca Franca Recerja; on sam pa je šel z lovsko družbo še pred mašo v Črni les na lov. Mogoče je hotel s tem počastiti ta največji narodni praznik, da so v času, ko je bila božja služba in se je nazadnje zapela državna himna, pridno streljali na zajce in fazane. Nam uradnikom pa je zabičano, da se moramo udeležiti te slovesnosti, kar je od dobrega domoljuba samo po sebi umevno, za predstavnika občine, ki nosijo visoka odlikovanja in je drugače poln navdušenja za našo kraljevino, pa se gre v zeleni gozd razveseljevat. Ljudje so zmajevali z glavami, tu in tam kaka opazka, kdor pa je od njega odvisen, si je pa samo mislil: Quod licet lovi, non licet bovi!

24. december

Sveti večer. Zopet sem ga doživel. Hvala bodi Vsegamogočnemu za ta dan! Tiho in skromno smo obhajali v domačem krogu ta večer. Imel sem občutek, da ni ničesar, kar bi težilo moje srce, vse kar sem storil v preteklem letu, sem napravil po najboljši vesti. Srčni mir da veliko tolažbo in moč. Kar je bilo oznanjeno, da se slišijo zvečer v radiju betlehemski zvonovi, sem šel poslušat. In res! Slišal sem jih in ono petje, tam na mestu, kjer se je Zveličar rodil in slišal sem petje in zvonove najznamenitejših cerkva cele Evrope, razen Rusije. Rim, Pariz, London, Köln, Praga, Dunaj, Bukarešta, Beograd. Po celi Evropi so slišali vsi isti glas, isto ubrano petje zvonov, ki so oznanjali mir. Mislil sem si, o, da bi ta glas segel vsem do srca in da bi zvenel vedno, da bi glas zavisti, sovraštva in razdora ne našel več odmeva, potem bi bil res pravi mir na svetu, potem bi prišla tudi trajna sreča! Daj Vsemogočni, da se to izpolni!

1934

20. januar

Igra »Črni križ pri Hrastovcu« se je igrala 6. januarja v Sv. Lenartu že četrtrič. Dvorana je bila zopet do zadnjega kotička napolnjena. Gledalci so bili zelo zadovoljni, ker so vsi igralci svojo vlogo izborna odigrali. Pri Sv. Antonu so jo igrali 31. 12. in 7. 1., pri Bolfenku 31. 12. Sedaj jo uprizorijo še pri Negovi, Sv. Juriju, na Ščavnici, Sv. Tomažu, tudi v Sv. Jakobu in Jarenini pride na oder. Tako se mora reči, da je našla ta igra po vseh Slovenskih goricah prijazen sprejem, kakor se mi poroča, je povsod občinstvo navdušeno. Veselje mi dela le to, da je občinstvo sprejelo to kot narodno blago in z zanimanjem sledi vsem dogodkom, ki so se odigravali v tukajšnjih krajih pred davnimi časi. Poskusil bom, da spravim to igro tudi na Koroško, saj so me iz Loga vasi in Št. Vida v Podjuni prosili za to.

23. januar

Občinske volitve pri Sv. Antonu in Sv. Juriju v Slov. goricah je zaradi pritožbe upravno sodišče v Celju razveljavilo. Mene so najbolj zanimali razlogi za razveljavljanje volitev v Sv. Antonu. Čital sem jih. Okoliščina, da volilni odbor ni pripustil predstavnika Vinka Lorenčiča, da bi prisostvoval pri volitvah, ker njegovega imena ni bilo napisanega v razloženi kandidatni listi, četudi se je izkazal z uradnim potrdilom, ki sem ga dal jaz, je bilo merodajno za razveljavljanje. In to je smatral dr. Gorišek za največje kršenje postave, ker sem na zahtevo volivca dal to potrdilo. Ravno nasprotno bi bilo kaznivo, če bi ga ne dal, klicala bi me oblast na odgovor, ker bi kršil s tem, da bi

Dr. Gilbert Klavnić

ne hotel potrditi nekaj, kar je v spisih, svojo dolžnost. Vedel sem, da sem prav storil, zato sem bil popolnoma miren. Nadrejena oblast je s tem, da zaradi te pritožbe ni ničesar ukrenila zoper mene, ravnanje odobrila. S tem sem dobil zadoščenje. Prav pa mi je, da še bolj spoznam dr. Goriška. Prijateljski čut, ki sem ga imel zanj, mi je pač popolnoma zamoril v mojem srcu. Zato je tudi moje občevanje z njim temu primerno.

24. januar

Izvedel sem, da se je odvijal pri Sv. Juriju v Slov. goricah, kjer je zaradi razveljavljenih volitev pri prizadetih veliko vznemirjenje, shod županske zveze, katere predsednik je dr. Gorišek. Med drugim je omenil tudi dejstvo, da so jeseni v Celju tri sodnike (glej zapiske pod 17. oktober) upravnega sodišča upokojili, ker niso bili naklonjeni sedanjemu režimu. Na njihovo mesto imenovani sodniki pa so nastopili isto pot. Kar kažejo s tem, da občinske volitve, ki so se vršile 15. 10. 1933, kar po vrsti razveljavljajo. Ostalo je vse pri starem. Da, hudo je to za ljudi, ki bi najraje videli, da bi vse nezakonitosti, ki so jih zakrivali, kratko malo prezrli. Lepo naziranje in to jurista! Zato pa rečem: Proč roke od delovanja sodnika, njegov poklic je vzvišen, on je zato določen, da varuje pravico in pripomore zakonu do veljave. Lepo bi izgledalo, če bi postal sodnik slepo orodje tistih, ki imajo moč v rokah. Potem se lahko reče, da se neha vsak zakon in to bi bil konec vsakega pravnega stanja. Tudi novi sodnik Maks Ašič, ki je prišel na mesto umrlega sodnika, dr. Tavžlja, mu je trn v peti, ker je »klerikalec«. Grozno! Povedal je, da je deloval zoper to, da bi prišel Ašič sem. Ker se pa to ni zgodilo, pa se lahko deluje, da bo od tukaj premeščen. Mislim, da bodo ostale to le pobožne želje, dokler opravlja sodnik svojo dolžnost, ga bo tudi nadrejena oblast ščitila.

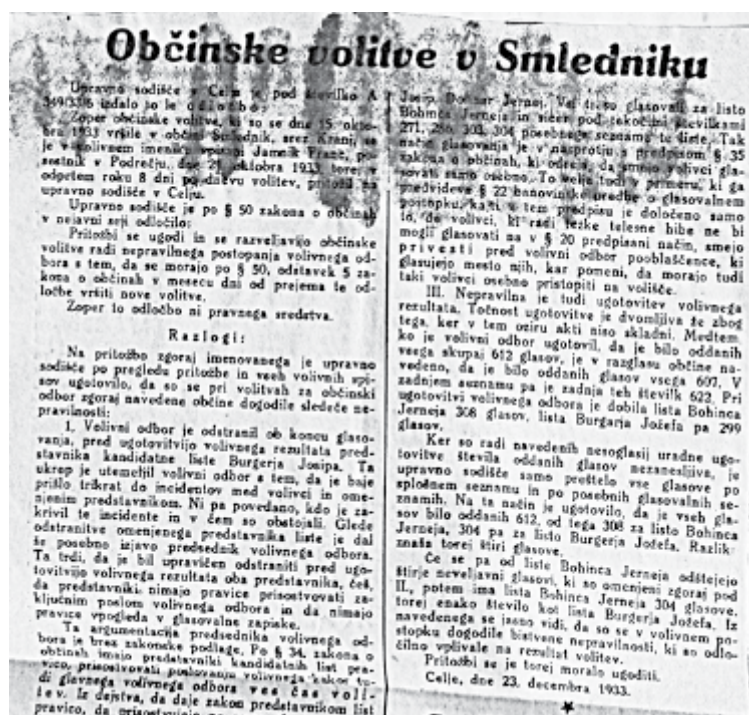
26. januar

Izvedel sem, da se je dr. Gorišek na zborovanju JNS v Mariboru silno razburjal nad tem, da so bile občinske volitve pri Sv. Antonu razveljavljene in to samo zaradi tega, ker sem jaz dal uradno potrdilo, da sta Vinko Lorenčič in Jakob Rojs predstavnik oziroma namestnik liste, kar je v izvirniku zapisano. To je strašen zločin v očeh dr. Goriška. Imenoval me je največjega klerikalca v celém okraju. Izvrstno! O, kakšen greh, biti klerikalec. Čudno, da ne stoji v sv. pismu, da je Bog ustvaril samo liberalce! Ko se je sedaj toliko pisalo o neki morski pošasti, tam na obali Anglije, ni izključeno, da je prišel iz morskih globočin pravi predpotopni klerikalni zmaj, gorje, če pride do Adrijanske obale, potem je z liberalci konec. Dan za dnevom se čita, da je upravno sodišče v Celju razveljavilo občinske volitve, bržkone sem tudi tam imel svoje klerikalne prste vmes.

Priložim razsodbo o razveljavljenju volitev v Smledniku. To pa zaradi tega, ker se je v našem okraju in drugod dosledno prakticiralo, da se ni pripustilo predstavnika, ko se je ugotavljal volilni rezultat. To interpretacijo je dalo Jutro nekaj dnij pred volitvami. Namen je bil prozoren, nikakor pa ni odgovarjal duhu zakona. Upravno sodišče je zavzelo pravo stališče.

28. januar

Ad perpetuam rei memoriam. Priložim razsodbo upravnega sodišča v Celju glede občinskih volitev v Senčurju pri Kranju. Če se čita ta sodba in priloženi članek Jutra, z dne 28. 1. 1934, potem se pač vidi, kako

Dr. Adolf Klavnsig

so si nekateri krogi tolmačili občinski zakon po svojem. Če piše Jutro, da je bilo toliko pritožb

Pritožbe proti občinskim volitvam

Upravno sodišče v Celju je prejelo 143 pritožb: o desetih še ni razpravljalo, dvajsetim je ugodilo, ostalih stotrinajst pa je zavrnilo kot neutemeljene

Občinske volitve v Sloveniji dne 13. oktobra so prinesle naravnost katastrofalen poraz punktašem in drugim opozicijskim skupinam. Bile so res zopet nekele plebisit, vendar pa docela drugačen, kakor so punktaši napovedovali. Slovensko ljudstvo se je takrat z ogromno večino ponovno odločno izreklo proti stari politiki razdera in združbe in ravno tako odločno za novo jugoslovensko politiko složnega dela, ki edina nas more srečno pripeljati skozi današnje gospodarske nadloge.

Poraz punktašev in njihovih prostovoljnih ali neprostovoljnih zaveznikov je bil tako velik, da je pomenil za nje silno blamažo. Da bi se oprali in svojo blamažo vsaj malo omilili, so na vso moč težili in se zavražali nad terorjem, ki se je baže navlil na nje, čeprav je znano, da so ravno oni sami pritiskali na volilce in kandidate z najhujšimi in največje obsodbe vrednimi sredstvi. Ohenem je bila organizirana akcija, da so punktaši in drugi poraženci začeli vlagati proti volitvam pritožbe na upravno sodišče v Celju. Razumljivo je to. Hoteli so dati na ta način vsaj nekaj verjetnosti svojim izmišljenim očitkom o nepravilnostih in nasilstvih pri volitvah, obenem pa viti poguma zapeljancem, ki so pri volitvah šli na njihov lim, a so se potem zgrozili, ko so spoznali, kako osamljeni so v slovenskem ljudstvu. Saj je med 367 občinami v preko 300 občinah zmagała Jugoslovenska nacionalna stranka, dočim so vse opozicijske skupine skupaj dobile le okrog 60 občin.

Seveda je to zelo bolelo vse one, ki so drugim dopovedovali ali pa si morda celo še sami domisljali, da je naša ljudstvo za njimi. Po izidu parlamentarnih volitev 1. 1931. in po krasnem razvoju nacionalne politične organizacije so bile občinske volitve pač neizpodbiten dokaz, da je poraz separatizma in punktaštva, poraz stare strankarske miselnosti definitiven in nepopravljiv. Sebi v tolažbo in drugim v slepilo so torej blamirani kolovodje storili vse, da se je vili prava poplava pritožb na upravno sodišče, ki je po zakonu o občinah pristojno, da razsoja o zakonitosti in pravilnosti občinskih volitev. Res je upravno sodišče v Celju prejelo 143 pritožb menda iz vseh srezov, iz teh več, iz onih manj.

Pritožbe proti kakim volitvam sestaviti ni težko. Posebno ne proti volitvam, ki so se vršile v takih okoliščinah kakor zadnje občinske volitve. Bile so namreč prve po novem zakonu o občinah, ki je ravno glede svojih določb o volitvah precej kompliciran in formalističen. Upravno sodstvo poprej še ni imelo prilike izreči svoje mnenje, kako je treba to ali ono določbo zakona tolmačiti in izvajati. Zato so bila pritožbeni spekulaciji vrata na široko odprta, ne glede na to, da se lahko pritožba vložil sploh proti vsakim volitvam. Tudi dejstvo, da so bile zadnje občinske volitve neposredno po izvedeni komasaciji občin in da so se torej vršile v okolju, ki še ni bilo živeto in konsolidirano, tudi to je rodilo marsikako okoliščino, za katero se je lahko pograbili oni, ki se je hotel za vsako ceno pritožiti.

Razumljivo je, da je bila ogromna večina pritožb vložena iz poraženega opozicijskega tabora, ki je hotel s tem zakriti svojo blamažo in potolažiti nevoljno razočaranost svojih zapeljanih volilcev. Nakana se je obnesla le za nekaj tednov, zdaj pa je blamaža še večja. Kajti upravno sodišče v Celju urno re-

šuje vložene pritožbe in je doslej razpravljalo že o vseh razen o desetih. Med onimi 133 pritožbami, o katerih je že sklepalo, jih je 113 zavrnilo kot neutemeljene in samo 20 pritožbam je ugodilo in to večinoma iz razlogov formalnega značaja. Največ primerov je takih, da je bilo sodišče glede te ali one določbe zakona o občinah mnenja, da jo je treba drugače tolmačiti in izvajati, kakor je to storila dotična volilna komisija. Do teh razlik v tolmačenju je prišlo zaradi tega, ker upravno sodstvo, kakor smo že gori napisali, poprej še ni imelo prilike ustvariti enotno razlago zakona. Zato vidimo, da so upravna sodišča tudi v drugih banovinah razveljavila več občinskih volitev, ker po njihovem mnenju volilne komisije zakona niso pravilno izvajale. Ker so upravna sodišča v zadevah občinskih volitev vrhovna instanca in proti njihovim razsodbam ni priziva, bo vsekakor koristno in potrebno, da se vse te razsodbe in njihove utemeljitve zberejo ter medsebojno primerjajo. V kolikor se strinjajo, jih bo treba objaviti, da se bo vedelo, kako je treba po mnenju upravnih sodišč zakon tolmačiti in izvajati. Kjer pa se nazorji upravnih sodišč ne ujemajo, bo treba poskrbeti za avtentično interpretacijo, odnosno pojasnilo zakona. Le na ta način se da doseči enotnost v izvajanju zakona za vso državo in preprečiti nevarnost, da bi veljale za eno banovino drugačne določbe kakor za drugo.

Pa da se vrnemo k razsodbam celjskega upravnega sodišča. Ako upošteva- mo vse okoliščine, ki smo jih navedli, moramo reči, da pomenijo razsodbe uničujočo obsodbo onih, ki so s pritožbami na upravno sodišče hoteli dati vsaj videz upravičenosti in verjetnosti izmišljotinam o nasilstvih in nepravilnostih pri volitvah. Iz onih 20 razsodb, s katerimi je upravno sodišče pritožbam ugodilo, je razvidno, kako rigorozno je sodišče tolmačilo zakon. Tem bolj glasno govori zato onih 113 pritožb, ki jih je sodišče že dosedaj zavrnilo kot neutemeljene. Zavrnilo je take ogromne večine vložnih pritožb je dokaz, kako iz trite izviti so bili očitki, da so se pri volitvah vršile protizakonitosti in da je le zato poraz punktašev in drugih opozicijskecev tako velik.

vloženih in večina zavrnenih, tako se mora reči, da so se godile velike nepravilnosti na sploh in da se o svobodnih volitvah pač ne more govoriti.

Dr. Ojbold Klavnič

5. februar

Da so razveljavljene občinske volitve pri Sv. Antonu, Sv. Ani in Sv. Juriju, je razburilo duhove. S kompromisom do sedaj ni bilo nič. Opozicijsko listo imenujejo klerikalno, tudi punktaško, celo protidržavno. Strogo se nadzoruje postopanje »klerikalcev«. V občini Jurovski Dol je zelo agilen Franc Zorec, posest. sin iz Partinja, ki je predstavnik tako imenovane punktaške liste. Dne 1. februarja so ga orožniki priprli na vsako ovadbo in ga ob 16. z bajonetom na puški odvedli v Maribor. Takoj je bil zaslišan in takoj izpuščen, ker ni bilo nič na vsej stvari. Gotovi krogi so že dvignili zmagoslavno glavo, češ sedaj smo ga napravili neškodljivega, a ni bilo nič iz te moke. Danes je imenovani prišel s 6 drugimi tovariši, on v sredini, v trg k predstavi. Veselje se mu je bralo na obrazu in bilo je, kakor bi hotel reči: Kaj nam pa morejo!

20. februar

Željno pričakujemo ljubo pomlad. Hudo se drži zima, nikakor se noče ločiti. Danes zjutraj sem zagledal prvi škorčev par na češnji, veselo sta žvrgolela. O, kako sem se ju razveselil, oznanjevalci pomladi, bodite mi pristrčno pozdravljeni.

24. marec

V občini Cerkevnik in Ščavnica (Sv. Ana) so se ponovno izvajale občinske volitve. Kot namestnik predsednika volilnega odbora je bil imenovan dr. Gorišek. Volitve je vodil on sam, predsednik je bil samo na papirju. Temu primerno so volitve tudi izpadle. V Cerkevniku je dobila opozicijska lista 76 glasov in enega odbornika. Dr. Gorišek je lahko zadovoljen, kakor trdi, zaradi moje krivde je pridobil še enega odbornika. Večina pristašev opozicijske liste je dobila 272, režimska 347 glasov. Zoper volitve je vložena pritožba s strani opozicije.

16. april

Mojo povest Slednji vitez Reberčan je dramatisiral Spitzer, ki je uprizoril tudi Sketovo Miklovo Zalo in dal ime Bilštajn in Reberca ali Slednji vitez Reberčan.

Igro so prvič uprizorili člani izobraževalnega društva »Danica« v Št. Vidu v Podjurski dolini. Dobil sem vabilo za 8. in 15. 4. in ni mi bilo žal. Bilo je lepo pomladansko jutro, ko sem stopal od postaje Tinje - Kamen po znanih poteh proti Št. Vidu.

Da, spomini. Bil sem avskultant v Celovcu in sem izkoristil to priložnost, da sem se zgodaj zjutraj peljal do te postaje, potem pa potoval mimo Kamna, po sočnatih livadah, temnih gozdovih ter poslušal petje drobnih krilatcev in vesele kukavice. Moj pogled je šel proti jugu, na strme gore, temne gozdove in milo domačo vas, Reberco in tihi dom moje mamice. O, kako lepi so bili trenutki, ko sem sedel pri njej in je pripravljala kosilo, okoli mene pa sestra in bratec. Skromno je živela, a pošteno in vzgojila nas, da bi postali dobri državljani.

Pri takih pohodih sem večkrat mislil na to, kako bi se dalo spisati povest o reberških vitezi, o katerih so pričale samo še razvaline razpadajočega gradu na strmem bregu za cervijo Sv. Jerneja na Reberci.

A minili so časi. Nič več nisem hodil po tako ljubih poteh, poslali so me v Slovenske gorice, izgubil sem svojo domovino, svojo mamico.

V tihih urah sem se spomnil svoje domovine, s tem hujšo silo in silile so mi besede, moje hrepenenje, v pero in tako sem spisal prvo povest Slednji vitez Reberčan. Je bil le poskus, nikakor nočem trditi, da bi bil ta spis literarne vrednosti. Spis je nastal iz ljubezni do milega domačega kraja.

A domačemu ljudstvu je vsebina ugajala, saj jim je bila znana, domača in iz peresa osebe, katero so povsod poznali.

Tako je prišlo do tega, da je z voljo tamkajšnjih prebivalcev dramatisiral Spitzer, isti, ki je uprizoril Miklovo Zalo za igro, mojo povest.

Na to predstavo sem potoval 15. aprila. Šel sem mimo Kamna, tudi o tem kraju sem spisal povest: Hildegarda, saj je ta kraj tako mikaven, da bi bilo škoda, če bi se ne pisalo o njem.

Po znanih poteh sem prišel do vasi Vesele, kjer je doma moja sestrična Lenika, omožena Wutte,

Dr. Ojbold Klauwig

22. maj

O binkoštih je Jadranska straža, katere član sem postal, organizirala izlet v Split. Dne 19. zvečer ob 18^h smo se odpeljali iz Ljubljane s posebnim vlakom, bil je tudi moj brat Janko zraven, čez Zidan most v Split. Dolgo je to potovanje in naporno. K sreči smo imeli prijetno družbo, zobotehnik Bajs iz Ljubljane je vedel imenitno zabavati celo družbo. O spanju ni bilo govora, ob treh sem se zbudil in se podal na hodnik, ko je brzec zapihal vedno višje in višje in je dalmatinski kmet gnal živino na pašo. Slavček še ni utihnil, njegov glas je premagal celo ropotanje koles. Romantični so ti kraji, a tudi revni. Dalmatinec ljubi svojo zemljo, z zidovi obdaja prst, da mu je ne odnese veter. Tam vzgaja zelišča za skromno prehrano, a je zadovoljen, pri pičli hrani je čvrst in zdrav.

Vožnja do Splita mi je že iz kongresa v Dubrovniku znana. Jutranje življenje je oživel na postaji Knin, kjer smo dobili okrepčila. Bilo je lepo binkoštno jutro in temu primerno veselo razpoloženje. Po romantični vožnji smo prispeli v Split. Tisti, ki morja še niso videli, so vzhičeni zavpili: »Morje!« Tudi za nas, ki smo ga že videli, je bil pogled na morje nekaj, kar vedno očara.

Lepoto Splita bi bilo odveč popisovati. Dioklecianova palača, stolna cerkev in razgled z vrha Marjana ti kaže zgodovino ter lepoto celega mesta. Kako prijetno je sedeti blizu stolne cerkve pri »Srebrni zvezdi« sredi starih zidov. A minilo je vse. Kjer se je razširjal romanski živelj, je sedaj Slovan!

Drugi dan je bila vožnja na Brač. Peljali smo se v mali ladjici, ki ni bila kos razburkanemu morju, kar me je napotilo, da sem jo zapustil in se od Omišlja peljal z avtobusom v Split, kar je bilo tudi prav mikavno. V hotelu Ljubljana smo bili prav dobro postreženi.

Le prehitro je minil čas. Od vseh strani so prihajali izletniki ter se zbirali na kolodvoru. Ob osmih zvečer odpelje izletni vlak zopet nazaj v Ljubljano. Bilo je veselo vrvenje, prepevanje, poslavljanje. Rezek pisk, vlak se je začel premikati. Dolgo smo gledali nazaj na mesto, ki je bilo bujno razsvetljeno. Veselo smo kramljali v naši družbi, vsak je imel kaj povedati in tako je minil čas. Vožnja iz Splita v Ljubljano je dolga celih 14 ur. Prestali smo tudi to. Napočil je lep dan, vozili smo se mimo Karlovca, Zagreba, v Zidanem mostu sem se poslovil od brata in vesele družbe. Z lepim spominom, a tudi silno utrujen, sem se vrnil domu.

26. maj

Imel sem namen potovati v Italijo, imel sem že vse pripravljeno, potovati bi moral iz Gradca, pod vodstvom nekega Maria Renata Micolini. A v zadnjem trenutku sem dobil obvestilo, da ta voditelj ne izpolni vseh obljub in tako sem potovanje namerno opustil. Ne morem si kaj, da imam pred Italijani neki strah, ne morem jim zaupati. Rad bi videl lepa mesta, Benetke, Firence, Rim, Neapelj, a ostalo bo bržkone le pri želji.

9. junija

V času od 27. 5. – 3. 6. je bil v trgu sv. misijon. Vodili so ga očetje jezuitje iz Rakovnika pri Ljubljani. Župljani so prihajali prav pridno v cerkev. Pridiga za moške je bila prav zanimiva, stvarna, brez vsakega pretiravanja. Reči moram, da je vse to, kar je misionar povedal o družinskem življenju, bilo že dostikrat predmet razprav na sodišču. V tem oziru je poklic duhovnika in sodnika enak. Eden sodi pro foro interno, drugi pro foro externo.

Zaključek misiona je bila veličastna procesija ob osmi uri zvečer. Od cerkve se je pomikal sprevod mimo naše hiše in mimo Goriškove proti sodnijskemu križu in nazaj po cesti v cerkev. Ko so se prvi že bližali cerkvi, so zadnji šele odhajali proti Goriškovi hiši. Vsak je imel gorečo svečo v roki. To je dalo celi procesiji poseben sijaj. Tudi vse hiše so bile razsvetljene. Le hiša dr. Goriška je bila temna. Bilo je najmanj 3000 oseb. Videti je bilo, da je katoliška ideja še močna in je ni sile, ki bi jo mogla uničiti.

8. junija je prišla ravno opoldne nad Lenart huda nevihta z bliskom in gromom. Neprenehoma je udarjala strela v strelovod na zvoniku, v Dimnikov hlev, Letonjevo hišo, dvakrat pa v Goriškovo hišo, da so začele vse žarnice goreti. Stanovalci so bili prestrašeni. Ljudje pa so rekli: »Če dr. Gorišek ni razsvetlil hrama, mu je Bog pokazal, kako se lahko razsvetli.«

Dr. Ojzolt Klavnić

28. julij

Veseli čas dopusta je minil. Prebil sem ga večinoma v Spodnjih Gorjah, št. 6. Vreme je bilo zelo ugodno. Delal sem izlete: Mrzli studenec, Smučarski dom na višini 1800 m sem obiskal v 12 urah, prišel sem v Rateče ob italijanski meji in gledal od daleč Višarje, kjer sem bil nekajkrat, žal, sedaj se širi tam Italijan. Povzpел sem se po zložni cesti do cerkve Sv. Križa; v precej slabem vremenu sem obiskal Valvazorjevo kočo in tudi hrib Sv. Jošta sem premagal. Bil je to krasen dan, da si lepšega nisem mogel želei. Gorenjska se je pokazala v vsej svoji lepoti. Ogledal sem si Prešernov dom in grob sester Jare in Katarine v Dobravi. Tudi na Bohinj nisem pozabil. Rad bi smuknil skozi predor v Gorico, a neki glas mi je rekel: Ne hodi. Italijan je zahrbtnen. Ne morem pomagati, od svetovne vojne sem, mi je postal Italijan zoprn zaradi svoje zahrbtnosti. 21. 7. sem se peljal na Koroško. Obiskal sem prijatelja Röthla v Beljaku, nato pa sem se peljal na Reberco. Pač velika sprememba, skoraj nobenih znancev več, le pri Grajnarju so še vsi, a pozna se jim zob časa. Nič ni več veselo, nič gostov, nič petja, kakor je bilo včasih ob nedeljah zvečer. Bil sem edini gost. Obiskal sem grobove staršev in znancev, žalostna pot. Misel, da sem izgubil najdražje, napravi človeka otožnega. Drugi dan so že prišle vesti iz Celovca, da so metali bombe na poslopje deželne vlade in deželnega sodišča. Bila je prav napeta situacija, naciji so izvrševali en teroristični akt za drugim. Nekako plaho so gledali Grajnerjevi, čutil sem, da se bojijo zame. Zato sem jo odkuril proti Loga vasi, kjer sem pri Šlajharju bival dva dni. S Šlajharjem sva 24. 7. odšla na izlet čez Škofiče do razvalin nekdanj hodijskih graščakov, mične kapelice Sv. Marjete in Sv. Ane nad Ribniškim zalivom. Neznansko lep razgled se nama je odprl na Vrbsko jezero in Celovec. O, kako krasna je Koroška, kako divna, koliko lepot imaš in vendar nisi naša. Izgubljena po naši krivdi. Po bivanju ob obali na Otoku sva se peljala zopet v Loga vas. V prijazni družbi župana Rainerja in gospe nam je le prehitro minil čas.

Napočil je usode polni dan, 25. junija. Bil sem pri Šlajherju in se ravno pripravljaj za odhod v Beljak. V tistem pride Torkar, ki je bil pri županu Rainerju, ter sporoči, da je Dollfuss odstopil in prevzema Rintelen njegovo mesto. Tako je sporočil radio. Bili smo vsi presenečeni, ker kaj takega ni bilo pričakovati. Odpeljal sem se v Beljak in nato z brzecom v Jesenice. Tam so bili že vsi radovedni, a kaj posebnega nisem vedel povedati. Šele drugi dan smo izvedeli na Bledu, kaj se je na Dunaju zgodilo in da je nastal boj med naciji in vladnimi četami. Nekaj dni pozneje sem izvedel, da so bili ravno v mojem rojstnem kraju najhujši boji in tudi mrtvi. Tako sem srečno odnesel pete. To je sedaj že tretji boj, ki so ga prestali Korošci od prevrata. Sedaj so se Nemci sami med seboj streljali; sedaj so se tudi marsikateremu odprle oči. Ko sem bil na Reberci, je ta in oni rekel: Mogoče pa se le spremeni, da pridemo k vam, saj pri vas je vsaj mir in dovolj jesti. Tako so govorili tisti, ki so leta 1920 najbolj vneto agitirali za Avstrijo. Časi se spreminjajo. 28. julija sem se udeležil pogreba generala Maistra. Bilo je nekaj veličastnega. Maribor še ni videl takega pogreba. O, ko bi imel general Maister leta 1919 proste roke, bi bila Koroška naša, a imel je zvezane roke in to je bila naša poguba!

24. 9.

Bil sem v Ljubljani in na Gorenjskem. Ogledal sem si tudi žensko kaznilnico Begunje ter razvaline nekdanjih mogočnih Lambergerjev. Krasno je v jeseni na Gorenjskem. Planine se vidijo tako lepo kakor malokdaj poleti. Le življenje ob Blejskem jezeru je utihnilo, nič ni več vesele godbe ob obali, nič živahnega življenja, neka otožnost je legla na vse, kakor bi hotela spominjati, da narava umira.

V Ljubljani sem kupil radio, moja davna želja se je s tem izpolnila. Kakšno je bilo veselje, ko sem prinesel aparat domu. Ožek me je objemal od veselja. In ko je prvič zapel, so se vsi domačini zbrali in poslušali glasove, ki so prihajali iz skrivnostnega zaboja. Sedaj se ne bojim več dolgočasnih zimskih večerov, sedaj sem povezan s celim svetom in to je užitek.

Dr. Adolf Glaunig

5. oktober

Moj radio je glede vremena dobro prerokoval. Že 14 dni je bilo lepo vreme, opoldne je kazal toplomer celo 25 stopinj. Razumljivo je, da je obetala trgatev biti dobra. Glavno pa je bilo, kako dolgo bo to vreme trajalo. Radio mi je 30. 9. napovedal, da bo lepo do 3. 10. Odredil sem takoj trgatev za ta dan in nisem se motil. Bil je najlepši dan, srečno smo pobrali pri najboljšem razpoloženju; brentarji so nanosili 112 brent, sladkorja je bilo v vinskem moštu dopoldne 200, opoldne 210. S tem sem bil prav zadovoljen. Bog daj, da bi bilo še drugo leto tako. Minilo je 100 let, ko je bila prav tako dobra letina.

Zaradi zanimivosti priložim dopis iz Slovenca, z dne 23. 10. 1934, da se ve, kako je bilo leta 1834. Tudi letos je trta cvetela koncem majnika. Trgatev pa se je začela v drugi polovici septembra.

10. oktober

O dies ater, oj, črni dan. Postal si že 10. 10. 1920, ko smo izgubili rajsko Koroško, velika je bila ta bol, nikdar ne zaceli ta rana.

Ta dan je postal grozen, ko se je raznesla strašna novica, da je dan prej v Marseillu postal naš priljubljeni vladar, kralj Aleksander I., žrtev groznega zločina. Nisem mogel verjeti te strašne novice, ki mi jo je zjutraj sporočila moja sestra; žal je bilo res, prišlo je uradno potrdilo. Ljudje v trgu so hodili kakor zbegani okoli, blede, potri, vidno razburjeni. Naš kralj, naš dobri oče je mrtev. To mi ni šlo iz glave. Žalne zastave so zaplapolale v kratkem na hišah, vse veselje je utihnilo, legla je težka mora na srca vseh. Sedaj se je videlo, kaj je nam bil naš vladar, o, kako se je trudil in mučil, da bi ubranil mir, da bi bil z vsemi sosedi v dobrih odnosih. In posrečilo bi se mu vse to, saj je imel izredne zmožnosti. Sredi tega delovanja mu je morilčeva roka prestregla nit življenja. O, kako gnusen čin. Kolikokrat pogledam na podobo kralja, mi silijo solze v oko, ker vem, kako nas je ljubil vse, kako je hotel osrečiti vse.

Zvonovi zvonijo, otožno se razlegajo glasovi v solčnih goricah, kjer se je drugače v tem času razlegalo veselo petje. Danes je tiho vse, naš oče, naš kralj je na mrtvaškem odru. Sedaj se vozi po morju na vojni ladji Dubrovnik nazaj v domovino. O, kaka sprememba. Pred enim dnevom je gledal z ladje veselega obraza, saj je nosil s seboj toliko idej, katere je hotel ravno sedaj uresničiti, a onemel je zaradi morilčeve krogle. Sedaj se vrača v domovino, tih in nem k večnemu počitku. O, kako velika tragedija, žalosten je ta dan, ne morem ga pozabiti in ga tudi ne bom.

5. november

Danes sem videl še jato škorcev, ki so poletavali okoli trga; zbirajo se, da poletijo proti jugu. Otožno jih gledam, letel bi z njimi v lepe, solčne tople kraje. O, da bi le prišel kmalu čas, ko se vrnejo, saj so prvi oznanjevalci novega življenja v naravi.

20. 11.

Dne 11. 11. in 18. 11. je uprizorilo izobraževalno društvo «ZARJA» pri Sv. Lenartu igro Vilštajn in Reberca, ki jo je spisal Spitzer po moji povesti Slednji vitez Reberčan. Obisk je bil prav dober. Igra je bila ravno v tem resnem času primerna. Hudobni vitez napade v morilnem namenu blagega viteza, a kazn

Sv. Lenart v Slov. goricah, Prosvetno društvo »ZARJA« pri Sv. Lenartu v Slov. goricah zopet slopedna plan. V nedeljo dne 11. novembra priredilo svoj dvorani Narodnega doma ob treh popoldnevnih urah, koroško, viteško-romantično igro »Vilštajn in Reberca«. Igra je čisto nova in bo igrana prvič na našem slovenskem odru. Motiv je vzet iz koroškega viteškega življenja. Dramatiziral jo je Korošec Jakob Špicer, po zgodovinski povesti našega sodnega svetnika dr. Ožbalt Blaunika »Zadnji vitez Reberčan«, ki so jo vsi z velikim zanimanjem »čitali«. Igra v mnogem sliči »Črnemu križu« pri Hrastovcu, toda je snov vzeta iz koroškega življenja in poudarja še v bolj napeti in mikavni obliki. Uprizorjen bo tudi viteški dvoboj z meči. Ker prosvetno društvo lahko nudi tudi lepe viteške kostume, se drzne vabiti vse svoje prijatelje širom sosednih žup in tam, kameli za mnogo dramatičnega užitka in splošnega zadovoljstva.

Sv. Lenart v Slov. goricah. Zadojo nedeljo je lenarsko prosvetno društvo »ZARJA« uprizorilo lepo viteško dramo »Vilštajn in Reberca«. Kljub majni reklamirani se je zbralo polno gledalcev. Občudovali smo živahno in naravno prednana- nje vlog in lepe viteške kostume. Oboje je vplj- vilo, da smo imeli vtis, kot da bi pred nami oživila koroška zgodovina. Posebno smo so- zastavovali s simpatičnim vitezom Manfredom, ki je postal žrtev zahrbtnega napada roparske- ga viteza Ivana Reberčana. Kakor je gospod predsednik v uvodu povdarjal, je drama zelo

primerna ravno za sedanjí čas, čas polpretek- lih žalostnih spominov. Igra nazorno pokazuje, kako se roparskim morilcem prej ali slej vrata- te kako jih Bog kaznuje. Veseli nas, da bode društvo, kakor je gospod predsednik obira- ključno izrazil, dramo ponovilo še naslednjo nedeljo dne 18. novembra. Kdor se igre ni vi- del, naj ne zamudi ugodne prilike!

Ožbolt Blaunig

sledi.

Sestrična Helena Wutte pa mi sporoči, da bodo igrali 25. 11. v Št. Vidu v Podjuni »Črni križ«. Sem radoveden, kako bo ta igra uspela.

Ljubli Bratane,

ko sem vas z enimi posvetovanji
diskutiiral ali ste se kaj pri ljubeznivi
skupini kar vam je srčno želimo
in vas krala Boga smoš do sedaj
ili in sedaj in se razvijamo prav
vsebuje pripravljajo se na si igrali
a Črni križ si noči so imeli pre
je pišili se z vami hem smekom itomi.
Ker se skrbim kakor bi čisti Lorel
kakal, pravijo da je že pripravljen
moj nov predstnik Leht
a Florak ki je bil že predstnik
sedaj predstnik on se ima
slent ker je tudi sam dober igralec

ga se skrbim kakor bi napravil
da bi igra lepša in podla prišel
je vloga otoka našej gube in
me prosil da bi si pisala in v
pravda kaj so imeli naši igralci
kaj obliko ali bi bila dobra za
fridriga vitezka? ker je še obliko
igre in kakor so bili pri vas drug
oblečeni? prosim al bi je vmešale
da bi mi skratkem nameril in
skratko kakor se je vam obnel
Poboriam al je že bila, se se neselijo
naši ljudje Črnega Križa igra
se na 25. Novembra in paš potem v
Boriam narajji bi si imeli naši

igralci med seboj dabi ih
komanstivar se. Si obendujjo da
si slovil takr lpo povest sedaj ki se pišli
tije zima poprašujjo si petje knigi
ni smotih dali v hitare ves paik nemo
sem nasaj dobit grje menda od hiše
do hiše. Predsednik ih je sedaj se
potrebval si je naročil nove Hildegarda
ki je so se izbrali jo se obendujjo sedaj
je se med ljudstvom to kjo bode naj
dobit da je sam v Hamen sma
gorovi le s Hubar se jo se to ki pri čor
kujjo gotovo to se poslana se zima
da se ne bovalo naši ljudstvom
in se se am si se restoratorni vi skupaj
sami. Troje potestovalost timomom

Dr. Ojolt Klauzig

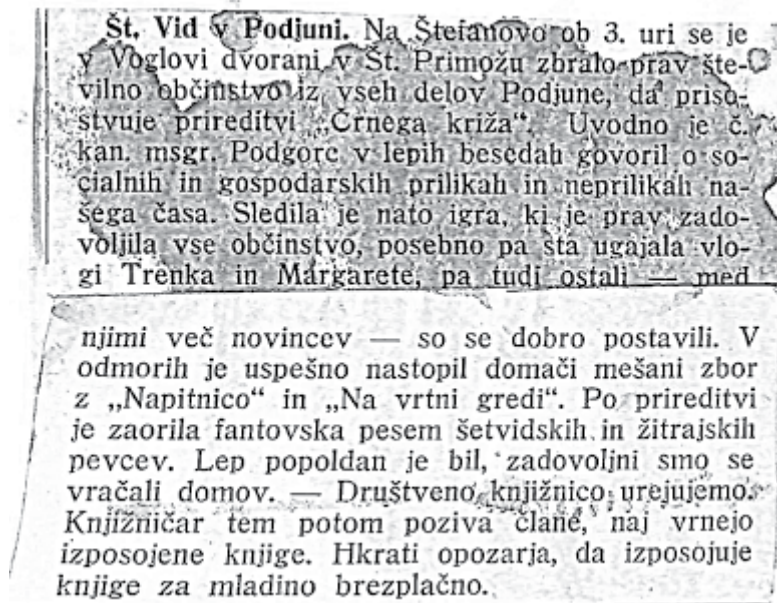
nikdar poplačit poplačit Li Bog
 Tvoj obliki tudi na igro bi prav bilo
 da bi mogel priti dati sate ras veseli
 kakor rad mi celo so ti občasno
 perci ki ti nisi mogli zapet poslovine
 si prej odšel nisi misliti da greš
 z resno prej kakor tudi mi si in sem
 valimv da bi prišel tudi nas obiskat,
 in sem si podrobnost
 svoj Mlot otroci in ja
 Treja sestrična
 Helena Witty

Jubilej našega rojaka v Jugoslaviji. Koncem oktobra je praznoval 50 letnico rojstva naš rojak in narodni delavec g. Jakob Špicar, ravnatelj posojilnice v Radovljici. Jubilar je rojen v Skočdolu pri Podravljah. Že kot dijak se je zanimal za dramatiko in prosveto. V Podravljah je ustanovil društvo „Sloga“, leta 1906 pa je odšel v Radovljico in nato na Jesenice, kjer se je posvetil tamošnjemu sokolskemu odru. Tod je dramatiziral dr. Sketovo „Miklovo Zalo“, ki so jo igrali malone že vsi naši odri. Izdal je nadalje celo vrsto svojih lastnih iger, lani pa priredil za koroške odre tudi znano „Bilštanj in Reberca“ po dr. Ilavnikovi povesti „Vitez Reberčan“. Pri njegovem delovanju mu je v veliko oporo njegova soproga Marica, s katero je, kakor pravi, že 25 let „v žegnanem zakonu“. K njegovemu življenskemu jubileju se pridružujemo častitkam njegovih prijateljev tudi mi Korošci.

16. december

Danes je bila na trgu zaprisega vseh vojakov rezervistov zvestobe Nj. Vel. kralju Petru II. Zbrali so se vsi letniki od leta 1885 iz 7 občin. Občina Korena je bila dodeljena Mariboru. Na trgu pred Solakovo gostilno je imel kaplan Davorin Kordež primeren govor zbranim vojakom, ki jih je bilo kakih 4000. Nato je izvedel zaprisego. Besedilo je bilo srbsko-hrvaško. Ponavljali so besede, kakor so jih slišali. Po zaprisegi je čital major v srbohrvaščini nagovor, večina vojakov pa je odšla še pred končanim govorom. Ves čas je vladal vzorni red. Bilo je veličastno gledati iz sodnije množico vojakov, vsi temno oblečeni. Zamislil sem si: Pred nekaj dnevi se je odločilo v Ženevi, da je Madžarska sokriva groznega zločina, Če bi do te obsodbe ne prišlo, bi bila vojna in marsikateri od teh, ki je danes prisegel, se ne bi vrnil. Daj Bog, da bi se vse v miru poravnalo in ne bi prišla strašna šiba čez nas. Čuvajmo Jugoslavijo!

Dr. Ojbol Klavnić

1935

2. januar

Dočakali smo novo leto. Kakor bi sploh ne bi bilo kake spremembe, tako smo prešli v novo. Zaradi žalovanja ni bilo nobenih hrupnih veselic, edino v Sokolskem domu je imelo olepševalno društvo malo zabavo. Drugače vse mirno, brez vsakega veselja. Nikjer ni razpoloženja, ne pri uradnikih, ne pri kmetih. Vedno se najdejo še naslovi, da pritegnejo uradnike k prispevkom za to in ono. Kmete pa tlačijo davki, za svoje pridelke pa ne iztržijo dovolj. Zato je razumljivo, da ni razpoloženja. Spominjam se nekdanjih prvih januarjev, to je bilo veselje, razpoloženje, voščil eden drugemu, brez konca in kraja, včeraj je bilo kakor na dan vseh svetih!

7. januar

Sodnik Ašič mi je sporočil, da so 31. 12. 1934 uprizorili v Križevcih igro Črni križ pri Hrastovcu. Ob nabito polni dvorani z najboljšim uspehom. Ponovili so jo 6. 1. 1935. To je solnčen žarek v sedanjem mojem življenju, ki ne nudi dosti veselja. Da je postala povest narodno blago in na tej podlagi tudi igra, mi je zadoščenje za vse. Lahko prenesem vse, da le vem, da sem mogel dati našemu narodu nekaj veselih trenutkov.

18. februar

Skupščina je razpuščena, nove volitve bodo 5. majnika. Kakor se čita, JNS ne bo postavila lastne liste, priporoča, da prestopi k vladni listi. JNS se je likvidirala, državotvorna hrbtenica cele države je preminula. Nihče ne žaluje za njo, zgodovina bo pisala o njej. Kako so nastopali proti meni pri občinskih volitvah 1933, prestal sem, enkrat se stvar obrne.

21. februar

Prvi oznanjevalci spomladi so že prišli. Ljubi prijatelji, škorci, so me obiskali. 5 jih je bilo, žvrgoleli so jutranjo pesem in pregledovali stara prebivališča. Bodite vsi srčno pozdravljeni v letu, ko dobim šesti križ mojega življenja na rame. Da bi mi zapeli še večkrat pomlad, Bog daj, življenje vsak ljubi!

14. april

Kakor na več krajih, tako so tudi v Sv. Lenartu sredi trga pred sodiščem posadili lipo v spomin na blagopokojnega kralja Aleksandra I., zedinitelja. Natančen opis je v sodnijski kroniki. Pripomnim le, da je župan povabil župnika Sinka, da blagoslovi ta prostor. Vseposod se zasmehuje cerkev,

Dr. Ojbold Klauwig

kjer pa je treba, da se da slavnosti višji pomen, se kliče duhovnike. Vidi se pač, da je cerkev nazadnje le tisti steber, na katerega se opira vse naše življenje.

Slišal sem, da je danes prvič zapela kukavica. 14 krat mi je zapela svoj veseli ku-ku. Bodi mi pozdravljena oznanjevalka pomladi in novega življenja.

6. maj

5. maja so bile volitve za skupščino. Z ozirom na sedaj veljavni volilni zakon je bila proglašena kot državna lista minist. predsednika Bogoljuba Jeftiča, na njej sta kandidirali v Mariboru - levi breg Janžekovič iz Košakov in upokojeni državni pravnik, dr. Ivan Jančič. Kot protikandidata sta bila na tej listi še neki Ogrinc in Fras. Kot opozicijske liste so bile dr. Mačkova, bojnikov Ljotič in dr. Maksimoviča. Splošna udeležba je bila zelo slaba. Dr. Jančič, kot rojak iz Lormanja, je dobil v svoji občini Voličina, katere župan je Muršak - bratranec dr. Jančiča, od 761 le 103 glasove. Vsega skupaj je glasovalo 105 volivcev. V Senarski je od 764 volivcev volilo le 67. Udeležba je bila 46%. Ker dr. Korošec kot predstavnik bivše SLS stranke ni bil na listi, oziroma ker Jeftič ni hotel sprejeti pristašev te stranke na svojo listo, a ti tudi z dr. Mačkovo niso hoteli iti, je bila izdana parola volilne abstinence za Slovenijo. Navdušenja pa samo ob sebi ni bilo posebnega, vsak je rekel, čemu bom šel volit, ko itak nič ne pomaga. Vplivalo je tudi dejstvo, da je v nočeh od 1. na 3. majnik slana pomorila pri -50 mraza sadni cvet, vinograde in celo bukovje, jesene, celo smreke. Ves dan je bilo tiho, nekako mrtvo, neka apatičnost.

Da je v tem okraju zmagala vladna lista, je jasno. Kdor je bil količkaj odvisen, je šel volit, vladno listo. V občini Sv. Lenart je le eden volil Mačkovo listo, fotograf Horvat iz Sv. Trojice. Člane komisije je skoraj zadela kap, ko so to slišali.

Abstinenca. Izvajala se je že leta 1931, ni bila na mestu, to ni politično sredstvo, s katerim se kaj doseže, pametna opozicija pripomore več k uspehu. Bojim se, da se uresniči to, kar je pisala Tagespost v uvodnem članku, z dne 5. 5. 1935, št. 124.

... müßten die politischen Klavikale
Argumentation mit einer Abstinenz-
politik verbunden werden, welche
nicht nur die politische, sondern
auch die wirtschaftliche, soziale
Rolle im jugoslawischen politischen
Leben zu betonen.

Bomo videli, ali ima dr. Koroševa stranka z vzdrževanjem pri volitvah prav ali pa Tagespostin člankar, jaz abstinence ne odobravam. Nisem prerok, a mislim, da bom imel prav. Kdor se za pečko kuja, še nikdar ni kaj dosegel.

Dr. Adolf Klavnik

20. julij

Vremena Kranjcem so se zjasnila. Tako sem rekel, ko sem čital vest, da je padla Jeftičeva vlada, bila je sestavljena nova, v kateri je dr. Anton Korošec notranji minister. Srce mi je zaigralo od veselja, vendar je opustil abstinenco in se odločil sodelovati v novi vladi. Ko se je ta novica raznesla po Slovenskih goricah, je nastalo nepopisno navdušenje. Sedaj je konec nasilja, trpinčenja. Živela svoboda, taki vzkliki so se slišali povsod. Tistim, ki so toliko trpeli pod režimom JNS, so žarela lica, bili so srečni. Prejšnji režimovci so hodili s povešenimi glavami, delali so kisle obraze. Spomnil sem se besed dr. Goriška ob priložnosti interniranja daleč na Srbsko. Bil sem potr in ni bilo upanja, da se kdaj kaj spremeni, zato sem se jezil, da so se pri državnozborskih volitvah odločili za abstinenco.

Sedaj je dr. Korošec dobil zadoščenje. Ostal je zopet živi, vlada, poskrili so se vsi od tistega gnilega režima, ki bi nas upropastil. Ravno nekaj dnij pred padcem Jeftičeve vlade je bil dr. Gorišek na tem, da postane senator, kakor hitro odloži minister, dr. Marušič, mesto senatorja in bi prišel dr. Gorišek kot namestnik na njegovo mesto. A dr. Marušič je slutil, kaj lahko pride. Odložil je obe mesti kot poslanec in obdržal mesto senatorja. To je porazno vplivalo na dr. Goriška. Njegovi sinovi so že visoko nosili glave in si dali čestitati, a naenkrat je prišlo drugače. Dr. Korošec pa je bil razen za ministra imenovan od namestnika kneza Pavleta za senatorja.

31. junij

Nastopil sem dopust. Podal sem se v Ljubljano, da se udeležim evharističnega kongresa. Ne bom opisoval veličastnosti, o tem se piše dovolj v časnikih, kratko moram reči: Slovenija je pokazala, da zvesto spoštuje svojo vero in je trud vseh nasprotnikov zastonj, da bi jo pridobil za druga načela. Posebno razpoloženje je še ustvarilo dejstvo, da se je slavnostne procesije v nedeljo, 30. junija udeležil tudi dr. Korošec kot minister. Videl sem ga prav od blizu. Začelo se je šušljanje: Kje je? Tu. Res je in ljudje so hoteli prodreti kordon, da bi ga videli, svojega voditelja. Po končanih slavnostih na stadionu sem nalašč čakal na njegov odhod, živahno je bilo vzklikanje, ko je vstopil v avto. Kardinal Hlond, papežev namestnik na kongresu, a nepopisno navdušenje se je polastilo občinstva, ko je vstopil dr. Korošec. Bilo je spontano, veličastno. Videlo se je, kaj je slovenskemu ljudstvu njegov ljubljani voditelj, dr. Korošec!

1. avgust

Večina rednega dopusta sem prebil v Sp. Gorjah, št. 6. Živci so v zadnjem času precej trpeli, zato mi je prišel oddih v divnem lepem planinskem kraju kaj dobro. Hodil sem na sprehode po 3 – 4 ure dopoldne, najrajši po temnih smrekovih gozdovih. Nekega dne sem šel z domačim sinom Francem na Pokljuko, od tam na Kropivnik, kjer je deloval naš slavn Vodnik, in nazadnje do postaje Komenj. Hodila sva ves dan, a nisem bil najmanj utrujen. 4., 5. julija sem bil na Koroškem, obiskal sem svoj rojstni kraj in grob staršev. Čez noč sem bil na Reberci. Ostalo je še vse tako, kakor je bilo, a razmere so se spremenile. Zaradi režima, ki je uveden na Avstrijskem, so se razmere popolnoma spremenile. Med sosedi je nastalo nezaupanje, eden škili k nacijem, drugi se navidezno ogreva za domovinsko fronto, povsod nezaupanje, ovaduštvo, preganjanje. Leži kakor neka mora na vseh, najhujša pa je gospodarska kriza, ki tlači vse. Nisem našel več smeha, ki je bil na Koroškem doma, samo jadikovanje, nikjer nisi varen pred ovaduhi, paziti moraš, kaj govoriš. Zato sem se kmalu zopet vrnil, saj pri tej draginji tudi za nas Jugoslovane ni prijetno bivanje.

Na Bled nisem dosti prišel, tista kultura mi ni ugajala, zame je najlepša narava kot takšna, kar je nedotaknjeno, to je lepo; zato mi v tem oziru Bohinj dosti bolj ugaja.

Videl sem tudi kraljico, peljala se je s svojima sinovoma Tomislavom in Andrejem. Videti je bilo, da je dosti trpela, nagnjena je bila nad svoja otroka, kakor bi se bala, da ju kdo ne napade, usoda kraljice, ki jo je pomilovati.

Tako so le prehitro minili dnevi prostega časa, posloviti sem se moral od lepega planinskega kraja, ki mi je prinesel razvedrilo in zdravje. Bodi mi pozdravljen! Daj Bog, da te zopet vidim.

Dr. Oskar Blaunig

24. avgust

Velika je bila krivica, ki se je prizadejala ob zadnjih občinskih volitvah. Združenje prejšnjih manjših občin se je izvršilo v Slovenskih goricah po navodilu dr. Goriška, posebno kar zadeva sodni okraj Sv. Lenart. Tako da je režim imel upanje, da dobi oblast. In to se je tudi posrečilo, posebno, ker je sreski načelnik, dr. Senekovič, uporabil vsa sredstva, da je potlačil pravo voljo prebivalcev. Ni čudno, da so se sedaj pod novo vlado takoj dvignili voditelji in začeli pobirati podpise, naj se preuredi komasacija občin po župnijah, kar zakon tudi dopušča. Hoteli so to storiti že prej, a sreski načelnik je nastopil z drakoničnimi kaznimi, tako nihče ni več upal kaj ukreniti.

Tudi v Sv. Lenartu so se pobirali podpisi, nabralo se jih je 104. Volivcev pa je vpisanih 197. Dr. Gorišek je sklical shod za 1. septembra, da tržanom razloži, da je boljše, če ostane trška občina, kakor je bila do sedaj, Slovenski gospodar je z dne, 21. avgusta 1935, št. 34, objavil dopis z naslovom: »Stolčki se majajo«, ki ga perpetuum rei memoriam priobčim.

1. september

Volivci občine Sv. Lenart so se zbrali na vabilo župana, dr. Goriška, da jim razloži pomisleke glede komasacije, oziroma preureditve občine. Dr. Gorišek je opravil ta posel v desetih minutah in ga zaključil s pripombo, da je storil svojo dolžnost, volivci pa naj premišljujejo, kaj je boljše izbrati. Zdravniku, dr. Krambergerju, pa je zagrozil, da se vidita na sodišču, ker se čuti užaljenega zaradi očitkov, navedenih v vlogi zaradi pregrupacije občine, za kar odgovarja dr. Kramberger kot predlagatelj.

14. september

V Sv. Lenartu je potekal ljudski tabor. Novoustanovljena stranka JRZ je imela svoj prvi shod. Bila je nedelja, prav lep, topel dan. Od vseh strani so prihajali moški, ob deseti uri je bilo na dvorišču Narodnega doma vse nabito polno. Iz Križevcev se je pripeljal minister brez portfelja, dr. Mihael Krek. Ljudje so ga z živahnimi vzklici pozdravili. V več kot enournem govoru je razlagal postopanje prejšnjega režima, ki je privedel državo do propasti. Povedal je, kakšne načrte ima JRZ in obrazložil, zakaj Slovenija ni šla v volitve, skupaj s skupino Mačkovcev.

Za njim je govoril bivši narodni poslanec, Franjo Žebot. Obrazložil je postopanje prejšnjih

režimovcev, posebno pri občinskih volitvah leta 1933. Imenoval je odvetnika, dr. Goriška in sreskega načelnika Senekoviča in našteval vse, kar sta ta dva izvršila. Slišali so se ogorčeni klici: Na štrik z njim. V Dravo z njim. Videlo se je, da se je ljudstvo čutilo prosto in da je dalo duška dolgo pritajenemu ogorčenju nad postopanjem teh organov.

Govoril je tudi še odvetnik, dr. Lackovič, nazadnje tudi duhovnik Marko Krajnc, ki je prisposodabljal slovensko ljudstvo z Alenčico, katero je rešil kralj Marko, sedanji režim, iz suženjstva in poniževanja.

Ob 13. uri so se poslušalci mirno razšli, vsak na svoj dom. Na obrazih je bilo v sem čitati, da se veselijo prostosti, ki jim je bila zopet dana.

27. september

V času od 20.–24. 9. je v Beogradu potekal shod pravnikov Jugoslavije. Prijavil sem se, ker Beograda še nisem videl, za kar je bila sedaj zelo ugodna priložnost. Vožnja je bila sicer dolga, a ne dolgočasna, ker sem imel prijetno družbo tovarišev. 21. smo prispeli v Beograd ob ½ 21. Veličasten je bil pogled že iz Zemuna na prestolnico, ki je bila vsa razsvetljena. Ko sem dobil v študentskem domu prav udobno stanovanje, sem si v družbi odvetnika, dr. Jana, ogledal mesto in nočno vrvenje.

Dne 22. 9. je bilo svečano zborovanje v veliki dvorani nove univerze. Četudi je bila dvorana velika, je bila nabito polna, bilo je nad 1000 udeležencev.

Zborovanje je odprl predsednik kongresa pravnikov, ministrski predsednik, dr. Stojadinović, ki je posebej poudarjal, da se bo razpravljalo v sekciji o vprašanju sodnikove neodvisnosti. Za njim je govoril minister pravde, dr. Miškulin. Sledilo je še več govornikov, tako tudi zastopnikov pravnikov iz Češko-Slovaške, Poljske in Bolgarije. Šele ob pol enih se je zborovanje prekinilo.

Popoldne sem v družbi dr. Hrašovca iz Celja, njegovega nečaka, sreskega načelnika, dr.

Hrašovca, ter notarja iz Dol. Lendave in odvetnika, dr. Majerja iz Konjic in sorodnice dr. Hrašovca organiziral izlet z avtom v Oplenac. Toda avto je imel kar štiri defekte, tako da sem pred Oplencem izgubil zaupanje, da se bo mogoče vrniti to daljavo v Beograd brez ovir in biti mogoče prisiljen prenočiti sredi poti na prostem. Zato sem se vrnil v Mladenovac, od koder sem prispel v Beograd. Ostala družba je sicer po enourni hoji dosegla Obrenovac in se vrnila z najetim avtom domu, a je imela med potjo še ovire, tako da so prišli pozno ponoči.

Drugi dan sem si izbral bolj sigurno prevozno sredstvo. Peljal sem se z železnico v Mladenovac, od tam pa z avtom v Oplenac. Dobil sem prijetno družbo iz Kamnika, odvetnika Franceta Trampuža z gospo, notarja, dr. Savnika z gospo. Prispeli smo urno v Oplenac, že dolgo zaželeni cilj mojega potovanja. Med vožnjo me je zanimala pokrajina, ki je podobna našim Slovenskim goricam. Manjkajo naši številni beli hrami in mične cerkvice. Kraji so le malo obljudeni, hišice so male. Dospeli smo v Topolo - Oplenac. Na vrhu stoji cerkev, ki je tudi grobnica naših vladarjev, na

Dr. Ojbolst Klavnič

vzvišenem kraju, nadvse lep razgled na vse strani. Stopimo v cerkev. Ne da se popisati, kakšna lepota je v tem božjem hramu. Stene so obdane z mozaiki številne podobe iz sv. pisma kažejo, koliko čuta za umetnost je imel naš vladar. V sami cerkvi je grob kralja Petra I. Stopimo v grobnico. Krasne slike, kažejo se nam podobe, ki nas spominjajo, da bomo šli vsi po isti poti v večnost. Nekako vznemirjen sem gledal, kdaj opazim grobnico, v kateri počiva naš mučenik, kralj Aleksander.

Pri grobnicah proti vzhodu opazim goreče sveče, zraven je stal orožnik. Stopim bliže. Orožnik mi takoj pove: Tukaj je grobnica kralja Aleksandra, na levi je njegova mati, na desni pa je prazna. Presunjen od vsega, kar je blagopokojni kralj pretrpel, sem upognil kolena in se zatopil v molitev. Tukaj si tedaj našel mir, po daljnem potovanju, kamor si se podal, da bi dosegel mir.

Nisem se mogel ločiti od mesta, saj tukaj počiva on, ki nas je vse tako ljubil in dal tudi svoje življenje.

S težkim srcem sem se poslovil. Vpisal sem se tudi v spominsko knjigo, v katero se vpisujejo obiskovalci kraljevega groba.

Po okrepčilu v bližnjem hotelu v prijetni družbi Kamničanov, smo se vrnili pri najlepšem vremenu v Mladenovac, da se od tam odpeljemo z železnico. Ogledali smo si še pravoslavno cerkev, ki je prav lepo poslikana. V veselem razpoloženju v jedilnem salonu smo prispeli v Beograd.

Drugi dan, 24. septembra, bil je izlet v Smederovo.

S parnikom, okrašenim z zastavami smo pluli po Savi in Donavi, mimo Pančeva proti Smederevu. Bil je nebeško lep dan, toplo kakor poleti. Godba je igrala lepe melodije, da si se čutil kakor v raj. Približali smo se Smederovu, že smo videli od daleč zbrano množico v pristanišču. vse je bilo v zastavah. Ko smo izstopili, so nas sprejeli zastopniki oblasti. Po nagovorih in igranju godbe smo se podali v prostore vinarske zadruge. Bilo je impozantno, kar sem videl. Dve velikanski kleti, v vsaki čez 100 sodov z 8.000–10.000 l vsebine. Cementni sodi, prevlečeni z glaževino, eden je meril 71.000, drugi 70.000 l. Potem še 12 drugih, z vsebino 35–45.000 l. Da smo dobili v pokus tudi vino na licu mesta, je pri znani gostoljubnosti tamkajšnjih prebivalcev znano.

Opoldne smo se zbrali v veliki dvorani mestnega hotela, kjer je bil banket. Bilo nas je okoli 300. Pogoščeni smo bili sijajno. Vmes je igrala naša godba pa tudi mestna. Med govori in pomenkovanjem nam je le prehitro minil čas. Ogledali smo si mesto, tudi sresko sodišče, kjer me je posebno zanimalo, da vodimo zemljiško knjigo, prav vzorno, kakor določa novi zemlj. knjižni zakon in pravilnik.

Prišel je čas odhoda. Trajalo je celo uro, da smo se zbrali vsi na parniku. Veselo je igrala godba, mahanje z rokami in klici. Na svidenje. Ni bilo konca. Nazadnje je parnik odrinil, še dolgo smo gledali s parnika, kako so nam prijazni Smederevčani pošiljali pozdrave.

Nastopila je noč, urno je rezal parnik valove, nebo je bilo jasno, topel veter je pihljal okoli nas. Na parniku je nastalo živahno življenje. Smederevsko vino je razvozlalo vsem jezike, vmes je pripomogla še godba za veselo razpoloženje. Tako je kmalu minil čas; bližali smo se Beogradu, ki se je pokazal v svetlobi lučij. Bil je res lep, poln lepih spominov.

Dne 25. 9. sem odpotoval iz Beograda proti Ljubljani, kjer sem prebil še dva dni, potem pa sem se vrnil domu.

Zopet sem videl nove kraje, dobil nove vtise, posebno o življenju na jugu, ki je nadvse zanimivo.

3. oktober

Veliko razburjenje med uradništvom je povzročila uredba, da se draginjske doklade znižajo, oziroma celo ukinejo. Ta uredba je zadela najnižje skupine, glede višjih se je redukcija zgodila že pred leti, tako da sem v skupini III./2 reducirán za celih 14.000 Din. Sedaj še 80 Din mesečno. Posledica je bila, da so uradniki odpovedali vse časnike, izstopili iz vseh društev in sklenili abstinenco pri prireditvah, predstavah, koncertih, itd. Tudi iz Sokola so izstopili. Iz solidarnosti sem se pridružil jaz. Izstopil sem tudi iz Sokola. V zvezi s tem moram poseči nekoliko v zgodovino.

Sokol, kakor je bil v prejšnji Avstriji, je bil predvsem društvo, katerega namen je bil v prvi vrsti gojiti narodno zavest, da se uspešno bojuje zoper prodiranja nemškega duha. Sokol je bil v verskem

Dr. Oskar Klauwig

oziru zmeren, člani so se udeleževali slavnostnih cerkvenih prireditev korporativno, vse tudi že zaradi tega, ker je posvetna in duhovna inteligenca šla skupaj v boj zoper nemštvo. V Sloveniji so, žal, šla tozadevno pota narazen. Sokol je vedno bolj in bolj zavzemal stališča svobode mišljenja. Iz tega se je izcimila mržnja do vsega tega, kar je v zvezi s cerkvijo; leteča je postala beseda: klerikalizem. Tako je nastala potreba po ustanovitvi društva »Orel«.

Ko sem bil na Koroškem, ni bilo nobenega ločenega nastopa med posvetno in duhovno inteligenco. Kakor že davno prej, tako so bili vsi tudi sedaj enotni v boju proti Nemcem, posebno pa nemškutarjem. Ta skupna želja se mi je tudi vtisnila v vse moje čustvovanje. V duhovniku na Koroškem sem gledal vedno zvestega narodnjaka in bojevnika zoper vsakega, ki je hotel zatirati pravico Koroških Slovencev. Klerikalizma, kakor so ga slikali na Kranjskem, na Koroškem ni bilo. Zato so bile moje simpatije bolj na strani Orla. Spoštoval sem pa tudi Sokola, tako dolgo, ko je bil še v stari Avstriji, kjer je bilo njegovo stremljenje, boj proti nemštvu. Po prevratu je postalo drugače. Med Sokolom in Orlom je bil velik prepad. O tem ni moj namen dalje govoriti.

Izbruhnili je svetovna vojna. Tedaj so planili Nemci po narodno zavednih osebah, tako tudi po članih Sokola. Privredli so v zapore tukajšnjega sodišča odvetniškega uradnika Davorina Poliča, odvetniškega koncipienta, dr. Kukovca in druge. Kot kazenski sodnik sem se zavzemal za to, da bi vsa gorostasna osumničenja glede vseh aretirancev razblinila v nič. Svarili so me drugi, naj se ne zavzemam preveč za te osebe, ker pridem jaz sam do tega, da me osumničijo veleizdaje in me zaprejo. Nisem se ustrašil, moja vest je bila čista. Po temeljiti preiskavi se je dognalo, da ni bilo nobene podlage za kako kaznivo dejanje. Aretiranci so bili izpuščeni.

Prišel je prevrat. Iskreno sem pozdravil novo državo, saj sem vedel, da smo sedaj svobodni, oproščeni stoletnega suženjstva pod Nemcem. A spoznati sem moral, da ni bilo vse tako.

V Lenartu je bil dr. Gorišek, ki je smatral, da je on poklican, da reši Jugoslavijo. Kakor ni bil nikoli diplomat, ampak se je dal voditi od svojega prekipevajočega temperamenta, pobiti vsakega, ki ni bil ravno istega mišljenja kakor on, tako je bilo tudi v tem oziru. Začel je preganjati vse, ki se niso mogli otresti čez noč nemškega mišljenja, nastopil pa je tudi zoper druge, ki so prišli s svojim nastopom z njegovim v navzkriž.

Pri neki kazenski razpravi sem moral iz formalnih ozirov v kazensko pravnem redu nastopiti zoper dr. Goriška, ker se teh določb ni držal. Po ostrem nastopu je užaljen odšel. Ni trajalo dolgo in prišla je ovadba dr. Goriška, naslovljena na predsedništvo višjega deželnega sodišča v Ljubljani, češ da sem leta 1914 po izbruhu svetovne vojne rekel v gostilni Jurija Goloba, da se Sokolom prav godi, da so jih zaprli. Kot pričo je navedel gostilničarjevo hči Linčiko, ki mi ni bila prijazna, ker so njeni upi, da jo poročim, splavali po vodi.

Cela ovadba je padla v vodo, ker sodišče izpovedbe priče ni smatralo za verjetno.

Neskončno pa me je bolelo, da je storil to ovadbo moj prijatelj, s katerim sem pred vojno in med vojno stal na braniku za slovensko stvar in zaradi slovenskega uradovanja imel dosti težav od nadrejenih oblasti. Dr. Gorišek je storil to iz maščevanja, ker sem kot sodnik moral postopati po postavi zoper njega, ki si je tedaj domišljal, da zanj ne obstaja nobena postava. Ker sem leta 1914 branil člane Sokola, ki so bili zaradi podlih ovadb nemškutarjev zaprti, me je dr. Gorišek kot predsednik lenarškega Sokola ovadil, poslužujoč se osebe, ki je bila prej članica »Südmarkvereina« in ni vedela, s čim bi se prikupila, da bi zakrila svojo prejšnjo pripadnost.

Zaradi tega mi je zamrznilo moje čustvovanje za dr. Goriška, zamrznilo pa tudi navdušenje za Sokole, ker sem videl, da ni tiste bratske ljubezni, kakor se to vedno poudarja.

Ko se je Orel in Sokol razpustil in se je ustanovilo društvo Sokol, se nisem ogreval za Sokol, ker v Sloveniji Sokol ni postal to, kar določajo to zares idealna pravila zakona. Tedanji pravosodni minister, dr. Maksimovič pa je zaukazal, da mora vsak sodni uslužbenec postati član Sokola. Uvidel sem, da bi imel vsak upor zoper ta odlok zame neljube posledice in s tem tudi za družino. Ker je bil Sokol državna ustanova in sem upal, da bo Sokol res to, kakor določa zakon, sem se prijavil kot član in bil tudi sprejet.

Spoznati pa sem moral, da vsaj šentlenarški Sokol ni bil to, kar bi moral biti.

Za Sokola sem smatral le tistega, ki je bil skoz in skoz še vedno narodno čistega prepričanja, ne

Dr. G. Gorišek

glede na koristi, ki bi mogle biti združene zanj kot člana.

Ko pa sem videl, da sta bila sprejeta kot člana Srečko Krajnc in njegova žena Josipina, rojena Sedminek, sem postal drugega mnjenja.

Srečko Krajnc, kmetski sin, je bil v Mariboru trgovski pomočnik. Navzel se je nemškutarskega duha, nosil je pri žepni uri frankfurtarski znak, dal doma celo količe za vrtnice tako pobarvati in govoril izključno le nemško.

Josepina Sedminek je bila članica Súdmarka, med vojsko je daj njen oče na svoji hiši razobesiti prusko zastavo.

Dr. Gorišek je izrabljaj Sokolsko društvo za politično nadmoč, v pokrepitev režima, za katerega se je potegoval. To pa je bilo v nasprotju z določili zakona o sokolstvu.

Sprejemali so se člani, ki so iskali osebne koristi, posebno, da so mogli delati izlete.

Ko je izšel Pastirski list jugoslovanskih škofov, je dr. Gorišek kot starosta lenarškega Sokola vpričo šoloobveznih otrok kritiziral vsebino pastirskega lista na tak način, da je nasprotovalo vsem načelom vzgoje mladine in spoštovanja do duhovniškega stanu.

Spoznal sem, da v tem društvu ni vse tako, kakor bi moralo biti. Tako sem sklenil že prej, da izstopim iz društva, ker je nasprotovalo mojemu pogledu o pravem pomenu sokolstva.

Zato sem uporabil to priložnost in izstopil. Nisem hotel biti več član društva, za katero mi je ugasnil vsak čut navdušenja ob prej navedenih okoliščinah.

Spoznati sem moral, da so se spremenili kot člani nekdanji Štajercijanci in Sürmarkovci in so bili spoznani za narodne borce, medtem ko smo mi, ki smo bili pred in med vojno vedno prepričani Slovenci in tudi trpeli za naše prepričanje, bili označeni za manj zanesljive in klerikalce.

To sem zapisal. Da vsak ve, zakaj sem se odločil za ta korak. Bil sem naroden, sem in ostanem tako, kakor mora biti pravi narodnjak, sem z dušo in telesom za enotnost naše države, v lenarškem Sokolu pa tako dolgo ne bom član, dokler je starosta dr. Gorišek.

20. oktober

Trgatev smo opravili v času od 15. do 17. oktobra. Prvi dan je bilo 18⁰, nazadnje pa 19⁰ sladkorja. Nabralo se je 250 brent. Hvala Vsemogočnemu za lepo darilo!

24. oktober

Pridem še enkrat na Sokola. Kakor sem že pisal 3. 10. in omenil, da je podstarosta mariborske župe, Srečko, prej Feliks Krajnc. Za njegovo prejšnje narodno prepričanje so značilne besede, ki jih je izrekel leta 1917 Janezu Muršaku, tedanjemu domobranu, ko sta se vozila od Maribora proti domu: Die se verfluchten windischen Überlänufer. Govoril je z Muršakom, ki le za silo govori nemško, le v nemškem jeziku. To je pristen narodni borec, sedaj podstarosta Sokola.

5. december

Ponedeljkov Slovenec je prinesel novico o odlikovanju v pravosodnem ministrstvu. V svoje začudenje sem čital, da sem odlikovan tudi jaz z redom Jugoslovanske IV. stopnje. Nisem pričakoval kaj takega; veselilo pa me je, kar sem mogel storiti kot sodnik v blagor ljudstva in v zadovoljstvo nadrejenih oblasti, to sem storil z vneto in vztrajnostjo. Vedno mi je bilo geslo, natančno storiti vse, kakor predpisuje zakon, tako da imam vedno

Odlikovanja v pravosodnem ministrstvu

Belgrad, 4. decembra. AA. V imenu Nj. Vel. kralja, soh zvezi s proslavo dneva sedenjenja dne 1. decembra med drugim odlikovani s ukazom kraljevega namestništva na predlog pravosodnega ministrstva: s redom sv. Save 2. stopnje dr. Metod Dolenc, vrstniški profesor v Ljubljani; s redom jugoslovanske krome tretje stopnje dr. Ivo Politeo, odvetnik v Zagrebu, dr. Rudolf Sajošić, kasarjski sodnik v Zagrebu, dr. Janko Bedeković, predsednik upravnega sodišča v Celju, Zvonimir Mrkusič, predsednik upravnega sodišča v Dubrovniku, dr. Fran Ziber, pred. okr. sod. v Mariboru; s redom sv. Save 3. stopnje dr. Avgust Munda, nam. viš. drž. tožilca v Ljubljani, Vilko Lavrančak, državni tožilec v Celju, Gustav Barle, državni tožilec v Novem mestu; s redom jugoslovanske krome 4. stopnje dr. Matko Zorjan, državni tožilec v Mariboru, Gvidon Mihelič, staročina sreskega sodišča v Slovenskih Konjicah, dr. Jakob Jan, staročina sreskega sodišča v Krškem, Ivan Hunter, staročina sreskega sodišča v Litiji, dr. Odober Illovnik, staročina sreskega sodišča v Sečovelju, Alojzij Nendi, staročina sreskega sodišča v Celju, dr. Arnold Pernat, staročina sreskega sodišča v Laškem, dr. Aleš Poznik, staročina sreskega sodišča v Ptuj, dr. Avgust Lajšček, staročina sreskega sodišča na Vrhniki, dr. Ivo Močnik, staročina sreskega sodišča v Viki gori, Kajetan Premerešin, staročina sreskega sodišča v Logatcu, Anton Potonik, staročina sreskega sodišča v Soltanju, dr. Slavko Šumenjak, staročina sreskega sodišča v Murski Soboti, dr. Janko Košan, staročina sreskega sodišča v Ormožu, dr. Jožip Šmit, staročina sreskega sodišča v Slovenjgradcu, Jakob Jerman, staročina sreskega sodišča v Ljubljani, Ivan Trinka, staročina sreskega sodišča v Ljutomeru, dr. Matija Lavrenčič, staročina sreskega sodišča v Mariboru, dr. Friderik Fabiani, staročina sreskega sodišča v Spod. Lendavi, dr. Stanko Bregar, staročina sreskega sodišča v Kranjski gori, dr. Jožip Stillegoj, staročina sreskega sodišča v Cerknici, dr. Karel Cinkl, staročina sreskega sodišča v Zolomherku, Fran Gorenc, staročina sreskega sodišča v Gor. Radgoni, Ivo Bisjak, staročina sreskega sodišča v Trebnju, Fran Gojs, staročina sreskega sodišča v Mokronogu, Karel Ivanc, staročina sreskega sodišča v Rogatcu, Fran Uštar, staročina sreskega sodišča v Škofji Loki, Fran Mukič, staročina sreskega sodišča v Bleiici.

Belgrad, 4. dec. m. Z redom sv. Save II. stopnje je bil odlikovan dr. Vladimir Golia, predsednik višjega deželnega sodišča v Ljubljani.

Z redom Jugoslovanske krome III. stopnje: dr. Janko Zirovnik, predsednik Odvetniške zbornice v Ljubljani.

Z redom sv. Save III. stopnje dr. Luka Ravina, višji državni tožilec v Ljubljani in šef oddelka v pravosodnem ministrstvu.

Belgrad, 4. dec. AA. V imenu Nj. Vel. kralja, s ukazom kraljevega namestništva so zaradi zaslug za pospeševanje kmetijstva na predlog kmetijskega ministrstva in v soglasju s predsednikom ministrskega sveta odlikovani: s redom jugoslovanske krome 4. stopnje Stanislav Juril, načelnik kmetijskega oddelka varčarske banovine, Anton Podgoršek, načelnik kmetijskega oddelka dravske banovine; s redom sv. Save 4. stopnje Janes Strash, župan v Karlovcu, Josip Nemanjč, posestnik iz Zelebelja pri Metliki, Ludovik Kržič, župan v Nadlesku pri Sladem tren, Jakob Rajžič, posestnik v Ljutomeru, Janes Brodar, posestnik v Hrašču pri Kranju.

Dr. Odober Illovnik

mirno vest in čutim v srcu zadoščenje, da sem delal pravično, to naj bo geslo vsakega uradnika. Strog pa mora biti vsak do sebe, potem ima tudi moč pravilno opravljati svoje posle.

16. december

Z žalostnim srcem pišem te vrstice, nobene prave besede ne najdem, da bi povedal to, kar mi teži srce.

Moj dragi prijatelj France Grafenauer je dne 13. decembra zatisnil za vedno trudne oči na svojem posestvu v Mostah pri Brdu. Hudi telesni, a še hujši duševni napor in bolečine so sčasoma premagali krepko postavo. Šel je na oni svet, rešen vsega trpljenja, po zaslužen plačilo. Koliko spominov me veže nanj. Ko sem bil še visokošolec, sem se z njim sešel na shodih, ki jih je prirejela Ciril Metodova družba po Koroškem. Kako je govoril, navdušeno, prepričevalno, obenem šaljivo, da je imel takoj vse poslušalce zase. Zvesto pa je tudi poslušal vsakega drugega govornika. Dobro se spominjam shoda v Libučah, v gostilni ob cesti leta 1902. Stal je tik pred odrom, na katerem sem stal in pazljivo sledil mojemu govoru. Na visokem Strmcu, kako je razvijal svoj program na zborovanju v gostilni tik pri cerkvi. In zvečer, dolgo sva še sedela skupaj v eni sobi v župnišču, kjer je bil tedaj gostoljubni župnik Svaton. Domenila sva se, da greva drugi dan do postaje. A celodnevno potovanje in nastop na zborovanju me je nazadnje tako utrudilo, da sem sladko zaspal. France se je pravočasno zbudil, a mene ni zbudil, ko je videl, kako sladko spim in me je pustil. Tako je šel po bregu, da pride še pravočasno na kraj svojega delovanja. Debelo sem pogledal, ko sem se prebudil, župnik mi je sporočil, da sem se Francu smilil, da bi me zbudil iz sladkega spanja. Ko sem po dovršenih študijah nastopil službo pri deželni sodišču v Celovcu, sem imel priložnost, da sva se večkrat sešla. Na klubovih večerih v sredo zvečer, najprej pri Santwirtu, potem pa pri Zlatem studentu, kjer je bil slovenski gostilničar Otič, smo se zbrali Slovenci iz mesta in dežele. Kadar je zboroval deželni zbor ali je bilo drugače kaj posebnega, je bil Grafenauer v naši družbi. Pravil je zanimivosti iz svojega življenja, da smo vsi napeto poslušali. O njegovem življenju sem ob njegovi sedemdesetletnici spisal v mariborskem Večerniku, z dne 9. maja 1931, daljši članek. Bila sva si srčna prijatelja, kaj rad sem ga poslušal, saj je vedel povedati vse tako prijetno.

Oba sva bila nekaj na šaljivo stran. Nekoč mi je rekel, ko sem bil že avskultant v Celovcu: »In če pridem pred te kot sodnika in me obsodiš, bom mirno trpel, ker te imam tako rad.«

Zadnjič sva se sešla v Celovcu leta 1914; potem je izbruhnila svetovna vojna in z njo se je začela za Grafenauerja trnjeva pot na goro Kalvarijo.

K sedemdesetletnici sem mu pisal pismo, odgovoril mi je tako lepo. Pismo je shranjeno v zvezku XI. Mojega življenja.

Nepopisna žalost mi je napolnila srce, ko sem izvedel, da je na smrt bolan. Vsak dan sem poslušal po radiu, da izvem, da mu je mogoče le boljše, žal, 13. pravi napovedovalec: »Iz Brda je prišla vest.« Takoj sem vedel, da Grafenauerja ni več.

In 15. so ga položili k večnemu počitku. Popis v ponedeljkovem Slovencu, z dne 16. 12. 35, št. 50, priložim, iz katerega se povzema, kako veličasten je bil njegov pogreb in kako brezsrečno so ravnali zagrizeni nemškutarji še ob odprtem grobu.

Ni te več med nami, dragi France, utihnilo je srce, zatisnil si trudne oči, od vseh lepih upov se ti je izpolnila le zadnja želja, da počivaš v svoji domovini, za katero si živel, delal in toliko trpel. Rečem, da si od vseh stebrov Koroške Slovenije bil ti zadnji. Kako navdušeno si zastopal sveto stvar Koroških Slovencev, kako se potegoval za njihovo sveto pravico, slovenski jezik. A moral si videti, da se tvoji upi niso izpolnili. Najhujše te je zadelo, da si izgubil edinega sina in da si moral nazadnje zapustiti svoj dom. Bolan, potr, na duši in telesu, si se vrnil zopet nazaj, da tam ležeš k večnemu počitku.

Bil si mučenik, ker si bil zvest svojemu narodu, niso te omamile zlate obljube, zavrnili si skušnjavca, a za to si postal mučenik. Nisi nam zapustil politične oporoke, ni je bilo treba.

O, slovensko ljudstvo, glej koroškega narodnjaka, moža čistega značaja, tako ljubi svoj rod, kakor ga je ljubil on do zadnjega zdihljaja, bodi zvest in značajan tako, kakor je bil on, potem te ne more premagati nobena sila.

Dr. Ojbold Klavnič

Ob Grafenauerjevem grobu

Odšel je v večnost mož, katerega življenje in delovanje je bilo tesno spojeno z boji koroskih Slovencev za ravnopravnost in svoje narodne pravice zadnjih trideset let obstoja avstro-ogrske monarhije. France Grafenauer je bil koroskim Slovencev simbol in poročilo. — da morejo s svojimi lastnimi močmi graditi boljše bodočnost. Z njegovim vstopom v politično življenje so oči vse široke plasti koroskega ljudstva k novemu političnemu življenju in so se razgibale v polje, ki ga nihče ni bil pričakoval. Ljudstvo, navajeno samo poslušati nemško gospodo in gosposke, se je začelo dramiti in zavedati svoje moči, ko je videlo v svoji sredi moča, ki je izšel iz njegove sredine in ki ni bil nič več in nič manj kakor vsi drugi neizolani Slovenci na Koroskem. Ta mož, ki je imel samo ljudskošolsko izobrazbo, je po vsej slovenski zemlji na Koroskem od Zile do Dravograda, nastopal na shodih kot človek, ki ima moč, ki se nikogar ne boji, ki pa je tudi pameten in pozna ljudske potrebe. S svojim izrednim govorniškim darom je potovali množice za seboj, in odkar so ga ljudje prvič slišali kot svojega deželnega poslanca, kako je znal pred velikansko nemško večino braniti pravice Slovencev, pač ni bilo na Koroskem Slovencev, ki bi bili pri postavljanju kandidatov mislili na koga drugega kakor na Franceta Grafenauerja.

Grafenauer je bil rojen ljudski tribun; ki mu ga ni bilo para v vsej Sloveniji, pa tudi ne med avstrijskimi Nemci. Bil je duhovit, včasih pa tudi hudomušen. Nemški poslanci v deželnem zboru so se ga bali in so mu zelo obzirno odgovarjali; odkar so jo parkrat izkupil. Kot praktičen človek je znal vsako zadevo pri pravem koncu prileti in zato je njegova marsikrat obveljala, četudi so nasprotovali posamezni nemški nacionalci. Večkrat se je zgodilo, da so nemški nacionalci sami stali predloge o zadevah, za katere se je praj Grafenauer zavzemal, ker se je bilo teh nemu Grafenauerjevemu dokazovanju težko ustavljati, saj jih je vsa javnost odobraval, na drugi strani pa niso marali štriti moči in slave slovenskega zastopnika. Zaradi njegovega znanja in preudarnosti so ga cenili in spoštovali tudi Nemci. Ko so spoznali njegove velike zmožnosti, so ga skušali pridobiti zase. Če bi se bil vdaj njihovim vabam, kakor so to storili mnogi drugi, bi mu bila življenjska pot z rožicami posilana. Toda Grafenauer je bil mož, cel mož. Nemščino je ohludal tako, da so ga Nemci občudovali in zavidali. Bučen smeh je nastal nekoč v deželnem zboru, ko je Grafenauer — z njemu lastnim duhovitim zasmehom ob neki priliki dokazal nekemu nemškemu poslancu, da ne zna nemški. Politično taktiko ga je naučil, kakor je Grafenauer sam pripovedoval, stari in izkušeni nemški poslanec dr. Steinwender, ki je Grafenauerja zelo cenil, četudi je bil njegov politični nasprotnik. Ob neki priliki je predsednik deželnega zbora Grafenauerju vzel besedo zaradi par preostrih izrazov. Nato je stopil h Grafenauerju dr. Steinwender in mu dejal, da je izvrstno govoril, da pa mora v bodoče ubrati drugo pot v taktiki, ko bošta že vse povedali, kar vam je ležalo na srcu, pa na koncu govora udarite krepko, da vam predsednik ne more več vzeti besede.

Organizator Grafenauer ni bil. To plat političnega delovanja je prepuščal drugim. Njegova moč je bila velik del govora. Njega so ljudje najraje poslušali in na shode so radi prihajali zaradi njega. Nihče na Koroskem ni imel toliko shodov in političnih govorov kakor Grafenauer. Vsakokrat je znal kaj novega povedati in nikdar ni mlatlil prazne slame. Govoril je poljudno, pa tako logično, da njegovemu govoru ne bi smel ne dodati in ne odvzeti niti ene besede. Kar je povedal, je znal zabetiti s takim naravnim dovplom, da se je vse smejalo. Ko je bil leta 1907 izvoljen tudi za državnega poslanca, se je bolj omejil na svoj volilni okraj, vendar tudi drugih krajev ni zanemarjal. Od tega časa do svetovne vojne je skoraj na vseh političnih shodih na Koroskem z manjšimi izjemami govoril poslanec Grafenauer in njegovi družbi podpisani, ki je shode organiziral, včasih do najmanjše podrobnosti, kar je bilo priročno nevarnega terena večkrat skrajno potrebno. Če sem imel kake druge opravke, me ni hotel izpuščati. Moral sem z njim, ker sva se nekako izpopolnjevala, kakor je sam dejal. On je vedno govoril prvi, jaz sem pa pobral, na kar se on ni spomnil, in vili ob dobrem razpoloženju in navdušenju množice še nekoliko olja na ogenj. Vsi ti shodi so bili zelo dobro obiskani in niso malo doprinesli k politični in narodni samozavedi koroskih Slovencev. Samo en sam shod se je ponesrečil, in sicer na pomembnem ozemlju severno od Celovca, kjer smo priredili volilni shod poudarjen deželnozbornih volitev. Dopoldne sva imela v St. Jakobu pri Celovcu, kjer je prebivalstvo še slovensko, dasi narodno nezavedno, shod, ki je zelo lepo uspel. Popoldne pa v Annabichlu, kamor so se pripeljali vsi nemški razgrajalci, pod vod-

stvom urednika »Freie Stimment« Lücknerja. Komaj je Grafenauer izgovoril par stavkov, je že nastalo huronsko kričanje. Z vinakih obrazov sem bral, da imajo zlo namene. Izmužnil sem se z zborovališča in naročil vozniku, da takoj napreže. Ko sem se vrnil na zborovališče, so že nekateri grozeče dvigali vrčke. V splošnem neredu sem potegnil Franceta za rokav. Imela sva še toliko časa, da sva skočila na sani in že so se vsule na naju kope snega in leda in kamenja. Zadnji čas je bil, da sva jo popihala. Naša politična stvar na Koroskem je vidno in hitro napredovala. Večako leto smo postajali močnejši in odločnejši. Postali smo nevarni. Začela se je huda gonja proti dr. Brejca, ki so ga Nemci ematrali in to po pravici, za izredno spretnega in zato Nemcem nevarnega političnega voditelja koroskih Slovencev. Odkar je prišel on na Korosko, je postalo politično življenje zelo živahno, in slovenska politika je po njem dobila natančno določeno smer in vse politično delovanje je začelo teči po sistematično urejenih poteh. Vse vidno sovraštvo se je zilo na njega, in slovensko duhovščino, Grafenauerja samega so pustili tedaj bolj na miru, to pa iz politično-taktilnih razlogov, ker bi si bili z napadi nanj več škodovali kakor pa bi imeli od tega koristi. Za časa vojake so pu pokazali rožičke tudi proti Grafenauerju. Za Nemce je prišel čas obračuna. Zaprl so več duhovnikov, proti katerim ni bilo težko najti krivih priči, slovenske voditelje so pa strogo nadzorovali in prožili, kdaj bi jih mogli zgrabiti. Pa take prilike niso dobili. Zato so izmišljali razne nenavadne. Tako je »Grazer Tagblatt« objavil dopis iz Celovca, v katerem je dolžil dr. Brejca in podpisane, da sta bila neposredno udeležena pri umoru nadvojvode Franca Ferdinanda v Sarajevu. To obrekovanje je bila očitna neumnost in ni imelo namena spraviti oba obdolžena pod ključ zaradi izmišljene zveze z umorom v Sarajevu, ampak je imela samo namen opozoriti vojaštvo, da sta v Celovcu dva nevarna elementa, ki jih je treba odstraniti. Ta nakana se je ponesrečila, toda »Grazer Tagblatt« je bil obseden samo na smešno malenkostno denarno globo. Dr. Brejca so na kraju vtaknili v vojaško suknjo, iz katere se je srečno rešil in odslej iskal zavetja na svojem posestvu pri Brežah. Grafenauerju so natvezli noke veleizdajalske izjave in ga obsodili. To je bil začetak trnjevega puta, ki ga je hodil odslej poslanec Grafenauer. Kako so sodili posl. Grafenauerja, o tem bi mogla kaj več povedati njegov zagovornik g. dr. Pegan in neki višji slovenski sodnik pri prizivnem sodišču v Gradcu, ki je bil član senata. Grafenauer je moral v ječo v Wöllersdorf pri Dunaju, kjer ne bi bil dolgo, izdržal, da ni po nekom posredovanju dobival nekaj hrane iz Celovca. Ko se je po odločnem nastopu slovenske delegacije na Dunaju vrnil na Korosko, ni bil več stari Grafenauer, poln humorja in jeklene volje. Bil je ves sir, morda ne toliko zaradi prestanega trpljenja v zaporih, kakor zaradi izgube edinega svojega sina. Bil je prepričan, da bi sina postavili na bojišče na mrtvo stražo, s katere so nihče ni več vrnil, zato, ker je bil Grafenauerjev sin. Morda je bilo to tudi res. To je Grafenauerja tako peklo, da mu je vzele vso njegovo močno voljo, s povešeno glavo in moltnim pogledom je hodil okrog, da smo se prijatelji bali, da bi se mu utegnil um umrati. Političnega življenja se ni več udeleževal, doktor ni nastopil prekrat. Njegova možna volja se mu je začela vračati, čas je dober zdravnik. Leta 1919 ga srečamo v ljudskem predelavništvu v Belgradu, kjer je začel razvijati svoje delovanje s prejšnjo ljubeznijo in močno voljo. Ko pa je prišlo do volitev v ustavotvorno skupščino, je ostal brez mabdata. To ga je ponovno potrglo, zlasti se zaradi tega, ker ni mogel najti nobenega zanj primernegega torišča za delo in zaslužki. Dovoljina se Grafenauerju ni izkazala hvaležna, kakor bi bila njena sveta dolžnost. To ga je tudi nekoliko oddaljilo od prijateljev, ker je mislil, da zanj ne boje ničesar storiti. Toda v tem je bil v zmoti. Stari prijatelji smo mu ostali zvesti, do groba zvesti, četudi je morda on sam o tem dvomil. Umaknil se je na svoj skromni dom na Bedo pri Šmoberju; ko so se politične strasti na Koroskem nekoliko poglele, se je vrnil. Mož, ki je jeznil Andrejema Einspelerjem bil najvolj in najzaslužnejši slovenski koroski politik, je legel v grob, od slovenskega naroda skoraj pozabljen. Toda njegova dela ne bodo pozabljena, z njim ne pojdejo v grob blesteči listi, ki jih je on napisal s svojim delom v zgodovino slovenskega vstajenja na Koroskem, ki ga je mogle po tlačiti samo svetovna vojna. Pozabili ga po ne bomo tudi mi, njegovi stari in zvesti prijatelji, ki smo njegovo trpljenje nosili v svojih srh, in mi danes iz daljave polagamo na grob vevernevenljivo slovensko ljubeznijo in gorkih želji, da bi ga večna Pravičnost in večna Dobrota obilo nagrajala za ves njegov trud in celo, ki ga je posvetil avojemu narodu, oziroma izdajalci Francu Schodej.

Dr. Oskar Klauwig

Dragi France, ni mi bilo dano, da bi te še enkrat pogledal v tvoje mile, modre oči in ti stisnil prijateljsko roko. Odšel si od nas, a vedi, da mi ostaneš kot svetel vzor v mojem srcu in mi ostane spomin na te neizbrisen. Ave pia anima!

16. december

Dne 14. 12. se je slavila šestdesetletnica društva Triglav v dvorani hotela Orel v Mariboru. Smrt mojega prijatelja Grafenauerja me je tako pretresla, da nisem bil razpoložen za kako udeležbo na proslavi.

Delovanje društva Triglav je imelo zanimivost. Ko je še bilo v nemškem Gradcu, tedaj je šlo za boj z Nemci, tedaj je bilo društvo zbirališče vseh zavednih slovenskih akademikov. Zato me je zanimala proslava 50-letnice in tudi 55-letnice, smernice Triglava so pri sedanjem mišljenju akademskega naraščaja krenile v drugo smer. Kot Triglavan od leta 1899 imam še tiste ideale, kakor sem jih imel tedaj kot aktivni član dalje, do prevrata. Kar se je zgodilo pozneje bi mi le kalilo lepe spomine. Vedno lepa ostane le mladost in vse to, kar tedaj doživimo, kar dela poznejša generacija, nam marsikaj ni prav, ker ne gremo več s tokom časa in se ne moremo vživeti v vse to, kar čuti sedanja mladina.

Triglav naj bo vam mladim akademikom vzor, da ostanejo značajni in zvesti svoji materi, Sloveniji!

19. marec

Današnji listi so prinesli vest, da je ban dravske banovine, dr. Marko Natlačen razrešil celi odbor občine Sv. Lenart v Slov. goricah.

Ko so bile občinske volitve oktobra 1933, so nastopili pristaši tedanjega režima nadvse bahavo, da, naravnost surovo in krivično. Kdor ni bil z njimi, je spadal med punktaše, to je protidržavne elemente. Koliko so se zaganjali v župana Muršaka, ki je edini zmagal kot tako imenovani punktaš. Kako je besnel tedaj dr. Gorišek. Kdor ni bil z njim, tega je hotel uničiti. Kakor sem že svoječasno pisal, me je zaradi volitev pri Sv. Antonu naznanil, ker sem se zavzel za pravico.

Danes je JNS režim padel, dr. Gorišek je razrešen, punktaš Muršak pa je še župan. Pravica pač nazadnje vedno pride do veljave. Božji mlini meljejo počasno, a natančno!

22. april

Jutri je Sv. Jurij. Kmetje pravijo, da se mora ta dan skriti vrana v rži. Letos je rž že v klasju, v pšenici in ječmenu se pa že lahko skrije cel puran. Lastovice so nas pozdravile že 25. marca, dve sta šli kar v kravji hlev, so bržkone znanke od lani, niso tedaj padle Mussoliniju v nenasitno žrelo. Kukavico sem slišal 10. aprila, zapela mi je enajstkrat, da bi še dočakal toliko let. Sadno drevo je v najlepšem cvetu, je ves vrt samo en šopek, v sobo veje vonj cvetočih jablan, prijeten. Krasna je pomlad, a svet je nemiren, vse kakor na sodu smodnika. Kdaj se bo vendar svet umiril? Ali še ni dosti klanja in nesreč?

2. maj

Prosvetno društvo Zarja v Sv. Lenartu, ki je pod spretnim vodstvom kaplana Zdravka Kordeža uprizorilo igro Črni križ pri Hrastovcu, je na pobudo imenovanega kaplana povzelo korake za novo postavitev Črnega križa v Črnem lesu, in sicer na moji novo kupljeni parceli, št. 659, na mestu, ki je le malo oddaljeno od kraja, kjer je stal prvotni križ do popolnega razpada. Po načrtih, ki sta mi jih dala veleposestnik Henrik Sollag in Anton Šuman iz Lormanja, je napravil slikar in profesor Sirk sliko križa, ki je podobna prvotnemu, žal se ne da več ugotoviti napis v vdolbinah križa. Kolikor sem povzel iz Jahna Topografisches Lexikon, so bile vklesane črke E. F. G. H., kar bi pomenilo Erasmus Friderik grof Herberstein. Prenovljen je bil križ l. 1665 in 1789. Ta križ so postavili graščaki Herberstein, že davno pred letom 1665. Poštar Franc Šuman mi je povedal, da je bil v sobi napis:

Dr. Adolf Klauwig

*Die Säule wird das Sekway
oder Herrenkreuz genannt.*

Ostale pločevinaste tablice so hranili v Hrastovcu, vendar jih niso mogli več najti.

14. maj

Ban, dr. Natlačen, je na uradnem potovanju obiskal tudi Slovenske gorice. Za 14. majnika je bil napovedan obisk v Sv. Lenartu, Sv. Trojici, Sv. Barbari, Sv. Marjeti in Vurbergu.

V Črnem lesu, kjer cesta doseže najvišjo višino, so napravili Lormanjčani slavalok z napisom na zahodni strani:

»Pozdravljamo te, ljudski ban,
ki prvi si prihitel k nam.«

Na vzhodni strani pa je bilo čitati:

»Predragi ban, ko boš odšel,
ti vzklikamo: Živel, živel.«

V Sv. Lenartu je bil slavalok na trgu, nasproti poslopja Okrajne hranilnice. Napis na severni strani se je glasil:

»Pozdravljen, ban, v metropoli Slovenskih goric.«

Na južni strani je bil napis:

»Živel, naš ban.«

Prihod bana je bil napovedan ob 9. uri.

Strel iz topiča blizu pokopališča je naznanil, da ban prihaja. Zbralo se je veliko občinstva, zbrana je bila tudi vsa šolska mladina. Pripeljal se je avto, ves ovenčan s cvetjem. Pred slavalokom se je ustavil, ban je izstopil v popolnoma navadni obleki, temne barve in mehkim klobukom. Zdoneli so klici „živijo“. Sredi špalirja se je ban ustavil.

Prvi ga je pozdravil začasni predsednik občine Sv. Lenart, Franc Retzer, v daljšem govoru, nato je govoril dekan iz Sv. Benedikta, duh. svetovalec, Franc Gomilšek, za njim je spregovoril v pozdrav domači župnik Franc Sinko. V imenu uradništva sem spregovoril jaz nekaj besed; v imenu JRR stranke je pozdravil bana njen predsednik, banovinski zdravnik, dr. Ludvig Kramberger, za njim prosvetar društva Sokol, učitelj meščanske šole Vajd ter Milan Gorišek, koncipijent, kot zastopnik staroste šentlenarškega Sokola, dr. Milana Goriška, ki iz razumljivih razlogov, politične narave ni hotel osebno pozdraviti bana, ki je bil zaradi preganjanja prejšnjega JNS režima, ki mu pripada dr. Milan Gorišek, interniran celih 22 mesecev.

Kot zadnji je pozdravil bana kaplan Davorin Kordež kot predsednik izobraževalnega društva Zarja v Sv. Lenartu. Ta nagovor je bil poln mladinske navdušenosti in pesniškega poleta.

Ban se je v daljšem nagovoru zahvalil za pozdrave in posebej poudarjal, da naj imamo dobro voljo, ki nam bo pomagala pretrpeti vse težave. Posebej je še nagovoril šolsko mladino, češ kakor je mladina, taka je bodočnost. Polagal jim je na srce spoštovanje do staršev.

Burno pozdravljen je ban odšel v sodne prostore, kjer je bila pisarna, št. 3 prav okusno pripravljena za sprejem raznih deputacij.

Dr. Ojolt Klavnić

Po kratkem oddihu v župnišču se je ban med živahnim vzklikanjem odpeljal proti Sv. Trojici. Bil je nebeško lep dan, kar je zelo pripomoglo k celi slavnosti. Ban je bil vzradoščen nad tako lepim sprejemom. Rekel je, da so ga samo še na enem mestu tako slavnostno sprejeli. Politični nasprotniki so delali bolj kisle obraze, a to je bilo tudi vse. Zanje so se tudi spremenili časi, verno ljudstvo pa je dalo duška svojemu čutu, ker je imelo v svoji sredi najvišjega uradnika, do katerega je imelo zaupanje, kot predstavnika pravice, dalo je duška ogorčenja nad režimom, ki je vladal prej in prizadejal ljudem toliko krivice, nasilja in trpljenja. In to je bil povod, da je bila slavnost res prisrčna, ker so gledali v banu tudi trpina za pravično mišljenje in sedaj zmagovalca.

8. junij

Moja tiha želja, da se postavi na moji parceli, št. 659, v Črnem lesu Črni križ, se je izpolnila. Po navedbi gostilničarja Henrika Sollaga ter posestnika Antona Šumana iz Lormanja, načrtu profesorja Sirka iz Sv. Lenarta, je napravil kamnosek Herman Rozman spomenik, ki približno odgovarja tistemu, ki je stal od nekdanj, nazadnje na parceli, št. 1043, ki meji na mojo. Nekaj dni pred 7. junijem so pripeljali spomenik na kraj in ga v toku enega dne postavili. Pri tem so šli župan Muršak iz Sp. Voličine, posestnik Anton Rop iz Lormanja ter trgovec Anton Hrastelj iz Sv. Lenarta z materialom in vožnjami zelo na roko.

V notranjost spomenika so položili listino iz pergamenta, na kateri je napisano:

»V spomin!«

Ta križ, splošno znan kot Črni križ ali Čarovniški križ, je postavilo katoliško prosvetno društvo Zarja v Sv. Lenartu v Slov. gor. Na pobudo predsednika, gospoda Zdravka Kordeža, kaplana Sv. Lenarta v Slov. gor. Po povesti Črni križ pri Hrastovcu, pisatelja, gospoda dr. Ožbolta Ilauniga, starešine sreskega sodišča v Sv. Lenartu, kot nadomestilo za nekdanji, medtem razpadli križ, ki so ga postavili grofje Herberstein. Ta križ je napravil gospod Herman Rozman, kamnosek na Pobrežju, Maribor.

Slavnostni blagoslov tega križa je opravil duhovni svetovalec in župnik, velečastiti gospod Franc Sinko iz Sv. Lenarta v Slov. gor. na današnji dan, ob obilni udeležbi občinstva, najmanj 3.000 ljudi. Ob priložnosti slovesne blagoslovitve sta govorila dr. Ožbolt Ilaunig in gosp. kaplan Zdravko Kordež.

Pevski zbor, okoli 110 pevcev, združen iz zborov Sv. Lenarta, Sv. Jurija, Sv. Ruperta in Sv. Marjete, je zapel novo himno Črni križ. Besedilo pesmi (3 kitice) je sestavil gospod kaplan Zdravko Kordeža, kompozicijo je priredil gospod Avgust Rakuša, organist in komponist v Št. Ilju v Slov. goricah. Po slovesni blagoslovitvi je društvo Zarja uprizorilo na velikem posojilničnem dvorišču Narodnega doma dramo Črni križ pri Hrastovcu. To igro je priredil gospod kaplan Kordež v duhu najnovejših prireditev. Sodelovalo je nad 100 oseb, kočije in 12 konjenikov. Število gledalcev od blizu in od daleč je šlo v tisoče.

Bog daj vsem onim nesrečnicam, nad katerimi se je na tem mestu izvršila smrtna kazen zaradi čarovništva, večni mir in pokoj.

Obnovljeni Črni križ naj bo odslej simbol bratstva in razumevanja v pravici in ljubezni vseh Slovenjgoričanov, posebno Šentlenarčanov, ki jih je ravno v minulih letih zajelo nesoglasje in politično-verski in narodni razkol.

Sv. Lenart v Slov. gor., dne 7. junija 1936

To listino smo podpisali: Franc Sinko, župnik iz Sv. Lenarta, Zdravko Kordež, kaplan v Sv. Lenartu in dr. Ožbolt Ilaunig, starešina sreskega sodišča.

Napočil je 7. julij. Nič kaj prijazno ni bilo jutro, lilo je kakor iz škafo. Razburjenost se je brala vsem na obrazu, vse je pripravljeno, a morda vse zastonj. A vsemogočni je uslišal naše prošnje, ob deseti uri je dež ponehal, nastopilo je sicer prijetno vreme, a brez solnca.

Na prižnici je naznanil kaplan Kordež, da bo proslava ob 14. uri, in sicer blagoslov Črnega križa,

dr. Ožbolt Ilaunig

nato pa sledi v Sv. Lenartu slovesna predstava.

Že ob 13. uri so se začeli ljudje zbirati, v vedno večji množici so prihajali od vseh strani po cesti. Po gozdu, kar usipalo se je na lice mesta.

Črni križ so šentlenarška dekleta okrasila z zelenjem in cvetjem. Vse je bilo pripravljeno, vse je čakalo z napetostjo trenutka, ko se proslava otvori.

Ko so se pripeljali igralci na Hrasteljevem avtobusu, v kostumih, kakor so jih imeli na odru, je otvoril kaplan Kordež proslavo, nakar je dal besedo meni. Govoril sem naslednje:

Težki oblaki so pokrivali danes zjutraj nebo in rosilo je, da smo že obupavali, da se bo mogla slavnost vršiti, toda Bog je imel usmiljenje z nami in gotovo na priprošnje nedolžnih žrtev, ki jim je posvečen ta dan.

Križ sredi gozda, nekaj posebnega, gotovo ima svojo zgodovino, v kratkem jo povem.

Kakor je še starejšim ljudem znano, so izvrševali sodno oblast do leta 1848 škofije, samostani, mesta, trgi in graščine.

Večina teh sodnij je imela tudi pravico soditi na življenje in smrt. Take sodbe je izrekal za to imenovani krvni sodnik.

Strašni so bili procesi, v katerih je sodil krvni sodnik. Najhujši so bili t.i. čarovniški procesi, ki jih je zelo obširno popisal sodni svetnik, dr. Travner iz Maribora, v reviji Življenje in svet, leta 1929. V tedanjih časih, posebno v 15.–18. stoletja je bila ukoreninjena v ljudstvu misel, da zlodej s pomočjo zato izbranih oseb dela škodo ljudem na zdravju in premoženju. V ta namen stopi v zvezo posebno z ženskami, ki se mu zapišejo s svojo dušo, zato pa dobijo moč, da znajo »coprati«. Bilo je nevarno za ženske v tistih časih, kajti nepremišljena beseda ali tako ravnanje je zadostovalo, da so ljudje označili tako žensko za coprnico, prišla je pred krvnega sodnika. Če ni priznala, so jo tako dolgo mučili, da je priznala najneverjetnejše stvari. Obsojena je bila na smrt, če ni prej umrla zaradi bolečin, ki jih je prestala ob uporabi za to pripravljenega mučilnega orožja.

Tudi v hrastovškem gradu je bila krvna sodnija že od leta 1457 in tudi tam so bili izvedeni čarovniški procesi.

Samo leta 1661 je bilo obsojenih 20 žensk na smrt, in sicer zato, ker so nazadnje vse priznale, s tem, da ji je rabelj odsekal glavo, nato pa truplo zažgal na grmadi, pepel pa raztrosil na vse vetrove. Te ženske so usmrtili na tem mestu. Najhujše coprnice, ki niso ničesar priznale, pa so kar žive zažgali na grmadi na Zamolovi njivi blizu Velke, na kar spominjajo še sedaj označbe, gerihtni križ in gerihtni most čez Velko. Zadnjo takšno coprnico, Marijo Riklin, so zažgali leta 1685.

V spomin tem nesrečnim žrtvam so postavili grofje Herberstein križ iz črnega kamna. Napis se je glasil po nemško: Dise Säule wird Schwarz oder Hexenkranz genannt.

Grofje Herberstein so pač uvideli, da se dela nesrečnicam krivica, a proti predsodkom tistega časa niso mogli ničesar ukreniti.

Leta 1665 je grof Erazem Friderik Herberstein križ popravil, kar dokazujejo tudi črke E. F. G. H. Imenovani grof je bil naklonjen trgu, leta 1681 je ustanovil hiralnico, umrl je leta 1691 in bil pokopan v grobnici v cerkvi Sv. Lenarta.

Leta 1789 so grofje Herberstein zopet obnovili križ, ki je stal do leta 1853 tam, kjer je sedaj cesta in sicer ravno na najvišjem mestu. Tedaj so ga predstavili na parcelo, št. 1043. Križ pa je sčasoma popolnoma razpadel. Kamenje se je razneslo, plošče z napisi so se baje spravile v Hrastovec, a se niso mogle spet najti. Od črnega križa ni ostalo drugega, kakor pripovedka.

Ko sem prišel pred 28 leti v Sv. Lenart, sem slišal mnogo o Črnem križu. Spomnil sem se besed evangelista Janeza, ki pravi v evangeliju o čudežu nasičenja 5000 mož: Colligite quae superaverunt fragmenta ne pereant.

In spisal sem povest Črni križ pri Hrastovcu in pri tem dodal osebi Agate sliko življenja in trpljenja ženske iz tedanjih časov.

Vpletel sem tudi zgodovino skakačev, ki so imeli v času od leta 1599 – 1622 ravno v Sv. Lenartu glasni sedež. Bila je to verska zablada, katero je zatrl cesar Ferdinand II. leta 1622 na ta način, da je dal napraviti iz skakaške kapelice vislice in zapretil, da bo vsakdo obešen, kdor se bo udeleževal kot skakač.

Mojo povest je dramatisiral gosp. novomašnik Davorin Petančič, igralci pa so igro dobro igrali, pa tudi v sosednjih župnijah in celo v Mariboru dvakrat. Ta lepi uspeh prav pripisovati je neumornemu trudu predsedniku društva Zarja, kaplanu Kordežu.

Obstajala je povest o Črnem križu, igrala se je igra, a Črnega križa ni bilo.

In zopet je bil kaplan Kordež, ki je sprožil misel postavitve Črnega križa.

In njegovemu velikemu naporu je pripisovati, da stoji danes pred vami spomenik, obnovljen po načrtih očitvidcev Henrika Sollaga in Antona Šumana, na podlagi katerih je napravil končni načrt slikar, prof. Sirk iz Sv. Lenarta.

V imenu Zgodovinskega društva v Mariboru, katerega član sem, izrečem gosp. kaplanu Kordežu in društvu Zarja srčno zahvalo, pa tudi vsem, ki so pripomogli k postavitvi križa, posebno kamnoseku, gosp. Hermanu Rozmanu, ki je pod ugodnimi pogoji izdelal tako lep spomenik, nadalje g. županu Janezu Muršaku, Antonu Ropu iz Lormanja, trgovcu Antonu Hrastelju in Francu Lorberju iz Št. Ruperta, Maksu Šumanu, ki so prispevali s stavbnim materialom ter jetničarju Alojzu Kukovcu in vsem, ki so pri stavbi križa pripomogli z delom.

Naj bo ta zemlja, na kateri stoji ta spomenik, vsakomur, ki gre tu mimo, sveta, ker spominja na nesrečnice, ki so morale zaradi predsodkov tedanjih časov zapustiti na tem mestu ta svet.

Danes ste dobile, Agata in vse druge nesrečnice, za vse prestane krivice na slovesen način popolno zadoščenje.

Ta spomenik je tudi del zgodovine slovenskega ljudstva, ki je na osnovi tedanjih razmer dosti trpelo, a premagalo je vse težave in sedaj se veseli prostosti pod svobodnim solncem.

Ta križ bo stal, ko nas davno več ne bo, ostal bo vedno spomin na nekdanje dni, dokler bo v teh lepih, vinorodnih, solnčnih Slovenskih goricah živel in bival slovenski rod!

Duhovni svetovalec, župnik Franc Sinko je ob asistenci kaplana Kordeža in župnika Jožefa Kodriča iz Št. Ruperta blagoslovil spomenik s primernim govorom, v katerem je poudarjal, da je smatrati ta kraj kot pokopališče, kjer so našle po nedolžnem na smrt obsojene žrtve.

Nato je imel govor kaplan Zdravko Kordež, s sledečo vsebino:

Spoštovana množica Slovenjgoričanov in prijateljev Slovenskih goric!

Danes obhajamo izredno slovesen, zgodovinski dan sredi daleč okrog znanega Črnega lesa. Odkrili in posvetili smo danes tukaj Črni križ, ki je še dalje okrog poznan, čemur priča velika množica tukaj navzočih.

Gosp. Svetnik, dr. Ilaunig, kateremu se imamo najprej zahvaliti, da je spomin na Črni križ tako živ med nami, ker je zbral vso zgodovinsko ozadje tega temnega spomenika v lepi povesti Črni križ pri Hrastovcu, nam je danes najprej kroniko tega križa lepo razložil. Gospod župnik so ta križ slovesno blagoslovili, da bo odslej svečan opominjevalec vsem, ki bodo hodili tod mimo, združeni pevski zbor iz zborov Sv. Jurija, Sv. Marjete, Sv. Ruperta in Sv. Lenarta, bo zapel novo pesem Črnega križa, ki jo je skomponiral gospod organist iz Št. Ilja, Avgust Rakuša.

Spomenik so najprej postavili grofje Herbersteini, ki so bili vedno zvesti čuvarji naše vere proti Turkom in domačim krivoverstvom, ki so strupili lepo versko življenje naših prednikov, posebno v šentlenarški okolici; Herbersteini, katerih vredni potomci žive še danes in posedujejo še vedno lepi grad Hrastovec. Mislim, da mi bodo ti gospodje Herbersteini dovolili, da jih na tem mestu in ob priložnosti današnje blagoslovitve Črnega križa omenjam v toliko, da najprej izjavim, da naša današnja slovesnost v Črnem lesu in ob novem Črnem križu ni namenjena zoper njih. Črni križ so najprej sami postavili. Vemo, da so še danes živeči Herbersteini globoko verni in plemeniti. Svojega verskega prepričanja se ne sramujejo niti v cerkvi niti na cesti in ulici, kadar zvoni k molitvi. S tega mesta si drznem izreči globoko spoštovanje.

A vendar se je za časa grofice Margarete dogodil temen dogodek, v nebo vpijoča krivica nad Slovenjgoričanko, preprosto, nedolžno Agato, ki je bila brezsrčno, krivično obsojena na smrt in pokopana v tem gozdu, ki ga je razburjeno in ogorčeno ljudstvo začelo imenovati Črni les in so grofje postavili tu Črni križ.

Novi, ki smo ga danes obnovili, nam bo zgodovinska priča, temen spomin, svetel opomin.

Odkar so postavili Herbersteini prvi Črni križ je že dolgo. Minila so stoletja, rodovi

Dr. Avgust Ilaunig

Slovenjegoričanov so živeli in pomrli. Pod zobom časa so križi razpadali in bili obnovljeni. Pozni rodovi po tistih časih ga danes na novo postavljamo. Postavili smo ga v Črnem lesu, sredi tihe narave, ki posluša skrivnostni šepet in tiho šumenje rastlinstva in opreznega živalstva; postavljen pa je tudi ob cesti, kjer ropotajo avtobusi, taksiji, vozovi; ob cesti, kjer hitijo mimo Slovenjegoričani, od rane jutranje ure, preden se oglase zvonovi iz vseh sosednjih far s svojimi jutranjicami, pa do pozne večerne ure. Vsa ta skrivnostna narava Črnega lesa in nemirna cesta, polna skrbi in težav, polna ropotajočih vozov in avtov, vse je tako lepa podoba našega življenja in človeškega srca. Človeško srce hrani toliko želja in hrepenenja, da ga ni mogoče potešiti. Srce pa je tudi sedež nemira, skrbi in težav; iz srca izvira vsa robatost in kletev, krivica in gorje.

Če smo postavili Črni križ sredi tihega in skrivnostnega Črnega lesa, ob nemirni cesti, potem naj bo Črni križ tudi za človeška srca, za vse, ki bodo hodili mimo njega veseli ali žalostni, potrti in zaskrbljeni, za kruhom ali na izlete, naj bo vsem Črni križ klic iz davne preteklosti do pozne bodočnosti. Človek, ki je storil krivico nad nedolžnim, človek, ki postavlja križ, ki bo zanj vedno temen in črn in bodo ljudje o njem vedno govorili, da je izvršil zločin nad nedolžnim, svetel pa za tistega, ki je moral trpeti krivico tako kot je križ, na katerega so pribili Kristusa, znamenje neskončno temnega zločina in sramota za tiste, ki so Kristusa po nedolžnem mučili. Prestal je zmage in odrešenje pa so Kristusa posnemali. Tako, kakor je in bo vedno ostal Črni križ, ki smo ga danes obnovili, znamenje zločina in krivice za Margareto, grofico Herberstein, svetlo znamenje pa za nedolžno Agato iz Štraleka in vse druge nedolžne žrtve, ki so bile na tem mestu Črnega lesa pokopane, po nedolžnem obsojene na smrt pod pretvezo čarovnije.

Črni križ pa nam za bodočnost ne sme biti kamen, črn spomin, svetlo znamenje. In mi smo ga tudi kot takega postavili. Križ na sredini je izrazito črn in ne bo nikdar spremenil svoje barve. Je pač spomin na žalostne dogodke iz zgodovine in se ne dajo več spremeniti. Celotni spomenik pa smo naredili svetel, ker nam mora in hoče biti za nas in za vse bodoče rodove svetlo znamenje, znamenje, ki nas naj opominja, naj nas vse Slovenjegoričane, kakor vse, ki bodo hodili tod, družijo ljubezen in pravica, sloga, medsebojna pomoč in bratstvo.

Kako lepe so Slovenske gorice, koliko poezije je v naših goricah, naj človek potuje daleč po svetu, tako značilnega, lepega kraja, kakor so ravno naše Slovenske gorice, ne najde. Pa vse to je prazno in brezpomembno, če srca ne bi bila lepa, če bi bili Slovenjegoričani razdvojeni in sperti, če bi jih še nadalje prevečala zagrizenost, srd in izrabljanje ubogega Slovenjegoričana. Vsa lepota Slovenskih goric tedaj nič ne pomeni, ne more nič osrečevati. Srečo in veselje prinese šele ljubezen, bratsko razumevanje, medsebojna podpora na podlagi pravičnosti in dobrohotnosti. To pa bo mogoče doseči le takrat, če bodo naša srca poglobljena v verski in narodni zavesti, da bivajo na teh lepih slovenjegoriških tleh bratje po rodu in krvi in plemenitih src. Zato proč z lahkomišelnostjo in lahkoživostjo, z versko brezbriznostjo, narodno mlačnostjo ter nezavednostjo.

Črni križ, ki smo ga danes postavili, naj nam bo v vsej svoji velikosti in svetli barvi svetel spomin bratstva na podlagi pravice in ljubezni. Vsi, ki boste odslej hodili tod mimo, se ozirali na veliko znamenje, ozrite se vedno tudi v svoja srca in presodite, ali se držite svetlega opomina, ki ga ima to znamenje in vedite, da bo življenje puščalo za vami črne križe ali v družini ali javnosti, če se tega opomina ne bi držali.

Čas bo od današnjega dne hitro tekkel dalje. Minila bodo leta, desetletja, generacije, prešli bodo rodovi Slovenskih goric, Črni križ bo vztrajal dalje. Prišle bodo burje in viharji sem preko Črnega lesa, da se bo vilo in ječalo drevje in padalo zlomljeno ali izruvano. Črni križ je postavljen trdno in bo vztrajal ter kljuboval vsem vremenskim spremembam. Stal in kljuboval pa bo zato, ker je trden, da bi svaril in opominjal, da spremljata krivico vedno gorje in tema; naj je še tako skrita, vedno postane užitna, ker je tako odločil Bog.

Črni les pa bo tudi vedno svetlo znamenje za vse, ki bi morali kdaj trpeti po nedolžnem krivico. Naj se ne ustrašijo pritiska, groženj ter strahovanj, vztrajajo naj v značajnosti, plemenitih nazorih kljub lastni žrtvi za dobrobit in srečo slovenjegoriškega ljudstva.

Po tem govoru so zapeli pevci pesem o Črnem križu, ki jo je, kakor sem že omenil, zložil kaplan Zdravko Kordež. Vsebina je sledeča:

Dr. Ojolt Klavnić

»Črni križ!
Sredi lesa Črnega visok
Slovenskih goric zgodovine svedok
nedolžne žrtve si temen spomin,
krivice storjene svetel opomin.
Črni križ!
Krog tebe temina lesa,
ropot življenja, skrbi in gorja
sinovom slovenskim ti bodi klicar,
pravica ljubezni jih druží vsikdar.

Črni križ!
Krog tebe vihar naj divji buči,
klubuj in svari rodove vse dni,
krivico spremlja gorje in tema,
ljubezni, žrtve so zarja neba.

Veličastno je donela pesem po tihem logu, na številno množico je napravilo petje močan vtis. Po končanem sporedu blagoslova spomenika se je podala množica proti Sv. Lenartu. Veselje je bilo gledati, ko je nepretrgoma stopala vrsta od Črnega lesa pa noter do trga. Igra Črni križ se je igrala na prostem na dvorišču Narodnega doma, kjer je bilo vse za to pripravljeno. Trajalo je celo uro, da so zasedli gledalci mesta. Zasedeno je bilo slednje mesto. Kdor ni našel na dvorišču prostora, se je postavil pri oknih in terasi novega Hrasteljevega doma.

Igralci so mojstrsko dovršili svojo nalogo. Videlo se je, da so igrali z navdušenjem in posebno

vnemo. Ob pol osmih je bilo igre konec, pevci so zapeli še enkrat pesem Črni križ, nato se je začela množica razhajati, najmanj 2500 jih je bilo. Na trgu je bilo vse črno ljudstva. Ta dan so se pohvalili tudi gostilničarji, češ da toliko gostov že davno niso imeli. Tako je v najlepšem redu minila proslava, na katero mi ostane vedno najlepši spomin, ker sem videl, da je ljudstvo res sprejelo to, kar je narodnega blaga, s pravim razumevanjem in veseljem.

Dr. Blažič v priliki slavnostnega govora

Dr. Blažič Blažič

30. julija

Ko sem odprl na moj rojstni dan časnik Slovenec, sem se nemalo začudil, ko zagledam svojo sliko z napisom Dr. Ožbalt Ilaunig, 60 letnik.

In potem v Večerniku ter Slovenskem Gospodarju. V zadnjem s podpisom V. T. Dr. Vladimir Travner, sodnik Okrajnega sodišča. Dobival sem čestitke od vseh strani, med temi tudi od predsednika okrožnega sodišča, dr. Franja Žiherja, mojega tovariša iz vseučilišnih let. Moj dragi prijatelj, dr. Kušej, vseučilišni profesor v Ljubljani, mi piše: Kako hitro si prišel kot 60 letnik za menoj. Ne čestitam ti k dogodku kot takem, pač pa k dejstvu, da si ga doživel tako čil na duši in telesu. Želim ti In tvojim, da bi te zdravje, vedra volja in veselje do dela spremljali še mnogo let na tvoji življenjski poti. Drugo, kar človeku dela poklicni posel prijeten, namreč spoštovanje ljudstva, itak imaš.

Iz vseh ostalih pisem odseva prav tako izraz pravega prijateljskega, odkritosrčnega veselja.

Predsednik, dr. Franjo Žiher piše:

Sprejmi k lepemu življenjskemu jubileju moje prisrčne čestitke, h katerim pridružim iskreno željo, da bi ti mila usoda še naklonila dolgo vrsto srečnih, zadovoljnih in zdravih let. Tudi izrazim željo, da bi usoda hotela, da bi še tudi službeno naprej sodelovala in to v isti prijateljski harmoniji, kakor do sedaj.

SLOVENSKI JUBILANTI

DR. OŽBALT ILAUNIG. Nikoli ni sedel v kakem klubu leposlovcev, ostal je ves tih in skromen v svoji samoti daleč ob strani Pen-kluba in vodilnih revij, in morda bi marsikaterega slovenskega kulturnega rezsojevalca žaman vprašali, če pozna pisatelja dr. Ožbalta Ilauniga. Najbrže bi skomignil z rameni in vprašal: »Pisatelj Ilaunig?« In vendar je ta tih, skromen mož, ki je te dni doživel v prav tako tihem in skromnem Sv. Lenartu v Slovenskih goricah šestdeseto obletnico svojega rojstva, napisal mimo drugega celo tri obsežnejša povestna dela. Izšla so brez hrupa, komaj kje mimogrede omenjena, a med širokimi ljudskimi plastmi so našla mnogo hvaležnih brancev in priznanja. V njih jim je dr. Ožbalt Ilaunig napisal po svoje in po njihovo občutene usode in ustvaril topel medsebojen kontakt. Ali jih zaradi tega, ker ni genij, kakor so Dostojevskij in njemu podobni, ne bi bil smel napisati? Zdi se skoraj, da bi se hitro našel kdo med nami, ki bi dejal: »Ne. Slovenci moramo ustvarjati samo veliko, svetovno slovstvo, in če nimamo genijev, živijmo rajši od prevodov!« Kakor da bi bili ustvarili že toliko velikega svetovnega slovstva in kakor da bi nam mogli prevodi nadomestiti lastno, iz naših rodnih sokov vzraslo slovstvo in kulturo sploh! Kam nas je tako pojmovanje pripeljalo, dokazuje žalostno dejstvo, da se lastno slovensko slovstveno ustvarjanje pod goro prevodov iz tujih slovstev že obupno duši in ustvarja nevarnost, da se sploh zaduši. Zato bi tisti, ki se zaveda, da je zares naše samo tisto, kar sami ustvarimo, pa četudi ne dosega del tujih genijev, in more stavba naše slovenske kulture tudi samo iz tega rasti iz sokove dajajočih nižin v višine bogatih sadov zadnjega dognanja, priznal ceno in pomen vsakemu, še tako tihemu in skromnemu domačemu delavcu in njegovemu delu. Zato se bo spomnil tudi dr. Ožbalta Ilauniga ter njegovega slovstvenega in sploh kulturnega dela vsaj sedaj, ob šestdesetletnici življenja in snovanja. Jubilant, rojen 26. julija l. 1876. v Reberci pri Železni Kapli na Koroškem, je dovršil gimnazijo v Celovcu, pravno fakulteto pa na univerzi v Gradcu. L. 1908. je prišel kot sodnik k Sv. Lenartu v Slovenskih goricah, kjer je postal l. 1920. predstojnik sodišča in je še sedaj. Kot nevenskih goricah, kjer je postal l. 1920. predstojnik sodišča in je še sedaj. Kot ne-
uklonljiv Slovenec je sodeloval najprej pri koroškem »Miru«, pozneje je pa objav-
ljal v raznih časnikih članke, razprave in povesti, zajete pretežno iz zgodovine svo-
jega rojstnega koroškega in službenega štajerskega okolja. Iz teh okolij so nastala
tudi njegova tri najobsežnejša slovstvena dela, zgodovinske povesti »Slednji vitez
Reberčan«, »Tattenbach« in »Črni križi«, pisana v poljudnem slogu in duhu, a pre-
žeta s toplim osebnim občutjem. Dr. Ožbalt Ilaunig ni delal iz visokih ambicij in
častihlepje mu je bilo vselej tuje, zasluži pa prav zato, da se ga vsaj spomnimo ob
tem jubileju. V. R.

Birancida, gozdek 4. leta 1936 125
Maribor.

Dr. Ožbalt Ilaunig

Pisarniški uradniki so mi korporativno čestitali, uradnica Ljuba Ferenc mi je podarila šopek krasnih vrtnic, danes pa so mi čestitali še za god in poklonili pisalno orodje z napisom: Svojemu dobremu starešini za 60. god dan, pisar. Osebe, 1936.

Te čestitke so me ganile, ker sem spoznal, da me imajo uradniki res radi in zaradi tega tudi z veseljem izpolnujem svoje dolžnosti v večji meri, kakor se to zahteva.

Tako gledam zadovoljno nazaj na pretekla leta, kar sem dosegel, kar se zahteva od uradnika, posebno pa sodnika, da si je pridobil zaupanje ljudstva in vdanost, odkritosrčnost ter ljubezen podrejenih uradnikov.

Da bi mi bilo dano, da še konec mojih službenih let dovršim tako, da bo v zadovoljstvo meni priporočenega ljudstva.

Veseli me tudi, da štejem lepo vrsto prijateljev, ki so mi res v pravi odkritosrčni prijateljski ljubezni vdani. Vedeti, da ima človek dobre prijatelje, je vsakemu v tolažbo. Bog mi jih ohrani!

10. avgust

Iz Tagesposta, z dne 9. 8., sem povzel, da je 8. 8. umrl moj sošolec, dr. Hans Mörtl, dvorni svetnik in deželni šolski nadzornik. Ko smo leta 1933 obhajali 35-letnico mature, nisem mogel misliti, da ga danes že ne bo. V gimnaziji je bil ves čas zelo ambiciozen, do tovarišev zelo ljubezniv, bodi mu lahka zemljica. Leta 1938 bi se zopet sestati ob 40-letnici. Ali jo bom še dočakal, kdo to ve?

25. avgust

Moj redni dopust sem prebil deloma doma, deloma v Ljubljani in v Spodnjih Gorjah pri Repečniku. 19. junija sem se podal na Golico, od koder sem užival prekrasen razgled po Julijskih planinah, še bolj pa po Koroški. Pred 25 leti sem bil zadnjič tam. Nisem mogel misliti, da bom gledal po teh letih v drugo državo, kjer mi je tekla zibelka. Z nobene gore se ne vidi tako lepo Koroška, kakor ravno s te. Moje oči so šle od vasi do vasi, po belih cestah, zasledovale so srebrni trak Drave, pozdravljale so me cerkvice na hribih in po dolinah. Tukaj čutiš, kako lepa je Koroška. Težak vzdih se mi je izvil iz prsi, saj sem gledal ta kraj, kakor Mojzes v obljubljeni deželo. O, kdaj boš zopet moja, mila Koroška, ko bom mogel k tebi v moj rojstni kraj. S težkim srcem sem zapustil lepo Golico. V prvem delu dopusta sem pohitel na Pokljuko in užival planinski zrak, obiskal tudi Kamniško Bistrico in gledal na Kokrško sedlo, kjer sem se plazil leta 1905.

V drugi polovici dopusta sem se povzpел na Komno, kjer je SPD postavilo krasno stavbo, kjer najde hribolazec že udobnost, kakor v mestu v hotelih. Videl sem Triglav z druge strani proti italijanski meji. Da, tam onstran gora bivajo tudi naši bratje, a ječijo pod tujim jarmom »Samoodločba narodov.« Kakšna ironija, Wilson, tvoja načela so pač le na papirju, z narodi so po svetovni vojni storili, kakor je pač zmagovalcem ugajalo. Zato se za filozofa Wilsona pač ne ogrevam, slovenskemu narodu je bila prizadeta tako huda krivica, ki žal nikoli ne bo popravljena.

Nameraval sem potovati v Berlin in Hamburg na olimpijske igre, toda po vsestranskem študiju potnega načrta se mi je zdelo potovanje le prenaporno. Nismo več mladi, manjkal pa mi je tudi poseben interes, ker München že poznam, mikalo me je od nekdanj potovati po Renu in to sem doživel. Za olimpijske igre pa se nisem toliko zanimal. Kolikor sem povzel iz časopisov, obsega šport že tako mero, da utone v njem vsako čustvovanje, ki ga nudi edino humanizem. Mladina ni več to, kar je bila nekoč, mi je ne razumemo več. Naj me sodi kdo, kakor hoče, a to so moje misli. Tako sem zopet doma, marsikatera želja, posebno hrepenenje, videti tuje dežele, se mi ni mogla uresničiti, saj bi drugače še to storil, a ko je priložnost potovati, tako v Rim v času razstave katoliškega tiska, me kliče služba. Državni nameščenec, zaradi redukcije pri plači si ni mogoče privoščiti kaj posebnega, posebno pri valuti, ki ne daje možnosti biti dalj časa v inozemstvu.

Na Koroško sem pogledal le dvakrat za pol dneva. Preveč boli srce hoditi po krajih, ki so mi sicer tako ljubi, a slišim drugo govorico, vidim, da se šopiri tam tujec. Tako letos nisem prišel na Reberco, marsikaj se je tam spremenilo, le jadikovanje se sliši povsod, zato me pot ni nesla tja.

Upam, da mi bodo prihodnje počitnice prinesle več spremembe. Več novih vtisov iz drugih, novih krajev bi rad dobil, saj v teh spominih živim tiste tihe ure, ki jih preživim v naši metropoli. Tukaj

Dr. Oskar Klavž

je tako malo tega, kar bi dalo človeku še kaj spremembe, žal, smo pač sužnji kraja, na katerega so nas privezali dogodki življenja.

3. oktober

Vesela, dne 29. sept. 1936.

Velepoštovani g. doktor!

Sem prav tak za pisanje pa mama, odlašam venomer. Hotel sem vam pisati še sedaj, ko sem se vrnil iz jugoslavije domov. Pa je bilo mijsno treba pokrbeti lakoj še ostalo za sestanke naših nednješolcev. Potem je bilo zopet treba pomagati doma pri delu, češ, ne gre, da bi kar naprej rajšal pa nič delal. Paši Gudje namreč želijo polne deležnosti njihovega življenja, laškega pa vendar veseloga. Prav je to; treba je ustreči. Sedaj pa ne morem več odlašati, kajti moje počitnice potekajo že proti kraju.

iz jugoslavije sem se vrnil domov, kakor tudi vi ste, nekam precej v svoji narodni zavednosti in navdušen. Keraj čisto nov svet, ari do sedaj še nepoznan a vendar že prvi vtis tak domati se je porajal pred nami, ko smo prišli dol. Bratska ljubzen nas je opajala ob tem našem gostovanju pri vas. Videli smo slovenska mesta, lepote pokrajin in še z mnogimi drugimi zanimivostmi bogato obdarjeno slovensko zemljo. Hlastno vno spomniali, kolikor je pač bilo mogoče v tem kratkem času, čohotno se razvijajočo jugoslovensko kulturo. bchajali smo z občutjem, da je jugoslavija mlada, lepa in močna, da ima obetajočo bodočnost in prepričani da je še Gubiča mati.

najbolj čisto je bilo v celju, v družbi samonjnih maturantov. ob parku smo se sprehajali in peli same korvke pesmi na liti večer, ko smo popoldne dospeli tja. v Mariboru pa smo kot v slovo doživeli višek. zgra. naša apotola s slonškovim slavnostim, banket v Petrujskem dvorcu in iset v slovenskih goricah nam bodo stali zavedno v spominu! v Mariboru smo doživeli še nekaj posebnega, škoda ce, da tega ne morem boč jasno opisati, da ga ne morem opisati! vam podjuriarom pa je slojensko se posebno ugajalo. bilo nam je vedno domače kot Kranjsko. meni so posebno imponirali Gudje, veselji pa krpki in lopi — slojenski punjeji!

Dr. Ojbold Klauzig

Oj ca župnik pri Sr. Benediku, kako nas je pogostil in kako ognjevito in tople nam je govoril! Sam posjedli celo „givanca“, in če prof. Roš! ca slata drsa... Vsekup bi bilo res vredno dnevuika!

Sam najlepšim in rajnim sponzorom nato lepo našo župniško vadbo se bomo hvaležno spominjali tudi „koroškega kluba“!

Vadjali smo se ves čas, da bomo vas kdaj ob počitnicah mogli priti in vas smo nestrpno pričakovali!... Ker vas ni bilo, vas & vašo milostno soprogo ved. izboj. sigurno pričakujemo v prihodnjih počitnicah!

Nati so bili celi mesec september bož solahni. Vred je mrslega vremena se rado prehladijo in jim menda vsako jeno kakor tudi v igred „kri dov stopi“. Tudi oči niso stalno drugega drevoja. Brat bo moral oktobra k vojaku - rezervistom. Zor pa vstopim 8. okt. v celovško bogolovno. Sam sem gre dobro. Kavn tako tudi sestri, ki je že tretje leto možna. Pri četni bratu, kotarju v bogriah je pred enim mescem pogorilo gospodarsko porlojje. Že drugo leto je pri na na delu banda domskih pokusijevih fantalinov in nemčuskih družin, ki stalno podtikava ogenj, krad in klotapi čez mejo.

(27.9.36) Zadnjo nedeljo sem bil v Globasnici na igri „Kedam vitez asberčan“. Dvorana klub dejevnemu vremenu nabiti polna. Navoča sta bila tudi č. dekan Kindlman in č. dom. žup. Sekol. Kednji je uvodoma Gundtva sijajno razložit igro, se je po dolgih stoletjih dogajala na domačih lek. Razval jo je pravem pravilno kot nekako „Podjurnsko Mikelovo balo“. Spomnil se je uvodoma tudi „po vsaj koroški znanega in nekdaš na prireditvah tako prijetnega obzja — avtorja te povesti v svojem rojstnem kraju“. Izgabi so izovrstno višili svoje vloge, pa jih je tudi sem župnik tako domans izuril. Lukoj, savratna guta in mil manica, Hanaj in mojca ... Oj vi pratijci Koroškega cloveka! Radijono smo stneli na oder, sočuvstvovali in se mnejali, dokler ni ob velikih „Hanaj se ženi!“ vse planilo evišku. Igra je res zpravo podjurnskega Gundtva! Sodeloval je možki in možani zbor Vnovič sem spoznal lepoto naše koroške poleg njenih zora in jez njih, harmonikov in godov tudi v Gundski divi, v njeni pon igri in sosed. Lepa je slov. koroška v Gundski in solahni, v mi in vsakeur letnem čas, najlepša pa mi je ob slovesu!...

Je enkrat tam in naši dobri milostni gospo soprogi za gubniri mnejmi in bogato obdarovanje najiskrenejša zahvala! Prav prične pozdrave, tudi od matere, očeta in vseh ostalih družinskih članov tam, g. soprogi, sinu in Miki!

Jane Butej, abt

Dr. Ojbold Klavnič

Slovenci, osmošolci s Koroške so obiskali Slovenske gorice po prebitem zrelostnem izpitu. Med njimi je bil tudi sin moje bratrančinje Lenike Wutej, Tone, ki me je obiskal 30. 6. Danes sem prejel pismo, ki ga priobčim, da se vidi, kaj se godi v srcu mladeniča, ki stopi iz zadnjih gimnazijskih razredov v širše življenje, ko se mu začne odpirati svet.

Vse še kipi v mladem srcu, še nič ni prav zrelega, a glavno je, da ohrani ideale, ki ga vlečejo k nečemu višjemu in mu pripravijo pot za resnost življenja, ki zahteva mnogo moči, katere črpa iz zaklada iz mladih let. Če pa teh vrelcev ni, ugasne vse in pot je nestalna, negotova in navadno privede do prepada. Mladina, ki ima ideale, nikdar ne bo izgubljena.

8. oktober

Kar se v Sv. Lenartu dogaja po 28 letih in kar ne pomnijo stari, tu rojeni ljudje, sem doživel 6. oktobra. Ko pogledam zjutraj skozi okno, vidim, da pada sneg. Še pred kratkim je bilo krasno toplo vreme, toplomer je kazal celo 30°. Opoldne je bilo tako vroče, da sem moral preložiti sprehod na pozne ure popoldne. Snežilo je neprestano, dne 7. oktobra je bilo kakor pozimi. Moral sem na komisijo, cenitev v zapadli zadevi Antonija Kocbek v Krembergu. Peljal sem se z avtom, a do Sv. Ane nismo mogli, drevje je ležalo vse križem čez cesto. Hoditi smo morali peš in delati tir kakor pozimi po novo padlem snegu. Škoda je ogromna, koliko je polomljenih sadnih dreves, koliko poljskih pridelkov uničenih. In vinska trgatev. Skoraj polovica, v drugih krajih pa še sploh nihče ni bral. Iz strahu so brali sedaj, v snegu, ker so se bali, da vse zgine, beračem so plačevali 20 D na dan. Ubogi kmet, strašno si udarjen.

26. oktober

27. oktober

V dravski banovini so bile razpisane volitve v 225 občinah, med temi je tudi Sv. Lenart.

Vodstvo trške občine Sv. Lenart, h kateri so se leta 1933 priključili tudi Sp. Porčič in trg Sv. Trojica, je bilo v zadnjem času predmet splošne kritike. Delovodja Komidar je bil zaradi nerodnosti odpuščen. Po reviziji uradnika dravske banovine je bil razrešen župan, dr. Gorišek kot župan, namesto njega je bil določen Franc Retzer. Pritožbi je upravno sodišče v Celju ugodilo, opiranje na določbo finančnega zakona za leto 1936/37. Tako je bil ravno v volilnem času župan zopet dr. Gorišek.

Treba je bilo predložiti kandidatne liste. Ker s celim gospodarstvom večina občinstva ni bila zadovoljna, je postavila JRZ stranka listo z nosilcem, dr. Marjanom Stupico, odvetnikom, sinom upokojenega notarja Franca Štupice.

Kandidatna lista je bila potrjena. Dne 12. oktobra je vložil dr. Gorišek svojo listo in je kandidiral na programu stranke JNS. Lista je bila potrjena.

Bolj ko se je približeval dan volitev, tem bolj se je v nemala agitacija. JNS- arji so se trudili na vse kriplje, niso štedili z denarjem, zajeli so brezposelne, mlade ljudi, ki so letali od hiše do hiše.

Pristaši JRZ stranke niso mirovali. 21. oktobra je prišel minister, dr. Krek in v stvarnem govoru podal natančno poročilo o delovanju sedanje vlade. Govorili so še odvetnik, dr. Jos. Leskovar, podžupan Žebot, oba iz Maribora, ter nosilec liste JRZ, dr. Štupica. Le-ta je orisal delovanje občinskega odbora pod županstvom dr. Goriška. Nazadnje je omenil: »Dr. Gorišek je združil občine Šent. Lenart in Šent. Trojico, delalo se bo na tem, da se ta Šent zopet odpravi in vzpostavi zopet Sveti Lenart in Sveta Trojica.« V noči od 23. na 24. oktobra so pofovci nabili ponoči po stenah in telefonskih drogovi letake, v katerih se povečuje sedanje delovanje dr. Goriška, med drugim se dobesedno glasi: Kdo je dr. Gorišek? Slovenski prvoborec, ki se je boril tudi v času najhujšega preganjanja za narodne pravice, ki je ohranil Slovenske gorice pred nemškim vojnim navalom, ki je v času svojega županovanja požrtvovalno in nesebično vršil svoje posle v korist občine! Kaj pa je storil za občino dr. Štupica? Nič.

Ko sem to čital, sem si mislil, da bi lahko Napoleon tudi rekel: Jaz sem podjarmil toliko sveta, Mussolini pa ne. Lahko, ker slednjega še ni bilo. 30 let mlajši dr. Štupica pa je šele stopil v življenje in se seveda še ne more ponašati z uspehi, ker do sedaj še ni stopil v položaj, voljo in

Dr. G. Gorišek

sposobnost pa ima.

Ta bahavost ni nobenemu ugajala.

Dr. Gorišek je storil vse, da bi število volivcev za JRZ stranko znižal. Dr. Štupica je hotel reklamirati 8 volivcev. Žal svojega predloga ni podprl s polnoveljavnimi listinami; hotel pa je dobiti vsaj uradno potrdilo, da bivajo ti upravičenci čez eno leto v tej občini. Toda Dr. Gorišek se je ravno pet dni pred potekom reklamacijskega časa odpeljal in prepovedal, da nihče ne sme česa namesto njega podpisati. Tako dr. Štupica te glavne listine ni mogel predložiti, reklamacijski odbor seveda reklamaciji ni ugodil, pritožba na sodišče pa tudi ni mogla imeti uspeha, ker te glavne listine ni bilo.

Dan pred 25. oktobrom, v soboto, je bil že celo v znamenju volitev. Letaki so se pojavljali kakor gobe, v pretekli noči se je slišal celo strel nekega pofovca (Patrijotična omladinska fronta).

24. oktobra je imel dr. Štupica v Narodnem domu volilni shod, ki je prav jasno naslikal dosedanje delovanje dr. Goriška. Govoril je tudi dr. Leskovar, ki je bil izvoljen za podpredsednika volilnega odbora.

JNS-arji so imeli že 27. septembra zaupen volilni shod v gostilni Jožefa Babiča, kjer je dr. Gorišek kratko razložil svoj program in posebno poudarjal, kakšna nesreča bo zadela trg, če se ta spoji z okolico, tako da bi bila občina v župniji Sv. Lenart. Ta shod se je končal z velikim pijančevanjem in nazadnje s prerekanjem, tako da je moralo nastopiti še orožništvo.

Drugi shod so imeli tri dni pred volitvami v Sp. Porčiču. Napočila je nedelja, 25. oktobra. JNS so nalepili ponoči vse polno letakov, tudi naš dom so osrečili; dal pa sem jih takoj odstraniti. JRZ so pošiljali plakate vsakemu osebno, v kuverti, kratke, jedrnate vsebine. Agitatorji obeh strank so se živahno udeleževali. Na poslopju trške tehnice, je bil na podaljšanemu drogu napis na belem prtju: Danes volimo vsi g. dr. Goriška! Zakaj? Ker je izkušen za vodstvo združene občine Sv. Lenart, nasprotnik je še mlad, neizkušen.

Hudomušneži so rekli, da so to gavge, na katerih bo visel zvečer za dr. Goriška uničevalni rezultat. In bilo je tako!

Bil je živahen volilni boj. Pofovci so vlačili svoje žrtve do volilnega prostora, po eden, dva, tri, celo štiri in šest »policajev« je vodilo zapeljano, navadno pijano žrtev do rotovža, kjer je bila volilna komisija. Toda tudi agitatorji JRZ stranke niso držali križem rok. Ta živahnost je trajala do opoldneva. Šansa za JNS-ar je bila vedno slabša, izstrelili so že vse topove, iskali so še posamezne žrtve, da rešijo tretji mandat. Okoli pol dvanajstih nastane pred gostilno Josipa Babiča trušč in smeh. Naenkrat zagledam brivca Franca Šurbeka, ko ga pripeljejo na samokolnici, sedečega na klečalniku, zavitega v beli plašč, čez kolena pa je rumen namizni prt. Tako so ga peljali, med njimi Kurbosev Jakec, pred rotovž. Po izvršenih volitvah so ga hoteli peljati nazaj, a to se je zdelo tudi Dr. Gorišku preveč. Odločno je to prepovedal in pijani Šurbek je moral peš domu.

Popoldne že ni bilo več posebne živahnosti. JRZ je bila v veliki premoči, hitro je tekel čas, šesta ura je odbila, prišlo je poročilo iz drugega volišča v Sv. Trojici, sijajno. V Lenartu je dobila JRZ lista 66, JNS pri vsem terorju 77, v Trojici pa prva 116, druga pa le 37 glasov. JRZ je dobila torej 16 odbornikov, JNS pa dva, dr. Goriška in Ernesta Goloba iz Sv. Trojice.

JRZ pristaši so bili veseli, a na zunaj niso kazali tega, agitatorji so se odpeljali vsak na svoj dom, drugi smo šli v svoje hrame. Le poparjenim JNS-arjem ni dalo miru, kričali so po trgu: Trg Sv. Lenart mora ostati, črni psi, dol z njimi. Bili so pijani, nahujskani, tako da jih je moral celo Milan Gorišek, ml. miriti, še orožnikom so se zoperstavljali. Ljudje, drugače popolnoma mirnega značaja, so bili kakor podivjani. Le treznosti naših ljudi gre pripisovati, da je poteklo vse brez vsakega dogodljaja.

Noč je bila svetla. Po ulicah so hodili orožniki z nasajenimi bajoneti. Pofovci so popivali v gostilni pri Lovcu, saj je bilo prepovedano točiti alkoholne pijače, bržkone tisto vino, ki je bilo pripravljeno za zmago.

Napočilo je jutro, ponedeljek, plakati so še bili nabiti, tudi Goriškove gavge so še paradirale na visokem drogu nad tehnico, zmečkani, potrti obrazi JNS-arjev.

Ko grem v urad, srečam gospo Goriškovo, ko je šla kupovat meso k Zamolu, a ne k Babiču,

Dr. G. Gorišek

ki je bil kandidat. Pozdravim, kakor se za damo spodobi. Navadno je gledala k tlom in komaj odzdravila. Tokrat pa je dvignila glavo visoko, me ostro pogledala ter zaničljivo rekla: »Hvaljen Jezus.« Trenutno me je to osupnilo, a takoj sem glasno odgovoril: »Na vekomaj, Amen.« Tako tedaj, zasmehovanje s svetimi besedami, naj mi bo odpuščeno, da sem v sveti jezi podal odgovor, kakor je bil pač na mestu. To je storila dama, ki se ponaša z omiko. Pokazali so se v pravi luči, zasmehovanje, zaničevanje, maščevanje. Naj imajo.

Jaz sem šel s prepričanjem, ker sem vedel, da je program JRZ postavljen na poštena tla, ki naj da ljudstvu pravico, svobodo mišljenja. K temu me je klicala že dolžnost, ker je vlada kot takšna kandidirala na tem programu. Malo častno bi bilo nasprotovati temu programu. Da mi gospodar da podlago za moj obstanek, mu moram biti zvest.

Sedaj je zopet mirno po trgu. Goriškove gavge so izginile, on sam pa bo moral spoznati, da je še volja ljudstva močnejša kakor on. Notar Štupica mu je leta 1933, ko so se prekomasirale občine, rekel: »Ne priključite trga Sv. Trojica in Sp. Porčič k Sv. Lenartu, to je vaša smrt.« Ni hotel ubogati, šlo mu je ta to, da obdrži močni županov stolček.

Besede notarja Štupice so se uresničile. Dr. Gorišek si je s to združitvijo sam izkopal grob, v katerega so ga položili po večini Trojičani in Porčičani dne 25. oktobra.

Dr. Gorišek bo pač moral verjeti, da ostane za vedno resnično: drevesa ne rastejo do nebes.

8. december

Tudi v občinah Jurovski Dol, Sv. Ana, Sv. Benedikt in Sv. Anton (Cerkvenjak) so potekale občinske volitve, v slednjih dveh je bila samo ena lista, JRR, v prvih dveh pa tudi opozicijska. Boj je bil v teh dveh hud, vendar je v Št. Juriju zmagal nosilec JRZ liste, Roman Roškar s 330 glasovi proti 206, pri Sv. Ani pa nosilec Jožef Špindler s 356 proti 191.

V sodnem okraju je torej 8 občin v rokah JRZ, le Velka hodi svojo posebno pot.

V Sv. Lenartu so na občinski seji sklenili, da se ustvari nova občina, Sv. Lenart z okolico, kakor je. Župnija Sp. Porčič in Sv. Trojica se pa izločita, za slednje je bil tudi dr. Gorišek, češ da so bili ti nehvaležni.

V trgu je še vedno napeto razmerje. Nasprotniki so napovedali bankrot, celo tako daleč je šlo, da so izključili pristaša JRZ stranke z Miklavževega večera, za to pa so ti v zadnjem trenutku uprizorili prav lep večer, ki je bil po celem nastopu prav iskren. Dr. Gorišek me ne pozdravlja, gleda hudo, strupeno. Vidi se, da ga ta padec hudo boli. Se bo pač moral privabiti misli, da županov stolček ni vezan za vedno na njegovo osebo, ampak da posadi ljudstvo nanj tistega, ki si ga iz proste volje izbira. Ker pa so bile sedaj svobodne volitve, se je tudi pokazala prava volja ljudstva.

30. december

Dobil sem poročilo, da je dne 21. 12. 1936 umrl moj nekdanji sošolec v ljudski šoli, Jožej Urban, posestnik v Dulah, rojen 4. 4. 1874. Bil je blag značaj, miren in nadvse naroden Slovenec. Prenesel je vse težave, svoje narodnosti ni nikdar zatajil. Časten mu spomin!

1937

1. januar

Novo leto sem pričakal doma pri radiu. V prejšnjih letih sem ga pozdravil v Sokolskem domu. Posebno me ni vleklo tja, a storil sem to zaradi družabnega življenja. Po občinskih volitvah pa je nastopilo tako napeto razmerje, da mi v glavo ne pade, da bi se izpostavljaj na kraju, kjer lahko doživim kako neprijetnost. Kakor sem slišal, je bila udeležba velika, a večinoma mladina, ki je plesa žejna. Ko je napočilo Novo leto, je imel, kakor običajno, dr. Gorišek nagovor. Omenil je, da je bil abesinski cesar pregnan, angleški kralj Edvard VIII. Se je odpovedal prestolu; on, dr. Gorišek, pa je bil kot župan poslan v pokoj. Nadaljnega komentarja ni treba. Želimo vsi, da tudi ostane v tem položaju.

Vse splošno razpoloženje pa je bolj klavarno. Ni videti tistega veselja na obrazih, preveč je skrbi, nemiren je ves svet.

Dr. G. Roškar

Bog nas obvaruj vsega hudega v Novem letu!

6. januar

Danes, pred 14 leti sem nastopil službo. Srce mi je bilo nekoliko nemirno, ko sem stal pred predsednikom, dr. Rudolfom Ullepitschem, pl. Krainfelsom in prisegel. Nastopil sem pot v življenje, začela se je doba resnega življenja za poklic sodnika. Nisem imel drugega kakor zdravo telo in spričevala o dokončanih pravosodnih študijah. Kakšna bo bodočnost, ali bom vzdržal, ali dosegel svoj cilj, to so bile misli, ki so mi šle po glavi. A naklonjenost dobrotnikov in trdna volja so mi bile zvesta opora, da sem premagal vse težave; Bog daj, da še to dobo uradniške poti, ki mi je določena, srečno končam.

8. januar

Ko sem danes pregledoval stara pisma, sem našel tudi listič, na katerega sem zabeležil pesem, ki jo je zapisal tukajšnji odvetnik, dr. Milan Gorišek v spominsko knjigo turističnega doma na Obirju, bržkone leta 1907, ko sem bil še v Celovcu avskultant. Pesem glasi:

Opomin dr. Ilavniku!

Prebrihten tam pravnik
v Celovcu sedi,
postave pogrunta,
da para mu ni.

Al' nekaj pa vendar
Ilavnig ne ve,
da ljubiti moža mož vendar ne sme.

Tak grdo ljubezen
mož v srcu goji,
Obirja on ljubi,
objeti želi.

Pri vsakem vremenu
on k njemu beži,
ga boža in tiplje,
da srce skipi.

Preljubi Ilavnig,
odpri mi oči.
Glej, plešasti stavec,
on zate ja ni.

Glej, eno koroških,
tak krasnih deklet,
te v poti poštene
privede naj spet.

Dr. Gorišek

V imenu podravske podružnice SPD, Feliks Robič.

V Mariborskem Večerniku, z dne 7. januarja 1937, št. 4, torej po trideset letih je izšel dopis:

Dr. G. Gorišek

Komentariji in opazkeOsrečeni trg . . .

Na prvi seji novoizvoljene občinske uprave pri Sv. Lenartu v Slov. goricah je naznanil novi predsednik, da je sedanja uprava le začasna, ker se bode v doglednem času izvedla združitev trga z okolico. Tržani smo se sicer odločno branili zoper to, ker smo nazirali, da se more občina pridržati pravilih opravljanja trga kakor vas. Ker se okolica ne more spremeniti v trg, se bo pač trg

spremenil v vas. In s tem se je že začelo. Kljub še obstoječi prepovedi se že dva dni obililepen sonca in pri najlepši razsvetljavi praznijo sodnijske greznice in se zločin vidi na liti polniji samo sodnijski prostori, matrič se usrečuje ves trg, ko se vozitaoza traviške ožibljajoča smesniški črni mlati in snad posešivo..

Dopis je izpod peresa dr. Goriška ali njegovega sina in se nanaša na zadnje občinske volitve, dne 25. oktobra, pri katerih je dr. Gorišek propadel in pri katerih sem kot državni uradnik za državni JRZ režim. Proti njemu je postavil dr. Gorišek svojo opozicijsko listo.

Tako politika spreminja človeka! Če se srečava, me ne pogleda in tudi ne pozdravi. Skoraj bi rekel z narodno pesmijo:

»Glej, glej, kako mimo gre,
me še pogleda ne.«

Navadil sem se že na to, misliti si maram samo, da je s tem dokazal, da je vendar še mali človek, četudi je visoke postave.

9. februar

Ker je pust, sem imel čas in brskal v zbirki šaljevih stvari. Našel sem prepis pisma, ki ga je sestavil Jožef Puntchart, upokojeni župnik v Lieseregg, roj. v Celovcu, 10. 3. 1835, umrl v Gradcu. To

diaber Mojsa!
 Mit der di Pfaffen; mit der Laien
 der der buhnen; mit der hirten bei
 der Pfaffen zu hirten, (Podkruos) der
 mien mien man gluganfied.
 Mit der Pfaffen, der der Laien bade.
 Pfaffen mien mien, der der Mojsa,
 der der Miedel. der der mien Pfaffen,
 mien Pfaffen.
 diaber Mojsa! Mien mit der Pfaffen
 mit der der Pfaffen fogen, der der mien
 mien!

Dr. Adolf Klauwig

bin i Binti mol ullor-woll biffel
 wuiffi! Moget nig mofer! Biffel luffi;
 biffel wufu; aber nuff fuffel!
 Luber Moiza! Mar i die fideru

siwuffe fferken, darff oberwoll
 und grobe Butzberst - fferwuffen
 fuffuffuff luffu!

Luber Moiza! man baruffuff und
 undere lötti, bin i die r ollor-woll
 fferu fferu. Man oberwoll. bi nig-
 wuffige fuffuffu, Kuffuff na wuffuff
 luffu, nuff. Luber Moiza!

Molden, fuffuffe bei der
 fuffuffu

pismo je pred 80 leti krožilo po Celovcu. Vidi se, da je bilo dosti slovenskega življa v Celovcu. Pismo glasi.

To pismo mi je dal tinjski prošt Trobesch leta 1903, češ ker sem vesele narave, naj ga hranim v spomin.

14. februar

Danes je god sv. Valentina. Kje so časi, ko smo v Komendi na Reberci slavili god komendatorja Šumaha. Kako je bilo veselo leta 1904, a je še tisti zatisnil oči. Koliko gostoljubnosti sem užival v komendi. Lažje sem preživel leta na univerzi. Naj mu sveti večna luč, hvaležen mu ostanem do groba.

15. februar

Še nekaj za pust:

Dr. Adolf Klauwig

Das Lied von der Ehe(1/2 Interessantes Blatt st. 19 Lela¹⁹¹⁵)

Man müßte sich fragen, fließt der Querschnitt
 und häuße sich dabei nicht einwärts
 und sagt sich, daß er Kallung habe,
 daß der Gefühl nicht einmal sei.
 Man glücklicher darunter zu sein
 um Gelingen ist ein Pfund zu sein,
 dann steht man nunmehr auf einem
 der furchtbarsten Berg und er will sein.
 Das ist es, was den Menschen ganz
 und dazu kommt es den Menschen,
 daß es sich so viel der Welt anseht,
 die er beglückt mit seiner Kunst.
 Man da auch zu bewegen,
 daß es nicht mehr ein und ein
 und in der Welt zu sein
 ist es das Mittel der Mensch.
 Der ist zu sein, ist es hoffen
 Man ist es da nicht zu sein.
 Man ist es da nicht zu sein,
 dann steht es da in der Welt,
 blanke Krone ist es zu sein
 Moß da oben ist zu sein!

[illegible]

Murren's Kriegerung nicht sub Trübsal.
 Sitzan für in Prinzipien Kasten,
 Fürstallst doch unvollkommen,
 Wenn man die Länge lang bewacht.
 Ist wohl dann freier Kritik Murren.
 Murren nun freier allat loben
 Galtst betrachtet nur von oben.
 Warum ist dem Krieger gewidmet,
 Die Galtst Gendels in Murren,
 Dann sollst du nicht Gendels und Murren,
 Murren für die Gendelszeit sein.
 Galtst sollst nicht Galtst mit Fleiß betrachten.
 Auch nicht der Gendels Kraft aufheben.
 Warum ist der Murren Murren, der Galtst,
 Der Gendels für die Gendelszeit.
 Die Gendelskraft fließt
 Die für nicht bleiben
 Wenn ist es von nicht
 Galtst für zu bleiben.
 Der Galtst fließt Gendelszeit.
 Der Murren Galtst für
 Gendels Corps der Gendels
 Auch nicht Galtst mit Murren.
 Es sollst für zu Murren im Murren
 Für die zu Murren.

Dr. Adolf Klauwig

Just Gefühlsfay d'ung an dir.
 Mann der Bräutigam kommt nach hiesiger
 Stadt für Genuefsung sein.
 Nothwendig ist das Rad der Misset
 Mann ist der Misset Mann begünstigt, bewacht,
 Und so anbrücken ist und schafft
 Nicht für seine äußere Kraft.
 Misset, wenn er losgelassen.
 Misset der Misset.
 Misset der Misset in Misset
 Er begleitet mit der Misset.
 Misset der Misset Misset der Misset?
 Misset der Misset Misset der Misset;
 Misset der Misset zu Misset der Misset
 Misset der Misset Misset der Misset
 Misset der Misset Misset der Misset
 Misset der Misset Misset der Misset.

Golland kommt da Anfangs mitten
 da den Mißtäten steht
 Auf der Außen lange Jellen
 kommt da fast mit Mindesten
 und alt molten für zehn doren
 für einwinken wollen Mist
 für der Rada Kaperfließ
 daß für aus dem Kapergrößen
 Ringergrößen.

[illegible]

Gerecht sie werden soll und list,
 Prechtig werden sollt Ansehung.
 Mit milden freuden freudklange
 Munt haben Munt sollt: Liebt und.
 Mit recht die wirf ich so lange
 So es ansehnlich ist gesinn.
 Dann kommt furcht der treuen Gatten
 Mordens die treuen Mitter
 Da sie mich ansehnlich zu werden,
 Dann bin ich so munt wie Litter.
 Auf der Munt will nicht mehr fördern
 Ansehnlich bei Munt als Munters.
 Gerecht und Gerecht sind ihm folgt.
 Mit Gerecht munt zu den andern.

Gerecht munt der furcht
 Hast die ich als Litter gesinn.
 Munt als muntlich muntlich werden.
 Gerecht für jeden als der Gunt.
 Dann da alle muntliche Gunt
 Muntlich muntlich Muntlich muntlich
 Muntlich muntlich Muntlich muntlich
 Muntlich muntlich Muntlich muntlich
 Muntlich muntlich Muntlich muntlich
 Muntlich muntlich Muntlich muntlich
 Muntlich muntlich Muntlich muntlich
 Muntlich muntlich Muntlich muntlich

Und rief der Mann auf fremdem flühen
 Mann selbst Köbber ist gegflückt.
 Jedoch in dem stillen Grunde
 Was der Mann davon die Lief.
 Du mußt es wohl als hasten Grunde
 Auf dem das ich voll bewirkt.
 Ist der hundertfünft von einem Lief.
 Jedoch das ich in jedem Lief.
 Als das ich und wird belegen.
 Ist der Bruder gründlich zu zeigen
 fließt dem als vollen Mund:
 Ist mit der fide Grund
 Das was der Unglück Misch
 Ich mussen dem selbst beweist.
 Das ich die mich wie beudet.
 Ob ich nicht das ich die Grund.
 Das mit der hundertfünft Misch
 Vollen der Advokaten fassen.
 Und die Befriedigung selbst selbst.

16. februar

Časniki, tudi Jutro in Večernik, so prinesli vest, da je senator, dr. Ploj, izstopil iz JNS stranke. Večernik kar besni, vsebina spominja na ton, ki je lasten dr. Gorišku. Ladja se potaplja. Mogoče bodo dr. Ploja sedaj tudi pozdravili kakor mene dne 26. 10. 1936.

17. februar

Sedaj nekaj za smeh. V nekem listu sem čital, da se je našel v cerkvenem arhivu mesta Nyed na Švedskem račun nekega podeželjskega umetnika, ki je otrokom, toda zelo humoristično, naštel dela in popravila v tamkajšnji cerkvi. Račun pravi:

Spremenil 10 božjih zapovedi in šesto izboljšal.

Razbojniku na križu napravil nos in podaljšal prste.

Poliral Poncija in Pilata, jima čepici preoblekel ter ju poslikal spredaj in zadaj.

Nadangelu Gabrijelu pritrnil nova krila ter mu pozlatil obraz.

Deklo velikega duhovnika sem slikal tri ure.

Vstavil Sv. Petru nov zob in popravil petelinov rep.

Napel novo nebo in pritrnil nove zvezde.

Deviški Suzani napravil nove lase, moderniziral na bubikopf.

Izboljšal ogenj pekla in napravil hudiča strašnejšega.

Konjem sv. Ilija popravil kopita in pot v nebesa skrbno markiral.

Jožefu poudaril izraz previdnosti in ozaljšal Putifarko, ustnice našminkal, kakor je navada pri ženskah.

Na očeh slepega Joba sem renoviral ptičje blato.

Račun je datiran, z dne 3. 11. 1836, in se glasi na vsoto, ki odgovarja 80 Din.

18. februar

Po veselju pride žalost. Sprejel sem vest, da je dne 12. februarja umrla Apolonija Kapus, p. d. Grajnarica na Reberci. Zopet je legla v grob moja znanka iz mladih let. Koliko veselih lepih ur sem preživel v tej hiši. Lena, kakor smo ji vsi rekli, doma pri Črnezlu v Podkrajju, se je poročila s Jernejem Kapusom, doma pri Žmavcu na Jerišah. S pridnimi rokami sta si pridobila toliko, da sta kupila od komendatorja Müllerja Grajnarjevo kmetijo. Poštena Slovenca, pridna, varčna, pridobila sta si lepo premoženje. Vsak je rad šel v to gostilno, saj je bil dobro postrežen. Koliko smo prepevali, Lena je rada pomagala, saj je imela lep glas. Kot dijak, posebno kot visokošolec sem užival dosti gostoljubnosti. A minili so lepi časi, svetovna vojna, plebiscit, nazadnje težka gospodarska kriza, je zadela tudi Grajnerjevo hišo. Previdnost božja jo je obvarovala še nadaljnjih težav. V starosti 76 let je odšla na oni svet.

Draga Lena, spavaj mirno in uživaj večno veselje v nebesih, saj si dovolj trpela na zemlji. Ohranim ti jaz, kakor moja družina, hvaležen spomin, nasvidenje nad zvezdami!

27. februar

Iz Ljubljane so prišli pevci, kvintet in priredili v Sokolskem domu koncert pesmij. Udeležba je bila velika. Pevci so želi živahno priznanje. Nerazumljivo je postopanje kaplana Ferdinanda Potokarja, ki je agitiral proti udeležbi, češ da se vrši koncert v Sokolski telovadnici, kar ni v skladu s katoliškim čustvovanjem. So pač nazori mladega, neizkušenega gospoda, kar gotovo ne prispeva k sporazumu.

Ravno tedaj so prileteli oznanjevalci spomladi, ljubi škorci. Veselo čvrčijo in zavzemajo prostore v pripravljenih hišicah. Da bi mi prepevali in oznanjevali veselo pomlad, Bog ve, kolikokrat še!

24. marec

Danes ob 9^h zjutraj je po daljšem bolehanju umrl notar Franc Štupica. Tako je legel k večnemu počitku tudi on, ki je bil že od leta 1906 v Lenartu. Marsikaj je doživel, bil je naroden, pripomogel

Dr. Ojolt Klavnić

dosti, da se je pri sodišču, posebno v zemljeknjižnih stvareh, uradovalo slovensko že pod staro Avstrijo. Če ga pisatelj, dr. Kraiger v romanu Kontrolor Škrobar opisuje v drugi luči, je njegova stvar, brez pogrškov ni nobeden na svetu. V zadnjih letih je mnogo trpel, duševno in telesno, zato ne smemo gledati na pogrške. Eno pa je res, bil je navdušen Slovenec in branil je narodne pravice, zato slava njegovemu spominu. Ironija življenja je bila, da je bil njegov pogreb na veliki petek. Brez vsakega zvonjenja. Ravno on je bil tisti, ki je povzel akcijo, da so se po svetovni vojni nabavili novi zvonovi.

31. marec

† Notar Fran ... oz petja, go-
vorov in ... grob na Ve-
liki petek ... ispel» prišel
je pred ... jatov je bilo
prostil ... Radgona in
Radeče, ...ška», prvi
kot »nemška ... kandidati —
dva Slovenca ... so se po-
tegovali za ta me ...
Ko sta se poslanci ... Ploj obrnila
do ministra Kleins ... naj imenuje
Slovenca za Sv ... je obljubil to
pod pogojem, če ... stankom kraji-
skih Slovencev in ... Nemca za Ra-
deče. Krajci so ... Nemški Volks-
rat je bil »nadmud ... Sam sem prišel
nekaj časa poprej ... V političnem
oziru je vlada me ... slova. Trg je bil trdn ... nemških rokah,
okolica po ogromni večini nezavedna. V
posojilnici je vladal kaos. Tajnik Gorjup
je gospodaril po svoje, nato je zbolel in
umrl. Tri leta ni ... bilance. Oblast je
radi tega globlje ... kanka Jurčiča kot
predsednika in ta se je rešil s premestit-
vijo v Vuzenico. Volitve v okrajnj za-
stop so bile pred vrati, a v trgu ni bilo
delavcev. Tako sem prišel brez lastnega
sodelovanja v odbor Posojilnice in Ka-
toliškega političnega društva. Posojilni-
co sem spravil v red, pomagal z uspe-
hom pri volitvah ter navezal stike z oko-
lico. Tedaj je prišel on. Prišel je iz kraji-
skega ozračja, kjer so se že bili navolili
vednega poslušanja. Vstopil je takoj v
prve vrste slujoče se »Narodne stranke«,
pokazal javno svoje negodovanje »slo-
gaškemu« ozračju ter zahteval tudi od
mene odločnega nastopa. Jaz sem sma-
tral, da tukajšnje razmere še ne dopu-
ščajo razbitja sloga. Mojega nasveta pa
ni poslušal. Hotel je čistega vina in kaj
kmalu smo ga dobili. Ker se že poprej
nisem popolnoma podredil komandi go-
tovih gospodov, so me že težko gledali
v svojih vrstah, ko me niso več potre-
bovali. Za izločitev pa ni bilo razumli-
vega razloga. Zdaj se je pokazala pri-
lika. Stavili so name kratko vprašanje,
ali z njimi — ali z njimi. Odgovoril sem
po svoji vesti. Posledica: vsesplošna iz-
ločitev. Tu je začelo njegovo delo. V svr-
ho denarne samoosvojitve je ustanovil
Glavno hranilnico, da probudi narodno
zavest »Sokolja«, kateremu je stopil na
čelo. Spravljal je zopet v življenje Ciril
Metodovo društvo. Iz katoliškega bra-
nega društva je napravil čitalnico, da po-
kažemo javno, da želimo tudi na kultur-
nem polju svobodnega razmaha. Zabil je
temelje naprednemu življu — graditev
pa je prepustil kaj kmalu nam drugim.
Dr. M. G.

Večernik, 31.3.1937, št. 72.

Osebnostni vestnik

Znani in zaslužni notar umrl. Pri Sv. Lenartu v Slov. goricah je umrl 24. marca po težki bolezni v starosti 65 let dosluženi javni notar in oče sedanjega župana dr. M. Stupice, g. Fran Stupica. Pokojnik je najprej služboval kot notar v Trzinu, nato pa dolga leta pri Sv. Lenartu v Slov. gor., kjer je stopil v pokoj. G. Stupica je bil pri Sv. Lenartu ugledna osebnost in se je udeleževal v naših gospodarskih in samoupravnih ustanovah. Z njegovo smrtjo je odšel eden zaslužnih narodnih delavcev na naši severni meji, za katero je mnogo storil. Pokojniku naj sveti večna luč, sorodnikom, zlasti g. županu dr. Stupici, naše iskreno sožalje!

Smrt šolske sestre. V samostanu šolskih sester v Mariboru je umrla sestra Olga, rojena Ana Rendulič iz Oštarije pri Ogulinu. Blagopokojna je bila preob-
lečena leta 1908. Blagi redovnici svetila večna luč, samostanski družini naše so-
žalje!

Mariborski Večernik, Jutro, z dne 31. 3. 1937, št. 72, je prinesel dopis, izpod peresa odvetnika, dr. Milana Goriška, prej Emila, ki je prilepljen, na drugi strani zraven je kratka notica iz Slovenskega gospodarja. Kdor spozna razmere, bo mogoče le stresel glavo, ker vse le ni bilo tako, kakor piše. Kolikor je meni znano, je šlo pri Glavni hranilnici za to, kdo bo razpolagal s premoženjem in po kateri komandi se bo vse sukalo. In tega si dr. Gorišek ni pustil vzeti. Prišlo je do boja in v tem je notar Štupica podlegel. Tudi glede Posojilnice je bilo to, da sta notar Štupica in dr. Gorišek hotela spraviti zavod v »pravilne« roke. Delovala sta skupno in tudi skupno propadla. Kako je bilo glede Sokola, ne vem, ne bom pa se motil, da sta pač prišla dva rivala skupaj in je hotel vsak biti prvi. Da bi pa dr. Gorišek odstopil na drugo mesto, pri njegovi naravi ni bilo mogoče, to se vidi sedaj, kako globoko ga je zadelo, ko je moral zapustiti županski stolček sinu tega, katerega v tem članku popisuje.

Dr. G. Gorišek

29. majnik

Dvajsetletnico majske deklaracije smo tudi mi slavnostno obhajali. Občinski urad je razposlal okrožnico, da naj hišni posestniki razobesijo zastave in razsvetlijo okna. Bil je lep, jasen, miren večer, ko se je zbrala na dvorišču Narodnega doma obilna množica, da se udeleži baklade po trgu. Približno ob 9^h zvečer se je razvila procesija po trgu. Spredej moški, nato godba, za njo predstavniki oblasti in društev z baklami v roki, za temi pa dolga vrsta žensk. Udeležencev je bilo ne dosti manj kakor 2500. Povorka se je pomikala do meščanske šole, nato pa nazaj skozi trg do Škrjančevega gaja (gostilna Kirbiš) nato pa se je ustavila pred Narodnim domom, kjer je imel dr. Ludvik Kramberger pomemben govor o zgodovini majniške deklaracije. Zapeli smo državno himno, Hej Slovenci, nato pa se je pomikal sprevod mimo pokopališča, kjer je bil kres. Ob šviganju plamenov visoko proti nebu so se slišali klici: Živijo, Korošec, živela Slovenija, vmes so spuščali rakete, da so z glasnim pokom še bolj povečale slavnostni večer. Po nagovoru kaplana Potokarja se je množica razšla. Okna so bila vsa razsvetljena, bolj ali manj, kakor je bila politična orientacija. Spočetka so JNS-arji delili propagando za abstinenco, a nazadnje so morali le uvideti, da je bila majniška deklaracija prvo, ki je sprožilo vprašanje Jugoslavije. Pokazala se je njihova mržnja v tem, da so razobesili zastavo, ki že davno, ni več kazala prvotne barve. Tako je visela nasproti naše hiše na poslopju Glavne hranilnice takšna zastava, ki je spadala že davno med obrabljene cunje. Pri gostilni Pri lovcu, last Glavne hranilnice, so skušali otroci kričati, Zdravo, toda krepki: Živio, Korošec, živio Slovenija, so izjalovili vse poskuse nasprotnikov, katerih vodja je bil dr. Gorišek in njegov sin Milan.

Tako je končal ta večer prav veličastno. Videlo se je, da se je ljudstvo zavedalo tega, kar se je pred 20 leti zgodilo za prostost slovenskega naroda, videlo se je tudi, kdo je z ljudstvom. V pravi, žalostni luči pa so se pokazali tisti, ki so hoteli dati tej proslavi obraz klerikalne proslave, ti niso prijatelji tega naroda.

8. junij

Žalostno prosluli general, Pera Živkovič, je nastopil potovanje po Sloveniji s celim svojim štabom kot glavni načelnik JNS stranke, ki se še tu in tam po nekaterih injekcijah prebudi k življenju. Kako je bil zvečer 5. junija sprejet v Ljubljani, je znano iz časnikov.

Raznesla se je vest, da se pripelje ta slavni diktator, žalostnega spomina tudi v Sv. Lenart, da potolaži dr. Goriška, ki je padec iz županskega stolca, še vedno ne more preboleti. Že dan pred 8. julijem je tekal dr. Gorišek od hiše do hiše, v katerih je videl svoje ovčice. Bilo je bržkone zaradi zastav, kajti danes so se pojavile na vseh hišah JNS pripadnikov lepe, nove zastave, še posebno na poslopju Glavne hranilnice, v kateri ima dr. Gorišek tudi pisarno; celo na drugi strani, proti cesti so jo razobesili, da bi jo gospod Pera prav gotovo videl. Ljudje so hodili po trgu in gledali ter rekli: Sedaj se vidijo tisti, ki so odvisni od milosti dr. Goriška, le tisti so razobesili zastave. Ob 11^h se je pripeljalo 6 avtotaksijev po banovski cesti skozi trg in se ustavilo v gostilni Pri lovcu na koncu trga, kjer je bil zaupen sestanek in nato pojedina. Iz avtov nihče ni pogledal, imeli so zaprta okna, bali so se gnilih jajc – položnikov, ki jih je ravno sedaj dosti na razpolago.

Naše ljudstvo bili je mirno, smatralo je vse za nekaki cirkus in se smejalo. Kmalu po opoldanski uri, prav $\frac{3}{4}$ 12^h, se je celi generalni štab mirno, kakor je prišel, zopet odpeljal v Maribor. Ni bilo vzklikanja, le par otrok je začivkalo: Živio Živkovič, kar pa general ni slišal, ker se je vozil hitro, pri zaprtih oknih. Takoj po odhodu štaba z dr. Goriškom vred, so izginile lepe, nove zastave, ki jih je dr. Gorišek razdelil; zdelo se mi je, kakor da bi jih bilo sram, da so bili štafeta nekdanjemu diktatorju žalostnega spomina. General Živkovič pa je moral na svojem potovanju po Sloveniji spoznati, da za njegovo seme, tukaj niso primerna tla.

8. junij

Moj dragi prijatelj in koroški rojak, dr. Rado Kušej, je bil dne 4. julija izvoljen za rektorja ljubljanske univerze. Ponosen sem na to, ker vem, da je to v polni meri zaslužil, posebno pa še, da Korošci nismo zadnji. Korošec Rožman postal je škof in postane še nadškof, ko se sprejme konkordat,

Dr. Rado Kušej

Novi rektor univerze

Ljubljana, 5. junija.

Kakor je poročal včerajšnji »Slovenec«, je bil za novega rektorja slovenskega vseučilišča izvoljen odličen slovenski znanstvenik, profesor pravne fakultete dr. Rado Kušej. Prof. dr. Kušej je osebno skromen človek, vendar pa marljiv javen delavec, čigar ime uživa v slovenski javnosti že velik sloves. Novi slovenski rektor se je rodil dne 21. julija 1875 v Libučinah pri Pliberku. Gimnazijo je študiral na Koroškem v St. Pavlu in v Celovcu, kjer je maturiral z odličnim uspehom. Ko je dokončal pravne študije, je l. 1900 stopil v sodno službo in je leta 1912 postal okrajni sodnik v Gradcu. Po razpadu Avstrije je bil nekaj časa sodni predstojnik v Gor. Radgoni in v Pliberku. Leta 1919 je postal sodni svetnik v Ljubljani, leta 1920 pa je postal izredni, malo pozneje pa redni profesor cerkvenega prava na ljubljanskem vseučilišču. V tem času je bil že trikrat dekan juridične fakultete.

Vse svoje življenje je bil dr. Kušej odločen in zaveden Slovenec. Kot koroški rojak si je moral poiskati v mladosti službo med Nemci, vendar je tudi tam zbudil zaradi svojega izvrstnega juridičnega znanja veliko pozornost ter je bil poslan v

Bonn, kjer je študiral cerkveno pravo pri tedanji največji avtoriteti za cerkveno pravo prof. Stutzu. Leta 1908 je objavil svojo razpravo o Jožefu II. in zunanji cerkveni ustavi v notranji Avstriji. S tem si je pridobil mnogo zaslug za regulacijo notranje-avstrijskih škofij. Leta 1923 je izdal v Ljubljani ogromno delo »Cerkveno pravo«, ki je štiri leta pozneje izšlo že v drugi, razširjeni izdaji. Kritika je to delo sprejela z ugodnim priznanjem ter je naglasila, da je to delo izšlo pet let po tem, ko je bil izdan »Codex juris canonici«. Dr. Kušej je napisal tudi več razprav o zakonskem pravu ter je sam sodeloval pri izdelavi zakonov iz matermonijalnega in patronskega prava.

Dr. Kušej je osebno dober in mehak človek, pristen Korošec. Njegovi slušatelji in gojenci ga imajo radi nad vse. Več let je že podpredsednik izpraševalne komisije za pravno-zgodovinski izpit. Kakor narodu, tako je dr. Kušej zvest tudi katoliški veri. Pomembno je njegovo delo v narodno-obrambenem oziru. Pred leti je prevzel predsedstvo Ciril in Metodove družbe, pomagal je ustanoviti svoj čas društvo »Gospodarski zvon« ter živahno sodeluje še zdaj pri klubu koroških Slovencev. Ko je služboval na Koroškem, si je za slovensko stvar pridobil veliko zaslug.

Za prejšnjimi odličnimi rektorji slovenskega vseučilišča prihaja na to ugledno mesto mož enakega slovesa in splošne priljubljenosti. Dr. Kušej, ki bo dve leti vodil slovensko kulturno ustanovo in najvišje vzgajališče, želimo, da se mu posreči življenjski sen slovenske univerze, t. j. njena izpopolnitev!

Dr. Rado Kušej

Novi rektor ljubljanske univerze

Univerzitetni svet je včeraj izvolil za novega rektorja univerze kralja Aleksandra vseučiliškega profesorja juridične fakultete, g. dr. Rado Kušaja. Rektorstva doba traja dve leti.

Novi rektor dr. Rado Kušej je koroški rojak (roj. 21. julija 1875 v Libučinah pri Pliberku) in znan učenjak cerkvenega prava. Več znanstvenih del je napisal že v Avstriji. Novoustanovljena univerza v Ljubljani ga je poklicala že leta 1920 in mu podelila čast in priznanje rednega profesorja cerkvenega prava. V poznejših letih je bil večkrat dekan pravne fakultete. Njegovo glavno znanstveno delo je učbenik cerkvenega prava: »Cerkveno pravo katoliške in pravoslavne Cerkve« (1923), ki je doživel že več izdaj in obširnih dopolnil. Poleg tega glavnega dela je spisal prof. Kušej še mnogo razprav v zvezi s sodobnimi cerkveno-političnimi vprašanji. Novi rektor velja za enega najboljšega poznavalca cerkvenega prava v naši državi in za neumornega ter izredno plodovitega pisatelja ter raziskovalca problemov, ki se tičejo njegove pravne stroke. Izvolitev prof. dr. Kušaja za novega rektorja naše univerze bo z veseljem pozdravila akademska mladina kakor tudi slovenska javnost.

Korošec Kušej rektor univerze, čast, ki je veljala od nekaj za nekaj vzvišenega. Bog te blagoslovi, dragi Rado in ti daj obilno sreče na tvojem tako odličnem mestu.

9. junij

K pohodu generala, diktatorja Živkoviča, v Sv. Lenartu še dodam, da je prišla deputacija približno 30 JNS-arjev se poklonit svojemu generalu, med njimi tudi Udo Wergles, Breznik, prvi iz Št. Jurija, drugi iz Sv. Ane in Ernest Golob iz Sv. Trojice, pred prevratom strupeni nemškutarji, sedaj prepričani jugoslovanski narodnjaki.

Dr. Rado Kušej

9. junij

Danes ob 11^h je minilo 29 let, odkar sem v Sv. Lenartu. S težkim srcem sem se podal na to pot, saj sem moral zapustiti ljubo, milo Koroško, mamico, drage prijatelje, rojstno vas in moje nadvse drage gore. Ščasoma sem se privadil, se vdal v usodo. Dobil sem nove prijatelje, veseli smo bili, ni bilo toliko razprtije med nami, vodili smo bolj boj proti Nemcem. Tako je bilo do prevrata. Toliko zaželjena svoboda je prišla, kako sem je bil vesel, toda prekletstvo razdvojenosti nam je kalilo srečo. Začeli so se boji med nami samimi, večne politične borbe. In danes po 29 letih! Sovraštvo je naraslo, dr. Gorišek, ki se je vedno skliceval na prijateljstvo, je pol strupenega sovraštva proti meni, ker nisem volil z njim. Strupena sapa je zajela ves trg, tako da sem najbolj srečen, če sem doma. Želim si kam drugam med druge ljudi, kjer je ljubezen in spoštovanje enega pred drugim.

10. julij

Danes zjutraj sem izvedel, da so ob treh zjutraj prišli 4 orožniki z občinskima odbornikoma Antonom Hrasteljem in Francem Retzerjem v stanovanje Milana Goriška, sina dr. Goriška, ter ga odvedli v policijske zapore v Mariboru, ker je osumljen, da je v zvezi z ubojem Rudolfa Dolinarja, ki so ga našli mrtvega dne 9. 6. blizu Konjic, kot žrtev demonstracij proti Peru Živkoviču. Dr. Gorišek je sam vozil avto, vsekakor manj prijetna vožnja. Ob 10^h so odvedli v zapor trgovca Beigota, našega sosedo, iz istega vzroka. Baje jih pride še več na vrsto. Vsi so žrtve hujskanja zoper JRZ stranko. Pa jih ne bo spametovalo. Tako Slovenci med seboj ne najdemo miru, klati se moramo, pobijati, to naj bo naša politična zrelost.

13. julij

V zadevi umora akademika Rudolfa Dolinarja so aretirali še trgovca Ivana Beigota, šoferja Feliksa Neuwirta, odvetniškega uradnika Mirka Korošca in delavca Markeža. Vklencene so jih baje odvedli v policijske zapore v Ljubljani. Tudi ključavničarja Ivana Krajnca bi morali odvesti, a je pobegnil v Nemčijo, da baje nakupi dele za avto. Kakor sem danes slišal, so ga prijeli na Dunaju.

Nič manj kakor šest osumljencev iz Št. Lenarta. Vsi pristaši dr. Goriška, peljali so se za Ljubljančani in tako je prišlo do nesrečnega spopada, katerega žrtev je pri Prihovi postal akademik Dolinar. Kdo je financiral ta pohod? Kakor je Korošec rekel, bilo je vse zastonj. Dr. Gorišek besni, posebno, ker je bil prepovedan shod Mariborske župe Sokola, ki bi moral biti 12. in 13. Vsemogočni Milan se je moral ukloniti. Spomnim se, kako zaničljivo je govoril, ko so odvedli orožniki ministra, dr. Korošca, v konfinacijo. Danes se je to zgodilo njegovemu sinu. Božji mlini meljejo počasi, toda natančno.

30. julij

Ta mesec sem imel dopust. Bil sem sedem dni v Sp. Gorjah, št. 6. Napravil sem izlet v Gorico. Kje so časi, ko sem se neovirano vozil iz Celovca v Trst po tej progi. Sedaj je v Podbrdu stroga preiskava, Italijani. Oj, Soča, kako sem živo mislil na Gregorčiča, kako se je do pičice vse uresničilo, kar je od tedaj prerokoval. Mesto Gorica je laško na zunaj, tvoje lice. Drugače je vse slovensko. Hotel sem na Sveto goro, a je bilo premalo časa in prevroče. Zopet stoji znamenita romarska cerkev in samostan in druge hiše. O, koliko je bilo tukaj boja, koliko prelite slovenske krvi in uspeh, Lah se šopiri tu okoli, zatira Slovence, ki prebivajo tukaj v pretežni, skoraj izključni večini. To je samoodločba narodov. Wilson, bil si profesor in veliki nepoznavatelj naših jezikovnih razmer. Povzpел sem se tudi do Orožnove koče (1346 m) na Črni prsti. Je precej strmo, a hodil sem prav dobro, četudi sem dopolnil 61 let in tehtal 98 kg, kakor sem ugotovil pred odhodom na tehničnem blejskega kolodvora. Užival sem krasen razgled na Triglavsko pogorje, ki se mi je prikazalo od tiste strani v čisto drugi luči.

Na Koroško nisem prišel, vožnja je predraga, v domovini samo jadikovanje, v Loga vasi ne bi bilo varno, Schleicherjevi in Rainerjevi so pod policijskim nadzorstvom kot vohuni. Se vidi, kako se izvaja Senžermenska mirovna pogodba. Zvesti Slovenci so vsi vohuni v očeh Nemcev. Tužna Koroška! Krivi so Slovenci sami, posebno tisti, ki imajo drugače polna usta nacionalizma.

Dr. Ojzolt Klavnič

Nekaj dni sem bil pri bratu Mirku v Ljubljani. Nemirni duh se me je lotil, mislil sem na dom, na domačo udobnost, lepo je po svetu, a najprijetnejše je doma. Tako sem se vrnil, le eno mi greni veselje, zopet gledam obraze, ki so mi tako zoprni, a brez sonca ni nikjer.

30. julij ob 18^h

Danes ob 11.30 je bila po dvodnevni razpravi v Prihovski zadevi zaradi uboja akademika Rudolfa Dolinarja pri okrožnem sodišču v Celju pod predsedstvom predsednika, dr. Franja Vidoviča, izrečena sodba. Kolikor sem povzel iz poročila po radiu, so bili Lenartčani, razen Vinka Markeža, ki je bil obsojen v kazen zaporu za 5 mesecev, pogojno na 3 leta, vsi oproščeni. Bili so v preiskovalnem zaporu od 10. junija, razen Milana Goriška, ki je bil 1. 7., proti položitvi kavcije v znesku 10.000 Din, izpuščen na svobodo.

Danes ob 6^h sta se pripeljala dva avtotaksija iz Maribora z oproščenimi obtoženci. Ko so zagledali prvega Lenartčana, učitelja meščanske šole Janoša, so krilili z rokami in vpili; v Lenartu so počili topiči v bližini gostilne Serneč, kjer je sedež JNS-arjev. Pripeljali so se kolikor mogoče hrupno. Celo sredi trga so sprožili topiče iz papirja.

Mislil sem si svoje. Ta in oni, tako Beigot so izjavili, da se nikoli več ne podajo na tako pot. Bomo videli, verjamem ne dosti, pri prihodnjih volitvah bo isto, ker gotovim krogom ne da miru, da niso na vladi.

Bil bi čas, da bi nastal mir in prav je rekel državni tožilec, dr. Davorin Rus v Prihovskem procesu dne 29. 7. v Celju: »Tepemo se s praznimi programi. Ta proces naj bo resno svarilo vsakemu, da se take stvari ne bodo več dogajale.«

3. september

Minile so počitnice, katerih nisem tako preživel, kakor sem mislil. Zbolel sem in tako sem bil v drugi polovici avgusta doma. Lepo je doma, samo gore mi manjkajo, da bi se povzpел v višino.

17. oktober

15. 10. sem med dnevom zdrknil na Koroško, v Beljak, da sem obiskal prijatelja Röthla. Da sem jo le videl zopet, mojo ljubo Koroško, saj je ne morem pozabiti. S težkim srcem sem se vrnil, saj vem, da je moja ljuba domovina izročena raznarodovanju.

Udeležil sem se občnega zbora Koroških Slovencev v Celju, stara pesem. Kaj pomaga vse jadikovanje, kaj ves trud, životarili bodo še nekaj časa Slovenci, še bo tlela mogoče dalj časa slovenska zavednost, a do plamena ne bo prišlo in tudi ne sprostitev okovov, v katere so bili vključeni Koroški Slovenci po nesrečnem plebiscitu.

21. november

Davčni vijak posluje v Slovenskih goricah prav temeljito. Kdor ne more plačati, mu zarubijo premičnine in jih prodajo. Če se premičnine ne morejo prodati, pa jih peljejo v Maribor. Tako sosed sosedu odpelje, kar je zarubljenega. Da to ne rodi prijateljstva, je naravno. Danes zjutraj sta bila nabita dva plakata na tehnični hišici. Na enem je bil naslikan kmet, katerega drži financar za roke in mu grozi s pendrekom. Iz neizrekljivega dela telesa mu padajo dinarji, katere lovi drugi financar v nočno posodico. Izraz kmeta je bolesten, obupan. Spodaj je napis: Ne morem več.

Na drugi sliki je narisana koza, katero drži kmet za roge. Iz neizrekljivega dela koze padajo od ekskrementi koze, katere lovi financar v leseno posodo, žetlar. Spodaj je bil napis:

Kmet kozo žene,
za roge jo drži,
financar žehto nese,
davčna uprava pa doji.

Seve sta ta dva letaka zbudila veliko veselja med tržani in župljani lenarške župnije, ki so šli k prvi maši. Financarji so letaka odstranili in jih poslali nadrejeni oblasti; krivca iščejo orožniki, da bo polagal račun oblasti za to zasmehovanje.

Dr. Gilbert Klavnić

1938

26. januar

Nenavadna nebesna prikazen se je pojavila včeraj zvečer. Ob 20. uri je zažarelo nebo proti severu, približno v smeri Sv. Jakoba v Slov. gor. Vsakdo je prvotno mislil, da nekje gori. Svetloba pa se je premikala, kmalu je bila v smeri proti Sv. Benediktu, nato pa zopet proti smeri Marije Snežne. Svit ni bil svetlo rdeč, ampak temno rdeč, nagibajoč se proti vijoličasti barvi. Ta prikazen je trajala od 20.–22. ure.

Danes je prinesel radio vest, da je bil to severni svit, ki se je razlil čez severne države, videl se je posebno na Angleškem, Švedskem, Norveškem, Nizozemskem, s tako močjo, da so ljudje delali pri tej luči.

Ljudje, ki so to prikazen videli, so rekli, da se je nebo odprlo in pomeni to nesrečo. Mogoče je res, saj svet je sedaj zelo razburkan.

12. februar

Štev. 59.

»SLOVENEČ«, d

Zdravko Štangl na zadnji poti

Križe 11. marca.

Danes smo se za vedno poslovili od našega tovariša Zdravkota Štangla. Na mrtvaškem odru je ležal v prosvetnem domu v Križah ves v cvetju in v rožah. K poslednjemu slovesu so se zbrali vsi njegovi stanovski tovariši in prijatelji ter vsi, ki so poznali njegovo plemenito delavnost in njegov čisti značaj. Ob mrtvaškem odru so kot nema straža stali fantje iz Križ v svojih uniformah, ob krsti pa so se vrstili prijatelji in znanci, ki so v molčečem spoštovanju poslednjič poškopili truplo in njegovim, zlasti materi, molče izražali sožalje, ker je za take prilike težko najti primerno besedo.

Nekaj minut pred tretjo so fantje iz Križ prenesli rakev pred dvorano prosvetnega doma, in obdala jo je množica molčečih prijateljev in znancev, ki niso mogli verjeti, da tu počiva naš Zdravko Štangl, poslednjič med živimi. Otroci so se vsuli iz šole in v otroški preproščini obstopili krsto nekega neznanega mladega človeka, ki je umrl v območju zvona sv. Helene in s tem stopil v vesoljno občestvo rajnkih Križanov. Pogrebne obrede je opravil sivolasi župnik g. Hartman iz Križ ob asistenci tržiškega župnika g. Volka, dr. Kuharja, urednika »Slovenca«, g. dr. Arnejca, župnika iz Trstenika, g. Lajlerja, kurata z Golnika in g. Zaletela, kaplana v Trzinu. Po opravljenih molitvah je pevski zbor iz Križ pod vodstvom g. Lojzeta Hrantovca zapel pesem »Vigred se povrne«, nato pa se je razvil molčeč pogrebni spreved po polju. V sprevedu smo opazili tržiškega župana g. Majeršiča, g. dr. Cirila Pavlina, predsednika Jugoslovanske zimske športne zveze, g. Gorca kot zastopnika Združenja smučarjev »Planica«, g. Vombergarja kot zastopnika ljubljanskega župana, dr. Wankmüllerja, zastopnika društva »Maraton« iz Maribora; pogreba se je udeležil tudi g. dr. Tomaž Furlan z Golnika, od koder je prišlo tudi zastopstvo usmiljenih sester, g. Torkar, finančni poverjenik iz Kranja, g. Zobec v imenu osrednjega tiskovnega urada, g. Jurčec kot zastopnik »Avalca«, potem g. Borko, podpredsednik ljubljanske sekcije novinarstva, g. Zeleznikar, predsednik zadruge »Novinarski dom«, veliko njegovih stanovskih tovarišev, zlasti iz uredništev »Slovenskega doma« in »Slovenca«. Pogreba se je udeležil tudi gledališki igralec g. Lipah, sobni tovariš rajnkega v zdravilišču na Golniku.

Ko se je pogrebni spreved vrnil v cerkev, je po opravljenih molitvah zapel pevski zbor ganljivo pesem »Usliši nas, Gospod«, nato pa se je razvrstil spreved na pokopališče k jami, ki je bila pripravljena za truplo pokojnega. Krsto so nosili fantje križanskega odseka Zveze fantovskih odsekov. V sprevedu je bilo tudi veliko vencev, ki so jih za grob dragega pokojnika pripravili Katoliško tiskovno društvo, uredništvo »Slovenskega doma« in uredništvo »Slovenca«, Prosvetno društvo v Križah, Športno društvo »Maraton« iz Maribora, zlasti lep je bil venec hotela »Triglav« iz Mojstrane, v katerem so poginili naši borci, nabrane planike oblikovale križ in mnogi drugi venci prijateljev pokojnika.

Ob molitvah duhovščine naj ranjkega spremljajo angeli in naj ga ob njegovem prihodu sprejmejo mučenci, se je vsa molčeča družba pomikala h grobu. Težko je padala prst na belo krsto, vso družbo pa so pretresale molitve iz cerkvenega obrednika: »Vzemi zemlja kar je tvojega, naj sprejme Kristus kar je njegovega, obudi ga o Gospod poslednji dan«. Ob odprtem grobu se je od našega tovariša poslovil g. Javornik, ki je v globokih mislih opisoval življenje in smrt rajnkega in v imenu vseh navzočih izrazil zadnje spoštovanje Zdravkotu Štanglu, ki je ob tem prizoru za vedno odhajal iz družbe živih. Pevski zbor je nato zapel »Mrtvaški zvonec«, in prst je zasula prerani grob.

Pogreb tovariša Zdravkota Štangla je šele pokazal, kako priljubljen je bil v svoji stanovski družbi, pa tudi med prijatelji in znanci, ki jih je po svojem poklicu imel silno veliko. Ob tej priliki se moramo zahvaliti tudi prosvetnemu društvu v Križah in tamošnjemu odseku Zveze fantovskih odsekov, ki so tako lepo vse oskrbeli, da je mrtvaški oder rajnkega bil obdan z vsem spoštovanjem in da je tudi pogreb potekal v globoki pieteti do naših rajnkih. Križan Zdravko Štangl ni bil domačin, bil pa je naš idealen fant in sprejele so ga na svoje pokopališče kot enega izmed svojih. K pogrebu se je priključila skoraj vsa vas, ki je v globokem molku spremljala na zadnjo pot slovenskega časnikarja, ki je takorekoč umrl v službi naših katoliških idej. Naj bo rajnkemu lahka zemlja pod planinami, ki jih je tako neizrečeno ljubil do zadnjega. Njegovim, ki so potrli stali ob odprtem grobu, pa želimo, da bi prejeli globoko tolažbo iz tistih večnih resnic, po katerih so rajnkega vzgajali od mladih let.

Dr. Ojolt Klavnič

Danes zjutraj ob pol osmih sem zagledal na orehu na dvorišču dva škorca, ki sta veselo prepevala; tako zgodaj še jih nisem opazil, kar sem tukaj. V gozdovih cvetijo zvončki, kmetje grabljajo listje, kajti snega sploh ni bilo, razen malenkosti v preteklem letu.

16. februar

Ko sem bil leta 1907 in 1908 avskultant oz. sodnik v Št. Vidu ob Elini, je bil moj predstojnik dr. Emil Wunsch. Danes čitam, da je stopil v pokoj. Bil je, četudi Nemec, proti meni vedno pravičen in naklonjen. Imam ga v blagem spominu.

Z žalostnim srcem sem sprejel vest o smrti dragega rojaka. Poznam njegove starše, posebno očeta Valentina, s katerim sem bil na tolikih zborovanjih po Koroškem. Kakor je bil njegov oče vesele narave, tak je bil tudi njegov Zdravko. Vesel sem bil, ko je stopil v službo pri našem sodišču. Četudi še zelo mlad, niti 18 let, se je hitro vživel v pisarniške posle; za svojo mladost je bil v uradu resen, vesten in točen. Zelo mi je bilo žal, da je odšel v Maribor v pisarno koroškega rojaka, odvetnika, dr. Fera Milerja. Zadnjič je bil v Sv. Lenartu ob obisku koroških dijakov, l. 1935. Dopisovala sva si, zanimal ga je moj podlistek Spomini koroškega študenta, ki je izhajal v poned. Slovencu od julija do septembra 1937. Revež je lani zbolel zaradi prehlada pri smučanju. Pisal mi je pisma, ko upa, da ozdravi. Zadnje je 29. 1. 1938. Ni se mu izpolnila želja. Z upom na zdravje je legel v grob. Bil je blag značaj, da ga je moral imeti vsak rad.

Počivaj mirno, dragi Zdravko, tam na Gorenjskem, pod belimi gorami, ki si jih tako ljubil. Spomin na te mi ostane neizbrisen. Xave pia anima.

10. marca

Pred dnevi se je raznesla vest, da je sin dr. Goriška, Boris, medicinec v Beogradu, nevarno zbolel. Danes je prišlo poročilo, da je umrl. Hud udarec za starše, saj je bil njihov ljubljenec. Ljudje rečejo to in ono, nočem tega navajati; veliko sreče so doživeli, a prišel je tudi zanje udarec, ki je težak. Sodba ljudstva je, da ni bilo vse prav, kar so starši ukrenili, mogoče bodo spoznali, da je med nami sodnik, ki sodi pravično. Prijetno bi bilo, če bi bila med nami sloga, saj življenje je tako kratko, zakaj si ga moramo še greniti. Se razumeti, dati tudi drugemu prav, je moje mišljenje. Morda jih ta težek udarec napoti do drugačnega gledanja!

5. majnik

Moj sošolec Leon Lobisser iz gimnazije, s katerim sva sedela v 8. razredu skupaj in tudi pred 40 leti maturirala, je postal kot slikar velik umetnik. Prej je bil duhovnik, benediktinec v Št. Pavlu v Labudski dolini. Kakor meni ne, tako tudi njemu ni ugajal ta poklic. Pustil je samostan, se oženil. Po tragični smrti žene živi sam s svojo ljubljeno hčerko. Ko je dosegel 60 let, so časniki dosti pisali o njem, v zahvalo je napravil sliko, katero tu priklopim. Letos se, upam, vidiva ob 40-letnici mature. Že v gimnaziji je delal izvrstne slike, tako tudi razglednico, ko smo slavili po pismeni maturi ta dogodek v Schweitzerhanou na Križni gori. Poznalo se mu je že tedaj, da ima v sebi poseben talent. Značilno je, da je bila njegova mati Koroška Slovenka.

10. majnik

Sprejel sem vest, da je umrl župnik Štefan Bayer. Spoznal sem ga kot visokošolec; bil sem pri njemu dostikrat gost in sem to tudi popisal v Spominih koroškega študenta. Veliko je trpel po prevratu, ko je bil za župnika v Grabštanju in so nemške čete zavzele Grabštanj. A bil je pogumen in znal s svojo besedo ugnati podivjane vojake, da so ga pustili na miru. Po nesrečnem izidu plebiscita mu ni bilo več obstanka v Grabštanju, kjer je bilo hudo nemškutarsko gnezdo. Leta 1921 je prišel v Loga vas, kjer sem bil v letih 1929 – 1933 na dopustu in imel priložnost poslušati njegovo zanimivo pripovedovanje. Bil je jako nadarjen, imeniten govornik. Slišal sem ga, ko je imel ob zlati maši profesorja Ivana Hutterja v Št. Jakobu slavnostni govor, tedaj je bil navzoč tudi dvorni svetnik Straus, ki je tudi sedaj umrl. Tako počiva dragi Bayer v Št. Jakobu, blizu pesnika Treiberja in zlatomašnika Hutterja. Poslovila sva se pred leti v Loga vasi. Rekel je: »Ne vidiva

Dr. Gilbert Klauwig

se več.« In res je. Bil si blaga, plemenita duša, pravi duhovnik, s širokim obzorjem, naroden, neustrašen. Ko mu je po prevratu rekel škof, dr. Hefter, da bo pač moral tudi v nemščini izvrševati pastirski posel. Sie werden müssen umlernen, je odločno izjavil. Sem že prestar za to. V Loga vasi, tedaj tik ob Vrbskem jezeru, pol ure od popolnoma ponemčene Vrbe, je imel v cerkvi le slovenske pridige in sploh rabil v cerkvi le slovenski jezik, če ni bila predpisana latinščina.

Vzel je slovo še eden tistih duhovnikov, ki so bili steber slovenskega jezika na Koroškem. Le malo jih je še in ti so sedaj pod Nemcem obsojeni na molk.

Žalostna usoda nekdanj Koroške Slovenije. Hrast za hrastom pada, slovenski duh gineva, se izpodriva. Od Blatograda, kjer počiva Urban Jarnik, se je še prej kakor v 100 letih pomaknila meja že do Karavank. O Slovencih na Koroškem bo pisala le še zgodovina.

9. junij

Pomemben dan! Minilo je z današnjim dnem 30 let, kar sem že v Sv. Lenartu. Dolga vrsta let, dosti doživljajev, veselih, pa tudi žalostnih. Ko sem prišel, je bil trg v nemških rokah, bil je boj med Slovenci in Nemci. Kot narodno čutečemu uradniku mi seveda nemško misleča nadoblast ni bila naklonjena, trpeti sem moral marsikaj. A imel sem trdno oporo v predstojniku, dr. Kranvoglu, ki je bil Slovenec in mi je šel s svojim nasvetom na roko. Ko je odšel v Maribor kot sodni predstojnik, sem prišel na njegovo mesto. Lahko sem vodil posle, ker sem se pod njegovim vodstvom dobro pripravil. V svobodni državi Jugoslaviji sem tem rajši delal. Prišli so tudi težki dnevi, a našel sem oporo v dobrih tovariših, sodnikih in izurjenih pisarniških močeh. Vedno je bilo med nami prijetno razmerje. Videl sem, da so marsikaj storili le iz ljubezni do mene. Zato pa sem tudi vedno stremel za tem, da sem vsakemu pomagal in če je že zašel na napačno pot, po možnosti vse omilil, da ni trpel škode. Imel sem vedno pred očmi srečo vsakega nameščenca, da bi ne dal povoda, da bi rekel: jaz sem kriv njegove nesreče.

Preteklo je 30 let, kar sem tukaj sodnik. Vzljubil sem te lepe Slovenske gorice, ker je ljudstvo dobro in imel sem vedno željo, da osrečim prebivalce. Upam, da sem svojo nalogo dovršil, hvala Vsemogočnemu, da mi je dal to milost.

Ni več dolgo do tega, ko izpolnim službena leta. Vsemogočni, daj mi moč, da srečno dokončam še ta del delovanja, da morem do konca gledati z zadovoljstvom in zadoščenjem nazaj na preteklo dobo.

V dobrem spominu mi ostanite vsi, ki ste me imeli radi in me podpirali v izvrševanju težkega poklica sodnika.

Zaradi popolnosti moram omeniti, da so se zbrali danes popoldne vsi nameščenci, na čelu s sodnikom, dr. Ašičem, ki je imel daljši nagovor. Dnevničarka, zvaničnica, Ivanka Zorec, pa mi je v imenu vseh nameščencev izročila krasen šopek vrtnic, nageljnov in drugih prijetno duhtečih cvetic. Res, ganila me je ta pozornost, ker vem, da so prišli veselega, odkritega srca k meni. Bil je trenutek, ko sem čutil, da smo vsi kakor ena družina. In tako bi naj bilo razmerje povsod, potem teče delo gladko, ker je izvršeno iz ljubezni. Ta dan mi ostane v lepem spominu.

10. julij

Veličasten je bil narodni tabor pri Sv. Trojici v Slov. gor., proslava dvajsetletnice naše kraljevine. Reči se mora, da je prišlo 15.000 ljudi iz Prekmurja, Št. Ilja in Dravskega polja. Po pridigi, ki jo je imel dekan, FR. Gomilšek iz Sv. Benedikta, je bila maša z ljudskim petjem, ki je napravilo globok vtis na verno množico. Po končanem cerkvenem opravilu je pozdravil dr. Leskovar, tako dr. Korošca in dr. Kreka ter bana, dr. Natlačena in goste iz Beograda. Sijajen je bil govor ministra, dr. Korošca, ki je z jedrnatimi besedami žel salve navdušenja. Sledil mu je govor dr. Hohneca, senatorja Schaubaha, načelnika mladinske zveze Geratica, dekleta Marije Kramberger, sijajno je govoril zastopnik kmetske zveze Jožef Spingler, župan občine Sv. Ana, navdušene so bile besede zastopnika gasilske družbe Snoja iz Gornje Radgone. S petjem himne Hej Slovenci se je zaključila lepa slovesnost. Četudi je bilo vreme zjutraj neugodno, je vendar vzdržalo ves čas zborovanja.

Pristaši JNS so smatrali to kot politično zborovanje; dr. Hohnjec jim je dobro povedal, da so JNS

Dr. Ojolt Klavnić

že po izreku modrijana Platona bili obsojeni, češ kdor ruje proti veri, je tudi nasprotnik države. Silno je jezilo lenarške člane gasilske družbe, da so se morali udeležiti slavnosti. Njim je to društvo v prvi vrsti v politične namene, kar se je do sedaj še vedno jasno pokazalo.

Na predvečer so goreli kresovi, tudi v Lenartu na Perkafari je plapolal močen kres. Dr. Kramberger je imel pomemben govor, pele so se narodne pesmi, godba je igrala več himen.

Po trgu so hodili orožniki in detektivi, tako smo vsaj mirno spali. JNS-arjev pa ni bilo videti, spoznali so, da tokrat zanje ni polja rovarjenja.

Ko to pišem, se je nebo zjasnilo, solnce se nam smehlja, zadnji avtobusi drviijo z navdušenimi gosti, naj bi bilo to znamenje, da bi sijalo naši kraljevini solnce sreče, miru in zadovoljnosti.

1. avgust

Prosvetna zveza v Mariboru je priredila v zadnjih dveh letih izlete z avtobusom mestnih podjetij v Mariboru. Tudi letos je pripravilo tako potovanje za čas med 17. – 23. 7. v Dolomite, Južno Tirolsko in Benečijo. Dolgo časa sem se pripravljaj na kako daljšo potovanje. Prijavil sem se. Bilo je vse urejeno. Dne 17. julija, v nedeljo, sem se odpeljal iz Lenarta v Maribor, kjer je pred stolno cerkvijo že stal avtobus, lep, opremljen z elektriko in celo radiem. Priporočili smo se Vsemogočnemu v Stolnici, potem pa zavzeli prostore. Imel sem št. 18, bil je prav udoben sedež, kjer nisem čutil neprijetnih vremenskih nevšečnosti. Šofer je dal znamenje za odhod. Zapeli smo pesem Ljubi angel varuh moj, da je krepko zadonelo po ulicah. Bilo mi je malo tesno pri srcu, ko smo se odpeljali, teden dnij in daljna je bila pot. Veseli komadi radia in veselo razpoloženje sopotnikov, od katerih sem večino poznal, so mi pregnali težke misli.

Po lepi Dravski dolini, a manj dobri cesti nas je vozil avtobus. Dostikrat sem se vozil z železnico po nasprotni strani, tokrat pa po cesti. Bilo mi je zopet nekaj novega. Kmalu smo bili v Dravogradu in ne dolgo potem na državni meji. Formalnosti so bile opravljene, zdrknili smo na nemško mejo. Finančni uradnik visoke postave, iz Saarbrückena je prijazno opravil potrebno kontrolo glede potnih listov, za vse drugo pa se ni brigal.

Zopet smo zapeli in avtobus je dirjal po cesti. Odprla se je Koroška. Gledal sem visoki Obir in vse ljubke domače gore ter vse druge kraje. Mimo Gorenja, kjer je dobra Zefa s težo 82 let, in Rude, Lisne gore, Sv. Petra na Vašinjah, je drvel avtobus v Velikovec. O, koliko lepih spominov, saj ni bilo kraja, kjer sem nekdanj hodil, vedrega lica in kostanjevo barvnih las. Razkazoval sem tovarišem te kraje in vse, kar se je nanašalo nanje. Bil sem ves srečen, da sem zopet prepotoval mило Koroško. Po gladki cesti smo dirjali od Velikovca, mimo Vrenzerja, kjer je bil l. 1901 slaven shod, mimo Pokrč, kjer sem v gostoljubnem župnišču Bayerja študiral cerkveno pravo, kmalu smo bili v Celovcu, kjer je bil pri Santwirtu kratek odmor. Po Pernhartovi ulici so prikorakali mladi fantje z rjavimi srajcami, Hitlerjugend, prav po vojaško, pred poslopjem starodavnega Landhausa so podirali stara kostanjeva drevesa, pod katerimi sem dostikrat počival. Dne 24. julija pride Hitlerjev namestnik Hess, kjer bo velik shod Ostmarka. Nič ni več tistega počasnega tempa, vse hiti, drvi, kaj nedelja, kaj nedeljski počitek. Velika Nemčija, ki je kakor veliki val prevzela tudi mirno Koroško, kjer so bili nekoč slovenski knezi. O, Blagora, slovenski kmet na sedaj Adolfa Hitlerja trgu, kdaj boš udaril s tvojo skovano gorjačo po lintvernu, ki nenasičeno odpira žrelo.

In ti, kameniti ribič na Uršulinskem trgu še boš stal, ker si preklet zaradi žalitve Koroških Slovencev, ki še ne bodo izginili.

Skozi nekdanja beljaška vrata smo zapustili Celovec, mesto lepih spominov in kmalu uživali lepoto divnega Vrbskega jezera. Zdelo se mi je, kakor bi slišal zamolkli glas potopljenega zvona velikega mesta, ki se je pogreznilo zaradi razuzdanosti prebivalcev. Otožni so bili glasovi, saj pojejo o žalosti podjarmljenih Slovencev. Ti cerkvice na otoku in na hribu Sv. Katarine in v Loga vasi, žive priče, kjer bivajo Slovenci. O, koliko lepih spominov. In ti, mično svetišče Sv. Ane nad Ribnico, in v ozadju cerkvice Sv. Marjete in razvalinami starega gradu, kako dobro slovensko ljudstvo je tam okoli.

Dalje nas je vodila pot, mimo Poreča, Vrbe, videli smo kamen, na katerem je napisano. Bis hieher und nicbi weiter kamen die Serbischen Reiter. In tebe sem gledal, visoko cerkev, na Velikem

Dr. Ojbert Klavnič

strmecu, kjer smo zborovali leta 1902, sedaj se tam govori le nemško. Še se vidi v Lipi prepleskan slovenski napis, gostilna, zadnji znaki, da je tu zemlja Slovencev.

Dalje nas je peljala pot pod razvaline mogočnega gradu Landskron, nekaj last celjskih grofov, zapustili smo Beljak, avtobus je drvel po Dravski dolini, dokler ni obstal v Spitalu, kjer je bil opoldanski odmor, in sicer v hotelu Alte Pos. Napravili smo še izlet v starodavni Millstatt, ob jezeru istega imena, kjer smo občudovali starodavno cerkev, katere prvotni del je iz leta 900.

Avtobus nas je potegnil po Dravski dolini v Lienz, kjer smo ostali čez noč v hotelu zur Rose. Prijazno smo bili sprejeti. Po večerji smo zapeli nekaj narodnih in tako celo ovirali nemški koncert, ki se je začel šele potem, ko smo se mi podali v koncertno dvorano.

Dobro spočiti smo odpotovali drugi dan proti Dolomitom. Na državni meji med Nemčijo in Italijo smo se nekaj časa zamudili, a brez vsakih nadaljnjih nadlegovanj. Cesta je bila sijajna, vila se je v velikih vijugah vedno višje, dokler nismo prispeli v divno kotlino, ki jo izpolnjuje pravo gorsko jezero Misurino. Obdano je z gorskimi velikani, katerih vrhovi se zrcalijo v zelenkasto modri površini. Po kratkem odmoru nas je potegnil avtobus vedno višje pod gore Tre Croci in čez sedlo istega imena v velikih serpentinah, mimo gore Monte Cristallo v divno lepi Cortina d'Ampezzo, kjer smo v hotelu Corona našli prav prijetno prenočišče. Občudovali smo gorske velikane Antelao z 3200 m, popolnoma v snegu, Sorapiss, Monte Tofano in Monte Cristallo. Dne 19. 7. pa smo zapustili prijazno mesto in se dvignili mimo vojaškega pokopališča Aquile delle Tofane z velikanskim spomenikom na sedlu Falzarego. Vidi se kaverne v skalah ter razdrta poslopja, ostanki žalostnega spomina na svetovno vojno.

V silnih serpentinah se vije cesta navzdol, s krasnim razgledom na najvišjo goro Marmolado in skupino Sella. Kar nagledati se nismo mogli teh velikanov. Videli smo tudi znameniti Col di Lana. Sedaj je ves zelen, na vrhu pa je kapelica. Sedaj je tam mir, ne orjejo granate trde skale in mečejo prsti na prepadle bojvne, skrite po strelskih jarkih. Grozno je bilo tukaj, koliko mladih ljudi je na tem mestu izdihnilo. Sedaj je mir in pastir pase ovce in koze na zelenih obronkih. Mislil sem,

*Ich bin verunglückt wie die Begegnung.
Und wer hat war, der war Tot.*

kar je rekel Baumbach:

Sedaj sta si Hitler in Mussolini v objemu!

Dalje drvimo po dolini, a naenkrat zopet v serpentinah kvišku proti Portoi, sedlu. Pastir pase ovce, nabrane ima »murke«, Nigretalla, Kohlrauschen, črne, prijetno duhteče. Vrže jih proti avtobusu, a ne zadene, če je našel liro, ki jo je vrgel ravnatelj Hrastelj, ne vem. V vedno hujših serpentinah se dvigamo proti sedlu; orjaške skupine Selle, 2200 m, Sassalongo, 3178 m, nas gledajo in kmalu pozdravijo na vrhu sedla Pordoi, na višini 2250 m. Nebo jasno, hladen veter pihlja, nas pa očara divni pogled na te gorske orjake in na bujno floro okoli po livadah; planinke, rododendron, Nigritella, encijan in vse mnogovrstne cvetlice te pozdravljajo: nekaj cvetic vzamemo s seboj za spomin. Obiščemo še pokopališče tukaj padlih junakov, spomnim se pesmi, Ona mirno spi, nikdar več se ne zbudi. Otožnost te prevzame, mladi ljudje so dali življenje in za kaj?

Poslovimo se od tako divnega kraja, še enkrat se ozremo proti jugu, potem pa gre pot navzdol. Velike so serpentine in previdnost voznika na mestu. Po dolinah in zopet po serpentinah smo prispeli do planinskega hotela Latemar pod goro istega imena in slavno znanim Rosengarten, sedaj Catinaccio, ko smo premagali zadnje sedlo Carezza.

Divna je ta lega, še vedno v višini 1800 m. Hotelir, mlad človek nam pokaže proti severu znane gorske velikane, Otztaler alpen, Ortlerja in druge ter bridko pripomni, vse to je še pod Italijo, smo trdni Nemci, a nihče nas ni vprašal, kam hočemo, sedaj moramo vleči jarem, a trpimo, izdali so nas Mussolini in Hitler. Trpke so bile te besede, a resnične, popolnoma nemški kraji od nekaj so pod jarmom tujega naroda, o, Wilson, kako puhla je tvoja teorija o samoodločbi narodov. Kdor ima moč, ta ima prav in on odloča, ljudstvo pa se mora ukloniti, a ne za vedno.

Dr. Adolf Klauwig

Po romantični dolini Val d'Ega drvimo navzdol, med neštetimi soteskami, dokler se nazadnje ne odpre svet in zdrčimo v objem mesta Bozen, sedaj Bolzano. Ogledali smo si največje znamenitosti, med drugimi tudi znani Batzenhänsel, ki se zdaj po laškem glasi Bozen in poskusili pristnega Kaltererja.

Morali smo dalje. Po široki, gladki cesti je drvel avtobus po lepi dolini, ki se mora imenovati raj nekdanje tirolske dežele. Kakor daleč seže oko, vidiš samo sadna drevesa, večinoma pritlikava jabolka, hruške, češnje, breskve, marile. Okolica dreves je skrbno negovana, poškropljena, kaže umne gospodarje, sadjerejce. To pa je tudi edini dohodek. Letos je drevje pozeblo in je imela samo ena mala občina 7 milijonov lir škode. Nad sadonosniki in po robovih gora pa so krasni vinogradi, bogato obloženi.

Prišli smo v Meran. Tik pri farni cerkvici smo obiskali pri starodavnem hotelu Rafl, sedaj prekrščeno na Hotel Duomo, staro poslopje, tako pristrčno in domače, da se ti kar priljubi.

Meran je bil že nekoč cilj mojega potovanja, žal, da ga nisem obiskal še pred svetovno vojno. Vzljubil sem ga že v duhu zaradi romanov, v katerih ga popisuje Rudolf Greinz. In res se nisem varal. Ljubko mestoce s starodavnimi hišami, lopami, napisi, slikami: Zenoburg, Pulverturm, mogočni zvonik, ki gleda daleč po solčni dolini. Solnce pošilja svoje žarke na ta kraj posebno učinkovito, zato ni čudno, da se zatekajo v te kraje bolniki, ki so jetični.

In sedaj. Pristno nemški kraj in to dobro tirolsko ljudstvo, je podjarmljeno pod Italijo. Daleč še sega meja proti severu, 30 km pred Inomostom. Ali ni to ironija Wilsonovih načel?

Ogledal sem si še sadovnjake proti Lani in občudoval razvaline gradov, kolikor še stojijo, o katerih piše Greinz tako živo, posebno v Dorf Tirol, ki tako mično kraljuje nad solčnim Meranom. Prav vesel večer smo preživeli v tem ljubkem mestecu. Ogledal sem si še globoko klet našega hotela, ki je deloma izklesana iz skale in stara nad 700 let. Tam se da tako prijetno sedeti in pomenkovati s pristnimi Tirolci, meščani. Ni čudno, da je našel pisatelj Grenz gradivo za svoje romane, ki se dajo lepo čitati.

Zapustili smo ljubko mesto. Drveli smo proti jugu, skozi Bolzano, Trento, Rovereto, do sedla, na katerega vrhu se že vidi med gorami divno Gardsko jezero. Še nekaj vijug in že smo ob obali pred hotelom Sole, kjer obedujemo. Lahen veterček, pihlja in preganja vroče valove zraka, jezero pa se igra z lahkimi valovi, ki udarjajo v skalnate bregove. Južen je ta kraj, citrone, fige, oljke rasejo tu okrog. In zrak, prijeten, osvežujoč. Zato pa zasluži ta kraj ime Riva, saj v tem zraku mora človek ostati zdrav.

Toda čas hiti in potovati moramo dalje. Romantična je vožnja po v letu 1931 izgotovljeni cesti Gardesana – Occidentale. Ob desnem bregu Gardskega jezera je 80 predorov in številna svetilna okna nas ne pustijo pozabiti na dolgo vožnjo, ki traja dve uri, dokler ne prispemo v zelo južnjaški kraj Gardone Riviera, kjer najdemo v hotelu Roma prijetno prenočišče. Hitro v kopališče, da se osvežimo, tla so sicer manj prijetna, ker so posuta z debelejšim kamenjem, enega sem si vzel za spomin. Ogledam si še cerkev Miklavža, z divnim razgledom na Gardsko jezero. Po veselo prebitem večeru pri Tirolen, smo se podali k počitku Regens chori. Gašperič je še zapel En starček je živel, dva muzikanta z Dunaja pa sta, po 'sekiricah', ki jih je Gašperič na pamet napisal, pesem zagodla, Italijani pa so kar strmeli nad toliko spretnostjo.

Pravega počitka pa ni bilo, noč je bila prevroča, kakor bi dremal, sem prebil celo noč. Izmučen sem zapustil ležišče. Stoprav vožnja, ki je povzročila prijeten hlad, me je osvežila. Še smo gledali gladko višino Gardskega jezera, občudovali vinograde in murve, ko se približujemo slavno znani trdnjavi Verona.

Ogledamo si Amfiteater, grob Romea in Julije, magistrat, cerkve, povsod znaki visoke kulture. Na grad nismo prišli, premalo je bilo odmerjenega časa. Slika kaže, kako veličastna je stavba.

Dalje drvimo po ravnini, že smo skozi mesto Vicenca, bližamo se starodavni Padovi. Naš obisk velja katedrali, baziliki svetega Antona Padovanskega, ki ga splošno imenujejo le Il Santo. Nimam besed, da bi mogel popisati lepoto te stavbe. Z globokim spoštovanjem stojš pred grobom, krsto tega velikega svetnika, v zlatem okviru občuduješ sveži jezi in gledaš številne berglje in druge stvari tistih, ki so zaradi iskrene prošnje ozdraveli. Cerkev je vedno polna obiskovalcev, saj ni

Dr. Ojolt Klavnić

čudno, ker je tukaj svetovno znana božja pot. V hotelu Leona Bianco se okrepčamo za pot proti Benetkam, kamor pridemo po krasno speljani avto-stradi že v prvih popoldanskih urah.

Benetke! Vendar vas vidim. Koliko sem čital o tem mestu, kolikokrat pel pesmi o tem kraju polnega poezije. Popisati vsega ne morem, pero je preslabo za to. Obširna je zgodovina tega starodavnega mesta, tu se pač vidi, kaj zmore človeški um. Potreboval bi mnogo časa, da bi si ogledal vse cerkve, palače, slike in druge umetnosti. Diven razgled se ti nudi s stolpa sv. Marka, po vseh otokih in stavbah. In to nočno življenje. Na trgu sv. Marka godba, vse polno ljudij, ki živahno vzdikajo, ko se konča del koncerta, katerega izvajajo sredi trga. In številni golobi, krotki so, kar na rame ti sedejo in prosijo hrano. Ko pa dopoldne udarita oba moža na prokuraciji na zvon in začnejo zvoniti tudi drugi zvonovi, se vsi dvignejo in zletijo na gornji kraj trga, kjer se jih po dogovoru krmi na državne stroške.

In vrvenje mnogoštevilne množice na Linu, kjer iščemo olajšavo vročine v slanih valovih Jadranskega morja. Široka ulica na desni in levi strani drevoreda je polna ljudij.

Ne pozabim podobe v zakristiji cerkve di Salute, ki predstavlja ženitvovanje v Kani, Galileji. Pri dolgi mizi sedi na pročelju Kristus, ob desni možje, ob levi žene. Če stopiš v levi kot, se obrnejo vsi proti tebi, enako, če se podaš v desni kot, le Kristus sam ostane s pogledom na istem mestu. To je pač umetnost, kakor so jo izvrševali le italijanski slikarji.

Še to in ono bi si bilo vredno ogledati, toda natančno določen čas nam ni dovolil nadaljnjega bivanja v tem tako romantičnem, od pesnikov toliko opevanem mestu.

Benetke so bile nekoč slavne, a vse je minilo. Na nekdanje čase spominjajo velikanske dvorane, slike Doževe palače in številnih drugih stavb. Pravilno poje pesnik Platten,

Venedig liegt mir noch im Land der Fräume

Mid wirts nur Schatten her aus sergangne Tagen.

Zasedli smo zopet naš avtobus, ki, se ve, ni mogel priti do veljave po vodenih cestah. Urno smo zapustili čez most Ponte del Littorio slavno mesto, zvonik sv. Marka se je še dalje časa poslavljal, dokler tudi on ni utonil v benečanskih lagunah.

Bližali smo se slovenskemu ozemlju. V Palmanovi smo bili že na prejšnjih avstrijskih tleh, videli Piavo, ki je pila toliko slovenske krvi, gledali Monte Michel in Doberdob, oj, slovenskih fantov grob. In vse to zakaj?

V Gorici smo na slovenskih tleh, bližje naši domovini. Govorimo že slovenski, čutimo se doma. V novem hotelu Pošta najdemo prijetno prenočišče. Zvečer še gremo k narodnemu gostilničarju Primožiču, kjer prepevamo slovenske narodne, a bolj tiho, ker zunaj hodi stražar, ki je namignil, da ne smemo biti preglasni. Tudi gostilničar si ni upal biti dalje med nami, ker bi imel sicer neprijetnosti.

Zgodaj smo vstali. Na Sveto goro so nas potegnili avtotaksiji. Strma je pot, komaj so nas privlekli na vrh, zadnji avto ni prišel do cilja, nekateri potniki so morali iti peš. Veličastna je nova cerkev, ki še ni dozidana, čudodelna podoba Naše Matere, ki je morala med svetovno vojno bežati, je zavzela zopet svoje mesto. Zberemo se k sv. maši, ki jo je daroval ravnatelj Hrastelj. Ljudsko petje se razlega po cesti. Tako mili so glasovi, ginjen sem, saj slišim slovensko petje,

Lepa si moja Marija,

tebe časti vsa nebeška družina.

Zahvaljujem se ti, da si me srečno privedla iz daljine v bližino naše domovine.

In zopet zapojemo.

Oj, sveti križ, življenja luč,

Oj, sveti križ, nebeški ključ,

ponižno te častimo,

zvestobo obljubimo.

Prevzet sem bil od čustev, ki so me obdajala na tem svetem mestu. Tako srečen sem bil, tako vesel, saj se bližamo domu.

Zapustili smo sveti kraj, krasen razgled se nam je nudil po vseh gorah. O, koliko gorja so gledale, koliko mladih ljudij je za vedno zatisnilo oči, a sedaj je mir, v božjem hramu je tihota, minilo je

Dr. Ojolt Klavnić

vse sovraštvo.

Kmalu smo v Gorici. Naš avtobus nas pelje po divni Vipavski dolini, z vsemi kraji, katere tako lepo popisuje plodoviti pisatelj Bevk. Dvignili smo se iz Vipavske doline in pod Nanosom pri Razdrtem stopili na nekdanjo krajnska tla. Govorica je povsod slovenska, napisi na poslopjih pa povsod italijanski. Na stenah izreki Mussolinija, npr. Mussolini ha sempre ragione. Na eni hiši sem videl še pod sedanjim napisom prejšnjega, h. št. 42. Je pač tako. Na videz je vse italijansko, a v srcu pa je tako, kakor je bilo prej, slovensko. Prišli smo do jugoslovanske meje. Italijani so opravili delo hitro, a jugoslovanski uradniki so bili natančni, vse kovčke so pregledali, uspeh 0. Zamuda pa eno uro. Svojo steklenico Chiantija sem rešil popolnoma po predpisih.

Pozabil sem še omeniti, da smo se ustavili v Postojni pri Paternostu, kjer smo obedovali. Ogledali smo si tudi Postojnsko jamo, ki se sedaj prikaže v električni luči v vsej svoji lepoti. Tudi železnica nas hitro potegne 1500 m v notranjost.

Bili smo tedaj v Jugoslaviji. Lepo je bilo v tujini, a hrepenenje po domovini je bilo močnejše. Ob kratkem odmoru v Ljubljani je drvel avtobus po državni cesti skozi Domžale, Hudičev graben, Trojane, do Celja, kjer smo se zbrali v hotelu Evropa k »zadnji« večerji, ki je bila nadvse izdatna. Veselo razpoloženje je zavladalo v družbi. Vršile so se napitnice, le prehitro je minil čas. Zasedli smo prostore in dalje je šlo po sicer malo bolj slabo uglajeni cesti med bliskom za gorami. Točno pred 12. uro smo se ustavili na Glavnem trgu in se poslovili z željo, da se drugo leto zopet snidemo. Bog daj! Po prijaznosti trgovca Jožefa Hrastelja iz Zg. Radgone sem bil kmalu v Sv. Lenartu. Zopet v krogu svojih dragih, kako je bilo prijetno in ko sem legel v domačo posteljo, kako je bilo udobno, mirno. Morfej me je odvedel v neznani svet, zbudil sem se, ko je poslalo solnce svoje zlate žarke skozi okno in so začeli peti domači petelini, a lepše kakor oni v hotelu Roma ob Gardskem jezeru, ki nam ni dal miru.

Presrečen sam nad seboj sem zadovoljen vstal. Iskreno sem se zahvalil Vsemogočnemu, da me je obvaroval vsake nezgode in po ušesih mi še vedno doni »Angeljček moj«, da, varoval si nas tako vestno. Priporočam se ti še za drugo leto, ko se peljemo na Ren. Bog daj!

Lep mi ostane spomin na to potovanje, lepe kraje sem videl, vesele dogodke sem doživel v krogu tovarišev, ki so bili tako ljubeznivi. Razširilo se mi je zopet obzorje, gledam razglednico doma v sobi in vrtni hišici, da, tudi v viničariji. Sedim pri kupici vina in gledam te slike, oživim spomine in nehote vzkliknem: Lepo je bilo!

29. avgust

Drugi del rednega dopusta, od 25. 7. sem prebil večinoma doma. Potoval sem sicer v Ljubljano k bratu, 8. 8. obiskal hrib Sv. Katarine v višini 730 m. Nudil se mi je krasen razgled po Polhograjskih Dolomitih. Bil sem 4 dni tudi v Sp. Gorjah in napravil izlet v Beljak k prijatelju Röthelnu. Dalje pa nisem prišel, ker so devizne težave. Obiskal sem tudi Dolenjsko, Novo mesto in Črnomelj. Slikoviti so ti kraji, spominjajo me nekako na Slovenske gorice. Vinogradi se razprostirajo po hribih, vmes pa so zidanice, ne viničarije, kakor pri nas. Spominja me na znano pesem,

Sezidal sem si vinski hram
tam sred vinogradov.

Imajo tudi svojo poezijo, ti vinski hrami.

In sladko vince pijemo
in hvalimo boga!

Je pač lepa naša Slovenija.

Danes je pogreb župnika Vinka Poljanca v Škocijanu na Koroškem. Seznanil sem se z njim v bogoslovju. Bila sva skupaj na promocijah po Koroškem, tudi na novi maši Matevža Trepala v Rovtahu, l. 1898 in Janka Arnuša v Dornavi, l. 1901. Bil je vesele narave, vrli narodnjak. Kot župnik v Škocijanu je imel po prevratu težek položaj. Ker se je veliko udeleževal na političnem področju, je moral leta 1919 zapustiti župnijo in bežati domu v župnijo Sv. Urban pri Ptuj. Po nesrečnem plebiscitu je veliko deloval za kulturni razcvet Koroških Slovencev in si seveda nakopal sovraštvo nemškutarjev, ki so ga v vlaku napadli in mu zlomili roko. Četudi ni bil več deželni poslanec, je

Dr. Ojolt Klavnić

vendar še deloval na političnem področju, prišel je s koroškimi pevci v Ljubljano, Celje, Maribor. Ko pa je prišel nenadno Anschluss Avstrije k Nemčiji, je bil presenečen. Gotovo so mu grozili, ker bi drugače ne sklenil potovati v Jugoslavijo. Gotovo v razburjenosti in v nepremišljenosti je vzel s seboj večjo količino denarja, govori se o 50.000 – 60.000. Postajni načelnik v Linča vasi kot hud nasprotnik, pa je po telefonu sporočil v Pliberk, da se pripelje Poljanec z vlakom. Tam so Poljanca natančno preiskali, našli pri njem ves denar, mu ga odvzeli, Poljanca samega pa zaprli. Bil je dalj časa v zaporu, tam zbolel in so ga spravili nazadnje v Škocijan, ker ni bilo upanja, da bi ozdravel. Dne 26. 8. je umrl. Slišal sem, da so ga topli in ranili na jetrih.

Tako je končal mož, ki je na narodnem področju toliko deloval za Koroške Slovence. Mučno je le, da je postal žrtev svojega premoženja in s tem spravljal tudi Koroške Slovence v neprijazen položaj, češ vidite, vaš voditelj je hotel oškodovati državo. Kakšen namen je imel Poljanec, ne vem, opravičiti se da to, da je ravnal v razburjenosti, ki je nastala v trenutku Anschlusa in straha, ki ga je moral imeti pred številnimi političnimi sovražniki.

Njegovo ime pa ostane v zgodovini Koroških Slovencev zapisano z zlatimi črkami. Težak udarec jim je s to izgubo prizadet, posebno sedaj, ko so prišli Koroški Slovenci pod Nemčijo.

19. oktober

17. oktobra smo opravili trgatve v Dobrenju. Nabralo se je 150 brent, nateklo okroglo 3.000 l. Sladkor je bil 18 – 19. Vreme je bilo kakor poleti, nebo jasno kakor ribje oko, od Pohorja so se videli komaj obronki vrhov. Obedovali smo na prostem, v utici, nad nami pa je viselo grozdje. Bilo je veselo razpoloženje. ko smo videli, da letošnji trud ni bil zastonj. Viničar Anton Slemenšek je bil nadvse srečen, da se mu je v prvem letu tako posrečilo. In sadna drevesa, tako polna še niso bila nikdar. Bil jih je užitek gledati. Hvala, Tebi Vsemogočni, ki si blagoslovil gorico in sadonosnik.

2. december

Dne 11. 12. 1938 potekajo volitve za skupščino. Za volišče v Sv. Lenartu v Slov. gor. sem določen kot predsednik volilnega odbora. Dobil sem priloženi list oziroma dopis. Sem se moral

Vsem državnim funkcionarjem!

Vsem predsednikom volilnih odborov!

Razpis skupščinskih volitev je dal vladodržcem povod, da se pojačajo kaos, ki vlada v državi zaradi tega, ker državni organi nezakonito vršijo svoje službene dolžnosti in zlorablajo službeno oblast. Vse državni upravni aparat se danes uporablja kot volilna mašina IRZ, z namenom, zadušiti voljo naroda. Brez vsake krivde zapirajo in kaznujejo ljudi, vršijo se protizakonite hišne preiskave, ne spoštuje se osebna svoboda nikogar. Na pošti se odpirajo in kradejo pisma. Sestanki se prepovedujejo, opozicijski kandidati preganjajo, razganjajo se sestanki opozicijskih volitev. V časopisih so počili vsako besedo, ki je neugodna za strankarske interese IRZ. V državi je zavladalo stanje popolne pravne anarhije.

Dočim ministri notranjih del govori o svobodnih volitvah, dobivajo šefi posameznih uradov od istega ministra in njegovih kolegov tajne instrukcije, kako naj prisilijo državne uradnike in široke narodne kroge, da bi glasovali za vladno listo. Še več, strogo zaupno se ali kar naravnost ali pa posredno poučujejo državni funkcionarji, ki imajo kakršnokoli zvezo z volilnim poslom, s kakršnimi triki in falsifikati naj izbijajo kar najboljše volilne rezultate za IRZ.

Razvrstitev predsednikov volilnih odborov je izvršena tako, da so za predsednike v pretežni večini postavljeni partizani IRZ. Pa tudi na druge predsednike bodo pritiskali, da morajo na svojem položaju delati za vladno.

Pri tem in takem stanju stvari smatrajo skupine, ki so se združile v volilni koalicijski na državni listi g. dr. Vladimira Mačka, za potrebno, da opozorijo vse državne nameščence:

1. da **kazenski zakon najstrožje kaznuje** pristranost v službi, protipravno odzemanje osebne svobode, prisiljevanje, nezakonite preiskave in nezakonitosti pri sestavljanju javnih listin.

2. da **§ 70 uradniškega zakona** predpisuje državnemu uslužbenstvu izvrševanje samo onih naredb, ki so izdane v mejah zakona, in da še posebej prepoveduje izvrševanje naredb, ki bi od njega zahtevale, da zagreši kaznjivo dejanje;

3. da **zakon o notranji upravi** najstrožje prepoveduje in kaznuje zlorabo uradne oblasti in položaja v strankarske svrhe, zlasti vplivanje na podrejene uslužbence v pogledu njihovega političnega opredeljenja ter pristransko postopanje iz strankarskih razlogov;

4. da **zakon o volitvah** narodnih poslancev predvideva stroge kazni za nezakonito postopanje pri volitvah.

Opozarjamo vse predsednike volilnih odborov, da so v tem svojstvu javni funkcionarji in da velja v pogledu zlorabe položaja tudi zanje vse ono, kar je rečeno za državne nameščence.

Podpisani predstavniki opozicijskih skupin odkrito in iskreno izjavljamo, da **ne bomo odpustili nikomur nikake nezakonitosti in nelegalnosti** v izvrševanju službe in da bomo po volitvah **najstrožje obračunali z vsami onimi organi, ki so v času volilne borbe in pri samih volitvah v kateremkoli oziru zlorabili svoj položaj**. Mi se ne bomo zadovoljili samo s sankcijami, ki nam jih dajejo veljavni zakoni, temveč se bomo pobrigali, da se s **posebnimi zakonskimi ukrepi uvede strog in brz postopek** proti vsem državnim funkcionarjem in predsednikom volilnih odborov, ki so nehoteno postopali. Za **državnega nameščence**, ki zlorablja svojo oblast in poskuša vplivati na rezultat volitev, za **predsednika volilnega odbora**, ki bo posloval neobjektivno in poskušal falsificirati stvarni rezultat volitev, bomo izdejskovali **i težke denarne kazni i obdoben zapor**, a za državnega uslužbenca kot posledico obsodbe tudi **brezpogojni odpust iz državne službe**.

Na drugi strani svedčano izjavljamo, da bomo **z vsemi sredstvi zaščitili ono državno nameščenstvo**, ki v vestnem izvrševanju svoje službe odbija od sebe zlorabe in ono, ki ima moralne in državljanske sile, da se upre pritisku režima ter očuva svobodo svojega političnega prepričanja. **Vsakemu, ki bi v sled tega pretrpel kakršno krivico in zapostavljanje ali preganjanje, jamčimo polno reparacijo in satisfakcijo.**

Vse državne funkcionarje in vse predsednike volilnih odborov pozivamo, da si dobro zapomnijo in razmislijo to našo svedčano izjavo.

V Beogradu in Zagrebu, 20. novembra 1938.

Ljuba **Davidović**, I. r., Petar **Živković**, I. r., Jovan **Jovanović**, I. r., dr. **Vladko Maček**, I. r., Aca **Stanojević**, I. r., dr. **Živko Topalović**, I. r.

Dr. Ojzolt Klavunig

smejati, to piše general Živkovič, samo ta razlika je, da je to pozabil pisati vsem svojim predsednikom, ko je on kandidiral, ker so morali delati tako, kakor je on hotel. Tedaj niso poznali zakonov, bič so vihteli le nad onimi, ki se niso hoteli kloniti tej nezakonitosti. Vsebina je naravnost žaljiva. Mi že vemo, kaj je naša dolžnost, mi imamo našo vest. Krivica nam je neznana, zato ne potrebujemo naukov od opozicije, najmanj pa od diktatorja Živkoviča. Gorje, kako bi izgledalo, če bi prišel zopet eden na vrh, vsa lepa gradnja bi se porušila, zato v boj za pravico in dobro stvar. 11. 12. naj odloči.

J. N. 1939 D.

1. januar

Dočakali smo zopet novo leto. Posebnega veselja ni pilo opaziti, gospodarsko so razmere boljše, vendar pa je Evropa nemirna, razburkana in to da vsem misliti. Povod vsemu nemiru je Nemčija s svojim führerjem Hitlerjem na čelu, ki gre čez vse pogodbe in si hoče podjarmiti vse, kar smatra potrebno za svoj obstoj, brez ozira na interese drugih.

6. januar

Pomemben dan v mojem življenju. Pred 35 leti sem nastopil službo kot pravni praktikant pri deželnem sodišču v Celovcu. Precej malodušen sem stal pred predsednikom, dvornim svetnikom, dr. Ullepischem, ko sem položil prisego. Nastopil sem sodnijsko pot. Nedoločena je še bila bodočnost, vedel sem, da kot Slovenec ne bom hodil po rožnatih poteh, trle so me tudi gmotne skrbi. A Vsemogočni mi je naklonil srečo. Trpel sem že prej v gimnaziji, reven, izgubil sem še očeta, ki je zapustil mojo bolešno mater in dva nepreskrbljena otroka. A minilo je tudi to, vrnil sem se iz univerze v Gradcu, našel v osebi Simona in Fani Guantschnigg dobrotnika, ki sta mi dala hrano zastoj, dokler nisem dobil adjutuma in še potem za 15. gld. mesečno. Tako sem živel prav udobno; pri izpitu za sodnika l. 1907 sem imel tudi srečo, nadrejeni so mi bili naklonjeni, posebno poznejši dvorni svetnik, Josip Schwentner. Tako so mi le prehitro minila leta v Celovcu, potem bivam 5 tednov v Voitsbergu, v St. Veit ob Glini 9 mesecev, medtem en dan v Feldkirchenu, dokler nisem prišel 9. 6. 1908 v Sv. Lenart v Slov. gor. Marsikaj sem doživel tukaj, dosti veselega in marsikaj bridkega. A vse neprijetno pozabim, ko sem izpolnil polna službena leta. O, hvala ti, Vsemogočni, da si me obvaroval, prosim te vdano, da me vodiš, dokler mi je določena življenjska pot.

20. januar

Prosnetno ministrstvo je določilo, da se mora v volilo v znesku enega milijona, ki ga je določil Peter Mesarec iz Sv. Jurija v Slov. gor., napraviti ustanova, katero upravlja pet članov, in sicer vsakokratni sodni starešina, vsakokratni dekan lenarške dekanije, vsakokratni župnik Sv. Jurija, vsakokratni banovski zdravnik in vsakokratni načelnik Okrajne hranilnice v Sv. Lenartu. Na osnovi oporoke se je moral denar naložiti pri Glavni hranilnici v Sv. Lenartu, katere načelnik je dr. Gorišek. To mu ni bilo ljubo, a se je moral vdati in se ravnati po tem, kako bo uprava delila obresti od milijonske glavnice med siromake lenarškega okraja, kakor to določa ustanovno pismo. Nanesel je slučaj, da je bilo iz edine občine Velka, ki je v opoziciji, le 5 prosilcev. Občina itak ni priporočala, ostali trije pa so dobili 200 D, kakor določa ustanova. Kakor je vedno neinformiran in težki, je uporabil ta primer tudi dr. Gorišek in v Jutru, z dne 24. 1. 1939 in v Večerniku, z dne 24. 1. 1939, št. 20 oz. 19, objavil članek in na njemu lasten način podregal, češ da je občina Velka od vseh občin največ sprejela za siromake. Tudi tukaj je hotel upravi podtakniti politični obraz in pristransko postopanje. Čutil sem se dolžnega, da sem v Večerniku, z dne 26. 1. 1939, št. 21, pojasnil vso zadevo. Tako sem imel tiste, ki so se spotikali nad našim početjem, zopet na naši strani.

To me le potrdi, da je bilo prav, če s temi osebami nimam več nobenega stika. V vsaki stvari, bodisi še tako nedolžni, vidijo nekaj postranskega. Kam bi dovedlo, če bi imeli oni oblast, to smo predobro čutili, ko so tirali nedolžne kmete v zapor in ovirali, da niso mogli izvrševati državljskih pravic.

Dr. Gilbert Klannig

Bil je čas, da so izginili iz prizorišča.

12. februar

Prvi oznanjevalci bližajoče se spomladi, veseli škorci, so se pojavili dne 10. februarja na češnji pred hišo. Z veselim zvrzolenjem so me pozdravili, kakor bi me prosili, da smejo zavzeti svoja že leta pripravljena domovanja, brez povišanja najemnine in da si smejo poleti, ko bodo dozorele češnje, tudi katero privoščiti. Rade volje sem jim to z veselim vzklikom dovolil, saj Bog ve, kolikokrat še učakam njih prihod, da me razveselijo z živahnim žvrgolenjem.

Dne 11. 2. pa sem že videl prvega metulja, citrončka, ki je veselo letal po gozdu, žal še ni našel nobene druge cvetke, kakor zvončke. Vsekakor znamenje zgodnje pomladi.

12. 3.

Moj dragi sošolec, Oton Steinhäusl, s katerim sva maturirala l. 1898 v Celovcu, je umrl. Zanimala me je njegova usoda, hudo me je bolelo, da so nalašč inscenirali proces proti njemu, da bi ga uničili, a dobil je svoje zadoščenje. Upal sem, da se pri 45-letnici mature vidiva.

5. julij

Na predvečer praznika slovenskih apostolov, Sv. Cirila in Metoda, so goreli po obmejnih hribih kresovi. Tudi v Lenartu sta gorela dva; eden na Perkafari, drugi v bližini pokopališča. Prvega so zažgali naprednjaki, pristaši bivše JNS stranke, drugega pa pristaši JRZ stranke. Tudi tukaj ni enotnost, ni sloge. Spomnil sem se ustmene tradicije, da sta sveta brata potovala tudi po Slovenskih goricah in brala sv. mašo v Jarenini in Sv. Benediktu. O, da bi prišla še enkrat, eden iz Rima - Ciril in Metod iz Velehrada in združila nas vse, da bi bili enega duha, ene misli, enega srca in dosegla, da bi bil med nami mir. Sovražnik preži na meji na nas, a mi se sovražimo med seboj. Kako dolgo še? Mogoče pride kes! Upajmo, da ne prepozno!

14. avgust

Kakor lansko leto, tako je tudi letos uprizorila Posvetna zveza v Mariboru potovanje v času od 17. - 23. julija 1939, na Tirolsko, v Švico in Italijo. Odločil sem se v zadnjem trenutku in ni mi žal.

Dne 17. 7. smo ob ½ 5^h odpotovali z avtobusom Mestnega podjetja v Mariboru s 27 sedeži proti Koroški, skozi Dravsko dolino. Imena so zavedena v knjižici družabnega potovanja, v kateri so tudi vsi podpisi. Razpoloženje je bilo izvrstno, posebno, ker je bilo lepo vreme in smo bili veseli, da smo pri hitri vožnji uživali prijeten hlad. Med potjo so se pridružili še nekateri udeleženci iz Dravske doline, zadnji je bil prošt Matija Munda iz Sp. Dravograda, mož vojaške postave, 120 kg, tako da je celo v inozemstvu zbujal pozornost, češ, Sint solche leute in Jugoslavien, nakar sem deloma v šali pripomnil, Dort gibt es noch grössere. Začudenje je bilo še večje.

Prekoračili smo državno mejo pri Labotu in v hitrem tempu je šlo skozi Koroško. Videl sem te zopet, ljuba dežela, gledal sem Žitrajsko, Šimanovo ter Staro goro. Nad njima me je prijazno pozdravljal sivi Obir, ki se mi je zahvaljeval, da sem ga v Planinskem vestniku tako natančno popisal. Vožnja je šla skozi Celovec, ob Vrbskem jezeru, do Beljaka. Ljubi Jerberg in cerkva v Loga vasi sta me prijazno gledala in voščila srečno pot. V Beljaku, v hotelu Mosser, kratek odmor, kjer me je počakal moj prijatelj Viktor Röthel.

Pa smo morali naprej, kajti Zell am See, kamor smo hoteli priti še tisti dan, čez Grossglockner strasse v Heiligenblut, v hotelu Samerhof bolj pičel obed, z Rinds filetom smo začeli v Nemčiji in s tem tudi zadnji dan v Beljaku končali. Teletine v Nemčiji ni dobiti, vse zaplembe ali pa za konzerve, ostane le trdi Rinds filet, dober za podplate.

Vožnja po edinstveni Grossglockner cesti je bila romantična, deloma tudi nevarna. Nekaj ur pred nami je strmoglavljal avto v globino in se razbil. Seveda tudi trije mrtvi. Razgled mi ni bil najboljši. Visoki Klek je bil odet v gosto meglo, kakor bi se skrival pred nami Slovenci, ki so bivali nekaj pod njim, a je sedaj sam v Nemčiji, naj bi bil za najvišjo goro v Nemčiji. Videli smo ledenik. Voz se je vzpenjal vedno višje, dokler ni dosegel višine 2505 m. Dovršen je bil pogled na vrhove, pokrite

z večnim snegom, ki so se nam pokazale v vsej lepoti. Skoz predor, razsvetljen z električno lučjo, smo stopili na Solnograško. V mnogih serpentinah je šla pot proti Zella See, a je trajalo še dolgo, da smo prišli tja. Vedno so še nas pozdravljali gorski velikani, dokler nas ni sprejel ljubki Zell k počitku. Ljubko je to mesto ob daleč znanem jezeru, kjer je bilo nekdanje shajališče za letoviščarje iz cele Avstrije. Po večerji smo si ogledali mesto, zjutraj pa se založili s pecivom, da smo med potjo nadomestili to, kar v hotelu nismo dobili.

Ljubko je mesto Kitzbichl, kjer smo se mudili kratek čas. Znamenita je cerkev s krasnim razgledom na planine. Toda ta čas nam je pičlo odmerjen. Dalje hitimo po dolini reke Inn, dokler se ne ustavimo v Inomestu. Ni časa za ogledovanje mesta, naša pot nas vodi dalje po dolini proti Arlbergu. Pri Landecku je huda strmina, neki avto je obtičal, pomagali smo ,tišati', a ni šlo. Z našim avtobusom smo dosegli višino, sedaj je šlo urno proti Bludenzu. Ustavili smo se pred železniško pregrado, ker bi moral priti vlak. Ob cesti se je pasla krava montafonka; ravnatelj Franc Hrastelj iz Maribora imitira glas krave, montafonka dvigne radovedno glavo; ko Hrastelj glas ponovi, se približa s travo v gobcu, že hoče preskočiti ograjo, da spozna svojo tovarišico, katere pa ni mogla najti. V tem pa je že pridirjal brzovlak, pregraja se je odprla, mi pa smo drveli naprej, krava pa je še gledala, s šopkom trave v gobcu, kam je izginila njena skrivnostna tovarišica. Da je ves dogodek zbudil veliko smeha, je razumljivo. Tako smo prav dobro razpoloženi že proti večeru dosegli mesto Feldkirch, kjer smo se ustavili v hotelu zum Bären.

Prav presenečeni smo bili, ko smo zagledali v obednici razobešene nemške zastavice, vmes pa jugoslovanske. Enako je bil okrašen vrt. Prišel je podžupan, celo mestna godba je prikorakala in zaigrala vesele komade, med temi tudi jugoslovanske. V imenu naše družbe se je zahvalil predsednik prosvetne zveze, dr. Hohnec. Zapeli smo še nekaj narodnih slovenskih pesmi, ki so zbudile splošno pozornost. Tako je ta večer minil prav prijetno. Ponoči ob dveh pa so korakale skozi mesto nemške čete s težkimi avtobusi do četrte ure. K sreči nisem ničesar slišal, ker nisem imel sobe na ulico.

Zgodaj smo odrinili proti Bodemskemu jezeru, pri Bregencu smo ga že zagledali v vsej njegovi lepoti. Vozili smo se ves čas ob obali, občudovali Friedrichshafen zrakoplove in dospeli v Meersburg. Krasni vinogradi in sadni nasadi so me zelo zanimali. Kako skrbno je bilo negovano vse. Želel sem, da bi prišli vinogradniki in sadjerejci iz Slovenskih gor, da bi se učili, kako se ravna z vinogradi in sadonosniki.

Na veliki ladji je našel naš veliki avtobus dovolj prostora, da je prispel v slavno mesto Kostanz. Zgodovinsko je to mesto, saj spominja na slavni koncil l. 1414 - 1415 in na usodo Jana Husa, ki so ga tukaj zažgali, na kar še spominja ogromen kamen, monolit, ki je skoraj zunaj mesta. Letnica 14. 7. 1415 označi dan Husove smrti na grmadi. Tu je stala tudi tista ženska, ki je prinesla še nekaj šibja in ga vrgla v plamen. Hus pa je mirno rekel: O, Sancta Simplicitas. In danes stoji ta kamen na meji proti Švici. V Nemčiji, ki je zajela kraje, ki so jih imeli Čehi zaradi junaštva, ki jim jo je vdihnili Husova smrt. Kje je sedaj tisti duh, da bi se otrese tega jarma, Čehi, kje ste, Hus gleda žalostno na vas in z njim vsi, ki so tedaj žrtvovali svoja življenja.

V Krevzlingenu smo stopili na švicarska tla, v deželo prostosti. Lepi so kraji kakor Frauenfeld, Winterthur, ravni, nasajeni z vinogradi, sadonosniki in setvijo, kakor je pri nas običajna. Krasne ceste kažejo, da smo v deželi blagostanja, ki hoče nuditi turistom največjo ugodnost.

Opoldne prispemo v Zürich, glavno mesto slavne Švice. Lepote mesta ne bom popisoval in tudi ne obsežnost deželne razstave, o tem pove knjiga, ki sem jo dobil v ta namen.

V hotelu St. Gothard v bližini kolodvora smo tedaj čutili razliko med Nemčijo in Švico. Tam je bila jed bolj pičla, teletine ves čas nismo videli, tu pa je bilo vsega obilno, da je še preostalo. In življenje, to je bilo vrvenje. Ogledal sem si ga zvečer na kolodvoru, vlak za vlakom je prihajal, odhajal, množice ljudij so se vsipale v vlake in iz vlakov. In v restavraciji III. razreda vse zasedeno, vse živahno, veselo.

Le prehitro je minil dan v tem krasnem mestu. 20. 7. opoldne smo se odpeljali v Luzern, Brunnen. Bilo bi odveč, ko bi hotel popisovati krasoto številnih jezer, krajev in sneženih gora. Že Luzern sam zasluži, da bi ostal tam ves dan in proučeval zgodovino slik na lesenem mostu, ki jih je 128,

Dr. Ojolt Klavnić

manjka le ena. Muzeji, vrtovi, slike, itd., za vse to rabiš čas, da si vsak predmet natančneje ogledaš. Čas nam je bil le kratko odmerjen, pot do Brunnena je še dolga. Vozili smo se skozi zgodovinsko znane kraje: Küssnacht- Hohle gasse, imena teh so dobro znana iz zgodovine Švicarjev (Schilletjev, Wilhelm Tell) mi je stopil pred oči. Videl sem tudi mesto, kjer je našla tako tragično smrt belgijska kraljica Astrid. Še se vidi hruškino drevo, ki je ranjeno od avta, sedaj omreženo, nekaj korakov proč beli kamniti križ. Mesto, kjer je kraljica izdihnila, nad cesto je mala kapelica, v njej majhen oltar in klečalnik, pogrnjen z žametom. Žrtev neprevidne vožnje, katerih je vedno več.

Dosegli smo podnožje slavnega Rigi. Železnica z električnim pogonom nas je v dobrih vagonih potegnila na vrh. Razgled sicer ni bil najlepši, ker je prišla megla, vendar smo gledali Vierwaldstättersko jezero v vsej lepoti, tudi Pilatus nam je pokazal svoj obraz, tudi drugi, številni vrhovi so potešili našo radovednost. Da, ne zastoj. Rigi je krasen s svojim razgledom, odpira se ti raj, planinski raj v vsej svoji lepoti. Zato je tudi razumljivo, zakaj ljubi prosti Švicar svojo domovino in jo hoče tudi braniti do zadnjega.

Zvečer smo prišli v Brunnen ob Vierwaldstätterskem jezeru. Miren je ta kraj. Po večerji smo šli na ogled kraja. Prišli smo v neko gostilno, kjer so nam postregli z vinom, ki je bilo popolnoma enako našemu dolensjkemu cvičku. Pravili so, da je iz vinogradov pri Schaffhasenu. Zapeli smo nekaj

*wir sind Deutsche
von einem ganz anderen be-
schlecht*

narodnih slovenskih pesmi. Ko sem vprašal gospodinjo, če je kaj pristašev Hitlerja, je ogorčeno povedala, Švicarjem prav ugajala, da o njem nočejo ničesar slišati, ker so popolnoma druge krvi, Zjutraj smo se zgodaj odpeljali in prišli ob 8^h v slavni Einsiedeln, najznamenitejšo božjo pot v Švici, staro je čez 1000 let, obišče jo letno 200.000 ljudi. Veličastna je cerkev, v sredi zagrajen oltar s kipom D. Marije z Jezuškom, oba črnega obraza. Kanonik, dr. Mirt je maševal, mi pa smo peli. Romarji so radovedno gledali in občudovali milino naše pesmi. Ogledali smo si tudi t.i. Fürstenzimmer, v kateri so podarjene slike raznih posvetnih vladarjev in papežev.

Vzeti smo morali slovo. Še enkrat sem se priporočal Božji pomočnici za srečno vrnitev. Izginila nam je ponosna stavba izpred očíj, vedel sem, da tega kraja ne bom videl več. Dalje je drvel naš voz, videli smo še enkrat Curiško jezero in Walensee, na strmih hribih gradove, dokler se nismo ustavili v Sargansu, v hotelu Schwefelbad. Skozi svetovno kopališče Ragaz se popeljemo dalje skozi mesto Chur, od tam čez znameniti Lanzerheide v Tiefencastel. Tam pridemo v lepo gorsko dolino Oberhalbstein, pod nami šumi reka Juliea, mi pa se vzpenjamo na Julier prelaz (2287 m). Divno je tam, od vseh strani nas obdajajo visoke gore z večnim snegom in ledom. Na vrhu prelaza je še stari rimski kamen, ob straneh pa ogromne stene; videli smo švicarske vojake, ki so tu dvigovali topove in strojnice v stene, na ravnem pa stavili velike navpične skale, da bi ovirali prodiranje tankov in avtobusov. Kjer pa je glavna cesta, pa je bilo vzdanih vse polno min. Švicarji se ne vdajo, ker hočejo ostati prosti, le čez njihova telesa naj bi prišel sovražnik v te kraje. Nismo se smeli dolgo muditi, strogo je bilo prepovedano tu kaj fotografirati. Hitro smo dospeli v svetovno znani St. Moritz. Ni zastoj ta kraj svetovnega slovesa. Ima lego, ki si lepše ne moreš misliti. V skritem kotu leži, od juga obdan od Bernskih planin, na katerih je večni sneg in led, v dolini pa divno lepo jezero, ob bregovih pa stojijo krasne hiše, na katerih točkah so hoteli, do katerih prideš z vzpenjačo.

Letos ni bilo posebnega prometa, kajti napetost zaradi Poljske je zadrževala tujce, posebno pa Francoze in Angleže, ki so pri tej stvari najbolj prizadeti. Pač pa smo opazili Holandce, ki so bili v večjem številu.

Občudoval sem izložbe dragocenosti, ur, prstanov, nakitov, bajne so bile cene, ki jih zmorejo le bogataši.

Zgodaj zjutraj, 22. 7. smo zapustili divni planinski raj in se odpeljali čez Ofen, sedlo 2155 m

Dr. Oskar Klauwig

proti Meranu. V Münsterju, zadnjem kraju Švice smo še menjali franke, tudi vzorčno encijanovo žganje nam je pokrepčalo želodce. Prišli smo pri Glorenzi na Južno Tirolsko, v Italijo. Bivati smo smeli le 48 ur, ker smo Jugoslovani, Francozom in Angležem pa je bilo potovanje v teh krajih sploh prepovedano. Opoldne smo prišli v divni Morano. Nisem si mogel kaj, da ne bi poiskal hotel Rafel, kjer smo lani prenočevali. Zdelo se mi je tako domače, da bi najrajši kar ostal tam. Imel sem priložnost govoriti z ljudmi, ki so se bridko pritoževali, da morajo kot Nemci zapustiti ta kraj in se izseliti v Nemčijo.

O, kako krasen si Meran, koliko poezije je v tem kraju, ti gradovi in razvaline, po hribih bele cerkvice, krasni vrtovi in bogati vinogradi. Ni čudno, da je pisatelj Rudolf Greinz toliko romanov posvetil temu nebeško lepemu kraju.

Skozi Bolzano nas je vodila pot proti Briksenu, kjer smo se nekaj časa pomudili, da smo si ogledali cerkve škofovskega mesta. Veličastni so božji hrami in pričajo, da je bil tu v davnih časih sedež škofov.

Avtobus nas je potegnil dalje, gledali smo sotesko Franzensfeste, nad njimi pa Brenner, kjer je sedaj meja dveh velesil.

Skozi Bruneck nas je vodila pot po krajih, ki so bili že od prej znani. Zagledali smo Dolomite, ki smo jih lani obiskali. Ni trajalo dolgo in prišli smo v San Candido, kjer smo prenočili v Park-Hotelu Sole Paradiso sredi temnega gozda s pravim planinskim zrakom.

Dne 23.7. je bila nedelja, zato smo opravili pobožnost v farni cerkvi. Kanonik, dr. Mirt, je imel mašo, med njo pa so peli na koru ob spremljavi orgel. Petje je bilo slovensko, saj je bila večina izletnikov dobrih pevcev. Tamkajšnji verniki so začudeno gledali in poslušali slovensko petje. Tamkajšnji prošt je pravil, da je nekaj dosti Slovencev prihajalo v ta kraj ter se priporočal patronu cerkve, Sv. Candidu.

Zapustili smo zadnjo postajo v Italiji ter stopili kmalu na nemška tla. V prijaznem mestu Lienzu, kjer smo lani prvo noč prenočevali, potem pa nas je vozil avtobus do Beljaka. Obed v hotelu Mosser je bil bolj slab, kakor smo začeli z Rinds filem, tako smo tudi končali. Večina je pustila to jed, saj je bilo meso trdo, da bi napravil iz njega najboljše podplate.

Po znanih krajih smo potovali skozi Koroško, obiskali še tudi našo svetinjo, Gospo sveto in vojvodski prestol. O, kakšni časi so nas navdajali; leta 1919 so zasedle jugoslovanske čete te kraje, a žal so se morale umakniti. Ta, za nas Slovence sveti kraj, je ostal pod Nemcem. A oblaki se zbirajo, nad Nemčijo, prav vsi napenjajo strune in nekdo od sopotnikov je rekel: Gospa sveta, še boš naša.

Poslovili smo se s to srčno, tiho željo od slavne božje poti in prepotovali spodnji del Koroške. Moje oči so iskale moje domače gore, razločno sem videl vse, kmetije na obrokih teh gora, cerkve, gradove. O, kako si lep, moj rojstni kraj, ne morem in ne smem te pozabiti, saj me veže nate toliko lepih spominov.

Po malem ovinku smo čez Grebenj dosegli mejo. Brez vseh težav smo prišli v Jugoslavijo. Med potjo so se že poslavljali potniki, ki so bili že tukaj doma. Točno ob 8^h zvečer smo prispeli v Maribor.

Ob devetih so me že sprejeli moji hišni penati in mi nudili vso udobnost, ki jo ima človek le doma. Končano je bilo potovanje. Bila je dolga pot, 1756 km. A niti najmanjšega zastoja ni bilo. Prevozili smo višine čez 2000, najvišja 2505 na Velikem Kleku. Bili so nevarni kraji, a imeli smo srečo. Silni so bili vtisi, ki smo jih doživeli, krasni spomini, na katerih se bom naslanjal ves čas. Imam princip, da ne zahajam na veselice, kjer se potroši dosti denarja, a duševnega užitka pa nimam, le malo ali celo nič. Zato pa zbiram denar za daljše potovanje, ki človeku razširi obzorje in ga nekako poživí. Tebi pa, Vsemogočni in angelček varuh, mojo srčno zahvalo, da si nas obvaroval vsake nezgode in čuvaj nas, če zopet potujemo v daljne, lepe kraje!

1. september

Kar se je že dolgo govorilo, se je zgodilo; izbruhnila je vojna med Nemčijo in Poljsko. Vse svečane obljube Hitlerja, da po priključitvi Avstrije nima nobenih teritorialnih namenov, so bile lažne.

Dr. Ojbert Klavnič

Podredil si je Češko, Memel, toliko sporni Danzig je na spreten način priključil svojemu tretjemu Rajhu in sedaj napadel še Poljsko, ker se mu ni slepo vdala in izročila vsega, kar je zahteval. Težki so dnevi, črni oblaki se zbirajo na političnem podnebu. Bog nas obvaruj hujšega. Spominjam se usode Napoleona, prišel je do slave, a tudi njega je dohitela usoda. Že dve leti je Evropa vznemirjena, veliko trpijo živci, tako ne more iti naprej.

3. september

Odvijal se je Kmečki tabor za Slovenske gorice z blagoslovitvijo zastave. Ker je bil krasen dan, se je zbrala precejšnja množica, ne pa tako številna kakor se je pričakovalo. Ravno dan prej, v soboto so prišli pozivi za rezerviste, da odrinejo k vojakom, ker je izbruhnila vojna med Nemčijo in Poljsko in je isti dan nastalo vojno stanje z Nemčijo na eni in Anglijo ter Francijo na drugi strani. Ljudstva se je polastilo vznemirjenje, ki se je stopnjevalo še bolj kot Petančičeva igra. Slovenskega kmeta povest, v kateri se kaže vsa trnjeva pot tega stanu in s tem vseh Slovencev, posebno, ko so se omenjale vse grozote svetovne vojne. Igra, ki je v prav dobra, tokrat ni bila na mestu. Celo noč so vozili vozovi s konji v Maribor na pregled, trume rezervistov so odhajale, deloma pijani iz obupa, ker se je raznesla vest, da je že razglašena mobilizacija, kar pa ni bilo res.

5. september

Zadnji rezervisti so odšli, kmetje se zopet vračajo s konji, ki so bili spoznani za nesposobne. Sčasoma se je zopet vrnil prejšnji mir in tudi razburljivih, neresničnih vestij se ne sliši več. Tem bolj pa se vsi zanimajo za poročila iz vojnih polj. Usoda Poljakov nam gre k srcu, ker so proti premoči Nemcev v težkem položaju in se morajo, četudi se hrabro borijo, umikati. Vse upanje pa stavimo na zahodno fronto. Neki notranji glas mi pravi, da bodo tam Nemci doživeli poraz, naravnost zgražam se pa nad poročili Nemcev v radiu o vsem tem, kar se godi na Poljskem. Tu se vidi vsa brezobzirnost, oholost ter pretiravanje. Poročila drugih inozemskih radijev povedo, kako je razpoloženje do vodje Nemcev, iz katerega se povzame nakopičeno ogorčenje. Prišlo bo sedaj do izbruha, kakšen bo konec, vsi z napetostjo pričakujemo.

20. september

Žalostna poročila prihajajo iz Poljske. Uničena je vojska, le posamezni oddelki se še držijo, posebno v Varšavi. Na laž so postavili tiste, ki so trdili, da poljska vojska nič ne velja. Hitler se je zvezal z Rusom, da napade uboge Poljake, izmučene, od zadaj. Delila sta si Poljsko, nacionalizem z boljševizmom. Kar doumeti ne morem, da je to bilo mogoče. Koliko krika je gnal Hitler zoper boljševizem, a sedaj se je združil s tem sovražnikom vse kulture, samo da postane vladar novih krajev. Vedno bolj je napet položaj. Ljudje so vznemirjeni, veliko jih je vpoklicanih k vojakom, nikoli ne veš, kaj bo. Pravega veselja ni, trgatev se bliža, veseli praznik vinogradnika, a ni občutiti pravega veselja. Vse je nekako pod vtisom težkih skrbi. O, da bi prišla zopet doba miru, da si oddahne trpeče ljudstvo in živi v miru. To daj, vsemogočni Bog!

24. september

Usodni dan v mojem življenju, vložil sem prošnjo za upokojitev. Minilo je 35 let, 8 mesecev, 18 dni, kar sem nastopil službo. Skoraj ne vem, kako so minila ta leta. O, kako so bila lepa leta 1904 do 1914. Potem pa groza svetovne vojne in posledice skozi 20 let, dokler ni zopet začel krvavi ples. V tem položaju stopam v pokoj, še ne vem, kdaj bo rešena prošnja in ali bom užival zadnji čas življenja v miru. Srečo sem imel v službi, dosegel sem vse, kar sem želel; tudi drugače je mirno plavala mojega življenja barka. Zahvalim se ti, Vsemogočni, da si me varoval, prosim te, varuj me in mojo družino, še tisti čas, ki nam je namenjen na tem svetu. Obvaruj nas groze vojske, ki je povzročila že toliko gorja in uničila toliko sreč.

12. oktober

V času od 9.–11. oktobra smo opravili trgatev pri deloma jasnem, deloma oblačnem vremenu.

Dr. Ojzolt Klavnić

Nabralo se je 223 brent, vina je bilo 3866 l, mošt je tehtal 18 – 20⁰. Za časa trgatve ni bilo tistega razpoloženja kakor v drugih letih, kajti vojna med Nemci na eni strani in Francozi in Angleži na drugi strani in vse napeto razmerje v Evropi vpliva na ljudstvo, ker je negotovo, kaj vse more priti. Bog daj, da bi se državniki sporazumeli, ker grozno bi bilo opustošenje in koliko nesreče bi prišlo na prebivalce vseh prizadetih držav.

30. oktober

Govori se, da bodo morali vsi prebivalci v Jugoslaviji, ki so nemški državljani ali nemške narodnosti, zapustiti našo kraljevino in se preseliti v Nemčijo. Prej predrzni renegati so sedaj prav mirni in dokazujejo, da so slovenskega pokolenja. Se vidi, kako so dejansko navdušeni nad Hitlerjem.

25. december

Prišla je vest, da je 21. 12. 1939 nagloma umrl Vekoslav From, bivši upravitelj osnovne šole v Sp. Kungoti, zadela ga je srčna kap. Bil je ljub tovariš, ko smo bil v letu 1909 in 1910 skupaj v Sv. Lenartu. Vesele narave, dober pevec in šaljivec, je dosti pripomogel, da smo preživeli kot samci v Sv. Lenartu prav vesele ure (avskultant Tiller, davčni kontrolor Vodlak, From, dr. Lovrec in moja malenkost). Komaj eno leto je bil upokojen, v najlepši dobi, se je moral ločiti od drage družine in številnih prijateljev. Ohranim mu blag spomin!

11. 8. me je obiskal in kazal razglednice Pohorja ter tožil, da je žal našel malo razumevanja v stanovskih krogih za to tako nazorno sliko zelenega Pohorja. Bil je bistroumen, iznajdljiv v zadevah pouka mladine. Veselo je prepeval, ko me je obiskal v vinogradu, zdaj je utihnil za vedno. Počivaj mirno, dragi From!

1940

1. januar

Minila je Silvestrova noč, nastopilo je novo leto. Nočno življenje je bilo zelo živahno. Ljudje so veseljačili do belega dne. Vse je bilo pod pritiskom vojne, bodimo veseli, saj mogoče v kratkem pride vojna burja. Novoletno voščilo je pri vsakemu izzvenelo v besede: Da bi bilo srečno in mirno novo leto. Bog daj, da bi se te želje uresničile.

3. januar

Na novega leta dan so pokopali 84-letnega Antona Muhiča. Slovenski narod je objavil dopis, ki ga zaradi zanimivosti priobčim. Sicer velja: De mortuis nil nisi bene die, vendar sem zgodovinar in moram povedati, da rajni, to pa zaradi vpliva nemške Avstrije, ni bil slovenskega mišljenja.

Ko je bil leta 1895 ljubljanski potres se je izrazil: Je prav, da je te vindišarje pretreslo. Tako mi je pravil posestnik Janez Muršak.

V razumevanje Kraigherjevega Kontrolorja Škrobarja omenim, da je rajni oče Karola Muhiča, ki je pri volitvah leta 1911 igral v prvem razredu kot volilec vloge na načrtu, ki je bil kazniv, a tedanji nemško-avstrijski režim je imel gluha ušesa. Tako Slovenci pri teh volitvah niso prodrli. Nemci so zmagali, a tudi zadnjič, prevrat je z njimi pometel. Da je rajni Anton Muhič glasoval za nemško stranko, je jasno. Če torej dopisnik piše, da je

Anton Muhiču v spomin

Sv. Lenart v Slov. goricah, 3. jan.
»Jutro« je že poročalo o smrti 84-letnega Antona Muhiča, posestnika v Sv. Lenartu v Slov. goricah, najstarejšega slovenskega gasilca. Pokojnik je zmerom rad pripovedoval o svojem udejstvovanju pri domači gasilski četi, ki sega 65 let nazaj. Po vsej Sloveniji je bilo gasilstvo že zdavnaj pred nastopom našega stoletja v živem razmahu. Naši dedje so v gasilskih društvih s

posebnim čutom gojili slovensko tovarštvo. Nemška povelja med našimi očanci niso bila kdo ve kaj priljubljena in večkrat so jih krojili po svoje da so postala včasih kar smešna. Seveda je bilo vsako tako početje zelo nevarno in nemški poveljniki so poskrbeli, da so bili nezadovoljneži takoj izključeni. Pokojni Muhič je bil znan po vseh Slovenskih goricah kot požrtvovalen gasilec, vzoren tovariš in umen sadjar. Leta 1874. je bila ustanovljena gasilska četa pri Sv. Lenartu in od takrat je bil njen član. Sodeloval je pri gašenju kakšnih 60 požarov. Ponesrečil se ni nikdar. Za svoje dolgoletno delovanje je bil odlikovan s kolajno sv. Save V. reda. Njegovi rodbniki naše iskreno sožalje!

Dr. Ojbold Klauwig

umrl najstarejši »slovenski« gasilec, se mora pač reči, da je papir potrpežljiv. Tiskarski škrat je tudi povišal odlikovanje reda Sv. Save od pete na tretjo vrsto. Toliko sporočam, da ni vse res, kar časniki obelodanijo.

Najstarejši slovenski gasilec umrl

Ob smrti 84 letnega Antona Muhiča iz Sv. Lenarta v Slov. goricah

Maribor, 1. januarja
Slovenjegeričani se lahko ponašajo, da so imeli v svojem krogu v osebi 84letnega posestnika Antona Muhiča, ki je umrl pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah, najstarejšega slovenskega gasilca. 65 let je sodeloval v gasilstvu. Pokojnik je bil znan po vseh Slovenskih goricah kot požrtvovalen gasilec in vzoren tovariš. Pomagal je pri 60 požarih. Ponesrečil se ni nikdar. Prav

rad je pripovedoval o sedemkratnem požaru pri gostilničarju Lešniku v Radehovi. Za svoje zasluge na gasilskem in človekoljubnem polju je bil odlikovan z redom sv. Save III. stopnje. Smrt našega gasilskega nestorja je zbudila v obmejnih gasilskih krogih toplo sočutje s pokojnikovimi svojci. V svetlenarški gasilski družini pa bo trajno živel spomin gasilskega nestorja Antona Muhiča.

25. januar

Pomemben dan mojega življenja. Dne 6. 1. 1939 sem dopolnil 35 službenih let, dne 24. 9. 1939 sem vložil prošnjo za upokožitev, z najvišjim ukazom, z dne 23. 12. 1939 sem bil upokojen in razrešen sodnega dela, s potekom 31. januarja 1940. Minilo je 36 let in 25 dni, kar sem bil v službi. Dolga doba, več kakor polovica mojega življenja. Kaj sem vse doživel, je popisano v teh zvezkih. Bil sem pripravljen na to, a ta odločilna zareza v moje življenje me je trenutno presenetila. Začnem novo življenje, življenje upokojenca. Z mirnim srcem gledam nazaj na celotno dobo. Storil sem, kar mi je velevala dolžnost. Ne morem si očitati kaj nepravilnega, vedoma nisem storil kaj, kar bi mi mogla očitati vest. Pri srcu mi je bil vedno blagor ljudstva, Vsak, kdor je prišel, je bil trpin, ki išče pravice in nisem ga hotel varati. Vsakemu pomagati, kolikor je bilo v mojih močeh, to je bila moja skrb, nikdar komu delati krivice. Rajši sam trpeti, kakor imeti zavest, da sem storil komu nekaj, kar rani njegov pravni čut.

28. januar

Od predsedstva okrožnega sodišča v Mariboru sem sprejel dekret, z dne 24. 1. 1940, Su 227 12/39 – 4, vsebine:

Ob razrešitvi aktivnega službovanja kot starešina okrajnega sodišča pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah Vam izrekam za Vaše dolgoletno neumorno, vsestransko vzorno in skrbno vodstvo sodišča v imenu pravosodne uprave svoje popolno priznanje in najiskrenejšo zahvalo.

*Predsednik:
Hudnik*

21. januar

Prišel je dan slovesa od mojih nameščencev in uradnih poslov. Ob pol dvanajstih so se zbrali v moji pisarni, pod vodstvom sodnika Maksa Ašiča, ki je v svojem nagovoru poudarjal, da sem bil vsem dober predstojnik, kakor oče in da me ohranjajo vsi v najboljšem spominu z željo, da bi še dolgo užival zasluženi pokoj.

Ginjen sem se zahvalil za voščila v smislu poslovnih besed, kakor sem jih navedel v sodni kroniki. Nameščenci so mi podarili spominsko knjigo z vpisi vseh nameščencev, od katerih je posebno zanimiv originalni vpis dnevničarja, zvaničnika Edvarda Šprogarja, ki je v svojem verzju z začetnimi črkami izrazil naslov moje povesti Črni križ pri Hrastovcu.

Podarili so mi tudi knjigo Priče trpljenja gospodovega, s podpisi vseh nameščencev. Težko mi je bilo slovo, saj po 31 in pol letih zapuščam prostore, v katerih sem posloval v prijetnih, a tudi težkih dnevih. Ni ravno lahko, bili so mi moj drugi dom, cilj mojega poklica in življenja.

Veselilo me je, ko sem videl vdanost in ljubezen mojih nameščencev. Nisem mislil, da sem jim res tako ljub. Tako sem se poslovil, upam, da se v novi položaj vživim in najdem razvedrilo za to, kar

Dr. Ojolt Klavnić

mi sedaj manjka, morda vsakdanja pot na sodnijo.

7. februar

Zasluženno visoko odlikovanje. Kralj je odlikoval z redom sv. Save III. stopnje g. dr. Ožbaltu Ilavniča, upokojenega starešino okr. sodišča pri št. Lenartu v Slov. goricah. K zaslužnemu odlikovanju naše častitke!

Slovenski gospodar, 6. 2. 1940, št. 6

8. februar

V Narodnem domu smo imeli družabni, poslovilni večer sodnih nameščencev. Bilo je prisrčno, ta večer mi ostane v trajnem spominu.

12. februar

Huda je zima, ko je od leta 1992 ni bilo takšne. A bo tudi odšla, kajti danes so se že pojavili škorci na orehu sredi dvorišča. Še niso peli, ker hudi mraz pritiska, a že so si ogledali stare hišice, znamenje, da hočejo ostati. Sedaj pa, ko sem upokojenec, moram takoj popraviti njihova stanovanja, da jim nudim vso udobnost, ker ljubki so pevci in delajo nam kratek čas.

Odhod priljubljenega sodnika v pokoj

Z 31. januarjem 1940 je bil razrešen funkcije sodnega starešine zaradi upokojitve dr. Ilavnič Ožbolt. S tem se je poslovil od sodišča pri Sv. Lenartu v Slov. gor. mož reda, dela in pravičnosti.

Rodil se je dr. Ilavnič Ožbolt dne 26. julija 1876 v Podkraju v župniji Reberca, s. okraj Železna Kapla na Kor., kot kmetijski sin. Dne 6. jan. 1904 je stopil v sodno prak-

so in nato služboval par let na Koroškem v raznih krajih, dne 9. junija 1908. je pa nastopil mesto adjunkta pri Sv. Lenartu v Slov. gor., kjer je dne 29. julija 1917 postal okrajni sodnik, dne 15. septembra 1916 pa bil imenovan za deželno sodnega svetnika pri okrožnem sodišču v Mariboru; katerega mesta pa na svojo prošnjo ni nastopil. Dne 27. novembra 1920 je bil imenovan za sodnega starešino pri Sv. Lenartu v Slov. gor. Pri tem sodišču je nato služboval do svoje upokojitve, torej skoro 32 let. V tem času si je pridobil v celnem okraju in pri svojih predstojnikih splošen ugled in spoštovanje. Ni ga kraja in skoro ne hiše v okraju, ki je ne bi bil v teku svojega službovanja obiskal, ni ga pa menda tudi človeka v okraju, ki bi ga ne poznal. V službi se je izkazoval vedno za dobrega jurista in pravičnega sodnika, do katerega se je vsakdo lahko zatekel in na katerega se je tudi vsakdo z zaupanjem zanašal. To so čutili ob njegovem slovesu iz aktivne državne službe župani sodnega okraja Sv. Lenart kot tolmači ljudskega mnjenja, ko so se s posebno spomenico hvaležno poslovili od njega, v njej pa poudarjali, da je bil prebivalstvu v teku svojega dolgega in plodonosnega delovanja kot predstojnik sodišča nedolnim otrokom nadvse skrben oče, tako da za njihovo usodo ni skrbel le mrtvi zakon, marveč v veliki meri njegovo zlato srce. Bdel je strogo in preudarno nad delovanjem varuhov, ali ti zvesto in vestno opravljajo odgovorno in častno nalogo. Gledal ni ne na levo, ne desno, marveč nepristransko izpolnjeval uradne dolžnosti, njegovo dobro srce in njegov razum pa sta vzajemno vzela marsikateremu paragrafu ostrino, kar ni čuda, saj je bil naše gore list z drevesa tam izza Gospe svetec. Njegova na zunanjo strogo in nenačelno uradna soba je postala po njegovih zaslugah posvetovalnica in učilnica za vsakogar, ki je hotel sebi in bližnjemu dobro.

Dr. Ilavnič Ožbolt, ki je bil za svoje delovanje z najvišjega mesta odlikovan z redom jugoslovanske krone IV. razr. in sv. Save III. st., se je pa tudi pridno udeleževal kot zgodovinar in ljudski pisatelj kulturno. Dokler je obstajalo glasilo koroških Slovencev »Mir«, je objavljalo v tem listu poleg raznih dopisov tudi podlistke šaljive vsebine. Dopisoval je tudi v druge slovenske liste, predvsem v »Slovenec«, Tozadevni spisi so zbrani v dveh zasebnih knjigah pod imenom »Solčni dnevi«. Kot zgodovinar je raziskoval krajevno zgodovino in spisal obširno zgodovino rojstnega kraja Reberca in graščine Hrastovec pri Sv. Lenartu v Slov. gor. Za okrajno sodišče pri Sv. Lenartu pa je spisal obširno kroniko, in jo posvetil sodni knjižnici.

Gospodu dr. Ilavniču Ožboltu, ki je od vseh slovenskih sodnikov pač najdalj služil na enem in istem mestu, želimo, da bi svoj zasluženi pokoj užival zdrav, še dolga leta.

Slovenec, 10. 2. 1940

421

Dr. Ožbolt Ilavnič

14. februar

Županska zveza mi je pod vodstvom narodnega poslanca, Jožefa Špindlerja, ter gerenta okrajne hranilnice, Janeza Muršaka, poklonila spomenico, z dne 2. februarja 1940, katero tukaj priklopim.

Vaše blagorodje, gospod starešina !

Na svoji seji zbrani župani okraja Sv. Lenart v Slov.gor. čutijo kot predstavniki in zastopniki prebivalstva tega okraja prijetno in častno dolžnost, da se Vam ob odhodu iz aktivnega službovanja zahvalijo za vso naklonjenost, katero ste našemu prebivalstvu izkazovali tekom dolgega, odgovornega in plodonosnega delovanja kot predstojnik našega sodišča.

Nedoletnim otrokom ste bili kakor nadvse skrben oče velike družine : ne le mrtvi zakon, temveč v veliki meri zlato srce je skrbelo za kolikor mogoče boljšo usodo nezakonskih otrok, pri zapuščinskih cenitvah in razpravah ste vedno težili za tem, da so otroci po rajnem očetu ali materi prejemali pravičen delež, upoštevajoč pri tem položaj prevzemnika, ki mu je bila dana možnost ohranitev domačije mlademu rodu.

Bdeli ste strogo in prevdarno nad delovanjem varuhov, da-li oni zvesto in vestno izvršujejo odgovorno in častno nalogo.

Niste gledali ne na levo, ne na desno, nepristransko ste izpolnjevali uradne dolžnosti, Vaše dobro srce in Vaš razum sta vzajmeno vzela marsikateremu paragrafu ostrino - ni čuda, vsaj ste naše gore list, list z drevesa - tam izza " Gospesvete " .

Na zunanjo stroga in mrka uradna soba je bila po Vaši zaslugi posvetovalnicavalnicain učilnica za vsakega, ki je hotel poslušati Vaše dobre nauke, posebno še, ako jih je plodonosno uporabil.

Za vse to, kar še čuti naše srce, ni več besed, le beseda "hvala " kraljuje nad vsem neizrečenim.

Velespoštovani gospod starešina, ljudstvo Vam ne more vseh dobrot poplačati drugače, kot z gorečo prošnjo do Vsemogočnega, da Vas ohrani še mnogo let zdravega in veselega med nami, kjer ste našli drugo domovino, ko so kraji, kjer Vam je tekla zibelka, pod tujim mečem.

Ves okraj se Vam klanja v hvaležnosti !

Sv. Lenart v Slov.gor., dne 2. februarja 1940 .

OKRAJNA ŽUPANSKA ZVEZA

Jožef Špindler
Janez Muršak
...

Jožef Špindler
b. nos. poslanec

Vel. Klemenčič
...

Dr. Ojolt Klavnić

15. februar

O vremenu govoriti, bi pomenilo, da primanjkuje kaj bolj važnega, vendar pa za zanamce zabeležim, da je kazal toplomer ob 8^h zjutraj nič manj kakor 28° C pod ničlo. Kaj takega ljudje ne pomnijo. Podnevi pa je bil metež, da avtobusi v Radehovi niso mogli naprej in so se morali vrniti. Ubogi škorci, biti bi morali oznanjevalci spomladi, a so prinesli še hujšo zimo.

Slovenski gospodar, 14.2.1940 št. 8.

16. februar

Ker sem služboval pri sodišču v Sv. Lenartu skoraj 32 let, sem se čutil dolžnega, da se pri župnijskih in občinskih uradih poslovim. Prvim sem poslal poslovilno pismo z naslednjo vsebino:

Z najvišjim ukazom, z dne 29. 12. 1939, sem bil na lastno prošnjo upokojen. Ko sem s tem po 36-letnem službovanju poslavljam, izrečem iskreno zahvalo za vso pomoč, katero ste nudili meni in uradu v tako prijetni obliki.

Pred očmi mi je bilo vedno, da sta duhovnik in sodnik oba sodnika, od katerih deluje eden pro foro interno, drugi pro foro externo, s skupnim ciljem da gradita na mogočni stavbi, katere temelji se opirajo večne božje resnice in s tem v zvezi vzdržujejo red v državi. Prosim, da greste tudi mojemu nasledniku na roko in tako olajšate skupno delovanje. Večno je, kar se opira na resnico in pravico.

Občinskim uradom sem pisal: < >

Moj namen je bil vedno pomagati ljudstvu in ga nikdar varati v zaupanju, s katerim se je obračal do sodišča.

Prosim za Vašo pomoč tudi za mojega naslednika. Le z vzajemnim delovanjem moramo olajšati trpinu breme, ki ga teži.

Večno je, kar se opira na resnico in pravico.

27. februar

Hudo me je pretresla vest, da je nenadno umrl bivši predsednik apelacijskega sodišča, nazadnje predsednik kasacijskega sodišča v Zagrebu. Kot svetnik apelacijskega sodišča je bil na vizitaciji tukajšnjega sodišča, bil je nadvse ljubezniv, dobrohoten in pravičen. Obiskal sem ga še nekajkrat v Ljubljani in me je vedno prijazno sprejel. Pisal mi je še, da so mu nazadnje storili krivico, postal je žrtev režima. Ni dolgo užival pokoja, poslovil se je, spomin nanj pa mi ostane vedno.

Dr. Ožbolt Blaunig

Ivan Vrančič

LJUBLJANA, 25. febr.

Ljubljano je danes presenetila novica o nenadni smrti podpredsednika kasacijskega sodišča g. Ivana Vrančiča. Davi se je podal na izlet na Polževo. Nedaleč od Višnje gore, komaj 10 minut hoda, pa mu je postalo slabo. Zadel ga je kap. Uglednega pokojnika so spravili v Višnjo goro, odkoder so ga popoldne ob pol 16. uri prepeljali z avtofurganom na njegov dom na Dolenjski cesti 13.

Z Ivanom Vrančičem smo izgubili enega izmed naših najodličnejših pravnikov, obenem pa tudi enega naših najvidnejših predstavnikov naprednega akademskega starešinstva. Pokojnik je bil ljubljanski rojak. Rodil se je leta 1875., študiral je gimnazijo sprva v Novem mestu, pozneje pa v Ljubljani, kjer je maturiral leta 1894. Pravne študije je dovršil na Dunaju. L. 1900. je bil sprejet v prakso pri deželnem sodišču v Ljubljani. Sodniški izpit je napravil že leta 1902. v Gradcu. Kot pristav je služboval tudi v Kostanjevici in v Kamniku. Leta 1912. pa je kot okrajni sodnik in kot predstojnik okrajnega sodišča nastopil službo v Ilirski Bist. Odtod je bil kot rezervni oficir po-

klican v vojno službo. Po prevratu se je vrnil v Ljubljano, kjer je postal decembra 1918 svetnik deželnega sodišča, dodeljen oddelku ministrstva pravde. Vzorno je uredil naša sodišča in je tako s svojimi velikimi sposobnostmi mnogo koristil mladi državi. Svetnik višjega deželnega sodišča je postal leta 1920. in udeleževal se je kot vizitator naših sodišč. Ko je bil leta 1924. ukinjen oddelk ministrstva pravde v Ljubljani, je Ivan Vrančič še vedno ostal sodni inspektor. Poleg predsedstva civilnega senata je vodil tudi centralno knjižnico v justični palači. Jeseni 1932 je bil z ukazom Viteškega kralja imenovan za predsednika višjega deželnega sodišča v Ljubljani. Tako je vodstvo naše pravosodne uprave prevzela odlična pravniška moč, jurist, ki je imel kakor njegov prednik, upokojeni predsednik dr. Rogina, velike zasluge pri organizaciji našega pravištva.

V vseh svojih funkcijah, v pravnem in upravnem pogledu, je pokazal Ivan Vrančič velike sposobnosti. Bil je na vseh svojih službenih mestih vzor sodnika. Poleg priznanja v vseh pravniških krogih je bil vedno deležen tudi največjega zaupanja in spoštovanja v javnosti. Pridobil si je velike nacionalne zasluge. Njegove osebne vrline so bile povod splošne zadovoljnosti, ko je postal predsednik višjega deželnega sodišča. Prav tako pa je naša javnost z zadovoljstvom vzela na znanje, ko je bil postavljen za podpredsednika kasacijskega sodišča. V krogih akademikov in akademskih starešin je g. Ivan Vrančič užival še prav poseben ugled na vodilnem mestu naprednega akademskega starešinstva. Tako je razumljivo, da je nenadna smrt tega, na pogled še tako čvrstega moža zbudila splošno osuplost in iskreno obžalovanje. Ura pogreba še ni določena. Prav gotovo pa je, da bo vsa ljubljanska javnost izkazala najgloblje spoštovanje enemu izmed tistih naših vodilnih inteligentov, ki so z vsemi svojimi sposobnostmi in še prav posebno s svojimi osebnimi vrlinami služili svoji ožji domovini, da se je lahko kolikor le mogoče vključevala v edinstvo Jugoslavije.

Ivanu Vrančiču večen spomin, njegovim najdražjim, naše iskreno sožalje!

8. marec

Dne 4. 3. je prišel predsednik okrožnega sodišča, Adolf Hudnik, pregledovat tukajšnje sodišče. Ker je spadalo v okvir pregledovanja tudi čas do moje upokojitve, sem imel interes vedeti, kaj bo dognalo pregledovanje. Trajalo je pet dni. Predsednik je bil s celotnim poslovanjem prav zadovoljen, ker je bilo vse v najlepšem redu.

Neprijetno je bilo edino to, da je prišla že prvi dan anonimna ovadba na predsednika, da je kanclist Ivo Čelhar poneveril večjo vsoto črnega fonda. Slutil sem takoj, da se za imenom Mirko Dolinšek skriva služitelj Alojz Kukovec, ki je bil zaradi nepravilnega opravljanja službe večkrat opozorjen in posvarjen od predsednika, kanclista Iva Čelharja. Maščeval se je na ta način, da je hotel na

Dr. Alojz Kukovec

druge zvaliti krivdo, ki, kakor je poizvedovanje dognalo, sploh ni obstajalo. Zgodilo pa se bo, da tisti, ki drugim jamo koplje, sam vanjo pade. Bolelo me je le, da se oseba, katero sem v službi tolikokrat štítil, hoče na podel način maščevati drugim. Zato pač pravijo: Dobrota je sirota. Zopet ena izkušnja za življenje več.

15. marec

Dobil sem prav laskavo pismo od predsednika apelacijskega sodišča, dr. Vladimirja Golie, v katerem poudarja moje vestno delovanje za državo in narod v čast in ponos našega slovenskega pravosodja, na koncu še piše: »Vaše delo je po pravici dobilo priznanje na najvišjem mestu!«

Zelo sem bil vesel vsebine tega pisma, vznemirila me je le opazka; čeprav obžalujem vaš odhod iz aktivne službe. Očital sem si že, da sem mogoče le prezgodaj odšel in tako postal državi v breme, ko bi še lahko delal. Pismo je datirano z dne, 29. 2. 1940. Toda danes sem dobil poročilo, da je ministrstvo pravde odredilo začetkom meseca marca, da morajo vsi sodniki in drugi sodni uslužbenci, ki so dovršili 35 let efektivne službe, do 20. 3. 1940 vložiti prošnjo za upokojitev, to pa zaradi tega, da se naslednikom omogoči socialni položaj.

S tem se mi je odvalil težak kamen od srca. 24. 9. 1939 sem vložil prošnjo za upokojitev iz razloga, da ne zasedam mesta drugemu, ki je v gmotni h težavah in težko čaka za napredovanje, meni pa dalje ostati ne kaže, ker sem izpolnil svojo dolžnost. Čutim veliko zadoščenje, ker sem šel prostovoljno, bolelo pa bi me, če bi moral vložiti prošnjo na poziv. To bi ne bil več časten odhod, tako pa sem harmonično zaključil celo poslovanje!

27. marec

Dr. Ožbej Ilaunig — v pokoju. V februarju je stopil v pokoj sodni starešina pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah dr. Ožbolt Ilaunig. Upokojenec je rodom iz Podkrajja v reberški župniji in je našim bralcem dobro znan po svojih zgodovinskih povestih „Vitez Reberčan“ in „Kapelški punt“. 36 let je bil v sodnijski praksi in od teh je služboval celih 32 let pri sodnji v Sv. Lenartu v Slovenskih goricah. V celem okraju slovi kot pravičen sodnik in kot dober prijatelj nasveta in pomoči potrebnih. Menda ni hiše, katere ne bi bil obiskal, in ne človeka, katerega ne bi poznal. Ko se je sedaj poslavljal od aktivne državne službe, so se mu župani celega sodnega okraja v posebni spomenici zahvalili za njegovo plodonosno delovanje. Za svoje delo je bil dr. Ilaunig odlikovan z redom jugoslovanske krone IV. razr. in sv. Save III. stopnje. — Svoje ožje domovine odlični slovenski sodnik ni pozabil nikdar. Še kot mlad jurist je priobčeval v „Miru“ šalčivke o Tineju in Barigeljcu, o močnem Kolmanu Podjerbergom i. dr. Po njegovih poznejših zgodovinskih podlistkih ga pozna vsa naša Koroška. O počitnicah rad zahaja v Lógo ves in tam pomenjkuje z našimi možakarji. Želimo mu, da bi vžil še kos svojega življenjskega večera sredi med nami!

27. 3. 40

Dr. Ožbolt Ilaunig

Koroški Slovenec je objavil v listu, z dne 20. 3. 1940, št. 12, ta dopis, ki me je prav veselil. Mislim, da je duševni oče Matevž Rainer, bivši slovenski župan občine Loga vas, vrli narodnjak, Koroškega Slovenca. V njegovi družbi je bilo tako prijetno. Bil je tako ljubezniv, prisrčen, poln navdušenja za slovensko stvar. Zato sem bil vedno rad med temi vrlimi Slovenci, žal, sedaj tudi k njemu ne morem.

29. marec

Leta 1911 sem posadil na dvorišču češnjo hrustavko. Lani se je posušila. Danes smo sadili drugo iz drevesnice bratov Dolinšek iz Kamnice. Njenega sadu bržkone ne bom užival, naj se veselijo zanamci.

31. marec

Pred menoj je slika dekana Jožefa Vintarja, župnika v Šmihelu na Koroškem. Koliko lepih spominov me veže na tega vzornega duhovnika. Ko sem bil še visokošolec sem dostikrat bil v njegovi družbi, užival njegovo gostoljubnost. Tedaj je dekan Ogris iz Klanč, moj rojak, nazadnje v Kapli ob Dravi, župnik Schuster v Svečah ter Jožef Vintar, so bili kot deteljica vedno skupaj; za razvedrilo je skrbel Vintar, ki se je sam rad imenoval »Krvinc«. Koliko veselih ur sem preživel v njihovi družbi; in ko sem se poslovil, sem dobil potni list v obliki bankovca. O, zlati časi študentskih let. Sedaj si se kot najmlajši te deteljice ulegel tudi ti k večnemu počitku, ohranim te v hvaležnem spominu.

8. april

Danes sem prejel kratko poročilo od župnika Ignaca Murija v Gorenčah, da je umrla Jožefa Vogelnek, v starosti 83 let. Zbujajo se mi spomini na študentska leta.

Po smrti komendatorja Serviceljna na Reberci, pri katerem sem užival toliko gostoljubnosti, je bil imenovan za komendatorja Valentin Šumah iz Št. Mihela, njegova sestrična Jozefa Vogelnek je bila gospodinja. Komendator Šumah me je sprejel v svojo gostoljubno hišo, katere dobrote sem užival od leta 1901 do končanih študij 1903. Prijetni so bili dnevi v komendi; bili so resni, tudi veseli dnevi. Po smrti komendatorja Šumaha, majnika 1904 se je preselila Zefa v Celovec, a potem k župniku Antonu Teulu, ki sta ga komendator Šumah in Zofa Vogelnek dala šolati in je postal leta 1903 duhovnik. Bil je v Bilčovsu do leta 1918, ko ga je ugrabila nenavadna smrt.

Od tedaj se je začela njena trnjeva pot. Vrednost denarja, ki ga je dobila po komendatorju Šumahu, je padla in tako je bila naenkrat brez vsega premoženja. Usmilil se je Ignac Muri, ki je prišel kot provizor v Bilčovs, od tam pa kot župnik v Gorenče. Pri njem je bila do smrti, 31. 3. 1940.

Spominjal sem se gostoljubnosti, ki sem jo nekoč užival v komendi, zato sem se čutil dolžnega, da sem pomagal Zofi v njenih težkih urah.

Četudi vedno bolehn, je dočakala visoko starost. Bila je blaga, poštena, krščanska žena, vesele narave, skrajno gostoljubna.

Sedaj je rešena vsega trpljenja. Dostikrat mi je pravila, da bi bila srečna, ko bi bila rešena zemeljskih nadlog. Sedaj se je izpolnila njena želja. Vsemogočni jo je sedaj vzel k sebi, da se veseli v nebeškem raju. Hvala ti, draga Zofa, za vse dobrote, ohranjam te v blagem spominu.

Koroški Slovenec
12. 4. 1940. št. 16

Gorenischach—Gorenče. — Sonce je sijalo, ptičke so pele, Jožefa Vogelnek pa so polagali v grob. Pevci so ji peli „Pomlad že prišla bo, ko tebe več na svet ne bo“ in še ono „Vigred se porne — ali prijateljce nazaj nikdar več e bo“. Vsa narava se vzbuja v novo življenje, Zefino izmučeno telo pa so oložili v grob. Hvala vam, pevci, tudi ajna Zefa je v mlajših letih tako rada

pela. Bila je tudi cerkvena pevka. Umr-la je na zadnji dan v marcu, ki je me-sec sv. Jožefa, njenega krstnega pa-trona. V tem mesecu je bila rojena, v tem mesecu je umrla. Dopolnila je rav-no 85 let. Z 20 leti je prišla za kuha-rico in gospodinjko k svojemu bratran-ču, vzornemu duhovniku župniku Va-ntinu Šumahu. Z njim se je selila v Szeben, na Jezersko, v Šmihel nad Pli-berkom, na Reberco. V Šmihelu je raj-ni Šumah ostal 12 let. In kakor se še danes starejši rod v Šmihelu spominja Šumaha, tako se spominja tudi nje-gove nadvse skrbne kuharice in gospo-dinje. Mnogim dekletom je bila tukaj za botro pri sv. birmi. 13. majnika 1904 je g. komendator Šumah na Reber-ci umrl. Zopet se je morala Zefa seliti. Prišla je k blagemu gospodu Antonu Teulu, ki je deset let župnikoval v Bil-čovsu. Rajna mu je bila pri novi maši za duhovno mater. L. 1918 je tudi g. Teul umrl, star komaj 40 let. Zefa je stala še par let v Bilčovsu, nato pa se je preselila v Gorenče, kjer je zdaj na svoj zadnji dom. Trije duhovniki in mnogo ljudstva jo je spremljalo h gro-bu. Tu počiva poleg rajnih gg. Oswal-da in Lenca. Globoko verna je res ži-vela iz vere, sv. Evharistija je bila nje-na vsakodnevna tolažba in moč. Bila je vneta bralka nabožnih listov, s po-sebnim veseljem pa je prebirala „Kor.-Slovenca“ in željno pričakovala vsako številko. Zadnje polletje so ji opešale oči. Često je še vzela list v roke, pa ga žalostna spet odložila: „Ne vidim!“. Naj ti Bog povrne vsa tvoja dobra de-la, blaga žena!“

Dr. Adolf Klauwig

16. april

In zopet je odšel od nas dragi prijatelj, sodni svetnik, dr. Vladimir Travner. Koliko prijetnih spominov me veže nanj, posebno, ko sva bila oba vneta za raziskovanje slovenske zgodovine. Vsestransko izobražen je vedel tako zanimivo pripovedovati, da so minile ure kakor v sanjah. In njegov zlati humor. Smejali smo se, da je vse bolelo. Koliko dovtipov sem si zapomnil, katere še vedno prodajam v družbi. Bil je blaga duša, pri vsem humorju pa ni bil srečen. Pravega poklica si ob bolehnosti (nagnjenost k tuberkulozi) ni mogel izbrati, kajti zgodovina mu je bila nadvse ljuba in tako kot jurist ni našel tega, kar poklic zahteva. Poklic jurista mu je postala bolj postranska stvar, njegovo delovanje pa je bilo usmerjeno k temu, kar mu je srce narekovalo. Vse prezgodaj si šel, Vladimir. Usoda ti ni nudila dosti lepega, trpel si ves čas. Spomin na te ostane trajen!

15. maj

Stanovski tovariš Ernest Ferk, višji sodni svetnik v Sv. Barbari v Slov. gor. je umrl 6. 5. Rojen je bil v ugledni Ferkovi rodbini v Sv. Barbari, 12.1. 1856. Gimnazijo je obiskoval v Mariboru, univerzo v Gradcu, služboval je v Krškem, Idriji, naz adnje v Radovljici kot predstojnik, l. 1909 je stopil v pokoj. Bil je še od sodnikov stare šole, nadvse prikupnega vedenja, nadvse prijazen in ustrežljiv. Lepi spomini me vežejo na čas, ki sem ga prebil v njegovi prijetni družbi. Njegov brat Feliks, zdravnik, kakor tudi oče, je zapustil svoje premoženje ustanovi za slovenske dijake. Ustvaril si je trajni spomin. Sedaj počiva moj tovariš, ki mi je še pisal ob upokojitvi, da bi tako dolgo užival pokojnino, kakor on; pač bolj težko. Blag ti spomin.

18. maj

Danes zjutraj se je raznesla vest, da je dr. Gorišek zbežal. Ta govorica je zbudila precejšnje razburjenje, posebno, ker je v zadnjem času nastalo neprijetno razmerje z Italijo. Tako so rekli ljudje, je bil voditelj stranke, sedaj pa je pobegnil s premoženjem, ki si ga je tukaj pridobil. Gotovo je vedel, da bo vojna in je takoj odšel. Dejansko pa je zadeva ta; ker je bil politik in osovražen pri Nemcih, si je prikupil v Banja Luki hišo za 130.000 Din. Da spravi še mirno upravo na novo mesto, je najvažnejše predmete dal odpeljati na nov dom, on sam pa se je vrnil še isti dan popoldne. V slučaju vpada Nemcev bi imel v novem domu varno zavetje. Značilno je le, kako so njegovi nameščenci izražali nejevoljo nad tem nočnim preseljevanjem. Spoznal sem tudi, kako ogorčeni so prebivalci nad vsem tem, kar je on storil. Vidi se pač, kako spremenljivo je mišljenje; prej so se mu klanjali, ko so se ga bali, sedaj so dvignili glave, ko so vedeli, da je njegove moči konec. Sic transit gloria – politika.

26. junij

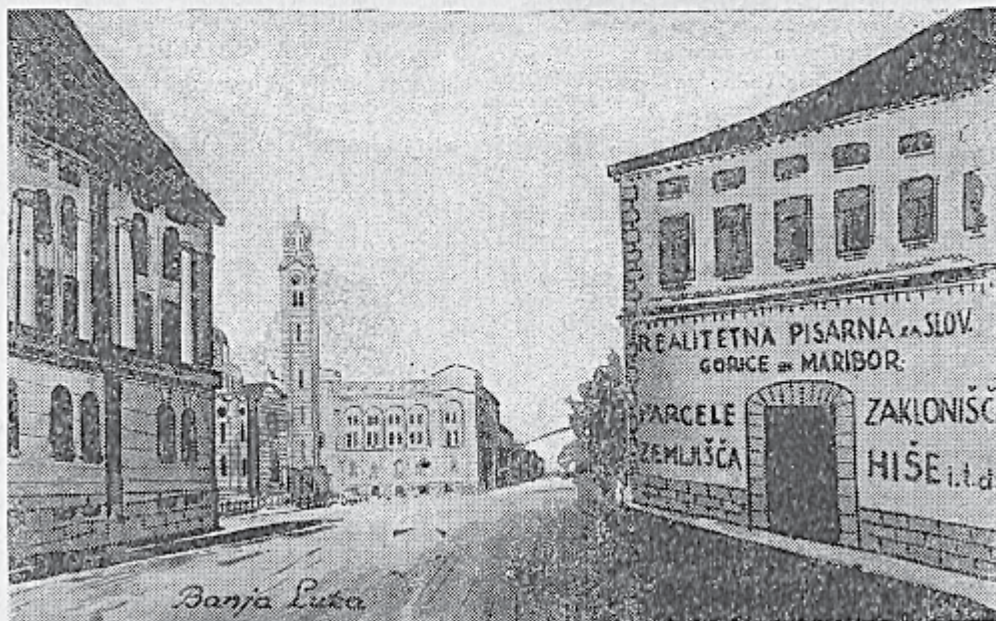
Dobil sem obvestilo, da je dne 20. 6. 1940 umrl moj sošolec iz gimnazije, Oto Steinhäusl, policijski predsednik na Dunaju. Zavaljo svojega nac. soc. mišljenja je bil pod zadnjim režimom v Avstriji obsojen na 7 let ječe. Četudi po 2 letih zopet prost, ga je vse to hudo potrl in telesno oslabilo, da je za posledicami operacije umrl. Bil je izvrsten kriminalist. Pri zadnjem sestanku leta 1933 je vedel povedati marsikaj iz svoje prakse. Bil je nadvse ljubezniv tovariš, zato ti trajen spomin.

Dr. Ojbold Klauwig

2. julija

Novo podjetje v Banjaluki

Da bi zadostili interesentom iz Slovenije, ki kažejo izredno zanimanje za mirpo Bosno, so uvidevni faktorji odprli na eni najprometnejših ulic Banjaluke realitetno pisarno. Vsem, ki si nameravajo postaviti v tem kraju domače ognjišče, priporočamo, da nemudoma sporoče pisarni svoje želje glede lege in velikosti hiše, oz. parcele. Blagovolijo pa naj pohitijo, ker rastejo cene iz dneva v dan. Naslov: »Realitetna pisarna za malodušneže iz Slovenije.« Dopisnica zadostuje.

»Toti list«, z dne 1. 7., št. 13, je prinesel sliko, kakor zgoraj razvidno. Nanaša se tudi na nakup posestva, ki ga je izvršil dr. Gorišek v Banja Luki, kar so tudi njegovi pristaši ostro kritizirali. Kakor sem slišal, da so tudi Tušakovi iz Sv. Antona v Slov. gor. najeli tam prostore za prodajo blaga. Prebivalci so baje ogorčeni, češ tu so obogateli, a sedaj nas zapustijo.

21. julija

Dne 18. 7. sem iz rok predsednika okrajnega sodišča v Mariboru, g. Adolfa Hudnika, sprejel red Sv. Save III. Stopnje, s prav v srce segajočim nagovorom, pri čemer je poudaril, da sem vseskozi vodil posle kot starešina nadvse natančno v smislu zakona, kar se je na najvišjem mestu upoštevalo in mi priznalo to odlikovanje. Vzradoščen sem se vrnil domu in v krogu mojih bivših nameščencev slavil ta pomemben dogodek. Sodišče je dobilo sedaj novega starešino, Maksa Ašiča, kateremu se je s tem izpolnila srčna želja, kar je tudi meni ljubo, ker naslednika že poznam, ki je pridobil tekom tukajšnjega službovanja simpatije in zaupanje tukajšnjega prebivalstva, kar je za sodnika na vodilnem mestu prav važno.

22. julij

Ko sedaj razpolagam s časom po svoji volji, delam izlete. Dne 28. 5. sem bil v Ljubljani in pri Sv. Križu pod Golico, Šmarni gori, 23. 6. sem se peljal v Mursko Soboto in si ogledal vinograde v Jeruzalemu ter Svetinjah in se peljal mimo Ormoža v Maribor. Dne 30. 6. sem se peljal v družbi zgodovinarjev v šmarski okraj ter videl Podsredo, Sv. Peter, Sv. Goro, Podčetrtek, Olimje, Sladko goro, Lemberg. Ti kraji so me posebno zanimali, posebno Pilštanj, ker je tam rojena Sv. Hema, ustanoviteljica krške škofije. Krasen razgled se nudi iz Sv. Gore po vinogradih in belih zidanicah.

Dr. Adolfs Hudnik

Ti kraji se posebno odlikujejo po krasnih cerkvah, katere so postavili graščaki, ki so imeli tam okoli gradove.

Dne 12. 7. pa sem se povzpел na zeleno Pohorje, občudoval novo cesto do Ruške koče, ogromne smreke in bukve na poti proti Šumiku in se mučil na dolgi poti proti Rušam. Imel sem krasno vreme. Potoval sem dva dni.

23. julij

V družbi učitelja Franca Rogla sem šel na izlet na Ptujsko goro, o kateri je izdal obširen popis dr. Stele. Ko sem prispel na to slavno božjo pot, sem moral res občudovati krasote cerkve, posebno pa podobo D.M. v glavnem oltarju z zaščitnim plaščem, ki pokriva 80 glav najrazličnejših oseb. Nadvse hvalevredna je misel, da se cerkev popravi, dela so v polnem teku.

Nadvse diven je razgled od cerkve po Dravski dolini, Slovenskih goricah, Pohorju in na griče znanih Haloz. Ne zamudi, potnik, pogledati si tega kraja, kamor roma vsako leto toliko romarjev, da se priporočijo Materi Božji.

Ko sva se še okrepčala v prijazni Horvatovi gostilni; v njej je bila ravno gostija gostilničarjeve rejenke, naju je odpeljal avtobus proti Majšperku, mimo slavnega gradu Stattenberg v Makole, mimo Studenic v podnožje Boča, v Poljčane, od koder sva zvečer srečno prispela domu z najlepšimi spomini.

5. avgust

Dne 4. 8. je bila otvoritev novo zgrajene ceste od Reke do Ruške koče. Udeležil sem se te slovesnosti. Ni mi žal, saj je bilo vse tako veličastno. Zaključek je naredila maša, ki jo je daroval sam škof, dr. Tomažič, na prostem ob ljudskem petju. Nešteta množica je napolnila prostor pred cerkvijo. Doletela me je čast, da sta me pri odhodu pozdravila b. ban, dr. Natlačen in škof Tomažič. Planine so moj vzor, moje veselje, na hribe bom hodil, dokler me bodo nesle noge!

Z najlepšimi spomini sem se vrnil v Sv. Lenart.

10. avgust

Dne 8. 8. je umrl dr. Josip Kranvogel, bivši starešina okrajnega sodišča v Sv. Lenartu, zaradi obolelo sti na jetrih. Bilo je 8. 6. 1908, ko sem prišel kot sodnik v ta kraj. Že med potjo sem ugotovil iz Mohorjevega koledarja, da je Slovenec, ker je bil natisnjen kot dosmrtni član. In nisem se varal. Ni mi bil samo predstojnik, bil mi je kakor oče, ki me je z svojimi bogatimi izkušnjami podpiral v izvrševanju mojega poklica. Še neizkušenega sodnika in pri napetih razmerah, ki so bile tedaj v trgu, me je ščitil proti višjim oblastem, ker so videle v meni narodno preveč razboritega uradnika. To pa je bil za tedanje čase velik greh. Kdor se je javno pokazal kot narodnjak, je moral pričakovati težave pri vsaki priložnosti.

Ko sem leta 1921, po odhodu mojega sedanjega predstojnika, dr. Kranvogla, prevzel to mesto, mi je bilo lahko voditi posle, ker sem imel dosti izkušenj.

Dr. Kranvogel je bil nazadnje starešina okrajnega sodišča v Mariboru. Ker pa je s 10. 1. 1921 izpolnil že 65 let, je moral kljub vsem prošnjam vložiti prošnjo za upokojitev in mu je bila priznana pokojnina v znesku 2000 Din. S 1. 10. 1921 pa je bila prevedba na prejemke v dinarjih, katere pa dr. Kranvogel ni postal deležen in tako se je moral po 40 letih službovanja zadovoljiti s skromno pokojnino celih 18 let. Veliko se je trudil kot predsednik

Dr. Josip Kranvogel

Na svojem posestvu v Črmlji pri Sv. Bolfenku je umrl v visoki starosti 83-letni sodni dvorni svetnik v p. dr. Josip Kronvogel. Pokojnik se je rodil 10. januarja 1857 v Trnovcih pri Sv. Bolfenku v Slovenskih goricah kot kmečki sin. Gimnazijo je študiral v Mariboru, pravne študije pa je končal v Gradcu. Nato je služboval na različnih okrajnih sodiščih na Štajerskem. Najdelj je opravljal službo na okrajnem sodišču pri Svetem Lenartu v Slovenskih goricah kot starešina, kjer je bil okrog 30 let. Bil je tudi dolgoletni starešina mariborskega okrajnega sodišča. Bil je zelo priljubljen kot dober in objektivni sodnik. Ko je stopil v pokoj, je prevzel generalno varuštvu vseh pod mariborsko okrajno sodišče spadajočih nezakonskih otrok. Zelo je skrbel za svoje varovance. Nobena pot mu ni bila predolga. Hodil jih je obiskoval tudi na njihove domove. Marsikomu je preskrbel dobro eksistenco. Bil je tudi član odbora mariborske kaznilnice za odpustanje kaznjencev na pogojni odpust, dalje predsednik Društva državnih in samoupravnih upokojencev v Mariboru, podpredsednik Kreditne zadruge državnih uslužbencev in odbornik mnogih dobroteljskih društev. Do pozne starosti je bil duševno čili in telesno krepak. Zadnji čas ga je začela mučiti bolezen, kateri je v četrtek, 8. avgusta zjutraj podlegel. Pokojnik je bil dober družinski oče. Zapušča užaloščeno vdovo ter sina, uradnika Nabavljalne zadruge, hčerko Ilko, profesorico 1. realne gimnazije v Mariboru, ki je poročena z odvetniškim konceptentom Mirom Brečkom, in Ado, poročeno s sodnim pristavom Jožetom Vidicem. K večnemu počitku bodo položili dobrega moža v soboto, 10. avgusta. Pogreb bo iz hiše žalostij v Črmlji na pokopališče k Sv. Bolfenku. Naj mu sveti večna luč! Preostalih naše sožalje!

društva mariborskih upokojencev za povišanje, to je dosegel v zadnjem letu. Ko sem bil z njim v zadnjem času pred smrtjo skupaj in omenil povišanje, je bridko pripomnil: »To, kar sedaj dobim več, znese ravno toliko, za kolikor je sedaj narasla draginja. Tedaj je ostalo še vedno 2000 Dinarjev.«

Trudil se je kot generalni varuh nezakonskih otrok, da je sprejemal neki znesek, a to ni dosti zaleгло. Naslov, ki ga je dobil pri upokojitvi - sodni dvorni svetnik, mu gmotno ni pomagal in tako je moral tako marljivi, vestni in nadarjeni sodnik, ki je služil davno čez postavni čas, gledati, kako bo mogel shajati s skromno pokojnino. To ga je hudo bolelo. Usoda se je kruto igrala z možem, ki je bil vedno zaveden Slovenec, kar je bilo za tedanje čase pod Avstrijo jako nevarno. 10. 8. ob 16^h je bil spreved od njegovega doma na pokopališče v Sv. Bolfenku. Na grobu je govoril dekan Gomilšek, poslovilne besede sem spregovoril tudi jaz v imenu sodnikov, polkovnik Cvirn se je rajnemu zahvalil za delo kot predsednik društva upokojencev in še en gospod za Kreditno zadruzo upokojencev. V srce sega pesem bolfenških pevcev na domu, Moje srce je žalostno, gomila, na grobu so zaključile pogrebno slavnost, krsto tako priljubljenega

moža so položili v grobnico k drugim svojcem rajnega, večerno solnce je sipalo iz vedrega neba zlate žarke na mnogoštevilne vence in žalujočo množico, ki se je kmalu razšla. Zvonovi so utihnili, vsakdanje življenje je šlo svojo pot. A našega Kranvogla ni bilo več med nami, v tihi grobnici spi večno spanje!

Hvala ti na tem mestu za vse, kar si mi storil dobrega, ostaneš mi v trajnem spominu.

29. avgust

V Lenartu je umrl v starosti 89 let Kajetan Heiter, hišni posestnik in pek. Prišel je iz Radgone in se takoj oženil. Po mišljenju je bil, kakor skoraj vsi tržani, nemškega mišljenja. Prav tako tudi družina. To se je pokazalo tudi pri pogrebu. Vsi venci so imeli na trakovih nemške napise. Opozoril sem na to dr. Goriška. Sedaj je moral videti, kako narodni Jugoslovani so bili sorodniki. Vnuk Otmar Križan, sin bivšega orožnika Matije Križana, ki je leta 1914 odvedel poštarja Vladimirja Fabianija kot srbofila v zapore v Gradec, je bil v časti pri dr. Gorišku in je tudi vedno pošiljal pecivo v Sokolski dom ter seve veljal za prepričanega pristaša JDS stranke. Koliko je dati na njegovo prepričanje, se je mogel dr. Gorišek danes na lastne oči prepričati. Die katze läst das Mäusen nicht, to velja v polni meri tudi za to. Vsi pristaši izvzemši male izjeme so bili in ostanejo v vsem to, kar so bili pod Avstrijo. Samo gospod dr. Gorišek tega ni vedel ali pa ni hotel vedeti, vse pristaštvo se je razumelo kakor papirnata hišica. Vsi napisi so bili tiha demonstracija nemštva, ki sedaj ob zmagah Nemcev dviga glavo.

15. september

Od 4. – 12. septembra sem bil na potovanju. Dne 6. 9. sem bil pri odkritju spomenika kralja Aleksandra v Ljubljani in videl kralja Petra II. in regenta, kneza Pavla. Bil je veličasten dan, ki ga ohranim vedno v spominu. Mlad je naš kralj, v enem letu prevzame težko breme, daj Bog, da bi vodil našo državo, da je ne potegne val vojne v pogubonosni vrtimec. Toliko ljudij Ljubljana ni lahko videla, bila je sijajna manifestacija za našo dinastijo, pod katero se čutimo varne.

Prihodnji dan sem jo udaril na Dolenjsko. Prva točka je bila Polževo, kamor tako radi zahajajo Ljubljancani, spominja me pa ta kraj na predsednika apolacije Ivana Vrančiča, ki je na poti na to

Dr. Josip Kronvogel

lepo točko, dne 25. 2. 1940, nenadoma umrl.

Bil je nadvse lep dan, po položni vojni avtomobilski poti skozi zeleno bukovje sem stopal v družbi mojega birmanca Slavka Drnikoviča vedno višje, dokler nisem zagledal na vrhu cerkve sv. Duha. Krasen razgled se nama je nudil, kajti nebo je bilo jasno, vreme pa toplo, brez vetra. V Skalaškem domu sva bila izborno postrežena. Skoraj težko sva se ločila od tega divnega kraja. Namenila sva se proti samostanu Stična, ki me je kot zgodovinski kraj zelo zanimal. Prijazni pater nama je razkazal vse znamenitosti. Vidi se pač, da so bili ravno menihi tisti, ki so v srednjem veku gojili znanost in nam ohranili starodavno kulturo Rimljanov in Grkov, iz teh virov črpamo še danes. Zato je obsojati vse tisto ravnanje, ki je naperjeno proti tem ustanovam. Je mogoče, da se je godilo v samostanih nekaj, kar ni bilo prav, a jedro je vedno ostalo zdravo in je pognalo žlahten cvet in obilo sadu. Kdor tega ne verjame, naj gre v Stično, tam se bo prepričal, da je bilo postopanje zoper samostane zgrešeno.

Peljal sem se tudi na Bled in Sp. Gorje. Bilo je deževno in pusto. Na Bledu samem je bilo mrtvo, nobenega življenja, nobenega zvonjenja z otoka. Kraljevi grad Suvobor je porušen, ravna tla, kjer je stala nekdanj ponosna stavba. Sic transit gloria mundi. Mislil sem na romunskega kralja, odstopiti je moral in v smrtni nevarnosti je pobegnil iz svoje dežele, ubežni kralj.

Vrnil sem se zopet v Ljubljano k bratu in svakinji. Ogledal sem si še film Vražji študentje in se v spominih na lepa dijaška leta srčno nasmejal, zadnji večer pa v družbi dr. Kušaja in dr. Feblaherja. Dne 12. 9. pa sem bil zopet v objemu domačih penatov.

19. oktober

Dne 17. 10. smo opravili trgatev. Nabralo se je 103 brente. Sladkorja je kazalo dopoldne 190, popoldne pa, ker je prevladovala žlahtnina, je bilo pa le 160. Nateklo je 1500 l. Če se upošteva, da je pretekla huda, dolga zima mnogo škodovala na trsu, da je bila toča in je zaradi neprestanega dežja grozdje začelo gniti, moram biti s trgatvijo zelo zadovoljen. Nekateri sosedje so pridelali še manj, nekateri so nabrali le nekaj brent. Ob tem je povpraševanje po starem vinu v zadnjem času zelo živahno, cene so se dvignile na 12 Din iz kleti. Ker se je novega vina pridelalo zelo malo, je povpraševanje zelo živahno, za vino, mošt iz kleti pri 120 se plačuje 5 Din, pri 160 že 7 Din, slišim pa, da se plačuje že 9–10 Din. Prav tako se plačuje za sadjevec izpod stiskalnice 3 Din in še več. Cene jabolkom, poznim, so bile 3,50 Din–4 Din, sedaj je celo 5 Din. So zanimivi pojavi, na videz so to visoke cene za tistega, ki je gmotno dobro podkovan, revež pa je oni, ki je odvisen od tega pridelka, izkupiček daleč ne doseže tega, kar mora plačati za svoje potrebščine.

So pač vojni časi, pod katerimi trpimo vsi.

20. oktober

Danes se je pripeljal v Lenart minister, dr. Miha Krek, in si ogledal prostore za shranjevanje sadja, katere zida Gospodarska zadruga. Po pregledu je kratko razložil sedanji politični položaj in izjavil, da trenutno ni nobene nevarnosti za našo domovino. Da bi le bilo res, saj mir nam je potreben, radi pretrpimo vse, samo da lahko v miru delamo.

Navzoč je bil tudi podžupan mesta Maribor, Franjo Žebot. Do tega človeka čutim mržnjo, saj sem slišal marsikaj, kar ga postavi v posebno luč. Politika je pač zapeljiva.

21. oktober

Sedanji starešina Maks Ašič me je povabil na večerjo k Potočniku, ob godovanju 10. 10. Nisem se odzval, ker nisem bil razpoložen. Časi so preresni in mislim tudi, da so te navade že preživele. Stojim na stališču, da se vabi v slučaju, ki zahtevajo pozornost, v ostalem pa sem zoper vsako vabilo in tudi, da bi jaz vabil. Pred očmi imam vedno tiste, ki še grižljaja kruha nimajo, drugi pa bi zauživali čez mero. Mislimo rajši na take siromake in lajšajmo po močeh njihovo trpljenje in bedo, to je najlepše zadoščenje.

31. oktober

Od 27. na 28. 10. je začelo snežiti in je nadaljevalo do 30. 10. Snega je 20 cm. Velika škoda je na sadnem drevju in v gozdovih. Obupen je položaj kmeta. Pravo vreme za praznik vseh svetnikov.

20. november

Sv. Lenart v Slov. gornj.

Te dni je obhajala srebrno poroko dotedaj naokrog znana in sploštorana zakonska dvojica g. dr. Kramberger Ludvik in njegova soproga Elizabeta. Pomenljiva veselost se je vršila prav tiho, v domaćem krogu šestih otrok in nekaj najbližjih sorodnikov. Jubilanta namenoma nista hotela obhajati svojega jubileja pred javnostjo, marveč pred Bogom in v svoji družini. Sicer sta to pred Bogom, ki jima je dal ta lepi jubilej stočakati v krogu šestih, čilih in zdravih otrok; pri Bogu, pri katerem se je pred 25 leti združilo sreči vojne vihare dvojico ljubečih se, neskrvarjenih sre za skupno življenjsko pot, podporo, razumevanje in srečno, blagoslovljeno zakonsko življenje. Gamljivo je bilo videti na ta slovesni jubilejni dan, ko je vta družina polnoštevilno zbrana klečala pri obhajalni mizi, da se znova posveti Njemu, ki jo je dal, vodil in ohranil do tega slovesnega dne. Srebrnoporočnica sta nadalje želela obhajati to pomenljivo obletnico v krogu družine, med otroci, ki so gotovo najlepši dar božji za 25 letnico poroke. Vsi so že odšli od doma v mesta, študirat, v službe; vsi so aktivni sodelavci in zavetniki odborov, katoliških organizacij. Noleženo so ni skvarili, ker jih povsod spremlja duh staršev in njih molitev. Za ta slovesni dan so vsi prihiteli domov, bogato obloženi z darili, njih srca pa so prekipela v iskrenih otroških čestitkah in zahtvali. Jubilantoma, ki jima je dolga doba skrbi in žrtve za številno družino res že osrečila lase, so se lesketale oči v solzah veselja in globokega zadovoljenja. Kdo ne pozna družine dr. Krambergerjev? Saj slovi daleč naokoli kot najlepši primer vzornega, srečnega družinskega življenja. Čeprav sta jubilanta srebrno poroko obhajala skrito, so vendar za to zvedeli širni prijatelji in znanci, jima čestitali od blizu in daleč in se z njima tega dne radovali. Gospoda dr. Krambergerja poznajo vse Slovenske gorice kot nadvse vestnega zdravnika, ki je tako v neurju, temni noči vsak trenutek pripravljen, hjeti bolnikom po blatnih cestah na pomoč. Vse ga pozna kot moža globoke in neomajne vere, kot načelnega in zaslužnega delavca v katoliški prosveti. Dr. Krambergerjevo hišo že posebno poznajo popotniki in reveži kot neizčrpen vir dobrih del, usmiljenja in pomoči. Vsi vedo, da je posebno dobra gospa. Edino tisti jih morajo sivo razumeti ali jih ne razumejo, ki jih vodi v življenju in delu zgolj strast in maščevnost, kakaj ta dva temna madeža nista mikdar v življenju pačila dobrotnih in dobrohotnih sre dragih tubilantov. — Naj bi ju božja previdnost, ki ju je od vojne poroke tako skrbno vodila v mirnejše čase, tudi od druge vojne — srebrno poroko vodila tako nju kot vso družino v novi svetni mir do zlate poroke in božje zarje.

20. 11. 1940

Slovenec, 29.11.1940

Moj prijatelj, dr. Ludvik Kramberger je slavil 12. novembra srebrno poroko. Dopis v Slovencu, z dne 19. 11. 1940, je zadel v živo. Rečem samo, Bog daj, da bi bilo več tako srečnih zakonov, potem bi bilo na tem svetu vse lepše. Bog ohrani srečno dvojico do zlate poroke.

7. december

Nenavadni pojavi so letos v naravi. Zadnji čas je po zelo spremenljivem vremenu nastopilo stalno vreme. A danes se je sicer vedno modro nebo zatemnilo na jugovzhodu, naenkrat se je slišalo močno grmenje. Blisk za bliskom je švigal iz temnih oblakov, vlil se je dež kakor poleti, kmalu pa je nehal in nastopilo je zopet lepo vreme, nebo je bilo jasno, pritiskal pa je hudi mraz.

22. december

Od leta 1887 obstaja v trgu Sv. Lenarta Posojilnica, reg. Zadruga, z n. z. Vodstvo je bilo vseskozi vzorno, vedno v slovenskih rokah. Umnemu gospodarstvu je pripisovati, da je zadruga kupila Poličevo posestvo. Tam je bilo središče slovenskega življa, v tem poslopju je bila edina slovenska gostilna v času, ko je bil v bivši Avstriji Nemec v trgu gospodar. Naravnost vzorno je vodil Posojilnico dekan Josip Janžekovič. Po njegovi smrti, l. 1932, je bil načelnik župnik Franc Sinko. Revizija zadružne zveze v Ljubljani je ugotovila, da je v roku osmih let izgube, kar je nazadnje

Dr. Ojolt Klavnić

pripeljalo do tega, da je moral načelnik Sinko odložiti to mesto, ker so ugotovili, da sploh ni bil pravilno izvoljen. Pri občnem zboru, dne 22. 12., sta bili postavljeni dve listi, ena, ki je določala večinoma nove člane odbora, druga pa, ki je hotela imeti zopet župnika Sinka kot načelnika. Pri glasovanju je dobila lista, ki jo je predlagal bivši poslanec Jožef Spindler kot predsednik Kmečke zveze, 172 glasov, lista pa, ki je predlagal banovinski zdravnik, dr. Kramberger, le 43 glasov. Navzoč je bil tudi župnik Sinko, ki je še med glasovanjem nekaj ugovarjal, a videč poraz, je zapustil dvorano. V nadzorni odbor sem bil izvoljen tudi jaz. To izvolitev sem sprejel, ker mi je na tem, da se primanjkljaji odpravijo, gospodarstvo uredi in tako varujejo narodno premoženje in koristi zadružnikom. Pri tem ne bom gledal ne na levo ne na desno, ampak delal tako, kakor mi velewa čut pravice in odgovornosti za vodstvo premoženjskih poslov.

31. december

Zadnji dan leta. Žalostno in razburljivo je bilo, minil je smeh, povsod vidiš resne obraze. Ko si voščimo srečno novo leto, reče vsak: Bog nas varuj še hujšega, bomo zadovoljni, če še ne bo hujše. Ljudje gredo mirno v Sokolski dom na silvestrovanje, brez vsakega razpoloženja, temen je pogled v bodočnost. Bog nas obvaruj! Zbogom staro leto!

Dr. Ojbert Klavnić

Moje življenje

XIII

I.N.D.

1941

1. januar

S trinajstim zvezkom popisa mojega življenja stopim v novo leto. Ali mi je Vsemogočni naklonil, da ga bom tudi docela popisal, ne vem, prosil pa sem ga, da mi da to milost.

Temni oblaki negotovosti visijo nad nami, na vseh krajih naše ljubljene domovine divja vihar vojne, z zaskrbljenostjo gledamo v bodočnost, varuj nas Bog, da nas ta krvavi vrtinec ne bo potegnil vase. Vse bridkosti hočemo prenašati mirno, samo da nam bo ohranjen mir.

14. februar

Prvi oznanjevalec ljube pomladi, škorci, so prileteli letos zopet k nam. Zapeli so svojo ljubko pesem, iz katere bi bilo povzeti, da so veseli novih krajev, ker jim je v Afriki tudi ozračje postalo prevroče.

21. februar

Pri posojilnici je sedaj novi odbor. Župniku Sinku to ni prav. Ker sem član nadzornega odbora, me gleda postrani. Se nisem vsiljeval, ampak na prošnjo sem prevzel to mesto, da pomagam urediti vodstvo, ki pod načelnikom Sinkom ni bilo povsem pravilno, kar so ugotovile tri revizije. Leta 1936 jim je bila moja pomoč pri občinskih volitvah zelo všeč, sedaj me tedanji glavni vodja Sinko smatra za sovražnika. Smešno. Vidi se, kako se spreminja vedenje brez vsakega tehtnega vzroka, samo zaradi tega, ker je prišel ob lepe dohodke. Kar si je nakopal sam, naprti drugim, to si bom zapomnil za čase, ki še pridejo.

28. februar

Dobil sem obvestilo, da je moj prijatelj iz mladih let, dr. Rado Kušej, prorektor ljubljanske univerze, težko zbolel, baje ima raka. Hudo me je potrla ta vest, saj me veže toliko spominov na tega prijatelja.

20. marec

Slišal sem govoriti, da se namerava naša država nasloniti na pakt osi Rim-Berlin-Tokio. V kratkem se bodo podpisali pogodbo. Nekaterim prenapetnežem očitno to ne ugaja, fanatične govorice krožijo, kaj zahteva vse Nemčija, češ, da nas hoče popolnoma podjarmiti in s tem spraviti v spor z Angleži; vidi se, da ti povsod rujejo in hočejo potegniti male države v vojno, da bi oni pridobili na času.

25. marec

Iz časnikov sem povzel, da sta se odpeljala ministrski predsednik Dragiša Cvetković in zunanji minister, dr. Cincar Marković na Dunaj, da podpišeta pakt pristopa k pogodbi, z dne 27.9.1940, sklenjeni med velesilami Rim, Berlin, Tokio. Napovedovali so, da bo slovesni podpis ta dan popoldne ob pol treh. Točno ob tem času pričel se je svečani akt. Zunanji minister von Ribbentrop je imel pozdravni govor za zunanje ministre Italije in Japonske, nato pa za jugoslovanskega ministra. Sledil je svečani podpis pogodbe. Jugoslovanski predsednik Cvetković je imel govor v srbskem jeziku. Poudarjal je pomen sklenjenega pakta, ki zagotavlja predvsem mir in gospodarski razvoj. Zunanji minister Marković je prevedel ta govor v nemščino. Zunanji minister von Ribbentrop je svečano poudaril nedotakljivost Jugoslavije in da sile osi nikoli ne bodo zahtevale, da bi vojaki teh držav korakali skozi Jugoslavijo. Svečani akt je bil končan. Padel mi je težek kamen od srca, vesel sem šel na sprehod, češ živeli bomo v miru.

27. marec

Že dopoldne se je raznesla vest, da se je kralj Peter II. proglasil za polnoletnega in poveril sestavo vlade generalu Simoviču. Nisem mogel prav razumeti vsega, a dejstvo, da je angleški radio zjutraj

Dr. Rado Kušej

prinesel vest, da so po mestih v Jugoslaviji demonstracije, da so raztrgali Hitlerjevo sliko in sta se morala predsednik Cvetkovič in zunanji minister Markovič na povratku iz Dunaja med potjo ustaviti, mi je dalo misliti. Opoldne je ljubljanski radio potrdil vest o proglasitvi kralja za polnoletnega in prevzemu oblasti ter sestavi nove vlade.

Na poziv dravskega bana, dr. Marka Natlačena, so morale javne in samoupravne oblasti razobesiti državne zastave: Brez vsakega poziva so tudi lastniki posebnih poslopij razobesili zastave. Ves trg je poln zastav, a drugače je vse mirno, promet z avtobusi poteka kakor navadno, ljudje delajo na polju, ker je vreme krasno.

Na ulici se zbirajo tržani, pomenkujejo se o paktu, ki je bil podpisan 25. 3. na Dunaju. Ugibajo, kaj bo z njim, ali ga bo nova vlada priznala. Pred oči mi je stopil § 869 o.d.z., s tovariši sem razčlenil določbo. Ali so bili dani res vsi pogoji, ali pa je bil pakt sklenjen s sporazumom cele vlade in ali je obstajal resen namen sklenitve? Kaj se bo zgodilo v prihodnjih dneh? Ali bo minilo vse brez vojne? Zaskrbljeni se vračajo tržani na svoje domove, kajti gostilne morajo biti že ob 20^h zaprte, da ne pride do izgrediv. Tega se pač ni treba bati, vsak si želi: le nobenega nemira, ničesar storiti, kar bi dalo povod, da bi se vmešavali v naše zadeve. Daj Bog, da bi se razpršili temni oblaki, ki vise nad nami in bi nam zasijalo ljubo, zlato solnce spomladanskega veselja in trajnega miru. V trgu se vidi vzajemnost vseh strank, prežetih od ene misli: Ohranite mir!

28. marec

Razburjenje narašča. Zgodilo se je veliko vpoklicev rezervistov. Govori se, da bo vojna in bo izvršena evakuacija. Železniški in telefonski promet je ukinjen. Iz Maribora je prišlo poročilo, da so na poslopju Kultur bunda in evangelijskega pastora razbili okna in pretepli Nemce. Gostilne morajo biti ob 20^h zaprte. Avtobusi vozijo vse polno rezervistov v Maribor. Drugače je v trgu mir.

29. marec

Prvotno razburjenje se je pleglo. Železniški promet je zopet odprt. Nočna služba na poštnem uradu je ukinjena, kar je dobro znamenje. Rezervisti še vedno odhajajo. Ponoči je nočna družba črnovojnikov, ki pazijo, da se telefonske zveze ne pokvarijo. Popoldne se je raznesla novica, da se je Abesinija vdala, hitro po tem, ko so prinesli iz Maribora vest, da so uporniki ustrelili Mussolinija, kar je povzročilo posebno razpoloženje, češ sedaj bo vojne konec. Zvečer pa je Kuhar po radiu označil vse te govorice kot izmišljene in plod propagande ljudij, ki imajo interes s tem zbuditi razpoloženje, ki bi bilo v korist gotovim krogom.

30. marec

V našem trgu vlada popoln mir. Na vseh hišah še plapolajo državne zastave.

31. marec

Dopoldne je nastalo razburjenje v celem trgu. Nemški državljani so dobili od nemškega konzulata v Mariboru ukaz, da morajo takoj zapustiti Jugoslavijo, do polnoči. To dejstvo kaže, da je stvar zelo kritična. V nemških radijih se slišijo očitki, da se je z Nemci v naši kraljevini kruto postopalo. V trgu vlada potrtost, ker se ne ve, kaj prinese bodočnost. Bog nas varuj grozote vojne, ki bi zajela naše kraje. Težki resni časi se bližajo.

1. april

Danes je dan, ko je skušal vsak koga potegniti, da bi se mu potem smejal. Nobenemu ne pride kaj takega na misel. Zjutraj je bila maša v čast kralja Petra II., ki je prevzel oblast. Vsi uradi so bili zastopani, pri zahvalni pesmi so mežnar in ministranti pozabili pozvoniti, blagoslova z najsvetlejšim ni bilo. Pri prepevanju državne himne je bila silna resnost. Avtobusi vozijo rezerviste, venomer odhajajo. V trgu skoraj ne bo moškega več; šole so zaprte. Včeraj so dobili nemški državljani poziv, da morajo takoj zapustiti Jugoslavijo, ker jim drugače preti internacija v primeru vojne. Na obrazu vsakega je brati zaskrbljenost, kaj prinesejo prihodnje ure. Časniki pišejo pomirljivo,

Dr. Oskar Klavnsig

izselitev ni potrebna. Vnuki dr. Goriška in snaha so se odpeljali na dom v Banja Luko. Upam, da se zadeva pojasni in nastopi mir, ki ga želi vlada.

2. april

Razburjenje še traja. Vpoklici se nadaljujejo, avtobusi vozijo municijo na mejo in obrambno črto, ki vodi od Plača, skozi Langental, Pesniško dolino in dalje proti Hrvatski. Rezervisti odhajajo, v trgu ni skoraj več moškega, na polju še delajo tisti, ki imajo vprežno živino. Konjev je le malo. Poročajo o velikih izgredih zoper Nemce v Srbiji in Vojvodini, to pa se kasneje zopet demantira. Izvedelo se je, da daje tuja sila denar ljudem, da delajo nemir. Bog daj, da bi se črni oblaki razpršili. V Berlinu se pogajajo, da se spor poravna, upati je na uspeh. Kakor sem ravno izvedel, na sodniji je ostal od sodnikov starešina Ašič sam. Ponudil sem se, da pomagam pri poslovanju. Čutim to za svojo dolžnost, vsi moramo stati na braniku za našo domovino, vsi moramo biti enotni, da rešimo narod hude skrbi, ki navdaja srca vseh.

3. april

Danes so se peljali skozi trg rekruti. Prepevali so, a poznalo se jim je, da jim ni šlo od srca, bolj samo zato, da so zadušili misel, da gredo mogoče v vojno. Vozovi, vpreženi z voli, s senom na vozu, vozijo skozi trg, drugi jezdijo na konjih po cesti proti Mariboru. Ravnokar se sliši letalo z vrha nad Mariborom, streli iz obrambnega topništva. Vaja. Bog ne daj, da bi bila resnica. Pa je bila resnica. Kakor sem pozneje izvedel in kakor je tudi bilo slišati, je priletel zrakoplov iz severa. Na Pohorju je obrambni top dvakrat ustrelil, granata-šrapnel je eksplodiral tik pred aeroplanom, ki je odletel dalje proti Ptuj.

4. april

Vedno bolj tiho postaja v trgu. Zadnji rezervisti so odšli. Nad vsemi prebivalci pa je neka tišina, neka negotovost. Nihče ne ve, kaj prinese bodočnost. Vsak pravi le, Bog nas obvaruj vojne.

5. april

Bil sem v vinogradu. Žena viničarka s svojo tudi omoženo hčerjo sta sami in delata, kolikor moreta. Moške so pri vojaki. Sicer pa je življenje na meji proti Plaču mirno. Mostove stražijo vojaki, prav tako bunkerje. Tukaj nihče ne more dobiti vtisa, da bi bilo razmerje napeto. V Mariboru sem izvedel, da je ukinjen osebni promet na železnici, prav tako je uvedena vojaška cenzura zaradi pisem. Časnikov iz Ljubljane, Slovenca in Jutra nismo dobili. Ko je izšel mariborski Večernik, so se kar trgali zanj; novi Toti (humoristični list) pa dela neovirano svoje dovtipe, celo take, ki bi jih cenzura drugače zaplenila. Tako naslovni list: Jugoslavija v podobi kmetske hiše; iz treh oken gledajo Srb, Hrvat, Slovenec, na plotu je napis: Ne damo v najem. Nemški radio prinaša vesti o mučenju Nemcev v naši kraljevini. Kolikor vem, so te novice pretirane; pri nas je popolni mir, nemškim državljanom in Nemcem se ne zgodi nič žalega, oblasti posebej gledajo, da se kaj takega ne zgodi. Ne razumem, zakaj se take novice spuščajo v svet, vse do gotove mere.

Tako lepo se kaže pomlad, drevje že zeleni, travniki so se odeli z zelenim plaščem, metulji v pestrih barvah srkajo med iz duhtečih cvetlic, škorci, sinice, ščinkavci pojejo hvalo nebeškemu očetu, kmetič seje na polju, v vinogradu vsi potni kopljejo viničarji, a po cestah dirjajo avtobusi, premikajo se dolge vrste volovskih vpreg za vojaške namene. Človek nima miru, v lepi zeleni pomladi se pripravlja na uničevanje življenja, daru božjega. O spametujte se vsi, ki nosite odgovornosti, odstranite vse gorje, ki tare človeški rod.

Proti večeru

Avtobusi za osebni promet so še vsi prišli. Neka tišina je nad vsemi, nihče ne ve nič določenega. Izostalo je redno sobotno poročilo dr. Kuharja o zunanjepolitičnem pregledu, ljubljanski radio predvaja le vesele komade.

Dr. Oskar Blaunig

6. april

Na cvetno nedeljo je pričela smrt svojo neusmiljeno košnjo. Nemčija je danes ob 4^h zjutraj napovedala vojno stanje z Jugoslavijo. Ob ½ 5^h so se slišali prvi streli. Baje je bil Beograd bombardiran. V trgu je mirno, trgovci vozijo bencin in petrolej, da preprečijo eksplozijo v primeru požara.

Od vseh strani se slišijo močne detonacije, bržkone razstrelitve mostov.

Procesija na cvetno nedeljo se je še potekala. Ko pa se je začela brati maša, se je slišala od Ptuja sem močna detonacija. Ljudje so zapustili cerkev in bežali domu, v cerkvi je z mašnikom ostalo le nekaj oseb.

Nemci so pri Cmureku vdrli na jugoslovansko ozemlje. Vsak čas bodo prispeli v trg.

Ob 12^h je prišla vest, da se redna vojska umakne, ostanejo samo orožniki in financarji. Radio iz Ljubljane poziva, da ostane vsak na svojem domu, tudi oblasti naj ostanejo na svojem mestu.

Ob 13^h je priletelo od severa 37 aeroplanov, ob 14^h so se vrnili. Eden je krožil nad Mariborom in Lenartom. Trenutno je mir, le tu in tam se sliši kak aeroplan. V trgu je mirno, ljudje gredo k popoldanski službi božji. Dopoldne je bila še zahvalna pesem zaradi kralja Petra II., ki je 27. 3. prevzel oblast, medtem ko so se na raznih mestih slišale detonacije razstreljevanja mostov.

Ob 18^h se je raznesla vest na podlagi poročila izvidnikov, da so nemške čete že v Dražen vrhu. Pričakovati je, da še tekom noči pridejo v Sv. Lenart.

Kakor se sliši, Hrvatje nočejo sodelovati pri obrambi. Zabavljajo čez dr. Mačka in Srbe. Znani dr. Pavelič je baje že ustanovil samostojno državo Hrvatsko. Ker ni nobenega orožnika v trgu, so šli v Sv. Rupert na obrambno črto, se je sestavila straža. Sklenili so tudi, da župan s predstojniki drugih oblastij sprejme vojake, Nemce, da prevzamejo varstvo trga, ker ni pričakovati bojev, ker se jugoslovanske čete pomikajo proti jugu. Odbor je čakal v poštnem uradu od 7^h do 8^h zjutraj, a nemških vojakov ni bilo.

7. april

Noč je minila mirno. Mislili smo, da bo ob Pesnici in Sv. Rupertu prišlo do bojev. A ni bilo ničesar, vojaki so odšli proti jugu. Le dva aeroplana sta preletela trg, a ničesar hudega storila. Trgovine so večinoma zaprte, ker dežuje, nihče ni šel delat, po trgu stojijo gruče ljudi in se pomenkujejo. Šest nemških vojakov je prišlo v trg, ki so šli dalje proti Mariboru. Pri Aublu so pili žganje in prijazno pozdravili. Pri včerajšnjih bojih ob cmureškem mostu sta umrla komandir orožniške postaje Horvat in finančni uradnik Debelak. Na strani Nemcev pa je bilo več mrtvih, govori se da okoli 20. Pošta ne more odpraviti pismene pošte, ker so vsi mostovi od Lenarta do Maribora razstreljeni. Kakor se vidi, se je to početje prenašlo. Ob 14^h so prišle v trg motorizirane čete iz Cmureka. Seveda vse polno gledalcev. Rdeče obrobljeni plakati v nemškem in srbohrvatskem jeziku so naznanili, da je v tem okraju nastopilo zasedeno stanje. Določbe so stroge. Sem od Sp. Voličine se sliši streljanje. Vas Šetarjevo so morali evakulirati, ker je jugoslovanska vojska streljala na to vas. Naenkrat se je razglasilo, da je padla granata blizu Štelcerjevega hrama zunaj trga. V trenutku je bil trg prazen, ni bilo več radovednežev. Ljudje so od vseh teh dogodkov živčno razburjeni in se bojijo vsake malenkosti.

8. april

Ob 7^h zjutraj so iz smeri Cmureka začele prihajati cele kolone vozov s topovi, municijo, konji in vojaštvo, razvrstili so se po vseh dvoriščih. Pri nas so se ustavili v magacinu 4 konji, na dvorišču so se ustavili voz in vse za kuhanje živil. Vojaki so si sami prinesli drva in krmo za konje. Ob ½ 12 so imeli menažo, svinjsko meso s korenjem. Jedli so iz piskrčka, vse je bilo snažno, ostalo je še pol škafa, kar so pustili nam za svinje. Popoldne so prišli ob 13^h še častniki in prinesli s seboj 4 ribe, ščuke in krape, ki so jih dali speči pri nas in jih zalili s sadjevcem. Plačali so vse točno. Vsi so bili prav prijazni, so sami Bavarci. V trafiki je ves dan direndaj, vsi hočejo imeti cigarete. Plačujejo v nemškem denarju, 1 din = 5 pfenigov. Smo se hitro navadili na denar. Pripeljali so tudi ujetnike, med njimi je bil tudi mesar, Jos. Babič iz Lenarta in podporočnik Kocuvan, sin mojega prijatelja Ferda Kocuvana. Bojev tu v okolici ni, ob 14^h so vojaki odšli z vsem tovorom proti Gočovi, kjer

Dr. Ojzolt Klavnić

se baje še branijo srbske čete. Tudi pri Sv. Marjeti se baje boj. V Mariboru so hudi boji, razstrelili so baje že dravski most. Vojaki so strumni, izvrstno opremljeni, navdušeni, a zelo obzirni. Pravijo, da se nam ni ničesar bati. Časnikov ne dobimo, navajeni smo le na poročilo v radiju. Bijejo se ob Bolgariji, v Albaniji in v stari Srbiji so hudi boji. Ob 12^h se je raznesla vest, da bodo ob 6^h zvečer od tukaj obstreljevali čete v Gočovi, če se ne vdajo, kar bo imelo za posledico, da bodo oni obstreljevali trg. Iz previdnosti sem spravil najnujnejše in važne predmete v klet. Ob 16^h pa se je izvedelo, da je vse izmišljeno, ker so se jugoslovanske čete že podale proti Ptuj, medtem je bil že Maribor zaseden.

Na našem dvorišču je še vedno živahno življenje. Ob 16^h so dobili vojaki konzerve, obilno kruha in črno kavo. Poskusiti sem jim dal domačo slivovko. So prav dobro razpoloženi, so sami Bavarci, nič jih ne moti, če tudi malo sneži. V njih se vidi pravi vojaški duh.

Slišal sem govorice, da so se jugoslovanske čete le malo branile, vojaki so pravili, da so bili lačni zaradi slabe preskrbe.

Zvečer so trgovine zaprli pri prvem mraku, kmalu je postalo mirno. Ob 9^h pa je prišlo povelje, da morajo vojaki naprej proti Ptuj. V najhujšem snežnem metežu so odhajali, a mirno brez vsakega godrnjanja.

9. april

Noč je minila mirno. Iz našega dvorišča so se vozovi odpeljali. Kmalu zjutraj pa je vojno življenje zopet zaživel. Prihajali so vozovi, vse motorizirano, težki topovi, municija, motociklisti, pešci. Naše dvorišče je napolnjeno s tovornimi vozovi in kuhinjskim. Ves trg je natrpan z vojaško opravo. Ljudje prihajajo iz Maribora, ki je bil tudi ponoči zaseden. Vse tri mostove čez Dravo so jugoslovanske čete razstrelile in se umikajo proti Celju.

Iz bojnih krajev na jugu prihajajo poročila o prodiranju nemških čet, grška in jugoslovanska vojska je že prekinjena. Od Gorenjskega prodirajo Italijani proti Ljubljani. Kakor vse kaže, bo Slovenija razdeljena med Nemčijo in Italijo, kakor se je mnogokrat govorilo in pisalo.

Sedaj se bodo tisti faktorji, ki so to povzročili, streznili, a bo prepozno.

10. april

Vreme je postalo čisto zimsko, močno sneži. Ponoči se je slišalo močno streljanje iz južne smeri. Vojaki vozijo ves dan skozi trg. Vidi se tudi avto taksi odvetnika dr. Goriška, ki se je odpeljal 6. 4. z gospo proti Mariboru, a ni mogel dalje, ker so bili mostovi razstreljeni. Skril je avto pri kmetu Ribiču v Močni, a so ga zaradi izdajstva zaplenili nemški vojaki in ga sedaj rabijo za svoje namene. Je tudi nekaj ujetnikov iz tukajšnjih krajev, spravljajo jih v Cmurek. Polagoma popoldne pojema vojno vrvenje, vojska gre dalje proti Hrvaškemu.

Nemški radio poroča o velikih zmagah v Srbiji in Grčiji ter v severni Afriki. Opazi se tudi dosti vojakov, ki so v civilni obleki in pravijo, da so pobegnili, ker so bili preslabo preskrbljeni. Na sploh se hučuje nad srbskimi častniki, ki so z vojsko slabo postopali.

11. april

Veliki petek. Zvonovi ne zvonijo, mrzel sever brije po hribih in dolinah. Skozi trg pa venomer vozijo avtobusi, tanki, veliki topovi, ki streljajo na daljavo 30 km. Hiša se trese, ko vozijo mimo. Vse polno vojakov, a nobenega kričanja, vse se odigrava kakor na lutkah. Mislim si: Če bi oni brezumneži, ki so uprizorili vse to gorje, videli vse to orožje in to organiziranost, bi se gotovo ohladili. Oj, vi nespametneži, pripravili ste Slovencem črni veliki petek, hoteli so nas pribiti na križ trpljenja, a so dosegli, da ne bodo igrali nobene vloge več.

12. april

Velika sobota! Zjutraj so zapeli zvonovi v znamenje, da je Zveličar premagal smrt. A tukaj ima smrt še vedno svojo žetev. Iz bojev na Ptujski gori, kjer sem še lani hodil z učiteljem Roglom, so privedli nad 1000 ujetnikov. Lačni in izmučeni so prihajali skozi trg. Kolikor je bilo mogoče, smo

Dr. Ojbold Klavnić

jim postregli. Bili so večinoma Slovenci. Danes ostanejo v trgu, v prostorih osnovne šole poleg naše hiše. Skozi trg vozijo še vedno vozove z različnim orožjem.

Časnikov ne dobimo, le po prisotnem poročilu sem izvedel, da so Italijani baje včeraj zasedli Ljubljano.

Po trgu so iz hiš razobešene zastave s kljukastim križem. Pred osmimi dnevi so visele še jugoslovanske, danes so jih prilagodili nemškimi. Srbski prenapeteži pač niso računali s tako naglo spremembo. Tukaj vlada veliko ogorčenje nad tem brezsmiselnim početjem od Angležev zaslepljene klike.

K vstajenju je zvonilo. Ljudje prihajajo k cerkvi ter gledajo številna motorna vozila z najhujšimi topovi, tanki in vojake, oborožene od nog do glave. Okoli cerkve je vse polno tovornih vozil, zato ne poteka običajna procesija po trgu in okoli cerkve, ampak v cerkvi sami. Zvonovi zvonijo, a jih je komaj slišati, kajti premočno je drdranje vozil.

Pač velika razlika! Kako svečano se je pomikala procesija po trgu, med pobožno molitvijo, prepevanjem svetih pesmij in domače godbe so stopali praznično oblečeni župljani, moški in ženske z malo deco. Po hribih so pokali topiči, vse se je vračalo veselih, prazničnih lic iz cerkve, ker vsak se je veselil visokega praznika vstajenja.

Razna povelja poveljnikov okoli cerkve, od Maribora sem se sliši brenčanje zrakoplova, nato močan pok bombe z jasnega neba. Prejšnji viharji, snežni dnevi so se spremenili v prijetno solčno vreme. O, kako lepo bi bilo vstajenje v miru, a zaslepljenci ga niso hoteli imeti. Pač pa vojni grom in vse grozote, pod katerimi trpimo mi vsi.

V šoli pa gledajo ujetniki jugoslovanske vojske na cerkev in poslušajo glasove iz cerkve. Spominjajo se na svoje domove, na svoje drage, v krogu najljubših bi slavili ta večer, a sedaj so ujetniki, upehani, lačni, poležavajo po golih tleh. Njihove sanje bodo nemirne, kajti, pretežka je misel, da niso doma, da ne morejo slaviti visokega praznika v svetem miru. Večinoma so Slovenci, v svoji rodni zemlji so ujetniki, žrtve prenapetosti.

Popoldne sem po radiu uradno izvedel, da so Italijani zasedli Ljubljano. Tedaj so moj brat in njegovi dragi v tako ljubkem, novem domu sedaj v celo drugi državi. To me hudo boli, ne smem misliti na to. Bog ve, kdaj se vidimo, mogoče nikoli več. O, žalostna velika noč!

13. aprila

Velika noč! Navada je bila, da so na večer zažigali po vrhovih kresove in streljali s topiči in tako tudi za velikonočno nedeljo navsezgodaj. Letos ni bilo niti enega kresa, tudi niso streljali s topiči, ne zvečer in ne zjutraj na veliko noč. Ure so premaknjene za eno uro naprej. Ljudem to ne gre v glavo. Ropot motornih vozil je utihnil, vendar je nastopil za nekaj časa mir. Nad Mariborom se sliši brnenje aeroplanov. Na trgu ni videti dosti ljudi. Ljudje so prihajali k maši, ki je bila vedno ob 10h, sedaj ob 11h. Kar po maši pa so začeli zopet voziti vozovi z municijo in jedili proti jugu. Ko so ti odpeljali, pa so prihajali drugi, prazni vozovi iz iste smeri. Baje že iz Beograda. Ti prevozi trajajo že ves popoldan. Ceste so gladke. Kakor bi bile asfaltirane, od teže vozov.

Popoldne sem šel prvič na sprehod v Črni les. Na Polani, kar hitro za hišo kovača Jožefa Trstenjaka, na travniku Henrika Sarnitza, sta vidni dve jami od granat, ki so priletele iz smeri Gočova, kjer so bile jugoslovanske čete. Tretja granata ni eksplodirala in se je zarila globoko v zemljo. To je bilo 8. aprila. Isti dan je padlo pri hiši Ivana Stelcla, že izven trga, iz iste smeri deset granat, ki tudi niso napravile nobene škode.

Na istem travniku, tik ob mostiču čez Globovnico, je postavljena oddajna postaja.

Slišal sem govoriti, da so dr. Goriška, internirali in ga odvedli na Dunaj. Iz Lenarta se je odpeljal s svojo soprogo v nedeljo, 6. 4. ter se podal potem, ko je moral avto pustiti v Močni, baje peš v Slovensko Bistrico. Dr. Weiksl se je tudi odpeljal iz Sv. Trojice in šel v Litijo, ki je od včeraj v italijanskih rokah. Tako so zapustili ti voditelji svoje pristaše. Ogorčenje med ljudmi je veliko pa tudi upravičeno, ker so storili marsikaj, kar je mnogim zagrenilo življenje. Iz lastnega vem to povedati in sem to tudi popisal v dogodkih mojega življenja.

14. april

Dr. G. Goriška

Prevoz vojnega materiala je deloma prenehal. Ljudje prihajajo k službi boji kakor navadno. Popoldne je bil sestanek, ki ga je sklical zdravnik, dr. Henrik Sollag zaradi bakljade na večer, dne 19. 4. v čast rojstnega dne voditelja Adolfa Hitlerja, 20 april. Razgovor je potekal v duhu sporazuma.

Razpravljalo se je v obeh navadnih jezikih. Čuti se, da se bo vse prilagodilo novemu režimu in se bo vzpostavil prejšnji red.

15. april

V trg se je vrnilo nekdanje življenje. Na polju so začeli z delom; včeraj so zapečatili vse prostore,

Der Chef der Zivilverwaltung in der Untersteiermark

Verordnung

Auf Grund der mir als Chef der Zivilverwaltung in der Untersteiermark erteilten Ermächtigung ordne ich an:

1. Für den Amtsbereich jeder Bezirkshauptmannschaft und in den Städten Marburg, Cilli und Pettau setze ich einen

politischen Kommissar

ein, der in meinem Auftrage die anordnende und vollziehende Gewalt in seinem Amtsbereich ausübt.

Die politischen Kommissare sind ermächtigt, für den Amtsbereich der Gemeinden „Amtsbürgermeister“ einzusetzen, die vorläufig mit der Führung und Verwaltung der Gemeinden betraut sind. Mit der Bestellung der Amtsbürgermeister erlöschen die Amtsbefugnisse der bisherigen Bürgermeister. Die Gemeindevertretungen werden überall mit sofortiger Wirkung aufgelöst.

2. Zahlungsmittel ist der Dinar oder der Reichskreditkassenschein mit dem Umrechnungsverhältnis 100 : 5 (1 Dinar = 5 Rpf.).

Daneben sind deutsche Scheidemünzen im Werte von 1 und 2 Pfennig sowie 1, 2, 5 und 10 Reichspfennig oder Rentenpfennig im Zahlungsverkehr zugelassen.

3. Die Verfügung über Guthaben jeglicher Art bei öffentlichen oder privaten Kreditanstalten, Sparkassen usw., die vor dem 1. April 1941 entstanden sind, ist vorläufig verboten. Bei Nachweis besonderer Dringlichkeit der Zahlungen, zum Beispiel für Dienst- und Lohnbezüge, Ruhe- und Versorgungsgeldern, werde ich Ausnahmen zulassen.

4. Alle Betriebe haben weiterzuarbeiten. Jeder hat an seinem Arbeitsplatz zu bleiben.

Jede Änderung der Arbeitsbedingungen (Löhne, Gehälter und sonstige Entgelte) ist vorläufig verboten. Neuregelung wird demnächst zentral erfolgen.

5. Die Preise und Entgelte für Waren und Leistungen jeder Art dürfen bis auf weiteres nicht erhöht werden. Stichtag ist der 1. April 1941.

Jede nicht genehmigte Preiserhöhung wird mit rückwirkender Härte als Wucher bestraft.

6. Mit sofortiger Wirkung werden beschlagnahmt:

- a) Getreide, Futtermittel und Hopfen,
- b) Brot, Mehl und Teigwaren,
- c) Kartoffeln,
- d) Schlachtvieh, Fleisch- und Fleischwaren,
- e) Milch,
- f) Milchzeugnisse, Eier und Fett,
- g) Eier,
- h) Zucker und Marmelade,
- i) Hülsenfrüchte,
- k) Graupen, Grütze, Sago, Polenta und sonstige Nahrungsmittel,
- l) Kaffee, Kaffee-Ersatzmittel, Tee und Kakao,
- m) Gewürze,
- n) Seife, Seifenpulver und andere fettartige Waschmittel,
- o) Spinnstoffwaren,
- p) Schuhwaren und Leder,
- q) Maschinen und Werkzeuge aller Art,
- r) Metalle und Halbfabrikate,
- s) Kraftfahrzeuge und fabrikneue Fahrräder,
- t) Kautschukbereifungen einschließlich der Schläuche,
- u) Benzin und Mineralöle über 10 Liter, mit Ausnahme von Petroleum,
- v) Industrielle Fett- und Öle.

Der Chef der Zivilverwaltung in der Untersteiermark

Odredba

Na temelju meni, kot šefa civilne uprave Spodnje Stajerske, podeljenega pooblaščenja odredujem:

1. Za uradno območje vsakega srezkega načelstva in v mestih Marburg, Pettau in Cilli vpostavljam

političnega komisarja,

ki po mojem nalogu izvršuje odredujočo in izvršujočo oblast v svojem uradnem območju.

Politični komisarji so pooblaščenji vpostaviti za uradno območje občin „Amtsbürgermeister“ (uradujoče župane), katerim je začasno izročeno vodstvo in uprava občin. Z vpostavitvijo teh „uradujočih županov“ preneha uradna oblast dosedanjih županov. Občinska zastopstva se vsepovsod s takojšno veljavo razpustijo.

2. Plačilno sredstvo je dinar ali Reichskreditkassenschein v preračunskem razmerju 100 : 5 (1 dinar = 5 Rpf.) Poleg tega so k plačilnemu prometu dopuščeni nemški novci v vrednosti 1 in 2 Pfennigov kakor tudi v vrednosti 1, 2, 5 in 10 Reichspfennigov ali Rentenpfennigov.

3. Razpolaganje z dobroimetji vsake vrste pri javnih ali privatnih kreditnih zavodih, hranilnicah itd., ki so nastala pred 1. aprilom 1941., je začasno prepovedano. Ako se dokaže posebna plačilna nujnost, n. pr. za službena in mezdana izplačila, za pokojnine in oskrbovalnine, bom dopuščal izjeme.

4. Vsi obrati morajo obratovati dalje. Vsak mora ostati na svojem delovnem mestu.

Začasno je prepovedana vsaka izprememba delovnih pogojev (mezde, plače in druga plačila). Nova uredba bo v kratkem izdana.

5. Cene in povračila za blago in delo vsake vrste se do nadaljnjega ne smejo zvišati. Veljavni dan je 1. april 1941.

Vsako nedovoljeno zvišanje cen bo brezobzirno strogotostjo kaznovano kot oduševstvo.

6. S takojšno veljavo se zaplenijo:

- a) žito, krmila in hmelj,
- b) kruh, moka in testenine,
- c) krompir,
- d) klavna živina, meso in mesni izdelki,
- e) mleko,
- f) mlečni izdelki, olja in masti,
- g) jajca,
- h) sladkor in marmelada,
- i) stročnice,
- k) kaša, pšeno, sago, koruzni zдроб in druga hranilna sredstva,
- l) kava, kavni nadomestki, čaj in kakao,
- m) začimbe, dišave,
- n) milo, milni prašek in druga maščobna pralna sredstva,
- o) tkanine,
- p) čevlji in usnje,
- q) stroji in vsakovrstno orodje,
- r) kovine in polfabrikati,
- s) motorna vozila in tovornonova dvokolesa,
- t) gumena pneumatika vključno cevi (slauhi),
- u) bencin in mineralna olja iznad 10 litrov, izjemno petrolej,
- v) industrijske maščobe in olja.

Dr. Adolf Klauwig

Die Beschlagnahme hat die Wirkung, daß über diese Gegenstände nur nach meinen Weisungen oder den Weisungen der politischen Kommissare verfügt werden darf. Entgegenstehende Rechtsgeschäfte und sonstige Handlungen sind unwirksam.

7. Die Weiterverarbeitung, der Verkauf und der Verbrauch der nach Nr. 6 beschlagnahmten Gegenstände werden insoweit freigegeben, als dies für die laufende Erzeugung und Versorgung unbedingt notwendig ist. Soweit Bezugsbeschränkungen bestehen, bleiben diese bis auf weiteres aufrecht erhalten.

Die gesamte Versorgung wird im gegebenen Zeitpunkt auf das im Reichsgebiet bestehende Bewirtschaftungssystem überführt. Die darnach zustehenden Mengen gewährleisten eine ausreichende Versorgung.

8. Plündern, Stehlen, Wucher, Hamstern und Schleihhandel werden mit rücksichtsloser Härte bestraft, ebenso jede andere gemeinschaftschädigende Ausnutzung der besonderen Lage.

9. Verstöße gegen meine Anordnungen oder gegen die Anordnungen der politischen Kommissare werden mit Geld- oder Freiheitsstrafe in unbefränkter Höhe oder mit beiden Strafen geahndet. Außerdem kann die Schließung von Betrieben, die Unterjagung des Handels und Gewerbes sowie die Einziehung von Waren und Gegenständen in Verbindung mit Geld- und Freiheitsstrafen oder selbständig verfügt werden. Gegen die Bestrafung oder diese Maßnahmen ist ein Rechtsmittel nicht gegeben.

Wer Rohstoffe oder Erzeugnisse, die zum lebenswichtigen Bedarf der Bevölkerung gehören, vernichtet, beiseite schafft oder zurückhält und dadurch böswillig die Deckung dieses Bedarfs gefährdet, wird mit Freiheitsstrafe bestraft.

In besonders schweren Fällen ist die Todesstrafe vermerkt.

10. Diese Verordnung tritt mit ihrer Verkündung in Kraft.

Marburg, den 14. April 1941.

Uiberreither

Zaplemba ima za posledico, da se sme s temi stvarmi samo po mojih, ali po navodilih političnih komisarjev razpolagati. Temu nasprotujoče pravne kupčije ali druga dejanja so neveljavna.

7. Nadaljno predelavanje, prodaja in poraba onih pod št. 6 zaplenjenih predmetov se v toliko dopuščajo, kakor je to za tekoče izdelovanje in oskrbovanje neobhodno potrebno. V kolikor že obstojajo omejitve pri dobavi, ostanejo te do nadaljnjega v veljavi.

Ob danem času se bode celokupna oskrba izenačila z gospodarskim sistemom v območju rajha. Te, po tem sistemu pripadajoče množine zasigurajo dovoljno preskrbo.

8. Plenjenje, kraja, oderuštvo, požeruštvo, tihotapstvo bo kaznovano z brezobzirno strogostjo, istotako vsaka druga občeškodljiva zloraba sedanjega posebnega položaja.

9. Prekršitve mojih odredb ali naredb političnih komisarjev bodo kaznovane z denarno ali prostostno kaznijo v neomejeni višini ali z obema kaznima. Razen tega se lahko odredi zatvoritev obratov, prepoved trgovanja in obratovanja kakor tudi zaplemba robe in predmetov, v zvezi z denarnimi in prostostnimi kaznimi ali tudi samostojno. Proti kaznitvi ali ukrepom ne obstoja nobeno pravno sredstvo.

Kdor uničuje surovine ali izdelke, ki spadajo k živlenskovažnim sredstvom prebivalstva ali jih odstrani ali zadržuje in s tem zlovoljno onesigura obskrbo te potrebe, bo kaznovan s prostostno kaznijo.

V posebno težkih slučajih se odredi smrtna kazen.

10. Ta odredba vstopi z svojo razglasitvijo v veljavo. Marburg, den 14. April 1941.

Uiberreither

v katerih poslujejo denarni zavodi. Prav tako prostore Sokola in Fantovskega krožka. Danes pa so zapečatili prostore sodišča, poštnega, občinskega urada. Obenem pa je izšla odredba, z dne 14. 4. 1941, o zaplembi živil in drugih potrebščin. Od zahoda sem se slišijo močne detonacije, razstreljujejo mine, ki so bile položene od Partljiča ob cesti proti Sv. Marjeti.

V Lenartu sem si ogledal učinke razstreljenih granat okoli Stelcarjeve hiše na Perkafari. Ena granata je padla tik pod okrajno cesto na pot, ki vodi čez našo parcelo. Naredila je več kot meter globoko jamo v podobi lijaka, ravno na meji med našo in Senekovičevo parcelo. Če bi te granate segle nekoliko dalje, bi vsekakor povzročile občutno škodo. Izstrelki so prišli iz baterij, postavljenih v Gočovi. Od teh granat so padle tri na travnik blizu Trstenjakovega hrama. Vse se je zgodilo 8. aprila ob 14^h. Neznana mi je usoda mojega brata Janka v Ljubljani. Časnika ne dobimo nobenega, ker pošta ne posluje. Izvemo samo to, kar poroča radio. Kaj je z dr. Kušejem? Ali se živi? Te misli mi težijo srce. Sliši se toliko govoric, da jih že ne morem kontrolirati glede resničnosti. V trg in okolico prihajajo moški, ki so bili v vojski, a so se preoblekli in hiteli vsak na svoj dom. O dr. Gorišku in njegovem voditelju odvetniške pisarne kroži že cel venec govoric. Govori se, da sta bila zajeta pri Dravi na Ptuj, ko sta hotela pobegniti z blagajno glavne hranilnice.

16. april

Orožništvo se je preselilo v privatno hišo dr. Goriška. Sokolski dom so izpraznili, žena pisarniškega ravnatelja Poliča se je preselila v hišo Milana Goriška, ml. Po trgovinah zapisujejo vse blago, ki je z odredbo šefa civilne uprave v Sp. Štajerski, Uiberreitherja, z dne 14. 4. 1941, zaplenjeno. Govori se, da v Gospodarski zadrugi primanjkuje 90.000 D. Danes ob 18h novega časa sem slišal od Šetarjeve sem strašen pok, videl sem močen oblak dima, ki se je dvignil najmanj 200 m visoko. Mislil sem, da vojaki razstreljujejo mine, ki so bile postavljene ob žični ograji. Kmalu pa sem izvedel, da je šel posestnik Janez Golob iz Šetarjeve s sinom in hčerko z Zavrha, kjer so grabljali

Dr. G. G. G. G.

na travniku, Ob poti pa je bilo v Sp. Voličini blizu Pesnice več min. Na nepojasnjen način je ena mina eksplodirala z drugimi vred in razmesarila vse tri osebe na drobne kosce. Podobna nesreča se je pripetila pred nekaj dnevi pri Ornikovem mlinu v Zg. Voličini, kjer so se otroci mizarja oz. kolarja Cafnika igrali z granato in je tri razmesarila. Kakor sem ugotovil, je bilo to 11. 4.

17. april

Skozi trg korakajo nemške čete, vračajo se iz juga, kjer so Srbi brezpogojno kapitulirali. Sedaj jih je srečala pamet. Pošta še ne posluje. Komisar občine je Riko Sarnitz, ki se je vrnil iz Nemčije. V trgovinah se ne sme več prodajati platno. Živila le v omejeni meri. Jugoslovanski junaki se vračajo iz vseh strani na svoj dom, rešil se je vsak, kakor je pač mogel. Na Hrvaškem so Slovence razorožili in jih poslali nazaj v Slovenijo.

18. april

Oddajati se mora orožje na orožniški postaji, ki se nahaja v hiši dr. Goriška. Slovenski napisi na hišah obrtnikov izginjajo in nadomeščajo z nemškimi. Prvi je bil Karol Aubl. Drugače kaže trg že skoraj navadno lice. Poštni avtobusi privatnih lastnikov ne vozijo več. V prometu je le en avtobus Reichspost, ki vozi iz Ljutomera v Maribor dvakrat na dan, a je tako napolnjen, da že v Lenartu ne najdejo več prostora. Večina se vozi z bicikli v mesto. Drugače se na polju opravlja delo kakor navadno. Treba se bo še oskrbeti s potrebnimi poljskimi pridelki, ker se ne ve, kako dolgo bo trajala vojna.

19. april

Včeraj ob 12^h je nastalo premirje v vojni z Jugoslavijo. Srbska armada je bila popolnoma poražena. Kakor so pravili očividci, od prestolnice Beograd ni drugega kakor kup kamenja in peska. Je pač nadvse resno, a tudi žalostno svarilo za vse tiste blazneže, ki so povzročili toliko gorja in nesreče. Trg se pripravlja na predvečer proslave rojstnega dne firerja. V oknih se razobešajo slike firerja in male zastavice s kljukastim križem. Nameravana baklada z obhodom po trgu je bila odpovedana, ker je bila dovoljena le za mesta Maribor, Ptuj in Celje. Zvečer ob pol osmih je bila godba na trgu. Zbralo se je precej občinstva. Cela proslava je potekala mirno.

20. april

Trg kaže običajno podobo kakor vedno ob nedeljah. Ljudje stojijo pred izložbami, posebno pri Rateju ter gledajo podobo firerja. Prijetno sije solnce in zbuja naravo k novemu življenju. Prvič sem slišal kukavico. Razveselil sem se njenega glasu, saj je oznanjevalka vesele pomladi, novega časa.

V trgu se govori, da so odvedli vse člane Sokola. Videl sem na lastne oči, kako so člani policije odpeljali kaplana Vodeba.

21. april

Ob neki svatbi je tajna policija odvedla več oseb slovenske narodnosti, med tem oba sodnika Franca Vogrinca in Otmarja Cvirna, odvetnika Satlerja, gostilničarja Franca Arnuša, blagajnika Glavne hranilnice Šinkovca, učitelja Lucijana Janeža. Ravnatelj meščanske šole Karnerja, trgovko Beigot, ključavničarja Krajnc, Goriškovega lovca Cinha, ter posestniško hčerko Minko Potrč iz Lormanja. Povpraševali so še po kancistu Uršiču in trgovcu Ivanu Beigotu, ki je prišel iz Srbije. Odpeljali so jih v Maribor.

Zvečer so zopet pripeljali več moških in žensk iz apaške kotline in Velke in jih odvedli proti Mariboru.

22. april

Skoraj vsi Lenartčani, ki so šli na orožne vaje, prav v vojno, so se vrnili, če niso bili ujeti. Med njimi je naš učitelj Franc Rogl. Da bi kdo padel na bojnem polju, do sedaj ni znano. Govori se le,

Dr. Ojbold Klauwig

da sta Sirkov sin in Toplak iz Radehove mrtva.

V tem času sprememb pa cvete ovaduštvo. Danes me je župan Riko Sarnitz, sorodnik moje žene, obvestil, da me je ovadila Matilda Rajšp iz Cogetincev, da ji nisem hotel izročiti hranilne knjižice Okrajne hranilnice. O tem sem že pred dvema letoma poročal nadrejenim oblastim, da sem pravilno postopal, ker je imenovana že vse sprejela. A vidi se podlost takih oseb, ki jih lahko imenuješ že blazne.

Tudi drugače se sliši, da prihaja nešteto ovadb, ker se hoče vsak maščevati za vsako stvar in smatra ravno ta čas za primernega ohladiti svojo jezo. Že nekoč se je reklo, da ravno iz Slovenije prihaja največ ovadb.

23. april

Slikarji imajo mnogo posla. Slovenski napisi izginjajo in jih nadomeščajo z nemškimi. Na poslopju Krajevne hranilnice, kjer ima tudi gospodarska delovna zadruga svoje prostore, je napisano: Heute Werden die Erdäpfeln verkaus. Spodaj je slovenski napis. Se vidi, da se bodo morali nemščino še bolje naučiti.

24. april

Včeraj so odvedli še Švaglna in njegovega sina iz Sp. Porčiča, ker so našli na njunem domu puške. Drugače kaže trg bolj miren obraz. Na novem mostu na cesti, ki se dela proti Sv. Benediktu, so odstranili mine, ki jih je jugoslovanska vojska položila. Škoda bi bilo tako lepega mostu čez Velko. Nalepljeni so različni plakati, med temi je tudi eden z vsebino, da se morajo 27. 4. javiti pri županu vsi tisti, ki so se po 1. 1. 1914 preselili na Sp. Štajersko. Poštni urad in finančna kontrola že poslujeta.

25. april

Časnike dobivamo samo pod roko, in sicer Marburger Zeitung in Tagespost. Avtobusi Raichspost vozijo iz Maribora v Ljutomer in Radgono; vedno so nabito polni. Promet se bo sčasoma uredil, popravili so se mostovi in vzpostavili telefonske in brzojavne zveze, ki so bile zaradi vojne potrgane.

26. april

Moja sestra Marica je imela do sedaj glavno zalogo. Ker so v Mariboru in na Ptuju razprodali že vso tobačno zalogo, je naval velik. Prihajajo kadilci od daleč, po 4 ure, samo da dobijo nekaj cigaret, največ po štiri. V večji množini pa jim ni mogoče ustreči, ker blago že primanjkuje in se še pričakuje vojake, ki se bodo vračali z juga. To se vidi strast kajenja, ki je prinašala toliko dohodkov državi.

Drugače poteka življenje že skoraj normalno, ni videti, da so bili pred tremi tedni tukaj boji, ki bi lahko spremenili ves trg v prah in pepel.

27. april

Danes so se morali prijaviti vsi, ki so se 1. 1. 1914 priselili na sedaj zasedeno ozemlje v Spodnjem Štajerskem. Število je precejšnje.

V šoli sprejemajo prošnje siromašnih oseb za podporo v živilih. Župan Sarnitz je določil učiteljico Sollag in mene za sprejemanje prošenj.

28. april

Sprejemanja prošenj je trajalo vse dopoldne. Tobaka vedno bolj primanjkuje, zato prihajajo od vseh strani v Lenart v našo hišo. Ves dan oblegajo trafiko, dobijo kvečjemu 4 cigarete vrste Drava, tobaka za pipo ni več, sestra mora še prihraniti nekaj za vojake, ki se vračajo z juga.

V osnovni šoli so se sestali učitelji celega okraja. Od lenarških ostane učiteljica Sollagova na svojem mestu, drugi pa bodo premeščeni v druge kraje. V poštne uradu ostane poštni kontrolor

Franc Šuman na svojem mestu.

Oblastem je bilo znano, koliko je trpel od strani političnih nasprotnikov.

29. april

Pomanjkanje tobačnega materiala je vedno večje. Ves dan stojijo moški pred našo hišo. Nekateri so preskočili plot in vdrli v notranjost hiše. Vidi se, kako je ukoreninjena strast kajenja. Posebno hud naval je zjutraj in zvečer.

30. april

Naval na trafiko je vedno hujši. Od Maribora do Radgone in Ptuja ni dobiti nobene cigarete. Zaloga se bliža h kraju, za eno cigareto zahtevajo prekupčevalci že 5 din, za zavojček Savskega pa 100 din. Vidi se, kakšna je tobakarska strast.

Avtobusi vozijo že redno, a le Raichspost, privatna podjetja se ne morejo uveljaviti. Sladkorja dobi ena oseba četrto kile na teden. Brezmesna dneva sta torek in petek.

1. maj

Danes je praznik. Ob štirih zjutraj je bila budnica po trgu. Dopoldne je bila godba na trgu. Hiše so okrašene z zastavami. Vreme je deževno, zato ni posebnega razpoloženja. Vse delo, tudi na polju, počiva.

2. maj

Od internirancev iz Lenarta se je vrnil prvi sodnik Otmar Cvirn.

Vsi uradi, razen sodnije, že poslujejo. Finančni organi pobirajo pristojbine v smislu prejšnjih zakonov. Na pošti se sprejemajo samo navadna pisma, pisati se more oziroma se dostavljajo pisma samo za zasedeni del Spodnje Štajerske in Deutscher Reich.

3. maj

Napisi so vsi nemški. Le tu in tam še spominja kaka anonsa na pretekli čas. Moj sosed je imel pred l. 1918 napis Schihko gasthaus. To je bil povod za pisatelja, dr. Kraigherja, da je omenil tega gostilničarja v znanem romanu Kontrolor Škrobar. V času Jugoslavije je bil napis Gostilna Živko, kar je bil nekoč povod za kazensko postopanje. Sedaj je zopet oživel prvotni napis. Tako pride vsak do tega, kar mu je bilo pri srcu. Na hiši Glavne hranilnice še sameva napis dr. Milan Gorišek, odvetnik. Ostal je le napis, on sam in vsi njegovi pa so pobegnili. Prej vsemogočni diktator se je umaknil, ni znal voditi take politike, da bi postal pri vseh spoštovan. Mogoče njegova krivda ni takšna, ki bi spadala pod kazenski pregon, a sila, že dalj časa zadržana, je sedaj izbruhnila v domačinih samih, obstanka sedaj v tem kraju ni več, ne zanj in ne za njegove privržence. Velja pač: Danes zgoraj, jutri spodaj.

4. maj

Florjanovo! V prejšnjih časih je bilo slovesno praznovanje v Trojici, danes ni ničesar, je preloženo na naslednji dan. Pač pa uveljavlja patron svojo pravico, pridno vliva iz svojega škafa, da teče voda po cestah in sveže zoranih njivah.

6. maj

Pretekli dan je potekal v znamenju prepleškanja slovenskih napisov. Na osnovni šoli je zopet: Volksschule, kakor nekoč. Po trgu hodijo orožniki in detektivi. Popoldne se je raznesla vest, da so odvedli v Maribor našega župnika Franca Sinka. Vzroka nismo mogli izvedeti.

7. maj

Prišla je vest, da so tudi župnika v Št. Juriju, Ivana Bosino, odvedli v Maribor. Kakor se govori, so se našli letaki v slovenskem jeziku, v katerih se bodri ljudstvo, da naj ne obupa, ker se bodo stari

Dr. Ojbold Klauwig

časi vrnil. Koliko je na tem resnice, ne vem, zdi se mi pa, da ima zopet Anglež svoje prste vmes, kakor so tudi prejšnje brošurice njihovo delo. Dosti zla je že povzročil s svojimi zvijačami, naj nas vendar pusti pri miru.

10. maj

Življenje postaja vsakdanje. Skozi Lenart vozijo avtobusi iz Ljutomera, Radgone, Sv. Jurija in Ruperta. Navadno so dobro zasedeni. Prebivalci naših krajev nosijo v Maribor živila, ker je tam silno veliko vojaštva in nemških uradnikov. Za surovo maslo se plačuje 60 din, za jajce 1,50 din. V prodajalnah, delikatesah dobiš le racionirano porcijo, npr. za 6 din ementaler sir, za mleko se dobi 3 din za liter. Moj viničar vozi mleko v mesto po 20 -25 l. Sedaj ni na slabem.

Interniranci iz Lenarta se, razen sodnika Cvirna, še niso vrnil. V nedeljo bo ob 11^h maša, bral jo bo dekan Gomilšek iz Sv. Benedikta. Duhovniški župniki župnij Sv. Bolfenk, Sv. Trojica, Sv. Urban, Vurberk, Sv. Barbara, Sv. Jurij so internirani, doma so župniki v Mariji Snežni, Sv. Ani, Sv. Benediktu, Sv. Antonu in Sv. Rupertu. V naši cerkvi opravljajo zjutraj šmarnice na ta način, da nekdo bere odlomek določenega dne.

Banovinski zdravnik, dr. Ludvik se mora preseliti k Sv. Trojici, v Lenartu je nameščen kot okrajni zdravnik dr. Henrik Sollag. Ta premestitev ima svoje ozadje, ker je hotel dr. Kramberger svoječasno namestiti v trgu konkurenta za zobozdravstvo, kar bi dr. Sollagu napravilo škodo, do te namestitve ni prišlo, pač pa sedaj do premestitve dr. Krambergerja, ki ima tukaj lepo urejen dom.

Dr. Kupnik, odvetnik v Mariboru, je zapečatil vse štiri tukajšnje odvetniške pisarne: dr. Gorišek, dr. Stupica, Udet in Sattlerja, dostavil je tudi odstavni dekret notarju Hanžiču, ki ima devet nepreskrbljenih otrok. Kako bo s temi odvetniki in notarjem v bodočnosti, se še ne ve. Vsekakor za odvetnike v Nemčiji ne bo več rožnato. Prebivalci dosti govorijo o tem, da so odvetniki obogetili, sedaj zabavljajo; mislim pa, da so prebivalci sami krivi; veliko preveč so se prepirali in hodili po odvetniških pisarnah ter nosili tja težko zaslužen denar. Zato mislim, da ni toliko krivda odvetnika, ampak prebivalcev samih, ki so dajali tem gospodom zaslužek. Popolnoma na mestu je, da se bo prepiranje omejilo in večina sporov poravnala v posredovalnih uradih. Kjer pa je res težek pravni primer, tam si naj stranka poišče pravno pomoč pri zato določenem odvetniku. Sodnija že več kot en mesec ne posluje. Tudi v življenju prebivalcev se glede malenkostnih sporov ni nič spremenilo. Zakaj bi se naj to pozneje ne obneslo. Prebivalci se naj navadijo na štedenje z denarjem in na delo, katerega so prej zanemarjali z neutemeljenim pravdanjem.

11. maj

Po natančnejših informacijah sem dognal, da notar Hanžič ni dokončno odstavljen, ampak je njegovo poslovanje ukinjeno, dokler se ne odloči o nadaljevanju poslov notarja. Danes je bila ob pol enajstih služba božja. Cerkev je bila polna vernikov. Preteklo nedeljo je bral naš župnik Sinko evangelij sv. Janeza: Še malo časa in me ne boste več videli in zopet malo časa in zopet me boste videli. Te besede so se uresničile, kajti dva dni pozneje, so odvedli župnika Sinka v Maribor. Kdaj se bo izpolnil drugi del evangelija, pa ne vem povedati. Kakor kaže, bo pretekla še marsikatera ura, tisti modicum bo mogoče longicum.

12. maj

Slišijo se detonacije iz okolice trga. Vojaki razstreljujejo mine in granate, ki niso eksplodirale.

Še vedno prihajajo na orožništvo anonimne ovadbe, orožniki so toliko uvidevni, da previdno in obzirno preiskujejo. Vidi se značaj tukajšnjega ljudstva, maščevanje za vsako še tako malo posebno diferenco.

Danes popoldne je prvič prišla pošiljka nemškega tobaka. Strastni kadilci so že nestrpno čakali. V cenah je precejšna razlika od prejšnjih izdelkov.

15. maj

Ledeni možje so odšli. Bilo je najlepše vreme. Danes pa še posebno. Sicer Zofija ni najboljša

Dr. Ojolt Klavnić

patroninja za vreme. V šoli poteka poduk, samo dečki od 10. – 14. leta zahajajo v šolo, pouk je nemški, učijo se pozdravljati.

Opoldne sem sprejel vest, da je moj najboljši prijatelj iz mladih let, vseučilišni profesor, dr. Rado Kušej, umrl dne 10. 5. in je bil 12. 5. pri Sv. Križu pokopan. Kdo bi si mislil, da sem se meseca septembra 1940 poslovil za vedno od njega, ko me je spremljal zvečer na tramvaj na Mestnem trgu. V družbi dr. Felaherja smo bili pri Minki na Petrovi cesti prav veseli in obujali spomine na lepa študentska leta. Srčno smo se smejali, veselo poslovlili z Radom, za večno. Koliko spominov me veže nanj, od leta 1891 sva bila vedno skupaj, na gimnaziji in pozneje kot visokošolca ter v sodni službi, dokler ni šel kot profesor na univerzo v Ljubljano. V spisu Spomini na koroškega študenta, ki je izšel v Slovenskem domu leta 1938, sem ga omenil. Kolikokrat sva bila skupaj v Celovcu in pozneje v Ljubljani. Sedaj ga ni več. Nisem te mogel spremljati na tvoji zadnji poti, vojna naju je ločila. S sreskim načelnikom, Matevžem Kaklnom, sva ostala sama od štiriperesnice Perč, Kakl, Kušej. Počivaj v miru, dragi Rado, po neumornem delu za narod si našel svoj mir. Spomin na te pa mi ostane vedno svetel, ti si prestal vse bridkosti in gledaš iz sinjih višav na nas, ki gledamo v še negotovo bodočnost.

Zbogom, dragi Rado. Če mi bo še dano, da obiščem tvoj tihi dom, v katerem sedaj počivaš, ti bom povedal, da ostane tista vez, ki naju je družila toliko let, še tudi onkraj groba. Ave pia anima! Fideli amice!

17. maj

Danes je prvi dan za vpisovanje v Štajerski Heimatbund. Do opoldne se je priglasilo čez 300 oseb. Izpolnili so posebne tiskovine z natančno določeno vsebino. Prijavil sem se in celo družino. Izvedel sem, da so 15. maja odvedli v Maribor župnika Jožefa Kodriča in kaplana iz Sv. Ruperta v Slov. gor.

Dr. Ojbert Klavnič

Po ruperški župniji so pobrali vse šolske knjige, ki so jih do sedaj imeli otroci. Bilo je okoli 400 kg knjig, ki so jih odpeljali v Maribor.

Vojaki odstranjujejo žične ovire, ki so bile napeljane po pesniški dolini. Za lastnike je to velika olajšava, ker so ovirale uporabo dotične zemlje. Kot obramba proti sovražniku so bile sploh nepotrebne. Nemci so jih imenovali Spinnengewebe. Državo pa je stalo to veliko denarja, ki bi se ga dalo pač za kaj boljšega porabiti. Služili so pri tem fabrikantje, davkoplačevalci pa so morali plačati vedno višje davke.

18. maj

Ker je maša v Sv. Lenartu, kamor so prišli tudi župljani iz sosednih župnij, je bil tudi naval k vpisovanju za Heimatbund zelo velik.

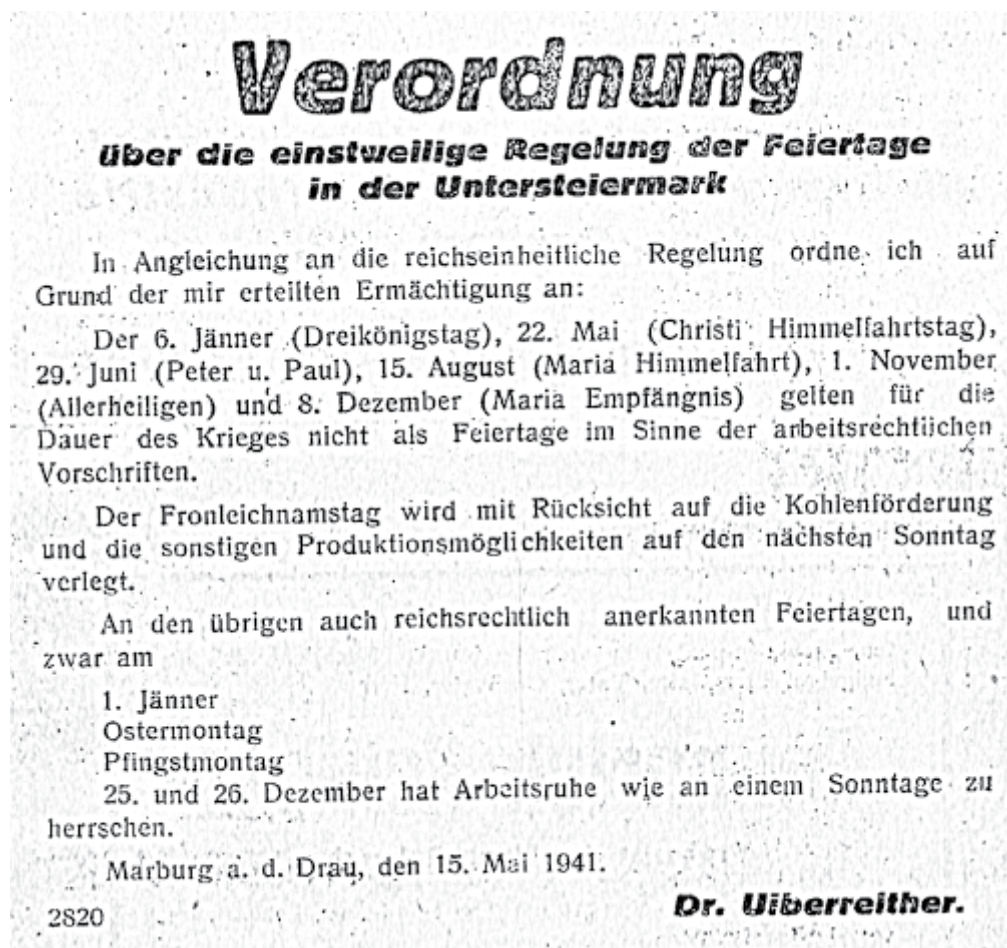
19. maj

Pretekli petek, 16. majnika, so odvedli župnika Franca Škofa iz Sv. Antona v Maribor. V celi lenarški dekaniji so doma še dekan v Sv. Benediktu Franc Sal. Gomilšek in župnik pri Mariji Snežni, Srečko Veršič.

20. maj

Danes so odvedli v Maribor Davorina Poliča, pisarniškega ravnatelja v pisarni odvetnika, dr. Goriška, kot politično nezanesljivega. Imenovani je bil že leta 1914 ob izbruhu svetovne vojne dalj časa interniran v Gradcu. Postal je pač žrtev službe pri imenovanem odvetniku, kateremu je bil vedno vdan.

21. maj

Dr. Ojolt Klauwig

Današnji dan zvečer je bil nekoč posebno svečan. Bil je predvečer godu odvetnika, dr. Goriška. Ker je bil župan, načelnik gasilskega društva, starosta sokolskega društva in še mnogo drugega, so se zbrali gasilci z baklami pred njegovim domom, nastopali so pevci, podžupan Franc Retzer pa je imel nagovor. Radovedneži so se zbrali, slavljenec s svojo soprogo pa je dobre volje stiskal vsem svojim pristašem roko. Kako pa je bilo tem pri srcu, pa ni čutil. Po končani slovesnosti pa so šli vsi k Jošku v Lovski rog, da so namočili grla, ki so se od klicev posušila.

Danes je bilo vse tiho. V njegovem domu bivajo orožniki, Milan pa premišljuje v ozkem krogu svojih v Banja Luki o nekdanji slavi. Kakor je bil nekdanj ljubezniv in prijeten, tako se je spremenil zaradi politike, ki jo je vodil, veliko tudi pod vplivom svoje žene. Bil je enostranski, neprijazen proti vsakemu, ki ni bil njegovega mišljenja. Tako si je odtujil srca množice, ki ga niso marali več, na drugi strani pa je raslo njegovo premoženje, ki je prihajalo iz množice, ki ga je začela črtiti, četudi so bili sami tisti, ki so ob nagnjenju do pravdanja pomagali kopičiti njegovo premoženje. Tako si lahko razlagamo sedanjo ogorčenost ljudstva, ki vidi to premoženje, a mu ga zavida, ker so ga sami nanosili. O, vanitas vanitatum!

22. maj

Danes je sicer praznik Kristusovega vnebohoda. Po odredbi deželnega namestnika pa je za časa vojne 6. januar praznik Kristusovega vnebohoda, 29. junij, 15. avgust, 1. november in 8. december ne veljajo za praznike. Telovo se preloži na prihodnjo nedeljo in je delovni dan. V ljudski šoli zraven naše hiše cinglja zvonček, iz razredov se sliši šolski pouk, ki poteka predvsem o tem, kako morajo otroci pozdravljati.

Kmetsko ljudstvo ne dela, ker se še ni moglo vživeti v novo odredbo. Od blizu in daleč gredo verniki v cerkev pri Sv. Trojici, kjer ima dekan Gomilšek iz Sv. Benedikta službo božjo. Drugod je v celi dekaniji, razen v Mariji Snežni, ni.

Dne 14. 4. 1935 so zasadili na trgu zraven kostanjevega drevesa tako imenovano lipo kralja Aleksandra. Pod drevesom oziroma koreninicami so položili kovinasto škatlo z listino o saditvi in podpisom vseh odličnikov. Mesto za to lipo sicer ni bilo izbrano ugodno, ker je delal kostanj veliko oviro. Ob zadnjih spremembah so to lipo odstranili. Kostanj se nemoteno razvija. Škatlo so odprli in listino uničili. Ravno kar sem videl, da so orožniki odvedli Davorina Poliča k zaslišanju na orožniško postajo v hiši dr. Goriška. Ironija usode. V hiši svojega gospodarja, kateremu je pomagal množiti premoženje, mora dajati račun o svojem delovanju.

23. maj

Pobirajo zadnje slovenske napise. Tudi reklame in kar spominja na bivšo Jugoslavijo. Tudi napis dr. Milan Gorišek, odvetnik je snel občinski sluga Klejderič. Dolgo je bil pribit na steni, bil je skoraj nečitljiv in potreben obnove. Sedaj je to odpadlo. Koliko strank je gledalo ta napis in šlo v znano pisarno. Sedaj ni gospodarja, ni več napisa in svet se suče naprej.

25. maj

Danes je bila služba božja pri Sv. Trojici. Peš in z dvokolesi so hiteli verniki iz vseh smerij v cerkev. Dekan Gomilšek potuje sedaj kot kakšen misijonar po cerkvah svoje dekanije.

26. maj

Pisarno občine Sv. Lenart so premestili v prostore, v katerih je imel dr. Gorišek odvetniško pisarno. Kakor se sliši, bo v Lenartu samo en odvetnik, večino poslov bo imel občinski urad.

4. junij

Poslovanje različnih uradov napreduje. Izhaja odredba za uredbo. Od 2. junija so uvedene živilske karte na kruh, moko, sladkor in meso. Cela truma ljudij stoji pred občinskim uradom in čaka na karte.

Dr. G. Gorišek

8. junij

† Univ. prof. dr. Rado Kušej

V soboto je umrl član slovenske Akademije znanosti in umetnosti univ. prof. dr. Rado Kušej, znani slovenski pravnik in strokovnjak za cerkveno pravo. Bil je sin slovenskega Korotana, vedno navdušen Slovenec ter veren katoličan, ki se je vedno vsake nedelje udeleževal sv. maše. Slovenska univerza ga je dvakrat postavila za svojega rektorja, ki je z veliko uvidenostjo in ljubeznijo do tega visokega slovenskega učilišča in njenih dijakov vodil zavod v časih težkih notranjih preizkušenj. S svojim strokovnim delom pa je postavil sebi sloves enega najboljših slovenskih poznavalcev cerkvenega prava ter znanstvenika, katerega ugled je segal preko naših meja.

Rodil se je 21. julija 1875 v Libuňah pri Pliberku, kjer je hodil v nemško ljudsko šolo ter se sam od sebe naučil brati in pisati slovensko. Dva gimnazijaka razreda je napravil pri Sv. Pavlu v Labodski dolini, ostale pa v Celovcu, kjer je leta 1896 maturiral. Pravo je študiral na Dunaju ter ga dovršil z doktoratom 1901. Leta 1900. je stopil v sodno prakso v Celovcu pri dež. sodišču, pozneje je l. 1905. bil sodnik v Črnomlju, od koder je bil takoj poklican v tajništvo višjega dež. sodišča v Gradcu. Isto leto mu je bila dodeljena štipendija za študiranje cerkvenega prava, da se pripravi za eventualno slovensko vseučilišče, za kar se je prizadeval odbor za vseučilišče v Ljubljani. Tako je šel v Bonn k prof. Stutzu. Leta 1906. je bil dodeljen okrožnemu sodišču v Celju, potem pa k višjemu sodišču v Gradcu, da konča svoje znanstveno delo. L. 1911. je bil imenovan za stalnega, pozneje, 1912. pa za okrajnega sodnika v Gradcu pri dež. sodišču. Želel bi sicer delovati kje na Koroškem, toda deželna vlada ga kot Slovenca ni hotela imenovati v slovenskih krajih. Ob državnem prevratu leta 1918. je bil imenovan za sodnika v Zgornji Radgoni in takoj nato, po želji Korošcev, za vodjo sodišča v Pliberku. Na potu tja je izročil v Mariboru, 24 ur po zasedbi gen. Maistra, odloke Narodne vlade za prevzem sodišča po slovenskih uradnikih, na kar je ob asistenci častnika Malgaja prevzel sodišče v Pliberku. Moral bi prevzeti v Celovcu vodstvo dež. sodišča.

Kmalu nato je bil dodeljen okr. sodišču v Celju, dokler ni bil l. 1919. imenovan za sodnega švetnika v Ljubljani. Leta 1920. je bil imenovan za izrednega profesorja na novo ustanovljeni ljubljanski univerzi, kjer je postal še istega leta redni profesor ter je bil dvakrat izbran za rektorja tega najvišjega učilišča. Kot znanstvenik pa je bil imenovan tudi za rednega člana slovenske Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, in sicer njenega pravnega razreda.

Taka je bila življenjska pot tega koroškega narodnjaka in slovenskega praktičnega uradnika in akademskega učitelja ter znanstvenika.

Še kot stipendist pri Stutzu se je z uspehom udeleževal na znanstvenem polju. Napisal je raz-

pravo o Jožefovih cerkvenih reformah v Notranji Avstriji na podlagi arhivalnega materiala; nabragna na Dunaju. To delo je postalo temeljno za to dobo ter je vzbudilo velik odmev v svetovni pravno-zgodovinski literaturi. Kljub takemu uspehu se ni mogel tedaj habilitirati na nobenem avstrijskem vseučilišču zaradi svoje narodne zavestnosti, ter je moral iti v sodno prakso, kjer se je po vsem uveljavil v strokovnem kakor tudi v narodnem pogledu. Zato je bil tudi na podlagi te knjige imenovan za profesorja naše univerze, kjer se je začelo šele njegovo pravo znanstveno delo. Napisal je predvsem pravne učbenike cerkvenega prava v domačem jeziku za naše pravnike in bogoslovce. (Cerkveno pravo katoliške in pravoslavne cerkve) ter več razprav po naših in tujih pravnih časopisih. Ni pa bil zaprt znanstvenik, temveč je vedno stal v živi življenjski praksi, zato se je s svojo tehtno besedo oglašal ob vseh aktualnih pravnih zadevah. Tako je mnoge njegovih člankov izhajalo v naših dnevnikih časopisih — bil je tudi sotrudnik našega lista — kjer je našel važna sodobna pravna vprašanja, tičoč se na pr. mešanih zakonov, verskega pouka v šolah, cerkvenih avtonomij, verskih anket, notranjih ureditev v cerkveno-pravnih zadevah, verskega zaklada, pravoslavnega zakonodajstva itd. itd. V zadnjem času je bila ena najbolj zanimivih in važnih njegovih brošur Beseda ob priliki konkordatnega boja. Njegova visoka avtoritativnost in znanje sta dajala njegovim člankom veliko vrednost in praktičen pomen. Tako je stal sredi življenja tudi v pravnih stvarih kakor tudi v drugih. Znanje so njegove besede ob raznih prilikah, ko se je bilo treba postaviti odločno na bran slovenstva in njegovega ugleda. Tako se je postavil za univerzo v najbolj kritičnih časih, potegoval se za njene slušatelje, dajal slovenske izjave ob priliki zahtev za avtonomijo, da se voliti celo v mestni svet ljubljanski itd. Bil je vedno navdušen Slovenec. Še nam je v spominu, kako se je v imenu univerze poslavljaj od pokojnega dr. Korošca, kjer je ravno poudarjal njegove zasluge za slovensko univerzo. Pokojni dr. Kušej je spadal prav tako med junake za slovenstvo v prevratnih dneh kakor tudi med borec v vseh nadaljnjih letih, stoječ na enem najvišjih mest slovenske duhovne hierarhije.

Vedno je bil z vsemi silami spet s slovensko tradicijo ter svojim domačim krajem. Prav v Mohorjevem koledarju za letošnje leto je priobčena njegova pesem o očetovem blagoslovu:

Ko prvič sem zapustil kraj domači,
slovenske kmečke hiše blagi krov,
še nisem vedel kaj v tujini znači
spomin na dom in skrivni dar njegov:
da prvi trajni smoter ti zariše,
postati vreden svoje rodne hiše.

Besede sem očeta vzel s seboj,
ki blagoslovil me je pred odhodom:
Naj vedno Bog bo s tabo, sinko moj,
in z vami vsemi, s celim našim rodom!
Naj večni Bog pri delu vsakem vodi
in spremlja dobrohotno te povsod!

Postal je pokojnik vreden svoje rodne hiše in njegova pot iz domače hiše v njegov zadnji dom pri Sv. Križu je bila blagoslovljena za slovenski rod, ki se bo vedno spominjal velikega Slovenca, ki je bil še za življenja sprejet med slovenske nesmrtnike!

Naj počiva v miru!

Dr. Ojolt Klavnsig

Dobil sem poročilo, da je hčerka moje svakinje, Nadica, nevarno zbolela. Je ljubko dekle, ki je priljubljena povsod. Dne 5. 6. sem ob osmih odpotoval s koroškega kolodvora, v Pragerskem smo čakali eno uro na prihod vlaka iz Ogrskega, pred postajo Slovenska Bistrica smo morali izstopiti, ker je predor razrušen, na drugi strani smo stopili v vlak, ki nas je peljal do Zidanega mosta, kamor smo prišli točno ob 12^h. Tam smo prestopili v ljubljanski vlak. V Lazah smo zopet čakali zaradi kontrole nemških organov. V Zalogu smo zopet čakali dve uri, dokler niso italijanski organi končali revizije. V Ljubljano sem prišel ob petih popoldne, od Maribora do Ljubljane sem se tako vozil celih 9 ur. Prej sem bil naveličan voznje z osebnim vlakom, ki je trajal štiri ure, sedaj sem moral biti vesel, da sem v tem dolgem času vendarle prišel na zaželeni cilj in našel Nadico že boljšo. Ljubljana je kazala staro lice, italijanščine nisem dosti slišal, napisi so dvojezični, prodajalne so vse polne, kjer se dobi blago še brez nakaznice, a že tudi pohaja, ker se hoče vsak preskrbeti za bodoči čas. Obiskal sem tudi grob mojega dragega prijatelja dr. Kušaja. Svoj zadnji počitek je našel v grobu staršev, njegove soproge Legat Vekoslava in Roze. Nisva se več videla v življenju, nisem mogel biti pri njegovem pogrebu. Težko mi je bilo, kamor sem prišel, kjer sva se tolikokrat našla, videl sem ga v duhu, a njegove besede nisem slišal več. Našel sem svojega dragega prijatelja Kakla, onega od naše tri oziroma štiri peresnice, s katerim sva obujala stare spomine. Tako je prehitro minil čas in danes navsezgodaj sem vzel slovo od bele Ljubljane in prispel že v šestih urah v Maribor ter z avtobusom ob 14^h v Lenart.

9. junij

Pomemben dan! Na ta dan sem prišel leta 1908 v Sv. Lenart. Bivam torej že celih 33 let tukaj. Zapustil sem Koroško, od katere sem se tako težko ločil, Slovenske gorice so mi postale druga domovina. Kaj sem vse doživel v tem času, izveš iz 12 zvezkov popisa mojega življenja. Ko gledam danes na dolgo vrsto let, katere sem preživel v tem lepem kraju, imam samo eno željo, Vsemogočni, daj mi preživeti konec mojih dnij v miru. Kot sodnik sem delal vedno na tem, da se sodi pravično, ker vem, da ni nič hujšega, kakor to, da nedolžni trpi krivico. Načelo mi je tudi bilo, živeti z vsemi v miru, bodisi te ali druge narodnosti, spoštovati njegovo osebo in mu ne delati težav. Če pa že kdo misli, da se mu godi krivica, je bil vedno moj cilj, da se zadeva razjasni, rajši trpim jaz škodo, kakor pa, da bi drugi živel v misli, da je oškodovan. Vedno delati tako, da mi vest ne more očitati kaj nepravilnega, to je moje glavno načelo.

12. junij

Danes je Telovo. Živahno vrvenje je bilo nekoč že na večer. Okoli cerkve in ob hišah so postavljali mlaje in brezove veje. Navsezgodaj pa so potrkalovi zvonovi in deca je že nestrpno čakala, da se začne pomikati procesija skozi trg in po travniku okoli trga. Od vseh stranij so prihajali župljani k pozni maši, po kateri se vrši obhod z najsvetlejším. Bil je to praznik, ki je za katoliško ljudstvo eden največjih in ko se mora opustiti vsako poljsko delo. Spominjam se pripovedke o visoki skali, čisto na samem, pod Škrbino. Pripovedka ve povedati, da je na ta praznik sedel na nizki skali čevljar in pridno šival čevlje. Slišal je glas, da naj neha z delom, ker je bila v bližnjih Mohličah ravni procesija. A čevljar se ni zmenil za to svarilo, delal je dalje, a pri tem ni opazil, da se je skala dvignila in on z njo. Ko je to videl, v kakem položaju se nahaja, je obupno klical na pomoč, a ni je bilo, od žeje in gladu je končal na vrhu visoke skale, ki še danes priča, kako je Bog kaznoval tistega, ki ni spoštoval svetega dne.

V Lenartu ni maše, ta dan je spoznan za delavnik, dela se kakor navadno, vendar kmečkega ljudstva na polju ni videti dosti.

14. junij

S 15. junijem se neha plačevati v dinarjih, zato so vse prodajalne polne, da se znebijo dinarjev, ki se bodo še zamenjavali do 30. junija.

Dr. Ojbold Klauwig

20. junij

Povsod je opaziti živahno napredovanje dela. Ceste se popravljajo, nove trasirajo. Tukajšnje sodno poslopje bo moderno preurejeno. Vidi se, da je nov duh zajel vse stroke. Delavci dobro služijo, brezposelnih ni videti več in bi tudi kmalu izginili, ker sedanji čas tega ne pozna, vsak najde dovolj posla.

22. julij

Führer je izdal ob 6 30 proklamacijo, da je napovedal vojno Rusiji. Že takoj se je opazalo, da se o Rusiji ni več pisalo. V proklamaciji se tudi naglaša, da je imela v zadnjem puču v Beogradu Rusija svoje prste vmes, ki je obljubila za Srbijo vse vrste orožja, ki bi ga dovažala do Saluna. Mirna nedelja je, solnce vroče sije, trg pa je kakor izumrl.

24. junij

Silno me je pretresla vest, da nas je zapustila Nadica, hčerka, moje svakinje Anke iz prvega zakona. Bila je vzorno, dobro vzgojeno dekle, polno življenja, vesele narave. Koliko upov je stavila moja svakinja, moj brat jo je ljubil kot svojo hčer. A v najlepši dobi, ko se je razvijala v bujno cvetje, jo je zagrabil zahrbtna bolezen, sarkom in podlegla je 7. 6. sem jo zadnjič videl. Ko mi je dala nežno roko, me je dolgo gledala, kakor bi slutila, da se ne vidimo več.

Šla si od nas, tvoja duša, čista, nedolžna, je šla nazaj k svojemu stvarniku. Neizrečeno bol je povzročila tvoja ločitev, ne bomo slišali tvojega zvonkega petja, tvojega srčnega smeha. Ostane nam spomin. Bridko je, bridko. Vsemogočni je hotel tako, videl je, da bi v teh časih veliko trpela, kajti bodočnost je za nas vse nejasna. Tako te je vzel k sebi. Tolaži nas, da so te ljubili vsi, ki so te poznali in da si bila vzor dekletaom, ki v sedanjem času stremijo po vsem drugem, ne pa po idealih. Spavaj mirno, naša Nadica, na svidenje nad zvezdami.

4. julij

V smislu odredb, z dne 22. 4. in 2. 5. 1941, se sme premoženje državljanov in pravnih oseb bivše jugoslovanske države zapleniti. To se je v nekaterih primerih že zgodilo. Danes zjutraj se je zaplenilo vse premoženje trgovca Antona Hrastelja. Celo družino so odvedli v Maribor.

5. julija

Primer Antona Hrastelja je tukajšnje prebivalce zelo razburil, ker ne najdejo vzroka za internacijo. Govori se, da bo odvedenih še 27 družin. Zgodilo se je, da je lastnik svinjo zaklal, češ ne vem, kako dolgo še bom tukaj. Nekateri imajo pripravljene in napolnjene kovčke; v Mariboru in Ptujtu ni dobiti več nobenega kovčka. Trgovci so napravili dobro kupčijo.

15. julija

Včeraj in danes je preseljevanje vseh, ki so prišli po 1. 11. 1914 na Sp. Štajersko. Iz Lenarta je med drugim z družino odšel cestni nadzornik Stanko, ker je doma iz Prekmurja. Sezidal si je tukaj lepo hišo, ki jo je moral zapustiti. Od sodnih nameščencev so izselili Marijo Špetič, zvaničnico, ker je doma iz Ljubljane. Tudi iz okolice je več družin. Izselijo vse, ki so prišli iz Prekmurja in iz dela, ki je sedaj zaseden z Italijo, to je iz Kranjskega. Prizori so pretresljivi. Zapuščajo lepe Slovenske gorice, ki jih morda ne bodo več videli. Oditi mora mož z ženo, ki je rojena v tem trgu, zaročenka se mora ločiti od ženina in iti sama v daljni svet. Vojska pač seka rane na bojnem polju in v zaledju. Sedaj čuti vsak, kako vredno je domače ognjišče, ki ga ni treba zapustiti. Marsikdo je vse to vzel za lahko, ravnal nepremišljeno, sedaj zna ceniti to, kar še ima.

Od brata ne dobim nobenega poročila. Menda so meje zaprte. O, kako hrepenim po beli Ljubljani, kolikokrat bi se lahko peljal, a sedaj vidim, kako dragoceno je svobodno gibanje, ki ga ni dobiti.

17. julij

Pogledal sem arhiv občinskega urada Sv. Lenart. Je marsikaj zanimivega. Poskusil bom podati sliko nekdanjih časov. V občinski sobi je bil do leta 1918 nemški napis:

*Ho die Gesetz als Hauscharta nicht
hinreichend sind, muss sie das Bewusstsein
und die Menschlichkeit des Richters ergänzen*

Ta napis se nanaša na čas, ko je bil v Lenartu Marktrichter, ki je izvrševal v imenu graščinske

*Marktrichter
Marktrichter
Marktrichter
Marktrichter*

oblasti v Hrastovcu sodno oblast v malem obsegu. Ob tej priložnosti sem našel tudi napis:
Za naše kraje vsekakor pomemben napis.

24. julij

Danes zjutraj so odvedli sodnika Otmarja Cvirna in njegovo soprogo, bržkone jih premestijo v kakšen kraj v Srbiji. Sodnik Cvirn je bil miren, se politično ni udejstvoval, ljubil je godbo, oba govorita prav dobro nemško. Sodnikov greh je edino ta, da je njegov oče kot podpolkovnik pri zasedbi mesta Maribor pomagal generalu Maistru.

25. julij

Kot načelnik tukajšnjega odseka NSN (Volkswohlfahrt) sem bil navzoč v vseh stanovanjih odseljenih zaradi odvzema živil, ki se lahko pokvarijo. Različno je izgledalo, tudi razmetana so bila, ker so morale stranke nemudoma zapustiti stanovanje. Kam so jih odvedli, se še ne ve. V ta stanovanja bodo vseljeni drugi. Pregledali smo tudi stanovanje sodnika Cvirna. Ta je odšel zadnji, ker se je starešina Ašič sam preselil k očetu v Zdole. Od sodnikov, ki so bili tukaj v aktivni službi, ni ostal tukaj nobeden več, ostal sem samo jaz kot upokojenec. Od akademikov je še notar Hanžič, ki do rešitve njegove prošnje za sprejem v službo vodi posle kot tajnik Glavne hranilnice in Posojilnice pri Sv. Lenartu v Slov. gor.

Dr. Adolf Klauwig

26. julij

Danes je minilo 41 let, ko je imel moj prijatelj Matija Perč novo mašo v Železni Kapli. V Paherjevi hiši, ki je bil novomašnikov duševni oče, je bilo veselo življenje. Ko gledam sliko udeležencev, me obide otožnost; koliko jih je že šlo od vseh na oni svet, ostalo nas je le malo, razkropljeni smo širom sveta. V teh resnih časih mi je le spomin na neki lep dan.

3. avgust

29. julija so odvedli Franca Gomilška, dekana iz Sv. Benedikta v Slov. gor. Ostal je še v vsej dekaniji le župnik Srečko Vršič v Mariji Snežni.

1. 8. došel je prišel v Lenart administrator, imena še nisem izvedel, ki je imel danes zjutraj mašo s kratko 10 minut trajajočo nemško pridigo. Služba božja je trajala komaj eno uro. Cerkveni pevci so peli še v slovenskem jeziku. Administrator mora oskrbeti župnije Sv. Trojica, Sv. Benedikt, Sv. Anton, Sv. Bolfenk, Sv. Rupert, Sv. Jurij, ker bere pri vsaki cerkvi enkrat mašo in deli sv. obhajila. Župnijo v Mariji Snežni pa oskrbuje župnik Sv. Ane v Slov. gor.

7. avgusta

Pri Črnem križu, postavljenem l. 1936, sem dal napraviti klop, da se popotniki, katerih je dosti prišlo gledat ta spomenik, lahko tudi odpočijejo. Tudi jaz sam sem se v spremstvu učitelja Rogla in mojega sina ob sprehodu po Črnem lesu rad tam malo pomudil. Kakor povsod, tako so tudi tukaj vrezovali v klop črke in številke, jo obrezovali in drugače poškodovali. V nekaterih ljudeh je ta čut, da ne morejo javne naprave pustiti na miru. 3. 8. zvečer pa sem opazil, potem ko že prej osem dnij nisem bil tam, da je bilo nasilno odtrgano naslonjalo, na klopi pa je bilo izrezano rusko znamenje: kladivo, srp in zvezda, zraven pa napis, izrezan v klopi: Dul s Hitlerjem. Naznanil sem to orožnikom in z mojim dovoljenjem so odstranili tisti del klopi, ostalo pa sem tudi odpeljal domu. Tako je končalo to počivališče, zahvaljujoč nespameti nemirnih elementov.

27. avgust

Od samih opravkov nisem prišel do zapiskov. Sicer se pa kaj pomembnejšega ni zgodilo. Heimatbund je posloval tukaj od 12. - 14. Dne 13. 8. sem bil z družino pred komisijo. Vprašal me je glede moje narodnosti. Rekel sem : KÄRNTNER Windischer. Kakšna bo končna odločba, ne vem. Od nje bo odvisno, če dobim pokojnino ali ne. Dela imam dovolj. Z razdelitvijo zimske pomoči imam velike težave. Vsak bi rad dobil podporo. Drug drugega tožijo, češ ta je dobil, drugi ne. Kmetje se hudujejo, češ delavci nočejo priti na delo, ker dobijo itak podporo. Obljubili so nam tudi pokojnino s 50 % poviškom, od 1. 8. 1941, za čas od 1. 8. 1941. Za čas od 1. 5. – 31. 7. bržkone ne bo nič. 21. 8. sem bil na Ptuj pri Apllu, kjer smo dobilo navodila, kako je potrebno ravnati pri razdelitvi zimske pomoči, nehvaležen posel, ki se ga bom moral znebiti, ker mi gre že na živce.

28. avgust

V Lenart so prišli mladeniči in dekleta iz Gradca uprizarjat koncerte. Zvečer je bil ob 20^h koncert v bivšem Sokolskem domu, sedaj Tursaal. Prišli so tržani, na čelu z dr. Henrikom Sollagom, zdravnik in načelnik Kulturbunda ter Ortsgruppenführer Josip Pirich, usnjar v Lenartu. Pred petimi meseci se je tukaj uprizarjala opereta Planinska roža, danes ni več nobenega teh igralcev, vse, kar je spominjalo na Sokola, je izginilo. Domena dr. Goriška se je umaknila, zatonila, znanih obrazov je le malo, večinoma so tujci, ki so v trgu zaposleni. Dr. Sollag je imel govor, v katerem je naglašal, da je izginil iz hiše, ki so jo pozidali Nemci, po 23 letih tujih lastnikov, sedaj se tukaj zopet sliši nemška pesem, prišla je za Nemce zopet prostost.

Koncert je trajal do pol desetih, mirno in tiho so odšli poslušalci na svoje domove, ni bilo nobenega hrupa in veseljačenja pozno v noč kakor nekoč.

6. september

Spomnil sem se dogodka pred letom dni, ko so odkrili spomenik kralju Aleksandru I., Zedinitelju. Ne pozabim trenutka, ko je kraljev sin odkril spomenik svojega očeta. Nehote mi je prišla misel: Kakšna bo še tvoja bodočnost? Po letu dni je govorila zgodovina. Prestoli izginejo čez noč.

7. september

Določen v komisijo za preimenovanje imen travnikov, njiv, gozdov iz slovenskega v nemščino. Našel sem imena, ki so tako čista in samostojna, da je njihov prevod nemogoč. Ne morem se čuditi, kako izrazito označujejo nekatera imena krajev. V mapah se najdejo naravnost grozni prevodi. Tako sem našel za okraj Lormanje označbo dela Črnega lesa; Grosse Keuschenwälder. Od kod ime Keuschenwälder, ko pa v Lormanju kočarjev ni. Opozori me stari Janez Rop, ki je bil dolga leta župan, da se pravi tistemu delu Gajiše. Takoj mi je postalo jasno. Dotični uradnik na začetku 19. stoletja ni razumel slovenski; slišal je besedo Gajiše, kar je zelo podobno nemškemu Keusche in tako je našel ime za te gozdove, krstil jih je za Probatum est! Pristna slovenska imena so zelo nespretno prevedena v nemški jezik. Povsod pa se vidi, da je koren imena ostal slovenski, ker dotični uradnik ni obvladoval jezika.

15. oktober

Vedno imam dovolj dela. Kot načelnik krajevnega oddelka zimske pomoči moram sestavljati seznam res potrebnih, preiskovati krajevna imena. Hočejo uvesti vsa nova imena, posebno občin. Sv. Rupert je sedaj Strahleck, Sv. Jurij Malenberg, Sv. Trojica Burgstall, Sv. Anton Kirchberg. Občino Sv. Ana so razdelili k Lenartu, sedaj Leonhard in den Büheln; prišle so prejšnje katastrske občine Ledinek, Zg. Rotschützen, Ročica, Žice in Kremberg. Izvoljen sem tudi v načelništvo novo ustanovljene Raiffeisenkasse, v katero so bile spojene Posojilnica pri Sv. Lenartu, Glavna hranilnica, Spodnje Štajersko hranilno društvo in Št. Rupertska posojilnica. Sedež ima v bivšem Narodnem domu, ki je zaplenjen v korist države.

20. 10.

smo opravili trgatev. Bilo je 30 beračev. Trgatev so končali že ob 16^h. Putarji so nanosili 164 brent, mošt je kazal dopoldne 18⁰, popoldne 16 ½. Bilo je okroglo 9 polovnjakov, ki so prišli v klet. Bogu hvala in da bi mogli mirno uživati žlahtni sok.

25. oktober

Danes se pobira za zimsko pomoč. V trgu so prispevki znatni. Kako bo po deželi, bomo videli jutri zvečer, ko se bodo pušiče prešte, kakšna bo njihova vsebina. Zvečer je bil koncert. Lentln Feierabend kvartet, igranje na citre in šaljivo predavanje. Udeležba je bila še precej dobra. Videlo se je pa, da občinstvo, vsaj neki del, ni razumel štajerskega nemškega narečja.

1. november

Po odredbi šefa civilne uprave danes ni praznik. Na pokopališču ni običajne razsvetljave. Procesija se odvija šele drugi dan, ki je nedelja. Skrajno slabo vreme vpliva še bolj na resnost tega dneva.

2. november

Po Spodnji Štajerski izvajajo zborovanja, da govorniki podučijo ljudstvo, zakaj se je izvedlo izseljevanje, zakaj so se uvedle karte na živila, zakaj je vojna z Rusijo. V Lenartu je bilo danes tako zborovanje. Prišel je uradnik sreskega glavarstva, oberamtman Wagner iz Ptuja. Vsebinska je bila sledeča. Versajska mirovna pogodba je spojila Srbe in Slovence, ki so po izobrazbi daleč nad Srbi, a so jim bili podrejeni. Kultura Srbov je orientalska, kaže se tudi v napredku. Prisposobljali so s cigani. Spodnja Štajerska je bila že od nekdaj usmerjena proti zahodu, kar kaže že izobraženost prebivalcev, ki so enaki drugim krajem v Nemčiji. Narodno so jih začeli prebujati iz Ljubljane, češ vi ste Slovenci. To se je stopnjevalo, tako da je začel nemški vpliv propadati. Sedaj so Štajerci

Dr. Adolf Klauwig

zopet dvignjeni iz blata neizobrazbe, jedro nemške kulture je zopet izluščeno. Nazadnje je govornik ugotovil, da Sp. Štajerci niso Slovenci, ne Windische in sploh ne Slovani, ampak Štajerci, ki so del Velike Nemčije. Izseljevanje se je izvršilo iz državno-političnih ozirrov, da bi odpadel vpliv, ki bi se še vedno uveljavljal iz Ljubljane in od »čičov«, ki s Slovenci v svojem kraju ne postopajo tako radikalno.

Da lahko vojska obdrži dosežene uspehe in da ne propade kakor v zadnji svetovni vojni, je bila potrebna uvedba življenjskih kart. Podlaga je vrednost denarja ne zlato, ampak delo. Vojna z Rusi je bila potrebna, da se stre vpliv Židov, ki stremijo za zlatom.

To je bilo jedro vsega predavanja. Po tem govoru je drugi govornik raztolmačil v slovenskem jeziku vsebino nemškega govora, katerega večina le ni prav razumela. Celó zborovanje je trajalo nekaj več kot eno uro in je potekalo mirno, ni bilo niti enega medklica.

12. december

Med starimi pismi sem našel dopisnico mojega prijatelja Josipa Rozmana v Črnečah, z dne 6. 3. 1926. Zbuja mi spomin na lepe dni, ko sem še prijel za pero in pisal, kakor mi je velevalo srce. Ostal je le spomin, sedaj je postala roka pretrda in pero se ne premakne več. Ali moj dragi prijatelj iz časov, ko smo se zbirali pri Rothu v Celovcu pri uri prava še živi, ne vem, nimam nobenega poročila. O, vi ste že šli: profesor Schrey, kanonik Dobrovč, vseučilišni profesor, dr. Kušej. Bog daj, da se snidemo enkrat pri uri prava tam v sinjih višavah.

14. december

Prejel sem Heimatbund. S tem je dana podlaga, da dobim penzijo. Kot načelnik Amtswalter, zimske pomoči, imam dela dovolj pa mi je prav, delal sem vedno rad, posebno ko vem, da lajšam bednim osebam težko stanje. Sedaj imam priložnost, da še pogledam v celo revščino, ki vlada med ljudstvom. Nimajo obuvala, obleke, ne perila. Vse premalo se je storilo prej za siromake, sedanja organizacija je sijajna. Dobro mi je pri srcu, ko morem deliti darove res potrebnim.

25. december

Božični večer! Iz trgovine prihajajo ljudje, ki so nakupili živila za praznike. Ob petih so morali trgovine zapreti, ob šestih gostilne. Na trgu je prazno. Božična drevesca se niso smela sekati, le vršiči podrtih smrek so se lahko porabili za drevesce. Prižgal sem lučke, kolikor sem jih še imel pri jaslicah. Vsa svečanost je preprosta, kratka, tiha. Polnočnice ni bilo, imel jo je kurat v Sv. Rupertu; zato ni bilo običajnega vrvenja po trgu in zvonjenja pri cerkvi. Na večer so samo nabijali na zvone, potem pa je vse utihnilo. Danes je bila maša ob 10^h. Pri maši so peli deloma latinsko, deloma nemško Stille Nacht- hailige Nacht! Po cerkvi so pele ženske, ki so se kmalu privadile nemškemu petju. Po maši so se župljani mirno razgubili vsak na svoj dom.

Opazilo se je, da so ljudje nakupovali zelo veliko mesa, tudi purane. Ena kila je stala 5 RM, so pa tudi dajali 50 RM. Meni je zadostovala raca, ki smo jih vzredili, je tudi šlo.

26. december

Dobil sem dekret od predsedništva v Gradcu, na osnovi katerega se mi prizna pokojnina, s 1. avgustom 1941, mesečnih 346 RM 80 Sf, pri čemer se mi odtegnejo različni davki. Tri mesece so mi črtali. Sedaj sem rešen te skrbi. Tako bom pri tej draginji lažje shajal. Nimam posebnih izdatkov. Imam samo en časnik, Marburger Zeitung, nobenih knjig iz drugih krajev ne dobimo. So pa zopet razni prispevki za uboge in za Heimatbund. Pa vse rad dam, da živim v miru, saj živci po vseh dogodkih letošnjega leta to nujno potrebujejo.

28. december

Dan nedolžnih otročičev. Veselje jim je pokvarilo, ker je nedelja in so vse trgovine zaprte. Zunaj brije mrzel sever, da sega do kostij. Ljudje bežijo ob 12^h domu, da pridejo na toplo. Okna šklepetajo, po jasnem nebu se podijo posamezni oblaki. Mislim na trpine na bojišču na ruskih planjavah.

Dr. Ojbert Klauwig

Siromaki so, veliko trpijo, smrt jim gleda vsak trenutek v oči, o da bi prišel zaželeni mir.

31. december

Silvestrov večer! Ta dan bilo je navadno veselo vrvenje po ulicah. Zabave željni ljudje so se zbirali v Sokolskem domu, kjer so obhali Silvestrov večer. Prebili in prepili so celo noč in se prepevaje vračali proti jutru domu, ko so verni župljani šli k rani službi božji.

Danes je vse mirno. Gostilne so bile zgodaj zaprte, drugače ni bilo nobene prireditve. Uradniki in učitelji so na počitnicah, domačini pa so vsak doma in poslušajo novice na radiju. V srcu pa goji vsak željo, da bi bilo novo leto srečno. Da, Vsemogočni, da se izpolni vsem ta iskrena želja.

Zopet je minilo leto. Bilo je polno dogodkov, polno pretresljajev. V tem letu sem izgubil najljubšega prijatelja, dr. Rada Kušēja, ljubko nečakinjo Nadico, sorodnika Josipa Sarnitza, dobrega znanca Jakoba Jana. Legli so k večnemu počitku in našli svoj mir. Kaj nam bo naklonila usoda, ne vemo, zaupajmo v Vsemogočnega in izrecimo mu zahvalo, da nas je varoval.

I.N. 1942 D.

1. januar

Novo leto. Zjutraj je bilo precej vrvenja, ko je bila božja služba ob 7^h. Čez dan pa je vse mirno, skoraj ni nikogar na ulici, običajnih obiskov ni, vsak se drži doma. Iz Ruperta poje veliki zvon, ki vabi k maši. Danes bo ob 18. uri, zaradi izrednih razmer. Se bodo tudi tega privadili.

4. januar

V našem vrtu cvetijo vsako leto šmarnice, ki jih marsikdo občuduje zaradi lepote. Poslala mi jih je moja mati s Koroškega, in sicer iz Žumrovega gozda nad Jerišami, kjer sem dostikrat trgal lepe cvetlice. Danes sem našel v neki knjigi pismo, v katerem mi sporoča o tej pošiljki. Hranim ga tukaj kot drag spomin na mojo mater. Lepe vence smo spletli iz teh cvetlic, tako tudi proštu Einspielerju l. 1927, kot spomin na Koroško.

Dragi Lini!

Testi prošlim en malo
simarnic da bojo dišale
te so spodobre nabrane so
bolši bol dišijo noter v trapi
ko jih denite, očočete vsobi
lise cvenc dišale ko mi je ve-
selilo proslati jih paše obnogi
vidijo jes sim pomanjati bol
slaba kar v trapihu ne boli

Rozolt Klauwig

h Maričko nisem slišal. Vam ena
 prase navadjo naših me. & drave in vesele
 dabi me uprasovali nisen. Binkostne praznike
 nič povečala kako se ji godi. in vas vses skupaj
 ali soti kaj na znamili. prosčavjam in ja
 kako se ji godi. ali so jo. še Maliga žebelka.
 operu krali oči me.
 Mirko mi je poslal da še ima
 listič.

6. januar

Danes je minilo 38 let, ko sem vstopil v državno službo. Mnogo sem doživel v tej dolgi dobi. Na predvečer sem vstopil v cerkev, ob sedmi uri zvečer je bila slavnostna maša, ker danes ni praznik, ampak delovnik. Spomnil sem se vsega, zahvalil Vsemogočnemu za vse dobrrote in prosil, da bi me obvaroval še nadalje in mojo družino.

16. januar

Izšla je odredba, da moramo oddati vse knjige slovenske vsebine. Občinski sluga hodi od hiše do hiše in pobira zahtevane knjige. Govori se, da jih bodo odpeljali na Ptuj. Nabralo se je 8 vozov. Ločil sem se od dragih prijateljev, ki so mi bili v duševno razvedrilo, razširitev obzorja in v težkih urah tolažitelji.

15. februar

Pust je, a res pust. Vse je mirno, nobenih oračev, je tudi preveč snega, skoraj 1 m. Že celih 14 dni ga vozijo s trga. Vsak ima zaslužek.

26. februar

Prvi škorec se je pojavil. Bo še slabo s prehrano, ker so še tla pokrita s snegom. Kljub temu žvrgoli sedeč na orehu, kakor bi bila najlepša pomlad.

27. februar

Ker je dr. Gorišek ob izbruhu vojne pobegnil, je oblast zasegla njegovo premoženje. Občinski urad je dodelil akcijo za zimsko pomoč, različno obleko za siromake s trga. To se je zgodilo danes in trajalo dolgo in raznesli so siromaki nakopičeno blago. Mislim si pač: Tako izgine vse, od vsega sijaja ni ostalo nič. Diviserunt vestimenta mia, bi lahko rekel tudi v tem primeru. Kar je bilo privatnih pisem in odlikovanj, kot načelnik gasilske družbe, sem sklenil, da se ne raznaša med ljudmi.

28. februar

Zima še vedno pritiska, po polju je še najmanj 30 cm snega. Nestrpno že vsi pričakujemo

Dr. Ojolt Klavnić

premagovalca zime.

11. marec

Naš sosed, trgovec Beigot, notar Ivan Hanžič, živinozdravnik Krebelj ter bivši finančni preglednik Gajšek so določeni, da se z družinami preselijo v Altreich nekje na Württenberškem. Danes zjutraj so jih odpeljali vozovi v Maribor, od koder se vrši prevoz z železnico. Bilo je več gledalcev, ki so dajali večje opazke. Notar Hanžič je bil julija tajnik pri novoustanovljeni Raiffeisenkasse. Ker ni namestnika, stoji poslovanje do prihodnjega torka.

12. april

Včeraj in danes je ves trg v zastavah, okna so okrašena s cvetjem, med katerimi je podoba führerja Hitlerja. Proslava velja obletnici zasedbe južne Štajerske. Na trgu skoraj ni videti človeka. V Trojici je zbrana Wehrmannschaft na dvorišču frančiškanskega samostana pod lipo. Leta 1918 je govoril tam dr. Gorišek, sedaj se je slika spremenila. Zgodovinar bi rekel: Danes je ta vladar, jutri pa drugi.

20. april

Danes sem slišal prvič kukavico. Zapela mi je čez trideset. Pa vem, da toliko let ne bom dočakal. Bog ve, če jo bom slišal še drugo leto, mnogim tam na bojnem polju je zapela zadnjič. Bog daj, da bi jo slišali vsi v veselje in res v pravem pomladanskem razpoloženju.

12. majnik

Pomlad je prišla v vsej svoji lepoti. Cvetje po vseh sadnih drevesih, en sam šopek. Gledam to krasoto, a srce navdajajo različni čuti. Da bi gledal vso to krasoto v znamenju miru.

23. junij

Na svoje uradno potovanje je prišel finančni minister Franc Swarz tudi v Lenart. V spremstvu je bil tudi gauleiter Uberreither. Pozdravil ga je župan Hirschmann in predstavil člane štaba Heimatbunda. Četa Wehrmannschaft in šolska mladina so stali v špalirju. Sprejem je trajal le nekaj minut. Kmetkega ljudstva ni bilo, ker so imeli veliko dela na polju.

25. junij

Bil je krasen dan. Navsezgodaj me je dvignilo iz postelje, podal sem se v vinograd. Že od daleč me je presenetil nenavaden vonj cvetja žlahtne trte. Vse je bilo tako lepo, povsod zelenje, veje sadnih dreves se že nagibajo k tlom, obložene z žlahtnim sadjem. Kukavica prepeva in drugi krilatci oznanjajo lepoto dneva. Tu je mir, tukaj ne čutim svetovnega nemira, umiranje toliko ljudij in stopil sem v klet, nehote sem se spomnil znane napitnice:

Oj, kelnarca, hiter
prines' ga še 'n liter
pa le pijmo ga zdaj,
ko smo ledik in fraj.

In dvignil sem kupico, zapel to pesem in ugotovil, da je glas še čvrst. Tu v prosti naravi sem se spomnil vseh tistih, s katerimi sem bil nekdaj skupaj, ko smo prepevali to pesem. Mnogih že ni več. Bog daj, da se z ostalimi še enkrat snidemo in zapojemo to lepo zdravico. V najboljšem razpoloženju sem se podal domu.

31. julij

Od 23. – 28. julija sem bil v svoji nekdanji domovini na Reberci. Bil je lep dan, ko me je vozil slavni Fik-Fik proti moji ljubi Reberci. Oj, kako si lepa domovina, gledal sem zopet gore, zdele so se mi višje, vse lepše. Obiskal sem znane kraje, ki so me spominjali na mlada leta, poznal sem

Dr. Ojbold Klauwig

vsa drevesa, ki so stala že tedaj. Le ljube Hribernikove hiše, Gabrje, št. 5, ni več. O, kje ste vi vsi, dragi, ki ste bivali tu, le sestra in brat še živita od vseh tistih. Iz tistih lepih dnij mladosti še stoji hruška, oreh in debela jablana. Oko je postalo rosno, saj so bili premočni čuti, ki so napolnjevali srce. Marsikaterega znanca, prijatelja nisem našel več, spijo večno spanje v Žitara vasi, poleg mojih staršev in na Reberci. S starim Grajnarjem sva dolgo kramljala pri Zani, kamor se je umaknil zaradi miru. Obiskal sem sestrično na Veselah, prijatelja Röthelna v Beljaku, sorodnike v Jerišah in okolici, grobove mojih staršev. Srečeval sem večinoma že tuje obraze. Nekaterih sploh ni bilo več, ker so bili spomladi 1942 izseljeni v Raich. Zvonov nisem slišal, šli so, kakor v prvi svetovni vojni, v vojni metež. Prehitro so minili dnevi, ločil sem se od mile domovine. Dolgo me je pozdravljala cerkvena na Reberci, dokler ni izginila za bregom. Bil sem srečen, da sem videl svoj rojstni kraj. Bog daj, da te vidim še enkrat.

16. avgust

Danes je imel novo mašo v cerkvi Sv. Ruperta Jurhman iz Gočove. Kot reven želarski sin se je šolal v težkih gmotnih razmerah. Brez podpore drugih oseb bi težko končal študije. Nova maša je potekala prav na tistem, brez vsakih ceremonij, brez pridige. Po maši so se gostje zbrali v ožjem krogu v gostilni Leopolda Matjašiča. Udeležba ljudstva je bila velika, ker že trideset let ni bilo v Sv. Rupertu take slavnosti, tedaj, 1889. pod drugimi okoliščinami.

22. avgust

18. avgusta je za vedno zatisnil oči Valentin Klemenčič, veleposestnik v Sv. Trojici (Burgstall). Danes je bil pogreb. Razmeram primerno je bila velika udeležba. Udeležilo se ga je 6 duhovnikov. Na grobu je govoril župan Pen, na domu in na grobu so zapeli žalostinke trojiški pevci. Pokojnik je bil blag značaj, ki je bil vedno zagret za blagor svojih občanov, katerim je bil več let občinski predstojnik. Svojega materinega jezika ni nikoli zatajil, bil je tudi vzoren gospodar. Hiša, v kateri se je rodil, je bila zidana l. 1769; zidala sta jo zakonca Kotzbek /Kocbek), pozneje se je preselil tja Markovič, iz tega rodu se je poročila Markovič z Jožefom Klemenčičem, očetom Klemenčičem, očetom sedanjega umrlega Valentina. To je ugledna kmečka hiša, obdana s krasnim sadonosnikom kakor je sedaj le malo po Slovenskih goricah. Iz te hiše sta izšla tudi dva duhovnika, Markovič in P. Pelagius (Klemenčič).

Ohranimo ga vsi v blagem spominu.

23. avgust

Danes je bila birma v cerkvi Sv. Trojice, kamor je prispel lavantinski škof, dr. Tomažič. Birmanci so prišli iz 7 župnij. Cela slavnost vršila je potekala skromno. Napovedan je bil prihod kneza škofa

Dr. Theobald Klammig

tudi v Lenart ob 16^h, a ga ni bilo. Ljudje so se razšli, na trgu je bilo vse tiho, ob 17^h je zaigrala godba k odhodu na Nedeljkov travnik, kjer se odvija Dorfnachmittag.

6. september

Lastovice se že zbirajo na zvoniku, prihaja čas odhoda proti jugu. Spominja nas na bližajočo jesen. Vreme je že 14 dni krasno, danes je kazal termometer opoldne v senci 32°. Pritiska že suša. Za vinograde si ne moremo želeli bolj ugodnega vremena.

15. oktober

Vreme je od avgusta nepopisno lepo. Zato je tudi grozdje izredno dobro dozorelo. 13. oktobra smo opravili trgatev. Prišlo je 18 beračev. Nabralo se je 116 brent, mošt je meril zjutraj 200, popoldne 210. Količina je bila kljub štirikratni toči zadovoljiva. Trs je še zelen kakor v avgustu. Drevje se šibi od sadja, da je nepopisno lepo gledati. Vsak teden sem v vinogradu in hvalim Vsemogočnega, ki je obdaril te kraje s tako obilnimi darovi. Tukaj tudi pozabim na vse težave, ki nas tarejo. Daj Vsemogočni, da bo teh težkih časov konec.

19. decembra

Kot načelnik NSV (zimski pomoč) sem dobil celo uniformo. Na stara leta se bom postavljaj v vojaški obleki; star mora človek postati, potem kaj doživi.

22. december

Ko je bil 6. decembra Bundesführer Steindl iz Maribora v Lenartu, je njegov pribočnik opazil napis na spomeniku »Črni križ«. Zadevo so zasledovali v Heimatbundu. Danes sem dobil od lenarškega župana poziv, da moram slovenski napis odstraniti, ker je postal križ zaradi razpustitve društva Zarja križ na moji parceli, moja last. Ukrenil sem, da se pozivu ugodi.

24. december

Pred prazniki je bilo živahno drvenje po trgovinah. Tisti, ki so člani Heimatbunda, so dobili dokladne karte za različna živila. Pri Aublu so prodajali sveče. Bil je toliki naval, da je zaloga trenutno pošla. Prav tako je lončar Polanec v kratkem prodal novo napravljene piskre in lonce. Kupuje se vse, kar se le dobi. Božični večer, tih in miren je, lučic ni videti, ker primernih ni dobiti. Jaz sem poiskal jaslice iz prejšnjih časov, dve svečici sem že našel, je tudi zadostovalo. Polnočnice ni bilo, ker zaradi nevarnosti napada sovražnih letal ne smejo biti okna razsvetljena. Pri jaslicah sem se spomnil brata in njegove rodbine, ločeni smo, ker je Ljubljana pod Italijo. In pred oči so mi stopili vsi tisti, ki so šli iz našega trga in mislijo v tujih krajih na svoj nekdanji dom, ki so ga s trdom svojih rok ustvarili. Lučice v jaslicah so ugasnile, šel sem k počitku, ni bilo slišati zvonjenja v ponočni uri, ne videti svetlih oken, ne veselega vrvenja po trgu, ko so šli ljudje k polnočnici.

Takšen je bil sveti večer leta 1942.

27. december

Napis na Črnem križu je danes zidarski mojster Straus spretno izklesal, tako da se cela marmornata deska ni poškodovala; hranil jo bom na varnem mestu, naj ostane v spomin na slavnostni dan, ko smo ta križ blagoslovili, 7. junija 1936.

I.N. 1943 D.

20. februar

Že dolgo nisem nič pisal. Stopili smo v novo leto. Kaj nam prinese, je negotovo, živimo tako naprej, pogled v bodočnost je neprodoren. Bog daj, da bi se to leto srečno končalo.

Prvo veselje vzbujajoče se narave so nam prinesli škorci, ki so se danes prvič pojavili na orehu sredi dvorišča. O, vi, ki ste prišli iz južnih krajev, bodite nam ne samo oznanjevalci spomladi,

Dr. Gilbert Klauwig

bodite nam tudi oznanjevalci toliko zaželjenega miru. Lepo sem vam uredil hišice, da v njih najdete prijetno bivališče in prepevate vesele pesmice, o, da bi to hrepenenje po mirnem življenju prevzelo tudi človeška srca, da bi res prišla za nas vse srečna, vesela pomlad.

29. marec

Danes sem slišal prvič kukavico, ko sem šel v Črni les. Zapela mi je desetkrat. Privedlo jo je južno vreme, vedela bi marsikaj povedati, kako je tam na jugu. A dve leti je minilo, ko je nastalo nemirno vrvenje, vpoklici zaporedoma, vpoklici tudi sedaj. Moški gredo, vedno manj nas je.

24. april

Velikonočni prazniki so tu. Vse je že zeleno, saj od časa, ko je skopnel sneg, koncem januarja, ni bilo nobenega znatnega dežja. Poljska dela so se nemoteno opravila, krompir so sadili že na začetku aprila, koruzo so posejali skoraj povsod še pred prazniki.

Velika noč je 25. aprila, na dan sv. Marka. Dosti se govori o starem prerokovanju. Pravijo sledeče: Ko bo velikonočna nedelja na dan sv. Marka, ko bo sv. Anton (13. junija) klical sv. Duha in bo sv. Janez Krstnik (24. junija) pred rešnjim telesom molil, tedaj bodo hudi časi. In letos bo tako. Binkoštna nedelja je 13. 6., rešnje telo 24. 6. Bog nas obvaruj, ves svet je v najhujši borbi.

Velika sobota. V mirnih časih je bilo življenje ta dan prav živahno, praznično. Ko so zapeli zopet zvonovi, je prevzela vse neka posebna živahnost. Vsak je kazal vesel obraz. Še zadnji nakupi po trgovinah, nato pa je bilo kakor v nedeljo. Ljudje so hodili praznično oblečeni v trg, v cerkev, posebno veselje je bilo za otroke, tudi za najmanjše, ki se vesele vstajenja. Od blizu in daleč slišalo se je grmenje topičev. In zvečer. Zvonovi so glasno naznanjali, da se bliža slavnost vstajenja. Številna množica je bila zbrana v cerkvi, ko je župnik zapel: »Aleluja.« In pomikala se je procesija od cerkve po trgu, v dolgih vrstah so šli župljani med veselim pritrdovanjem zvonov in streljanjem. Nato se je vsula množica iz cerkve, vsi dobre volje, veseleč se že boljših jedil, katere so ženske že popoldne nesle k blagoslovu. Ko je nastopil mrak, so po vrhovih zagoreli kresovi, večji, manjši v podobi križa, vmes pa grmenje topičev.

In danes. Malo ljudi je v trgu, nekateri gredo v cerkev, kjer molijo otroci pred božjim grobom, slovensko. A razpoloženja ni, vsak odide mirno, z resnim obrazom. Otrok je malo, niso praznično oblečeni. Ni vstajenja, šele v nedeljo bo, na veliko noč ob šestih. Ni slišati streljanja, kvečjemu tu in tam kak pok. Ni zvonjenja, vse je kakor kak delovnik. Na veliko noč ves dan posluje komisija za sprejem zaostalih v Heimattbund. Ker poznam ljudi, me je naprosil župan, da prisostvujem pri poslovanju. Tako bom slavil veliko noč.

16. maj

Danes je bil mesečni apel Ortsgruppe Heimattbunda. Prišel je tudi landrat Friz Bauer iz Ptuja, da izroči dekret postavitve sedanjega komisaričnega vodje občine Alojza Hirschmanna za defitivnega župana. Bauer je uporabil to priložnost, da poda sliko vojne od leta 1939 do sedaj, ko se je končala vojna v Afriki. Zanimivo je izvajanje landrata glede tega, da je nemška vojska doživela poraze v Stalingradu in Afriki. Nikjer niso mogli sovražniki prebiti fronte, kjer so bile nemške čete, to se jim je posrečilo le tam. Kjer so bile čete drugih zaveznikov, kar bi se v prvi vrsti nanašalo na Italijane. Rekel je, da bo o tem pisala še zgodovina in ugotovila krivdo, za sedaj se o tem še ne more razpravljati. Ovrigel je tudi razne govorice, ki krožijo o posledicah poraza. Navedel je tudi, da kličejo tudi srednještajerske fante pod orožje, ne zaradi tega, ker jih rabijo, ampak da sploh sodelujejo in ker si morajo šteti v čast, da so lahko biti vojaki.

30. julij

Od 20. – 27. julija sem bil na Koroškem, in sicer v Beljaku pri prijatelju Viktorju Röthlu. Napravil sem izlet na Gorenjsko, kjer sem bil tri dni pri Repečniku. Šel sem po cesti proti Pokljuki, da sem užival v jasnem nebu vse lepote Gorenjske. Težko mi je bilo pri srcu, saj od leta 1940, ko sem bil v jeseni tukaj, se je marsikaj spremenilo. Peljal sem se tudi na otok, kjer sem prosil, da bi vendar

zopet prišel zaželjeni mir. Vrnil sem se zopet v Beljak in napravil izlet v Schwussner hütte, 1400 m pod Ankogelnom, kjer sem užival pravi planinski zrak. Bili smo prav dobro postreženi, kolikor je v teh razmerah mogoče. 26. julija je minilo 67 let; hotel sem na ta dan v moj rojstni kraj na grob mojih staršev in da obiščem druge znane. Navsezgodaj pa mi prijatelj pove vest, da je Duce Mussolini odstopil in je kralj prevzel oblast. Ta novica je osupnila vse, ves položaj se je mahoma spremenil. Postalo je nemirno razpoloženje. Popoldne sem šel v Loga vas. Obiskal sem znane domove, kjer sem prebil preteklih letih toliko lepih dni. Bilo je še tako kakor nekoč. A duše ni bilo. Daleč od doma so vsi tisti, ki so tu bivali in se veselili, daleč so, hrepenijo po svojih domovih, a močna sila jim preprečuje vrnitev. Razpoloženje je postalo nemirno. Moral sem opustiti potovanje na Reberco, ker se ni vedelo, kaj prinesejo prihodnji dnevi. Že so prihajale nemške čete od severa, govorilo se je o nevarnosti zračnega napada. Ni bilo več tistega razpoloženja, ki si ga človek želi na oddihu. Zato sem zopet odpotoval, ker sem vedel, da je doma najboljša. Grozna vročina, gneča v vozovih, razburjenost, to niso stvari, ki priporočajo bivanje izven doma. In tako sem zopet doma, marsikaj sem videl in slišal, kar mi je z žalostjo napolnilo srce. Imam le eno željo, da bi prišel mir.

8. avgust

Na vzhodni fronti se bijejo hudi boji. Zaporedoma prihajajo vesti o padlih vojaki iz naše župnije. Smrt ima obilno žetev, cvet naših fantov pada pod ostro koso.

13. avgust

Posledica spremembe na bojnem polju na Siciliji se je že pokazala. Danes ob pol treh so prileteli od severa sovražni letalci, preleteli so Slovenske gorice in odjadrili proti jugu. Bilo jih je čez 30. Kakor se je izvedelo, so pri Strnišču na Dravskem polju vrgli bombo, ki je padla v gozd. Napravila je 6 m globoko kotlino, gozd v okolici je bil kakor obrit. V Mariboru so imeli alarm. Bila je velika zmeda. Hudo so baje napadli tovarne za zrakoplove v Dolenjskem Novem mestu. Tudi iz Gradca je prišla vest, da so tam napadli veliko tovarno. Kar smo prej čitali samo po častnikih in slišali po radiju, to doživljamo na lastne oči. Bog ve, kaj nam prinese bodočnost, temni oblaki se bližajo na jasno nebo, ki nam pošilja tako tople žarke, objemajoč naša polja, ki obetajo obilno žetev. Vprašajo se: Kdo jo bo spravil?

20. september

18. in 19. septembra se je tukaj ovijala I. Ortsgruppentag des steirischen Heimatbundes. Priprave so bile velike. Postavljenih je bilo 180 mlajev od Šumanove žage skozi vec trg do kamnitega mostu, od Škerjančevega gaja in do mosta čez Velko. Vse hiše so bile obnovljene z novim ometom, številne zastave so vihrale s hiš in drogov. Prišel je Kreisführer Bauer, ki je imel v soboto zvečer nagovor županu in Ortsgruppenführeru Hirschmannu. Drastični so bili nekateri njegovi izrazi, da so dame zardevale. Večer je končal s kulturno prireditvijo godbe, petja in burke z enim dejanjem. Dvorana Narodnega doma, sedaj Wehremannschaftssool, je bila do zadnjega kotička zasedena. Drugi dan zjutraj je bila počastitev padlih, 14 fantov, v Heldenhain v Škerjančevem gaju. Bil je žalostni prizor, pogled na 14 tablic z imeni 14 fantov, ki so padli na ruski fronti. Bili so vsi tako brhki mladeniči, ki počivajo daleč od domovine v tuji zemlji. Nobeden ne bo mogel ozaljšati grob dragega, ne prižgati lučice na dan mrtvih. Tu, v tistem gozdu so simboli.

Na športnem prostoru v senci košatih kostanjev je imel Kreisführer slavnostni govor, ki je imel v bistvu jedro, da so Italijani krivi poraza pri Stalingradu in v Afriki. Tudi ogrski honvedi so odnesli nekaj graje, ker se niso zadosti pogumno bojevali. Udeleženci, bilo jih je kakih 2000, ker je bila zapovedana 50 odstotna udeležba, so poslušali mirno, le tu in tam se je kdo nasmehnil pri drastičnih izrazih govornika, s katerimi je zabelil svoje izvedbe. Množica se je razšla, da se okrepeča, ker je dobil vsak, ali pa tudi ne, nakaznico za četrt vina, glasečo se na gotovo gostilno, ki ga je moral sam plačati. Po gostilnah je bilo dopoldne živahno vrvenje- kmalu pa je postalo mirno, ker so bile nakaznice izčrpane, vina pa tudi ni bilo več. Popoldne je bila še predstava otrok iz otroškega vrtca. Ljudje so odšli domov, zastave so se snele in kmalu je dobil trg zopet svojo navadno podobo.

Dr. Ojbert Klammig

Dobil sem poročilo od tovariša Jožefa Suliča glede 45-letnice mature. Zbrali so se na večer 25. septembra ob 8^h pri Šelandru, vinarna v Kolodvorski ulici. Prišlo jih je 13. Treven, Gobanc, Schwarz, Klemenčič, Thaler, Amberger, Wölbich, Nowotny, Mätzler, dekan Maier, pl. Burger Engstler, Šuklič. Ni bilo pravega razporeženja, ker so bili navzoči starši sinov, ki so na fronti. Ob 23h so se razšli. Tradicionalne maskare so propadle in živih sošolcev ni bilo, ker se nikjer ni mogla dobiti za to primerna kapelica. Gimnazijska je bržkone uporabljena za druge namene. Znamenje časa. Od mojih tovariševni bilo Ivana Hornböka, Ivana Hojnika in Serajnika. Bili so v Jugoslaviji kot župniki in ob izbruhu vojne izseljeni. Hornböke je umrl v Dachau, ostala dva sta v Ljubljani, od koder ni mogoče priti na Koroško.

Drugi dan, v nedeljo, so odšli na izlet na Vrbo, kjer so imeli banket pri Möslacherju, nato pa še obiskali tovariša dr. Engstlerja. Drugi dan je dobil tovariš Wölbich poročilo, da je njegov 18 ½ letni sin padel v Franciji. Tovariš Šuklič ima dva sinova na fronti, od katerih se eden vrača, težko ranjen, domu. Tako se je končala 45-letnica, časi so vedno bolj nemirni. V Mariboru je skoraj vsak dan fliegeralarm, dne 5. 10. celo pet ur, od polnoči do 5. zjutraj. Pri teh razmerah se človeku ne ljubi kam potovati.

Ob koncu sem dobil še poročilo, da so 4. 10. v Celovcu pokopali našega tovariša Leona Lobisserja, znamenitega slikarja. Prej je bil duhovnik, benediktinec v Št. Pavlu, a je pustil ta stan, vlogo je igrala tudi ženska. Freske se vidijo v Landhausu, nanašajo se na čas plebiscita iz l. 1919 – 1920, za katerega se je rajni mnogo udeleževal, seveda na nemški strani.

12. oktober

Dne 10. oktobra je nedelja, opravili smo trgatev. Prišlo je 30 beračev, neutrudno so nosili brentarji s sladkim grozdem naložene brente. Stiskalnica je škripala, imenitni sok je tekel po cevi v veliko kad, postavljeno v hladni kleti. Pravega življenja med berači le ni bilo, nobenega petja, nobenega vriskanja, zvečer je bila sicer mala »larma« a tudi ta je utihnila in postalo je vse mirno. »Prešarji« so začeli delo, celo noč so razkopavali koš in ga zopet sestavljali. Nabralo se je 146 brent, teklo je slabo, sladkorja je bilo 15⁰ – 17⁰. Upajmo, drugo leto na veselo, srečno trgatev!

17. oktober

V romanu Antona Schotta *Bannflich und Pest*, sem našel sledeči stavek: Ubog je, kdor je izgubil denar in premoženje ali pa ga nikoli ni imel, še bolj reven je, kateremu se je razbila velika sreča, a najbolj reven je, ki je zgubil vero in upanje in stoji sredi krutega življenja kakor ovca, ki je nihče ne išče in ki ne najde poti domu. Malo moliti pomaga človeku v veselju in žalosti, malo moliti zbuja upanje in zadnje upanje mine z zadnjim vzdihom.

To so pomembne besede, ki veljajo posebno za današnje čase. Človek, ne bi upal, če ne bi imel čuta, v katerega se obračamo v vsakem trenutku s trdnim zaupanjem, da nam bo stal on kot najpravičnejši sodnik verno ob strani. Brezpametni so, ki trdijo, da ni Boga, tistim veljajo besede sv. pisma: Nor je, kdor trdi, da ni Boga.

18. oktober

Velikokrat se sliši, kakšna grozodejstva nad nedolžni prebivalci se zgodijo ob napadih iz zraka. Skrajno obsojam to, a vojna je neusmiljena. Kdor je vojno povzročil, mora trpeti in tudi drugi neprizadeti z njim. Je pač tako: Kdor drega v sršenovo gnezdo, ima pričakovati, da ga razjarjena mrčes piči, in če pride slučajno v tem času kdo drugi mimo, ki nikakor ni udeležen pri draženju, pač tudi dobi spomin, ne more pa se hudovati nad razjarjenim, pač pa nad onim, ki je motil mir.

19. oktober

Minilo je mesec dnij, ko je zatisnil oči moj rojak iz Železne Kaple, dr. Josip Rakež, okrožni zdravnik v Šmarjah pri Jelšah. Bil je duša akad. društva Triglav v Gradcu, sestavil je znane Križevačke statute, ki so mi najljubši spomin na visokošolska leta. Blagopokojni je bil blaga duša. Časten mu spomin!

Dr. Ojbert Klavnič

29. oktober

Ko sem prebiral stara pisma, sem našel pesem mojega rajnega prijatelja, vseučilišnega profesorja, dr. Rada Kušēja, ki jo njemu v spomin objavim. Glasi se:

Vesela sprava

Na vrtu je trgalo cvetke dekle,
ponižno mladenič zaprosi za nje.

Podala je cvetko mu z nežno roko,
A z njo mu podala ljubezen gorko.

Izginila mir sta in sreča srca,
ker celo zdaj srce mladenka ima.

Ko drugi je šopek iz rok ji sprejel,
je zraven še srčno mladenko objel.

Na srcu ljubezen topi se srce
in ustna se močno usten drže.

Ni spal njima dolgo ta rajski svet,
razruši ga kmalu vihar razodet.

Prijatelj hinavski je srečo strl,
obupu je v srcu pot odprl.

Potr se mladenič obrne proč,
obup je v očeh, a v srcu noč.

Skeli ga, da ljuba vejela je,
da bije za drugo njegovo srce.

Nemir prehodil je pol sveta,
a rani hladila ta ne da.

In v njeno naročje proseč hiti,
od sreče rosijo obema oči.

I ona je težko čakala že,
za njim se bridko jokala je.

Zdaj zopet te, srček moj, držim
in nikdar, nikdar te več ne pustim.

Na srce pritisne spet gorko srce
in krepko in ljubko okleni se me.

In k zvezi srčni podaj mi roko,
moč vražna več naju ločila ne bo!

Dr. Rado Kušej

Poljubil jo je, še enkrat objel,
Pozabil je vse, kar bil je trpel.

Kdaj je dr. Kušej skoval to pesem in na koga se nanaša, mi je sedaj neznano. Gotovo je iz časa, ko je bil profesor na univerzi v Ljubljani.

Včeraj je bil dan sv. Simona. Spominjam se vas vseh, ki ste imeli ta dan god, Simon Pichler, moj učitelj v Žitari vasi. Vem še dobro, ko sem se z materjo vračal iz Železne Kaple, kjer je bil veliki sejem na Šimanovo in je šel z nami tudi Simon Pichler, da je tedaj nanese pogovor na to, da bi šel na gimnazijo. In ta misel, ki jo je imel moj tedanji učitelj, se je izvedla.

Simon Koren-mož moje tete Barbare v Vetrinjah; imel me je rad in se veselil, ko sem napravil maturo, dal mi je celo krono a.v., četudi jo je težko zaslužil.

Simon Lakonig, moj sorodnik, bil je izvrsten tenorist, doma iz Apač, tovarniški delavec v papirnici na Reberci in posestnik v Goričah. Najrajši je pel ono o ubogem kmetu v Grajnarjevi gostilni na Reberci. Rajni komendator Šervicelj, tudi pevec, mu je plačal četrta vina, da je bilo grlo bolj gladko. Priobčim to pesem v spomin.

I.

Pogosto se sliši zdihovati,
Kak slabo se pavrami godi.
Premlgo jih dajo listi.
Premlgo jih kmetovskih reči.
Premlgo živinice redijo,
Premlgo svoj gruntlec gnajijo.
Nas' kmeti le v krmi sebi.
Svoj gruntlec pa v pušči pušči.

II.

Le kamor se človek obrne,
Le beda se s njega reči,
Naprati pa mava živinice,
Okoli napov so nagi.
Bramak šim grmirom le vsiji
Sam nimam kaj gor obleči.
Do hiše imam pajovino za cir
V oknu za sajbe papir.

III.

Men' se je enkrat godilo
Da šibro jaz R'misem mogow dat,
Kot bi ga na mah kaj podiso,
Mi v hišo prišlofle soldat.
Prav lepo on me pozdravi:
Verfluktoni paver mi pravi,
Poš' pbarior m' se groše, moj von
Sem prišow na esecijon.

Dr. Ojbold Klauwig

Na Reberci, 22. junija 1905.
Povedal in pel:
Simon Lakovnik, delavec v
kovarni za popravil gosp. Reberco.
Kapital:
Dr. Ojzolt Klavnik, c. k. avskultant v Celovcu.

Simon Mikeln, doma pri Sv. Križu v černeški župniji. Bil sem v prvem letu mojih bogoslovskih študij na njegovi premiciji, l. 1899. Že tedaj sem se odločil, da grem na univerzo v Gradec. Tam je tudi umrl, l. 1902, pri usmiljenih bratih. Bil je anima candida - idealen duhovnik, ki bi storil mnogo dobrega v prid našega naroda.

Simon Quantschnig (Klančnik). Ko bi te ne bilo, bi pač ne mogel nadaljevati po smrti mojega očeta gimnazijskih študij in kot avskultant ne mogel shajati s pičlo plačo. Ohranim na te, tvojo ženo in sina Nanota vedno hvaležen spomin.

Simon Horvat, krojač iz Jeriš. Ti si mi delal obleko, prve hlače pozneje kot študentu. Bil si dobra dušica, milega značaja.

Simon Kurbus, posestnik in sodni cenilec v Bačkovi. Velikokrat sva hodila po cenitvah, mnogokrat se hladila v poletni vročini pred tvojim vinskim hramom in se pomenkovala o težavah kmetskega stanu. Nazadnje sem prišel v tvoj hram na cenitev po tvoji rajni ženi. Bil si preudaren mož, bistre glave, zvest svoji veri in narodu.

Simon Rutar, profesor zgodovine. Spoznal sem te ob odkritju nagrobnega spomenika profesorju Lendovšku v Dvoru, pri banketu na Malem Strmcu, 9. septembra 1896. Navdušil si me za zgodovino, ki se me je tako prijela, da jo še zdaj gojim in mi je dala toliko razvedrila in duševnega zadovoljstva ter naukov za življenje.

1. november

Vseh svetih dan. Drugače je bil v mirnih časih praznik, danes je delovnik. Naenkrat so dopoldne začeli zvoniti vsi zvonovi. Ljudje so iz radovednosti spraševali, kaj to pomeni.

Zvonove so prišli jemati. Ljudem so se zresnila lica, solze so se jim zalesketale v očeh. Ob dveh popoldne je začel zvoniti samo še en zvon. Slovo od svojih tovarišev, ki so se mu pridružili 31. VIII. 1924 in celo od tretjega, mrliškega zvona, ki je delal družbo že od 11. 1. 1783 in je tolikokrat naznanil s tankim glasom, da je zapustil zopet eden od župljanov solzno dolino in se preselil v večni dom. Maloštevna množica se je zbrala okoli avtobusa, na katerem so bili položeni trije zvonovi. Veliki zvon je otožno pel, bilo je vse mirno, a bral si vsakemu z obraza, kako težko je bilo slovo. Motor je zabrnul, odpeljal se je voz in izginil za Pirihovo hišo na cesti proti Mariboru. Veliki zvon je pel, poslavljaajoč se od tovarišev, dokler niso zapustili župne meje, ljudje so se razšli z žalostnim srcem.

Sedaj ob pol štirih kliče veliki zvon sam iz lin pobožne župnije k maši za umrle župljane. Dvojna žalost! A v srcu si vsak želi: O, da bi se zopet vrnil 31. VIII. 1924, ko bodo novi zvonovi v miru klicali župljane v sveti hram! Daj bog!

9. november

Včeraj so odvzeli tudi v Sv. Rupertu zvonove. Pustili so samo srednjega. Ko so v prvi svetovni vojni pobrali zvonove, so pustili tudi tega. Blagopokojni župnik Pajtler je s svojim izrazitim glasbenim čutom pri naročevanju novih zvonov dosegel, da so zvonovi imeli isti glas, kakor nekdanj. Silno ubrano so peli, da je bil užitek poslušati zvonjenje. Vsak, kdor je slišal te glasove, se je spomnil

Dr. Ojzolt Klavnik

župnika Pajtlerja. Kdo bi si mislil, ko so zvonili pri njegovem pogrebu, da so jemali od rajnega slovo za vedno. Ali mislite, da se bo po ruperški dolini še enkrat razlegalo tako milo zvonjenje. Župnik Pajtler je bil le eden in ga ne bo več.

20. december

Sovražna letala pogosto preletavajo Slovenske gorice. V Mariboru imajo večkrat alarm, večkrat se sliši tudi grmenje topov, zasledujejo partizane po Pohorju, katerih je tam obilo. Poškodovali so tudi železniški tir, da je bil promet oviran.

Prišla je vest, da pride v naše kraje okoli 3.000 družin iz krajev, kjer so sovražniki.

22. decembra

so letala poškodovala stanovanja. Kakor je bilo nekoč prijetno bivati v mestu, tako je sedaj neprijetno. Kdor more, si išče varen kotiček na deželi. Sem vesel, da sem v Lenartu, kjer imam mir. Bog daj, da bi ostalo tako.

Še nekaj o cenah živil. Bližajo se prazniki. Vsak bi si rad privoščil kaj boljšega. Ker pa so cene postavno določene, za katere nobeden prodajalec ne odda blaga, se je razpaslo tihotapstvo. Iz Gradca, Dunaja prihajajo ljudje, ki nudijo bajne cene. Za 1 jajce 1,50 DM, za kilo zabele 60, svinjska mast 80 – 100, kura 30, puran 100 - 150, surovo maslo 20, mesena klobasa 30, slivovka 50 – 100; ponujajo tudi staro obleko, samo da kaj dobijo. Znamenje časa!

22. december

Okrajno sodišče Sv. Lenart je sedaj samo podružnica, Zweigstelle, okrajnega sodišča na Ptuj. Sicer ni toliko posla kakor prej, ko so bili nazadnje 4 odvetniki in notar. Da pa je ta podružnica vendarle pomembna, kaže dejstvo, da so zaradi nevarnosti zračnih napadov prenesli vse zemljiške knjige in trgovski register v naš trg, kjer poslujejo 4 uradniki.

26. december

Božji večer. Kako smo se ga v prejšnjih časih veselili. Božično drevo je bilo okrašeno, veliko lučič je gorelo in pod drevescem je bilo položeno vse polno darov za vse. In danes! Drevesca so sicer okrašena, a lučič ni, ne darov in domači stojijo okoli drevesca z resnimi obrazi, koliko družin je, katerim so padli sinovi in počivajo daleč v ruskih planjavah ali pa na dnu morja. Nisem postavil drevesca na mizo, stare jaslice sem popravil in vžgal navadno svečo in se zamislil v čase lepih spominov. Bilo je vse tiho okoli nas, nobenih voščil in tudi ne daril. Poslušal sem razne govore državnikov, lepo so zveneale besede, a že v govoru se je poudarjalo, da boj ne neha prej, dokler ni zmage. Govornik je omenil, da ne bo prej konca, dokler ne bo uničena vsa kultura zahodnih dežel, zato kliče, naj stoji boj. In kakor kaže, so bile vse lepe besede zastonj, radio poroča, da se bje hud boj na vzhodu in na jugu in tudi v zraku se je pričel krvavi ples, ki je le na sveti večer počival. O, da bi prišel mir na zemljo.

31. december

Kako veselo vrvenje je bilo ta večer. Povsod so bile prireditve Silvestrovega večera. Šum in razigrano veselje je bilo slišati povsod. Od ranega jutra, ko so ljudje šli k prvi maši, so tavali ponočnjaki po ulici domu. In danes. Ulice so v temi zaradi nevarnosti napada iz zraka, pa tudi nobenega človeka ni videti. Okna so vsa zastrta. Po ulicah hodijo orožniki, dobili so obvestilo, da se načrtuje napad. 28. decembra so neznani storilci razbili na žandarmerijski postaji pet šip, orožnik je enkrat ustrelil s puško, a ni zadel. Bilo je napovedano, da bo na Silvestrov večer zopet napad. Do sedaj ni bilo ničesar.

Tako je minil ta večer, upajmo, da bo po enem letu v znamenju miru.

I. N. 1944 D.

Novo leto! Je kakor navaden dan. Ljudje si sicer voščijo srečno novo leto. A vsak doda željo, da bi

Dr. Gilbert Klauwig

bil mir. Ni nobenega veselega razpoloženja. V cerkvi je bilo videti mnogo žensk v črni obleki, znamenje, da žalujejo za padlim. Orožnik mi je pravil, da je bil celo noč v Štraleku (Sv. Rupert), ker se je Ortsgruppenführer bal, da bi ga ne napadli in ubili, kakor se je zgodilo njegovemu tovarišu v Rogoznici pri Ptuj. Popoldne so šli nekateri tržani na sprehod, v trgu po gostilnah ni bilo veselega vrvenja, ni razpoloženja pa tudi ne vina. Tako je minil novega leta dan.

7. januar

Danes je bil solnčni, a grozen dan. Okoli 11. ure je bilo slišati grozno šumenje od vzhoda. Delala se je megla nenavadne oblike in hitrosti. Na enem mestu je bilo videti kakor velika roka z dolgimi prsti. Na začetku teh megel smo opazili sovražna letala. V tem trenutku sem opazil nad Mariborom 29 letal, obenem pa tudi že silne detonacije, tako da se je zemlja tresla in s tem tudi hiše. Prišla so nemška letala, vnel se je hud boj v zraku v območju župnij Sv. Ana, Lenart, Trojica, Andraž. Pokale so strojnice, letala so se premetavala v zraku gor in dol. Eno letalo je začelo padati in letelo proti vzhodu. Pilot se je spustil s padalom na tla, kar smo lahko videli. Letalo je treščilo s strašno silo na tla in se zarilo globoko v zemljo. Bilo je ameriško. Pilot je kazal, da so še trije tovariši v stroju in bomba. Kosci letala so ležali 100 m naokoli. Velika množica se je zbrala. Letalo je padlo ob potoku Drvanja nasproti kmetije Klemenčič v Čagoni. Baje so sestrelili še tri druga letala, 2 blizu Ptuja, eno pri Št. Ilju, narodnosti še nisem mogel ugotoviti. Kmalu so prišla poročila iz Maribora. Napad je bil namenjen letališču na Tezmem. Ker so prišli letalci nepričakovano, so bile žrtve strašne. Očividec mi je sporočil, da je bilo samo na eni strani 130 mrtvih. Roke in noge so visele po vejah. Uničene so pisarne in stroji. Vodovod k sreči ni bil poškodovan. Baje so padali rdeči lističi z napisom v slov. in nem.: Na svidenje. Auf Wiedersehen! Letala so čez nekaj minut odletela proti jugu, zadnji streli so bili slišati pri Št. Ilju iz Flak obrambe. Prebivalci našega kraja so bili presenečeni, ker česar takega še niso doživeli. Varuj nas Bog česa hujšega!

17. januar

V Mariboru oziroma na Tezmem še vedno izkopavajo izpod ruševin trupla 7. januarja zasutih. Dne 11. 1. je bil pogreb 51 žrtev.

Zračni napadi se vedno bolj množijo. Včeraj okoli opoldne se je slišalo detonacije od zahoda. Da je bil alarm, se je obvestilo na radiu, ki je naenkrat umolknil.

Danes smo izvedeli, da je veljal včerajšnji napad Koroški. Napadli so Celovec, kolodvor in Borovlje. Ravno sedaj, ob pol dvanajstih, se sliši brnenje zrakoplovov, letalci so nad Mariborom in dalje proti severu. Detonacij do sedaj ni bilo slišati.

Bei dem anglo-amerikanischen Luftangriff auf Marburg am 7. Januar 1944 gaben ihr Leben für Führer, Volk und Reich:

Adam Maria	Naujok Hans
Adam Erna	Ornig Johann
Adam Felix	Perkowitsch Maria
Ahlers August	Perkusch Viktor
Aiditsch Alois	Platzer Adalbert
Bach Franz	Plenitschar Luzie
But Anton	Sdolschek Franz
Dölling Wilhelm	Smodisch Franziska
Dobnik Josef	Soretz Petrine
Deutschmann Franz	Strell Richard
Deppe Willi	Sperk Otto
Friedauer Johann	Schele Alois
Geissler Paul	Schele Stanislaus
Gruss Heinrich	Schitnig Hans
Heinrich Othmar	Schmuz Anton
Jakobina Aloisia	Schunk Heinrich
Jurantschitsch Therese	Tschrepinko Josef
Jurhan Ludwig	Tscholnik Johann
Kropiwnizki Otto	Ulbl Franz
Konetschnik Franz	Widowitsch Franz
Köhler Otto	Wimmer Leopold
Lupscha Aloisia	Winder Laura
Marlschitsch Vinzenz	Winder Friedrich
Matiaschitsch Alois	Wokatsch Josef
Möstl Hans	Wolny Josef
	Wregg Konrad

Die feierliche Bestattung findet Dienstag, den 11. Januar, um 14 Uhr, auf dem Drauweiler Friedhof in Marburg statt.

Graz, 11. Januar 1944.

Gauleiter und Reichsstathalter
in der Steiermark

Dr. Sigfried Uiberreither

Chef der Zivilverwaltung in der
Untersteiermark

Dr. Sigfried Uiberreither

Včeraj je nekaj zrakoplovov letelo proti Ogrski. Nad Mursko Soboto so bili boji z nemškimi letali. V Mariboru je bil alarm dve uri neprenehoma. Baje so bili tudi okoli Celja boji, ko so na Koroškem izvršili napad. Borovelj niso napadli.

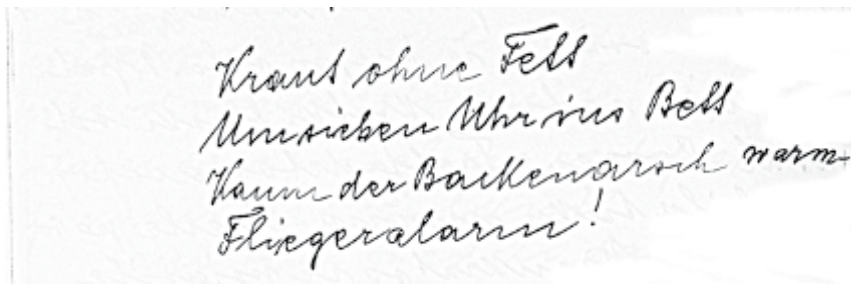
24. januar

Včeraj, v nedeljo, ob 20. uri smo slišali naenkrat močno detonacijo od zahoda v smeri Maribora. Takoj je bilo jasno, da so sovražna letala napadla letališče. Po prvih detonacijah je nastalo zatišje, a kmalu so se ponovile s še hujšo silo. V zraku so se videli tudi kratki bliski od letal lovcev. Tretja detonacija že ni bila tako močna, tresle pa so se šipe. Naenkrat so se pojavile na jugovzhodu, vzhodu, severu svetle krogle in razsvetljevale gorice. Ob deveti uri je potihnilo streljanje, posamezni bliski so se videli še na vzhodu. Potem je nastal mir. Izstrelki so padali na tla v občini Malna. Kakor sem danes izvedel, bombe niso napravile škode, ker so bili nasprotniki odvrnjeni od nameravanega cilja. Pač pa je bilo v Mariboru v kinu in gledališču močno razburjenje.

Ves prizor je bil toliko bolj strašen, ker je vladala močna tema. Bog nas varuj takih obiskov.

25. januar

Nemirni časi so in težki. Kljub temu ljudem še ni pošel humor, četudi ga lahko imenujemo le galgenhumor. Čital sem sledeči verz, ki naj pojasni današnje razmere.

Drastično pa resnično!

29. januar

Pomladansko vreme imamo. Toplomer kaže opoldne 12⁰. Nebo je jasno. To je kakor ustvarjeno za sovražne letalce. Vsak dan, navadno med 11. – 12. ure strelja flak v Mariboru, da bi pregnali letalce. Ljudje pa bežijo iz mesta. Vozovi, naloženi s pohištvom, se vozijo iz mesta skozi naš trg. Veliko pa v drugih smereh. Vsak si išče prazen kotiček pred napadi. Kako se pač spreminja vse. Včasih je vse drvelo v mesto, ker je tam prostost, zabava, drugačen zaslužek. Ženske so nosile živila v mesto, za boren skupiček so tratile čas in trgale čevlje, danes beži vse na kmete in je vsak vesel, da ujame še kak boljši kos za prigrizek. Ženskam ni treba nositi različnih jedil v mesto, po hišah hodijo stranke in pokupijo vse, kakor kobilice pospravijo vse. Zato sem vesel, da sem še bolj ob strani celega vrvenja. Bog daj, da bi ostalo tako.

31. januar

Pomladansko vreme imamo. Toplomer kaže ob 14^h nad 20⁰. Nebo je jasno kakor ribje oko. Sedim pri odprtem oknu in pišem. Po zraku pa se vozijo, tam nad Koralpami, zrakoplovi in delajo umetno meglo. Sliši se tudi votlo grmenje topov. Snoči ob 18^h so prišli zrakoplovi od vzhoda in pluli čez Maribor. Nastalo je močno grmenje obrambnih topov.

2. februar

Sinoči ob 20^h so začeli v Mariboru streljati iz flakov (fliegeralarmkakonen), znamenje, da krožijo sovražna letala. Okoli pol devetih so se pojavile nad Strnišem rakete, prva rdeča, druga bela. V zraku so se videli zrakoplovi, ki so si dajali znamenja. Izstrelki flakov so padali celo na naš trg. Drugi dan smo našli 5 kosov. Pri Babiču je padel kos izstrelka na streho hiše. Tehtal je 1,18 kg. Radovedneži so stali na prostem in gledali. Ob 21^h so letalci odšli. V našem trgu je vedno več

Dr. Adolf Klauwig

beguncev, ki hočejo imeti vse udobnosti, vodovod, itd. Se bodo morali že privaditi tukajšnjim razmeram. 31. 1. Je bil močan napad na letališče v Celovcu.

4. februar

Zračni napad 2. februarja je najbolj veljal letališču v Strnišču (Sternthal). Padlo je mnogo bomb, ki so uničile poslopja. Je dosti mrtvih, še več ranjenih. Na letališču na Teznem so padle bombe po travnikih. Začelo se je deževno vreme, zračni napadi so prenehali.

13. februar

Po lepih, sončnih dnevih je barometer začel padati. Že včeraj je naletaval sneg; danes pa razsaja vihar s snežnim metežem.

Le malo ljudi je prišlo v cerkev, popoldne pa si nihče ne upa na prosto. Velja pač star pregovor: Zima in davkarija nič ne popustita.

25. februar

Iz juga so prišla sovražna letala ravno pred dvanajsto uro. Slišalo se je močno streljanje flakov iz Maribora. Letala so šla proti severu, od koder so se slišale detonacije. Kakor smo izvedeli, je padlo pet bomb pri Ptuj, človeških žrtev ni, tudi v Mariboru ni bilo bomb, pač pa so močno napadli letališče Thalerhof pri Gradcu.

28. februar

V Lenartu so napravili v zvoniku Funkstation za opazovanje, če se bližajo letala. Ljudje so vznemirjeni, ker se bojijo, da pridejo sovražna letala in nadejo.

1. marec

Danes sem opazil na orehu sredi dvorišča dva škorca. Oznanjevalci pomladi so tukaj. Žal, da prihajajo in še bodo prišli železni škorci v večjem obsegu, katerih se ne veselimo. Že navsezgodaj smo slišali sireno iz Maribora, znamenje da se letala bližajo. Lep dan je in to je sedaj nevarno. O, da bi pravi škorci prinesli mir, to že vsi iskreno želimo.

4. marec

Dobil sem telefonsko poročilo, da je danes umrla moja sestrična Wutte, posestnica na Veselah, št.1, pri p. d. Urank, župnija Št. Vid v Podjunski dolini. Leta 1942 sem jo obiskal zadnjič. Še pred enim mesecem mi je pisala, da peša. Bila je nadvse ljubezniva, blaga ženska, skrbna mati, ki ima sedaj štiri sinove na bojnem polju. Bila je globoko verna in tudi narodno zavedna, ohranim ji trajno blag spomin, spavaj mirno, draga Lenika.

12. marec

Danes je Heldengedenk tag. Zbrali so se člani Ordsgruppe, šolska mladina in občinstvo. Tudi prizadeti po smrti svojcev so se večinoma udeležili te proslave. Ko je Ordsgruppieführer prečital imena padlih, jih je bilo 35 in bilo je tiho kakor v grobu. Samo mladi fantje so dali najdražje, življenje, daleč na vzhodu počivajo, nikogar svojcev ne bo, da bi okrasil njihove grobove. Nemo so odšli vsi pod vtisom globoke žalosti za padlimi. Slava jim.

19. marec

Danes ob ½ 14^h so se pojavili sovražni letalci v večjem številu, v smeri iz severa. Iz Maribora se je slišalo streljanje flaka, ravno nad našim trgom pa se je vnel zračni boj. Opazili smo velik bombnik, bil je zadet in se je spuščal polagoma na tla. Obenem pa je bilo tudi drugo letalo zadeto in se je spustilo na tla. Kakor se je dognalo, je bil prvi ameriški bombnik, ki je padel na tla tik pred Anželovo hišo v Vanetini, drugi pa je bil nemški, ki je padel na tla v Zg. Senarski za Dobajem. Iz ameriškega letala so se rešili trije letalci, šest pa je ostalo mrtvih. Proti nebu se je dvignil črni dim

olja in bencina. Letalec nemškega letala je padel s padalom na tla in si zlomil roko. Bil je grozen prizor, mala slika vojne furije. Ta dan, Jožefovo, je bilo vse veselo, razigrane volje, danes se je brala vsakemu groza z obraza.

Cvetna nedelja, 2. april

Cvetna nedelja 1941. Nikoli je ne bom pozabil. Jezus je ta dan proslavljen prišel v mesto in bilo je tudi pri nas vse pripravljeno, da se ta dan slovesno obhaja. Toda grom ob meji nas je zbudil, nasprotnik je prestopil naše meje. In nastopili smo trnjevo pot na goro Golgota.

6. april

Živo so mi v spominu dogodki pred tremi leti. Popoldne okoli treh so leteli zrakoplovi od severa proti jugu, bilo jih je 32. Bili so namenjeni nad Beograd. Grozno je bilo razdejanje. Reklo se je: Belgrad ist ein Trümmerhaufen.

Danes sem bil v gozdu pri Črnem križu. Bil je lep pomladanski dan. Le tu in tam so se zbirali oblaki. Iz juga sem se je slišalo streljanje, bržkone so padale tudi bombe. Naenkrat se pojavijo visoko nad menoj zrakoplovi, bili so nasprotniki, anglo- ameriški avioni. Vozili so v smeri jugo-vzhod. Približno nad Andražem so prišli v oblake. Slišalo se je pokanje, ker so se pojavili nemški lovci. Naenkrat sem opazil, kako so leteli žareči kosi iz oblakov na tla. Zadet je bil ameriški bombnik. Kakor smo izvedeli, je bilo 220 letal. Isti dan so napadli Brežice, kjer je bilo 17 mrtvih, letališče v Zagrebu in Banja Luki. Oblaki so se razgubili, pomladansko solnce je zopet toplo zasijalo, bilo je kmalu spet tako, kakor bi se nič ne zgodilo. Tako je bilo na dan tretje obletnice.

9. april

Četrta velika noč od zasedbe. Kako veselo vrvenje je bilo na veliko soboto pred vstajenjem; obrazi so bili veseli, drug drugemu so voščili vesele praznike in zvečer so po vseh hribih goreli kresovi, pokali topiči. Danes je bilo vse tiho, vstajenje je bilo šele na veliko noč zjutraj, procesije ni bilo. Edino, kar še spominja na ta visoki praznik je, da se sliši že precej grmenja topičev, ljudje pa so tiho, veselja ni.

15. april

Pa je prišla zopet ljuba oznanjevalka pomladi, kukavica. Zapela mi je nekaj čez dvajsetkrat, toliko let pač ne bom doživel. A pela je tako jasno, veselo, v srce segajoče, lani je bil glas zamolkel. Čutil sem, da res prihaja pomlad v vsej lepoti in veselju. Da bi se res uresničila želja milijonov, da bi trajala ta pomlad trajno za vsa nadaljna leta.

16. april

Iz rojstnega kraja sem sprejel žalostno vest. Na Reberci so banditi ustrelili gostilničarja Pavla Kapusa in soseda Jakoba Tomca. Na družino Grajnar me vežejo spomini iz mladih let. Zakonca Jernej in Lena Kapus sta bila vseskozi poštenjaka, Slovenca, priljubljena pri vseh. Spoštovala sta materin jezik in vero. Bog jima je dal srečo. Prišla sta do lepega premoženja. Iz zakona sta bila Pavel in Lizika. Prvi se je navzel drugega mišljenja in se spustil v lesno trgovino, ki pa se ni obnesla. Grajnarjevo posestvo je prišlo na rob propada. Ob priključitvi Avstrije k Nemčiji so se rešili. Mati Lena je umrla kmalu za tem, stari Grajnar pa je nazadnje šel na pristavo v Stari gori. Lani meseca avgusta so prišli četniki in izropali trgovino Pavla Kapusa in mu že tedaj grozili s smrtjo. 26. marca pa so to grožnjo uresničili. Kako je prišlo do tega, še nisem izvedel. Hud udarec me je užalostil, ker vidim, kako usoda ne prizanese rodbini, ki je bila tako ugledna.

28. april

V noči od 26. na 27. april je tajna policija v Nedeljkovi viničariji v Sp. Žerjavcih ustrelila tri moške, in sicer sina želarja Zemljiča iz Sp. Žerjavc, Antona, ki je bil vojaški begunec, Konrada Škofliča in četnika Leopolda Bana, baje so bili vsi trije oboroženi in so se policijskim organom

Dr. Ojbold Klauwig

zoperstavili; pokopali so jih 27. zvečer na pokopališču v Lenartu, ob plotu proti jugo-vzhodu, grob pa so poravnali: kmalu bo trava prerasla grob, v katerem počivajo trije mladi ljudje, žrtve nespameti. Nekdo je vsadil spominčice na skupni grob.

29. aprila

Leta 1909 postavljeni Vereinshaus nemškega društva Südmark je prišel leta 1918 v slovenske roke. Postal je sedež Sokolskega društva in dobil ime Sokolski dom, kjer so se prirejale različne prireditve, tako igre, plesi. Tudi politična zborovanja naprednih društev. Poslopje je bilo l. 1909 na hitro sezidano in je začelo razpadati. Lastnik je bila glavna hranilnica v Lenartu. Po prevratu l. 1941 je župan Hirschmann napravil v tem poslopju stanovanje zase, dvorano pa je Heimatbund preuredil za kino. Danes zvečer je bila slavnostna otvoritev. Prišel je tudi landrat in Kreisführer Bauer iz Ptuja, ki je v nagovoru nazadnje izzvenel v preroške besede, da se bo v tej dvorani odvijala zmaga Nemcev nad aliirancami. Dvorana je bila polna, prišli so le povabljeni, videti si mogel tržane, večinoma pa so bili tujci, Nemci. Spomnil sem se, kako glasno vrvenje je bilo tukaj, ne v slovenskem duhu. Mislil sem si, ko bi gledal dr. Gorišek sedanje občinstvo in predstavnike, bi pač mogel reči: Minila je moja slava in trdnjava, v kateri sem bil le jaz vladar, sedaj je v drugih rokah. Tako se suče telo zgodovine, kaj prinese bodočnost, pa nihče ne ve, bližajo se tudi dnevi, zdi se, kakor bi bilo zatišje pred viharjem.

30. april

Zaradi umora Pavla Kapusa in Jakoba Tomca sem izvedel, da je prvi kot Blockführer ljudi tožaril, drugi pa je bil pri tajni policiji. Prvi je bil dne 26. 3. do 11. ure zvečer pri neki družini na obisku, drugi dan so ga našli v kleti mrtvega. Tomca pa so isti večer doma potegnili iz postelje, ga vlekli h Grajnarju in tam so ga našli ustreljenega v sobi. To je žalostni dogodek, posledica vojne psihoze. Moja ljuba Reberca, kjer sem preživel toliko lepih dnij, je postala prizorišče umora. Kdaj te bom videl v miru, moja ljubljena rojstna vas.

4. maj

Bil je krasen pomladanski dan, ni me več trpelo doma, mahnil sem jo proti Sv. Juriju, kjer sem preživel toliko veselih ur. Najprej sem obiskal pokopališče. Tu v kotu sanjaš, dragi Gregor Einspieler, večne sanje daleč od domovine. O, ko bi vstal, napolnila bi tvoje blago srce žalost. V tvojem duhovniškem domu so tuji ljudje, le mala sobica je določena za kurata, ki pride vsakih štirinajst dni iz Wildona. Vidiš nove nagrobne kamne, večinoma samo ime in dan rojstva in smrti, vse le v številkah. Zakaj, lahko uganeš. Po obisku gostoljubne gospe Krajncve v mirnem domu, s katero sem obujal spomine, ki smo jih preživali v gostilni, ki sta jo imela zakonca Krajnc. Krenil sem proti Partinju. Od visokega hriba, na katerem je lep viničarski hram zakoncev dr. Jančiča, ki bivata kot emigranta v Beogradu; gledal sem na divne solnčne gorice, prej slovenske, sedaj samo še gorice. Globoko sem se zamislil, saj so se mi zbuiali spomini, ko sem gledal te vinske vrhove z belimi cerkvami in hrami še v drugi luči. Skozi sadne vrtove, vse v enem cvetu, sem prišel do hrama ljubeznivega narodnjaka Henrika Fanedla. Prijazno se je nasmehljaj, vzel ključ od vinske kleti, se izgubil v podzemeljskem hramu, a kmalu pritresel litrček rujnega vinca. V družbi zeta Korošca smo si rekli marsikatero o nekdanjih in sedanjih časih. Ko sem se poslovil, sem si še ogledal sliko in napis nad vhodom v vinsko klet. Hendrik Fanedl, ki je tudi slikar, je napravil to sliko l. 1938 tik pred trgatvijo. Brhka deklica nosi v košari zrelo grozdje, ob desni in levi strani pa čitaš napis:

1)

Geseni vinsogradniki se veselijo,
ko obločena kropa se zori;
mimo so kupa in skrbij,
ki so mu med letom b'li kovarici.

2)

Kako hvale Boga in sveta,
ki nam ta slatki sad da;
če pa se sadje obrodilo je,
bo kajje plačal davke vse.

Čudil sem se, da je ostal še ta slovenski napis Orožniki so sicer gledali ta napis, a brihtni Henrik jim je raztolmačil vsebino, ki ima le gospodarski pomen in tako je ostal ta napis. Poslovil sem se od Henrika, ki mi je bil vedno simpatičen in od gostoljubne hiše in stopil med cvetočimi drevesi proti Lenartu, od koder se je že oglasil iz visokih lin edini zvon, oznanjujoč večerni pozdrav Zdrava Marija.

dec 10. 5. 944.

Velicuj. g. Dr. Flaunig!

Z zanimanjem sem odprel Vaš esej:
Primo, ker z radostjo čital, da se zanimam
za ta ves, ki sem ga pripisal k sliki v
deklino, ki vori v kovaški gorodji in da
se spominjate našega sestanka.

To sliko sem napravil tik pred begotajo
l. 1938, zato je tudi osadi mišljeno, ko se
vni brater. Vera sem napisal na drugi strani.

Spino Vas pozdravlja osemel.
Finko Flaunig

Dr. Adolf Flaunig

10. maj

Grobovi se odpirajo. Slučajno sem dobil v roke liste iz Ljubljane. Začuden čitam vest o smrti dvornega svetnika, Mihaela Gabrijelčiča, ki me je pred leti v veseli družbi mojih tovarišev Fr. Posega in Oskarja Deva obiskal v Lenartu. Tudi Anton Ekar se je preselil na oni svet. Sodeloval sem z njimi v redakciji Mira v Celovcu, on me je tudi napotil po mojem doktor-potusu, da sem začel pisati podlistek. Tine in Barigelj. In Josip Röger, velikokrat sva sedela pri Jožetu Hubadu v Ljubljani in se spominjala Koroške. Vsi ste šli, nasvidenje nad zvezdami.

Mihael Gabrijelčič

Ljubljana, 27. aprila.

V pretekli noči je umrl dvorni svetnik g. Mihael Gabrijelčič v svojem 90. letu. Uroda mu je bila tudi v smrti in doborotna: edina, česar se je bal — boležnje v starosti — mu je bilo prehranjenost. Še včeraj se je, življen kakor vedno, mudil po svojih opravilih, ponoči pa je umrl za kapjo.

Dvorni svetnik Gabrijelčič je bil med najpopularnjših ljubljanskih gospodov, doreč po svoji izredni duševni in telesni silici. Dala mu ga je Soča dolina, kjer je v prazni vaški Slavoh dno 1. septembra 1854 ušel na svet v družini vtedajšnjih in premočnih kmetijskih starih. Ker pa je neko naključje dalo družini blaginjo, so dali kmalu petih otrok in štiri leta kasneje, leta 1864, na svetlo na svetlo. Mihael je bil, kjer sta dva odlična napredovalca. Jože se je posvetil duhovnemu študiju in je postal doktor teologije, pozneje profesor in nametelj centralnega semenišča v Gorici in po večini komonik. Umrl je kot 70letnik obdo spolno na vsem Gorici. Mihael pa je po mahanju na grešni gimnaziji dosegel prvo na Dunaju in slopi v pravo pri četrtem sodišču v Gorici, kjer je preostal najdlje leta svoje mladosti, najdlje zaspolni službi dve leti na prijemni skake plače; medtem sta mu tudi umrli oče in mati. Po sedmih letih leta 1882, je bil podeljen kot pomočnik sodnik raznim sodiščem na Gorickem (Cervinjan, Bovo, Cerkno), leta 1885 pa je bil imenovan za sodnega svetnika v Ljubljani v isti. Od tedaj je bil čez leto dni premeščen k okrajnemu sodišču v Tolmini, sajkar je bil leta 1890, imenovan za okrajnega sodnika v Podgradu v Istri. Tu je v dveh letih zaspolnega dela uveličal slovenske pravice pri sodstvu, nato pa je bil premeščen k okrajnemu sodišču v Ajdovščino. Leta 1893, je bil imenovan za dolžnostnega svetnika v Gorici in od tedaj je leta 1906, prišel k splošnemu sodišču v Trst, kjer je bil že po treh letih službovanja imenovan za dvornega svetnika pri vrhovnem in kazenskem sodišču na Dunaju. Tu je ostal celih deset let do konca stare monarhije. Nato je bil povzeta v Ljubljano in pridružen samo ustanovitvenemu splošnemu sodišču, kjer je služboval do leta 1922, ko je po 42 letih službe šel v pokoj.

Kjer koli je služboval dvorni svetnik Gabrijelčič, so ga ljudje občudovali v najlepšem smislu, saj je bil v službi vsakomur prijaznejši, kakor mu je bilo priročno. Bredoljivo je vplival v službi in bren nje a svoje vedelo in življeno se je trudil za podvlečanje družbenega življenja. V priznanju moluj so ga nune občine imenovala za častnega občana. V Gorici in v Trstu je bil več let predsednik Citulice. Svetovna vojna ga je hudo zadel, kajti poleg vseh premoženjskih izgub mu je ugledila tudi oba nede potna sinova, ki sta padla na fronti. Je srečnega zakona z gospo Teresijo Premrov pl. Pernerštajnovo iz Tolmina pa sta mu ostali še hčerki Milica in Milena, ki sta si še mladji urodili lastni družinski oprežili. Gospa Milica je bila poročena z biserin mariborskim županom Viktorjem Gotarjem, po čigar smrti se je letos vrnila k starcem v Ljubljano, gospa Milena pa je soproga g. Pušča, uradnika vojske, odličnega podjetja. V tedu zadnjega četrt stoletja, ki ga je prečeval v Ljubljani, si je dvorni svetnik Gabrijelčič pridobil izredno popularnost ne samo v akademskih krogih, temveč tudi v širši javnosti. Še je bil vedno naravno delav in si je v pravniki stroki pridobil tako zaslug, da ga je družba »Pravica« po pravici imenovala za svojega častnega člana. Bil je doleten visokih let in srečnega se je počutil v prijetnem prijateljstvu, ki ga je vezalo s starejšim in mladim akademskim pokolenjem. Za dvornim svetnikom Gabrijelčičem bo ostal trajno lep in časten spomin. — Zlatim ljudem odličnega svetila!

Anton Ekar

Osmeritica v beograjskih listih nam sporoča, da je 29. aprila po kratkem trpljenju umrl v beograjski splošni bolnišnici naš novinaristi tovariš g. Anton Ekar v starosti 69 let. Močno nas je presenetila ta novica, saj se je Tone dolgo leta držal izredno švrtu. Seveda, sodanja vojna tudi njemu ni prizanesla. Novica o njegovi smrti bo zbudila iskreno sožalje ne samo v Ljubljani in v Beogradu, marveč tudi v Trstu, Zagrebu in še marsikod drugod, kjer so poznali Antona Ekarja kot izredno delavnega in sposobnega novinarja.

Isel je iz švrtstega gosposkega rodu v Prodivaru, kjer so ga rotili 17. januarja 1873. Maturo je opravil na Reidi. Že kot dijak se je moral sam preživljati, zato je kot pravnik stopil v službo k južni železnici, pri tem pa je kot dopisnik »Slovenskega naroda« začel prav spoznavati svoj talent. In tako je s 1. oktobrom 1902 postal urednik »Doma« ter začel sodelovati pri družini. Več let je nato služboval v Celovcu, odkod pa se je preselil v Ljubljano, kjer je najprej prevzel uredništvo »Nove dobe«, nato pa je prešel v uredništvo »Slovenskega naroda«. Obenem je opravil tajniško službo pri Narodni delavski organizaciji. Centrala te organizacije ga je s Novim letom 1910 povabila v Trst, kjer je prevzel uredništvo njenega glasila »Narodnega delavca«. V tem času pa je bil tudi dopisnik »Slovenskega naroda« in paznega Plutovega »Jutra«. Kot član uredništva »Ibidnost« je od jeseni 1911 dalje vršil veliko delo, ki je bilo posebno težavno med vojno in prva leta italijanske okupacije. Odločno je vztrajal na svojem mestu. Eno leto je urejeval istrskega »Puškega prijatelja«. Ves čas do 1923 pa je dopisoval »Slovenskemu narodu« in »Jutru«. Ko je ob koncu januarja 1923 prišel za nekaj dni v Ljubljano, se ni več mogel vrniti v Trst in je tako ostal v Ljubljani. Po dolgotrajnem čakanju je bil sprejet v na novo ustanovljeni Centralni preiskavi v Beogradu, kjer je ob marsikateri priliki pokazal svoje sposobnosti in široko razgledanost. Tudi v Beogradu je ostal še zvest dopisnik »Jutra«, na katero je bil veslej najdlje navezan. Po zasedbi Beograda v aprilu 1941 je bil takoj ob ustanovitvi dnevnika »Donauzeitung« poldnevnik k sodelovanju in, kakor ugotovlja osmeritica v tem dnevniku, je vse odleje marljivo sodeloval kot korektor, kar mu je bilo omogočeno ob izvrstnem znanju jezikov. K večjemu počitku so ga položili dne 21. aprila. V Ljubljani je zapustil vdovo in dve hčerki, v Srbiji pa sina rudniškega inženjerja. Ohranili bomo tovarišu Toncu Ekarju najlepši spomin. Zasluge in izredno celovitostno sožalje!

Dr. Ojzolt Klavunig

Pisateljica sama piše:

„Ich erinnere mich stets mit Vergnügen
und Dankbarkeit des Harnen Ent-
gegenkommens und hilfsbereit-
gen Verständnisses, das ich in Kärnten
und Krain bei den Slovenen
fand, als ich den „Garnitzer“ und
„Hemna“ schrieb und während
der Verarbeiten oft die Hilfe der
Bevölkerung in Anspruch nehmen
musste. Es schmerzt mich tief dass
nun so viel Freundlichkeit, Schön-
heit und gute dem Hass zum
Opfer fallen musste

Izvirno pismo hranim v knjigi Der Garnitzer.

Srečen sem, da imam vsaj dva romana, hranil jih bom kot svetinjo, kakor tudi njeno pismo, z dne 30. 5. 1944 kot drag spomin na pisateljico, ki tako lepo opisuje zgodovino moje drage domovine. Naj razsajajo viharji, kar je lepo, je trajno in nihče ne bo uničil. Večno resnične so besede rimskega pesnika:

Exegi monumentum aere perennius.

9. julij

Zračni napadi se ponavljajo. 23. 6. so ponoči pokali topovi v obrambo proti letalom, ki so leteli čez Maribor. Enako 26. 6. Tudi 7. julija ob ¼ 10^h - 12^h opoldne ni bilo miru. Leteli so proti Dunaju in tam bombardirali tovarne. Kosci razstrelkov so padali na tla. Nekaj delov sem ohranil.

Vreme je skrajno neugodno. Ves junij nagaja, ljudje ne morejo spraviti krme. Ko je drugače bilo ob Petrovem že vse pod streho, je sedaj veliko trave na polju; in kar se je spravilo, je večinoma slabo, ker je bil dež. Žita so zaradi deževja padla. Zrno bo puhlo, koruza večinoma ni okopana, kar še ni bilo poškodovano, je povzročil vihar na večer 8. julija, ki je polomil stebila. Jabolka odpadajo, vino cveti v neugodnem času. Solnca ni, črni oblaki zastirajo nebo. Kmet gleda s strahom v bodočnost.

10. julij

Tako imenovana Funkstation, ki je imela nazadnje opazovališče na šolskem poslopju, je bilo odpoklicano. Tekom njihovega bivanja v trgu so dvakrat streljali s strojnimi na sovražna letala brez uspeha. Danes zvečer so se poslovili, precej solz je bilo prelitih od lahkomiselnih oseb ženskega spola, mlajšega in tudi starejšega, vedno ista slika, kakor je bila nekoč in je ostala še sedaj. Mogoče se bo še katera spomnila na znano Prešernovo pesem.

26. julij

Moj rojstni dan. Lepi so bili marsikateri dnevi v mojem življenju, tudi bridki; začetek prve svetovne vojne, lani preobrat v Italiji in danes, prvi bombni napad na naš trg.

Dopoldne okoli 10. ure, je priletelo od juga neštevilno zrakoplovov, ki so vsi ubrali pot proti severu. Okoli 11. ure se je vrnilo precejšno število, v Mariboru je bilo močno protiletalsko streljanje. Misleč, da ne bo več avionov, sem se podal v vrt, naenkrat zagledam šest avionov, ki so leteli iz severa proti našemu trgu. Takoj zapustim vrt in letim proti listnjaku. A že med potjo slišim streljanje

Dr. Ojolt Klauwig

kakor iz strojnic nad hišo Šileca in dalje nad cesto proti Mlasku, dvigne se rjav dim, prasketanje in že je vse minilo. Prvi napad iz zraka. Tekel sem v hišo, kjer so bili moja žena, sin in dekla, sestra je bila v Mariboru. Kaj se je zgodilo, ali gori? Tako sem vprašal; kmalu sem izvedel, da so padale bombe od pokopališča pa noter do Polanca. Podal sem se na lice mesta. Grozen prizor. Na vogalu pokopališča ob Zamolovem travniku grozna, najmanj 10 m globoka luknja, videti je še okostje mrtveca, okoli deske rakev, kosti. Na njivi Štefana Frasa 8 lukenj, čez pot mimo Šileca ni nič opaziti, kakor kose prsti, vržene iz lijakov. Pred kmetijo Mlasko grozno razdejanje. Močna drevesa izruvana, mali leseni hlev stanovnika v mali hišici je izginil, opeka s streha je izginila, stene razpokane, okoli in okoli vse posuto z prstjo lukenj, katerih je bilo okoli poslopij. Na glavni cesti vse posuto s prstjo, Knezarjeva in Rozmanova hiša brez opeke, pred Rozmanovo hišo ubit konj. Izvedel sem, da sta se peljala posestnik Damiš iz Ruperč in mizar Štuber iz Komarnika ravno tedaj po cesti. Enega je vrglo na desno, drugega na levo, konja pa je zračni pritisk pobil. Na Pukšičevi njivi in ob Globovnici lijaki, zadnji je na Sarnečevem travniku na Polani (Hochwiese) onstran Globovnice, Bobovnici. Naštelo se je 51 lijakov. Prvotno se je mislilo na namerni napad. Pozneje se je ugotovilo, da je 6 sovražnih letalal, v sili vrglo bombe, ker so jih nemški lovci zasledovali. K sreči ni bilo človeških žrtev. Strah se je bral vsem na obrazu, ker danes so prvič čutili vsi grozoto vojne. Pri nas je bilo pobitih od zračnega pritiska 6 šip. Opoldne je sijalo solnce kakor prej, od daleč se je slišal že klopotec, bilo je kakor bi se nič ne zgodilo. A razdejanje je kazalo, kaj bi se lahko zgodilo, če bi se letala obrnila po sredi trga. Tako sem obhajal moj 69. rojstni dan. Kuge, potresa in vojske, reši nas, Gospod!

30. julij

Izvedel sem o letalih ki so dne 26. 7. priletela od Šetarjeve do Gočove in metala manjše bombe po travnikih, v Gočovi so poškodovali cesto, nekaj bomb ni eksplodiralo. V Lenartu so imele bombe težo 250 kg. Kako škodo so napravile bombe, se vidi le sedaj. Danes so prišli člani Wehrmannschafta in mladina, da zakopavajo lijake, toda treba bo še dosti časa, da se vse poravna.

17. avgust

V noči od 16. na 17. avgust je bil boj med orožniki in partizani v Čermljenšaku. Orožnik Platl je dobil tri strele v trebuh in je ranam podlegel, sin Ortsbauernführerja, Vogrin iz Zg. Voličine pa je bil ustreljen, drugi partizani so bili ranjeni, a so pobegnili. To so pojava, ki nam dajo misliti.

30. september

Varstvene uredbe zaradi napadov partizanov so vedno bolj ostre. Zunaj na deželi ne sme nihče iti v mraku brez luči, sicer stražnik takoj ustrelji, ne da bi pozval prej: Stoj. Partizani nastopajo v večjem številu, napadajo žandarmerijske postaje, občinske urade. Električna naprava v Fali je poškodovana tako, da so za Maribor morali napeljati luč iz Gradca. Iz trga so odvedli v zapor v Maribor posestnika Janeza Muršaka, kanclista Iva Čelharja in občinskega tajnika Marčiča, baje iz političnih vzrokov. Govori se, da se bodo delali strelski jarki od Dunaja do Trsta. Delati bo moral vsak od 14. – 50. leta za ženske, za moške do 60 let. Iz trga je že nekaj oseb določenih.

15. oktober

Na dan Sv. Terezije smo opravili trgatve, bila je hitro končana. Dne 25. junija je bila huda toča, ki je napravila veliko škodo v vinogradu in na sadju. Na dan trgatve je bilo krasno vreme, prišlo je 13 beračev, nanosili so 34 brent. Mošt je imel 20⁰ oziroma 17⁰ (slabše vrste). Sem s tem zadovoljen. Vino sem moral pustiti v kleti, ker zaradi zračnih napadov nihče noče voziti v Lenart. Berači so bili prav dobre volje; plačati sem moral po 6 DM. Bog daj, da doživimo drugo leto boljše trgatve.

17. oktober

Od 12^h – 14^h so prihajala sovražna letala od juga. Prva dva dni so leteli dalje, dne 14. pa so napadli

Dr. Ojbold Klauwig

Maribor. Prihajali so z vzhoda, že v Trojici so odvrgli bombo, ki je usmrtila Minihovco in njeno hčer. Bežali smo v klet, cela hiša se je tresla, ko so padale bombe na mesto. Škode so napravili veliko. Dne 17. oktobra pa so prišli okoli dvanajstih opoldne v oddelkih po 25 in napadli Maribor. Ko smo bili v kleti, smo mislili, da vsak trenutek napadejo trg, ker so bile eksplozije vedno hujše. Izvedeli smo kmalu, da so metali bombe v smeri od Sv. Petra pa do Zamarkove. V Gočovi so bombe podrle Arnušovo hišo in ubila otroka. Ljudje so zelo prestrašeni, ker je videti, da bo še več napadov. Ko sem bil 16. 10. v vinogradu, je ves popoldne grmelo proti severu, ob pol 13^h se je vrnilo 34 avijonov, ki so leteli čez Pohorje v Italijo. Bog nas obvaruj nesreče.

21. oktober

Bil je lep dan. Minil je mirno. Zvečer sem sedel pri mizi in čital. Naenkrat slišim ropotanje letala. Ko stopim na hodnik, vidim nad Mariborom rdeče luči. Znamenje, da pride bombardiranje. In res. Ko smo bili v kleti, smo slišali detonacije, da se je hiša tresla. Po pol ure je bilo zopet mirno.

25. oktober

Kakor sem sedaj izvedel, so v noči 21. oktobra bombardirali od Zg. Voličine pa do Št. Ilja. Pri Telsarju se vidijo lijaki, 11, proti severu, od Komarnika, začeni od roba gozda, pri Št. Iliju so padale bombe za vasjo. Hudo so delali sovražniki v Pesnici in v Dobrenju. Nedaleč od mojega vinograda so padale bombe v smeri od zahoda proti vzhodu. Ubita je bila hčerka mojega bivšega viničarja Jakoba Rojka. Ljudje so zelo prestrašeni, posebno ker so padale bombe na mestih, kjer si nihče ni mislil. Pri Črnem križu sem našel propeler bombe, ki ga shranim za spomin na ta strašni večer.

26. oktober

Aliiranci se bližajo od vseh stranij Nemčiji. Da se ubrani ali vsaj zadrži njihovo prodiranje, je vojno vodstvo odredilo delati strelski jarek od Dunaja do Trsta in morajo to delo opraviti moški in ženske od 16 do 45 let za ženske in do 55 let za moške. Prvi del je odšel v ponedeljek, 23. oktobra, drugi 24. in 26. oktobra. Mladi fantje so prepevali, ko so se odpeljali z avtomobili proti ogrski in hrvatski meji. Na polju je še mnogo poljskih pridelkov, vidijo se same ženske.

31. oktober.

Tako imenovana osvobodilna fronta OF se približuje že tudi našemu trgu. Bili so v Sv. Trojici, Benediktu, Barbari. V noči od 28. na 29. so obiskali občinski urad Strahlek (Sv. Rupert). Zanesli so spise za cerkev in zažgali, nato izpraznili trafike pri Lorberju in Rojsu, se podali k mesarju Krajncu, ki jim je moral dati jesti in piti, bili so od ene do štirih zjutraj. Bilo jih je baje 450. V noči od 30. na 31. pa so izpraznili Heimatbund. Spise so zažgali in odšli češ: Tu smo delo zgotovili, sedaj pa gremo dalje. Ljudem niso napravili sile na telesu.

5. november

Cerkveno vino cerkve Sv. Jurija v Slov. gor. je bilo zaplenjeno in bi moralo biti dne 4. nov odpeljano. V noči pred tem pa so prišli partizani in spustili iz polovnjakov to, sedaj tako poželeno pijačo, po tleh. Vidi se vsa grozovitost vojske in njene podivjanosti.

7. november

Danes ob 13^h je bil hud zračni napad na Tezno pri Mariboru. Velikanski dim se je dvignil proti nebu, slišale so se detonacije municije, katero so bombe zadele. Zrakoplov, zadet od flaka, je padel v Vinički vasi na hlev posestnika Strausa in je z letalom vred zgorel, z njim tudi en letalec, 4 so se rešili, dva druga sta se ubila. Bili so Američani.

18. november

Dne 15. tega meseca so obkolili četniki gostilno Ernesta Goloba v Sv. Trojici, vdrli so v sobo s

Dr. Ojbold Klauwig

klicem: Roke kvišku. En orožnik je ustrelil, a takoj ga je strel četnika zadel smrtno. Po naključju je dobila tudi pomočnica urada Mutter und kind smrtni strel. Zadet je bil tudi neki četnik, 19 let star, močne postave, katerega so tovariši odnesli s seboj, ko mu je zdravni, dr. Kramberger nudil zdravniško pomoč. Bil je zelo slab, strel v trebuh; kam so ga nesli, se ne ve. Orožnika so četniki odvedli v kasarno, kjer so jim odvzeli orožje. Pred napadom so še malo pred šesto uro zvečer v poštnem uradu prerezali vse telefonske žice. Po napadu so izpraznili trafiko trgovca Standekerja. Denar je pogreb nesrečnih žrtev. Zaradi popolnosti moram še omeniti, da so četniki prvič prišli 11. novembra v trg, kjer so v Škerjančevem gaju izpraznili trgovino Karola Kirbiša, ki je tržil z usnjem. Vzeli so tudi vse cigarete ter vse točno plačali. V pol ure so delo zgotovili in odšli neznano kam. Bilo je to okoli 10. ure (22^h) ponoči.

23. november

Danes sem izvedel, da je končal trnovo pot svojega življenja posestnik Janez Muršak, dne 10. nov. V taborišču Dachau na Bavarskem. Bil je zelo nadarjen, zato smo ga upoštevali kot vodnega cenilca, ker je bil v vsakem oziru vesten in točen. V političnem oziru je igral pomembno vlogo v najhujših časih v Jugoslaviji. L. 1934 je bil župan občine Voličina, dokler zaradi težke poškodbe na glavi, ki mu jo je prizadejal neki hudobnež ob blagoslovu Slomškovega doma v Sv. Rupertu, ni tega mesta odložil in se nazadnje preselil v Lenart, kjer je postavil ličen dom v Škerjančevem gaju. Bil je načelnik Mestne hranilnice, sodeloval v gospodarski zadrugi.

Družinsko življenje je bilo vzorno. S svojo ženo Marijo je dvignil gospodarstvo, da je bil vzor sorodnikom. Imel je tri sinove, Hanzeka, Adolfa in Pepčeka, ki so bili njegov ponos in mu dali upanja, da bodo obilno povrnili ves trud, ki ga je imel z njimi. A prišel je preobrat. Adolfu, ki je dokončal medicinske študije, se je omračil um, žena je umrla avgusta 1943, sina Pepeka, ki je stopil v vojaško službo, so l. 1944 zajeli partizani. Ob vseh teh dogodkih je bil Muršak potr in večkrat tožil, da boleha. Iz do danes neznanih vzrokov ga je gestapo odvedel dne 5. septembra 1944 v zapor, od koder je bil odpeljan v taborišče Dachau, kjer je umrl 10. novembra. Imel sem vtis, da so ga dogodki potrli, saj je ostal sam. Ko je umrla žena, je rekel: Imela je lep pogreb, Bog ve, kakšnega bom imel jaz. Daleč od domovine, katero je toliko ljubil, počiva v tuji zemlji. Vsi ki so ga poznali, ga bodo ohranili v spominu kot poštenega, značajnega moža. Naj počiva v miru.

28. november

Danes je bila maša zadušnica za Janezom Muršakom. To je bilo vse, saj truplo so v Dachauu v krematoriju upepelili. Tragična usoda moža, ki je ljubil svoj narod. Kaj je dovedlo oblast do tega, da ga je priprla, je zavito v kopreno tajnosti; če se vrmeta Ivo Čelhar in Marčič, ki so bili istočasno odvedeni, bodo mogoče odkrili to skrivnost.

1. december

V noči od 30. 11. na 1. 12. so partizani zažgali občinsko hišo v Sv. Juriju, prej kaplanija in nekoč stara šola. Zgoreli so vsi akti. Trgovcu Baumanu so vzeli cigarete, občinskemu tajniku Mulecu pa radio. Orožniki so šli 1. 12. na kraj dogajanja, tudi gasilci iz Lenarta so prišli na pomoč; sedaj še gori.

Pripomnim še, da župan Wergles, celo učiteljstvo iz Št. Jurija že dalj časa hodi v Lenart prenočevati, ker se ne čutijo več varne. Tudi ortsgruppenführer in nadučitelj Jaut iz Št. Ruperta se vozi vsak dan v Maribor prenočevati iz istega vzroka. So postali ahasveri.

6. december

Danes opoldne se je zgodil močan zračni napad na Maribor. Neki zrakoplov je hudo napadel Flak, zato je krenil proti vzhodu in vrgel bombe, bržkone v sili, ki so padle ravno nad vasjo Lormanje. Hudo prizadet je kmet Grahornik, čigar hiša in gospodarsko poslopje je tako uničeno, da se je moral preseliti v Lenart, kjer ima pristavo. Dve osebi sta ranjeni. Drugim posestnikom so na poslopih razkrile strehe.

Dr. Gilbert Klauwig

21. december

Dne 17. decembra so odvedli partizani posestnika Ludvika Breznika iz Zgornjih Žerjavc in Mimiko Weingerl iz Sv. Lenarta, uradnico Landwirtschfts genossenschaften; dne 20. 12. se je dogvalo, da so partizani pred prehodom čez Dravo pri Sv. Martinu ustrelili Breznika in ga vrgli v Dravo. Weingerlovo pa tudi ranili s strelom v prsi in jo vrgli v vodo. Rešila se je in po velikih mukah so jo spravili v bolnišnico na Ptuju. Povedala je, da so partizani pokazali smrtno odredbo, podpisano od 5 oseb iz Lenarta, na osnovi katere bi morali biti umorjeni tudi dr. Sollag, Riko Sarnitz, kmetje Škamlec iz Žerjavc, Roman Roškar iz Sv. Jurija in Ludvik Breznik iz Zgornjih Žerjavcev, katerega so res ustrelili in vrgli v Dravo. Dne 20. 12. pa je prišla policija in zaprla učitelja Fr. Rogla, uradnico Marčičevo v občinskem uradu, ključavničarja Šlatica, uradnika Raiffeisenovke Stanka Stögejar, pošto uradnico Telserjevo in ženo že zaprtega magistra Devideja. Aretirani so hoteli tudi posestnika Bajdeta v Lormanju, a je s celo družino pobegnil. Na poti na Ptuj so zaprli tudi trgovca Ermana v Sp. Porčiču in Dreota ter Cvetka v Sv. Trojici. Kaj je povod aretacije, se ne ve.

25. december

Božični prazniki. Sveti večer je bil v nedeljo; vsled policijskih odredb Ausgehverbot je bila polnočnica že ob 16^h (4^h) popoldne. Po maši smo si voščili vesele praznike; bilo nas je res malo, kajti mnogo jih je, ki so na bojnem polju ali pa v taboriščih, zasvetila se je solza v očeh. Šli smo vsak na svoj dom, kjer smo preživeli v tihi samotni ure miru. Danes vozijo vojaki drogove za napeljavo telefona, ki ga delajo vijaki v smeri proti Ptuju. Iz jasnega neba po dolgem času sije zlato solnce, a mrzla sapa nam brije v obraz, toplomer kaže -21°. Tiho obhajamo božične praznike. Bog daj, da bi bili prihodnji v znamenju miru, po katerem hrepeni ves svet.

31. december

Silvestrov večer, nedelja. Čez dan je bilo malo življenja v trgu, proti večeru pa je postalo tiho in mirno. Vsak hiti domu. Gostilne so večinoma zaprte, saj tudi ni kaj dobiti. V obrazu vsakega se bere zaskrbljenost. Prijatelj iz Beljaka mi piše: Sedaj vemo, kako dobro nam je bilo. Ima prav! Šele potem, ko moramo trpeti, vemo ceniti prejšnje dobrote!

I. N. 1945 D.**15. januar**

Na vseh cestah, ki peljejo proti našemu trgu, se delajo obrambe, in sicer prekopi ter zavore iz lesa, ki bi naj zabranile prihod sovražnika s tanki v trg. Delati mora vsak moški od 14. – 60. leta in ženske od 16. – 45. leta, in sicer vsak tri tedne. Na dan dobi vsak mezdo 6 RM pri lastni hrani. Dela se vsak dan pri vsakem vremenu, ki ravno zdaj ni ugodno, mraz, sneg do 80 cm. Taka cestna ovira je bila za Črnim križem, les je večinoma iz mojega gozda, ki je v neposredni bližini. Leta 1936, ko se je slavnostno blagoslovil ta križ, daleč nisem mislil, da se bo delala v neposredni bližini obramba proti sovražniku. Daj Bog, da bi ostalo samo pri pripravi in ne bi prišlo do preliivanja krvi na tem mestu, ki je videlo že dovolj žalostnih prizorov.

19. januar

Že dalj časa se govori o partizanih in četnikih. Prvi so pristaši Tita, vodje osvobodilne vojske, drugi baje borci kralja. Kakor se sedaj sliši, sta si ti dve gardi v laseh. V noči od 14. na 15. januarja je bil v šetjurjevski župniji, posebno v Partinju oster spopad med obema strankama. Do sedaj so našli pet mrtvih, samo mladi fantje, nihče pa jih ni spoznal. Kakor sem slišal govoriti, so neznane osebe prižgale sveče pri teh mrtvih.

23. januar

Sinoči ob 10^h (22^h) je prišlo 6 partizanov v Sernečevo gostilno, prej Retzer in so vzeli cigarete, kolikor jih je gostilničar imel. Navzoči finančni komisar Kralj je moral stati mirno v kotu, imel je žalostno priložnost opazovati »poslovanje« nepovabljenih gostov. Druge nasilnosti niso izvedli.

Dr. Ojbert Klauwig

Šli so potem v Trojico in prisilili čevljarja Krambergerja, da je prirezal dva dni prej Kirbišu vzeto usnje za 80 parov čevljev. En partizan je še čevljarja, ki je sedaj pismonoša v Lenartu, vprašal: Pa me poznaš, Kramberger? Čevljar je zanikal. Partizan mu je rekel: Če me izdaš, je po tebi, jutri ob 6^h lahko napraviš ovadbo pri orožnikih, kar se je tudi zgodilo; žal prepozno, partizani so po dvournem »poslovanju« izginili neznano kam.

24. junija

Tudi drugače nespametna žival se da v mladosti priučiti. Imeli smo mlado mucko, imenovali smo jo Pikec, ker je bila tako majhna. Sedeč na zadnjih nogah se je vzravnila, dvignila sprednje tačice kvišku, z njimi pomigala in prosila za košček jedi. Dovolj smeha je povzročilo njeno tako ljubko "prosjachenje", ki si mu moral ugoditi, saj te je tako milo pogledala s svojimi velikimi očmi. Žal je pri alarmu, dne 21. januarja, nekdo stopil v zmešnjavi na šibko trupelce in je uboga stvarca poginila, tudi žrtev vojnih grozot. Meni pa ostaneš, ljubka živalca, v trajnem spominu, ker nadvse ljubim živali, kot najzvestejše prijatelje človeka.

28. januar

Mogoče bo kdo z glavo mignil, ko bo čital moje zapiske z dne 24. januarja. Vsak človek ima svoje posebnosti, jaz imam med drugim tudi to, da imam rad živali in če se mi katera posebno priljubi, imam z njo posebno veselje, a tudi težko čutim njeno izgubo. Ko nimam več Pikeca, mi stopi njegova ljubka postava in vedenje mnogokrat pred oči. V tihih urah sem skoval nekaj verzov mojemu ljubljencu v spomin. Vzvišeni Pegazus mi ne bo zameril, če se nisem držal gladkih poti, po katerih mora hoditi pesnik; saj te lastnosti si tudi ne lastim, dobro voljo sem pokazal in ta tudi zadostuje. Zato se bralec ne huduj, če imaš pesniško žilo, pa poskusi še ti, uberi mile strune in izvabi lepše melodije. Evo mojo »elegijo«.

Pikcu v spomin!

Oj, Pikec ti mali,
tako smo te zvali.
Bil mucek si mlad,
imel vsak te je rad.

Si tačico dvignil,
z očmi si namignil
in prosil vsegdar
za mali si dar.

Zdaj prazno je mesto,
kjer stal si tak često.
Nič tačic ne prožiš,
drobtinic ne prosiš.

Človeku žival je vdana,
zahrbtnost ji je neznana.
Izgubo čutiš zato,
kar drago in ljubo bilo.

30. januar

Zima hudo pritiska, snega je 1 m. Danes je priletel fazan in sedel na jablano sredi dvorišča. Videl je, kako krmim ptice. Ubogi so vojaki na fronti, ki morajo prenašati vse nevšečnosti hude zime.

Dr. Ojboldt Klauwig

Lenartčan, ki je bil v duši vedno »reberški Ožbe«

DR. OŽBALT ILAUNIG: LENARŠKI KRONIST IN SODNI STAREŠINA

Letos mineva 140 let od rojstva znanega lenarškega sodnika, sodnega starešine in vernega kronista dogajanja v središču Slovenskih goric, od desetletja pred prvo svetovno vojno pa vse do konca druge svetovne vojne, **dr. Ožbalt (Ožbolta, Ožbeja) Ilauniga**. Rodil se je 26. julija 1876 v Rebrci pri Podkraju na Koroškem. Po ljudski šoli v Žitari vasi je v Celovcu obiskoval gimnazijo in po maturi leta 1898 eno leto bogoslovje. Od oktobra 1899 je v Gradcu študiral pravo in tam tudi promoviral. Služboval je v Celovcu, Voitsbergu in Št. Vidu in 9. junija 1908 prišel v Lenart. Delati je začel kot okrajni sodnik, leta 1920 pa je prevzel vodenje sodišča kot sodni starešina. To funkcijo je opravljal vse do upokojitve 31. januarja 1940. Umrl je 8. februarja 1945 in je pokopan na lenarškem pokopališču. Bil je nadve spoštovan in cenjen jurist, predan svojemu poklicu in službi. Ilaunig je bil med redkimi državnimi uradniki, ki so že pred prvo svetovno vojno na sodišču sprejemali tudi slovenske vloge. Narodnostno je bil sicer precej omahljiv in neodločen, skrajno previden in po svoje tudi preračunljiv. Kljub tem značajskim lastnostim ga lahko uvrstimo v krog lenarških intelektualcev, ki so že v desetletju pred prvo svetovno vojno podpirali slovensko narodno zavest. Ni bil sicer med odločnimi zagovorniki slovenstva, saj je vedno preračunal, kdaj mu zavzemanje za slovenstvo škodi in kdaj koristi. Kljub vsemu je znal stopiti tudi na slovensko stran, kar v njegovem zgodnjem lenarškem obdobju sicer ni bilo izrazito odločno, ne pa nepomembno. Trg Sv. Lenart v Slovenskih goricah je namreč v tem času na zunaj kazal nemško lice, čeprav je bil skoraj docela slovenski. Večina tržanov je bila slovenskega rodu, četudi se je štela med Nemce, ker je bilo to imenitnejše in je pomenilo v primerjavi s slovenskim ljudstvom višjo socialno stopnjo. In to je tržan poudarjal predvsem z nemštvom. Po ljudskem štetju iz leta 1900 so pri Lenartu našeli 306 Nemcev in 297 Slovencev, leta 1910 so našeli 323 Nemcev in 302 Slovenca. Okolica je bila povsem slovenska, saj je štel lenarški sodni okraj po ljudskem štetju iz leta 1900 samo 380 Nemcev in 17.115 Slovencev. Za narodnostne razmere pri Lenartu je bilo pomembno predvsem to, kako so bili usmerjeni uradniki v posameznih uradih in pripadniki svobodnih poklicev. Močna opora Slovencev je postajala Ljudska šola, še zlasti po letu 1895, ko je bilo v središču Slovenskih goric zgrajeno mogočno šolsko poslopje, današnjim Lenarčanom poznano kot »stara šola«. Za krepitev slovenstva je bila izjemno pomembna vloga Sokola, ki so ga ustanovili leta 1908. Torej ravno v letu, ko je svoje službovanje pri Lenartu začel dr. Ožbalt Ilaunig. Gonilna sila Sokola in vsega slovenstva pri Lenartu je bil velik narodnjak, odvetnik in kasnejši liberalni politik, dr. Milan Gorišek¹. Dr. Ilaunig Sokolu in sokolski ideji ni bil nikoli javno naklonjen, čeprav je občasno z njo simpatiziral, a vedno le bolj navidezno, bolj iz gole osebne preračunljivosti. V župnišču je imel veliko vlogo slovenstvu predani župnik Jožef Janžekovič². Ilaunig je bil vesten državni uradnik in pošten sodnik. Zavzemal se je za pravičnost in je nepristansko reševal mnoge zapletene primere. Tudi ko je šlo za njegove politične nasprotnike. Najlepši primer za korektno ravnanje sodnika Ilauniga je njegovo reševanje Goriškovega uslužbenca Davorina Poliča v začetku prve

¹ Dr. Milan Gorišek je izhajal iz znane meščanske družine, rodil se je 1. septembra 1878 v Celju. Umrl je leta 1957 in je pokopan na pokopališču v Rušah. Bil je poročen s hčerko slovenskega deželnega poslanca Franja Robiča iz Limbuša. Pravo je študiral v Pragi, kjer je leta 1902 tudi promoviral. Poklicno pot je začel v Mariboru, a je kmalu odšel v Lenart, kjer je ostal vse do aprilske okupacije Jugoslavije leta 1941. V Lenart je prinesel mnoge napredne ideje in se je nenehno zavzemal za krepitev slovenstva ter za slovenski značaj trga. Bil je med vodilnimi sokolskimi delavci pri Lenartu in pomemben funkcionar mariborske sokolske župe. Nekaj časa je bil tudi lenarški župan in je skrbel za gospodarski napredek trga in okolice. Vidno vlogo je odigral v prevratnih letih 1918/1919, ko je generalu Maistru in njegovi slovenski vojski pomagal z živežem in predvsem z denarjem iz lenarške hranilnice (prim. Marjan Toš, Sokolsko društvo Lenart, v: Zbornik ob 100-letnici sokolstva v Lenartu, Športno društvo Lenart, Lenart 2008, 13–14).

Jožef Janžekovič, župnik, dekan 1905–1932. Doma je bil s Polenšaka. Ko je trtna uš napadla in uničila vinograde, jih je župnik v letih 1905–1915 vse prenovil. Popravljal in urejal je cerkev, uvedel Marijino družbo in bratovščini Srca Jezusovega in Srca Marijinega (prim. Viljem Pangerl, Župnija sv. Lenart v zadnjih 200 letih, v: Zbornik občine Lenart, Lenart 1996, 73.).

Dr. Ožbalt Ilaunig

svetovne vojne³. Poliča so namreč lenarški Nemci kot zavednega Slovenca obsodili tatvine. Sodnik Ilaunig temu ni verjel in se je zanj zavzel. In to kljub temu, da Poliču osebno ni bil naklonjen zaradi njegovega aktivnega delovanja pri Sokolskem društvu Lenart. Sokolskemu društvu sodnik Ilaunig nameč nasploh ni bil nikoli posebej blizu. Vseeno pa je občasno podprl kakšno njegovo aktivnost. Sodnik Ilaunig kot lenarški krajevni kronist v svojih spominih piše, kako se je Polič po prihodu iz graškega zapora oglasil pri njem in mu pripovedoval o vsem, kar se mu je zgodilo v Gradcu. »Veselilo me je, da se mi je javil, zanimalo me je njegovo pripovedovanje. Doumel sem, da je bilo postopanje proti Poliču pristransko. V zadoščenje mi je, da je bil na podlagi po meni zaslišanih prič izpuščen iz ječe. Ni mi za osebo, kar izrecno poudarjam, a bilo mi je na tem, da se doseže objektivna resnica«.

Dolgo časa je veljala ocena, da je bil za model glavnega junaka v Kraigherjevem romanu Kontrolor Škrobar, torej »kontrolorja Arnošta«, uporabljen prav lenarški sodnik Ilaunig. Ta je v svoji avtobiografiji »Moje življenje I. – XIII.« celo sam zapisal, da »so bili moj temperament in moji dogodljaji Kraigherju v marsikaterem oziru povod, da je to uporabil za svoj roman in to na način, da bi lahko vsak vse otipal«. Kraigher se je tej oceni izogibal in jasno navedel, da je sicer res opisoval po modelih, »vendar sem vse svoje like dvigal v romantičnosti. Vsi so pravzaprav mnogo lepši, kot so bili«. Ilaunig je res živel veselo ljubezensko življenje in tudi nikoli ni tajil, da je bil narodno omahljiv, saj se je poročil z Nemko. A svojo »narodno usodo«, o kateri je sam pisal v omenjeni avtobiografiji, je reševal z veselim družabništvom, petjem in pitjem, »nato pa na državnoborskih volitvah volil nemškega kandidata«. Bolj kot ocena, da je bil Kraigherju za model Ilaunig, bo držala novejša ugotovitev, da je za »Arnoštov model« uporabil lenarškega notarja Franjo Štupico, katerega je Ilaunig tudi označil za »narodnega omahljivca, ki je na volitvah dokončno kapituliral«. Resnica bo nekje v sredini, oba sta bila primerna za literarno uporabo in prisposodbo uradnikov takratnega časa, ki jih je dr. Alojz Kraigher kot okrajni zdravnik pri Sv. Trojici zelo dobro poznal⁴. Kraigherju sta torej lahko za model glavnega junaka Arnošta služila kar oba in še mnogo drugih, ki se pojavljajo v romanu. Leta 1950 je Lojz Kraigher v tekstu Po štiridesetih letih napisal, »da je vse svoje like dvignil v romantičnosti. Vsi so pravzaprav mnogo lepši, kot so bili v resnici ... Škrobar sam je portret samo do neke meje. Škrobar je skombiniran tip za reprezentanta nacionalne mlačnosti, strahopetnosti ...«. In to oznako za dr. Ilauniga lahko zasledimo tudi v nekaterih zapisih njegovih lenarških sodobnikov.

Ko je leta 1918 tudi pri Lenartu prišlo do prevrata, je bil Ilaunig temu naklonjen. A je kljub vsemu ohranil zelo previdno javno držo in se v teh dinamičnih dogodkih ob koncu prve svetovne vojne javno ni izpostavljajal. Je pa vestno sledil ukazom predpostavljenih in dosledno spoštoval nove predpise o uradovanju v slovenskem jeziku. Pri lenarškem sodišču se je to zgodilo 16. novembra 1918. Slovensko uradovanje je povzročalo nekaj težav, zlasti zaradi nekaterih izrazov, ki so jih bili predvsem na sodišču vajeni le v nemščini. A so ta problem kmalu premostili. Sodišče je hitro tudi na zunaj dobilo »jugoslovansko lice«, saj so na pročelju sodne zgradbe namestili tablo s

³ Ožbalt Ilaunig, Moje življenje, rokopis, IV. Zvezek, Pokrajinski arhiv Maribor. Iz zapisanega lahko povzamemo tudi osebni odnos Ilauniga do Poliča, kateremu sodnik Ilaunig osebno ni bil naklonjen, zlasti ne zaradi močnega Poličevega vpliva pri Sokolskem društvu Lenart, kateremu Ilaunig tudi ni bil nikoli posebej naklonjen. Kljub temu je občasno podprl kakšno njegovo aktivnost. Sodnik Ilaunig kot lenarški krajevni kronist v svojih spominih piše, kako se je Polič po prihodu iz graškega zapora oglasil pri njemu in mu pripovedoval o vsem, kar se mu je zgodilo v Gradcu. »Veselilo me je, da se mi je javil, zanimalo me je njegovo pripovedovanje. Doumel sem, da je bilo postopanje proti Poliču pristransko«.

⁴ Dr. Alojz Kraigher je poznan kot naturalistični pisatelj, ki je zaslovel z romanom Kontrolor Škrobar. Pri tem knjižnem delu gre za asimilacijsko-genocidno in narodnoobrambno komponento romana, ki je dvignil veliko prahu. Kraigher je z njim testiral odpornost slovenskega uradnika in kmeta do narodnostnih roparjev (slovenski uradnik je državno lojalen, oblast mu da mir, dokler ne pokaže narodne zavesti; vsak najmanjši izraz narodne zavesti pa se ovrednoti za izdajstvo, za napadalni panslavizem (prim. Franc Zadavec, Spremnio besedilo Kontrolorja Škrobarja, Maribor, 1973, 485, 503.). Pri Kraigherju je od jeseni 1910 do spomladi 1911 živel pisatelj Ivan Cankar, ki je v svojih pismih prijateljem v Ljubljano pisal o »narodnostni mizeriji« v tem delu Slovenskih gorc.

Ožbalt Ilaunig

slovenskim napisom te ustanove. Lenart je s tem dejansko prešel mirno v slovenske roke. Za ta prehod nosi nekaj zaslug tudi Ilaunig, ki je bil v povezavah z nekaterimi tesnejšimi Maistrovimi sodelavci, predvsem s prof. Voglarjem, tajnikom Narodnega sveta za Štajersko v Mariboru. Ta ga je vabil k ustanavljanju odbora Jugoslovanske demokratske stranke pri Lenartu in ga prosil, da mu »dotično s tem« sporoči imena »zanesljivih naprednjakov«. Ilaunig mu je predlagal peterico in v ta krog uvrstil Tušaka, Murka, Petriča, dr. Weixla in Davorina Poliča. Sam se politično v novi državi SHS ni posebej angažiral in še manj strankarsko izpostavljaj, pač pa je vestno opravljal sodniško službo, služil kot zaprisežen uradnik novi državi in kot kronist beležil dogajanje v krajih ob občutljivi severni narodnostni meji. Po neuspelem plebiscitu na Koroškem je v svoj dnevnik zapisal, da je veliko vprašanje, kaj bi se zgodilo s Slovenskimi goricami, če bi tudi v teh krajih razpisali plebiscit. »Slovenske gorice bi bile najverjetneje izgubljene, kakor divni Korotan«. Nadvse pomenljiva pripomba, ki pa je javno nikoli ni izpostavljaj in še manj komentiral. Ostalo je le pri zapisanem.

Po prevratu je dr. Ilaunig zelo vestno in v duhu »novega časa« opravljal svoj sodniški poklic in se v dobršni meri posvetil literarnemu ustvarjanju. Napisal je več knjig in v njih obdeloval zgodovinsko tematiko. Najbolj znana njegova dela so »Slednji vitez Reberčan« (1927), »Kapelški punt« (1928), »Črni križ pri Hrastovcu« (1928) in »Tatenbach« (1930). Med ljudmi se je tako rekoč nesmrtno zapisal z zgodovinsko povestjo Črni križ pri Hrastovcu, ki je doživela tudi dramsko predelavo. Za snov je v bistvu uporabil staro legendo o Črnem križu, ki se je ohranila v ustnem izročilu. Mladi hrastovski grof Friderik se je zaljubil v lepo Agato s Štraleka. Tej veliki ljubezni je nasprotovala Friderikova mati in ni dovolila poroke. Zato sta se Friderik in Agata skrivaj poročila v cerkvi sv. Jakoba v Lormanju (že dolgo je ni več v tem kraju). Ko je moral Friderik na vojno, je hudobna grofica na vse načine trpinčila nesrečno Agato, ki je tudi predčasno rodila mrtvega otroka. Sodniku jo je ovadila za čarovništvo in zahtevala njeno smrt. To se je tudi zgodilo in nesrečno Agato so obglavili. Ko se je Friderik vrnil iz vojne, ni našel ne žene in ne otroka in je na mestu usmrtitve v Črnem lesu dal postaviti Črni križ iz črnega marmorja. Ta naj bi bil simbol nesrečne ljubezni. To znamenje so leta 1665 obnovili in ga nato še enkrat popravili leta 1789. Nato je postalo pozabljeno in je celo razpadlo, tako da so kamenje uporabili za gradnjo nekega bližnjega hleva. Na Ilaunigovo pobudo je Katoliško prosvetno društvo Zarja iz Lenarta leta 1939 znamenje vnovič zgradilo na istem mestu. Še danes stoji in je lepo obiskano. Ta povest je doživela neverjeno branost med ljudmi in legenda o lepi Agati in nesrečnem Frideriku je kar naprej živa. A eno je legenda, drugo pa kruta vsakdanost in resnično življenje. Ilaunig, ki se je rad ukvarjal z zgodovinskimi temami, je v bistvu to povest uokviril v čas verskih nasprotij med katoliki in skakači (protestanti) ter socialnih in narodnih napetosti ob koncu 16. stoletja v Lenartu in njegovi okolici. Sekta skakačev je bila še posebej razširjena v Radehovi pri Lenartu. Pisatelj je to znal zanimivo preplesti in v povesti zaokrožiti še danes živo zgodbo o Črnem križu, ki je bil zgrajen iz črnih kamnov na kraju, kjer so nekoč obglavljali obsojene na smrt. Njegova zgodba o Agati in Frideriku se simbolično prepleta z ljubeznijo in na nek način povezuje preteklost s sedanostjo. Lenartčani so to Ilaunigovo povest »prevzeli« in se z njo skoraj poistovetili, saj je del ljudskega izročila teh krajev in ljudi. A je treba še enkrat poudariti, da je Ilaunig vložil v zgodbo zgodovinski okvir verskih nasprotij, socialnih in narodnih napetosti ob koncu 16. stoletja v Lenartu in njegovi okolici⁵.

Njegovi omahljivi značaj je prišel do izraza tudi pri opisovanju dogajanja med nemško okupacijo 1941 – 1945. Ilaunig je pisal občasni dnevnik in zabeležil večino pomembnejših dogodkov, še zlasti v prvih dneh okupacije. Dogodke je očitno selekcioniral, sprva je bil dnevnik dokaj tekoč in reden, proti koncu leta 1944 in v letu 1945 pa je bilo njegovih zapisov vse manj. Najbrž tudi zaradi starosti in bolezni. V nobenem zapisu ni obsojal nemške okupacije in tudi do pojava partizanov ni imel najbolj dobrega mnenja. Prav tako iz njegovih zapisov ni mogoče razbrati sočutja do

⁵ Ožbalt Ilaunig, Črni križ pri Hrastovcu, Občina Lenart, Lenart 2006. Prvič je ta Ilaunigova povest, ki je doživela tudi dramatizacijo, izšla leta 1928 pri Cirilovi založbi v Mariboru. Avtor se je podpisal samo z inicialkami Dr. I. O. Leta 1988 je dala knjigo v izvirnem jeziku ponatisniti TA Klopoteč, ki jo je vodil Aleš Arih.

Ožbalt Ilaunig

Lenartčanov, ki so bili aretirani in nato med prvimi slovenskimi izgnanci poslani v Bosno, na Hrvaško ali v Srbijo. Bil je celo zelo kritičen na rovaš sicer večnega političnega nasprotnika, liberalnega predvojnega lenarškega župana in voditelja Sokola, dr. Milana Goriška in njegovih sodelavcev. »Slišal sem govoriti, da so dr. Goriška internirali in odvedli na Dunaj (to ni bilo res, saj je dr. Gorišek z družino zbežal v Bosno in vojno preživel v okolici Banja Luke, kjer ga je prizadela kap, od katere si vse do smrti leta 1957 ni več opomogel). »Odpeljal se je v nedeljo, 6. aprila 1941 s svojo soprogo iz Lenarta. Ker je moral avto pustiti v Močni, je šel peš v Slovensko Bistrico. Dr. Weixl (tesni Goriškov sodelavec, sokolski tovariš in prijatelj) se je tudi odpeljal od Sv. Trojice in odšel v Litijo. Tako so zapustili ti voditelji svoje pristaše, ogorčenje med ljudmi je splošno, pa tudi upravičeno, ker storili so marsikaj, kar je zagrenilo mnogim življenje. Iz lastnega vem to povedati in sem to tudi popisal v dogodkih mojega življenja⁶. Po njegovih zapisih je že 15. aprila v trgu »nastalo vsakdanje življenje, a čutilo se je, da se bo vse prilagodilo novemu sistemu in se bo vzpostavil prejšnji red«. Kateri, ni navedel. Že 3. maja 1941 so bili vsi napisi v Lenartu samo nemški. Na hiši Glavne hranilnice je še sameval napis: »Dr. Milan Gorišek, odvetnik«. Ilaunig je v dnevnik zapisal, da je ostal le napis, on sam in vsi njegovi pa so pobegnili. »Prej vsemogočni diktator se je umaknil – ni znal voditi take politike, da bi postal pri vseh spoštovan. Mogoče njegova krivda ni takšna, da bi spadala pod kazenski pregon, a sila, že dalj časa zadržana, je sedaj izbruhnila v domačinih samih, obstanka sedaj v tem kraju ni več ne zanj, ne za njegove privržence. Velja pač: Danes zgoraj, jutri spodaj⁷. Ko se je začel vpis v Štajersko domovinsko zvezo, se je Ilaunig vpisal takoj z vso družino. Prvič je zabeležil pojav partizanov konec septembra 1944 leta, in za njih uporabljala izraz »takozvani partizani« in takozvana »osvobodilna fronta«. Omenjal jih je tudi v kontekstu s četniki. Ko je omenjal partizane in četnike je dopisal, da so »prvi pristaši Tita, drugo gibanje pa se bori za kralja«. Drugih komentarjev ni mogoče zaslediti. Samo domnevamo lahko, ali je bilo to zaradi previdnosti in preračunljivosti, če bi morebiti njegove zapise dobili v roke sodelavci NOB ali pa nemške oblasti. To je malo verjetna domneva, saj so Nemci Ilauniga morda tudi zaradi starosti pustili povsem pri miru in ni imel z njimi prav nobenih težav. Nemci so še kako dobro poznali njegov slovenski, koroški izvor in funkcijo, ki jo je kot nekdanji sodni starešina opravljal pri Lenartu. Živel je mirno vse do smrti 8. februarja 1945. Ni mu mogoče očitati nobenih izdajstev ali ovaduštva zoper narodno zavedne tržane, ki jih je kot nekdanji sodnik in sodni starešina dobro poznal. Med njimi tudi vse krajevne župane, ki so se mu februarja 1940, ko je kot sodnik in sodni starešina odhajal v pokoj, zahvalili s posebnim pismom. V njem so med drugim zapisali, da »ste bdeli strogo in prevdarno nad delovanjem varuhov, da li oni zvesto in vestno izvršujejo odgovorno in častno nalogo. Niste gledali ne na levo, ne na desno, nepristransko ste izpolnjevali uradne dolžnosti. Vaše dobro srce in Vaš razum sta vzajemno vzela marsikateremu paragrafu ostrino – ni čuda, saj ste naše gore list, list z drevesa – tam izza »Gosposvete«. Na zunaj stroga in mrka uradna oseba je bila po Vaši zaslugi posvetovalnica in učilnica za vsakega, ki je

⁶ Dr. Ožbalt Ilaunig, *Moje življeje*, avtobiografija, XIII., rokopis, Pokrajinski arhiv Maribor.

⁷ Ibid. in *Moje življenje*, avtobiografija XII., rokopis, Pokrajinski arhiv Maribor. Dr. Ilaunig je bil politično omahljiv človek in nikoli blizu liberalnim nazorom dr. Goriška in njegovega slovensko narodnozavednega kroga. Na predvojnih županskih volitvah leta 1936 je zato odločno podprl Goriškovega protikandidata, dr. Marjana Stupico iz JRZ. Že leta 1927 je Ilaunig na volitvah kandidate SLS označil za »pristine Slovence« in njim »veljajo moje simpatije«. Ilaunigu je bila SLS vedno blizu, zlasti zaradi nekaterih konservativnih stališč, ki jih je tudi sam zagovarjal. Za kandidate nasprotni strani (Samostojna demokratska stranka - SDS) je celo zapisal, da »pa jih že sploh ne bi volil, ker so med njimi taki, ki so bili prej izraziti nemškutarji«. Stranka SLS je na teh volitvah zmagala v vseh krajevnih območjih, najbolj prepričljivo pa v Cerkvenjaku, pri Sv. Juriju v Slovenskih goricah, pri Sv. Benediktu in pri Sv. Ani. Dr. Milanu Gorišku je Ilaunig zameril, da ob obisku bana, dr. Marka Natlačna leta 1936 pri Lenartu, osebno ni želel pozdraviti bana in to kljub temu, da ga je njegov sin, Milan Gorišek ml. skupaj s predstavniki Sokola in dr. Ludvikom Krambergerjem, lenarškim zdravnikom in zastopnikom JRZ, osebno pozdravil.

Dr. Ožbalt Ilaunig

hotel poslušati Vaše dobre nauke, posebno še, ako jih je plodonosno uporabil⁸. Ilaunig je bil po navedbah sodobnikov in kronistov kot sodnik resnično pravičen mož, preudaren, uradniško do skrajnosti strog, ki pa je znal ločiti službene zadeve od privatnih. Takšno skrajno profesionalno držo je ohranil tudi do političnih nasprotnikov, o katerih javno ni kritično razpravljaj, tem razpravam se je raje izognil ali pa jih je zabeležil v svojih dnevnikih. V službi je bil torej pravičen sodnik, nepristranski, vesten in dober pravnik in takšna ocena veje iz vseh spominskih zapisov o njegovem delu. Čeprav so mu nekateri zamerili, da se je po razburljivem ljubezenskem življenju, pitju, petju in veseljačenju poročil z Nemko, je treba korektno pripomniti, da je to storil preračunljivo, saj si je s to poroko krepko izboljšal gmotni položaj. Vse od rane mladosti, dijaških in študentskih let ga je namreč v duši težila revščina, ki jo je moral prenašati in se z delom prebijati do izobrazbe ter kasnejše solidne službe.

Mesto Lenart se je dr. Ilaunigu odolžilo že leta 1995, ko je takratna Matična knjižnica iz Lenarta poskrbela za spominsko ploščo na hiši na Ptujski cesti 2, v kateri je dolga leta živel in delal. Po njem je poimenovana tudi ena od lenarških ulic, na pokopališču pa skrbijo za njegov grob. Čeprav se je Ilaunig vživel v novo okolje Slovenskih goric, pa je globoko v srcu ohranil svojo neizmerno ljubezen in povezavo z njemu ljubo Koroško. »Spisal sem te vrstice posebno za koroško slovensko ljudstvo, med katerim sem vzrasel in katerega sem ljubil do zadnjega vzdihljaja, ki sem ga le vsled krute usode moral zapustiti. In če me mogoče davno več ne bo in bom mogoče daleč od moje ljubljene Reberce spal mirno spanje, naj bodo te vrstice Koroškim Slovencem, katerih usoda mi je bila vedno pri srcu, skromen spomin, ki ga jim je zapustil vedno veseli, po Koroškem dosti znani Reberški Ožbej«, je zapisal v enem od svojih rokopisov. Njegova avtobiografija »Moje življenje« (v čitljivo napisanem rokopisu) je zelo zanimivo branje in koristno gradivo za boljše poznavanje vsakdanjega utripa Lenarta in njegove okolice vse od začetka minulega stoletja pa do začetka leta 1945.

V kraju je pustil globoke sledi in je vreden dostojnega spomina. Še več, s svojimi memoarskimi zapisi, zlasti z avtobiografijo *Moje življenje*, je pomembno pripomogel k ohranjanju zgodovinskega spomina v širšem prostoru osrednjih Slovenskih goric. V trgu oz. današnjem mestu Lenart še posebej. Njegova memoarska zapuščina (avtobiografija ima precej elementov klasičnega dnevnika) je res velika, a je treba pri njenih analizah in ocenah upoštevati strokovne podlage, ki veljajo za to zvrst zgodovinskih virov. Ocene so namreč pogosto subjektivne, včasih celo čustveno obarvane, še zlasti, ko Ilaunig ocenjuje svoje politične nasprotnike. Za razliko od javnega delovanja se zdi, da je v teh zapisih znal z njimi odločno obračunati. V starejših letih, predvsem po upokojitvi, so se njegovi zapisi ožili, bilo jih je manj, pogosto so se lotevali tudi drobnih, vsakdanjih dogodkov, od vremena do vinske letine. Je pa po prihodu Nemcev in po vzpostavitvi nemškega okupacijskega sistema dokaj obširno in objektivno analiziral razmere in popisal vrsto dogodkov, ki jih lahko tudi z njegovimi zapisi lažje celoviteje ovrednotimo. A proti koncu vojne je bilo zapisov čedalje manj in tudi njihova sporočilnost je vedno bolj kopnela, kar je razumljivo, saj ga je pestila tudi bolezen. Poudariti moramo, da velja tudi za Ilaunigovo memoarsko dediščino ali, natančneje zapisano, za njegovo avtobiografijo splošno načelo, da se v njej zrcalijo avtorjevi osebni spomini na pretekle dogodke, ki so bili včasih negativne in včasih pozitivne narave. Tu in tam se celo zdi, da so skupek srečnih spoznanj pisca, ki je včasih znal nekatera dogajanja tudi rahlo travmatizirati. Ni pa mu mogoče očitati, da bi v spominskih zapisih prevladalo predrugachenje dogodkov, spreminjanje in potvarjanje dejstev ali celo laganje. Ilaunig je namreč skušal tudi glede tega biti pravičen in objektivni, do sebe in do okolja, v katerem je delal in živel. V spominskih zapisih je bil kritičen tudi na rovaš svoje mladostne narodnostne omahljivosti, ki je ni tajil in ni nikoli zanikal, da se je poročil z Nemko bolj zato, da si je popravil materialne razmere. Ob prebiranju njegove avtobiografije *Moje življenje* ne smemo pozabiti, da je bil Ilaunig kot njen avtor priča

⁸ Pismo županov okraja Sv. Lenart v Slovenskih goricah, z dne 2. februarja 1940. Pokrajinski arhiv Maribor. Pismo je med drugimi podpisal tudi župan Sv. Ane, sicer narodni poslanec in Goriškov sodelavec Jožef Špindler iz Ročice, ki je bil ob nemški okupaciji leta 1941 med prvimi izgnanci iz tega dela Slovenskih goric.

Dr. Ožbolt Ilaunig

dogodkom, ki so se zgodili. Dogodke je beležil dokaj redno, sproti, tako da je bil spomin tako rekoč še živ in zapisi verodostojni. A ne gre pozabiti, da je tudi v Ilaunigovi avtobiografiji, torej v njegovih spominih za sicer daljše časovno obdobje, to vpis mnogih splošnih ocen in skupinskega spomina posameznika, torej avtorja. Zato je treba tudi Ilaunigove spomine brati z določeno mero previdnosti in rahlega skepticizma. Kar je ostalo za njim je vredno hvaležnega spominjanja in ohranjanja v kontekstu krajevnega zgodovinopisja. V njem je Ilaunig že dobil zaslužen mesto in ostal trajno zapisan v kronologiji lenarškega dogajanja v prvi polovici 20. stoletja. Kljub še vedno živim pripombam o narodnostni »mlačnosti« je ostal zvest slovenstvu in slovenski grudi in v dnu duše vse do smrti globoko navezan na rodno Koroško, s katero je tudi v Slovenskih goricah živel kot »reberški Ožbe«.

Dr. Marjan Toš, muzejski svetovalec

SLOVAR MANJ ZNANIH BESED IN LATINSKIH FRAZ

Abiturient	oseba, ki je zaključila stopnjo izobraževanja
Adjunkt	pomožni uradnik
Agitirati	politična dejavnost za pridobivanje koga za kaj
Ahasver	večni popotnik
Aliiranec	zaveznik
Amnestija	oprostitev kazni
Antanta	londonski pakt
Apolacija	pritožba
Avdienca	uradni sprejem pri visokem dostojanstveniku
Avditor	cerkveni preiskovalni sodnik
Avskultant	sodni pripravnik
Baklada	sprevod z baklami
Blagrovati	ljudje so blagrovali nevesto, da je dobila dobrega moža
Burš	član nacionalne organizacije nemških študentov
Cahen	znamenje
Cunctator	nekdo, ki odloži delo (iz lenobe ali površnosti), odlašanje
Demisija	odstop, opustitev
Denunciant	izdajalec, vohun
Denunciantstvo	ovaduštvo
Denuncijanstvo	sporočitev nadrejenim o dejanju kake osebe z namenom škoditi ji; ovadbe, prijave
Deputacija	skupina ljudi, izbrani za posebne naloge
Desolatne razmere	brezupne razmere
Discipel	učenec
Dovtip	šaljivo, duhovito izražena misel
Dovtipen	rad dela, vedno vesel
Dražesna	privlačna, ljubka
Eksekucijski oddelek	oddelek za izvršitev smrtnih kazni
Elegija	žalostinka
Gerent	predsednik občinske uprave (v stari Jugoslaviji)
Gorostasna	velikanska, neverjetna
Homeričen smeh	hrupen smeh
Imatrikuliran	vpisan
Inomost	Innsbruck
Inscenirati	realizirati naprej pripravljen dogodek
Inskribira	vpisan na univerzo
Jadikovati	negodovati, pritoževati se
Jovialni	veseli, vedri, priljuden
Jungsel	samec
Juridične študije	pravne študije
Kanlist	nižji uradnik, pisar
Kolar	duh. ovratnik duh. srajce
Kolavdirati	teh. strokovno pregledati
Komendator	upravitelj Komende
Koncipient	odvetniški pripravnik
Konfinacija	prisilno bivanje v določenem kraju
Konfinirati	prisiliti koga k bivanju v določenem kraju
Konkordat	sporazum
Konsolidacija	utrditev, okrepitev
Konstituanta	pol. ustavodajna skupščina (volitve)
Kontumacija	neposlušnost do oblasti ali osamitev osebe zaradi suma nalezljive bolezni
Konvikt	inštitut za študente v cerkvi (samostan), (stanovanje)
Konzulent	pravni svetovalec
Korporacija	gospodarska organizacija, sestavljena iz več sorodnih
Kosulent	svetovalec
Kulanten	uslužen
Kurat	vojaški duhovnik
Kuta	samostanska halja
Lakonično oznaniti	kratko in situaciji ustrezno

Dr. Ojbold Klauwig

Landrat	glavni pravni uradnik
Lemenator	pobegli iz semenišča (bogoslovec)
Lintvern	židovski zmaj
Majestetično	veličastno, mogočno
Malatno	malenkostno
Mamon	sveto pismo
Meserere	usmiliti se
Minores	mladoletnik
Monstrum	nenavadni, izjemni uspeh
Nadarbina	trajno ustanovljena služba, povezana z dohodki nepremičnine
Netjakinja	nečakinja
Obstruirati	proti sprejemu kakih sklepov
Ordinariat	duhovno upravno sodišče
Ostentativen	izzivalen, kljubovalen
Otmem	sprejem; prejem
Ozaljšati	okrasiti
Ozalšati	olepšati, okrasiti
Pandekt	rokopis
Pontof	»copata«
Porvenija	kdor se iz nižjih družbenih slojev hitro povzpne med višje
Posiljon	psevdonim za poštarja
Pranganje	procesija
Prečani	Srbi, ki živijo izven meja Srbije
Preparandija	stara učiteljska šola
Pretorična poravnava	preventivna obravnava
Primicija	prva maša
Prislovica	rek, pregovor
Proklamacija	razglas
Prosluli	zloglasen, razvpit
Prostbraten	hitro popečen zrezek
Prošt	opatov namestnik
Regen chori	zborovodja
Rekurz	vrnitev
Renegati	odpadniki
Sarkazem	poniževalen, brezobziren
Sekirice	note
Sekvestracija	začasno upravljanje premoženja, uradno določiti
Sizifovo delo	neuspešno (Sizif – grški mitološki kralj)
Srebat	srkati
Stoprav	še
Šramel	avst. kvartet (2 violini, klarinet ali harmonika in kitara)
Talar	do gležnjev segajoče oblačilo duhovnikov
Trigonometrija	kotne funkcije
Tuskulum	mirno in udobno zavetje – bivališče
Vertilka	vrtiljak
Vizitirati	uradno pregledati
Votum	prisega, zaobljuba
Wranglovec	graničar

.....

Anima candida.	iskrena duša
Aut caesar aut nihil.	vse ali nič, (bodisi cesar ali nič)
Ave pia anima.	živijo dobro, pobožna duša (napis na rimskih grobovih)
Avstria erit in orbe ultima.	Avstrija bo obstajala za vedno.
Carpe diem.	»užij dan«
Colligite quae superaverunt	Poberite delce, ki ostanejo, da se nič ne zgodi.
fragmenta ne pereant.	splošna spoved
Confensis generalis.	
Curriculum vitea.	življenjepis
De gustibus non est disputandum.	Glede okusa ne more biti nobenih sporov.

Dr. Adolf Klauwig

De mortuis nil nise bene die.	O mrtvih vse dobro.
Dies illa, dies irea.	usodni dan
Diviserunt vestimenta mea.	Razdeli moja oblačila med njimi.
Duobus certantibus tertius gaudet.	Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima.
Erarare humanum maturo.	Motiti se je človeško.
Exegi monumentum aere perennius.	Jaz sem postavil spomenik, trajnejši od brona.
Finis coronat opus.	Konec krona delo.
Fidelis amce.	zvesti prijatelj
Gloria in excelsis Deo et terra pax	hominibus boane voluntatis.
	Slava bogu na višavah in na zemlji vsem ljudem.
Habeant sibi.	Da se.
Hic Rhodus-hic salto.	Dokaži, kaj lahko storite tukaj in zdaj.
In finis caronat opus.	Konec, krona delo.
Inditium sapientiae est timor domini.	
	Začetek modrosti je strah Gospodov.
Lycacum	dvorana
Lucidum intervallum.	sveti trenutek
Non olet.	Ne smrdi.
Nemo propheta in patria.	Nihče ni prerok v domovini.
O urbem venalem.	podkupljiv
O vanitas vanitatum.	nečimrnost
Omne tulit punctum.	soglasje
Parturiunt monte nascetur ridiculus mus.	
	Vsi delajo in nič ne kaže na to. Tresla se gora, rodila se miš.
Per aspere ad astra.	skoz trnje do zvezd
Per subsequens matrimonium.	s kasnejšo poroko
Per tot discrimina revcum.	s tako veliko raznih stvari
Primum vivere deinde philosophari.	
	Najprej je treba živeti, potem filozofirati.
Probatum est.	dokazano
Promoveatur ut amoveatur.	ki jih je treba odstraniti, se spodbuja..
Qui miscut utile dulci.	To doseže popolnost; tisti ki vedo, kako združiti posel in zabavo.
Quod licet lovi, non licet bovi.	Kar ni za nunca, to ni za junca (dvojna merila).
	Razlaga: Ko postane urad. ali sodnik preveč prizadeven, bi lahko oviral oblast.
	Pregovor uči: da pridobi njihovo odstranitev, mu ponudi napredovanje.
Rebus infectis.	neopravljeno delo
Risum teneatis amici.	ima smeh prijatelje
Sapientia sat.	dovolj pameten
Sic transit gloria mundi.	Tako mine slava sveta.
Spondeo ac polliceor.	zastava in obljuba
Subsequens matrimonium.	poznejši zakon
Te Deum laudamus.	Bog, hvalimo te.
Tempora mundatum.	čas spremembe
Volento not fit injurijs.	Nobena krivica se ne godi tistemu, ki jo hočejo.

VIR:

Ožbalt Ilaunig, Moje življenje, rokopis, I – XIII, Pokrajinski arhiv Maribor.

LITERATURA:

1. Maks Pleterški, Slovensko-nemški slovar, ZRC, Ljubljana, 2006.
2. Splošni nemško-slovenski slovar, Rokus, Ljubljana, 2006.
3. Ožbalt Ilaunig, Črni križ pri Hrastovcu, Cirilova družba, Maribor, 1928.
4. Ožbolt Ilaunig, Zgodovinski spomin na Reberco, Mohorjeva družba, Celovec, 2015.
5. Zbornik Občine Lenart, Lenart, 1996.
6. Marjan Toš, Sokolsko društvo Lenart. Zbornik ob 100-letnici sokolstva v Lenartu, Športno društvo Lenart, Lenart, 2008.
7. www.spletni-slovar.com/prevajalnik/nemsko-slovenski
8. <https://translate.google.si>
9. https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_slovenskih_imen_avstrijskih_krajev
10. <https://www.google.si/maps>
11. www.austria.info/si/storitve-dejstva/o-avstriji/interaktiven-zemljevid-avstrije
12. www.pokarh-mb.si/

